

corregido por el indice
del año de 1612

P.º de vargas

y del año de 1632

Bixa

Juan de Cespedes

D. O. M.

APOPHTHEGMATVM

OPVS CVM PRIMIS FRVGIFERVM, vigilanter ab ipso recognitum autore, è Græco codice correctis aliquot locis in quibus interpres Diogenis Laërtij fefellerat, locupletatum insuper quum varijs per totum accessionibus, tum duobus libris in fine adiectis, per DES. ERASMVM ROTERODAMVM. auctorem damnatum. opus hactenus [illegible] nunc [illegible] expurgatione [illegible].

Corregido

[illegible]

P.V.G.

PARISIIS
Apud Simonem Colinæum.
1 5 3 2

[illegible] omnia Erasmi caute legenda, tam multa enim insunt correctione digna ut vix omnia expurgari possint.

ILLSVTRISSIMO PRINCIPI IVNIORI GVILHELMO, DVCI CLIuensi, Iuliacensi, Montensi, Comiti Marchiæ & in Rauenspurgo, &c. DES. ERASMVS ROTERODAMVS. S. D.

Voniam priores libellos quos mei erga te animi velut arrabonem qualẽcunq; miserã, tam comiter accepisti Guilhelme Princeps iunior illustrissime: nec tu modo, sed & ambo clarissimi parentes tui, visum est aliquid & tua nobilitate dignius, & tuis studijs ni fallor, vtilius adiungere. Proin ex optimis quibusq; autoribus collegi, quæ Græci vocãt Apophthegmata, hoc est, egregie dicta, quòd viderē non aliud argumenti genus Principi, præsertim iuueni, magis accõmodum. Sunt illa quidem scitu dignissima, quæ philosophi de moribus, de rep. administranda, déque bello gerendo literis prodiderunt. Sed quotocuiq; vel priuato tantum est otij, vt apud Platonem Socraticarum argutationum, ironiarum & Isagogarum ambages ac labyrinthos euoluere vacet? Aristoteles autem copiose quidẽ scripsit de moribus, sed philosophis scripsisse videtur non principi. Dilucidiora sunt quæ tradidit de re œconomica & politica, sed is vir nusquam non requirit lectorẽ & attentũ, & ociosum: ad hæc, quoniam affectibus caret, non perinde retinet animum principalibus curis in-

tentũ. Iam in philoſophicis & M. Tullij de philoſophia libris pleraq; ſunt eius generis: vt nõ ad modũ referat principẽ ea ſcire: quod genus ſunt, quæ diſputantur ab illis de finibus bonorum ac malorum, maiore ſubtilitate quàm fructu. Conueniũt hæc illorum inſtituto, qui de honeſto per omnem vitam nihil aliud quàm diſputant. At ei qui ditioni naſcitur, ſtatim expedienda virtus eſt, non per otiũ diſputanda. Reſtat hiſtoria, quæ quoniam res præclare ſecúſve geſtas velut in tabula ſpectandas repræſentat, nec id abſq; voluptate, magnatibus viris aptior eſſe videtur: ſed hic vt infinitam voluminum vim principi vacet euoluere, quis poſſit meminiſſe? Atqui quemadmodum ij qui certant in palæſtra, certos quoſdã prehendendi elabendiq; modos ad manum habent: ita qui in pacis bellíq; negotijs verſantur, certas rationes in promptu habere cõuenit, quibus admoneãtur, quid pro re nata ſit facto opus, quid nõ. Hac in parte videmus eruditiſſimos viros principum curas ſua diligentia ſubleuare conatos, quorũ alij ſcripſere ſentẽtias, veluti Theognis & Iſocrates, alij celebrium virorum ſtratagemata & apophthegmata, veluti Valerius Maximus, & Sextus Iulius Frontinus, qui indicat idem ab alijs nonnullis factitatum. Non mediocris otij res eſt aurum ſcrutari in venis, aut gemmas in harenis maríve quærere. Is demum occupatiſſimo principi gratum præſtat officium, qui aurum purum factúmq; exhibet, qui ſelectas ac repurgatas gẽmas, auro inclusas, aut poculis ad-di-as offert. Id officium quum à multis tentatum ſit, mea tamen ſententia, nemo felicius præ-

stitit quàm Plutarchus, qui post ęditum egregie frugiferum opus de vitis virorum illustrium, in quo permixtim facta simul ac dicta illorum referuntur. Traiano Cæsarum laudatiss. collegit insignia diuersorum apophthegmata, quód in his velut in certissimo speculo repręsentatur animus singulorum. Nam in factis, bonam laudis partẽ sibi vindicat consiliarius, dux ac miles, maximã fortuna, per quam videmus interdũ optime cõsulta pessimum habere exitum: rursus quorundã inconsultam temeritatẽ felicissime cedere. Nam quemadmodum dixisse fertur Siramnes Persa, Dux vt opinor, interrogatus qur facta præclaris eius dictis non responderent: quid loquar mihi in manu est, quid eueniat in arbitrio fortunæ & regis. Nec tamen ideo sua laude frustrantur honesta consilia. Plutarchus autem non tantum in delectu cæteris præstat, verumetiam in explicando. Habent enim apophthegmata peculiarẽ quandam rationem, & indolem suam, vt breuiter, argute, salse, & vrbane cuiusq; ingeniũ exprimant. Siquidem vt singulis hominibus, ita singulis etiam nationibus suus quidam genius est: vnde fit vt alia cõueniant Alexandro, alia Philippo aut Antigono, alia Phocioni, alia Alcibiadi: rursus alia quadrẽt in Laconẽ, alia in Scythã aut Thracem, alia in Atheniensem, aut in Romanum. In his igitur exprimẽdis mihi dilutior videtr Xenophon, suffrigidus Herodot⁹, loquacior Diodorus & Qu. Curtius, ne pergã de cæteris dicere. Plutarch⁹ omnes impleuit numeros. Eoq; visum est hunc ex omnibus potissimũ sequi. Quicquid igitur erat in huius opere quod inscripsit, de apo-

phthegmatibus,hic in solidum reperies. Comperimus hoc opus bis latine versum,primũ à Frãcisco Philelpho,deinde à Raphaele Regio,quem Patauij nouimus. Philelphus in nonnullis locis fuerat lapsus,quæ restituit Raphael,sed ipse rursus impingens alicubi: nimirum homines erant ambo. Sed vterq; nihil aliud esse voluit q̃ interpres,nos Plutarchum multis de causis sequi maluimus q̃ interpretari, explanare quàm vertere. Primùm vt dilucidior esset oratio,quippe min⁹ astricta Græcis vocibus. Non enim hæc Traiano scribuntur,viro tum vtraq; literatura,tum longo rerum vsu exercitatissimo: sed adolescenti principi,imò per te pueris & adolescentulis omnib⁹ liberalium studiorum candidatis:nec illo seculo. quo dicta gestáque eiusmodi vulgi fabulis celebrabantur,in balneis, in conuiuijs ac circulis forensibus:Dein vt mihi liceret indicare dicti argutiam,si quod occurreret obscurius,qualia nũc sunt permulta,non solum rudibus,verum etiam vltra mediocritatem eruditis. Me certe in multis torsit diuinatio,& haud scio an alicubi fefellerit etiam. Nec paucis in locis lucta fuit cum mendis codicum,in quas necessario impegerũt etiam interpretes. Vix enim credibile est quantum sibi permiserint vel librarij, vel scioli quidam in hũc autorem, cui summa debebatur religio. Nullus enim extitit inter Græcos scriptores Plutarcho, præsertim quod ad mores attinet, sanctior aut lectu dignior. Atqui hoc ipsum quod absterrere debuerat,inuitauit gloriæ questúsque sitiẽtes ad deprauandum,addendum,detrahẽdum. Etenim quo quisque scriptor est plausibilior ac celebrior,

hoc magis ad quęstum corrumpitur. Arguit hoc ipsa Græcorum codicum varietas. Nam vt aliis omissis, de hoc opere quod est in manibus loquar, quædam habet Philelphus quæ Raphael non attigit, & contrà. Deinde quum Plutarchus in præfatione, profiteatur sese in vitis, dicta factáque virorum illustrium promiscue retulisse, sed in hoc opere compendij gratia tantum apophthegmata contexuisse, permulta tamē admixta videmus, quæ nihil aliud sunt quàm strategemata. Iam eodem in opere toties eadem repetita, nónne palàm clamitant, argumentum hoc ab alio contaminatum? Vt iam ignoscamus apophthegmata referri sub eius nomine cui dictum est, non à quo dictum est, vt de Lysimacho & Philippide, maioris erat audaciæ, quòd ex vno opere fecerunt duo. Quoniam enim Plutarchus è Laconicis quæ plurima feruntur, ea duntaxat attigisset quæ videbantur occupatissimo Cæsari futura satis, ille quisquis fuit, si modo fuit vnus aliquis. Lacedæmoniorum dictis proprium volumen dedit, idque secundum ordinem literarum Græcarum, quem Raphael vertit in ordinem latinarum. At hic erat è tribus omniū deterrimus. Nam ordinem sententiarum sequūtur Valerius & Frontinus, quæ ad religionem, pietatem in patriam, ad fidem, ad fortitudinem ac iustitiā pertinēt, & item de cæteris, in suam quæque classem digerentes. Eruditissimus est quem sequutus erat Plutarchus, seriem regionum ac regnorum observans, & in singulis ætatum ordinem, vnicuique regum suos adiungens duces & cuique ducū suos collegas. A Persis venit ad Ægyptios, ab Ægy-

ptijs ad Thraces, à Thracibus, ad Scythas, a Scythis ad Siculos, a Siculis ad Macedones, hinc ad Athenienses, ab his ad Lacedæmonios, in horũ singulis, temporum non literarum ordinem sequens. à Lacedæmonijs ad Thebanos, à Thebanis ad Romanos, vt lector è paucorum dictis historiæ totius agnoscat seriem, quam misere confudit is qui Laconica separauit, repetens interim eadem quæ ad Traianum collegerat Plutarchus: quanquam id frequentius in altero deprehenditur opere, sed in vtroq; toties, vt ea dormitatio non cadat in Plutarchum scriptorem exactæ diligentiæ. Adde quòd hæc pars nullã habet præfationem, nec illa prior ad Traianũ quadrat ad vtrunq; opus. Iam quid gratiæ debeatur his, qui celebrium autorum libros ad hunc contaminant modum, in præsentia non disputo: mihi sacrilegij genus esse videtur. A me tamen, exceptis aliquot Laconicis, quòd eadem in altero catalogo repetũtur omnia, nihil eorum prætermissum est, quæ Plutarchi titulo feruntur: partim ne quid hic desideraret lector auidus magis quàm elegans, partim quod nihil illic viderem non dignũ cognitu, licet non suo dictũ loco. Sed totũ opus quodammodo meum feci, dum & explanatius effero quæ Græcè referuntur, interiectis interdũ quæ apud alios autores addita comperissem, additis item permultis quæ in hoc opere non habebantur, vbiq; veluti scholijs indicans vel sensum vel vsum apophthegmatis, in his duntaxat quæ lucis aliquid desiderabant, sed hoc ipsum breuiter, ne ab apophthegmatum natura degenerarem. Ordo vero nobis etiam confusior est q̃

illic inueni, quòd quum initio statuissemus paucos duntaxat eximios recensere, calor operis incitauit, vt mutata sententia longius proueheremur: nec erat futurus finis, nisi rerum sese offerẽtium velut immensum pelagus, receptui canere compulisset. Nam vt Quintilianus inter grammatici virtutes collocat, quædã nescire, ita in hoc argumenti genere, diligentiæ pars esse videtur, quædam præterire. Itaq; lautus conuiuator esse malui, q̃ molestus, præsertim quòd si quid in hac cœna prætermissum est, poterit in alia proponi, posteaquam hæc erunt concocta. Porro ordinis neglecti incõmodum indice pensauimus. De titulo nihil refert anxium esse, quũ in his quæ collegit Plutarchus sub apophthegmatum nomine, multa sint, quę alius mallet σκώμματα, λοιδόρια, ἀστεῖα, εὐτράπελα, siue γελοῖα dicere. Cæterum posteaquam in his distinguẽdis frustra sudauit M. Tullius, nec Quintiliano satisfecit Marsus homo doctissimus, atq; adeo nec ipse Quintilianus Marso doctior sibi, non arbitratus sum operæpretium in hoc anxiam operam sumere, sat habens alicubi dicti iocíve speciem obiter indicasse. In his certe quæ nos adiecimus, sedulo cauimus, ne stratagemata cũ apophthegmatis confunderemus, tum ne quid omnino poneremus, nisi ex probatissimis vtriusq; linguæ scriptoribus iisq; vetustis decerptum: non quòd nesciam à recentioribus ꝑmulta referri salse, lepidéq; dicta, sed plus habent authoritatis quæ consecrauit antiquitas, & adhibendus erat operi modus. Ne illud quidem quenq̃ mouere debet, quòd idem dictũ ab hoc ascribitur huic, & ab illo tribuitur alteri.

Nec enim tã refert à quo quid dictum sit, quàm quid dicatur, etiamsi celebris & gratiosus author, nonnihil ponderis & gratiæ dictis adiungit. Fit hoc interdum humanæ memoriæ lapsu, quanq̃ nihil vetat eandem sententiam à diuersis authoribus proficisci, siue id faciat imitatio, siue casus: quemadmodum hunc senarium, σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν συνουσίᾳ. cõstat esse Sophoclis, & tamen citatur à Platone ex Euripide. Rursus hic versus, γέρων γέροντα παιδαγωγήσω σ᾽ ἐγὼ, quum sit in Philoctete Sophoclis, tamen idẽ reperitur in Bacchis Euripidis. Similiter hic versus, σιγῶν θ᾽ ὅπου δεῖ καὶ λέγων τὰ καίρια, quum sit in Æschyli Prometheo, deprehenditur apud Euripidẽ, duabus literulis immutatis σιγᾶν λέγειν. Illa frigidissima sunt, quæ personis fabulosis affinguntur, quod genus sunt Philostrati sophistæ, quum Palamedi Vlyssi, ac similibus affingit quodlibet: eáq; fiunt bis frigida tractando, quorũ omnino nihil attigimus. Proxima sunt quorũ varijs personis attribuũtur in dialogis, nõ ad veri fidem, sed ad delectandum confictis. Minus illa frigent quæ dicuntur in comœdijs aut tragœdijs, habéntq; magnam gratiam in loco adhibita, tametsi sub apophthegmatis appellationem non cadunt, nisi quum ab authore nobili, ad rem præsentem accommodantur, gratiora si non nihil etiam ad alienum sensum detorqueantur. Veluti quum Aristoteles Calisthenem liberius cum Alexandro q̃ expediret agentem, Homerico versu admonuit, ὠκύμορος δή μοι τέκος ἔσσεαι οἷ᾽ ἀγορεύεις. Nec ex Herodoto libuit multa colligere, ꝙ pleraq; videantur à scriptoris ingenio re-

perta. Eiusdem farinæ sunt, quæ incidunt in orationibus, quas historiographi pro suo quisq; ingenio solent attexere personis, licet & illa plurimũ conducant, & ad iudicium, & ad dicendi facultatem. Optimum apophthegmatis genus est, quod paucis verbis sensum nõn vulgarẽ significat potiusq̃ exprimit, quale nemo facile possit studio fingere, quódq; quo propius ac diutius contẽplare, hoc magis, ac magis delectat. Vniuersum autem hoc genus quod prouerbia, sentẽtias, insigniter dicta factáq; complectitur, accommodatissimum est principibus viris, quibus ob reipub. negotia non vacat magnam vitę partem libris impendere. Hæc autem vt cum voluptate discuntur, facileq; insidunt animo, ita longe plus habẽt philosophiæ in recessu quàm prima fronte præ se ferunt. Legimus Cæsarem Augustum, quicqd vsq̃ talium præceptorum nactus esset, describendum curare solitum, & ad varia loca mittere. Vidimus autem priscis illis sapientibus hoc præcipuo fuisse studio, vt res dignas cognitu, voluptatis illecebra teneris ingenijs insererent, ac rudis ætas nondum matura serijs philosophiæ præceptis per lusum disceret quæ per omnem vitam magno forent vsui. Hoc consilio cosmographiã, astrologiam, & musicam, naturalem ac moralem philosophiã scite confictis fabulis & apologis asperserunt. In his vero nostris videbuntur esse quędam, quæ nihil faciãt ad bonos mores, sed risum modo commoueant. Ne id quidem vitio dandũ existimo, risu nonnunquam relaxare animum curis fatigatum, modo risus sit argutus ac liberalis. Hæc enim exhilarant ac vegetant iuuenum in-

genia,nec mediocriter faciunt & ad vitæ comitatem, & ad orationis iucunditatem. Quid enim magis edulcat M.Tullij dictionem, quàm quòd eam huiusmodi dictis subinde condit? Quid porrò sunt Plutarchi moralia,nisi aulæa huiusmodi coloribus picturata? Iam illa quæ maxime videntur ridicula,tractãdo fiunt seria. Quid enim magis ridiculum quàm Diogenes in meridie cũ lucerna obambulans, & hominem se in frequenti foro quærere dictitans? At interim ridendo discimus,non esse statim homines qui speciem habẽt hominis,quam habent & statuæ: sed vt inuenias hominem,inuestigandus est animus. Is si recta ratione ducitur potiusquam affectu,tum demum reperisti hominem. Item quid æque ridiculum, atque quòd Phryne,stipulata vt quod ipsa prior faceret,idem cæteræ mulieres in conuiuio facerent omnes:manũ bis aquæ immersam admouit frõti,hoc commento magno omnium risu prodens cæterarum fucos,quũ ipsa videretur etiã formosior? Sed hic risus nos docet idẽ quod serio dixit Socrates,vt tales esse studeamus quales haberi velimus, ne detracto fuco pro gloria male affectata reportemus ignominiã. Docet & illud,ne nitamur bonis externis fluxisque,quæ varijs casibus facile eripiũtur homini, sed paremus veras opes animi,in quas nullum ius habet fortuna. Tantũ seriæ philosophiæ docet nos illud ridiculum meretriculæ factum. Proinde quanquam alioqui seueris rationibus institueret ciues suos Lycurgus,tamẽ liberales iocos illis non solum permisit, sed etiã præcepit. Instituit enim exercitamẽti genus quod λέσχας appellabat,ad quod conueniebant senio

res iam à publicis functionibus emeriti, lepidis dictis liberalibúsque iocis tempus cum voluptate transmittentes, sed quæ vel ad honesti laudē, vel ad vitiorum vituperationem conducerent. Quin & signum collocauit γέλωτι deo, id est, Risui, quod vtilissimum iudicaret modestis facetijs animorum vigorem recreare, & ad honestos labores alacres reddere, quando in rebus humanis, quod caret alterna requie durabile non est. Quin & Cleomenes adeo seuer⁹, vt nec mimos, nec psaltrias, nec tibicines vnquam admiserit in rempubli. probauit tamen vt ciues iocis liberalibus, salsisq; dicterijs inter se decertarent. Deniq; quoties datur à negotijs vacuum tempus, aut ipsa res postulat hilaritatem, quanto decentius est huiusmodi dictis ludere, quàm illiberalibus, indoctis, & obscœnis fabulis oblectari? Mihi videtur aliquanto cōsultius pueros in ludis literarijs huiusmodi thematis exerceri quàm vulgarib⁹ istis, quæ vt sensiculos habent frigidos, ita non indicant linguę latinæ mysteria: modo præceptor indicet rationes quibus quod breuiter dictum est queat dilatari, & quod ridicule dictum est, possit ad vsum serium accommodari. His addam & illud: in sacris concionibus fortasse non conuenit scripturis diuinis admiscere iocos humanos, sed tamen excusatius hæc adhiberentur ad excitandos dormitantes, quàm aniles fabulæ, quas nonnulli solēt ex abrupto interponere, prorsus è media vulgi fęce haustas. Iulius Cæsar tot ciuilia bellicáq; negotia sustinens, argutis dicterijs, quibus adeo delectabatur, vt etiam in ipsum torta probaret, modo scita, solet curarū lassitudinem dis-

cutere. Vix alius imperatorum fuit Augusto Cęsare vel sanctior vel occupatior. At rursus quis in hoc genere vrbanior? De M. Tullio nihil dicam, qui nonnullis videtur in iocando, nec modi, nec decori satis meminisse. Xenocrates philosophus ingenij fuit tristioris, vir alioqui magnus, sed hunc Plato subinde iubebat litare Gratijs. Zenon totus Stoicus, Socratem ob perpetuam sermonum vrbanitatem, scurram Atticum solet appellare: nullus tamen est quin fateatur Socratem vtroq; sanctiorem. Ne commemorem quòd nullorum dicta magis celebrantur q̄ quæ leporibus condita sunt, certe pueris instituēdis vtilior esset Socrates, Diogenes aut Aristippus, quàm Xenocrates aut Zeno. Quòd si recte visum est sapientissimis viris primā ætatem oblectamentis quibusdam ad amorem sapientiæ seuerioris allicere, multo magis id cōuenit, tum iuueni tum Principi, quem vt vigilantem esse decet, ita non oportet nec ipsum vnquam esse tristem, nec quenquam à se tristem dimittere. Animus autem amœnioribus studijs educatus, fit ad omnes curas ferendas vegetior, & ad omnem hominum consuetudinem festiuior. His rationibus me tueri poteram, si nihil collegissem nisi facetias: nunc serijs hæc duntaxat admixta sunt, veluti conuiuij condimenta. Quo si te sensero delectatum, haud me pœnitebit huius operę licet humilioris, vt aliqui fortasse iudicabunt. Scribunt alij prouectiorib⁹, nos principis ætatem teneram lactam⁹. Quòd si hęc infra tuos profectus fuerint, certe optarim esse, tamen scio tibi non ingratū fore, per te communibus adolescentulorum stu-

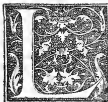
dijs hoc vtilitatis accessisse. Et nos fortasse dabimus aliquando seueriora, posteaquàm hæc edidiceris. Nam ediscenda sunt omnino, quo semper ad manum præsto sint. Quanquam quid meis opus, quum domi habeas Conradum Heresbachium, virum omni genere literarum absolutum, quem sic in te video affectum, vt quod optimo præceptore dignum est, alumni sui commodis & ornamentis impensius gaudeat quàm suis. Is vt tuam pueritiam formauit literis, ita grandiorem ætatem poterit fidelibus prudentibúsque consilijs adiuuare. Mihi quoque non minus iucundum quàm honorificum fuerit, quantulacunq; ex parte felicissimam indolem tuam, nostra promouisse industria. Quod superest deum Opt. Max. precamur, vt sua dona quæ largissime in te cōtulit, seruare, tueri, & augere dignetur, quo simul & laudatissimorum parentum votis respondeas, & clarissimis maiorum tuorū imaginibus dignus euadas, & luculentæ ditioni, cui natus ac destinatus es, par esse queas. Desinam, si verbum addidero: dum in his versaris, memento te non Christianorum, sed ethnicorum apophthegmata legere, videlicet vt legas cū iudicio. Apud Friburgū Brisgoiæ IIII Cal. Martias, ANNO. M. D. XXXI.

D. O. M.

APOPHTHEGMATA LEPIDEQVE DICTA, PRINCIPVM, PHILOSOPHORVM, ac diuersi generis hominum, ex Græcis pariter ac Latinis autoribus selecta, cum interpretatione commoda, dicti argutiam aperiente, per Desid. Erasmum Roterodamum.

APOPHTHEGMATA LACONICA SEcundum ordinem literarum Græcum, Liber primus.

AGASICLES.

LACEDAEMONII quoniã seueriores erãt, ac moribus incorruptioribus, belliq; gloriã potissimum spectabãt, cõtemnebant omneis arteis, quę ciuium animos videbantur emasculare, & à vera virtute ad ociosam ostentationẽ traducere. Nam & Roma quũ adhuc spiraret germanam illam austeritatẽ, græculos professores vrbe exegit. Hoc genus studijs nulla Gręciæ pars corruptior erat quàm Attica, vbi Gorgias, Lysias, Isocrates, Prodicus, aliique innumeri sophistæ, magno cum applausu populi, nec mediocri mercede garriebant.

Cum igitur Agasicli Lacedæmoniorũ regi diceret quidã, admirari sese quod quũ esset auidus 1

discēdi,nō adiungeret sibi Philophanē sophistā, regali prorsus indole respōdit, Eorū, inquiēs, volo esse discipulus, quorū sum & filius, significās non minus interesse quos nactus sis parentes, q̄ quos ascifcas præceptores. Etenim vt liberi ferme referūt maiorū vnde ꝓgnati sunt ingeniū, ita præceptorū vitia demigrāt in eos, quos instituūt. Et honestæ vitæ institutio potissimum ab illis petēda est, qui virtutē ipsis factis præstiterūt, nō ab ijs q̄ cōpositis arte verbis de virtute nugātur. At nunc summi orbis monarchę futuri, deū immortalē, q̄bus interdū viris à teneris ānis formādi instituēdiq́ credūtur? quū principi nō minus tū pernitiosum sit, tū indecorū, ab inhonestis istitui, q̄ nasci. Nec q̄libet artes discēdę sūt principi, sed hæ dūtaxat q̄ tradūt rationē recte administrādi regnū.

Generose.

2 Rursus quū alius quispiā ab eo sciscitaretur, quo pacto posset aliquis tuto imperare, nullo stipatus satellitio, respōdit: Si sic imperet suis, quēadmodū pater imperat liberis. Nemo plura dixit vnquam maiore compendio. Domini tātum timētur à seruis, quo mali metu coherceant, quos nō corrigit pudor. Pater quoniā liberis cōsulit potius q̄ sibi, diligitur ab illis, sic vt autoritatem comitetur reuerentia. Aduersus hos adeo non est opus satellitio, vt non aliud sit satellitium fidelius illorum stipatu. Quòd si rex beneuolentia ac benefactis adiungeret sibi ciuiū animos, nō esset opus barbarico cōductitióq́ satellitio, sed nullos haberet corporis sui custodes tutiores, q̄ ciues erga quos patris gereret affectum. Porrò quibus placet hoc dictum, oderint dum metuant, nullos magis habent suspectos, quàm quibus oportebat

Grauiter ac moderate.

maxime confidere: ac multos metuat oportet, quem metuunt multi.

AGESILAVS.

3 Agesilaus ille magnus Lacedæmoniorum rex, quum in cōpotatione quadam sortibus ex more ductis factus esset princeps conuiuij: huius autē partes erāt præscribere quantum quisq; biberet: rogatus à pincerna: quantū cuiq; vini deberet apponere, Si multum, inquit, vini paratum est, dato cuiq; quantū poscit, Sin parum, cunctis ex æquo diuidito. Hac dexteritate mire prospexit, ne vel parata vini copia deesset, quibus placeret largior potatio: vel ad bibendū cogerētur, quibus placeret sobrietas. Rursus in maligniore vini copia, p æqualitatem exclusit occasionem murmuris. Etenim quū singulis æqua vini portio distribueretur, nihil deerat his qui bibebant moderatius: & qui largius fuerant bibituri, quum haberent quod naturæ satis esset, queri nō poterāt, si deerat libidini, eo quòd nemo omniū plus aut minus haberet cæteris. Itaq; æquis animis se illi quoq; ad moderationē cōponebāt, quib9 alioqui placebat luxus. Porro Lacedæmonij præter cæteros Græcos victus frugalitatem probabant.

4 Quum vero narraretur apud eū, maleficū quēpiam ac scelerosum hominē, cōstanter pertulisse tormēta, vt insigniter, inquit, miser est homo, qui tolerantiam ac patientiā in res flagitiosas ac turpes collocet. Apud Lacedæmonios admirabilis erat malorum tolerantia, quæ si suscipiatur ob res honestas, magnā promeretur laudē: sin ob turpes, non solum non meretur fortitudinis laudem, qui tolerat, sed hoc miserior est ac vir peior, Grauiter.

quo constantius se gesserit. πονηρὸς enim Græce & malum sonat, & translato tono, laboriosum siue calamitosum. Dolebat egregio duci, tantum animi robur ac naturæ vim, in re turpi consumptam, quam si attulisset ad res honestas, magno vsui poterat esse rei publicæ.

5 ¶ Alio quodam laudante rhetorem hoc nomine, quod mirifice res exiguas verbis āplificaret. Ego, inquit, ne sutorē quidē arbitrer bonū, qui paruo pedi magnos inducat calceos. Veritas in dicēdo maxime probanda est: & is optime dicit, cuius oratio congruit rebus, ex quibus petēda est orationis qualitas potius, q̄ ex artificio.

Salse.

6 ¶ Quum quidam vrgeret illum improbe postulādo, diceretq; ei, promisisti, atq; idē crebro repeteret, quasi iam fas non esset negare quod petebatur: Recte sane, inquit, si quidem iustū est quod petis, promisi: sin minus, dixi, non promisi. Hoc dicto elusit flagitatoris improbitatem. Ille vero quum nondum faceret flagitandi finē, sed subijceret. Atqui decet reges præstare, quicquid vel capite annuerint. Nihilo magis inquit, q̄ eos qui reges adeunt decet ea petere loquiq; quæ iusta sunt, spectantes simul & opportunitatē, & quid regibus conueniat, decorúmq; sit. Sunt qui principes velut ex insidijs adoriuntur, & à bene potis aut alioqui aliud agentibus, vt non vacet qua le sit, quod petitur, considerare, postulāt quod iniquū est. His merito negatur quod ꝓmissum est, & repulsi immerito requirūt fidem à promissore, qui sui officij nō meminerūt in postulando.

Iuste & vrbaniter.

7 ¶ Quoties audiebat aliquos ab alijs laudari, aut vituperari, existimabat nō minus esse discendos

eorum mores qui loquebantur, quàm eorum de quibus loquebantur. Sensit vir prudentissimus, qui auide obtrectant alienæ laudi, magis prodere morbum suum q̃ detegere mores alienos: & qui ob res parum honestas laudant quempiam, aut ob laudabiles vituperant, indicare stultitiam suam, peruersumq́ue iudicium. Prudenter.

Quum adhuc puer esset, & ageretur ludus solennis, quo pueritia tum exercebatur, atq; is qui negotio præfectus erat, statuisset illũ in loco parũ honorifico, paruit quidẽ, tametsi iam rex designatus, ac dixit, Bene sane habet, ostendã enim, non locum viris, sed viros loco cõciliare dignitatem. Nimirum vox ea declarat in puero, miram animi celsitudinẽ, cũ pari moderatione cõiunctã. Nec alij magis sunt administrãdo regno idonei. Simile quiddam tribuunt Aristippo. 8 Magnanimiter.

Quum medicus quispiam illi præscriberet curationem nimis exactam, minimeq́ue simplicem, qualis esse solet apud Lacedæmonios: Per geminos, inquit, sumam quæ præscribis, si mihi prorsus est in fatis vt non viuam, etiamsi non omnia sumpsero. Significabat eiusmodi curationes citius acceleraturas mortem, q̃ depulsuras morbum. Nec tam operosa pharmaca sumẽda, nisi qui destinauit mori. Omnibus in rebus ei genti placuit frugalitas ac simplicitas. 9 Argute.

Quum astantem aræ Palladis, cui apud Spartanos ab æreo delubro χαλκιοίκῳ cognomẽ est, vt bouem immolaret, momordisset pediculus, nõ auersus est, sed arreptum palam omnibus occidit, Per deos, inquiens, equidem insidiatorẽ lubẽs vel in ipsa ara: videlicet declarauit animum nec 10 Simpliciter

inepto pudori, nec superstitioni obnoxiũ: tectéq; significauit, insidias molientibus nullam aram, aut asylum oportere tutum esse.

11 Quum puer quidam eo vidẽte murem captũ è cauo protraheret, músq; cõuersus momordisset tenẽtis manũ, atq; effugisset, Agesilaus indicauit his qui aderãt dixítq;, Postea q̃ minimũ animalculũ sic vlciscitur eos à quib⁹ læditur, quid viros oporteat facere cogitate. Ita dux fortissimus vndecunq; captata occasione animũ addere studebat suis, vt audẽtiores fierẽt aduersus hostẽ. Sed idẽ exemplũ magis eò valet, ne quis quãlibet potẽs iniuria prouocet infirmiorẽ. Fit enim sępenumero, vt qui, sicut ait Flaccus, fragili quærit illidere dentem, infringat solido.

12 Quũ in animo haberet mouere bellũ aduersus regẽ Persarũ, quo Græcos Asiã incolẽtes libertati restitueret, cõsuluit oraculũ Iouis Dodonęi. Nã ea gens ex oraculis deorũ plęraq; gerebat. Is quũ iussisset, vt ꝑ suo arbitratu, bellũ institueret, Agesilaus dei respõsum renũtiauit Ephoris. Hi erant quinq; iudices, quorũ autoritati reges quoq; parere cogebãtur. Illi vero suaserũt, vt adiret & Delphicũ oraculũ, iisdẽ de rebus sciscitaturus. Eò ꝓfectus hoc pacto proposuit cõsultationẽ: Apollo num idem tibi videtur, quod patri? Quũ Apollo cõprobasset Iouis oraculum, ita demum delect⁹ imperator, bellum apparat, vnico facto nõ vnam rem nos docens, Primũ moderationẽ animi, qui quũ rex esset, nõ grauatus sit Ephoris obtẽperare rẽ superuacaneã imperantibus. Deinde declarauit, quàm nõ temere sit bellum capessendũ. Illis non sat erat Iouis oraculum, quum hodie prin

Religiose.

cipes frequẽter incõsultis vel potius inuitis proceribus ac ciuitatibus ad arma prosiliant. Postremo demonstrauit, quàm religiosã haberet de dijs opinionem, qui si inter se dissentiant, nõ sint dij, obiter notans Homeri fabulas, qui fingit deorũ ac dearũm atrocia dissidia, & quod in principibus ac magistratibus turpe sit, asscribit suis numinibus.

Tissaphernes Persarũ dux cum Agesilao foedus, nõ ex animo, sed metu percusserat, hac lege, vt Grecas ciuitates sineret libere suisq; viuere legibus: mox ingẽtibus copijs à rege suo accersitis bellũ illi denuntiauit, ni Asia decederet. Hoc foedus violatum libenter arripuit Agesilaus, legatis hilari vultu respondens, se magnã habere gratiã Tissapherni, quòd periurio suo & deos & homines sibi infensos reddidisset, aduersae vero parti propitios. Recte sensit absq; prouidentia dei nihil geri in rebus mortalium, magisq; fidendũ diuino fauori, q̃ humanis consilijs, aut viribus. Caeterum exercitum mouit velut in Cariam impressionem facturus. Quò quum Tissaphernes ignarus doli, cogeret militem, Agesilaus repente copias mouit in Phrygiam, vbi quũ multas cepisset vrbes, magnãmq; pecuniarũ vim abstulisset, dixit amicis: Foedera quidem violare praeter causam, impiũ est, caeterũ hostibus imponere, nõ modo iustũ est, ac laude dignũ, verũ etiã & iucundũ & lucrosum. Vir bellandi auidus, tamen ab iniusto bello abhorrebat, nec eius suscipiendi ansam dare voluit, datam feliciter arripuit, nec turpe putauit dolis in illum vti, qui violato foedere periurio fefellisset & deos & homines. 13 Iuste.

14 Idem quum parum esset instructus equitatu, Ephesum sese recepit: ibi opulẽtis denũtiauit, vt quisquis pro se virũ & equum præberet, à militia esset immunis. Hac arte factum est, vt pro ignauis ac timidis diuitib9 breui colligeret & equos & viros strennuos ac bello idoneos. Quα quidem in re dicebat sese Agamemnonis exemplum retulisse, quod is accepta equa generosa, virum diuitem, sed ignauum militia liberasset. Locus autem est apud Homerum Iliados ψ.

Callide.

Τὴν ἀγαμέμνονι δῶκ᾽ ἀγχισιάδης ἐχέπωλος
Δῶρ᾽, ἵνα μὴ οἱ ὕποιθ᾽ ὑπὸ ἴλιον ἠνεμόεσσαν
Ἀλλ᾽ αὐτοῦ τέρποιτο μένων, μέγα γάρ οἱ ἔδωκε
Σεὺς ἄφενος. ναῖεν δ᾽ ὅ γ᾽ ἐν εὐρυχόρῳ σικυῶνι.

De equa loquitur

Quam dederat Anchisiades Echepolus Atridæ.
Dono, ne huic comes iret ad altæ mœnia Troię,
Sed remanere domi, ac sese oblectare liceret.
Nam viro opes pater altitonãs donarat opimas.
Incoluit vero prædiuitem agris Sicyonem.

Hæ sunt artes excellẽti principe dignæ, qb9 efficit, vt quod ad reipub. dignitatẽ incolumitatémve necessariũ est, nõ per violentiã inuidiosam extorqueat, sed ea dexteritate ĩpetret, vt nec tenues grauet, & à ditioribus etiam gratiam ineat.

15 Cæterum quũ edixisset vt captiui nudi venderentur, Laphyropolæ, quorũ munus erat res prædaticias diuẽdere, quod erant iussi faciebãt: ac vestium quidem, quoniam iuxta barbaricum morẽ erãt splẽdidæ multiq; pretij, cõplures extiterunt emptores. Cæterum ipsa corpora candida, prorsusq; tenera ac delicata, nec quicquam virile præ se ferẽtia, quippe in vmbra, otio, ac voluptatib9 educata, adeo nemo cõcupiuit emere, vt deride-

reat etiam hoc mercium genus, velut inutiliū nec vlli⁹ omnino pretij: id animaduertēs Agesilaus, qui auctioni præsidebat, & hunc casum torsit ad animādos ad fortitudinem milites. Hæc inquit: sunt pro quibus pugnatis, ornamenta captiuorū ostendens: hi quibus cū pugnatis, nuda captiuorum corpora demōstrans. Duplici nimirū argumento addidit suis animos, amplissima spe præmiorū, & hostiū imbellium extremo cōtemptu. Solerter.

16 Idem quū in Lydia Tissaphernē vertisset in fugam ac quamplurimis interemptis iam in agros regios fecisset incursionē. rex Persarū per legatos quorum præcipuus Titraustes ingentem pecuniarū vim vltro ad illū misit, petens vt à bello desisteret: Agesilaus spreta pecunia respōdit, pacis quidē tēpore, reipub. vigere autoritatē, vt ius habeat decernendi quod ad tuendā ciuitatis trāquillitatē censuerit cōducere. Belli vero tempore nō item. Sibi vero iucundius esse, si milites suos ditet, quàm si ditescat ipse: præterea se pulcherrimū ducere, si Græci nō munera caperēt ab hostib⁹, sed armis pararent spolia. Vox excellentis animi, qui non aliud virtutis præmiū ambiret, q̄ gloriā, nec pacē hosti venderet, fraudato milite. Animose liberaliter.

17 Quū Megabates Spithridatis filius eximia forma adolescens Agesilaū adijsset aliquando salutandi gratia, ac iuxta Persarum morem osculū offerret, quod ab eo videretur admodum amari: Agesilaus auertit vultum refugiens osculū. Cæterum quum erubuisset ille ratus se contemptui fuisse, ac deinceps salutaret eū eminus: rex pœnitens vitati osculi, finxit se mirari quid accidisset Megabatę, quod ipsum nō salutaret osculo, fami-

liares responderunt, ipse fuisti in causa ô rex, qui venientẽ nõ exceperis, sed formosi basiũ exhorrueris. Alioqui nunc quoq; persuaderi poterit, vt tibi veniat ad osculũ, tantum ne rursus refugias.

Continẽter Hic posteaquã Agesilaus aliquandiu tacitus suo cum animo cogitasset, non est, inquit, opus vt illi reditũ persuadeatis. Nam ego mihi sic videor affectus, vt malim huiusmodi rebus superior esse, quàm aduersariorũ vrbẽ fortibus viris instructissimam per vim capere. Præstantius enim duco, vt quis sibi ipse seruet suam libertatẽ, quàm vt alijs libertatem adimat. O virũ gerendo in alios imperio idoneũ, qui suis cupiditatibus imperare posset. Quis nõ miretur tam philosophicũ in homine militari iudicium? Intellexit neminem esse liberum, qui seruiret cupiditatibus. Intellexit nullum esse imperiũ speciosius, quàm si quis animo suo posset imperare. Hoc exemplũ temperantię multo pulchrius videbitur reputanti, quòd Græcorum leges formosorum adolescentium amorẽ cõcedant, citra turpitudinẽ tamẽ aut vim. Quãquã hoc apophthegma Plutarchus in vitis paulo secus refert. Ego, inquit, denuo malim illã de osculo pugnare pugnã, quàm omnia quæ viderim mihi fieri aurea. Quo vir ille sensit amoris flammam acriorem, hoc pulchrius ducebat, non obsequi animo.

18 Cũ cæteris in rebus esset rigidior, & exactè iusti legúmq; tenax, tamẽ in amicorũ negotijs existimabat inhumanitatis ac sæuitiæ prætextũ esse, nimiũ aduersus illos esse iustũ. Huius rei testis est epistola quędam perbreuis, quæ fertur ad Hi-

Humaniter drieum Carem scripta, qua cuidam amico veniã

deprecatur, in hunc modum: Nicias si nihil peccat, dimitte hominē: si peccat, mihi dimitte, sed omnino dimitte. Innocentem punire scelus est, culpam interdum condonare in gratiam honesti deprecatoris, humanitas est. Quum enim iustitiam semper oporteat esse clementia temperatam, quoties nacta est grauem interpellatorē: & minus habet inuidiæ, & plus impetrat gratiæ. In plerisque igitur amicorum negotijs ad eū modum se gerebat Agesilaus. Interdum tamen magis sequebatur reipub. vtilitatem per occasionē oblatam, quàm indulgebat amicitiæ.

19 Quodam ergo die quum castra tumultuosius essent mouēda, adolescentē cuius amore tenebatur relinquebat ægrotum: quumque is & blandis precibus & lachrymis illum remorari conaretur, versus ad eum, q̄ difficile est, īquit, simul & misereri & sapere: males sequi, quod id tēporis expediebat, q̄ quod dictabat in amicum affectus. His animi dotibus cæteris præcellebat Agesilaus. Continēter & sapiēter.

20 Cæterum quod ad corporis curam attinebat, nulla in re melius habebat, q̄ hi quibuscum viuebat: à saturitate quidē & crapula in totū abstinens. Somno vero sic vtebatur, non vt ille dominaretur, sed vt seruiret negotijs. Aduersus æstum autē & frigus sic erat instructus, vt quatuor anni tēporibus vnicis tantū vestibus vteretur. Cæterū quū in tentorijs inter milites ageret, velut vnusquilibet è numero, nihilo meliorē culcitram habebat quàm cæteri: illud assiduè habēs in ore, principis esse, non mollitie deliciisve, sed temperātia ac fortitudine priuatis hominibus antecellere. O vere regiā vocem, si addidisset, sapientia. Tēperāte.

Nam ea vox ōnes principis virtutes cōplectitur.

21 Moderate *Sciscitante quodam quid Spartę fructus attulissent Lycurgi leges*, voluptatū, inquit, contemptum: videlicet indicans, nō alia magis ex re nasci reipub. corruptelam, quàm ex delicijs.

22 Sapienter Alij cuidam qui se dicebat admirari, quòd Agesilaus cum cæteris Lacedæmonijs, tam frugali cibo vestitúq; vteretur, Atqui, inquit, ô hospes, pro hac frugalitate opimam messem metimus: libertatem: sapienter admonens, nullam esse voluptatem viris ingenuis libertate suauiorem, nec ibi diu libertatem esse posse, vbi regnat luxus.

23 Rursus quum alius quidam eū admoneret, vt aliquid de vitæ rigore remitteret, causam addens quòd quæ est vitæ volubilitas euenire posset, vt tempus ipsum exigeret aliam viuendi rationem: Cōtinenter & cōstāter. At ego, inquit, me consuefacio, vt quæcunq; inciderit fortunę mutatio, ne quęrā ipse mutationē. Mira animi cōtinentia, qui nec in austeriore vita delicias requireret, nec inter delicias agens ab illis corrumpi posset.

24 Quin ne senex quidem factus quicquā de victus vitæq; ratione & corporis exercitijs remisit. Itaque contanti qūur per acrem hyemē solo pallio tectus obambularet absque tunica homo Grauiter. tam prouectæ ætatis. Vt, inquit, iuuenes hāc vitæ rationem imitentur, quū exemplū habeant & extremæ senectutis hominem, & principem, sapienter admonens senibus ita viuē dum esse, vt adolescentibus exhibeant recte viuendi formā: & vulgus nihil imitari libentius, quàm quod à viris principibus conspexerint factitari.

25 Thasiorum gens vt copia rerum abundabat,

præcipue vini præstantia nobilis, ita delicijs erat addictior. per horũ agros cũ exercitu proficiscẽti Agesilao, Thasij honoris gratia miserunt farinas, anseres, bellaria, liba ex melle cõdita, & item omnis generis alia maximi pretij tum esculẽta, tum poculenta. at ille præter farinas nihil accepit, reliqua domũ referri iussit ab his qui attulerãt, tanq̃ sibi suisq; prorsus inutilia. Cæterũ quũ illi precibus & obtestationibus vrgerent omnino vt acciperet xenia, iussit ea inter Helotes distribui: id erat apud Lacedæmonios manciporũ genus. Eius facti causam sciscitantibus respondit, non decere qui virtutis ac fortitudinis studio tenerentur, id genus delicias cupediásque recipere: propterea quòd istiusmodi res quibus inescarentur ingenio seruili nati, oporteret à liberis procul abesse: grauiter taxãs Thasiorum mores quidum voluptatib9 seruirent, nec ingenuos se præstarent nec liberos: & sapienter ostendens, nihil esse seruilius abiectiúsque, quam gulæ ventrísq; voluptatibus obnoxium viuere. Frugaliter.

Aduersus voluptates quidẽ inuicti pectoris hoc specimẽ dedit. Aduersus inanẽ gloriã nõ minus insuperatum fuisse declarat quod dicturus sum. Thasij quoniam intelligebant Agesilaũ de ipsis optime meritũ, templis ac diuinis honorib9 illũ dignati sunt: atq; hac de re legationẽ ad illũ miserũt. Is vbi legisset honores quos legati ad illũ detulerant, percõtatus est, num illorũ patria potestatẽ haberet ex hominib9 faciendi deos: quũ illi respondissent habere, agedũ inquit, primum vos ipsos deos facite. Id si præstiteritis, tum vobis credam, quòd me quoq; deũ facere poteritis. 26 Libere & grauiter.

Vtrum hic prius admirari conuenit, animi celsitudinem adeo contemnentis oblatum, ob quod Empedocles philosophus semet in Ætnam cóiecit, quódque tot eruditi principes tot artib⁹ & impendijs ambierunt: an ingenij solertiam, qua Thasijs vel summam stultitiam, vel abiectam adulationem suam in oculos ingessit.

27 Nec minus excelsi animi fuit, quòd quũ nationes quæ id temporis Græciam incolebant, decreuissent illi in clarissimis quibúsque ciuitatibus honoris causa statuas erigi, rescripsit illis hunc in modũ: mei nulla sit imago, neque picta, neque ficta, neque vllo alio artificio parata. At principũ vulg⁹ hoc honoris genere se dijs æquiparari credebat, summũque rerũ bene gestarũ præmiũ arbitrabatur. Agesilaus ipso honesto cõtentus, negligebat eiusmodi adulationes verius quàm glorias, malens insculpi prudentum ac bonorũ hominũ pectoribus, quàm in foro æreus aureúsve stare. Eximiam virtutem sponte suum cõsequitur decus. Nec vlla speciosior statua, quàm honorifica bene actæ vitæ memoria.

Magnanimiter.

28 In Asia quũ ædes quasdã conspexisset, quarum tectum quadratis trabibus contextũ esset, rogauit ædium dominũ, num apud illos ligna quadra nascerentur: qui cum negasset talia nasci, sed ex rotũdis, arte quadrari quid, inquit, ergo ne si quadrata nascerẽtur faceretis rotũda? Immane quãtum abfuit illius regis animus à nostrorum ædificiorũ delicijs, in quibus nihil placet, nisi ex alieno deuectũ orbe, aut multo artificio adulteratũ.

Tẽperate.

29 Quũ aliquando quidam percõtatus esset, quinam essent fines Laconicæ ditionis, vibrata lan-

Fortiter.

cea,quousque inquit,hæc valeat pertingere.Vox egregio duce digna,qui bellū nō nisi iustū susciperet,imperiūq̨ virtute partū,virtute tueretur.

Rursus alij cuidam percontanti,quam ob causam Sparta nō cingeretur mœnibus?ostendit ciues armatos, hi inquiens sunt Spartanæ ciuitatis mœnia,significans respub. nullo munimento tutiores esse,quàm virtute ciuium. 30 Fortiter.

Similiter quū alius quidam hoc idem percontatus esset,respondit ciuitatem nō saxis lignisve, sed pro vallis ac mœnibus, incolentium virtute muniri oporteret:quos si iungat cōcordia,nullus potest esse murus inexpugnabilior. 31 Sapienter.

Aduersus pecuniarū studiū,quo vitio plerіq̨ laborant,amicos admonere cōsueuit,ne tam pecunijs,q̄ fortitudine acvirtute studerēt ditescere,q̨ frustra parat opes,qui veris animi bonis vacat. 32 Sapienter

Si quid autem esset quod per milites celeriter confici vellet,primus ipse sub oculis omniū operas aggrediebatur,quo vel pudore ad industriam extimularētur.Efficacissimum exhortationis genus,principē hoc facere,quod ab alijs fieri velit. 33 Impigre. Exempli.

Illud sibi cum primis ducere solet gloriæ,quòd quum rex esset,cæterisq̨ consilio prospiceret,nihilo secius in laborib⁹ obeundis nemini cederet: quòdque sibi ipsi imperaret,suiq̨, vt ita loquar, rex esset,id pulchrius esse iudicabat,quàm quòd regnum obtineret in alios. 34 Grauiter.

Quidam conspiciens Lacedæmoniū quēdam claudum ad bellum exeuntem, quum ei equum veluti debili necessarium quæreret, non intelligis,inquit Agesilaus,in bello opus esse,non qui fugiant,sed qui loco maneāt? Significās eos demū 35 Facete.

esse bello vtiles milites, quibus decretum est in prælio aut vincere, aut mortem oppetere.

36 Percontanti cuidam qua ratione sibi pararet eximiam gloriam, si mortem, inquit, contemp se-ris. Nihil enim in bello præclaræ rei geret, cuius animum mortis metus occupauit. Idem affectus in omni vita mortalium a pulcherrimis facinoribus reuocare solet.

Grauiter. Vitæ contemptus.

37 Roganti quam ob causam Spartiatę ad tibiarum cantum inituri prœliũ exercerentur, vt quũ ad numerũ, inquit, incedũt, appareat qui formidolosi sint, qui fortes. Nã anapestorũ ictus strenuis addebant animũ, vehementer meticulosis pallorem ac tremorem incutiebant. Itaq; quum pes non responderet ad modulos tibiarum, prodebatur ignauorum imbecillitas. Magni siquidẽ refert, vt dux perspectos habeat militũ suorum animos, quo norit qui sint à prælio submouendi, aut qui qua parte exercitus collocandi. Valerius Maximus libro 2. putat tibias adhiberi solitas ad incitandos militũ animos: contrà Thucydides upud A. Gelliũ tradit, pro tubis & cornib⁹ Lacedæmonios ad præliũ tibijs vti solitos, ad moderandã vim & impetũ militũ: ne sparsi, dissipatiq; prorurerent in hostem, sed cõposite incederent suo quisq; ordine. proditũ est literis Cretenses cithara præcinente præliũ inire solitos.

Prudenter.

38 Quũ quidam apud Agesilaũ admiraretur regis Persarum felicitatem, quòd admodũ iuuenis esset: Ne Priamus quidem inquit, quũ hoc esset ætatis, erat infœlix: indicans neminem appellandum beatum, nisi ad supremum vitæ diem peruenisset, quod nec Priamo, nec Crœso contigit.

Argute

Quũ maximã Asiæ partẽ armis sibi subegis- 39
set,constituerat ad ipsum regẽ Persarum profi-
cisci,vt eum cõpesceret:qui sic erat quietus à bel
lo,vt interim Græcorũ duces pecunia corrũpe-
ret: cæterum reuocatus domum ab Ephoris, ob
Spartam Græcorũ obsidione cinctam (Nam id
rex Persarũ pecunijs missis effecerat)paruit,di- Moderate
cens bonũ imperatorem legum imperatis pare-
re oportere,citráq; cũctationẽ soluit ex Asia,ma
gno sui desiderio relicto Græcis Asiaticis. Offe-
rebatur rei bene gerendæ occasio, inuitabat illũ
Græcorũ affectus vt instituta perageret,sed rex
à tyrãnide alienissimus legũ autoritatem existi-
mabat omnibus anteponendam.

Quoniam vero Persarũ nomisma sagittarium 40
habebat insculptũ, ex Asiã discedens aiebat, se Facete.
triginta sagittariorũ millibus à rege Asia depel-
li. Tot enim Daricorũ aureorũ millib[9] Athenas
ac Thebas deportatis,& in plebis moderatores
distributis,Timocrates effecerat,vt popul[9] hosti
lem animũ aduersus milites susciperet. Ephoris
autẽ rescripsit in hunc modũ: Agesilaus Epho-
ris salutẽ.Asiã magna ex parte subegimus,bar- Moderate.
baros expulimus,frequẽter in Ionia conflixim[9],
attamen quoniam pro magistrat[9] autoritate iu-
betis,vt istuc ad diem præscriptum adsim,con-
sequor hanc meam epistolam, ac fortassis ante-
uertam etiam.Neq; enim mihi principatum ge-
ro,sed tum reipub.tum socijs & amicis reipub.
Atq; ita demum qui potitur imperio vere legi-
timéq; imperat,quũ & ipse paret imperio legum
& Ephororũ,aut quicũq; sint illi,qui in repu.ma
gistratu fungũtur.Quid huius ducis animo mo-

deratius? At quid eodem excelsius?

41 Dein quũ transmisso Hellesponto iter faceret per Thraciam, nulli quidẽ barbarorum supplex fuit, vt daretur transitus, sed missis ad singulos nuntijs, rogabat vtrum per hostiũ an amicorum regionem iret. Ac cæteri quidem illum amice re- Fidenter cipiebant venientem, ac discedentẽ deducebant. Cæterum qui Troadenses appellantur, à quibus vt fertur Xerxes datis muneribus transeundi copiam emerat, transitus mercedẽ postulabant ab Agesilao, centũ argẽti talenta, totidẽmq; fœminas. At is irridens eos, rogauit quur nõ protinus Animose venissent accepturi quod postulabant. Admouit exercitum, & congressus cũ his qui se obiter collocarãt in acie, omnes vertit in fugam, cõpluribus trucidatis, itáq; sibi ferro viam aperuit.

42 Itidem & ad Macedonũ regẽ nũtios misit, rogans vtrum per hostiũ solum irent an amicorũ. Intrepide Quum ille respondisset se consultaturũ. Fiat inquit igitur cõsultatio, nos tamen interim iter faciemus. Rex admiratus hominis audaciã sibíque metuẽs, satius esse cẽsuit illũ vt amicũ suscipere.

43 Thessalorum qui hostibus tulerant suppetias agros depopulatus est. Virtus sic erat æquitate Seuere tẽperata, vt nec amicos lęderet, nec inimicis parceret, vbi fortuna dedisset vlciscẽdi occasionem.

44 Ad Larissæos autẽ qui non iuuerãt res hostiũ, Xenoclem ac Scythen legatos misit amicitiæ cõciliandæ gratia. Hos quum Larissæi cõprehẽsos asseruarent in custodia, cæteri quidem id factum grauiter ferentes censuerunt vt Agesilaus admoto exercitu Larissam vrbem obsidione vallaret, At ille negabat se vel vniuersam Thessaliã Moderate.

hac conditione velle capere, vt ex his quos miserat alterius faceret iacturam, amissurus vtrunque si illos bello lacessisset. Itaque captos acceptis cōditionibus liberauit ac recepit. Tam atrocem iniuriam duorum amicorum incolumitati condonauit, alioqui contumeliarum impatiens. Dicas illum suos affectus in sua habuisse potestate. Amice

Feliciter pugnatum erat apud Corinthum: in eo prælio quāquam accepisset Spartanorum admodum paucos desideratos, cæterum è Corinthijs, & Atheniensibus alijsque socijs ingentem numerum interijsse, adeo nō gauisus est, nec elatus ea victoria, vt grauiter ingemiscens deploraret Græciæ vicem: heu inquiens Græciam, quæ tot viros intestino bello perdidit, quot vniuersis barbaris debellandis satis esse poterāt. Viro magnanimo victoria erat optabilis, sed charior erat sociorum incolumitas. Quo animo tulisset ille si plurimorum ciuium interitu fuisset empta victoria? Non parum laudis promeretur hic affectus in duce Lacedæmonio tum natura bellaci, tum ethnico. At Christiano principi nulla non debet esse lugubris victoria, quæ plurimorum etiā hostium exitio contigit. 45 Clemeter

Cæterum quum Pharsali vrgerēt, latrocinijsque vexarent ipsius exercitū, sexcentis equitibus vertit illos in fugam: móxque trophæum statuit sub Narthacijs. Nec alia victoria magis lætatus est, quòd ipse per se constituto equitatu paucorum, nec alijs adhibitis copijs, eos superasset, qui de re equestri præcipue gloriabantur. Pulchrū est vincere lacessentes, præsertim his præsidijs, quibus hostes potissimum sese iactant. 4 Feliciter

47 Nũc accipe geminũ in gloriæ cupidiſſimo duce temperantiæ exemplũ. Quũ Diphridas illi è patria nuntium attuliſſet, vt omiſſis quæ tum agebat protinus in Bœotiam irrumperet, quanquã deſtinarat hoc ipſum poſtea maiore aggredi apparatu, tamẽ magiſtratib9 obtemperãs, acceꝛſitis ad ſe viginti millibus eorũ qui apud Corinthum militabãt, inuaſit Bœotiã, ac iuxta Coroneam cõgreſſus cũ Thebanis, Atheniẽſibus, Argiuis, & Corinthijs ambas acies ſuperauit, licet ipſe multis acceptis vulnerib9 corpore eſſet grauiter affectus. Quæ pugna quũ eſſet inter res ab illo geſtas omniũ maxima, quẽadmodũ ſcripſit Xenophon: tamẽ domũ reuerſus nihil de priſtino victu vitæq; modeſtia mutauit, ob tantos rerum ſucceſſus, tótq; victorias. Multo dignior erat triumpho victoria, qua vir ille primum ſuis con ſilijs antepoſuit legum autoritatem, deinde tot egregijs facinoribus nihilo factus eſt inſolentior.

Modeſte

48 Animaduertens ciuium nonnullos qui in pretio habebantur, ac ſibi placerent quòd equis alẽdis intenderent animũ, ſorori Cyniſcæ perſuaſit, vt conſcenſo curru certaret in Olympijs, hoc pacto Græcis oſtendere cupiens, id genus exercitamenta nullius eſſe veræ virtutis, ſed nihil aliud habere q̃ opum & impendiorum oſtentationẽ, eóque fœminis eſſe digniora quàm viris.

Facete.

49 Quũ haberet apud ſe Xenophontem illũ ſapientem, eũmque plurimi faceret, iuſſit vt filios ſuos acceꝛſeret Lacedæmonem, docendos artem omnium pulcherrimã, videlicet imperare & parere imperio. Athenis florebat omniũ liberalium diſciplinarum genus, ſed hanc cæteris omnibus

Grauiter.

præstantiorem existimabat nusquam melius di- sci q̃ apud Lacedæmonios, vbi nō verbis dispu- tabatur de bene administranda repub. sed ciuiū moribus honestissimæ rei exemplū exprimebat. Simul indicās eos nō esse gerēdo magistratui ido neos, qui legibus ac magistratui nescirēt obsequi.

Proinde rogatus abs quopiā, quā ob rem Spar tanorum respublica præ cæteris, secundis rebus floreret, quoniam, inquit, plus cæteris in hoc sese exercent, vt pariter & imperare & parere sciāt. Quæ duæ res à ciuibus excludunt seditiones, & tuentur concordiam. 50 Disciplina ciuilis.

Cum vita defunctus esset Lysander, Agesilaus numerosam sodalitatē aggregatam cōperit, quā ille ex Asia domū reuersus statim aduersus Age- silaum instituerat. Id indigne ferens Agesilaus, destinabat omnibus palàm facere, cuiusmodi ci- uis fuisset Lysander dū viueret. Ac perlecta qua- dam oratione, quam Lysander in libro descriptā reliquerat, compositam quidem à Creonte Hali- carnasseo, sed in hoc, vt hāc Lysander edisceret, atque apud popularem multitudinem recitaret: Tractabat autē oratio de nouandis rebus déque mutando reip. statu: Hanc quoniā arguebat Ly- sandrū fuisse ciuē pernitiosum ac seditionis aui- dum, Agesilaus voluit euulgare. Cæterū vbi senex quidam ephorus orationem perlegisset, metuēs dictionis grauitatem ac vehementiam, ne lecta quoque multos ad rerum nouarum studiū exci- taret, consuluit Agesilao, ne Lysandrum sepultū refoderet: sed orationem premeret. Senis consilio paruit & à cœptis conquieuit Agesilaus, doctus non solum obtēperare publicis legibus ac magi- 51 Moderate

ſtratui,verum etiam priuato ſenioris cõſilio. Vir excelſi animi plus apud ſe valere voluit publicam vtilitatem, quàm priuatum odium, ſimúlque perſpexit indecorum eſſe ſimultatem exercere cum ſepulto. Hac moderatione vſus eſt aduerſus manifeſtum inimicum.

52 Porrò qui clanculũ ipſe aduerſarentur,eis palàm quidem non exhibebat negotium, ſed efficiebat vt ipſum in militiam ſequerentur.atq; ex his nonnullos duces exercitus ac magiſtratus factos euehebat:qui quum ſe in magiſtratu improbe & auare geſſiſſent,eóque in ius vocati periclitarẽtur,rurſus Agesilaus illis patrocinabatur,& ab ipſis ſtabat: atque hac arte reddebat eos ex clancularijs hoſtibus amicos,& ad ſe reuocabat. Quibus rebus factum eſt, vt iam neminem haberet aduerſarium. Quid hac prudentia ciuilius, qua mederi maleuolis maluit,quàm vlciſci?

Callide

Moderate

53 Quidã petijt ab Agesilao, vt ſe ſcriptis ad hoſpites & amicos ſuos Aſiaticos literis commendaret,quo apud illos ius ſuum conſequeretur:reſpondit nihil eſſe opus literis commendatricib⁹. Nam mei, inquit, hoſpites ſua ſponte quæ iuſta ſunt faciũt,etiam ſi illis non ſcripſero. Apud bonos in bona cauſa ſuperuacua eſt commendatio, quum ipſa res impetret quod precibus exoraretur. Dux egregius nõ niſi cum ſui ſimilibus hoſpitium coniunxerat.

Iuſte

Humaniter

54 Oſtendebat illi quidam ciuitatis cuiuſdã muros bene tutos validéq; extructos:cúmq; rogaſſet viderentur ne pulchri, Pulchri, inquit, per Iouem:verum apparet in hoc paratos,vt mulieres inhabitent non viri:ſentiens nõ alijs mœnib⁹ re-

Grauiter

ctius cōmuniri ciuitatem, q̄ strenuis ciuibus.

Megarensi cuidam multa iuueniliter de sua ci- 55
uitate aduersus Agesilaum iactanti. Adolescens, Modeste.
inquit, tui sermones opus habent magnis virib⁹.
Significans indecenter eum magnifice loqui, cui
vires non suppetunt orationi pares.

Tantum & cæteris in rebus aberat à vulgi iu 56
dicio vir prudentissimus, vt quæ cernebat alios
admirari, ipse in tantū contemneret vt ne nosset
quidē. Quod euenit in Callipide. Is erat tragœ-
diarum actor, multi nominis, famæq; celebris a-
pud Græcos, & à cūctis in pretio habitus. Primū
quidem occurrit Agesilao, eúmq; est allocutus:
post improbe semet admiscuit his qui simul cū
rege ambulabant, seséq; ostētabat, ratus futurū,
vt rex prior ipsum comiter appellaret. Id quum
nō fieret, tandē nō inquit agnoscis me ô rex, nec
audisti qui sim? Agesilaus autē intuitus illum, an Grauiter
non tu es, inquit, ille Dicelicta? Nam hac voce pe
culiaris Lacedæmoniorū lingua signat mimum,
hoc est imitatorē. δείκελον enim illis simulacrū
sonat, aut effictam imaginē. Adeo vir prudens, &
omnia reipub. commodis metiens, nullo honore
dignatus est histrionē quāuis insignem, cuius ars
ad solā parata voluptatē, corrūpendis ciuiū mo-
ribus esset accōmodatior, quàm erudiendis.

Huic simile est, quòd rogatus vt vellet audire 57
quendam, qui mira similitudine lusciniæ vocem
imitabatur, recusauit. Frequenter inquiens ipsam Argute
audiui lusciniam. Significans ineptam esse volu-
ptatem, magis delectari ipsa simulatione, quàm
natura.

Quemadmodum autem ipse singulari modestia 58

præditus erat,ita non tulit in alijs arrogantiam.
Menecrates quidam medicus, quum desperatæ
quædam curationes ipsi feliciter cessissent,popu-
lari adulatione dictus est Iuppiter. Hoc cogno-
mento vir arrogãtis ingenij delectatus insolẽtius
vsus est eo titulo. Tandem quũ & Agesilao scri-
beret,nec veritus esset hac vti salutatione.Mene-
crates Iuppiter Agesilao regi salutẽ,Rex hoc of
fensus procœmio,præterea nihil dignatus est le-
Facete Modeste. gere,sed rescripsit in hũc modũ, Rex Agesilaus
Menecrati sanitatẽ. χαίρειν Græci dicũt quibus
bene precant, ὑγιαίνειν ambiguũ verbũ ferè in
malũ sonat,quũ significam⁹ abesse sanitatẽ mẽ-
tis. Eo verbo quidã Cæsari exprobrauit insaniã.
59 Fortitudinis etiã in rebus aduersis insigne de-
dit specimẽ. Conon & Pharnabazus per classem
regiam mari potiti obsidebant maritimas Lace-
dæmoniorum regiones,quũ interim Atheniẽsiũ
ciuitas mœnibus esset cincta. Itaq; Lacedæmo-
nij Pharnabazo donante pecuniam pacẽ ineunt
cum rege,mittũtq; ciuem Antalcidam ad Te-
ribazum,Græcos Asiaticos pro quib⁹ bellũ ges-
serat Agesilaus,tradẽtes regi. Vnde pessime eue-
Fortiter. nit,vt huius ignominiæ portio recideret in Age-
silaũ. Antalcidas enim inimicus erat Agesilao:eò
pacem quacunq; occasione cõfecit, inuidẽs illius
gloriæ,quem videbat bello crescere,reddíq; ma-
ximũ ac maxime celebrem. nec tamẽ hæc infe-
licitas deiecit illius animũ,Quin etiã cuidã dicẽ-
ti quòd Lacedæmonij Medissarent, ita respõdit,
imò Medi potius Laconissant:Significans indo-
lem suæ gentis corrumpi fortuna non posse.
60 Quodã tempore rogatus,vtra virt⁹ esset præ-

ſtantior, fortitudo an iuſtitia, grauiter reſpondit, Fortitudinis nullum eſſe vſum, niſi adſit iuſtitia. Quòd ſi omnes eſſent iuſti, nihil opus fore fortitudine. En animũ ſummo dignum duce, qui nihil vi præter æquum iudicarit faciendum, rectéque perſpexerit plurimum intereſſe inter audaciã & fortitudinem. Iuſte.

61 Quum Græci qui Aſiã incolebãt Perſarũ regẽ ex more magnum appellarẽt, Q ua, inquit, re ille me maior eſt, niſi ſit iuſtior ac temperantior? Cõtẽpſit vir egregius externa bona, quæ vulgus pręcipue ſuſpicit, totámque hominis felicitatẽ animi bonis metiebatur. Ea ſentẽtia philoſophis eſſe cõſueuit in ore, ſed hanc bellator expreſſit affectu. Animoſe.

62 Notans præpoſterã licẽtiam eorũ qui Aſiã incolebant, eius gentis corrupti moribus, dicere ſolet: inter illos qui improbi eſſent, eos eſſe liberos: contrà qui probi, eos eſſe ſeruos: quòd ibi vitijs licerent omnia, virtus haberetur odio. Grauiter.

63 Interrogatus qua ratione potiſſimũ quis aſſequi poſſet, vt apud homines honeſtã haberet famã: Si loquatur, inquit, quæ ſunt optima, & faciat quæ ſunt honeſtiſſima. Quid dici poterat breuius? at rurſus quid abſolutius? Itidẽ Socrates idem percontanti, ſi talis, inquit, eſſe ſtudeas, qualis haberi vis. Siquidem fucis parta gloria, vt non eſt vera gloria, ita nec diuturna eſt. Sapienter.

64 Celebratur & hoc illius dictũ principibus ediſcendũ, Imperatoris officiũ eſſe, erga rebellãtes audacia, erga ſubiectos beneuolẽtia vti: quod idem Maro nobili carmine docuit. Iuſte. Moderate.

Parcere ſubiectis & debellare ſuperbos.

Neque enim verè victor eſt, qui iracundię vindi-

ctam flagitanti frænum nescit imponere.

65 Cuidam sciscitanti, quæ potissimum pueris essent discenda, Ea, inquit, quibus vsuri sint, & quũ ad virilẽ peruenerint ætatẽ. Recte cẽsuit vir prudens, solam virtutem primum ac statim à teneris vnguiculis disci oportere: nec vllam æui portionẽ artibus friuolis dãdam: quæ vt in pueris habent ostentationem plausibilem, ita nec grandibus decoræ futuræ sint, nec ad seria vocatis vtiles.

Sapienter

66 Idem quum in causa quadam sederet iudex, & is quidẽ qui accusabat recte dixisset, patronus cõtrà male, subinde tamen repeteret inter dicendũ, Agesilaë, decet regem opitulari legibus, perinde quasi bonam haberet causam, & ab ipso starent leges: hominis improbitatem interpellans Agesilaus, Si quis, inquit, tibi domum perfoderit, aut vestem abstulerit, num expectaturus esses, vt architectus, aut qui vestem contexuit tibi sit auxilio futurus? Subindicabat regem esse veluti legũ architectum, nec conuenire vt is opituletur ei qui contra leges aliquid admiserit.

Salse.

67 Cum pax coisset, eiq; à rege Persarum essent allatæ literæ, quas Perses vnà cum Callia Lacedæmonem perferebat, de hospitio deq; amicitia tractantes, non recepit: sed iussit illos regi renuntiare, nihil esse necesse priuatim ad ipsum literas mittere: cæterum si perspicuum foret, illum bene velle Lacedæmonijs & Græcis, ipsum quoque illi pro viribus futurum amicum. Quòd si deprenderetur insidias tendere, ne putet, inquit, quòd me sit habiturus amicũ, etiamsi vehementer multas ab eo recepero epistolas. Quid hoc animo sublimius, cui in omnibus rebus gerendis hic vni-

Incorrupte

cus erat scopus, consulere reipublicæ commodis.

Quum miro esset affectu erga liberos suos, dicitur aliquando arundine pro equo conscensa, vna cum pueris lusisse domi. Id quum forte vidisset ex amicis illius quidam, rogabat ne cui diceret quod viderat, priusquàm ipse quoque liberorum parens esset factus: festiue subindicans eum lusum nō esse leuitatis, sed pietatis: nec hoc quod agebat videri posse ineptum ei, qui modo expertus esset quàm ingens sit affectus charitatis parentum erga filios. 68 Pie, vrbane

Quum assidue belligeraretur aduersus Thebanos, ac in prælio quodam vulnus accepisset, Antalcidas, vt fertur, ait, Præclara doctrinæ tuę pręmia recipis à Thebanis Agesilae, quos quum nec vellent bellare nec scirent, bellare docueris. Nam aiunt re vera, Thebanos crebris Lacedæmoniorum aduersus ipsos expeditionibus, multo belliciosiores esse factos quàm antea fuerant. Eóque Lycurgus ille priscus legum conditor in legibus quę vocantur Rhetre: veluti dicas oracula à dijs profecta, vetuit sæpius eosdem bello lacessi, ne hostes, vsu bellare discerent. Quanquam hoc apophthegma non est Agesilai. 69 Salse.

Audierat socios moleste ferre tā crebras expeditiones, presertim quū ipsi permulti, Lacedæmonios numero paucos sequerētur. Agesilaus itaque volēs ostendere quāta esset Lacedæmoniorū multitudo, iussit vniuersos socios simul cōsidere permixtos inuicem, Lacedæmonios item separatim solos. Mox per præconem edixit, vt primi omnium surgerent figuli. Hi quū surrexissent, secundo loco per præconē iussit surgere fabros ærarios, 70 Solerter.

Deinceps architectos, ac domorũ opifices, simili ter & aliarũ artium singulos. Ita factũ est, vt ꝑpemodũ socij surgerent omnes, Lacedęmoniorũ vero nullus, eò quòd Lacedæmonijs, qui militiæ parantur, interdictum sit, opificium aut artem sedentariam vel exercere, vel discere. Hoc facto risit Agesilaus, Videtis, inquit, ô viri, quanto plures nos educimus quàm vos. Hoc stratagemate dux inclytus demonstrauit, non perinde referre quàm numerosum militem educas in prælium, vt quàm fortem & exercitatum.

71 In pugna Leuctrica quũ Lacedęmoniorũ multi fugissent, iique legibus pœnas dare deberent, Ephori reputantes ciuitatem viris desertã, egere militibus, cupiebant eã ignominiã militibus remittere, simúlque seruare leges. Deligunt igitur Agesilaum nouarum legũ conditorẽ. Is prodiẽs in suggestum, Ego, inquit, alias leges haudquaquã laturus sum. Neq; enim his quas habetis, aut additurus sum aliquid, aut detractur⁹, neq; quicquã omnino mutaturus. Sed mihi rectum videtur, vt leges quas habetis à die crastino robur habeant & authoritatem. Eo commento vir solers simul & præsenti ciuitatis necessitati consul[?]it, & periculosum mutandarũ legũ exẽplum exclusit à repub. vno tantũ die legibus abrogatis.

Solerter.

72 Exemplũ erat pręsentis & imperterriti animi, quòd quum Epaminõdas cũ admirabili impetu, ac procella irrueret, adeo vt Thebani socijq; iam de victoria gloriarentur, nihilo minus Agesilaus tutatus est Spartam ciuitatẽ: in qua tametsi per pauci erant, tamen hostes coegit domum reuerti. Hoc quocunque nomine voces licebit, certe

Fortiter.

apophthegma dici non poteſt.

Vt hoc erat fortitudinis,ita quod dictur⁹ ſum 73
conſilij prudentiæq́ laudem habet,Cũ pugnare Prudenter.
tur apud Mantineam admonuit Lacedęmonios,
vt cæteris omiſſis omnibus,in vnum Epaminondam intenderent vim prælij,dicens cordatos eſſe viros fortes,hóſq́ ſolos eſſe authores victorię. Itaq́ ſi hunc,inquit,cęperimus,facillime cæteros in poteſtatem noſtram redigemus, vt vecordes nullíuſq́ pretij, quod & euenit. Nam inclinante ad Epaminondã victoria,quũ nõnullorũ fuga fieret,adhortãti illi ſuos & à fuga reuocãti Lacedæmonius quiſpiã lethale vuln⁹ inflixit.Eo proſtrato,qui erant cũ Ageſilao à fuga reuerſi,iam ancipiti Marte cũ hoſte depugnarunt, ſic tamen vt multo inferiores Thebani, multo præſtantiores Lacedæmonij viderentur. Hac arte prudẽtia ducis conſuluit incolumitati ſuorũ, qui fuerãt haud dubie perituri. Simul illud docuit : in bello plus habere momenti vnum vere prudentem & cordatum quàm turbam imprudentium.

Quum Spartanos pecuniæ deficerẽt ad bellũ, 74
eò quòd alerẽt externũ militẽ,Ageſilaus in Æ- Pie in patriam.
gyptum profectus eſt, ab Thaco Ægypti rege accitus ſtipẽdio.Cæterũ Ageſilaus ob corpus incultum, ac veſtis vilitatẽ venit in cõtemptũ eius gentis hominibus, qui ſperarant ſe viſuros Spartanum regẽ talem, qualis eſſet rex Perſarũ, corpore decentiſſime ornatũ, perperam ſane de regibus ſentiẽtes,quos externo cultu putarint æſtimandos potius,quàm animi virtutibus. Nihil ille quidem de cultus,ac victus ſimplicitate mutauit,ſed interim oſtendit maieſtatẽ dignitatémq́

regiam,non vestium splendore,sed prudentia ac fortitudine parari oportere: grauiterque taxauit vulgares monarchas,quib⁹ si diadema,purpurã, aurũ & gẽmas detrahas,nihil videas prętere a re giũ.Quin eodẽ facto declarauit insignẽ erga pa triã pietatẽ,quũ ob publicã vtilitatẽ nõ grauatus sit in Ægyptũ proficisci: nec ætatis iam seræ ac vergẽtis ad annũ octogesimum excusatione vti voluit,quo minus apud barbaros stipendium faceret,modo reipublicæ subueniret. Athenæ⁹ hoc modo rem narrat. Agesilaus in Ægyptum profectus Tacho regi laturus suppetias,quoniam corpore erat pusillo , his verbis à rege contemptus est,Parturijt mons,Iuppiter metuit, at ille peperit murem.Id vt audiuit Agesila⁹,at ego,inquit, aliquando tibi videbor leo.Nam pòst, quum illi non adesset Agesilaus, regno pulsus confugit ad Persas.

75 Cæterum vbi quos educturus erat in aciẽ con spiceret ob imminens periculũ formidolosos,partim propter hostium multitudinem, erant enim numero ducenta milia, partim ob ipsorum paucitatem,decreuit ante cõflictum rem diuinã face re,veluti captaturus auspicium ab extis: itaq; nõ conscijs cæteris, leuæ manus volæ literis inuersis victoriam inscripsit,deinde iecur ab aruspice acceptum,supposuit manui quæ clam scripturã ha bebat,diùque tenuit fingens interim se deliberabundum,ac dubitantis speciem præ se ferens,do nec literarũ figurę iecinori imprimerẽtur:mòxq; militibus quos in aciem educturus erat ostendit, dicens deos his literis certo portendere victoriã. Illi vero existimantes sese certum habere signũ

Callide.

futuræ victoriæ, vehementer animati sunt ad pugnam. Hic dolus multo plus valuit quàm oratio, quamuis prolixa ac meditata, Et hoc stratagema est non apophthegma.

Cum hostes Agesilai exercitũ fossa cingerent, id quod facile poterant ob multitudinem, ac Nectabius, cui suppetias ferebat, censeret erumpendum, & cum hoste conserendas manus, ne quod instituerent perficerent, ille negabat impediẽdos hostes, qui pares hostibus esse studerent, non superiores. Siquidem fossa vtrisq; adimebat confligendi copiam. Porrò quum parum abesset quin fossa coiret, per hoc angustum interuallũ instruxit quod erat reliquum militum: ac inter partes commissa pugna vertit illos in fugam, hostiúmq; ingentem stragem ædidit paucis militibus quos secum habebat, atque ex præda magnam pecuniarum vim misit Spartam. 76 Animose

Decessit ab Ægypto patriam repetens morbo implicitus in portu qui Menelai dicitur. Moriens autem mandauit ijs qui aderant, ne quam fictilẽ, aut aliâs imitatã corporis sui imaginẽ facerẽt. Si quod, inquit, præclarũ facinus gessi, hoc erit monumentũ mei. Sin minus, ne omnes quidẽ statuæ, quum sint vilium, ac nullius rei opificum opera, illustrabunt mei memoriam. Quis nõ miretur in bellatore pectus tam philosophicum? Modestes

Crebro solet in concione admonere milites suos, ne captiuos, vt facinorosos cruciarẽt, sed vt homines seruarẽt. Infantibus etiã in bello captis ꝓuidit, vt in vnũ locum cõportarẽtur, ne mutatis castris relicti perirent. Eandẽ curã impendit senibus captiuis, ne quoniã sequi nõ possent, à cani- 78 Humanitas

bus lupisve discerperentur. Hæc autem humanitas illi nō solū aliorū, verū etiā captiuorū miram beneuolentiā cōciliauit. Et nunc homines sibi vidētur qui trucidatis infantib⁹ ac senibus, eā ætatem abducunt, quæ vel libidini apta est, vel labori, vel vtriq;. Quo ꝓgressa est imanis illa feritas?

EX PROBO AEMILIO.

79 Apud Coroneam Athenienses ac Bœotios cū suis socijs, Agesilai iter impedire conatos graui prælio vicit. Ei victoriæ per se magnificæ multū laudis apposuit religionis exemplo. Multi è prælio confugerant ad templum Mineruæ. De his rogatus quid vellet fieri Agesila⁹, vetuit illos violari, quum in eo prælio vulnera aliquot accepisset: videbatúrq; vehementer iratus omnibus qui tū arma aduersus ipsum tulerant, tamen plus apud illum valuit religio quàm ira. Neq; hoc solum in Græcia fecit, vt templa deorum haberet sancta, verum etiam apud barbaros summa religione simulacra arásq; consecrauit, quasi in hæc nullum esset ius belli. Itaq; præclare solitus est dicere se vehementer admirari, eos non haberi sacrilegorū numero, qui læderent ipsis supplices, ac per deos obtestantes: nec grauiores sumi pœnas de his qui religionem minuerunt, q̄ qui templa spoliarent: recte iudicans dijs esse chariorem hominum salutem quàm muta templorum ornamenta.

Religiose.

80 Accipe nunc exemplum fortitudinis clementia temperatæ. Posteaquàm ingenti strage fregisset Corinthiorum vires, eósq; intra mœnia cōpulisset, multis hortantibus, vt vrbem oppugnaret, negauit id suæ virtuti conuenire, qui peccantes ad officium cogeret, non qui nobilissimas Græ-

Moderate.

ciæ vrbes subuerteret. Vt hoc est eximię cuiusdã moderationis, ita quod adiecit, admirabilem viri prudentiam arguebat: Si, inquit, eos extinguere voluerimus, qui nobiscum aduersus barbaros steterunt, ipsi nos expugnauerimus, vel quiescentibus hostibus, qui subuersis socijs nullo negotio quando volent nos opprimēt. Prudenter.

81 Diuinitatis cuiusdam esse videtur quod adijciam. Quum adornaretur expeditio apud Leuctra, quæ Lacedæmonijs fuit luctuosissima, Agesilaus quum à plerisque vrgeretur, vt exiret, proficisci noluit, perinde quasi calamitatem irrecuperabilem animo præsentiret.

82 Rursus accipe solertiæ reipubli. salutaris argumentum. Cum Epaminondas incredibili impetu Spartam vrbē inuaderet, ac ciuitas careret mœnibus, aliquot adolescentes hostium aduentu territi statuerant ad Thebanos transfugere, iámque locum extra vrbem æditum occuparant. Agesilaus perpendens actum fore de ciuitatis incolumitate, si sensisset populus aliquos ad Thebanos transfugere conari, dissimulans cum suis ad adolescentum turmam peruenit: ac perinde quasi id bono animo fecissent, collaudauit cõsilium quòd eum locum occupassent: sibiq; in animo fuisse dixit idem facere. Sic adolescentulos ficta laudatione temperauit, & adiunctis suis comitibus locum tutum reddidit. Etenim qui transfugiendi consilium clam cęperant, videntes maiorem adiunctũ numerum eorum qui eius consilij fuerant expertes, non ausi sunt sese commouere: eóq; libentius conuenerunt, quòd latere arbitrabantur, quæ cogitarant. Absque dubio Sparta non erat futura Solerter.

Sparta, nisi tum Agesilaus celeritate consilij salutem attulisset. Eadem arte & iuuenili temeritati remedium adhibuit pro supplicio.

AGESIPOLIS CLEOMBROTI.

83 Agesipolis Cleombroti filius, quum quispiam apud ipsum, ceu rem magnificam prædicaret, quòd Philippus Macedonum rex intra pauculos dies subuertisset Olynthũ: Atqui per deos, inquit, talem ciuitatem longe maiore tẽporis spatio nõ extructurus est, Significans multo regalius esse condere vrbes, quàm conditas demoliri. Clementer

84 Cum ali⁹ quidã dixisset ipsum quũ rex esset, cũ æqualib⁹ suis fuisse obsidẽ, nõ liberos, aut vxores eorum, velut hoc esset regi dedecorosum dari in manus ac ius aliorũ, quũ alij reges soleant vxorem ac liberos pro se dare obsides: Et quidem iure, inquit, optimo: par est enĩ, vt nos nostra ipsorum feramus errata. Subindicans si quid calamitatis accidit in bello, aut in republi. regum vitio accidere, eóq; iustum esse, vt hi potissimũ puniãtur per quos venit calamitas. Cęterum morẽ iniquum esse quo receptum est, vt coniuges ac liberi qui nihil commeruerint dedantur obsides. Iuste.

85 Idem quum è Sparta iussisset mitti catulos, ac respondisset aliquis, non educari apud Lacedæmonios catulos: Ne viros quidem, inquit, antea, atqui nunc fieri cœpit. Festiuiter indicabat, in republi. bene instituta omnia proficere in melius. Olim Lacedæmonij ægre sua tuebãtur, post ausi sunt reges ac gentes procul semotas bello lacessere. Quemadmodum autem recta institutio viros reddit bello & reipub. vtiles, ita canes ad venatum habiles reddit educatio. Argute.

AGESIPOLIS PAVSANIAE.

86 Agesipolis Pausaniç filius, quũ Athenięses que rimoniarũ quas cũ ipso mutuas habebăt, arbitrã delegissent megarensiũ ciuitatẽ, quæ cõtrouersiã inter eos cõponeret, Turpe, inquit, si Megarẽses melius norũt quid iustũ sit, q̃ hi qui se Græcorũ duces ac rectores præstitissent. Megarẽses apud Græcos male audiebăt, de q̃bus iactatũ est, quòd neq; primi essent, neq; secundi, neq; tertij, neq; quarti, neq; vllo in numero, quũ Athenięses pleræq; Gręcię imperarint. Ab ipsis igitur quibuscũ litẽ habebat rex volebat finiri dissidiũ, simul declarãs, & q̃ suę fideret causæ, & q̃ aduersarijs nõ diffideret, malens clarissimę ciuitatis iudicio vinci, quàm Megarensium arbitrio vincere.

Generose.

AGIS PRIMVS.

87 Agis Archidami filius, quum Ephori quodam tempore dicerent, Proficiscere iuuentutem tecũ ducens ad huius patriam: nam is ipse te perducet in arcem. Et qui conuenit, inquit, ô Ephori, tot iuuenes ei credere, qui suam ipsius patriam prodidit? grauiter admonens nihil illis tuto credi, qui in patriam perfidi fuerint.

Proditio turpis.

88 Interrogatus à quodam quod disciplinæ gen[9] potissimum exerceretur apud Spartanos: Scire, inquit, & imperare & ferre imperium. Athenis enim complures disciplinæ colebantur, curiosæ magis quàm ad recte gubernandam rempublicam necessariæ.

Hoc ante dictum fo. 10 & 11. apop. 49. & 50.

89 Fortiter & illud dixisse fertur, Lacedæmonios non oportere percontari quot sint hostes, sed vbi sint, Significans nõ à militũ numero pendere victoriã, sed à fortitudine, reiq; gerẽdæ celeritate,

Animose.

Statim enĩ cõgredi vult, q̃ querit vbi sint hostes.

90 Apud Mantinæam quibusdam dissuadentib⁹, ne cũ aduersarijs quòd numero plures essent con fligeret, Cum multis, inquit, pugnet oportet, qui multis velit imperare.

Animose.

91 Cuidam sciscitanti quot essent Lacedæmonij, quot satis sunt, inquit, ad propulsandos malos, ostendens magis referre q̃ fortes viros habeat ciuitas, quàm quàm multos.

Argute.

92 Idem quũ præteriret Corinthiorũ mœnia, con spiceretq; vehemẽter excelsa munitáq;, & in lõgum porrecta spatium, quæ sunt, inquit, mulieres hunc locum incolentes? innuens fortibus viris nõ esse opus mœnibus.

Salse.

93 Cum sophista quispiam apud eum dixisset, oratione esse rerũ omniũ præstãtissimã, videlicet p̃dicãs artẽ quã profitebatur. Ergo, inquit Agis, tu quũ taceas nullius es pretij: significãs multo pręclarius esse res magnificas gerere, q̃ habere linguã ad magnifice loquendum expeditam.

Salse.

94 Vicerat Argiuos prælio, qui post redintegratis viribus rursũ ferociores illi occurrebãt. Agis itaq; cõspicatus multos è socijs turbari: Sitis, inq̃t, bono animo viri. Cũ enim nos qui vicimus trepidamus, quid facere cẽsetis eos qui à nobis victi sũt? Eo dicto ducis solertia ꝑtin⁹ reddidit animũ suis.

Solerter.

95 Peculiaris erat Lacedæmonijs verborũ paucitas, vnde & ab ea regione breuilòquẽtia Laconismus dicitur. Cũ igitur Abderitarũ legatus apud Agidem multa loquutus, vix tandem dicendi finem fecisset, rogarétq; quid ciuibus suis esset renuntiaturus: Agis illud, inquit, renuntia, quãtum temporis tibi fuit opus ad dicendum, tãtum me

Loquacitas notata.

silentem audisse. Hoc dicto exprobrauit stolido oratori inanem loquacitatẽ, responso indignam.

Quibusdam Eleos hoc nomine prædicantib⁹, quòd in certaminibus Olympiacis essent iustissimi, Quid, inquit, magni mirive faciunt, si intra quinq; annos vno tantum die se iustos præstant? Non putabat vir sapientissimus in eum competere iustitiæ laudem, nisi qui per omnem vitam, in omnibus actionibus iustitiam coleret. 96 Iuste.

Quum quidam apud illum dicerent, esse non nullos alienæ familiæ qui ipsi inuiderent. Geminam igitur, inquit, habebunt molestiam, quos & sua ipsorum mala discruciabunt, atq; insuper tũ meis, tum amicorum meorum bonis torquebuntur. Magnifica vox declarans eos quos habet inuidia, magis esse misericordia dignos quàm ira, propterea quòd inuidus abunde dat pœnarum, etiamsi nemo vlciscatur. 97 Inuidia notata.

Cuidam consulenti, vt hostibus fugientib⁹ daret transitum, Et quomodo, inquit, pugnabimus cum his qui ob fortitudinem manent, si non pugnamus cũ fugientibus? Existimabat vir animosus, aduersus hostes nullã prætereũdã occasionẽ. 98 Argute.

Cum de Græcorum libertate quidam in medium adduxisset, magnifica quidẽ, sed factu perquàm difficilia, Tua, iquit, verba hospes opus habent viribus & pecunia: perquàm scite declarãs frustra de his verba fieri, ad quæ perficienda non suppetit facultas. In consultationibus enim non solum spectandum est quid sit factu pulcherrimum, sed quid fieri possit. 99 Simile Agesilaus pag. 13. apopht. 55.

Quodam dicente Philippum effecturum, ne Lacedæmonijs pateat iter in Græciã. Nobis, in- 100

quit,ô hospes nostra patria sufficit ad illic viuen-
Moderate. dum.Pectus ad vtrunq; paratum,& ad proferē-
dum imperium si contingat,& ad boni consulen
dum fortunam licet mediocrem,quum principū
vulgus,nec quod obtigit sapienter administrent,
nec vllis satientur ditionis accessionibus.

1 Perinthiorum orator in Lacedæmoniam mis-
sus,quum apud Agidem dixisset admodum pro
Loquacitas lixe,vbi perorasset rogauit eum, quid esset Perin
thijs renunciandum:quid aliud, inquit, nisi quòd
tu vix dicendi finem feceris,ego vero tacuerim.
Hoc Apophthegma simillimum est illi, quo su-
perius Abderitæ legati multiloquium taxarat.

2 Cum legationē suscepisset, solus ad Philippū
profectus est.Is vbi admirans dixisset, quid hoc
Simpliciter rei est? Solus venisti? Agis,quid ni,inquit,ad vnū?
Grauiter taxauit aliorū principum ambitionē,
qui sumptuosis,ac splēdidis legationibus exhau-
riunt ærarium,quum vnus vir cordatus possit to
tum hoc præstare,quod reipub.interest.

3 Quum è senioribus quidam videns priscas le-
ges & instituta vetera aboleri, & alia praua suc-
cedere,atq; ob id res Spartanorum inuerti, quæ
summa fuerant in imum deiectis,& cōteri: hæc
quum apud Agidem iam senem deploraret,ioco
respondit:Si fit,inquit,quod narras, recto ordine
Lepide. res procedunt.Siquidem ego puer à patre audi-
ui,quòd iam tum illis temporibus res inuerterē
tur.Itaq; si rursus inuertuntur,redierunt in locū
pristinum.Hoc quidem ille ludens, cæterum se-
rio dicebat se puerum hoc quoq; accepisse à pa-
tre,nihil esse mirum,si præsentibus succedāt de-
teriora,sed mirandum si succedant meliora, aut

similia. Notauit peculiarem senib⁹ querelam de rebus in deteri⁹ prolapsis, simúlq; rerum humanarũ hãc esse naturã, vt vsq; in peius degenerẽt.

Rogatus à quodam, quo pacto quis libertatẽ suã tueri possit, si mortẽ, inquit, cõtempserit. Hic metus qui cadere dicitur in constantẽ virũ, multos deterret à pulcherrimis facinoribus. Hoc qui caret, potest vbiq; quod rectum est sequi, nec est quòd timeat improbos, qui vt extrema moliantur nihil aliud possunt quàm occidere. 4 Et hoc antea habetur fol. 8. apop. 36.

AGIS SECVNDVS.

Agis iunior, Demadi dicenti quòd enses Laconici ob breuitatẽ à circulatoribus ac præstigias imitãtibus deuorarentur: Atqui his, inquit, ensibus Lacedæmonij assequuntur hostes lõgiorib⁹ armatos gladijs: declarãs nõ referre quo quid apparatu fiat, sed quantum efficiatur. Siquidẽ hoc speciosior victoris gloria, quo minus habuit præsidij præter virtutem. 5 Vrbane.

Quemadmodum ad improbum subinde percontantem, quis esset inter Spartiatas vir optimus, qui tui, inquit, est dissimillimus. Indigne tulit vir generosus eum de virtutis præstantia loqui, qui ipse esset vitijs obsitus. 6 Libere.

AGIS VLTIMVS.

Agis Laconicorum regũ vltimus, per insidias captus, ac præter meritum ab Ephoris condemnatus, quum ad laqueum duceretur, cõspiceretq; quendam è lictoribus flentem ob indignitatem rei, cuius cogebatur esse minister: Desine, inquit, ô homo vicem meam flere. Nam sic moriẽs præter ius & æquũ, melior feliciórq; sum his qui me occidũt. Hæc loquutus vltro collũ laqueo induit. 7 Fortiter.

Quo nemo stoicorum docuit quicquam fortius, hoc ille iuuenis nō verbis, sed re præstitit, felicitatem omnē solo honesto metiens, eósq; iudicās infeliciores qui faciunt iniuriā, q̄ qui patiuntur.

8 Parentibus rogantibus vt sibi in re quapiam iniusta adesset, recusauit illis aliquandiu. Cæterū quum instarent, hunc in modum respondit. Donec essem apud vos, nullam omnino tenebā iustitiæ scientiam. Verum vbi me patriæ tradidistis, patriæq; legibus, insuper & iustitiā & honestatē ꝓ virib⁹ docuistis: conabor huic magis obtemperare q̄ vobis. Et quādoquidem hæc est vestra volūtas, vt quæ sunt optima faciam: optima vero sunt quę iusta sunt, quū homini priuato, tū præcipue principatū gerenti: quæ vultis faciam, quæ dicitis negabo. Narrant Agidem puerū in summis delicijs fuisse educatum: sed simul atque adolescens etiānum ad reipub. gubernacula admotus est, incredibili mutatione, reiectis pristinæ vitæ voluptatibus huc totū animum adiecit, vt Spartā barbarorū ac Grecorū morib⁹ corruptissimā ad pristinā frugalitatē reuocaret: quæ res illi fuit exitij causa. Vtinā autē cæteri principes quorum prima ætas ferè luxu delicijsq; corrumpitur, saltem cum Agide tum animum vertant ad bonā frugem, quum regni habenas accipiūt: atq; hanc formā sequātur, quā præscripsit Agis, si quis quid petat ab ipsis, quod legibus & honesto aduersatur. Nec tamen egregius iuuenis morosa atq; aspera recusatione contristauit parentū animos, sed mira ciuilitate respōdit, se magis hoc pacto obtemperare parentibus, si faceret quod illorū perpetua volūtas optabat, quódq; semper

Iuste.

Grauiter.

essent probaturi,q̃ si præsenti affectui indulsisset.

Idem quũ in carcere rogaretur ab Ephoro, nũ 9
pœniteret eorũ quæ gessisset, impauide respondit Ex plutar
se nulla tangi pœnitentia consilij cum prudẽtia chi vitis.
honestóq; coiuncti, tametsi nõ ignoraret se mor- Cõstanter.
tẽ præmij loco relaturum, sciẽs ipsam virtutem
abunde magnum esse sui præmium, quicunq; sequatur euentus.

Agesilaus Ephorus quũ ipsius suasu factũ esset 10
vt fieret omniũ debitorũ solutio, iámq; tabulis in
forum clarium comportatis ignis esset iniect⁹ ac
flamma exurgeret, cæteris creditoribus mœstis,
insultabat dicens se nunquam clarius lumen, aut Improbe
ignem vidisse puriorem. Debebat enim ipse plurimum, & erat agrorum prædiues, nihil tamen cuiquam soluere habebat in animo. Extrema improbitatis est linea, etiam illudere quos afflixeris.

ALCAMENES.

Alcamenes Telecri filius cuidã percontãti, quo 11
pacto quis optime regnũ seruare posset, si lucrũ,
inquit, nõ magni fecerit: lõge latéq; dissentiens à Grauiter
vulgo principum, qui nõ alia magis ratione principatum constabilire student, q̃ attenuandis ciuium, suis augendis opibus, quum iustitia & æquitas maxime reddant diuturnum imperium.

Alio quodam rogante quur à Messenijs obla- 12
ta munera recusasset, quoniã si recepissem, inquit,
cum legibus pacem habere non poteram. ô men Integre.
tem regno dignam, quæ magno obuióq; lucro legum autoritatem anteposuit. Et vbi sũt interim qui clamãt, quod principi placuit, legis vigorem habet, & principem dare quidem leges, at non teneri legibus?

13 Cũ quidã illi obijceret quòd parce,frugalitérq; viueret,quũ facultates amplas possideret.Decet enim inquit eũ qui multa possidet pro ratione nõ
Cõtinẽter. pro libidine viuere.Significãs pniciosas esse diuitias,ni adsit anim⁹ diuitijs superior,qui possit earũ vsum,nõ ex copia,sed ex necessitate moderari

ANAXANDRIDAS.

14 Anaxandridas Leontis filius,cuidam acerbe ferenti,quòd cogeretur vrbe exulare,ne inquit, vir
Sapienter optime exhorrescas exulare ciuitate, sed à iustitia exulare horrendũ est.Sensit non esse miseros quibus præter meritũ incolumiq; innocentia accidit aliqua calamitas,sed eos vere deplorandos, qui sua sponte discesseruut ab honesto , etiam si nulla sequatur calamitas.

15 Cũ quidã Ephoris opportuna quidẽ loquereť.
Loquacitas sed pluribus q̃ sat erat,Anaxandridas,hospes,inquit,re necessaria in nõ necessario vteris: significans quod per se rectũ est & vtile, nõ egere prolixa oratione:quòd ipsa causæ bonitas facile seipsam cõmendet.Quòd si vsquã locus est loquacitati,eã oportet ad inhonestas causas adhibere.

16 Percontanti cuidã cur Lacedęmonij Helotib⁹ (sic apud illos dicebantur quorũ conditio media erat inter seruos & ingenuos)committerent co-
Argute lendos agros,ac nõ ipsi potius eos colerent,quoniam inquit non ipsorũ causa,sed nostra Helotas nobis comparauimus:videlicet stultitiam eorum taxans,qui mãcipia ad ostentationẽ alunt otiosa,& seruos socios ac ministros voluptatũ habere malunt,quàm frugiferis operis occupatos.

17 Alius quidã quum dixisset gloriã ac celebre nomen nocere,eòque felicem esse qui illud effuge-

rit. Ergo inquit Anaxādridas, si vera loqueris, qui nefaria perpetrant felices erūt. Nam qui fieri potest, vt qui sacrilegiū committit, aut aliud iniustum facinus perpetrat, gloriæ curā habeat? Notauit eos qui sic contemnūt laudem, vt interim per ignauiam nihil gerant laudabile: quum eximiam virtutem honesta fama comitetur vltro, ac generosis animis amor laudum veluti stimulus ad præclara facinora sit innatus. Salse.

18 Alij cupiā percontanti quā ob causam Spartani impauide semet exponerent periculis: quoniam, inquit, pro vita timere consuescimus, non aliorū more expauescere. Significās moderatā vitæ curā addere calcar ad fortiter agendū, immodicū mortis pauorē ab egregijs factis deterrere. Prudenter.

19 Cuidam ab ipso sciscitāti, quam ob rem seniores apud Lacedæmonios plures dies sumerēt ad cognoscendū in causis capitalibus., & si quis fuerit absolut⁹, nihilo minus obnoxius sit legi: Ideo, inquit, pluribus diebus cognoscut, quoniam si in capitis discrimine errauerint, non est corrigendi consilij potestas. oportet autē à causa liberatū obnoxium manere legibus, quòd fieri potest, vt secundum eandem legē liceat aliquid rectius de reo statuere. Hoc tēperamento prouisum est, ne vel occidatur innocens, vel effugiat nocens: qui quāuis errore iudicū sit absolutus, potest eadem lege denuo cōueniri pœnásq; dare legibus. Prudenter. Iuste.

ANAXANDER

20 Anaxāder Eurycratis filius roganti cuidā quur Spartani non colligerent pecunias in ærariū publicū, ne inquit corrumpantur, qui facti fuerint illarum custodes. Quàm male consulunt integri- Integre.

rati suæ,qui priuatim pecuniarum vim in arcam recondunt,si vir prudens ciuium suorum moribꝰ timuit à pecunia publica,cuius tãtum erant custodes futuri non domini.

ANAXILAS.

21 Cuidam admirãti quòd Ephori regibus nõ assurgerent præsertim à regibus constituti:ob hoc ipsum inquit Anaxilas, ꝙ Ephori sũt. Magistratus est apud Lacedæmonios quo qui funguntur, Ephori dicũtur. Eos prisci reges in hoc instituerãt,vt essent regũ ministri.Quorũ potentia postea eò creuit,vt ipsis etiã regibꝰ imperarẽt, demũ & occiderent. Vox animi moderatissimi testis, quod percõtator ille contumeliosum ac superbũ iudicabat,ille interpretatus est esse ius legitimũ.

Moderate

ANDROCLIDAS.

22 Androclidas quidã Lacon,crure claudicans,cõiecit sese in ordinẽ bellatorũ, id prohibituri quũ insurrexissent quidam ob cruris vitium,ille, imò inquit non fugientẽ,sed manentem oportet bellare cum hostibus,perquàm lepidè hoc ipso vitio ob quod reijciebatur se colligens vtiliorem prælio,quàm essent cæteri pedibus integris.

Simile habetur superius fol. 8. apo.35.

ANTALCIDAS.

23 Antalcidas quũ in Samothracia initiaretur,rogatus à sacerdote quid egregiũ patrasset in vita, si quid,inquit, mihi tale peractum est, sciunt ipsi dij:existimans ineptum commemoratione suorũ gestorum se dijs commendare qui siue prædicaret siue sileret,nihilominus nouerant.Nam apud sacerdotẽ poterat etiã falsa narrare.Sit hoc modestiæ exemplũ ac de deo præclare sentientis.

Modeste

24 Quũ Atheniensis quidam Lacedæmonios ap-

pellaret indoctos. Soli igitur nos, inquit, nihil ma li à vobis didicimus. Sensit artes quibus se iacta- bant Athenienses, magis ad ostentationē, otiū, ac voluptatē accōmodas, q̄ ad remp. gubernādam, ad quod nulla disciplina deerat Lacedæmonijs. Grauiter

25 Alteri cuidā Athenienſi ſic apud ipſum glori- anti: verūtamen nos ſæpenumero vos à Cephiſo propulimus: Sed nos, inquit, vos nunq̄ ab Eurota ſummouimus: ſignificans hoc ipſum eſſe fortitu- dinis argumentū, quòd Lacedæmonij frequenter auſi fuiſſent vſque ad Cephiſum flumen Atticæ progredi, quum Athenienſes nunq̄ ſuſtinuiſſent accedere ad Eurotam Spartæ fluuium. Salſe.

26 Rogatus à quodā, quo pacto quis maxime pla cere poſſit hominibus, ſi inquit loquatur illis iu- cūdiſſime, præſtet autē vtiliſſima. Admonuit in colloquijs adhibēdam ſermonis comitatē, in of- ficijs præſtandis ſpectandā vtilitatē. Reprehen- dendi ſunt qui quū re ſint fideles, tamen officiū orationis aſperitate corrumpūt: his peiores ſunt qui ſermone benigni, re lædūt: peſſimi vero qui quū verbis moleſti ſunt, tum factis noxij. Sapienter.

27 Cum ſophiſta quiſpiā appararet recitare librū, & Antalcidæ percōtanti quod eſſet argumentū, reſpondiſſet, Herculis Encomium: quis inquit il- lum vituperat? ſuperuacaneum exiſtimans in eo laudando ſumere operam, quem vno ore prædi- carent omnes. Hercules autem apud Spartanos religioſiſſime colebatur. Salſe.

28 Ad Ageſilaum in pugna cū Thebanis vulne- ratū, habes, inquit, doctrinę tuæ mercedē, qui eos pugnare docueris, quū ante pugnare nec ſcirent nec vellent. Videbantur enim Thebani crebris Eſt ſupius fo. 14. apo. 69.

Agesilai aduersus ipsos expeditionibus euasisse bellaces. Significabat inutile semper cum iisdem bello confligere, ne vsu colligāt bellādi peritiam.

29 Idem muros Spartæ, dicebat iuuenes esse Spartanos: fines autem Spartanę ditionis, esse lanceārum cuspides. Sentiens ciuitatem nō egere mœnibus quæ iuuentutem alat bellis idoneam: & eo vsq; porrigi ditionem Lacedæmoniorū quousq; pertingerent armis: significans virtute non dolis aut pecunia propagandum imperium.

Et hoc ante fo. 7. apo. 29. 30. & 31

30 Cuidam roganti quamobrem Lacones in bello breuibus pugionibus vterentur. Quoniam, inquit, cominus cum hoste pugnamus. Lepide torsit in argumentum fortitudinis, quo ille volebat eos videri minus vtiles bello.

Lepide

ANTIOCHVS.

31 Antiochus Ephorus quū audisset quòd Philippus Messenijs dedisset agros, percōtabatur num vires quoq; dedisset per quas aduersus pugnantes pro agris, tueri possent quod erat datum.

Argute.

ARGEVS.

32 Argeus, quibusdā non suas, sed aliorū quorundam vxores prædicantibus, per deos, inquit, de bonis & honestis mulieribus nihil temere loquēdum est, sed in totum quales sint oportet ignorari, præterquàm solis maritis quibus cū viuunt. Tā insignis erat apud priscos virginū & vxorū pudicitia, vt eas ab alijs q̄ à parentibus aut suis maritis cōspici, gradus aliquis ad impudicitiam haberetur: tantáq; cautione cōsulebatur illarum famæ, vt parū pudica videret de qua rumor quāuis vanus oriri potuit: sed ea demū summa matronalis pudicitiæ laus haberetur, si mulier adeo

Pudicitia cōiugum.

domi cõclusa viueret, vt nullus esset qui de ea vel bene, vel male loqui posset: ꝓpterea ꝙ hoc ipsum matronã versari in fabulis trahiq̃ per ora hominum, prostitutionis genus putaretur. Etenim qui laudat alienã vxorẽ, videt habere cognitã cuius laudes prędicat, quod ipsum aliquid detrahit pudori fœmineo. Quid igit vir ille pręclarus sentire de matronis, quæ sine maritis interesse gaudent iuuenũ cõuiuijs, quę cursitãt ad alienarũ ciuitatũ dies festos & emporia, quæ ducunt choreas ex viris ac fœminis alterne mixtas, quæ in balneis corpus nudũ ostẽdunt quorũlibet virorũ oculis.

Quodam tempore faciens iter per Selinuntem, 3 quum in monumento quodam hoc Elegiacum carmen vidisset inscriptum.

Hosce, tyrãnida dũ extiguũt Mars sustulit atrox
Ponè Selinuntis mœnia conciderant.

Iure peristis, inquit, qui tyrannidem ardentẽ conati sitis extinguere: contrà magis oportuit illã sinere, donec tota deflagraret. Arripuit iocum ex occasione verbi extinguere. Extinguitur enim quod opprimitur, & extinguitur incendium.

ARISTO.

Aristo cuidã laudibus vehenti dictũ Cleome- 34 nis, qui rogatus, quid oporteret bonũ regẽ facere, respondit, Amicis benefacere, inimicis male: Humaniter At, quanto præstantius est, inquit, vir optime, amicis benefacere, & ex inimicis reddere amicos. Hanc sententiã citra cõtrouersiã primus omniũ Socrates prodidit, & ad illum autorẽ refertur.

Alij cuipiã roganti, quot essent numero Spar- 35 tiatæ, quot, inquit, ad arcẽdos malos sufficiunt.

Cum Atheniensis quidam apud illum recitaret 36

funebrem orationem conscriptam in laudẽ eorum qui fuerant à Lacedæmonijs in bello cæsi, quales igitur inquit nostros esse putas, qui istos vicerunt? Mos erat apud Athenienses, vt qui in in prælio cecidissent publicitus oratione laudarẽtur, quam illi vocant Epitaphium. In hac magno artificio amplificabatur, & ciuitas Atheniensis & populus: postremo peculiariter hi qui fortiter in bello mortem oppetissent. At vir generosi animi, non inuidit arte exaggeratis Atheniensiũ laudibus, sed eas in suæ gentis gloriam retorsit. Itaque recitator ille, magis illustrabat virtutem Lacedæmoniorum, quàm Atheniensium. Quandoquidem hoc consilio Homerus multis modis attollit virtutem Hectoris, vt Achillis victoriam reddat illustriorem.

Argute.

37 Archelaus regni socius Chariolao, solitus est de illo dicere, quo pacto nõ sit vir bonus Charilaus: qui ne sceleratis quidẽ molestus est. Fertur enim Charilaus mansuetissimi fuisse ingenij. Hoc mox in Catalogo cõmemoratur in diuersam sententiam, ac meo iudicio argutiorẽ. Et haud scio an in vita Lycurgi, superfit syllaba οὐκ. Ad hæc nescio an Charilaus & Charillus idem sint.

ARCHIDAMIDAS.

38 Archidamidas cuidam in laudem Charilli prædicanti quòd pariter erga cunctos fuisset mitis ac mãsuetus: Et qua fronte laudetur aliquis, inquit, qui erga sceleratos se mitem præbeat? Perspexit vir egregius mansuetudinem cum iustitia cõiunctam esse oportere. Alioqui principis in facinorosos lenitas, quid aliud est q̃ in bonos crudelitas?

Iuste.

39 Idẽ cuidã qui vitio vertebat Hecatæo rhetori,

quòd adhibitus ad ipsorum conuiuium nihil dixisset: Videris, inquit, mihi nescire quòd is qui dicendi nouit artem, etiam dicendi norit opportunitatem. In senatu, in foro, in concionibus, in legationibus, aliisq; reipub. negotijs locus est oratori: in conuiuijs temulentis, maiore cũ laude silet eruditus q̃ loquitur. Sic periti bellatoris est nõ minus scire fugiendi artem quàm pugnandi. Silere in tẽpore.

ARCHIDAMVS.

40 Archidamus Zeuxidami filius, rogãti qui nam essent Spartanæ ciuitatis præfecti, leges, inquit, ac legitimi magistratus. Grauiter cẽsuit in repu. bene instituta supremam autoritatem esse legibus deferendã, nec vlli magistratui fas esse quicquam contra leges publicas tentare. Legũ autoritas.

41 Apud hunc quum quidam prædicaret citharœdum, eiúsq; in canendo facultatẽ admiraretur, heus, inquit, vir optime, quid honoris ac præmij abs te ferent boni viri, quũ tantopere prædices citharœdũ? Recte taxauit non vulgi modo, verũ & principum præpostera iudicia, qui plerunque pluris faciunt Mimum aut Morionem, quàm sapientem fidiq; consilij virum. citharœdum vero cuius ars nõ reipub. sed voluptati seruit, adeo nõ iudicauit prædicandum, vt nec inter bonos viros habendum duceret. Artes inutiles.

42 Ad eũ qui ipsi cantorẽ cõmendare volens dixit, hic est bonus cantor. At apud nos, inquit, hic est bonus condimentorum artifex: perinde quasi nihil referret, vtrũ quis musicorũ instrumentorũ sono, an obsonijs & condimentis voluptatẽ adferret. Apud Athenienses cãtores erant in summo pretio, quum coquis nõ haberetur idem ho- Ars inutilis.

nos. Lacedæmonijs vero nihil placebat artium, quod ciuium animos effœminaret magis quàm ad virtutem accenderet.

43 Quodam illi pollicente vinum suaue. Quorsum, inquit, opus? Quandoquidem & plus absumetur, & quæ fortes decent viros ea reddet inutiliora. O vere masculinum animum & omnium deliciarum contemptorem.

Cōtinēter.

44 Cum Corinthiorum vrbem obsideret, vidit è solo mœnibus proximo exilire lepores, mòxque versus ad cōmilitones, habem⁹, inquit, hostes expugnatu faciles: quod fortuitu acciderat, velut in omen rapiens, Molles enim ac parū viros Græci leporis vocabulo notare solent: argumento est illud è comœdia. Tute lepus es & pulpamentum quæris.

Solerter.

45 A duobus inter se dissidentibus delectus arbiter, ambos duxit in lucum Mineruæ cognomento Chalciœcæ sacrum: ibi exegit ab illis iusiurādum, vt starent arbitri iudicio. Id vbi iurassent, pronuntio, inquit, ne prius hunc locū exeatis, q̃ quod inter vos est dissidij deponatur, & inuicem recōciliemini. Reperit vir ingeniosus quo pacto fieret, vt nec ambos offenderet, recusato arbitrio, nec alterum è duobus alienaret, si pro altero cōtra alterū tulisset sentētiam. Apud Lacedæmonios autē nefas erat fallere, quicquid in Mineruę templo promissum esset.

Solerter.

46 Cum Dionysius Siciliæ tyrannus filiabus Archidami vestes splēdidas multiq; pretij dono misisset, recusauit accipere, dicēs. Vereor ne hoc amictu puellæ mihi turpes videantur. Intellexit vir prudēs virgines nullo cultu melius ornari, q̃ sim-

Seuere.

plici. Porrò fericis, gemmis,& auro dehoneftari magis ꝙ ornari:propterea ꝗ; veftiũ luxus arguit animum parum fobrium,& intuentium animos ad libidinem folicitat citius quàm ad honeftam opinionem. Decet autem vt virgo tota & vndique virgo fit,nec vlla ex parte det corruptæ mẽtis fignificationem.

47 Cõfpiciens filiũ fuũ cũ Athenienfib⁹ iuueniliter ac temere cõgredientẽ,aut virib⁹,inquit, adde,aut animis adime. Docens periculofam effe audaciã,fi vires non fuppetant fpiritibus. *Audacia periculosa.*

ARCHIDAMVS ALTER.

48 Archidamus Agefilai filius poft cõflictũ apud Cheroneã habitũ,quũ à Philippo rege Macedonum literas accepiffet acerbius fcriptas, hunc in modũ refcripfit. Si metieris vmbram tuã, haud quaquã reperies illam factã maiorem,ꝙ erat ante victoriã. Grauiter admonens non effe prudentis ob fortunæ fucceffum intumefcere, quũ ipfe fit nihilo maior. Æquũ autẽ eft, vt homo fe fuis ac proprijs bonis metiatur, potius quàm externis, quæ fortuna cum libet dat,quũ vifum eft eripit. *Arrogãtia.*

49 Percontanti quàm fpaciofam regionem obtinerent Spartiatæ,quantam inquit, hafta poffunt affequi. Allufum eft autẽ ad mẽfores agrorum, qui decempedis aruorum fpatia metiuntur. *Hoc ante dictum fol. 7. apop. 29.*

50 Periandro qui cũ effet arte medendi celebris, & in primis laudatus,carmina fcriberet infelicia: Quid,inquit,tibi accidit Periander,vt pro elegãti medico,malus poëta vocari cõcupifcas? Notauit hominũ mores, qui res honeftas aggreffi degenerãt ad fordidiora,quũ confultũ fit vnũquẽque in ea fe arte exercere in qua valet plurimũ. *Degeneratio.*

51 In bello quod gerebatur cũ Philippo, quibusdam suadentibus, vt procul à patria pugnaretur: haud istud spectandum est, inquit, sed bene pugnantes, hostibus erimus superiores. Significans non perinde referre vbi cõfligas cum hoste, vt q̃ strenue se gerat dux aut miles in bello. *Fortiter.*

52 Cũ Arcadas bello superasset, ob id laudatus à quodam, præstātius erat, inquit, si illos prudētia q̃ virib⁹ superassemus. Intellexit dux egregi⁹ nullã esse speciosiorẽ victoriã, q̃ virtute vincere, quum viribus superemur & à brutis animantibus. *Victoria speciosa.*

53 Cũ irrupisset in Arcadiam, audito quòd hostibus Elei ferrent auxiliũ: scripsit illis in hunc modum. Archidamus Eleis, quies bona. Non potuit breuius & suadere quod erat illis cõmodum, & minari malum si quid perperam aggrederentur. Decet hæc breuiloquentia & Ducẽ & Laconẽ. *Breuiter.*

54 In bello Peloponesiaco, socijs rogantibus, quãta pecunia futura esset satis, ac postulantibus vt tributorum certum modum præscriberet. Bellũ, inquit, non quærit definita. Significans eos qui bellum susceperunt, oportere per omnia seruire belli necessitatibus, quarum nullus est certus modus, quòd variæ sint bellorum præter expectationem occasiones. *Belli īcerta*

55 Vbi vidisset iaculum catapulta mittendum id temporis primùm ex Sicilia aduectum, exclamans, inquit, Hercules perijt viri virtus. Quoties enim instrumentis bellum geritur quę misso telo saxóve procul feriunt, minimum interest inter fortem virum & ignauum. Verum vbi cominus res geritur, tũ apparet qui viri sint, qui nõ. *Fortiter.*

56 Quũ Græci nollent rescindere pacta quę cum

Antigono & Cratero pepigerant, & amplecti libertatem quam offerebat Archidamus, veriti ne grauiores essent habituri Lacedæmonios q̃ Macedones. Ouis, inquit, semper eãdem ædit vocem. Cæterum homo multas ac varias emittit voces, donec quod decreuit confecerit: hoc dicto significans fallẽdam esse fidem, si qua magna inuitet vtilitas. Nullum autem est animal cui tam varia vox sit quàm homo. Hoc apophthegma videri possit indignum Lacone, nisi pòst integritas eius gentis barbarorum commercio degenerasset. Dicti potest honestus aliquis vsus esse, veluti si quis admoneat pro tempore próq; re nata variandum esse sermonis habitum. Est vbi loquendum sit seuerius, est vbi blandius, est vbi magnificẽtius, est vbi submissius, est vbi iucundius, est vbi durius. Id si fiat citra perfidiam prudentia est. Porrò ouilli mores dicũtur hominum stupidorum, qui sese nesciunt rebus ac personis accommodare. Græcorum igitur constantiam Archidamus stultitiæ tribuit, qui proposita libertate nollent mutare vocem. Vafre

ASTYCRATIDAS.

Astycratidas posteaquàm Agis superatus est apud Megalopolin in prælio aduersus Antigonũ, cuidã diceti. Quid nũc facturi estis Lacedæmonij? An Macedonibus seruituri? Quid tandẽ, inquit? Num Antigonus vetare potest quo minus in pugna pro patria mortẽ oppetamus? Generosa vox, sentiẽs libertatẽ vrbis esse vita chariorẽ, nec turpiter occumbere qui pro patria pugnans moritur. Quoniã moriendi potestatẽ nullus hostis potest eripere, quisquis mortẽ cõtemnit ha- 57 Generose

bet quo quum vult, ſemet in libertatem aſſerat. Ea vox arguit egregie fortem animum,ſed cuius exemplũ nulli bono ſit imitandũ.Forti9 eſt diutinam ſeruitutẽ quamuis duram perferre,quàm morte finire dolores. Multóq; ſanctius eſt,quod docet Socrates,non eſſe fas animam de corporis præſidio decedere,iniuſſu imperatoris.

BIAS LACEDAEMONIVS.

58 Bias Lacon inſidijs circumſeptus ab Iphicrate Atheniẽſium duce, quum illius milites rogarent quid in eo rerũ ſtatu eſſet faciendũ. Quid aliud inquit, niſi vt vos ſeruemini,ego pugnando moriar? Talis erat animus Catonis Vticẽſis,qui cæteris ſuaſit vt ſuæ ſaluti cõſulerent,ipſe ſpõtanea morte turpem effugit ſeruitutem. Fortiter.

BRASIDAS.

59 Braſidas quũ murem in caricis cõprehendiſſet, morſus ab eo dimiſit captum,móxq; ad eos qui aderant,vt nullum,inquit,eſt animal tam minutum,quin ſeruari poſſit,modo auſit vlciſci inuadentes. Hoc dicto fortis & animoſus dux ſuis animum aduerſus hoſtes addidit. Solerter.

60 In prælio quodã per clypeũ vulneratus,eduxit haſtam é vulnere,& eadem hoſtẽ interemit qui vulnerauerat.Pulcherrimũ eſt inimicũ ſuis ipſius armis opprimere.Hoc apophthegma non eſt.

61 Cuidam percõtanti quomodo vulnus accepiſſet, perquàm feſtiuiter reſpondit, prodente me ſcuto.Ita crebro malum per illos venit, quorum præſidio credimus nos eſſe tutos. Lepide.

62 Egreſſus ad bellũ hunc in modũ ſcripſit Ephoris.Quicquid erit malorũ in bello, aut profligabo,aut moriar:teſtatus animum fortiſſimo duce

dignum. Nam euentus homini non est in manu. Cæterum vbi cecidisset in prælio dum Græcos Asiam incolentes liberat, & id nuntiaturi oratores Lacedęmonem missi matrem eius Archileonidem adissent, illa nihil prius rogauit, quàm an Brasidas honeste occubuisset. Thracib⁹ illius virtutem collaudantibus, dicentibúsq; nō esse apud Lacedæmonios aliū illi parem, ignoratis, inquit, hospites quales sint Lacedæmonij. Erat quidem vir bonus Brasidas, cæterum Sparta multos habet illo præstātiores. Vtrum in hac fœmina magis admirari cōuenit, animi ne generositatē, quæ de filij morte quod obtigisset honesta, gloriādum etiam putaret, tantum abest vt muliebriter defleuerit: an modestiam & in patriam affectum, quæ non passa sit ita filium prædicari, vt reliquorum Spartanorum gloriæ decederet aliquid. Fortiter.

DAMONIDAS.

Damonidas quū à chori magistro postremū in choro locū accepisset, Euge inquit, Chorage reperisti quo pacto & hic locus quū per se sit inhonoratus, fiat honorificus. Generosus adolescentis anim⁹, qui fiducia sui, nō metuit ne loc⁹ abiectior esset dedecori, sed citi⁹ futurū arbitrabař, vt per ipsum locus fieret honoratior. Id enim sæpenumero factū legim⁹, vt hominis virtus magistratui ꝑ se cōtēpto & humili dignitatē cōciliarit. 63 Habetur an tea simile. fo.3.apo.8

DAMIS.

Damis quum Alexander Magnus per literas petisset, vt Lacedæmoniorū decreto decernerenť ipsi diuini honores, & in deorum numero referretur: age, inquit, concedamus Alexandro si velit appellari deus. Vt despectim risit stultam prin- 64 Ambitio notata.

cipis ambitionem,qui putarit ab ijs posse creari deos , qui ipsi nihil aliud essent quàm homines: aut si hoc non putauit , insigni stultitia falsi nominis vmbra gloriaretur.

DAMINDAS.

65 Damindas quum Philippus irrupisset in Peloponesum,& quidam ita loqueretur,periculū est, ne acerba patiātur Lacedæmonij, nisi Philippo recōciliētur:O semiuiri,inquit,quid nobis poterit acerbe accidere:qui mortem contemnimus? Mortis cōtemptus.

DERCILLIDAS.

66 Dercillidas orator missus ad Pyrrhū, qui iam exercitum induxerat in terram Spartanorum,vt cognosceret quid sibi vellet:quum Pyrrhus præscriberet , vt regem suum Cleonymum reciperent,alioqui futurū vt intelligerent se nihilo cæteris esse fortiores,hunc in modum respondit. Si deus est Cleonymus,nō metuimus eum, quippe qui nihil sceleris commisimus. Sin homo est, nihilo est nobis præstantior. Hoc dilemmate taxauit superbas regum minas. Dij qui quos velint possunt lædere,nec à quoquam lædi vicissim,nō nocēt nisi improbis:homines hominib9 ex æquo metuendi sunt . proinde qui superbe minantur alijs,aut dij sibi videntur , aut non cogitant id quod minantur alijs in ipsos posse recidere. Generose.

DEMARATVS.

67 Demaratus postquàm cū ipso colloquiū Orōtes habuisset asperius,cuidā dicenti. Asperius tecum egit Orontes ô Demarate. Nihil, inquit, in me peccauit. Siquidem qui ad gratiam colloquūtur hi lædunt,nō qui durius cūmꝙ maleuolētia verba faciūt. Intellexit vir prudens nihil esse no- Blādiloquiū

centius blandiloquio,quod vt non fallat, reddit hominem insolentiorem. At qui ex odio durius loquitur adeo non lædit,vt interdum prosit etiã, ei præsertim qui nouit ex inimico decerpere fructum aliquem.

Cuidã percontanti quã ob causam apud Spartanos,qui scutum abiecissent,notarẽtur ignominia & infami vocabulo Rhipsaspides appellaren tur:qui galeas,aut thoraces,nõ item. Quoniam, inquit,hæc sua ipsorum causa gerunt,scutum vero communis exercitus gratia: significans vnicuique pluris esse faciendam communem vtilitatẽ, q̃ propriam. Qui galeam,aut thoracem abiecit, seipsum prodit tantũ & exarmat,qui scutũ abiecit prodit vniuersam phalangẽ. Nã obtentu clypeorũ tota acies tuta est aduersus hostiũ iacula. 68 Publica vtilitas.

Cum audiret cantorem quendam ostentantẽ artem suam,nihil aliud laudis illi tribuit,tantum ait,mihi videtur non male nugari. Tantus erat cõtẽptus artiũ,quæ licet essent operosæ,tamẽ solummodo delinirent aures, nullã seriã vtilitatem adferrent reipublicæ. 69 Ars inutilis

In consessu quodam rogatus,vtrum ob stultitiam an ob sermonis inopiam sileret: Atqui stultꝰ inquit,ne possit quidem silere. Quidam hoc præclarum existimant si nunquam sileant, quum id sit certissimum fatuitatis argumentum:vt cõtrà silentium,vbi loquendi tempus non est, prudentiæ signum est. 70 Silentium opportunũ.

Cuidam percontanti quur exularet Sparta quũ esset rex ,quoniam,inquit,leges sunt in ea potentiores:significans regem apud Lacedæmonios esse principem ciuitatis: at non legum dominum, 71 Moderate.

ſed his nõ minus obnoxium regem quàm ciues. hoc ipſum laudabat in ſuæ gentis inſtitutis, per quod cogebatur exulare. Dedit interim inſigne moderationis ſpecimen,æquo animo ferens exilium autoritate legum indictũ,nec de patria male loquens,nec de legum iniquitatẽ querens.

72 Cum Perſa quidam crebris muneribus puerũ quem amabat Demaratus, tandem abduxiſſet, atque id iactitans apud illum dixiſſet, O Lacon venatus ſum amaſium tuum:per deos,inquit,nõ tu ſane venatus es,ſed mercatus : in iocum vertens contumeliam, ob quam alij ſolent cœlum miſcere terræ:ſimúlque ſignificans, non eſſe ſpecioſum pecunia vincere.

Moderate

73 Perſa quidam à rege defecerat. Is ſuaſu Demarati mutatus,quum reuertiſſet ad ſuos,tentarétq; eum rex interficere:Turpe,inquit, fuerit ô rex,ſi cum hoſtis fuerit nõ potueris ab eo defectionis pœnas ſumere,nunc amicum factum velis occidere. Hoc prudentiſſimo dicto, & regis indignationẽ temperauit, & eius cui reditum perſuaſerat,incolumitati conſuluit. Vtrique conſultor vtilis,alteri ne quid indignum regia manſuetudine committeret,alteri ne pœniteret ab errore reuocanti paruiſſe.

Clementer.

74 Ad eum vero qui apud regem Perſarum paraſitum agebat,ac ſubinde in Demarati exiliũ dicterijs ludebat, Non,inquit,amice tecũ pugnaturus ſum. Nã vitæ aciẽ abſumpſi. Ludens ex ambiguitate vocis. τάξις enim Græce,tum ordinẽ ſonat,tum aciem. Nullus autẽ ad pugnã inſtructus eſt,cui nulla ſupereſt acies:& ordinem vitæ abſumpſit,qui ex rege factus eſt exul.

Moderate.

EMEREPES.

Emerepes Ephorus, ex Phrynidis musici citha- 75
ra, nouē habēte chordas, duas incidit, noli inqui- Frugaliter.
ens, deprauare musicam. Prisci cantores nō noue
rāt nisi septē chordas, quibus aliquid addere, ac
musicam pro simplici reddere operosiorem, iudi-
cabat artis esse corruptelā. Adeo Lacedæmonijs
nulla non in re placebat simplicitas ac frugalitas.

EPAENETVS.

Epænetus dicere solitus est, mendaces omniū 76
scelerum & iniuriarum autores esse. Ea senten- Mendaciū.
tia non dissonat à literis Hebræorum, quæ nar-
rant serpētis mēdacio primū fores apertas omni
vitiorū generi. Mēdaciū autē nomine cōtinētur,
assentatores, calumniatores, insidi consiliarij, per-
uersi educatores, qui fontes sunt ferè malorū om-
niū quib9 sursū deorsum turbatur vita mortaliū.

EVBOIDAS.

Euboidas audiens à quibusdam prædicari vxo- 77
res alienas, nō approbauit id factū, dicēs de mo- Habetur so. 23. apopht. 32.
ribus ingenioq; vxorū apud exteros nullā omni-
no faciendā esse mentionē. Qui nō tulit laudari
coniuges aliorū quid faceret vituperantibus? Pri
ma laus pudicitiæ matronalis est, nulli notam esse
præterq̄ suo viro, qui cum cubat.

EVDAMIDAS.

Eudamidas Archidami fili9, Agidis frater, quū 78
audisset Xenocratem iam senem in academia cū
amicis disputantem: percontatus est, quis esset il-
le senex, Vbi respōderat aliquis illum esse virum
sapientem, & ex eorum numero qui virtutem
quærerēt. Et quādo, inquit, ea vsurus est, si adhuc
quærit? Visum est Laconi ineptum, per omnem Argute.

vitã de virtute disputare veluti de re cõtrouersa, quum oporteat à prima statim adolescentia habere certissima decreta de honesto impressa animo,& secundum virtutem exerceri, non quærere quemadmodũ faciunt philosophi, qui magna contentione inter ipsos de summo bono, ac malo digladiantur, ne in hoc quidem satis consentiẽtes quid sit virtus, aut beatitudo.

79 Idem audito philosopho qui disseruerat, solum sapientẽ esse bonũ belli ducẽ, Sermo quidẽ, inqt, mirificus est, at qui eum dicit fide caret, eò quòd illum nunquam circumsonuit tuba. Probauit sententiam, sed indicauit neminem cum fide loqui, de re quam nullo modo sit expertus. Experiẽtia

80 Die quodam quum Xenocrates argumentum quod tractabat disserendo absoluisset, iámq; finẽ dicendi fecisset, superuenit Eudamidas: cui quum comitum quispiã dixisset, posteaq̃ nos adsumus, tum ille desijt dicere, Recte, inquit, siquidẽ ea dixit quæ voluit. Rursus quũ alter diceret, bonum erat audire, putãs fore vt sua causa iuberet Xenocratẽ eadẽ de integro disserere: Quid, inquit Eudamidas, si venissemus ad iam cœnatũ, num postularem⁹ vt cœnaret iterũ! Ciuilitatis erat quòd philosophum ad iterandã disputationẽ perpellere noluit, q̧ ea res nõ caruisset tædio dicẽtis: Laconicę virtutis erat, q̧ magis admirabatur pręclara facinora designantes, q̃ de virtute disserentes. Vrbane.

81 Cuidam percontanti quur ciuibus bellũ aduersus Macedones suscipere volentibus, ipse autor esset quiescendi. Quoniam, inquit, nolo illos mendacij arguere, Tecte significãs Spartanos gloriose magis quàm serio bellum poscere. Eos prodi- Ciuil.er.

dixisset Eudamidas, si ipse quoque bellum approbasset. Tum enim fore putabat, vt ciues bellum detrectarent. Nunc effecit, vt per ipsum stetisse videretur, quo minus bellum susceptum esset, ac ciuibus fortitudinis gloriã reliquit integram, quasi promptos haberent ad bellandum animos.

Cum quidam commemorando laudem ac tropæa quæ Lacedæmonij ex rebus cũ Persis præclare gestis retulissent, hortaretur ad bellũ cũ Macedonibus suscipiendũ: Ignorare mihi videris, inquit, istuc idem esse, ac si quis deuictis mille ouibus, pugnaret cũ quinquaginta lupis: significans Persas vt delicijs effœminatos, & ob id imbelles non fuisse difficile vincere. Sed aliud esse cũ Macedonibus bellacissima gente rem habere. Proinde qui ob victorias à Persis reportatas censeret cum Macedonibus bellum item suscipiendum: nihilo probabilius diceret, quàm si quis ei qui vicisset mille oues diceret, aude cum quinquaginta lupis congredi, qui tot oues deuiceris. 82 Argute

Rogatus de cantore quodam, qui feliciter ceci nerat, qualis ipsi videretur, Magnus, inquit, in re parua delinitor. Cõtempsit operosam artem, cuius nullus erat fructus, præter inanem ac temporariam delectatiunculam aurium. 83 Ars inutilis

Cum quispiam prædicaret laudes vrbis Athenarum, Quis, inquit, eam ciuitatem merito laudet, quam nemo dilexit, factus seipso melior? Nõ iudicauit eam vrbem esse dignam vlla laude, quę sic esset corrupta delicijs ac vitijs, vt nullus in ea libẽter viuẽs euaderet melior, sed deteriores omnes: tacite præferẽs Spartam Athenis, in qua qui vixisset, efficeretur melior. 84

85 Argiuo cuidam dicẽti Lacedæmonios peregrinationib⁹ reddi deteriores, quòd interim degenerẽt à maiorũ legib⁹ & institutis: At vos, inqt, quũ Spartã venitis nõ deteriores, sed meliores euaditis. Argute. Dictũ retorsit ĩ Argiuũ, Nã hoc dicẽs magis suã gentẽ vituperauit q̃ Lacedæmoniorũ: simul indicauit quantopere referat inter quos viuas.

86 Cum Alexãder in Olympijs præconio ius fecisset omnibus exulibus in suã cuiq; patriã redeũdi, præterq̃ Thebanis, Infortunatũ quidem, inquit, præconiũ, sed vobis ô Thebani gloriosum. Solos Argute. enim vos metuit Alexãder. Ad cõsolandos Thebanos sic interpretatus est vir animi solertis. Etenim qui permittit exulibus reditum in suã patriam, non metuit ne moliantur vindictã. A Thebanis igitur solis metuebat.

87 Rogatus à quodam quam ob causam Lacedæmonij priusquàm irent in prælium Musis immolarent, quum musis nihil videretur cũ Marte esse Generose. cõmercij. Vt rebus, inquit, fortiter gestis contingat honesta commemoratio. Bene gerendæ rei laudem sibi tribuebant: vt autem egregia gesta splendidis verbis celebrarentur, hoc à Musis eloquentiæ præsidibus petendum iudicarunt, eò quòd ipsi negligerent eloquentiæ studium: simul admonebat nõ expetendam honorificam memoriam, nisi recte factis promeritam.

EVRYCRATIDAS.

88 Eurycratidas Anaxandridæ filius, percontanti quur Ephori per singulos dies de cõuentis & cõtractibus ius dicerent, Vt inter hostes etiam, inquit, mutuam fidem inueniamus. Maiore reipu. discrimine pacta violantur in bellis, sed illic quoq;

violantur ab his, qui domi consueuerint fallere.

HERONDAS.

Herondas quum esset Athenis audissetq; quen dam iudicum sentẽtia dãnatum de crimine otij, qui mœstus incederet,& ab amicis mœstis dedu ceretur,iussit sibi commonstrari eum qui in causa liberali reus perageretur.Lacedęmonij quicqd erat sordidarum artiũ,non per ciues,sed per Helotas mancipia exerceri volebant:eóque mirabatur Herondas,ob id quenquam vocari in ius, q seruilia non exerceret, ibique pro crimine haberi,q Lacedęmone iudicaretur honestũ ac liberale. 89 Generose.

THEARIDAS.

Thearidas quum gladium cote acueret,rogatus à quopiam num esset acutus,acutior,inquit,calũ nia:grauiter innuens rem omnium rerum nocentissimam esse calumniam. 90 Calumnia.

THEMISTEAS.

Themisteas quum esset vates prædixit Leonidæ regi futuram apud Thermopylas internicionem,tum ipsius,tum commilitonum eius. Itaq; quum à Leonida Lacedæmonẽ mitteretur, hoc quidem titulo,vt renuntiaret euentura,sed re vera ne simul cum alijs periret, non sustinuit ire, dicens:vt pugnarẽ huc missus sum,non vt ferrẽ nuntia. Quis nõ admiretur in vate tam præsentem animum? Præuidit exitium,nec euitare voluit,quum id liceret honesto titulo. Admirabilis etiã fuit Leonidæ moderatio,qui vati tristia nũtianti nõ tantũ nõ succẽsuit,vt principũ vulgus solet, sed & vitæ & famæ illius consultum voluit. 91 Humaniter Fortiter.

THEOPOMPVS.

Theopompus interroganti quo pacto quis re- 92

gnum tuto possit tueri, Si, inquit, amicis cōcedat
Moderate iustam libertatem, pro viribus interim aduigilās ne subditi afficiātur iniuria. Multis principib⁹ exitio fuit, quòd amicis nihil nō permitterēt, ciues iniuria affectos negligerēt. Hic tēperātia adhibēda est, vt princeps nec amicos alienet tyrannica fæuitia, nec patiatur illos regia familiaritate abuti ad quiduis audendū præter ius aduersus plebeios, qui nimiū irritati fæpe reges suos excusserūt.

93 Hospiti cuidā iactāti ꝙ apud Theopōpi ciues, Argute. philolacon, hoc est Laconū amās diceret, præstaret, inquit, si φιλοπολίτης, id'est ciuiū amās dicereris, potiusq́ Laconū. Alter expectabat vt sibi pro studio erga Lacones agerētur gratiæ, At ille notauit hospitem, qui alienæ ciuitatis studiosus haberi mallet q̄ suæ, quū prima charitas debeatur patriæ. Porrò quisquis alienā repu. vehementer adamat, suam quodāmodo vituperat.

94 Huic simile est illud, Cum legatus ab Helide missus diceret sibi ob id à ciuibus legationē cōmissam, quòd vnus Laconicā vitam admiraretur: rogauit hominē vtrū meliorē duceret vitā, aliorū ciuiū, an suā ipsius. Cū is respondisset suam ipsius. Qui potest, inquit, igitur ista ciuitas seruari, in Argute. qua quū multi sint, vnus tantū bonus est? Salse taxauit oratoris imprudētiā, qui Lacedæmonios ac sese laudarit cū suorū ciuiū vituperatione. Probabat Lacedæmoniorum mores, sed solus Helidensium, restabat igitur vt apud Helidenses non esset nisi vnus vir bonus, cui placerent honesta.

95 Dicente quodā ideo seruari rempu. Spartanā, quòd reges scirent imperare, Imò potius, inquit, Grauiter ꝙ ciues sciāt parere: insigni modestia regū laudē

in ciues transferens. Multũ habet momenti principis integritas, sed multo plus ciuium recta institutio.

Cum Pylij decretum ædidissent quo Theopõpo tribuebãtur summi honores, rescripsit, Mediocres honores ipsum tẽpus auget, immodicos abolet. Hoc animo quid excellentius? quod alij sibi aut vindicant arroganter, aut ambiũt inepte, hoc vltro delatum reiecit, simul & suã declarans modestiam, & amicos admonens, in omni re modũ esse optimum. Quin & illud acute perspexit, quę subito crescunt in altum, non esse diuturna, quod genus sunt betæ & cucurbitæ: cęterũ quæ paulatim augescũt, ea ferre ætatẽ veluti quercũ buxũ. 96 Modeste.

Cuidã ostendenti ciuitatis suæ mœnia, ac percontanti, num valida & alta viderentur, minime inquit, siquidem sunt mulierum: sentiens ciuitatem satis munitam esse si vires habeat: sin min9, nihil prodesse quamlibet operosa munimenta. 97 Non est in Græco, sed Philelphus vertit.

Vxori obiurganti, quòd regnũ humilius ac minus esset filijs traditurus q̃ accepisset: hactenus igitur, inquit, maius, quòd diuturnius. Ita Plutarchus in vita Lycurgi. Quæ moderata sunt in longum tempus durant, & hoc ipso meliora sunt. 98 Sapienter.

THECTAMENES.

Thectamenes posteaquam Ephori capitis sententiam in ipsum pronuntiassent, abijt ridẽs, Rogantibus qui aderant, an etiam contẽneret Spartanorum leges, Nequaquam, inquit, quin gaudeo potius, quòd hæc mihi mulcta soluenda est, quũ eam nec indixerim cuipiam, nec à quopiam mutuo acceperim. Vir innocẽs non accusauit patrię suæ leges, sed hoc felicitatis esse iudicabat, quòd 99 Mors contempta.

mori iuberetur, qui neminē ad mortē adegisset, nec cuiquam deberet vitā nisi sibi. Facete mortis pœnam vocauit mulctam, rem atrocē mollio ri vocabulo signans. Iure autem cogitur soluere pecuniā, qui eam vel extorsit ab alio, vel mutuo sumpsit. M. Tullius hoc apophthegma sic vertit Tuscul. quæst. lib. I. Cum Lacedæmonius quidā, cuius ne nomen quidē proditū est, mortē tantopere contempserit, vt quum ad eā duceretur, dānatus ab Ephoris, & esset vultu hilari atq; læto, eiq; dixisset quidā inimicus, Cōtēnisne leges Lycurgi? respōderit, Ego vero illi maximam habeo gratiam, qui me ea pœna mulctauerit, quā sine mutatione & sine versura possem dissoluere. O virum Sparta dignum, vt mihi quidē qui tā magno animo fuerit, innocens damnatus esse videatur. Pro Διαιτήσαντα Cicero vertisse videtur, versuram. Lusit autem contemptu mortis Thectamenes, quasi mors leuior esset mulcta, quàm pecuniaria, quòd illam quisque de suo posset soluere, ob hanc multi cogantur vsuram aut versuram facere.

THERYCION.

100 Therycion è Delphis rediens quum videret in Isthmo angustias à Philippi copijs occupatas, Malos, inquit, ô Corinthij portarū custodes vos habet Peloponesus: Allusit eò, quòd grauiter animaduerti solet in ciues quibus vrbis portæ commissæ sunt, si eas indiligenter custodierint. Multo magis accusari merebantur Corinthij, qui totius Peloponesi portas Philippo prodidissent.

HIPPODAMVS.

1 Hippodam⁹ quo tēpore Agis aduersus Archi

damũ aciem instructã habebat, simul cũ Agide iussus est ire Spartã, curaturus illic ea quib⁹ erat opus. An nõ, inquit, honesti⁹ est, vt pro Sparta fortẽ bonũmq; virũ prẹstãs mortẽ oppetã? Ac pòst sumptis armis, stãsq; regi ad dextrã pugnando interijt. Consultũ volebãt illius senectuti, quæ viribus defecta in bello nõ ita multũ esset habitura momẽti, in patria futura nõnulli vsui, excesserat eni annũ octogesimũ, at ipse sibi nõ indulsit. Mors contempta.

HIPPOCRATIDAS.

Hippocratidas acceptis literis à Cariæ satrapa in quibus cõtinebatur, Lacedæmoniũ quẽdã quũ fuisset cõsci⁹ insidiarũ, quas quidã ipsi struxerãt, nõ indicasse rem, sed silẽtio texisse, simúlq; rogabat satrapas quid de illo facturus esset, respondit hunc in modũ, Si quo magno beneficio illũ affecisti, interfice: sin minus, eijce è regione, vt ad virtutẽ formidolosum. Ingratitudinẽ erga bene meritũ censuit morte plectendã. Cæterũ quòd esset nõ per malitiam, sed per formidolositatem commissum, ei satis supplicij iudicabat exilium. Non enim ipse struxerat insidias, sed sibi metuens non prodidit. 2 Moderate.

Huic quũ aliquando fuisset obuius adolescens quem amator sequebatur, erubescenti adolescentulo, Cum his, inquit, oportet ambulare, cum quibus conspectus non mutes colorem: Docuit ex improbis conuictoribus nihil capi fructus, nisi probrum & ignominiam. 3 Pudice.

CALLICRATIDAS.

Callicratidas classis præfectus, à Lysandri amicis solicitatus, vt vnum quendã ex inimicorũ numero permitteret ipsis interimere, & acciperet 4

talenta quinquaginta, tametsi vehementer opus haberet pecunijs ad soluẽdum nautis stipendiũ, haud tamen concessit. At quũ Cleander qui erat illi à consilijs dixisset, accepissem si fuissem Callicratidas, Et ego, inquit, si fuissem Cleander. Mira ducis integritas, qui nulla pecunia licet necessaria, vel ad hoc corrumpi quiuerit, vt in vnum hominem pateretur aliquid iniquum fieri, simúlq; monuit in omni actione spectandum esse decorũ personæ. Quod forte decuisset Cleandrum, non decuisset Callicratidem. Quod deceret plebeiũ, non semper decet principem.

Iuste.

5 Idem profectus Sardeis ad Cyrum iuniorem, quo tum Lacedæmonij in bellicis socio vtebantur, petiturus pecunias rei nauali necessarias, primo statim die iussit renuntiari se cum Cyro velle colloqui. Quem vt audijt bibere, expectabo, inquit, donec biberit. Ac tum quidem abijt, quoniam intellexit eo die non posse dari conueniendi regis copiam, ne parum ciuilis haberetur. Postero vero quum iterum audisset illum bibere, nec se admitti ad colloquium, dixit ita curam habendam pecuniarum, vt ne quid tamen cõmitteretur Sparta indignũ: móxq; inde recessit Ephesum, multa imprecatus mala ijs, qui primi à barbaris fuissent ludibrio habiti, eósque sua patientia docuissent illos fiducia diuitiarum alijs illudere. Iurauítque apud comites sese, vt primũ Spartam redisset, nihil non facturum, vt Græcos inter se conciliaret, quo barbaris fierent magis formidabiles, desineréntque illius regis viribus inter sese pugnantes egere. Quid non & faciũt & patiuntur homines vbi pecuniarũ vrget inopia?

Animose.

At generosa Spartani mens maluit pecuniā negligere,q̄ effœminati regis tertio pati fastidium, quū alij leuioribus de causis æquo animo ferāt,si vel post totos sex mēses admittātur ad regis colloquium. Deinde nihil imprecatus est ipsis barbaris aut regi,sed ijs indignabatur,qui primi sua tolerantia docuissent eos ob opulētiā tātas cristas sumere. Nam si fuissent omnes quales erāt Spartani,opū ac voluptatum contemptores,nunquā ad tantam insolentiam venissent barbari. Postremo singularis erat prudentiæ,quòd pspexit Græcos non alia magis ratione posse barbaris reddi formidabiles,q̄ si positis intestinis simultatibus mutuam inter se concordiam sancirent. Prudenter.

6 Interrogatus quod genus homines essent Iones,Liberi,inquit,mali,sed serui boni,significans illos nescire imperare ac libertate vti,sed seruitutem æquo animo ferre: videlicet referēdos ad secūdū hominū gen⁹ iuxta distinctionē Hesiodi, q per se quidē nō sapiūt,sed parēt recte sapiēti.

7 Quū Cyrus stipēdiū misisset militib⁹,Callicratidi seorsum xenia,amicitiæ monumēta: Stipendiū quidē accepit,xenia vero remisit,negās sibi cū ipso priuatā habēdā amicitiā,sed quā haberet publicā cū Lacedæmonijs omnib⁹,eandē illi secū quoq; intercedere. Quid hoc animo incorruptius,qui totus ad reipub.cōmoda spectabat? Simile ante habetur fo. 23. apop. 67

8 Apud Arginusas quū esset nauali pugna cōflicturus,atq; Hermon nauclerus diceret,bonū esse ab eo loco soluere,quòd Atheniēsiū triremes numero lōge plures essent. Quid,inquit,tū postea? Atqui fugere ignominiosum est Spartæ ac dānosum: contrà,manentem aut mori,aut vincere ho- Mors contempta.

nestissimum. Gloriam vitæ antepofuit, sed publicam gentis, non priuatam suam.

9 Ante conflictũ peracto sacrificio, quũ aruspex nuntiaret ex incęsis, exercitui quidẽ portẽdi victoriã, sed imperatori mortẽ, nihil expauefactus, Haud penes vnũ, inquit, sunt res Spartæ: Me siquidẽ mortuo nihilo deterius habitura est patria, sed si cessero hostibus, aliquid decedet patrię. Itaque quũ Cleandrũ pro se ducẽ designasset, naualem pugnam aggressus est, ac pugnãdo interijt.

Mors contempta.

CLEARCHVS.

10 Clearchus militũ auribus subinde solet inculcare, Militi magis esse metuendũ imperatorem q̃ hostem: quæ vox mortẽ minabatur militi, qui parum gnauiter se gessisset in prælio. Honestius autem est cum laude vitam impẽdere patriæ, q̃ cũ dedecore, pœnæ. Hoc dictum non quiuis milites laturi sint: sed hi facile ferebãt, quibus matres domi solent edicere, vt aut victores cum armis redirent, aut mortui in armis referrentur.

CLEOMBROTVS.

11 Cleombrotus Pausaniæ filius, cum hospes quidam controuersiam haberet cum patre de virtute, tantisper, inquit, pater est te præstantior, quoad tu quoq; genueris. Ciuiliter deterruit hominẽ à contentione, quòd pater vel hoc nomine superior esset, quòd filium dedisset patriæ, quum ille nondum pater esset.

Vrbane.

CLEOMENES.

12 Cleomenes Anaxãdridæ filius, dicere solet Homerũ esse poëtã ciuiũ Lacedæmoniorum, Hesiodum vero Helotum, hoc est seruorum, quòd ille docuisset quomodo gerendũ sit bellum, hic quo-

Argute.

modo colendi agri. Nam vt ante dictum est, Lacedæmonij tantum ad bellicas res instituebãtur, eóque humiliores operas, & artes manuarias seruis committebant, quos illi vocant Helotes.

Idem cũ Argiuis septẽ dierũ pactus inducias, quũ obseruãs deprehẽdisset illos tertia nocte indulgere somno, fiducia videlicet induciarũ, adortus est eos, & alios interfecit, alios abduxit captiuos. Cæterũ quũ illi probro daretur violata iurisiurãdi fides, De diebus, inquit, pact9 sum, noctes non additæ sunt in iureiurãdo. Quanq̃ & alioq, quicquid mali quis fecerit hostib9, id & apud deos & apud homines habeť iustitia prętãtius. Verũ huic magnificæ voci nõ respõdit euẽtus. Nã & vrbe cuius gratia violarat couenta, frustratus est, eò quòd mulieres detractis è tẽplis deorũ armis illũ vltę sunt: perinde quasi dijs ipsis quos cõtẽpserat pœnas de ipso sumẽtib9. Postremo versus in dementiã, ipse sibi gladiolo quodã fodit & incidit corpus à talis vsq; ad loca vitalia, itáq; vitã finijt, ridẽs & ore diducto. In hoc apophthegmate nihil habes imitatu dignum, vtile tamen exemplum ad vitandam iurisiurandi violationem. 13 Vafre.

Cum augur illũ dehortaretur, ne exercitũ educeret ad vrbẽ Argiuorũ, alioqui reditum illinc fore turpem, posteaq̃ admouisset ciuitati copias, ac portas videret clausas, & mulieres in mœnibus, hic, inquit, reditus tibi turpis videtur, in quo viris mortuis, vxores occlusere portas? Fortis animus, si cum æquo bonóque fuisset coniunctus. 14 Animose.

Argiuis nõnullis illũ conuitio lacessentibus, vt periurum & impium, Vobis, inquit, potestas est mihi maledicendi, at mihi potestas est vobis fa- 15 Moderate.

ciendi male. Admonet nō esse tutum eos maledi ctis iritare, quibus in manu est quum velint re ipsa lædere: ad hæc non oportere potentes humi liorū dictis admodū cōmoueri. Satis enim vindi ctæ est, quòd licet quum libet vlcisci, quum illis nihil aliud reliquum sit q̄ male loqui.

16 Venerūt ad Cleomenē Samiorū oratores, hor taturi vt cū Polycrate tyrāno bellū susciperet: id quum fecissent oratione plus æquo prolixa, re spondit in hunc modū. Quæ primo loco dixistis non memini & ob id ne media quidem intelli go, quæ vero dixistis omniū postrema, nō probo. Admonet multiloquium non solum molestū esse auditori, verum etiam ad persuadendum inutile, præsertim apud principes, tum varijs curis occu patos, tum auribus fastidiosis.

Loquacitas

17 Pirata quidam populabundus discurrebat per agros Lacedæmoniorum. Is vt captus est, roga tus quur id ausus esset, Quoniam, inquit, deerat mihi cōmeatus quem militib⁹ præberem, ad eos veni, qui & habebant nec sponte dabant, vi ere pturus. Ad id Cleomenes, Cōpēdiosa, inquit, ma litia, Detestatus prædonis nefarium scelus, proba uit tamen orationis expeditam breuitatem.

Audacia.

18 Cum improbus quidam ipsum conuicijs inces seret, Num ideo, inquit, tu maledicis omnibus, ne si velimus respondere otium habeamus vicissim de tua dicendi malitia? Vt è sublimi contempsit maledicum, nec vllo responso, nec alia pœna di gnum iudicauit hominem nulli⁹ rei, cui nihil es set præsidij præter maledicam linguam.

Moderate.

19 Cum è ciuibus quispiā apud eum diceret, bo num regem omnino erga omnes mitem & pla-

cidũ esse oportere, Sed hactenus inquit, ne sit cõtemptui: significans erga improbos mãsuetudinem nimiã esse inutilem ciuitati, notánsque quorundam mores, qui principes vehemẽter bonos & clementes, quum impensius amare debuerint discunt habere cõtemptui. Est quidem præcipua virtus in principe comitas ac mãsuetudo, verum ob malorum ingenium hæc ita temperanda est, vt principi sua constet autoritas.

Cum diutino morbo vexatus, expiatorib9 ac 20
diuinis auscultaret, ante non solitus idem facere. quodam id admirante, quid miraris inquit? Non enim idem sum nũc qui tũc eram. Cũ autẽ non sim idem, nec probo eadẽ. Elusit ille quidem inconstantiæ reprehensionem, verũ tamen est, non eadem placere seni, quæ iuueni placuerant. Argute

Sophista quodã de fortitudine multa differen- 21
te risit Cleomenes. At sophistæ dicenti, quid rides Cleomenes audiens de fortitudine disserentem, præsertim quum sis rex? Quoniam, inquit, ò amice si hirũdo de fortitudine loqueretur, idem facerem quod nunc facio. Sin aquila, magno silentio auscultarem. Visum est ineptum quenquã de fortitudine magnificis vti verbis, qui ipse nihil fortiter gessisset vnquam, nec aliud posset quàm in hirundinis morem garrire. Decorum.

Argiuis profitentibus se prioris conflictus for- 22
tunam in qua victi fuerãt, iterato prælio sarcire velle, demiror. inquit, si duarũ syllabarum accessione facti estis meliores quàm eratis prius. Huius apophthegmatis argutia latine reddi nõ potest. Nam Græcis μάχεσθαι, pugnare est, ἀναμάχεσθαι redintegrare pugnã. Inter hæc duo verba

nihil intereſt, niſi quòd poſterius ſuperat prius duabus ſyllabis ἄνα.

23 Quidam per conuitium illum dixerat delicijs deditũ. At hoc, inquit, ſatius eſt, quàm iniuſtum eſſe. At tu pecuniarum amore teneris, quũ quod ſatis eſt poſſideas. Argute ſignificauit neminem eſſe poſſe iuſtitiæ tenacem, qui ſuprà quàm ſatis eſt congerendi ſtudio tenetur: ad hęc ſtultũ eſſe, qui alteri leuius exprobrat vitium, quũ in ipſum ilico grauius crimen poſſit retorqueri.

Belle retortum.

24 Quidam vt Cleomeni cãtorem quendã commendaret, quũ alijs multis nominibus prædicabat hominem, tum illud in primis affirmabat, eũ eſſe cantorem inter Græcos præſtantiſſimũ. At Cleomenes oſtenſo quodam ex his qui aderant, at per deos hic, inquit, apud me iuris condiendi artifex. Contempſit artem ad ſolam delectationem vtilem.

Habetur ante a fol 25. apo. 42.

Ars inutilis.

25 Mæander Samiorum tyrannus ob incurſionẽ Perſarum profugerat Spartam, oſtenditq; quantam pecuniarum vim ſecũ apportaſſet, & quãtum Cleomeni vellet largiri. At Cleomenes ipſe quidem nihil accepit, ſed veritus ne quid alijs ciuibus donaret, adijt Ephoros, dixitq; ſatius eſſe ſi hoſpitem ſuũ Samium è Peloponeſo ſubmouerent, ne cui Spartano perſuadeat vt fiat malus. Ephori vero Cleomenis conſilio parentes, eodem ſtatim die promulgarunt edictum vt Mæander Peloponeſo decederet. Quantus in hoc homine diuitiarum contemptus, à quibus nõ ſecus atque à præſentiſſimo veneno timuit ciuibus ſuis, quũ pleriq; nõ aliter exiſtimẽt beatas ciuitates quàm ſi quàm maxime abundent opibus.

Integre.

Quodam interrogãte, quur Argiuos cum Lacedæmonijs bellũ gerẽtes, quum sæpenumero vicissent, non deleuerint. Ne optauerimus quidem, inquit, illos deletos, vt habeamus qui iuuenes nostros exerceant. Perspexerat egregius dux corrumpi iuuentutem si permittatur otio, luxus ac malorum omnium magistro. 26

Percõtanti cuidam, quã ob causam Spartiatæ non dicarẽt dijs spolia ab hostib⁹ detracta, quoniam, inquit, à timidis venerũt. Porrò quæ parta sunt ab his qui ob timiditatẽ capti sunt, nec decet intueri iuuenes, nec dijs cõsecrata reponi. Sen sit in bello aut vincendũ aut fortiter occumbendum, adeóq; rem ignominiosam iudicabat metũ mortis, vt alienæ quoq; timiditatis monumenta putaret ab iuuenum oculis submouenda. 27 Fortiter.

Cleomenes quũ amicus quidam hospiti in phidicijs nihil apposuisset nisi vinum nigrũ, & panẽ igni duratum, succensuit homini dicens erga peregrinos nõ oportere nimiũ λακωνίζειν. Seueritas est si quis à seipso exigat victum duriorẽ, at inhumanitatis est, hospitẽ eódem compellere. 28

CLEOMENES ALTER.

Cleomenes Cleombroti filius, cũ quispiã illi donatet gallos gallinaceos pugnaces, ac munus suũ ornans verbis, diceret illos ob victoriã pugnãdo interire, da igitur, inquit, mihi aliquot ex ijs qui hos occidunt. Nam illi his sunt præstãtiores. Vir militaris ad bellum torsit omnia. Quisquis laudat victum, illustrat victoris gloriam. 29 Lepide

LABOTVS.

Labotus cuidam apud ipsum prolixiore vtenti sermone. Quid mihi, inquit, de re pusilla, lon- 30

ga texis prooemia? Quāta res est, tantā oportet & orationem esse qua vteris. Est hoc omnibus Spartanis peculiare, offendi sermone, q̄ causa postulat, longiore, adeo nusquam nō placebat frugalitas. Nam ad causam nō magnā adhibere superuacuā verborum copiam, luxuriæ genus est.

LEONTYCHIDAS PRIMVS.

31 Leontychidas huius nominis primus, cuidam obijciēti quòd facile mutaretur, mutor inquit, sed pro temporū ratione, nō vt vos, proprio morbo. Prudētis est pro re nata nouare consilia. At sine causa subinde aliū fieri inconstantiæ vitium est.

Nōhabetur in Græco.

32 Idem rogatus à quodam quo pacto quis bona quæ adsunt tueri valeret, Si nō omnia, inquit, fortunę crediderit. In animi bona nullum ius habet fortuna. Tū externa bona reddemus nobis stabiliora, si quædā seposuerimus, nec fortunæ volubili commiserimus. At sunt principes qui proferēdæ ditionis studio, semet in periculū conijciunt, ne hoc ipsum quod habent imperium amittāt: multi item diuites augendæ rei studio quicquid habent totum committunt nauibus.

Prudenter.

33 Interrogatus quid potissimū oporteret pueros ingenuos discere, quæ illis, inquit, vbi ad virilem ætatem peruenerint vsui sint futura.

Habetur ante fo.13. & po.65

34 Percōtanti cuidam quaōbrem Spartiatæ parcissime biberent, ne, inquit, pro nobis alij, sed nos potius pro alijs consultemus. Salsissime notans vinosos non esse ad consultandum idoneos, sed salubrium consiliorum parens est sobrietas.

Sobrietas.

36 Leontychidas vn⁹ ē seniorū numero, quos ferunt Lacedęmonijs fuisse viginti octo, cum Corinthi cœnaret apud hospitem, rogauit num illic

ligna quadrata nascerentur: illo negãte. Quid igitur, inquit, si quadrata nascerentur, faceretis rotunda? Ita Plutarchus in vita Lycurgi. Quanquã hoc alibi refertur alterius nomine.

LEONTYCHIDAS ALTER.

Leontychidas Aristone natus, cuidam ipsi dicenti, quòd Demarati amici male de eo loquerẽtur. Per deos, inquit, nihil miror, quandoquidem nullus illorum de quoquã bene loqui posset. Docuit contemnendam esse maledicentiam quæ nõ à iudicio, sed ab animi morbo proficiscitur. Qui vero passim maledicunt omnibus, eos palàm est id naturæ vitio facere, nõ ex eorum merito quibus obtrectant. 36 Maledicentia.

Cum portæ illi proximæ, clauem draco circũuolutus esset cõplexus, idq; augures affirmarent esse portentũ: Mihi, inquit, nequaquã videtur, sed si clauis fuisset circumplexa draconẽ portẽtum erat. Lepide irrisit hominũ superstitionem, qui terrentur his quæ casu, nec præter naturã accidunt. Hunc mortalis ingenij morbũ alunt augures, arioli, aruspices, ac diuini. Verũ vbi quis præter rectum & honestũ instituit nefaria consilia, tum oportebat horrere portentũ, & aliquid magni mali sequuturum expectare. 37 Lepide.

Philippus quidam erat profitens Orphei mysteria, & his alios initiare solitus. Is quũ esset extremæ paupertatis, tamen apud Leontychidam diceret, eos qui apud ipsum Orphei sacris initiati essent, post obitũ fore beatos: Quin igitur, inquit, ò demens, q̃ ocyssime vitam abrumpis, vt desinas infelicitatem tuam ac inopiam deplorare? O animum ab omni superstitione liberũ. Post 38 Superstitio nulla.

hanc vitam felices erunt,qui hic pie iusteq; vixerint,nõ qui fictis ceremonijs fuerit initiatus.Hoc persuasum erat Lacedæmonijs,qui hic pie vixissent,eos ab obitu fieri diuos.

LEON.

39 Leon Eurycratidis filius interrogatus, in qua tandem vrbe aliquis possit tuto vitã agere.In ea
Aequalitas inquit,quã qui incolũt, neq; plus possident, neq; minus,& vbi iustitia viget,iniustitia ĩbecillis est. Grauiter admonuit æqualitatẽ esse pacis & trãquillitatis altricem,inæqualitatem seditionis esse seminariũ,nec ibi locũ esse iustitiæ,vbi vt quisq; potẽtior est,ita licentius opprimit imbecilliorẽ.

40 Idem quũ videret in Olympijs cursores solicitos de emissione,vt aliquid lucri haberent ad occupandam victoriam.Quanto maior est,inquit,
Iuste. cura cursorib9 de celeritate quàm de iustitia? Vir integræ mentis etiam in ludis volebat haberi rationẽ iustitiæ,nec tantũ agendũ,vt prior quis ad metam pertingeret,sed vt iuste vinceret.

41 Cuidam de rebus haudquaquam inutilib9 in-
Habetur ante simile.f.21.ap.15. tempestiue loquẽti.O hospes,inquit,re opportuna nõ opportune vteris.Nihil oratione melius si parce promas linguæ thesaurum.

LEONIDAS.

42 Leonidas Anaxãdridę filius,frater Cleomenis, cuidã ad ipsum ita loquẽti,excepto regno, nulla re nobis præstas.At,inquit,ni vobis fuissem me-
Moderate lior,nõ essem rex.Moderatissimo dicto & refellit conuitiũ,& suam dignitatẽ sibi defendit.Etenim vbi reges non nascũtur,sed ciuiũ suffragijs eligũtur,hoc ipso publicis calculis princeps iudicatus est cæteris melior,q ad regnũ ascitus est.

Cum ad Thermopylas proficisceretur, cũ Persis conflictaturus, vxori Gorgoni rogãti, si quid ipsi mandaret. Vt bonis, inquit, nubas, bonósque liberos parias. Hæc vox testabatur illum animo præsagisse interitum, nec hac præsensione deterritus est ab expeditione, pulcherrimum esse ducens pro patria pugnantem occumbere. 43 Graniter.

Ephoris dicentib9 quòd ad Thermopylas proficiscens paucos secũ educeret. ad hoc, inquit, negotiũ ad quod proficiscimur? Indicãs satis multos educi ad moriendum in bello. 44 Argu

Rursus quũ Ephori percontarẽtur, si quid præterea rei facere statuisset, nihil aliud, inquit, quàm verbo tenus impediturus barbarorum transitũ, sed re vera pro Græcis moriturus. Egregiũ imperterriti pectoris documentum, in causa honesta piácq nec certam mortem horrescere. 45 Mors contempta.

Vbi peruenerat Thermopylas, sic commilitones affatus est, Aiunt barbarũ in propinquo esse, nos autem tempus terimus. Nũc enim peruenimus ad barbaros, quos aut vincamus oportet, aut victi moriamur. 46

Quodam ita dicente, præ iaculis barbarorum nec solem videre licebit, An nõ, inquit, lepidum fuerit, si cum illis sub vmbra pugnaturi sumus? Quid hoc animo fortius? Ad mortẽ eũti etiã iocari libuit. Sed ludens interim metũ exemit suorum animis. Hoc apophthegma refert M. Tul. Tuscu. quæst. lib. 1. velut de ignoto. E quibus, inquit, vnus quũ Perses hostis in colloquio dixisset glorians, solem præ iaculorũ multitudine, & sagittarum vmbra non videbitis, in vmbra igitur, inquit, pugnabimus. 47 Lepide.

48 Cum alius quidam militum de hoſtibus dixiſſet. Sunt prope nos, & nos, inquit, prope illos: ſignificans ob id non minus imminere diſcriminis hoſti quàm ipſis. *Animoſe*

49 Cuidam dicenti, Siccine cum paucis aduerſus multos belli fortunam experturus huc veniſti? Leonidas, Si putatis, inquit, me multitudine fretum huc veniſſe, ne Gręcia quidē omnis ſatis ſit. Siquidē ea ad barbarorū multitudinē collata exigua portio eſt. Sin virtute, & hic numerus ſuffecerit. In bello iudicauit plus habere momēti quales ducas milites, quàm quàm multos. *Fortiter*

50 Alteri cuidam dicenti quòd cum paucis aduerſus multos conflicturus iret. Imò multos, inquit, duco vt morituros, Hoc conuenit cum eo quod ante reſpondit Ephoris.

51 Xerxes Leonidæ ſcripſerat. Si deſinas θεομαχεῖν, id eſt, cū dijs bellare, ſed meis te copijs adiunxeris, potes Græciæ fieri monarcha. Huic ita reſpondit, Si nouiſſes quę ſint in vita honeſta, abſtinuiſſes à concupiſcendis alienis. Mihi vero potius eſt pro Gręcia mori, q̃ in populares meos gerere monarchiā. Quid tam impiū eſt, quod mortaliū vulgus nō admittat ampli principatus gratia? At hic prius duxit honeſtam mortem pro amicis liberādis oppetere, quàm monarcha factus eos ſeruitute premere, à quibus venerat depulſurus ſeruitutem barbarorum. *Iuſte.*

52 Rurſus quū Xerxes ſcripſiſſet, mitte arma, reſcripſit veni & cape. Maluit armis mori, q̃ traditis armis turpiter de vita cum hoſte paciſci. *Animoſe*

53 Cęterū vbi iam adornaret cum hoſte cōfligere, belli duces admonuerunt expectaret reliquos

ſocios. Nõ adſunt, inquit, qui pugnaturi ſunt? An neſcitis eos ſolos cũ hoſtibus pugnare, qui reges verentur ac metuũt? Nõ putauit eos expectãdos, qui ad præſcriptum ab imperatore tempus non adeſſent. Reliquos etiam ſi adſint non pugnare.

Milites ſic adhortatus eſt, Ita prandete cõmilitones mei tanquã apud inferos cœnaturi. Hæc vox ignauis ademiſſet animum, at viris fortibus addidit, admonens ne cibo vinóq; graues venirent ad prælium, aut certe pro patria fortiter occumberent. 54

Idem percontanti quam ob cauſam fortes viri glorioſam mortem ingloriæ vitæ anteponant. Quoniam inquit alterum naturæ propriũ, alterũ peculiariter ſuum eſſe ducunt. Nam naturæ beneficio viuunt & ignauiſſimi, at honeſte mori nõ contingit niſi virtute præditis. 55 Sapienter.

Cum cuperet iuuenes cœlibes, quo forent incolumes, abeſſe à belli periculo, ſcirétque illos id minime laturos, ſingulis illorum tradidit ſcytalas, id eſt epiſtolarum Laconicarum genus, cúmque his miſit illos ad Ephoros. Cũ vero tres etiã ex his qui grãdiores iam duxerant vxores optaret ſaluos, ac ſimili prætextu ablegare conaretur in patriam, intellecto dolo non ſuſtinuerunt accipere ſcytalas. Quorũ vnus ita ſe excuſauit, nõ præco, ſed pugnator te ſequutus ſum. Alter vero hic, inquit, manens ero melior. Tertius porrò, non poſtremus, inquit, horum, ſed primus inibo pugnã. Vtrũ hic potius admirari cõuenit, ducis ne animũ, qui de ſe nihil ſolicitus, eorũ incolumitati proſpexit, quos adhuc viuere referebat patriæ, an in ætate florenti tantũ vitæ contẽptum? 56 Humaniter Animoſe.

LOCHADVS.

57 Lochadus Polyænidæ filius, Sironis pater, nũtianti quòd è filijs ipsius alter interiisset. Olim sciebam, inquit, illi moriendum esse. Nihil illi visum est noue rei, si mortalis natus moreretur. nec magni referre paulo serius an citius vita decederet, cui omnino breui foret decedendum.

Fortiter.

LYCVRGVS.

58 Lycurgus is qui Lacedæmonijs leges condidit quum conaretur ciues suos à moribus præsentibus ad temperantiorem viuẽdi rationem traducere, eósq; virtutis & honesti studiosos reddere, nam erant corrupti delitijs, duos educauit catulos, eodẽ patre eadémq; matre progenitos, quorum alterũ passus est domi lautioribus vesci cibis, alterum eductũ venatib⁹ exercuit. Dein quũ ambos produxisset in forum apud multitudinẽ, posuit illic spinas, simul & escas aliquas delicatiores: mox emisit leporem. Quum vterq; raperetur ad assueta, alter ad escas, alter leporẽ inuaderet. An non videtis, inquit, ciues duos catulos, quum eiusdem sint generis tamen ob diuersam educationem admodũ dissimiles inter sese euasisse, plúsq; ad honestatem momenti habere exercitationem q̃ naturam? Sunt qui dicant ab illo productos catulos, non quidem ex ijsdem parẽtibus natos, sed quorũ alter esset ex ignobili canum genere, qui aluntur ad ædium custodiam, alter ex his qui alũtur ad venãdum. Deinde qui erat ex ignobiliore genere exercuit ad venatum, alterum qui erat ex præstãtiore genere tantum delitijs exercuit. Dein quum vterque ferretur ad ea quib⁹ assueuerat, atque hoc pacto palam om-

Educatio.

nibus fecisset Lycurgus, quantum institutio valeret, tum ad meliora, tum ad deteriora, dixit: Proinde ne nobis quidem ô ciues nobilitas quā miratur hominum vulgus, ductúmq; ab Hercule genus profuerit, nisi ea gesserimus per quæ ille mortalium omnium clarissimus ac generosissimus extitit, ac per omnem vitam quæ honesta sunt & discamus, & exerceamus. Reperit vir ingeniosus viam, qua multitudini philosophicis rationibus non satis idoneæ, virtutis imaginem ob oculos poneret: magis enim mouent ac penetrant in animos quę cernuntur, quàm quæ audiuntur. Quod autē ille fecit in ciuitate, hoc cuiq; patrifamilias in sua domo, cuiq; moderatori in suo grege faciendum est. Res quidem efficax est natura, sed potentior est institutio, quæ malā naturā corrigit & vertit in bonam. Quales nascantur liberi nulli in manu est, at vt recta institutione euadant boni, nostræ potestatis est.

Quoniā intelligebat æqualitatē & ad frugalitatem & ad concordiā in primis cōducere, fecerat nouam agrorum partitionem, & in singulos ciues æquam portionē distribuerat. Fertur itaq; quum dein ex peregrinatione rediens iter faceret per agrum recens demessum, conspiceréťq; manipulorum aceruos ordine positos & æquales, delectatus eo spectaculo cū risu dixisse comitibus: Vt tota Lacedæmon videtur multorū esse fratrum, qui nuper inter se diuiserint hæreditatem. Bono principi nihil iucundius est ciuium cōcordia, rursum tyranno nihil formidabilius. 59 Aequalitas

Idem cum inductis nouis tabulis debitores æris alieni liberasset, iam & ea quæ quisque priua- 60

tim in ædibus habebat ex æquo partiri tentauit, quo funditus è ciuitate tolleret discrimen opum & inæqualitatem. Sed quũ cerneret eos ægre laturos manifestam rerum ablationẽ, idem occultiore via facere aggressus est, Monetam auream

Diuitiarum cõtemptus simul & argenteam abrogauit, instituitq; vt ciues ferreo duntaxat numo vterẽtur, & ad huius permutationem, totius substantiæ modum præscripsit. Hoc facto, omnis iniustitia exulabat ab Lacedæmone: Neq; enim iam furari, neq; largitionibus corrumpere corrumpive, neq; fraudare dolo, neq; rapere per vim quisquã poterat, quod nec celari valeret, nec parare magnificũ esset, nec vti periculo vacaret, nec importare aut exportare tutum foret. Hac arte vir solertis ingenij, quibus diuitiarum contemptum persuadere nõ potuit, diuitiarũ vsum subtraxit, ac reponendi studium negotiandiq; materiam ademit.

61 Ad hæc quicquid erat rerum superuacanearũ è ciuitate eijciendum curauit, adeo vt nec negotiator, nec sophista, nec vates, nec circulator, nec

Artes super uacuæ. lautitiarum artifex Spartam ingrederetur. Neq; enim passus est illic esse pecuniam talibus vtilẽ, tantum ferream monetam cudit, quæ pondere Æginetico æquabat minã, valore æreos quatuor. His remedijs expugnauit auaritiam.

62 Cæterum quum statuisset inuadere delitias luxúmq;, & in his quoq; tollere diuitiarum admirationem, instituit syssitia, hoc est cõuiuia publica. Percontanti vero cur ea constituisset, sic vt in

Cõmunitas singulis cõuiuijs pauci cum armis discũberẽt. Vt inquit expediti sint ad parẽdum imperatis, & si quid tumultus inciderit, penes paucos sit delictũ,

sitq́ inter omnes potus ac cibi æqua portio, deniq́ non solum in esculẽtis, ac poculẽtis, verũ ne in stratu quidẽ aut vasis, aut alia re quacũq́, plus haberet diues q̃ pauper. His rationibus quũ diuitijs detraxisset admirationem, posteaquam nemo erat, qui vel vti posset illis vel ostentare, dicebat amicis, q̃ præclarũ est ò amici, ipsa re declarasse cuiusmodi sint diuitiæ, si quando cæcæ sunt, carẽntq́ spectatoribus, & admiratoribus. Interim obseruabat, ne quis prius domi sumpta cœna veniret ad publica conuiuia, expletus alijs cibis, alióve potu. Quòd si quis cum cæteris non biberet ederétve, eum vituperabant, vt qui alijs edulijs delinitus abhorreret à victu communi. Porrò qui palàm conuictus esset id fecisse, ei mulcta dicebatur. Vnde Agis qui multo post Lycurgum tempore rex fuit, debellatis Atheniẽsibus domũ reuersus, quum vellet vnum diem cœnã capere cũ vxore, missus à syssitijs poscenti, præfecti militiæ nõ miserũt. Ea res quũ postero die innotuisset Ephoris, mulctã illi dixerũt. In eodem facto geminũ exemplũ nobis est proditum, primum frugalitatis, deinde seueritatis, quum in causa nõ graui leges nec regi pepercerint. τυφλὸς ὁ πλοῦτος.

63 *Sed Lycurgo euenit*, quod fere solet his qui cũ corruptis populi moribꝰ bellũ suscipiũt. Diuites hoc genus institutionis indigne ferebant, coortiq́ sunt in illum, & nõ solum conuitijs insectabantur, verum etiam saxa in illum iaculabãtur, conantes eũ lapidare. At quũ vrgerent persequẽtes, dilapsus est per forum, ac reliquos quidẽ fugiens anteuertit. Alcander autem pertinacius insequẽs fuste respiciẽti in tergũ, extudit oculum.

Hunc Alcandrũ quum noxæ deditũ publico decreto accepisset puniendũ, nec vllo affecit incõmodo, nec incusauit: sed quũ illũ sui instituti socium haberet, effecit vt & ipsum Lycurgum, & vitæ rationẽ quã cũ eo egerat prędicaret: nec victũ modo, sed uniuersam ciuiũ educationẽ amaret, quã Lycurgus induxerat. Porrò mali quod acciderat monumentũ locauit dicatũ in templo Mineruæ, cui ab ære delubro nomen Chalciœco, deæq; cognomentũ addidit vt Optiletis diceretur: nam Dores Lacedæmonẽ incolentes, oculos optilos vocant, ab opto quod Græcis sonat video. Et hic habemus geminum exemplũ: alterum admonens non absq; discrimine mores ciuitatis corruptæ vitijs, ad meliorem frugem reuocari: alterum insignis tolerãtiæ, quæ ex hoste capitali reddidit amicum ac propugnatorẽ: quem etiam si necasset, vt ipsi licuit, nihilo tamen minus ipse fuisset luscus, & vno legum suarum defensore minus habuisset.

Moderate.

64 Percontanti quã ob causam nõ vteretur legibus scriptis, quoniam, inquit, eruditi qui sunt, rectéq; educati, probant quid pro ratione tẽporis expediat, significans scripturã nõ mutari, quum pro varietate occasionum vir probus & sapiens sæpenumero cogatur mutare consiliũ. Ea res nominatim præscribi non potest. Satis est ciues honeste fuisse institutos. Hi sua spõte videbũt quid pro tempore facto sit opus.

Prudenter.

65 Rursum alijs percontantibus quã ob rem statuisset, vt ad ædium culmẽ imponendũ fabri securi vterentur, ad fores vero addẽdas sola serra, nec vllo alio instrumento. Vt, inquit, ciues medio

Frugaliter.

critatem seruent in omnibus quæ in ædes inferunt, neq; quicquam habeant earum rerum, quæ apud alios sunt admirationi. Videbatur enim indecorum, si per ostium rude ac vile supellex inferretur exotica, precio chara, arte operosa. Id ne fieret, ipsæ quodãmodo fores admonebant. Hinc aiunt accidisse, quòd Leotychidas primus apud Lacones rex, quum cœnaret apud quẽdam, cernerétq; tectum domus sumptuoso apparatu factum, ac lacunaribus ornatum, rogabat hospitẽ, num ligna apud eos quadrata nascerentur: adeo luxũ esse putabat, naturã artificio corrumpere.

Habetur ante.fol.7 apo.28.

Rogatus aliquãdo Lycurgus quam ob rem ve- 66
tuisset frequenter aduersus eosdem expeditiones agere: ne, inquit, dum crebro sese defendũt: bellãdi peritiam vsu colligãt. Vnde & Agesilaus grauiter accusatus est, quòd crebris in Bœotiam expeditionib9 ac bellis, Thebanos Lacedæmoniorum hostes ad repugnandũ induxisset. Nam cũ Antalcidas vidisset illũ sauciũ, exprobrauit quòd Thebanos prœliandi artem docuisset, quum ante nec scirent bellare, nec vellent, Præclarã, inquit, doctrinæ tuę mercedẽ habes, qui Thebanos nec animatos ad bellandum, nec exercitatos, vel inuitos consuefeceris docuerísq; bellũ gerere. Hoc stratagema latius etiã patet, videlicet ne sæpius cum iisdem litigemus aut contendamus, ne tandem assueti vel contemnant nos, vel superent.

Habetur ante.fol.14. apo.69.

Alio quopiam percontante, quam ob rem vir- 67
ginum corpora cursibus, luctis, discorũ ac telorũ iactibus fatigaret, vt, inquit, fœtuũ proseminatio ab ipsa statim radice validum in validis corporibus initium sumẽs, recte germinet. Simul vt

ipsæ in perferẽdis partubus,facile simul & generose certent aduersus pariendi nixus doloréſque, postremo si qua incidat necessitas,possint & pro se,& pro liberis,& pro patria pugnare.Intellexit vir prudens quãta rerũ publicarũ pestis sit otiũ atq; ignauia.Contrà moderatos labores etiã corpora reddere tum firmiora,tum salubriora.vnde nec virginibus permisit in otio viuere, sed has quoq; masculinis exercitijs quodãmodo vertit in masculos,quũ in plerisq; ciuitatibus per delitias ac luxum masculi trãsformarentur in fœminas.

Fœminę masculæ.

68 Cæterũ quũ essent qui vitio darent, quòd virgines in pompis ac ludis solennibus nudas exhiberet oculis omniũ, causámq; cur id instituisset requirerent.Vt ijsdem,inquit, cũ masculis rationib⁹ institutæ,nihilo sint illis inferiores vel robore,vel salubritate corporũ,vel animorũ virtute ac generositate studióq; verę laudis,vulgarẽ autem gloriã contemnãt. Vnde tale quiddam fertur de Gorgone Leonidæ vxore.Cum quędam vt probabile est,extera mulier illi dixisset, *Solæ Lacænæ viris imperatis*,respondit:*Nimirũ solæ viros parimus*.Hoc exemplum nec in masculis,nec in puellis imitandũ censuerim:hactenus tamẽ conducit,vt stupidum pudorẽ qui frequenter obstat honestis actionibus ab ętate tenera excutiamus, statímq; discant nihil esse vere pudendũ præter turpitudinem.Innumeras vero reperias quæ nudatæ vehemẽter erubescãt,si quid præter honestum dixerint fecerintve non mutent colorem. Sunt item innumeræ,quibus amictus vilior cultúsq; simplicior genas rubore tingat, cõtrà gloriosum esse ducãt si splẽdido vestitu prodeant in

Additũ ex alio loco ꝑ studiosum quẽpiam

Pudor pręposterus.

publicum, negligentes earum rerum, quæ verũ probrum verámque laudem adferunt.

Ciues qui à nuptijs abhorrerent, cœlibésq; viuere mallẽt, à spectaculis quibus nudi pueri incedebãt arcebat Lycurgus, aliásq; addebat ignominias, hac arte prouidẽs diligẽter, vt ciues creãdis liberis operam darẽt. Quum enim mos esset apud Lacedæmonios, vt iuniores senioribus multum honorem cultúmq; præstarent, hoc honoris ademit ijs qui coniugibus ductis nollent augere ciuiũ numerum. Vnde nec illud in Dercyllidã dictum reprehendit quisquam, quum tamen belli dux esset probatissimus. Cum enim aduenienti iuuenis quidam nõ assurgeret, atq; ille diceret, nõ mihi assurgens cessisti: nec tu, inquit, mihi cessurum genuisti. Tã procax iuuenis dictũ in seniorem, eúmq; bellica laude celebrem nunquã tulisset populus Spartanus, nisi pro pessimis ciuibus habuisset eos, qui sponte steriles esse statuissent, nec agnoscerent quid patriæ deberent. Nam rem propius intuentibus non ita magnum discrimen est, inter eum qui ciuem occidit, & qui ciuem reipubli. dare, quum possit recusat. 69 Cœlibatus damnatus.

Cuidam percontanti quam ob causam lege cauisset, vt sine dote virgines elocarẽtur, Vt, inquit neq; propter inopiam vllæ relinquerentur innuptæ, neq; ob diuitias expeterentur, sed vt iuuenũ quisque ad puellæ mores respiciens, ex virtute faceret electionem. Eadem de causa fucos & ornamenta quibus aliæ formam vel fingere vel commendare solent, ex vrbe submouit. Vt vbiq; vir egregius studuit æqualitati. 70 Vxor eligẽda.

Idem quum certũ tempus præscripsisset quo 71

puellæ nubere,iuuenes ducere deberent, interrogatus quur id ſtatuendũ putarit, vt,inquit,ſoboles ex adultis perfectæq; ætatis parẽtibus nata, valida ſit & vegeta. Ex coitu præpropero nõ ſolum lędũtur corpora gignentiũ,verũ etiam proles naſcitur imbecilla. Tum qui ante tẽpus dant operam liberis,carẽt apud illos autoritate quam ætas conciliat:ruſus qui vergente iam ætate,nec fruuntur liberis ſuis, nec eos poſſunt ad perfectã inſtitutionem perducere,morte ſenióq; præuẽti.

27 Altero quodam admirante,quã ob rem vetuiſſet ſponſum cum ſponſa ſimul dormire, ſed ſtatuiſſet, vt vterq; cum ſuis æqualibus maximam diei partem verſaretur, cúmq; his totas noctes quieſceret:cum ſponſa vero furtim ac verecunde congrederetur:primum,inquit,vt corporibus eſſent validi,ſi nõ vterẽtur congreſſu ad ſatietatẽ, Dein vt illis amor mutuus ſemper maneret rec̃es ac vigẽs,deniq; vt fœtus æderẽt robuſtiores. Hoc hoc demũ eſt patriæ patrẽ agere,nuſquam nõ aduigilare ad reſpu.vtilitatẽ ciuiũmq; tũ animis,tũ corporibus vndiquaq; cõſulere. At multi ſunt qui ſibi legitimi magiſtrat⁹ videtur,ſi q̃ plurimũ tributorũ ac vectigaliũ è ciuibus extorqueant,& interdum puniant immania ſcelera, quũ alioqui ſcelerum iritamenta præbeant ſuis.

Coitus moderatus.

73 Quin & vnguẽta eiecit è repub.tanq̃ olei corruptelam ac perniciẽ. Nam oleũ odoribus vitiatũ nullum habet vſum,nec ad eſum, nec ad mẽbrorum vnctionem: atq; dum rem neceſſariã ad delicias corrumpunt,fit vt minor ſit copia.

Deliciæ.

74 Submouit & tingendi artificium,veluti ſenſus adulationem. Etenim dum color blanditur ocu-

lis,natura rei corrumpitur. In summa,cunctis or- Vnguenta.
nādorum lenocinio corporũ artificibus Spartana
vrbe interdixit,vt qui malis artibus bonas arteis
corrũperẽt:propterea quòd huiusmodi delicijs ci
ues à salubrib⁹ ac serijs exercitamẽtis auocarent.

Tanta porrò erat illis tẽporibus vxorũ pudici 75
tia , tantũmq; aberant ab ea facilitate quæ post
inuasit,vt prius esset incredibile adulterij crimen Additum.
apud Spartanas inueniri: Fertũrq; dictũ cuiusdã
vetustissimi Spartani Geradæ,qui rogatus ab ho Adulterij.
spite quodam,quid pœnarum darent apud Spar
tanos adulteri,neq; enim videre se,quicquã super
hac re sancitum à Lycurgo,Nullus,inquit,ô ami
ce apud nos adulter est,Cũ ille subiecisset,Quid
igitur si existat? Dabit,inquit, bouem tantum vt
porrecto vltra Taygetum montem collo, bibat
ex Eurota:cũmq; ille ridens dixisset,fieri non po
test,vt tãtus bos inueniatur,Et quo pacto,inquit
Geradas,Spartæ existat adulter , in qua diuitiæ,
deliciæ, & corporis ascititius cultus probro ha-
bentur:contrà verecundia,modestia,ac obedien-
tiæ magistratibus debitæ obseruatio,decori lau-
dīq; dantur? Prudẽter intellexit Geradas ibi non
posse nasci vitia,vbi nõ admittũtur vitiorũ semi
naria,eáq; vbiq; iacere, quibus ꝓ honore tribuit̃
ignominia. Atq; hęc est clemẽtissima ratio medẽ
di prauis moribus,excitandiq; virtutis studium.

Cuidã postulanti vt in ciuitate pro aristocratia, 76
id est,optimatũ gubernatione cõstitueret demo-
cratiam,hoc est popularẽ gubernationẽ,Tu fac,
inquit,prius domi tuæ democratiã instituas. Cõ Argute.
pendio docuit eam reipub. speciem non esse vti-
lem ciuitati,quã nemo vellet esse in sua familia.

Ciuitas autem nihil aliud est q̃ magna domus.

77 Percontanti cur instituisset vt minutis ac vilibus rebus sacrificaretur, ne vnquã, inquit Lycurgus, deficiat nos quo numẽ honoremus. Quis nõ diceret in solẽni deorũ cultu magnificentiam ac splendorẽ adhibẽdum? At vir prudẽs intellexit, numen magis delectari frugalitate, q̃ opimis victimis, ne sub religionis obtentu luxus irreperet, aut certe rerũ penuria. Deus enim non eget nostris impendijs, amat autẽ homines, quorũ necessitati poterat illis impendijs succurri.

Sacrificia frugalia.

78 E certaminibus ea sola cõcesserat exercere, in quibus manus non extenderetur in altum, Eius constitutionis causam percõtanti, ne quis, inquit, illorum laborando consuescat defatigari. Siquidẽ exercitia ad confirmandum corporis robur adhibentur, non ad exhauriẽdas vires. Qui vero subinde delassantur in exercitamentis, quoniam imbecilliores veniunt ad labores necessarios, faciliꝰ deficiunt.

Exercitatio

79 Cuidam percontanti quam ob rem crebro mutari castra iuberet, Vt magis, inquit, lædamus hostem. Lacedæmonij quoniam erant expediti, non magno negotio transferebãt exercitũ: verum idẽ facere non perinde cõmodum erat hostibus, magnam sarcinarum & impedimentorũ vim secũ trahentibus, præsertim qui castra ferè fossis, aggeribus ac vallis solent communire.

Stratagema

80 Roganti qua de causa vetuisset oppugnari turres, ne, inquit, à fœmina, puerôve, aut ab alio quopiam homine puero ac fœminæ non dissimili, viri præstantiores occidãtur. Non probauit prælij genus in quo virtuti locus non esset. E turribus

Stratagema

vero puer aut mulier deiectu saxorum potest virum quantumuis fortem interimere. Quis igitur locus virtuti in bellis nostris, in quibus pręcipuas partes agunt bombardæ?

Cum Thebani consulerent Lycurgum de sacrificio luctúque quem illi Leucotheæ solent facere, Si, inquit, deam esse creditis, ne lugeatis: sin hominem, ne vt deæ rem diuinam faciatis. Mire taxauit Thebanorum ritus secū pugnantes. Nō enim conuenit simul lugere & sacrificare, hoc est ab ea petere opem, quæ ipsa sit in calamitate, ac lugenda. 81 Argute.

Ciuibus quibusdam interrogātibus, quomodo liceret hostiū insultū effugere, Si, inquit, pauperes fueritis, nec alius alio plus requirat. Ad opulētos & onustos prædæ spes inuitat hostem, nec facile potest elabi, qui sarcinis & impedimentis retardatur. Ad hæc tutiores sunt ab hostiū incursu, inter quos est æqualitas, & ex æqualitate cōcordia. 82 Paupertas expedita.

Iisdem percontantibus cur prohibuisset vrbē cingi muris, quoniam, iniquit, nō caret mœnibus ciuitas, quæ non lateribus, sed viris cincta est. Indicauit id genus munimenta magis arguere ciuium ignauiam quàm fortitudinem. 83 Fortiter.

Spartanis studio est alere comam, & super ea quoq; re narrāt Lycurgū reddidisse rationē, Quoniam, inquit, coma, formosis addit decorem, deformes vero reddit hostib⁹ terribiliores. Vt enim decet coma speciosos, ita minus felici specie præditis horrorem ac ferinum quiddam conciliat. Capillitiū naturalis est ornatus, minimóq; cōstans: hoc genus nō damnauit Lycurgus, vt quod nec operosis artibus constaret, nec pro frugalitate lu- 84 Coma.

xum induceret. Adſcititiũ cultũ magnóq; paranda lenocinia non probauit. Quo magis deteſtanda eſt quorundam præpoſtera cura, qui corporis eas partes vellunt radúntque, quibus natura pilos dedit, non tantum ad decorem, aut verecundiam, verum etiam ad tuendam valetudinem. Contrà illic eliciunt ſyluam artificio, vbi natura voluit eſſe glabriciem.

85 Moderatio victoriæ. Præcipere ſolet, vt poſteaquàm in bello hoſtẽ vertiſſent in fugam, ac ſuperaſſent, tam diu fugientes inſequerentur, donec certa eſſet victoria, móxque retrocederent. Neq; enim Græcorum conuenire moribus, eos trucidare qui ceſſiſſent: idq; nõ ſolum honeſtius, verum etiam vtilius eſſe dicebat. Siquidem hoſtes, quibus cum res eſt, vbi cognorint Lacedæmonios parcere cedẽtibus, occidere vero qui loco non cedunt, ſibi cõducibilius exiſtimabunt fugere q̃ perſiſtere. Frequenter enim deſperatio magnũ robur addit animo, non minus quàm ſpes victoriæ. Decet autem Græcos legibus ac diſciplinis imbutos etiam in bellis meminiſſe clementiæ. Barbaricæ feritatis eſt ſæuire in proſtratos. Sed rurſus ita temperanda eſt clementia ne nobis ſit exitio. Fit enim non raro, vt hoſtis fugam ſimulet, aut redintegratis viribus acrior inſurgat in victorem.

86 Stratagema. Percontanti quam ob rem hoſtium cæſorũ cadauera ſpoliare vetuiſſet, ne, inquit, dum ſpolijs incumbunt pugnam negligant, ſed paupertatem vnà cum ordine ſeruent. Vt vir ille ſapiens vbiq; ciuibus ſuis metuit à diuitijs tanquam à fonte plurimorum malorum, quũ apud hominum vulgus nihil expetatu rauidius, quaſi in his ſint præ-

cipua felicitatis humanæ præsidia.

LYSANDER.

Lysander preciosas vestes quas Dionysius ad 87
filias ipsius miserat, non accepit, dicens: Vereor Hoc āte habetur, nec est in Græco. folio. 25. apohthegmate. 46.
ne his amictæ turpes videantur.

Idem quum aliquanto post idē Dionysius ipsi misisset stolas duas, iubens vt vtram elegisset eā 88
mitteret filiæ, ipsa, inquit, rectius eliget, itaque ac Vafre.
cepit ambas & abijt. In hoc exemplo nihil est imitandum, nec viro Lacedæmonio dignum, nec aliud ab hoc duce expectandum ferè præter malitiosam ingenij vafriciem.

Is quum egregius simulandi artifex euasisset, 89
ac pleraq; quæ crudeliter & auare gerebat, callidis fucis ornaret, iustum non alia re quàm vtilita Vtilitas virtute potior
te, & honestum commodo metiēs, fatebatur qui dem veritatem mendacio præstātiorem esse, sed vtriusq; dignitatem ac precium vtilitate æstimādā. Inuertit vir improbus philosophorū dogma, qui quod honestum est, idem volunt vtile esse: hic quicquid esset vtile, idem ducebat honestum.

Ad eos vero, qui ipsi probro dabant quòd ple- 90 Vafre.
raq; dolo ac fraude gereret, nō palàm virtute cō ficeret, hac parte Herculē generis autore indign9, ridens dixit: vbi quod vellet non assequeretur leonis exuuium, ibi vulpinum applicādum esse, sentiens quod honestis rationibus non posset effici, id fraude dolisq; perficiendum.

Rursus alijs illi vitio vertētibus, quòd fœdera 91
quæ cum iureiurando fecisset in Mileto violasset, Perfidiose.
ait pueros talis esse fallendos, viros iureiurando, quasi hoc ipsum esset viro dignum, periurio fallere.

92 Cum Athenienses non virtute, sed insidijs vi- cisset iuxta flumen cui nomen Ægis, eisq; fame pressis vrbem in fidem suam accepisset, scripsit Ephoris, Captæ sunt Athenæ, perinde quasi vi rē gessisset, gloriam aucupans mendacio.

Gloriose.

93 Cum Argiui de ditionis finibus ambigerent, cum Lacedæmonijs, asseueraréntq; se iustiorē habere causam, Lysander stricto ense, qui hoc, inquit, superior est, is optime de finibus disputat. Ab æquo & bono vir insolens ad vim prouocauit.

Violente.

94 Ad Bœotos ancipites, nec huic, nec illi parti addictos, quum per illorum confinia faceret iter, legatos misit, qui percontarentur, vtrum rectis an inflexis hastis per illorum agros proficisci deberet, significans siue amici essent Bœotij, siue inimici, nihilo minus se cœpto itinere perrecturum, nisi quòd per hostiū agros iturus esset erectis hastis, ad propulsandum si quis obsisteret, per amicorū inuersis, veluti nemini nociturus. Hoc dictū nōnihil resipit indolis Laconicæ, qui nec inimicis supplex esse vellet, nec amicis grauis.

Animose.

95 Megarensi cuidam in publico conuentu liberius aduersus ipsum loquenti, Tua verba, inquit, amice opus habent ciuitate, significans in ciuili consessu cuiq; liberum esse quæ videntur dicere, in bello non esse eandem libertatem.

Libertas in dicendo.

96 Cum ad Corinthiorum qui defecerant muros peruenisset, videns Lacedæmonios contantes aggredi, ac forte accidisset, vt lepus conspiceretur excitatus transilire fossam, nō pudet, inqt, ô Spartani huiusmodi formidare hostes, quorum mœnibus ob ipsorum ignauiam lepores indormiunt? Casum fortuitum solertia ducis torsit ad animū

Habetur ante simile folio. 25. apo. 44.
Solerter.

addendum militibus.

Eidem in Samothrace oraculum cõsulẽti sacer 97
dos iussit, vt quod in vita maxime sceleratũ com
misisset, diceret, Ille sacerdotem rogauit, vtrũ hoc
tuo an deorum iussu facere oportet? quum sacer
dos respondisset, Deorum iussu, Tu igitur hinc
discede, ac dijs dicam si percontentur. Hic cuiq;
liberum est, vtrum malit laudare animũ ab om-
ni superstitione liberum, an prudentiam, qui sen-
serit sacrifici fucum, hoc agentis, vt ex conscien-
tia criminis haberet illum obnoxium. Mos erat
Lacedæmonijs nihil aggredi nouæ rei, nisi cõsul-
tis oraculis. At Lysander quũ nulla religione te-
neretur, nihilosecius hinc quoq; solitus est suis vi
tijs honesti speciẽ petere, tametsi parũ successit.

Simile di-
ctum est fo
lio. 23. apo
23.

Interroganti Persæ, quam rẽpublicam maxi- 98
me probaret, eam, inquit, in qua fortibus viris ac
meticulosis, congrua vtrisque redduntur. Sensit
virtutẽ inuitari præmijs, ignauos excitari igno-
minia. Nimirũ hoc est quod apud Homerũ sto-
machatur Achilles, idem honoris haberi ignauis
ac fortibus. Ea sententia non solum habet locum
in republica, verũ etiam in priuatis familijs. Sũt
enim hæc duo præcipua ad conseruãdam cuius-
libet gregis disciplinam. Honos enim nõ solum
alit artes, vt habet prouerbium, verum etiam vir
tutem. Nec tam refert monarchia sit an aristo-
cratia, an democratia, an aliqua reipublicæ for-
ma ex his temperata, q̃ vt in quacunq; guberna
tione discrimen habeatur publicum, inter viros
vtiles reipub. & suo viuentes abdomini.

Præmia vir
tutis.

Cuidam apud Lysandrum iactãti, quòd ipsum 99
& laudibus veheret, & aduersus obtrectãtes tue-

retur, duo, inquit, mihi sunt boues ruri, tacētibus ambobus, tamē certo noui, vter sit ignauus, vter ad laborem strennuus. Sensit veram virtutē non egere laudibus humanis, quum ipsa secum ducat suam laudem ac decus. Cæterum qui nihil gerūt præclari, his opus est præconibus.

Laus ab hominibus.

100 Ad quendam à quo cōuitijs impetebatur, dic, inquit, assidue ò amicule, dic dic, nihil omittas, si quā tuum animum malis quibus videris plenus, valeas exonerare. Ingentis animi argumentum, ne ira quidem dignum arbitrari maledicum, quū in promptu esset vltio.

Moderate.

Aliquanto post defuncto iam Lysandro, quū de societate belli nata esset controuersia. Agesilaus adijt Lysandri domū inquisiturus super hac re literas, quas Lysander apud se detinuerat. Reperit autem præterea librum Lysandro conscriptum de nouādo reipublicæ statu, quòd oportet regnum ab Eurytionidis & Agide ablatū (Nam ex his tantū familijs fas erat creare reges) in cōmune ponere, ac regem eligi ex optimis: quo videlicet hoc honoris decerneret, nō his qui genus duxissent ab Hercule, sed ijs qui tales essent virtute, qualis fuisset Hercules: quandoquidē virtute nō generis cōmēdatione & ille ad diuinos honores subuectus est. Hanc orationem Agesilaus nitebatur apud ciues euulgare, cupiens per eam ostendere, qualis ciuis clanculum fuisset Lysander, non sine calumnia eorū qui Lysandro fauerant. Sed ferunt Cratidē, qui tum inter Ephoros primas tenebat, veritum ne lecta oratio persuaderet, reuocasse ab eo cōsilio Agesilaū ac dixisse, non solum non esse refodiendum Lysandrū, sed

Hoc ante habetur in Agesilao: licet aliter narratū. fo. 11. ap. 31.

ipsam potius orationem cum illo defodiendam, quòd callide & ad persuadendum accõmodate composita videretur. Hoc factũ declarat Lysandri peruersam ambitionem, qui nihil intentatum reliquerit ad regnum adipiscendum: sed idem arguit Agesilai moderationẽ, qui priuatam simultatem posthabuit vtilitati reipublicæ.

Cæterum qui filiarum illius nuptias prius ambierant, mox post obitũ eius, quòd repertus esset pauper, eas recusabant. ijs Ephori dixere mulctã, eò quòd quem diuitem esse credentes coluerãt, eundem iustum ac probũ ex paupertate agnitũ, contemnerent. Hoc vt apophthegma non est, ita salubre est exemplum seueritatis, quod admoneat in conciliandis matrimonijs magis spectandam virtutẽ quàm censum, eósq; perfidos & inconstãtes esse amicos, qui amicitiã cõmodo metiuntur, cuius spe adempta, protinus recedunt ab amicitia. Quin & illud nos admonet, honestius esse fama quàm pecunia ditescere. 2 Se

NAMERTES.

Namertes quũ legatione fungens à quodã eius gentis ad quã erat missus, beatus prædicaretẽ, eò ꝙ multos haberet amicos, īterrogauit quomodo qui multos haberet amicos periculũ faceret, an amicũ haberet syncerũ ac ꝓbũ, Id quũ alter fassus se nescire cuperet discere, ꝑ aduersam, inquit, fortunã. 3 Videtur adiectum. Amici exploratio.

NICANDER.

Nicander cuidam dicenti, quòd Argiui male de ipso loquerentur, num, igitur, inquit, dãt pœnas qui de bonis loquũtur male? significans rempub. male moratam, vbi liceret impune male dicere nihil mali commeritis. 4

5 Idem percontāti quare Lacedæmonij comam ac barbam alerent, quoniam, inquit, hic ornatus cuum sit homini omniū pulcherrimus ac proprius, nullo constat impendio.

Simile fol. 47. apopht. 84.

6 Cum Atheniensis quidam dixisset, nimium ô Nicander amplectimini otium, verū, inquit, prædicas, sed non quemadmodum vos, quocūq; modo nobis parare studemus. Sensit otium honestis rationibus partum non esse reprehendendū: sed eos vituperio dignos, qui per fas nefásque sectarentur otium. Otium autem Atheniensis dixit, non exercere sordidas artes.

ZEVXIDAMVS.

7 Zeuxidamus cuidam percontanti quā ob causam Lacedæmonij leges de fortitudine citra scriptum seruarent, ac non potius descriptas traderent iuuenib⁹ legendas, Quoniam, inquit, assuefaciendi sunt, vt præclaris gestis potiusquàm scriptis intēdāt. Inertiæ genus est de fortitudine philosophorū more disputare, sed ꝓtinus factis exercēda virtus, quæ paucis dogmatib⁹ tradi potest.

8 Ætolo quodā dicēte, ꝙ qui studerēt probitatē cū fortitudine cōiungere, ijs bellū esse potius pace: non per deos, inquit, sed his mors vita potior esse debet. Correxit Lacon dictū Ætoli. Nō enim optandū bellū, sed nec in bello nec in pace libertatem tueri licet, nisi mortis terrorem abieceris.

PANTHOIDAS.

9 Panthoidas legatus missus in Asiam, ostendentibus ipsi murum probe munitum, per deos, inquit, ô hospes, bellum conclaue mulierum.

Habetur ante simile folio. 33. apo. 97.

10 Idem quum in academia philosophos audisset multa de virtute disserentes, interrogatus cuius

modi viderẽtur eiusmodi sermones, q̃d aliud,inquit,q̃ probi, sed prorsus inutiles vobis, qui illis non vtimini. Salse tetigit mores Atheniensium qui virtutem haberent in labris,non in factis. Salse.

PAVSANIAS.

11 Pausanias Cleombroti filius, quũ Delij de insula cũ Atheniensibus haberẽt controuersiã,atq; inter cætera dicerẽt,quòd ex more regionis,neq; mulieres in insula parerent,neq; mortui sepelirẽtur,quomodo igitur,inquit,hæc insula erit vobis patria,in qua neq; fuit quisquam vestrum,nec futurus est?Argute notauit ineptam Deliorũ consuetudinem,qui suos in patria,neq; nasci sinerent viuos, nec humari mortuos, quum vt mulier,ita nec regio mater sit,nisi gignat. Alienum autem sit à materna pietate nolle sepeliri quos genuit. Argute.

12 Cum Atheniensiũ exules hortarẽtur illũ,vt ad uersus Atheniẽses moueret exercitũ,dicerẽtq;, quòd quũ in Olympijs præconis voce pronuntiaretur victor, soli Atheniẽses ipsum exibilassent, Cum hoc,inquit,fecerint in bene meritum, quid facturos creditis,si illis malefecero?Insigne moderationis exemplum nihil tam atroci commoueri contumelia:at idem ingenij mire solertis argumentũ, quod adferebatur velut instigaturum Pausaniæ animum,ad suscipiẽdum bellum,id in partem diuersam retorquere. Moderate.

13 Percontãti quur Tyrtæum poẽtã Spartæ ciuẽ fecissent,ne quis,inquit,externus nobis dux fuisse videatur.Poëtæ apud Lacedæmonios nõ erãt in precio, nec hoc nomine Tyrteus meruit apud illos honorem,sed quoniam strẽnuũ ducẽ in bello pręstiterat,putarũt eã laudẽ patrię vindicãdã. Argute.

14 Ad quendã imbecilli corpore, tamen hortantẽ vt cum hostibus terra mariq; experiretur, Vis, in
Salse. quit, igitur positis vestibus teipsum ostendere, qualis sis q nobis bellãdi es autor? Salse risit ad id hortãtẽ alios, ĩ quo ipse nihil opis adferre posset.

15 Quibusdam in spolijs barbarorum demiranti-
Sapienter. bus pretiosas vestes, præstiterat, inquit, ipsos esse multi pretij, q̃ possidere pretiosa. Correxit suorũ admirationem, eósque ad verorum bonorum admirationem reuocauit.

16 Post victoriã à Medis apud Plateas reportatã, præcepit suis vt apponerẽt cœnã Persicã, quam sibi barbari prius apparauerãt. Ea quũ esset opipera ac sumptuosa, Lurco, inquit, eras ô Persa, q quum tantas haberes delicias, ad nostrã veneris
Lepide. mazam: id erat panis genus cõtemptũ ac vulgare. Admonuit stultissimũ esse, locupletes pugnare cum his quibus non multum est quod eripiatur. Etenim si feliciter cadat Martis alea, exile lucrum est: sin secus, ingens est damnum. Dicti vero argutia in hoc est, quòd fastidiose delicatus videtur, qui inter varias delicias, appetit cibum vilem ac plebeium. Nam id solent interdum diuites quibus assidua copia lauticiarũ parit nauseã.

PAVSANIAS ALTER.

17 Pausanias Plistonactis filius, cuidam roganti,
Legum autoritas. quam ob rem apud Spartanos nefas esset, vllam priscarum nouare legum, Quoniam, inquit, legibus conuenit autoritas in homines, non hominibus in leges.

18 E patria profugus, quũ Tegeæ laudaret Lacedæmonios, cuidã dicẽti, Quin igit mãsisti Spar-
Salse. tæ, sed fugere maluisti? Quoniã, iquit, nec medici

apud sanos, sed apud ægrotos versari solẽt. Salsissime cõuitiũ exilij retorsit in Tegeaten, quòd ei⁹ gẽtis corrupti mores egerẽt Spartana disciplina.

Alteri percontãti quo pacto possent debellari Thraces, si inquit, qui vir optimus est, eum belli ducem delegerimus. Admonẽs plurimum ad victoriam momenti esse in imperatore. Quemadmodũ in omni negotio magni refert, quales sint quibus gerendæ rei creditur autoritas. 19 Dux bonus

Medicus qui inuisebat Pausaniã dicebat, nihil habes mali, Non eni, inquit, te medico vtor. Hoc ipsum quòd nihil habebat mali, adeo non acceptum ferebat medicis, vt eos solos iudicaret prospera esse valetudine, qui medicis non vterentur. Id vt perpetuo verum non sit, tamen extra controuersiam est, maximam malorũ partem à medicis proficisci, vel quia sint imperiti, vel quia negligentes, vel quia ambitione quęstúve corrupti. 20 Medicina contempta

Cũ ab amico argueretur, quòd de medico quodam male loqueretur, à quo nec vlla re læsus esset, nec cuius fecisset periculũ, Si fecissem, inquit, periculum, nequaquam viuerem. 21 Medicorũ osor.

Medico cuidam dicenti Pausaniæ, ad senectutem peruenisti, ob id, inquit, quòd te medico non sum vsus. Medicus existimabat arti suæ deberi, si cui contigisset senecta: at ille credebat vix vnquã ad senectutem pertingere, qui medicis vtuntur. 22 Medicorũ osor.

Eum vero medicũ censebat optimũ, qui nõ sineret ægrotos extabescere, sed q̃ primum sepeliret. Inhumanior quidem videtur hæc sententia, sed tamen à Socratis opinione non multum abhorrẽs, qui vult admodum valetudinarios, nec vlla iam ex parte vtiles reip. æquo animo debere è 23 Medicus optimus. qs.

vita decedere, sic tamen vt nemo sibi vim adferat, sed honestis actionibus immoriatur. Certe nõ apparet quid magni faciãt quum quatuordecim medici multo tẽpore immodicis impẽdijs adnituntur, vt anui iam præmortuæ vitã in vnũ alterũmve mẽsem proferãt. Quid enim aliud agũt, nisi quod arte sua mortẽ reddũt longiorẽ, quasi hoc cuiq; sano sit optabile, diu mori. At viri sapiẽtes mortẽ inopinatã ac breuẽ iudicarunt optimam.

PAEDARETVS.

24 Pædaretus cuidã dicenti magnũ esse numerũ hostiũ, Tanto, inquit, plus gloriæ referemus, quoniã plures interficiem⁹. Quod alter adferebat ad persuadendã ignauiã, ille vertit in calcar fortius agendi. Eodẽ telo repelli possunt quicũq; difficultatis causatione dehortãtur ab honesto.

Fortiter.

25 Idem conspecto quodam qui natura mollis, tamen ob humanitatem laudabatur à ciuibus, dixit, nec viros qui mulierum similes sint oportere laudare, nec mulieres quæ virorum sint similes, nisi si qua mulierẽ vrgeat necessitas. Sensit aliud decere bonum virum, aliud bonam mulierem: ac pro muliere in virum transfigurata, accipit necessitatis excusationem: in viro degenerante in mulierem, nullam recipit excusationem. Ita non eadem laus decora principi est, quæ plebeio, nõ eadem magistratui quæ priuato.

Decorum.

26 Cum in trecentorũ virorũ ordinẽ nõ esset ascriptus, qui honos apud Spartanos primã dignitatẽ obtinebat, repulsus discessit hilaris ac ridẽs: reuocantibus autem Ephoris, quidq; rideret percontantibus, gratulor, inquit, huic reipub. quę trecẽtos habeat ciues multo me meliores. Quid hoc

Candor.

pectore magis philosophicũ? Nec molestè tulit repulsam, nec quæstus est de Ephororũ iudicio, sed plus voluptatis capiebat ex publico reipub. bono, q̃ sensurus erat ex honore impetrato.

PLISTARCHVS.

Plistarchus Leonidæ filius cuidam interrogã- 27
ti, quam ob causam reges Lacedæmoniorũ nõ à priscis regibus cognomen sortirentur. Quoniã, inquit, illi ducere q̃ regnare maluerunt, posteriores illis nequaquam. Primus omniũ regum Lacedæmoniorum Agis dictus est, & hoc nomen in aliquot posteriores demanauit. Agis autẽ dictum est à ducendo, quoniã clementer imperabant. & regũ est imperare potius q̃ persuadere. Plistarchus autem sonat, plurimis imperantem.

Moderate

Cum patronus quidam ridicula loqueretur in 28
causa, Plistarchus interpellans illũ dixit. Non tu cauebis amice ꝑpetuo risu digna dicere, ne quẽadmodum qui assiduo palæstricam exercent palæstritæ fiũt, ita tu fias ridiculus? Sensit vir egregius raris lapsibus dandã esse veniã: cæterũ quũ error transit in habitũ & consuetudinem, fit malum immedicabile. Expedit autem hac Plistarchi interpellatione amicos crebrius peccantes reuocare, ne peccandi colligant vsum, & vitium transeat in naturam.

Stultiloquium.

Cuidam referenti ipsum à maledico quodam 29
laudari, demiror, inquit, si quis illi dixit me mortuũ esse. Nam ille de viuo bene loqui possit nemine. Non delectatus est vir generosus laude, quæ à viro illaudato proficiscebatur.

PLISTONAX.

Plistonax Pausaniæ filius quũ rhetor quidam 30

Habetur fo lio.22.apo. 24. Atticus Lacedæmonios dixisset indoctos, Nos enim, inquit, Græcorũ soli nihil à vobis didicim⁹ mali. Lacedęmonij malũ existimabant, quicquid non faceret ad efficiendam ciuitatem meliorem.

POLYDORVS.

31 Generose. Polydorus Alcamenis filius, in eũ qui nõ cessa bat minitari hostibus, nõ intelligis, inquit, te maximã vindictæ partẽ frustra cõsumere? Qui statuit inimicũ vlcisci, minis nihil aliud efficit, nisi vt præmonito inimico sibi minuat lędendi facultatem. Fortium autem virorum est male facere ijs qui malo digni sunt, non maledicere.

32 Dissimulanter. Cum in Messenensium regionem eduxisset copias, rogãti cuipiam, num aduersus fratres essent pugnaturi? Non, inquit, sed in eam agrorũ partẽ ꝑficiscimur, quę nõdũ sortito diuisa est. Elusit ꝑcontatorẽ, dissimulãs cõsiliũ suũ. Sit hoc quoq; exẽplum celandi propositũ, siquẽ cupias lædere.

33 Moderate. Cum Argiui post illam trecentorũ pugnã rursus essent prælio superati, socij Polydorũ adhortabantur, ne eã opportunitatẽ pręteriret, sed aggressus hostiũ muros ciuitatẽ illorũ caperet. Id enim factu fore facillimum, quum interfectis viris solæ mulieres essent reliquæ. His in hũc respõdit modũ, Mihi pari Martis alea rebellantes deuincere honestum est, cæterum quum pro agris pugnarim, vrbem velle capere, non arbitror esse iustum. Siquidem huc veni, agros recepturus, non vrbem occupaturus. Vir excellentis animi ne cũ hostibus quidem putauit agendũ secus q̃ postulabat æquitas, quum hominum vulgus sibi in hostem putet licere omnia, in tantum vt si de frigido oppidulo fuerit cõcertatio, victor existimet si-

bi ius esse,regnum vniuersum victi occupare.Ille etiã turpe sibi iudicabat bellare cũ his,q̃bus de erãt paria ad bellũ p̄sidia. Talis eni victoria nullã habet virtutis laudẽ,sed crudelitatis crimen.

Percõtãti quid esset in causa quòd Spartani in bello fortiter sese periculis obijcerẽt, quoniã,inquit,duces,reuereri didicerũt potiusq̃ timere.Re uerẽtia cũ amore cõiuncta est,metuimus autẽ il los maxime quos odimus.Rectius autẽ suo fungitur officio,qui ex animo facit,q̃ qui metu mali. 34 Sapienter.

POLYCRATIDAS.

Polycratidas vnus cũ cęteris missus orator ad duces regios,quũ ab his interrogaretur, vtrũ pri uatim venissent,an publice missi, Si impetram⁹, inquit,publice:sin minus,priuatim.Vox pij can doris in patriã index,Si cessisset ex sẽtẽtia lega tio,gloriã volebat reipublicæ cedere : sin minus, ignominiã repulsæ ad patriam non pertinere. 35 Patriæ studium.

SOEBIDAS.

Soëbidas cũ essent Lacedæmonij ĩ pugna Leu ctrica Martis aleã experturi,cuidã dicẽti.Hic di es declarabit virũ bonũ:præclarus,inquit,dies,q possit declarare virũ bonũ incolumẽ: præsagiens in eo prælio plurimos egregios viros fortiter oc cubituros,quos ipse patriæ maluisset incolumes. 36 Argute.

Idem cum esset loco iniquo præterea nullã ha bẽte aquam,obsessus ab hostibus, dicitur pactus cum hostibus,vt ipsis terram bello partem cede rent,si milites vnà cum ipso è vicino fonte bibis sent. Nam eum homines obsederant.Icto fœde re cõgregatis ad se õnib⁹ pollicitus est se daturũ e⁹ regionis imperiũ ei qui nõ bibisset.Porrò quũ nemo sibi tẽperaret, sed bibissent ões,ipse post 37 Callide.

omnes descendit in fontem: & aqua conspersus, hostibus etiamnum præsentibus, abijt, ac regionem occupauit, vt qui nõ bibisset. Eodem stratagemate & exercitũ à sitis periculo liberauit, & hostem elusit, & regnum sibi vindicauit tolerãtia. Non erat obstrictus inimicis ex fœdere, quia nõ omnes cum ipso biberant: nec milites fefellit, quia nemo preter ipsum à potu abstinuit. Quòd si hostes voluissent ad arma currere, iam nactus locum pugnæ commodiorem, ac fonte potitus, facile poterat illis esse par.

TELECRV.

38 Telecrus ipsi nuntianti patrem de eo male loqui, nisi, inquit, illi dicendum esset, haudquaquã diceret. Maluit in se transferre culpam, quàm cõmittere vt pater quicquam temere loqui videretur. Habes & pietatis simul & modestię exẽplũ.

Pie ĩ patrẽ

39 Iam fratri suo querenti, quòd ciues erga se nõ perinde afficerētur atq; erga illum, sed inhumanius tractarent, quòd nondum ab illis esset creatus Ephorus: Tu, inquit, iniuriã ferre nescis, ego scio, Significans ei qui velit vti fauentibus ciuibus ad multas iniurias esse conniuendum.

Comiter.

40 Percontanti quare mos esset apud Spartanos, vt iuuenes assurgant senioribus. Vt, inquit, assueti honorem habere nulla propinquitate iunctis, magis honorent parentes. Optima ratio consuefaciendi ad debitũ officiũ, si vltra quàm debetur doceamus præstandum. Veluti si quis assuescat cum vxore verecunde castéque conuiuere, multo minus improbus erit apud alienas.

Grauiter.

41 Percontanti quantum possideret facultatum, non plus, inquit, quàm sat est. Diuitias non cupi-

ditate,sed vsu metiebatur.

CHARILLVS SIVE CHARILAVS.

Charillus interroganti quam ob causam Lycurgus tam paucas leges tulisset Lacedæmonijs, quoniam,inquit,pauca loquẽtibus,paucis etiam legibus est opus. Sensit nimirum pleraque mala ex multiloquio nasci.Laconibus autem peculiaris erat breuiloquentia. 42 Loquacitas

Alter percontanti quam ob rem Lacedæmonij virgines nudas producerent in publicũ, vxores vero tectas,quoniam,inquit,virginibus mariti sunt inueniendi, vxores vero seruandæ ijs qui eas nacti sunt.Huc spectabat ea consuetudo, vt nec puellis deessent mariti,nec contaminarentur matrimonia,præter aliarum gentium consuetudinem,vbi virgines videri nefas est,vxores oculis hominum exponuntur. 43

Seruo cuidam audacius agẽti cum ipso,ni iratus essem,inquit,occiderem te.Adeo putabat nihil recte dici fierive ab irato, vt ne in seruũ quidem animaduertere voluerit commotior. 44 Moderate.

Interroganti quã arbitraretur optimã rempublicam,in qua,inquit,plurimi ciues de virtute inter sese decertant,citra seditionẽ.In plerisq; ciuitatibus certamẽ est de opibus & honoribus,de virtute qui certent pené nulli.Quãquã hoc quoque certamẽ de honesto debet hactenus feruere, ne prorũpat in seditionẽ.Iam enim non est concertatio virtutis sed ambitionis. Qui vera virtute præditus est,nihil spectat nisi vt prosit reipublicæ.At seditio præsens venenum est ciuitatis. 45 Sapienter Coma.

Percontanti cuidam quam ob rem omniũ deorum statuæ apud Lacedæmonios ponerentur 46

armatæ,ne,inquit,probra quæ ob ignauiā iaciū-
tur in homines ad deos referamus,néve iuuenes
Otium. nisi armati deos cōprecentur. Eo cōmento ciuiū
animis hanc opinionem insigere studebant, dijs
gratam esse fortitudinem, inuisam ignauiam:si-
mulq; iuuentutē armis ferendis debere assuesce-
re. quo simul & minus indulgerēt delicijs,& vti-
liores bello euaderent,si ne religionis quidē cau-
sa fas esset arma ponere,cuius obtentu ferè solet
otium & luxus in ciuitates irrepere.

LIBER SECVNDVS.

Laconum aliquot ἀνωνύμων apophthegmata.

1 SAmiorū legatis prolixiore vtētibus
oratione dixerunt Spartani, prima
Habetur fo. 36. ap. 16. sumus obliti,postrema non intelle-
ximus,quia prima nō meminimus.
2 Ad Thebanos itē qui de quibus-
dam pertinacius cōtradicebāt.Oportet, inquiūt,
Habetur f. 19. apo. 99. aut minus habere spirituū,aut plus virium.
3 Lacon quidam senex interrogatus cur barbā
gestaret syluosam ac promissam. Vt,inquit, in-
Canicies. tuens canos pilos nihil cōmittam illis indignū.
Vir bonus vndecunq; venat̄ stimulos ad virtutē.
4 Alius cuidā laudibus immodicis efferenti bel-
latores optimos , apud Troiam, inquit. Signifi-
Argute. cans tales olim fuisse,sed hoc genus hominū iam
olim desisse inueniri.
5 Alius quidam Lacon quum audisset quosdam
à cœna cogi ad bibendū,num inquit, coguntur
Bibositas. etiam ad edendum? Notauit Græcorum morem

in conuiuijs compellentium ad certum cyathorũ modum, quum id re vera nihilo absurdius sit, q̃ hominem qui non esuriat ad certum escarũ modum compellere, nisi quòd alterius absurditatem eleuat consuetudo.

Recitato quod scripsit Pindarus, Græciæ fulcimentum esse Athenas, Lacon dixit ruituram Græciam si tali fultura niteretur. Taxauit Atheniensiũ mollitiem, quæ poëtæ elogio non respõderet, aut certe poëtę vanitatẽ, qui tali præconio celebrasset indignos. 6 Libere.

Quidam conspecta tabula quæ picturam habebat, quomodo Lacedæmonij trucidarentur ab Atheniensibus, dixit: fortes Athenienses. Id Lacon audiens, subiecit. In tabula: significans ridiculum esse de pictura gloriari, quòd ea non minus mentiri soleat quàm poëtæ. 7 Salse.

Ad eum qui maledicta in alios per calũniã iactata, solet facile admittere. Lacon, desine, inquit, aduersum me præbere aures. Sensit non solũ eos vituperio dignos qui calumniarẽtur alios, verum etiam qui calumniantibus accõmodarent aures. Et iniuriæ genus est aduersus nihil male meritũ audire maledicam linguã. Non enim essent maledici, si nullum inuenirẽt auscultatorẽ. Proinde Lacon expostulauit etiam cum illo qui præbuerat aures de ipso male loquenti. 8 Maledici.

Quidam seruo qui dum puniretur dicebat, nõ volens erraui, non volens igitur, inquit, pœnas dato. Vulgaris quidem, sed frigida excusatio est, insciens feci: vigilandum erat ne quid committeret imprudens. 9 Argute.

Alius quũ in peregrinatione vidisset homines 10

in sellis curulibus sedentes, absit, inquit, vt in talibus sedeam sellis vnde non liceat assurgere seniori. In his enim sedebant delicati porrectis cruribus, ac cælum imminens capiti prohibebat exurgere. Apud Lacedæmonios vero scelus erat iuuenem non assurrexisse seni.

Seuere.

11 Chij quondã Spartę peregrinantes à cœna vomuerant in Ephororum curia, dein etiam in sedes in quibus sedere solent Ephori ventris onus deiecerant. Ac primũ quidem acris inquisitio facta est, quinã hoc designassent, ne forte ciues essent. Vt vero compertum est fuisse Chios, edixerunt se Chijs permittere, vt agant intemperantius. Excellentium virorum est negligere contumeliam, quæ à palàm improbis proficiscitur, à quibus etiam laudari turpe est.

Licentia.

12 Alius quidam Lacon quũ duas amygdalas duras duplo vendi conspiceret. Sunt ne hic, inquit, rari lapides? Quasi nihil interesset inter silicem & duram amygdalam. Adeo Lacon deliciarum erat rudis, vt nesciret sub gemino cortice latere nucleum. Et apparet hoc genus arboris non quibuslibet regionibus fuisse notum, quãdo Plinius dubitat an ætate Catonis fuerit in Italia.

Lepide.

13 Alius quũ in Luscinia plumis reuulsis minimũ reperisset carnium, Vox, inquit, tu es, præterea nihil. In eos dici potest qui præter garrulam linguam ac magnifica verba nihil habent.

Loquacitas

14 Alius quidam quũ videret Diogenem cognomento canem, in vehementi frigore statuam æream amplectẽtem, rogauit num algeret: illo negante. Quid igitur, inquit Lacon, magni facis? Philosophus gloriæ mancipium hoc ipsum exi-

Argute

ſtimabat magnificũ,quòd ſic haberet corpus ad omnes iniurias duratum,vt in rigore frigidæ ſtatuæ complexum ferre poſſet, abſque dolore. Id Laconi nihilo pulchrius videbatur, quàm ſi quis in æſtate ſimile quippiã amplecteretur nullo ſuo incommodo.

Quidã Metapontinus Laconi obijcienti igna- 15
uiam,atqui,inquit,non parũ alienæ regionis poſſidemus.Ergo, inquit Lacon , non ſolum ignaui eſtis, verum etiam iniuſti. Significans non poſſe Argute.
fieri,vt quis meticuloſus & imbellis multum teneat alienæ ditionis,niſi fraude partum.

Hoſpes quidã apud Lacedæmonios , quũ ipſi 16
ſtanti interim altero pede, crepida in alterũ indueretur,dixit cuidã. Non arbitror te Lacon tã- Ridicule
tum temporis vni pedi poſſe inſiſtere,quantum ego poſſim.Lacedæmonius excipiens,fateor, inquit,attamen nullus eſt anſerũ qui iſtuc nõ poſſit.Iure deriſit hominẽ , qui longo vſu didiciſſet artẽ quæ nihil vtilitatis adfert reip. Huiuſmodi ſuut artes præſtigiatorũ,funãbulorũ, & ſimiliũ.

Cuidam iactanti de arte rhetorica,at per gemi 17
nos,inquit Lacon,ars niſi verũ attigerit,nec eſt, nec vnquã erit.Notauit rhetores qui ſe profiten- Grauiter.
tur veri ſimilia dicere licet vera non ſint.

Argiuo quodã dicente , multa Spartanorũ ſe- 18
pulchra apud nos ſunt , Lacon excipiens, Atqui Argiuorũ apud nos nullũ eſt ſepulchrũ:innuens quòd Spartani ſemper inuaſiſſent Argos. Argiui Argute.
vero Spartanos nũq̃.Solerter Lacon quod ille dixerat in gentis ſuæ laudẽ, retorſit in ignominiã.

Lacon in bello captus cum ſub haſta væniret, 19
ac præco diceret, Laconem vendo, obturauit illi

os,Captiuum, inquit, prædica te vendere.Suam conditionem æquo animo tulit,patriæ ignominiã ferre non potuit in auctione traducendæ.

20 Ex his militib⁹ qui sub Lysimacho stipẽdiũ faciebãt,quidã quũ ab eo rogaret,nũ esset quispiã ex Helotũ,id est seruorum Laconicorũ numero: tu ne,inquit,existimas Laconẽ ad te vẽturũ, vt abs te ferat quatuor obolos?Maluit se fateri seruũ q̃ hoc,pbri admittere in nomẽLacedęmonicũ.

21 Cum Thebani deuictis apud Leuctra Lacedęmonijs ad ipsum venissent Eurotam, & quidam gloriabundus dixisset. Vbi nunc Lacones? Spartanus quidam ab illis captus,non adsunt,inquit, alioqui vos huc non venissetis.Ne victus quidem & captiuus potuit obliuisci indolis Laconicę,nec tulit victoris iactantiam.

Generose.

22 Atheniẽsibus quũ tradita ciuitate postularẽt, vt Samũ tantũ ipsum relinquerent,ita respõderunt Lacones. Hoc tempore quo vestri nõ estis, alios habere postulatis.Vnde natũ est prouerbiũ. Qui semetipsum non habet,Samum petit.

Argute.

23 Cum Lacones ciuitatem quãdam armis cępissent,Ephori dixerũt, perijt iuuentutis luctamẽ. Non enim posthac habebunt aduersarios. Gaudebant quidem de victoria , sed iuuenibus exercendæ virtutis materiam ereptam dolebant.

Habetur ante fo.38. ap.26.

24 Cũ Lacedæmoniorum rex polliceretur se funditus euersurum alteram quandã ciuitatem,quæ sæpenumero Lacedęmonijs exhibuerat negotiũ. non permiserũt Ephori dicentes,nequaquã abolebis neq; subuertes iuuenum cotem.Vrbem infestam appellabant cotem iuuentutis, quòd per eam iuuentus acueretur ad bellandi peritiam.

Generose.

Lacedæmonij non præficiebãt pædotribas qui 25
pueros ad luctam exercerent, vt virtutis esset
certamen, non artis. Vnde & Lysander interro-
gatus, quo pacto à Charonte victus esset, respõ- Libere
dit vario artificio. Non existimabat ea gens in
quauis re speciosam esse victoriã, quę callidis cõ-
silijs contigisset, potiusquam animi corporísque
robore. Ars autem omnis, vt à naturali simplici-
tate recedit, ita dolo affinis est.

Philippo quum peruenisset in agros Lacedæ- 26
moniorum, scripsissétq; vtrum vellent ipsum ve
nire hostem an amicum, respõderunt Neutrum.
Vnico verbo absoluerunt sententiam, quod erat
Laconum, ac simpliciter negantes regi transitũ,
quod erat virorum fortium.

Lacones legatũ quem ad Antigonũ Demetrij 27
filiũ miserant, quoniã acceperãt quòd Antigonũ
appellasset regẽ, mulctarũt, quamuis in annonæ Factum.
penuria, medimnũ frumenti in singulos ab ipso
reportaret. Tantus erat apud illos legum rigor,
vt nec tanto beneficio subleuata inopia ab illis
veniam impetraret, vt vnius voculæ gratiam fa-
cerent prospere legatione perfuncto.

Cum improbus quidã sententiã dixisset opti- 28
mam, ipsam quidem sententiam approbarunt,
sed eo qui dixerat amoto, alteri cuidam inculpa- Factum.
tis moribus eãdem sententiã tribuerũt. Adeo in
repub. nihil honoris habendum putarunt his qui
flagitiose viuerent. Autorem mutarunt, ne esset
dedecori reip. consiliũ non reiecerunt, ne ob pri-
uatam ignominiã publicam vtilitatẽ neglexisse
viderentur. Meminit huius & A. Gellius.

Cum duo fratres inter se dissidium haberent. 29

Lacedæmonij mulctā dixere patri, quòd filiorum discordiā dissimulasset. Iuuenib⁹ ignoscendū putarūt, sed quicquid illi ꝑ calorē ętatis peccassent, parenti imputabant, cuius autoritas prouidere debuerat, ne quid inter filios oriretur simultatis.

Factum Pater pro filio punit⁹

30 Cantori apud Spartanos peregrinanti, dixere mulctā, quòd citharā digitis pulsaret, non ebore. Adeo non patiebantur innouari publico vsu recepta. Hoc studio cuidam alteri ex nouē chordis duas incidit Lacedæmonius ille.

Factum Seuere

31 Duo pueri inter se pugnabant, quorū vnus alteri lethale vulnus inflixit. Puerorū autē sodales quū saucius ille moriturus esset, polliciti sunt illi vindictam, séqꝫ vulneris autorem interfecturos. At ille nequaquam, inquit, per deos. Non enim æquum est, quandoquidem & ipse hoc facturus eram si anteuertissem, sicꝫ strennuus fuissem. Indolem vere Laconicā, qui victus ac moriēs iusto tamen victori fauebat, quòd virtute nō dolo superasset aduersarium. Quid talibus ingenijs felicius, si à teneris ad veram virtutem fuissent instituta, potiusquam ad militarem duriciem?

Generose

32 Alter quidā puer eo tempore quo mos erat apud Spartanos, vt pueris ingenuis phas esset ꝙ quisqꝫ possit suffurari, sed hactenus vt deprehendi turpe esset, quum viuam vulpeculam quā sodales erāt furati, sibi ab eis traditam seruaret, venissént qꝫ qui eam perdiderant inquirēdi gratia, vulpeculā sub veste abditam tenebat. Cæterum quū efferata bestia latus pueri vsque ad intestina eroderet, dissimulauit tacitus, ne proderetur furtum. Mox vero quū digressis illis pueri vidissent quod acciderat, obiurgabant illū dicentes. Præ-

Fortiter.

ſtiterat aperire vulpeculam,quàm ad mortẽ vſq; celare. Nequaquã,inquit,imò præſtat doloribus immori,quam hac nota traduci, vt ob molliciẽ dicar lucrifeciſſe vitam ignominioſam. Quid abſolutius ſi tam feliciter natis ingenijs acceſſiſſet philoſophia?

Cũ qdã forte obuij Laconib⁹ dixiſſent,fortunati eſtis ô Lacones:nã modo hinc abiere latrones. Nõ nos, inquiũt,per Enyaliũ,ſic enim illi Martẽ vocãt,ſed illi potius fortunati ſunt,qui in nos nõ inciderint. Adeo gens ea gerebat animos ad omnia impauidos quæ vulgus hominũ formidat. 33 Animoſe

Lacon quidam interrogatus quid artis ſciret, liber,inquit,eſſe. Ea gens nec diſciplinis philoſophorum,nec opificijs exercebatur. Tãtum inuictis animis libertatem tuebatur,nec hominibus, nec vitijs ſeruire docilis. 34 Generoſe.

Puer Spartanus captus ab Antigono rege ac ſub haſta venditus,in cæteris omnibus,quæcũq; putabat ab ingenuo decẽter fieri poſſe,obſequẽs erat ei qui ipſum fuerat mercatus. Cæterũ iuſſus adferre matulã,haud ſuſtinuit dicens,non ſeruiã. At quum inſtaret herus,puer conſcenſo tecto dixit. Senties cuiuſmodi mercatum feceris,mox q; ſeſe è ſublimi præcipitem dedit ac perijt. Captiuus eſſe poterat,ſeruilia facere nõ poterat,ac ſemet in libertatem morte aſſeruit. 35 Generoſe. Fortiter.

Alter quũ venderetur rogatus à licitatore,erís ne frugi ſi fuero mercatus?etiã ſi nõ fueris mercatus. Ne fortuna quidem ſeruilis docere potuit illum ſeruilia loqui. Qui enim natura prob⁹ eſt, vbiq; & apud omnes probus eſt. Argute.

Alter quidã captiuus quũ venderetur,ac præ- 36

co diceret se mācipium vendere. Scelefte, inquit,
Simile ante f.57.ap.19. nō tu dices captiuū? nō puduit durę cōditiōis, sed puduit tituli feruilis. Tātus erat libertatis amor.

38 Lacon quidā in clypeo pro infigni gerens muſcam, eámq; nō maiorē vera, quibuſdam irridē-
Salſe. tibus dicentibúſq; quòd id ſtudio feciſſet quo lateret, imò, inquit, vt ſim conſpicuus. Tam enim prope accedo ad hoſtes, vt ab ipſis iſigne cuiuſmodi ſit videri poſſit. Salſiſſime cōuitium ignauiæ vertit in argumentum fortitudinis.

39 Lacedæmonius alter, quū ſup conuiuiū eſſet illata lyra, nō eſt, inquit, Laconicū nugari, lōge diſ-
Seuere ſentiēs à cęteris Gręcis quib⁹ nullū cōuiuiū ſuaue videbat̄ abſq; muſica. Id Laconi nugale videbat̄, qui lauti⁹ exiſtimabat honeſtis ac feſtiuis fabulis cōdire cōpotationē q̄ inani lyræ ſtrepitu.

40 Spartanus interrogatus, nū tutū eſſet ad Spartam iter, refert, inquit, qualis eò deſcendas. Nam leones illuc euntes plorāt, lepores autem in vm-
Argute. braculis venamur: ſignificauit nec ferocibus ac violentis eſſe tutū proficiſci Spartam, nec mollibus & effœminatis, quòd hoſtili animo illuc ꝓficiſcētes male acciperētur à fortioribus, delicatos homines illic nō ſinerēt laſciuire in tenebris.

41 In luctandi genere quod illi chirapſiā appellāt, quū is qui collū alterius vrgebat fruſtra præterque legem paleſtræ pulſaret vndiq; & in terram detraheret, poſteaquam corporis virib⁹ deſtitueretur qui inhærenti cedere cogebatur, brachium vrgentis momordit: cúmq; alter diceret mordes ô Lacon, fœminarum more. Non, inquit, ſed more leonum. Vt ſolerter obiectā ignauiam detorſit in laudem fortitudinis. Nullum enim probrum

apud illos deteſtabilius quàm muliebris imbecillitatis. Iure autem ſe morſu liberauit, qui præter ius certaminis vrgebatur à victo.

Claudus ad bellum proficiſcens quum ab alijs rideretur, nõ opus eſt fugientibus, inquit, ſed qui ſubſiſtant, locúmq; in acie tueantur. 42 Simile ante f.22.ap.22.

Alius ſagitta percuſſus cũ animã ageret dicebat, nõ me mouet ꝗ morior, ſed parti ꝗ ab imbelli ſagittario ac mulierculæ ſimili, partim ꝗ nullo facinore ædito morior. Victis ſolet eſſe ſolatio virtute præſtantis viri dextra cadere. Lacedæmonij vero quoniã enſibus pugnare ſolẽt cominus, nõ putabãt eſſe virtutis procul miſſa ſagitta quẽpiã interficere, ꝗ idem poſſunt & fœminæ. Tum æquiore animo decedũt é vita, qui recte factorum poſt ſe relinquunt memoriam. 43 Generoſe.

Quidã ingreſſus diuerſoriũ cauponi dedit obſoniũ vt appararet: quũ ille poſceret caſeum & oleum, quid, inquit, Lacon, ſi caſeũ haberem iam non egerem obſonio. Caupo caſeum & oleũ petebat ad condiendũ piſcẽ, At Lacon cui ſufficiebat victus ſimplicitas, ſuperuacuũ exiſtimabat, cibum cibo miſcere, quum alter per ſe ſatis eſſe poſſet. Quantũ abſunt ab huius Laconis animo, qui centũ rerũ ſpecies in vnum miſcẽt diſcum? 44 Frugaliter.

Cuidam Lampen Æginetam efferenti ac felicem prædicanti, ꝗ prædiues videbatur, multorũ nauigiorum dominus, Lacon nihil, inquit, moror felicitatem de funibus pendentẽ. Quum omnes diuitiæ ſunt in manu fortunæ, tum eæ præcipue quas negotiatores commiſere nauibus: ruptis funibus ſequitur naufragium, & hinc mercium omnium interitus. Vnde Philoſophus quidã in- 45 Argute.

terrogatus vtrũ putaret maiorẽ esse numerũ viuorum an mortuorũ, vicissim rogauit vtro loco haberet nauigãtes, quòd hi versantes in summo vitæ discrimine vix essent habendi pro viuis.

46 Quidam Laconi dixit, Mentiris, ille contrà, nimirum, inquit, liberi sumus, alij vero nisi vera dixerint, vapulant. Nihil cõmotus est Lacedæmonius, sed atrox conuitiũ elusit ioco, obiter taxans maledicum, quòd ipse non esset Lacedæmonius, atque ob id nec liber. Porrò serui si quid fallant mendacio, loris emendantur.

Argute

47 Alius quũ vellet cadauer statuere rectum, nec id posset efficere quũ nihil nõ fecisset, per Iouem inquit, aliquid intus sit oportet. Suspicat[9] est Lacon aut animã, aut genium malum latere in cadauere. Solẽt enim cadauera ĩ rogo erecta poni.

48 Tynnichus Thrasybuli filij mortem perquam forti animo tulit. In hũc hoc factũ est epigrãma.

Fortiter.

Exanimis Pitanen clypeo Thrasybule redisti
 Septem ex Argiuis vulnera sæua gerens.
Aduersa ostendis tamen omnia, sanguinolenta
 Mẽbra rogo imponens Tynnichus hæc senior.
Plorentur timidi, mi infletus humabere fili,
 Qui & patre hoc vere dignus es & patria.

49 Quũ Alcibiadi Atheniensi balneator plurimũ administraret aquæ, Lacon id videns. Quid hoc rei est. inquit? Plus aquæ infundit, quasi nõ puro, sed vehementer sordido. Hoc scommate notauit Alcibiadis vitam multa infamia cõtaminatam.

Salse.

50 Philippo regi Macedonũ quædã per literas imperanti, rescripserũt Lacedæmonij, de quibus no bis scripsisti, nõ. Ad prolixam regis epistolã vnica syllaba responderunt, οὐκ, quam grandibus

Non est in Græco nostro, sed in Philelpho

literis pinxerat,vt expleret iustũ epistolę spatiũ, simul & gẽtilis breuiloquẽtiæ memores, & solitæ fortitudinis.

51 Rursum quũ Philippus in agros Lacedæmoniorũ duxisset exercitũ,rẽsq; in eo esset statu,vt probabile esset eos ad vnum omnes interituros, rex dixit cuidam Spartiatæ, Quid nunc facietis Lacedæmonij? At ille,Quid,inquit, aliud, nisi ꝙ fortiter moriemur,quando nos soli Græcorum liberi esse, non alijs parere didicimus. Nemo seruire cogitur qui mori paratus est. Quàm dulce bonum est libertas quæ morte emitur,q̃ misera res seruitus,cui mors anteponitur.Quid igit mẽtis dicemus his esse,qui se sponte dedunt in eam seruitutem, vnde nec dato peculio possunt redimi,nec gratuita manumissione liberari?

Fortiter.

52 Post Agin bello superatum Antipatro postulanti obsides pueros quinquaginta, Eteocles qui tum Ephorum agebat respondit,se pueros nõ daturum,ne si licenter vixissent,fierent indociles patriæ disciplinæ,itáq; ne ciues quidem essent. Cæterũ senes ac mulieres se duplo numero daturũ. Verũ Antipatro dira minitanti ni acciperet postulata,populus vna voce respondit, Si imperas acerbiora morte,facilius moriemur. Hũc animũ in vno alteróve ciuiũ reperire,fortasse nõ ita magni miraculi esse videatur,in vniuerso populo tãtum esse consensum prodigiosum est.Hoc exemplo simul admonemur, quãta solicitudo debeat ætati teneræ ad probitatẽ educãdæ,quando licẽter educatos iuuenes illi nõ putarũt habẽdos ꝓ ciuibus,perinde quasi mater abdicet filiũ ex se natũ,nisi probitate morũ maiorib⁹ suis respõdeat.

Hoc non est ἀδέσποτον.
Libere.

53 Senex in Olympijs cupidus erat ſpectandi certaminis quod agebatur, ſed quũ nulla vacaret ſedes, ad varia loca ſeſe conferens, ludibrio erat ac ſcõmatis petebatur, quòd nullus eũ exciperet. Vt vero peruenit ad Lacedæmonios, non ſolum pueri omnes aſſurrexerunt, verum etiam viri multi ceſſerunt illi locum. Id factũ quum cæteri Græci quotquot aderãt, plauſu cõprobaſſent, patriũmq́ morem ſupra modum collaudaſſent, Senex

Salſe. Concutiens canáſq́ genas & tempora cana,

Ac fuſis lachrymis, Heu miſeriam, inquit, vt omnes Græci norunt quid ſit honeſtum, ſed eo ſoli vtuntur Lacedæmonij.

54 Sunt qui narrent hoc idẽ accidiſſe Athenis. Cũ enim agerentur panathenæa, Attici ſenem ludibrio habuerunt, inuitantes tanquã admiſſuri, cæterũ vbi veniſſet nõ admittentes. Verũ iam perambulatis fere omnibus, tandem ad Lacedæmonios ſpectatores quum veniſſet, omnes è ſedilib9 aſſurgentes locũ illi ceſſerunt. Eo facto delectat9 populus, plauſu multáq́ geſtuum ſignificatione comprobauit. Inter hæc è Spartanis quidam dixit: per geminos, norunt Athenienſes quę ſint honeſta, at non ea faciunt. Apud Atheniẽſes maxime florebat philoſophia, quæ docet qd turpe, qd honeſtum: Spartani non recipiebant eiuſmodi diſciplinas, ſed ex inſtitutione maiorum virtutem factis ac moribus præſtabant. Ita factum eſt vt apud Atheniẽſes eſſent verba philoſophię, apud Lacones ipſa res. Admonet apophthegma turpiſſimũ eſſe ſcire qd deceat, & tamẽ diuerſa ſequi.

55 Mendicus quidam petijt aliquid à Lacone. At ille, Si quid, inquit, dedero magis es futurus men

dicus. Verum istius probrosæ vitæ fuit autor, qui tibi primus dedit, téque fecit inertem. Apud Lacedæmonios probro dabatur mendicitas, quòd & otium odissent, & minimo essent cõtenti. Benignitas autẽ in mendicos speciẽ habet magnę virtutis, sed ea piorum hominũ bonitas, alit plurimorum malorũ luxuriosam ignauiam.

Lacedæmonius videns quendã dijs corrogãtẽ, nihil, inquit, moror deos qui me sint pauperiores. Hinc liquet vetus esse sub obtentu religionis exercere mendicitatem, quum plerũq; tali collecta titulo non impendãtur diuis, qui nullius rei sunt egeni, sed improborum luxui ac libidini. 56

Alius quidam quum adulterũ apud deformẽ vxorẽ deprehendisset, miser, inquit, quæ tibi fuit necessitas? Primum hic æditum est nobis moderationis exemplum. Quis sibi temperet in adulterum deprehensum? Hic potius videtur misertus hominis, qui graui quapiam necessitate videretur huc compulsus, vt cum deformi rem haberet. Neq; enim verisimile erat adulterũ voluptatis gratia sese in hoc discrimen coniecisse. 57 Moderate.

Alius quum audiret rhetorem magnos sermonis circuitus cõnectentem: Per geminos, inquit, fortis sanè homo, qui quum nullum habeat argumentum, tamen egregie voluit linguam. Lacedæmonijs nulla placebat oratio, nisi breuis & vera, & ad rem seriam pertinens. Proinde ridiculum existimabat, quòd orator in ficto themate tantã verborum copiam profunderet. 58 Loquacitas

Quidam profectus in Lacedæmonẽ, quum vidisset honorem quem iuniores præstant senioribus, in sola, inquit, Sparta expedit senescere. Pau- 59 Senect⁹ honorata.

pertas onus est & miserū,& graue, vt ait Comicus:sed in hac molestiarū maxima pars est,quòd homines facit etiā ridiculos,vt ait Satyricus. Sic inter incōmoda quæ fert ætas ingrauescens, non minima pars est,quòd senes fere contēptui sunt, ac ludibrio. Proinde Sparta visa est multis honestissimum virtutis domicilium.

60 Lacedæmonius percōtanti quid ipsi videretur Tyrteus poëta,bonus,inquit,ad deprauādos iuuenum animos. Quemadmodū Plato iudicabat Homeri poësim inutilē esse reipub.qualem instituі volebat,ita Lacedæmonij nō recipiebāt poëtas qui blanda scriberent potiusq̃ salubria.

Ars inutilis

61 Cuidam qui laborans ab oculis exierat in bellum,quū nōnulli diceret,quò vadis ad istū affectus modum,aut quid facturus? Vt nihil,inquit, aliud,certe hostis gladiū hebetabo. Hoc dictum falsius ne sit an fortius nondum statui.

Fortiter.

62 Buris & Spartis Lacedęmonij sponte profecti sunt ad Xerxē regē Persarū,daturi pœnas,quas Lacedæmonij iuxta oraculū pendere debebant, eò quod oratores à Persa missos occidissent. Hi quum venissent ad Xerxen,iusserūt vt ipsos quocunq; modo videretur interficeret pro Lacedæmonijs. Cūmq; rex admiratus & pietatē in patriā & animorū fortitudinē,liberasset illos à pœna,peterétq; vt apud se manerēt:Qui possum⁹, inquiūt,hic viuere relicta patria patriisq; legib⁹ ac viris,quorū gratia tantū iter suscеperim⁹ moritur?Cæterū quū Indarnus exercitus regij dux, rogans instaret , diceretq; fore vt in pari honore haberentur cū his qui inter regis amicos primas tenebant,hunc in modum responderunt,Videre

Pietas i patriam.

nobis ignorare q̃ ingens bonum sit libertas, quã nemo ianus vel cũ Persarum regno cõmutaret. In eodem facto nobis propositum est exemplũ pietatis erga patriam, & constanter adamatæ libertatis,& animi mortis terrore vacui.

Laconẽ hospes quem pridie declinauerat,postridie stragulis cõmodato sumptis splendide excepit: at ille stragulis conculcatis dixit, propter has heri ne storijs quidem indormire licuit. Lepide risit illorum morem,qui quum sint tenues,tamen affectant videri diuites corrogata aut cõducta supellectile, quod maxime solent in excipiendis hospitibus,in nuptijs,aut alioqui solennibꝰ epulis. Porrò quum ineptum sit ostẽtare tuas diuitias, quanto magis ridiculum est ostentare supellectilem alienam,interdum ab vsurarijs sumptam? At Lacedæmonij non solum oratores regum,verum ipsos etiam reges ad sua phidicia inuitabant, eam frugalitatem sibi magno etiã honori futuram existimantes. 63 Lepide.

Alius quidam quũ venisset Athenas,vidisséq; illic præcones qui muriam promitterent,qui obsonium,qui publicanos & lenones,aliáſq; parum honestas functiones profiterentur, neq; quicquã sibi turpe ducerent: vbi reuersus est in patriam, ciuibus percontantibus quomodo se res haberent Athenis, Omnia,inquit,honesta: per ironiam innuens,Athenis omnia haberi honesta, turpe nihil. Argutia dicti est in ambiguo sermonis. 64 Licentia.

Alter interrogatus de re quapiã,respondit,nõ. Verum vbi percontator dixisset illum mentiri, Non vides igitur, inquit Lacon, te stultum esse, qui sciscitéris de his quæ noueris? Salse taxauit in- 65

illo vitium garrulitatis,qui de nihilo quæsierit fabulandi materiam.

66 Venerunt aliquando Lacedæmonij ad Lygdamin tyrãnum legatione fungentes:sed cũ ille varijs causationibus frequenter distulisset colloquẽdi copiã,tandem post omnes excusationes dictũ est,illum parum firma esse valetudine,sed lãguere nõnihil.Legati responderunt, Per Iouem non venimus huc cum illo luctaturi, sed colloquuturi.Belle taxarũt barbari regis fastum ac delicias, qui quãuis friuola de causa res serias omitteret.

67 Quidã sacris initiaturus Laconẽ, rogauit quid sibi cõsciret maxime impie factũ per omnẽ vitã.At ille hoc,inquit,dij sciũt.Quũ initiator magis vrgeret, diceretque omnino proferas necesse est,Lacon vicissim rogauit, Vtrũ inquiens oportet me tibi dicere an deo?quũ ille respõdisset,deo, Tu ergo,inquit,hinc secede,vt illi dicam.

Habetur antea folio.49 apopht.97.

68 Alius Lacon quidã noctu præteriẽs monumẽtum quũ sibi visus esset videre spectrum, accurrit lancea traiecturus,& in hoc nitens,Quò me fugis,inquit,anima bis moritura? O mentẽ vere liberam omni formidine,quę nec laruarum ac lemurum occursu terreri potuerit.

Superstitio nulla.

69 Lacon alius quum voto se obstrinxisset, quòd se de Leucate præcipitem daret,cõscẽdit montem,& conspecta altitudine sese auertit. Id quũ illi probri gratia obijceretur,non putaram,inquit illi voto maiore voto opus esse.Ioco elusit inconstantiæ formidinisq; crimen.Etenim qui facinus arduum concipit animo, prius à dijs optare debet animum facinori parem.

Lepide.

70 Quidam in acie quum strictum iam ensem in

hostẽ esset infixurus, quoniã interim signum datum est receptui canens, non infixit. Roganti vero cuidam qur hostem quem in potestate habebat nõ occidisset, Quoniam, inquit, melius est parere imperatori q̃ hostem occidere. Exemplũ disciplinæ militaris, à qua immane quantum recesserunt, qui sub belli titulo mera exercẽt latrocinia. Olim non licebat ferire hostẽ nisi tuba dedisset signum. Eadem simul atq; cecinerat receptui, homicidij crimen erat hostem interemisse. Belli disciplina.

Quidã Laconi in Olympico certamine superato dixit, Aduersarius tuus ô Lacon te fuit potentior: imò, inquit, ad deijciẽdum accommodatior. Quoniam certamen artis erat magis quàm virtutis, Lacedæmonius non putabat se ob id deteriorem quòd victus esset. Dicti argutia sita est in ancipiti voce: nam κρείσσων & meliorem significat, & potentiorem siue superiorem, aut præstãtiorem. Is vere inferior est, qui honesto vincitur. 71 Argute.

Ætoli quondã ingressi regionem Laconicam, abduxerunt quinquaginta seruorum milia. Vnde Lacon quispiam senior festiuiter dixisse fertur: Magno bono fuerunt hostes Laconicæ, quam tãta turba leuarunt. 72

Mos erat apud Lacedæmonios, vt rex hostes aggrederetur, præcedente quopiã gestante coronã, qui in certamine victor aliquãdo tulisset coronã. Cum igitur Lacon quidam in Olympijs magnam pecuniæ vim respuisset, sed multo cum sudore deiecto aduersario coronam tulisset, cuidã dicenti quid emolumenti tibi adferet victoria ô Lacon: ille ridens & alacer respondit, Ante regẽ, inquit, coronatus incedẽs, pugnabo cũ hostibus. 73

Generosæ mentis est,laudis amore teneri potius quàm pecuniæ.

74 Miles quidam Lacedæmonius quum prostrati hostis insideret tergo occisurus, rogauit vt se verteret,& in pectus potius stringeret ensem.rogatus quid ita,Ne amasius,inquit, meus erubescat,si viderit auersis confossum vulneribus.

75 Lacon quidam ad Rhodium Diagoram,qui in Olympijs & filios, & ex filio filiáq; nepotes vidisset coronari:Morere, inquit, Diagora,non in Olympum ascendes? Sentiens tum optimũ exire de vita,quum res sunt prosperrimæ. Ita Plutarchus in Vitis:Meminit & Cic.in Tus.q.Lib.1.

76 Lacon quidam pædagogus pueri cura suscepta quum interrogaretur, quid esset illum docturus, Efficiam,inquit, vt honestis delectetur, turpibus offendatur. Nihil efficacius ad veram felicitatẽ, q̃ amare virtutẽ propter se,odisse vitiũ ꝓpter se.

77 Spartanus quidam interrogatus, quid conferrent vtilitatis,pueris adhibiti pædagogi:Efficiũt, inquit, vt quæ sunt honesta, eadem pueris fiant etiam iucunda.

78 Agesilaus dicebat sibi iucũdum esse laudari ab his, qui non vererentur & vituperare, si quid displicuisset. Tales enim si quid laudãt, iudicio laudant,non metu aut adulatione.

79 Demonides amissis furto crepidis,p̃catus est vt eius qui sustulerat pedibus cõuenirent. Visus est bene p̃cari,quũ illi magnũ precaretur malũ,videlicet pedes distortos, quales habebat Demonides.

80 Lacedæmonij quũ Smyrneis egẽtibus cõmeatum misissent,atq; illi beneficium verbis attollerent, Lacedæmonij sermonem interrumpentes,

Nil magni est inquiunt, Hæc enim collegimus vnius diei prandio nobis & iumentis detracto. Gratius est beneficium quod extenuatur ab eo qui confert. Nam qui quod largiũtur exaggerãt, qui plerisq; mos est, bonã gratiæ partẽ amittũt.

Lacydes Arcesilai familiaris Cephisicrati crimẽ lesæ maiestatis deprecãti, vnà cũ reliquis amicis aderat. At quum accusator annulum exhiberi flagitaret, per quem coargui poterat: isq; clàm in terram demisisset, Lacydes sentiens pede imposito texit. Inficiatus est igitur Cephisicrates & absolutus. Mox reo iudicibus, vt mos est, agenti gratias, quidam è iudicum numero qui viderat, iussit vt Lacydi quoq; gratias ageret. 81

Arcesilaus quũ arderet podagræ doloribus, eũq; Carneades inuisisset, atq; exiret tristis, mane, inquit, Carneade, nihil enim illinc huc peruenit, ostẽsis pedibus & pectore, Sentiens pedes quidẽ dolere, sed animum dolore vacuum esse. 82

PRISCA LACEDAEMONIORVM INSTITVTA.

1 Ad publica conuiuia ingredientibus, qui natu erat maximus singulis ostendebat fores dicens, per has nullus egreditur sermo, admonens nihil effutiendum si quid liberius dictum esset in conuiuio. Hunc morem instituit Lycurgus. Silentium.

2 Quoniã apud Lacedæmonios in summo pretio erat ius qđ illi nigrũ appellãt, adeo vt seniores hoc cõtenti nõ desiderarẽt carnes, sed eas iuuenibus cederẽt, Dionysius Siciliæ tyrãnus dicitũ huius gratia coquũ emisse Laconicũ, eiq; mandasse vt sibi hoc ius appararet, nullis parcẽs impẽdijs, Quod vbi rex gustasset, ac displicuisset expuit,

Exercitatio pro condimento. Tum coquus,hoc,inquit,ius ô rex sumendũ est, posteaq̃ te Laconũ more exercueris,& in Eurota laueris.Festiuius hoc narrat à M.Tul.Tusc.q. Lib.5.in hoc varians à Plutarcho, ꝗ scribit illum Spartę i phidicijs cœnauisse,& à cœna negasse si bi nigrũ illud ius quod cœnæ caput erat placuisse:tum qui illud coxerat respõdisse, minime mirũ si displicuisset,cõdimẽta enim deesse:ac Dionysio rogãte quę tandẽ illa? Labor,inquit,in venatu,sudor,cursus ab Eurota,fames,sitis: his enĩ rebus Lacedæmoniorum epulas condiri.

3 Lacedæmonij posteaq̃ moderate biberũt in cõuiuijs publicis,discedũt absq; tæda:nõ enĩ fas est Tenebris assuescere. illis ad lumẽ incedere,nec hac via,nec illa,quo cõsuescant in tenebris noctúq; cõfidẽter & intrepide ire.Id interdũ in bellis vsu venit vt necesse sit.

4 Iidẽ literas quidẽ discebant ad vsum,cæteras philosophia rusticana. vero disciplinas exoticas eijciebãt,nec minus homines harũ professores q̃ ipsos libros.Hæc autẽ erat illorũ eruditio,bene parere magistratib[9],patientẽ esse laborum,& in prælio aut vincere,aut mori.Hoc animo fuerũt olim & Romanorũ quidã,q philosophos Gręcos vrbe pepulere,ꝗ curiosis disciplinis auerterẽt iuuẽtutẽ ad otiũ & ignauiã,redderéntq; ad differendũ quidẽ instructos, ad gerẽda vero reipublicæ munia inutiles.Quid illi dixissent si sophistarũ gryphos,si nominaliũ & realium frigidissimas argutias audissent?

5 Perseuerabãt absq; tunicis vestẽ vnicã accipiẽtes corporibus squalidi, quippe à balneis & vnFrugaliter. guentis fere in totum abstinentes. Nemo tales facile inuadit tum inopes,tum duros : nec malis artibus cogebantur rem quærere,qui tam paruo

contenti sunt. Hæc Lacedæmonij qui nec philosophorum dogmata, nec Christum nouerant,& non pudet nos deliciarum nostrarum? Anachoritas vocamus qui quatuor vestibus cõtenti sunt.

Iuuenes vero gregatim ac turmatim dormie- 6
bāt supra stibadas,herbæ genus,quas ipsi sibi cõ
gerebāt ex arundine apud Eurotā nascēte, cuius Frugaliter.
summa non ferro,sed manibus defringebāt. Per hyemem vero substernebant sibi quos vocāt Lycophones ac stibadijs cõmiscebant, quòd ea materia caloris quiddā habere videretur. Vbi sunt nunc qui toto corpore plumis anserinis indormientes querũtur ob duritiem sibi dolere latera?

Amare puerorum indolem,qui probo ingenio 7
videbantur,permissum illis erat, cæterum abuti
illis turpissimũ habebatur, quasi corpus adama- Amor animi.
retur potius quàm animus. Quòd si quis accusatus esset,quòd parum honestam cum illis habuisset consuetudinem,is per omnem vitam infamis erat,& à publicis honorib9 submouebatur. Hoc non solum in pueris quorum ætati consulens lex permisit grandioribus amare,sed citra turpitudinem, locum habet, verum etiam in coniugibus: non enim recte amat vxorem,qui corpus amat, potius quàm animum.

Mos erat vt adolescentes quopiā abituri à se- 8
nioribus interrogarētur quò irent,& ad quid: ob iurgabatur autē qui vel non responderet percon
tanti,aut friuolas causas recitaret. Senior qui nõ Sapienter.
obiurgarat adolescentem ipso præsente delinquētem,eidem pœnæ erat obnoxius, quam daturus erat si peccasset ipse. Cæterum qui obiurgationē moleste ferebat,in magno erat ꝓbro. Merito

puerorum errata imputantur ijs quorum partes erant ea vel arcere, vel corrigere. Simul autē magna necessitas habebat seniores, nequid testibus adolescentibus præter decorum committerent. Nam qua fronte obiurgarent iuniores, si ipsi senes essent obiurgandi?

9 Si quis in peccato deprehēsus fuisset, is cogebatur aram quandā, quæ erat in vrbe, circumire, ac vituperationem interim in ipsum compositā canere, qđ nihil aliud erat, q̄ seipsum sua voce obiurgare. Ingenui pudore & laudis amore melius ducunt ad honesta. Virgis aut flagris cędi seruile est.

Castigatio.

10 Quin & ille mos erat, vt iuuenes non solū suos quisq; parentes reuererentur, hisq; dicto audientes essent, verū etiam vt omnes seniores vererentur, tum de via cedentes tum è sedibus assurgentes, ac prętereūtibus illis taciti quietiq;. Qua re factum est, vt quisq;, non quemadmodum fit in alijs ciuitatibus, in proprios modo liberos, seruos ac possessiones autoritatem haberet: verum etiam in amicorum ac vicinorum liberos ac possessiones perinde ius haberet atq; in sua propria: vt omnia q̄ maxime inter se communiter haberent, ac aliena quisq; non aliter q̄ sua curaret. Intellexerunt illi quantam vtilitatem haberet communitas, non adacta, sed ex mutua beneuolētia proficiscens. Quod enim à Pythagora proditum est, amicorum communia esse omnia, id illi volebant in repu. sua quàm latissime patere. Omnes enim ciues inter se amici sunt, multo magis omnes eandē professi religionē. Postremo inter omnes homines ob hoc ipsum quòd homines sunt, intercedere deberet mutua beneuolentia.

Cōmunitas

Cæterum puer abs quopiam castigatus, si que relam ad patrẽ detulisset, turpe erat patri, si hoc audito non iterum filium emendasset. Siquidem ex institutione maiorũ habebant hanc de se mutuo fiduciam, vt crederẽt neminem esse, qui cuiusquam liberis, quos quisq; pro suis habebat, quicquam imperaret inhonestũ. Prima ætas quoniã nondũ sentit quid turpe, quid honestũ, verberib9 eget. Solent autem pueri à præceptoribus cæsi apud parentes queri de crudelitate eorum, à qui bus castigati sunt. Ea res quoniã minuebat aliorum seniorum autoritatem, hanc fenestrã occluserunt liberis suis, vt omnium seniorum eadẽ esset in pueros autoritas quæ patribus. 11 Disciplina Puerorum.

Furantur illic pueri etiam ex esculentis quicquid possunt, discẽtes dextre imponere vel dormientibus, vel indiligentius sua seruantibus. Deprehenso pœna erat vapulare & esurire. Datur enim illis cœna perquàm tenuis, quo dũ suopte ingenio depellunt inopiã, cogantur audaces esse & callidi. Hoc erat quur cibi inopia premerentur: quin ob id etiam dabatur illis victus exiguus, vti consuescerent nunquam expleri ad satietatẽ vsq;, sed famem tolerare possent. Siquidem hac ratione existimabant illos & ad bellum vtiliores euasuros, si valerent & post toleratam inediam perdurare in laboribus: quin & temperantiores vilibusq; cõtentos fore, si lõgo tempore minimis impendijs degerent: Insuper si citra obsonium assuescerent viuere, & quemuis cibum appositum boni consulere, existimabant corpora fore tũ salubriora, tum maiora: quòd subtracta cibi copia conferret ad proceritatem, dum nõ depressa cor 12 Furãdi ars Non est stilus Plutarchi. Sententia est apud Xenophõtẽ

pora tollũtur in altũ potius q̃ in latum, redduntúrq; etiã pulchriora. Tenuis enim & gracilis corporũ habitudo obsequitur artuũ momẽto: obesitas vero ex cibi copia collecta, ꝓpter grauitatẽ obsistit. Vt ea gens nihil dabat voluptati deliciisve, sed in omnibus spectabat reip. cõmoda, lõge latéq; dissentiẽs à plurimorum sententia, qui sibi persuadẽt, nihil esse vtili⁹ q̃ pueros immodico cibo potúq; saginare: quũ ea res non modo pigros reddat & laboribus inutiles, verũ etiã tum corpora reddat deformiora, tum ingenia crassiora.

13 Nec minor illis cura fuit de genere musices, modulorum & cantionũ, q̃ de victu, cultu, & cęteris quæ cõmemorauimus. Hæc autẽ talis erat, vt animi vim ac spiritus excitaret, & impetũ diuino afflatui similẽ adq; res gerẽdas accõmodũ induceret, quũ reliquis Græciæ ciuitatibus magis placeret musica demulcẽs & ad voluptatem mollitiémq; effœminãs animos. Nã Plato magni referre putat quo genere musices vtat̃ ciuitas.

Musica virilis.

14 Quin & orationis genus simplex & inaffectatum, nihil habens molle ac delicatum, nec in aliis versabatur argumẽtis, q̃ vel in laudibus eorũ qui fortiter ac generose vitam exegissent, quíq; pro Sparta occubuissent, & ob id ab omnibus vt beati celebrabantur: vel in vituperandis his qui metu periculorum nihil egregij gessissent, & qui ob ignauiã à morte cruciabilẽ infelicémq; vitã vixerent: vel in pollicitatione per glorię studiũ accẽdente animos ad virtutẽ, ad cuiusq; ætatẽ accõmodate. Itaq; tres erãt apud illos chori iuxta triplex ætatũ discrimen, quib⁹ in festis simul cõstitutis, sonum chorus incipiens canebat.

Nos fuimus olim ſtrennui iuuenculi.
Secundus in quo erant viri robuſtę ætatis,ita reſpondebat.
At nos ſumus,ſi vis,facito periculum.
Porrò tertius qui erat puerorum, ita canebat.
Præſtantiores nos futuri olim ſumus.

Quin inſup apud illos erãt numeri,ad quos tē 15
perarēt inceſſum cõcitandis animis ad fortitudinē,audaciā,mortiſq; cōtēptū accōmodi, quib⁹ vtebant tū in choris, tū ad tibiā tendētes in hoſtē:Siquidē Lycurgus rei bellicæ ſtudiū cū muſices ſtudio copulauit, quo nimirū nimius bellãdi ardor modulatione tēperatus cōſonantiā aptūq; cōcentū haberet. Vnde mos erat vt in bellis rex priuſq; iniret pręliū,muſis ſacrificaret,quo pugnãtes facinora ædere̅t,digna quę ſcriptis honeſtáq; memoria celebrarent. Nec permittebãt,vt quiſq; aliquid de veteri muſica mutaret,adeo vt Terpādrum quū eſſet antiquiſſimus,& omniū eius æui citharœdorū præſtātiſſimus,ægregiúſq; geſtorū heroicorū celebrator,tamē Ephori mulctauerint, eiúſq; citharā arreptā paxillo affixerit,quòd vnā tantū chordā in ea præter neceſſitatē intēdiſſet, ob vocis varietatē. Non enim probabãt modos niſi ſimpliciſſimos. Ac Timotheū certātē in Carneis (id feſtū erat in honorē Carni cuiuſdā vatis inſtitutū:Pauſanias autē īdicat apud illos Apolline̅ dici Carnion) ex Ephoris quidā arrepto enſe interrogaret, ex vtra citharæ parte incidi vellet chordas quę acceſſerãt vltra ſeptē. Vt vbiq; gēs illa frugalitatē colebat,luxum horrebat,metuēs à maiorum inſtitutis recedere,quòd ex his fonti bus naſci ſoleat omnis rerū publicarū pernicies.

Muſicæ genus.

16 Quin & sepulchtorum vniuersam superstitionem sustulit Lycurgus, permittens vt nō solum intra ciuitatem humarentur cadauera, verum etiam vt monumēta tēplis vicina haberētur. Submouit & funebres expiationes, nec concessit, vt quicquā vnà cum cadauere sepeliretur. Nam aliæ nationes si quid fuisset viuo charissimū, id mortuo addebant in sepulchto, damnosa simul ac ridicula superstitione, quasi mortui sentiāt aliquid: sed in puniceo amictu, & oleæ folijs ex æquo positos omnes sepeliri iussit. Vetuit etiā titulos & inscriptiones addi monumentis, præterq̄ eorum qui in bello cecidissent. Sustulit autem & luctus & funebres nænias, quas reliquorum hominum vulgus incredibili sumptu & apparatu, etiā per conductos ploratores celebrare cōsueuit magna specie dementiæ, quasi manium sit vllus sensus: aut si quid sentiunt, ijsdē rebus delectentur, quas in vita non iudicio, sed animi vitio dilexerunt.

Superstitio funerum.

17 Peregrinari illis concessum nō erat, ne morum peregrinorum vitæq; incōpositæ contagiū attrahetent. Quin & peregrinos vrbe exigebant, ne paulatim inundantes mali cuiuspiā ciuibus existerent magistri. Quisquis autem ciuium nō tulisset liberorum suorum iuxta patrios ritus institutionē, iure ciuium priuabatur. Rursus narrant quidam, quicunq; peregrinus Spartanæ ciuitatis institutis sustineret exerceri, eū ex Lycurgi sententia, admitti in eam ciuilitatis portionem quæ fuetat à priscis ordinata. Cæterum vēdere ius ciuitatis nulli fas erat. Perspexerat vir ille prudentissimus, commercijs exterorum ac negotiatorū, ciuitates quamuis bene institutas cotrūpi, & ad

Peregrini mores.

nequitiã omnes sunt magis dociles quàm ad virtutẽ. Sed nulla mixtura perniciosior, quàm quæ per imperij translationẽ prolationémve inuehitur. Sic influxu Græcarũ nationum effœminata est Roma. Sic barbarorum commercio tandem & Sparta ex sanctissima facta est corruptissima: sic aliarum nationum admixtu effœminata est Gallia, nonnihil etiam Germania.

18 Vicinorũ famulis perinde vt suis vti mos erat, si quando quis opus haberet. Itidem & canibus & equis, nisi forsitan his tũ op⁹ esset hero. Quin & ruri si qua re quis egeret, apertis foribus, & ablatis ab eo qui habebat ad vsum præsentẽ accõmodis, obsignabat locũ vnde abstulerat atq; abibat. Inter huiusmodi mores, vbi locũ inueniret insatiabilis auaritia? Vbi rapacitas aliena pro suis vindicantiũ? Vbi superciliũ è diuitijs sumptũ? Vbi latronum immanitas ob aliquantulum nummorum viatorem ignotum & innocuũ iugulantium? Diceres hos germane Christianos, si pro Lycurgo Christũ nacti fuissent legũ latorẽ. Cõmunitas

19 In bellis vtebantur puniceis tunicis, siue quòd hic color videbatur illis aliquid habere virile: siue quòd sanguineus coloris rubor plus terroris incuteret bellorum imperitis: siue ne protinus conspicuũ esset hostib⁹, si quis vulnus accepisset, sed vtiliter lateret, ob vestem sanguini concolorem. Callide

20 Siquando strategemate, hoc est callido consilio superassent hostẽ, Marti bouem immolabant: sin aperto prælio, gallum: hoc pacto cousuefaciẽtes belli duces, vt non solum fortes essent ad preliũ, verum etiam callidis consilijs aduersus hostẽ instructi. Præclarius enim existimabant hostẽ in- Consiliũ in bellis.

genio citra sanguinem deijcere, quàm pugna plerunque vtrinque cruenta.

21 Cũ deos cõprecantur hoc votis addũt, vt possint iniuriam pati, quòd neminem iudicarent ad gerẽdum imperium, aut alioqui magnas res obeundas idoneũ, qui quauis iniuria cõmoueretur.

Tolerantia

22 Sũma cõprecationis hęc erat, vt dijs bonis adderent honesta, præterea nihil. Nõ aliud petebãt virtutis præmium quàm honestam famam, quũ multo alia sint aliarum gentium vota, nõ solum multiloqua, verum etiam inutilia, nonnunquam & turpia à dijs postulantium.

23 Venerem quam illi vocant μορφὼ, armatã colunt, quin omnes etiã deos deásque hac figura fingunt vt lanceã teneant, hac imagine significantes omnes esse bellica virtute præditos. Quoniã nihil ducebãt turpius ignauia, nihil bellica virtute pulchrius, specie tali ꝓponebãt deos suos, quales cupiebãt esse ciues. At cæterorũ Græcorum theologia faciebat deos otiosos, & quietos. eóque fingebãt illos gestu recũbẽtiũ. Porrò quũ archetypũ omnis honesti petendũ sit à numine, periculosum est reip. tales facere deos, quales si quis imitetur, inutilis aut perniciosus sit reip. futurus.

Armati dij

24 Iam & prouerbio celebratũ est apud illos, admota manu fortunam esse inuocandam, quo significabant sic esse inuocandos deos, vt simul & manum apponamus, & nostram addamus operam, alioqui frustra inuocari. Verum est numini acceptum ferri oportere, si quid in actionib⁹ hominũ prospere cedit, sed non fauet numen otiosis ac pigris. Vult sua munera ad nos per nostrã venire industriam, ne stultum videatur, si faueat

Industria.

ipsius dona contemnentibus.

Pueris ostendebant seruos qui vino essent temulenti, quo magis abominarentur ebrietatem, videntes quàm deforme spectaculum sit homo immodico madens vino, quanque dementi similis. Imò cogebant Helotes quamplurimum bibere, deinde saltationes ineptas saltare, & carmina quædam ridicula canere. Ita quod alij prolixo sermone vix persuadent, sobrietatẽ esse rem honestissimam, ebrietate nihil esse homine indignius, illi compendio ponebant ob oculos, sed in mancipijs, ad quorũ mores degenerare ingenuis turpissimum est. 25 Temulẽtia

Mos erat apud illos, non pulsare fores atriorũ, sed voce foras euocare si quid vellent. Adeo nihil clàm geri volebant, sed propalàm omnia. 26

Strigilibus quibus sudor abstergetur nõ ferreis sed arundineis vtebãtur in balneis: vt minus operosis, paruóque parabilibus: nusquam non memores frugalitatis ac parsimoniæ. 27 Parsimonia

Comœdias & tragœdias nõ audiebant, vt nec serio, nec ioco quicquã audirent, repugnans legibus. Leges enim prohibent stupra, incestũ & adulteria, prohibent dolos, iniurias, furta cęteráque flagitia: at in fabulis talia poëtæ dijs affingunt. Nec placuit illis quorundã excusatio, fabulas ad voluptatẽ fingi, nõ ad fidẽ veri. Voluptas ea corrũpit imbecilliũ animos. Hãc ob causam Archilochũ poëtã quũ venisset in Lacedæmonẽ, eadẽ hora expulerũt, ꝙ intellexerãt ab illo scriptum, satius esse abijcere arma q̃ mori. Carmẽ sic habet 28

Scuto aliquis gaudet Saiorũ, quod bene pulchrũ
Deserui nolens inter opaca rubi.

Ille quidē clypeus valeat, quoniā mihi posthac
Illo haud deterior forsitan obueniet.

29 Virginibus ac pueris sacra erāt cōmunia, quo vel sic puellæ ad masculinū robur proficerent.

30 Sciraphidam mulctarūt Ephori, quòd à multis erat iniuria affectus. Interpretabātur enim illius ignauiā esse in causa, quòd cōplures auderēt eundē lędere. Nā qui veterē impune fert iniuriā, inuitat nouam. Si qui primus læserat delatus dedisset pœnas legibꝰ, cęteri tēperassent ab iīuria.

Leuitas praua.

31 Scutiferū militē interemêre, ꝙ scuto nonnihil purpurei panni intertexuisset. In tantū horrebāt exemplū peregrinæ luxuriæ, non ignari ex minimis initijs, immedicabilem vitiorum colluuiē inundare, eóq; tutissimum esse iudicantes principijs obstare. Ob id in primos autores seuerissime animaduertebant. Plurimum nocuit reipub. quisquis fenestram vitijs aperuit.

Seueritas

32 Adolescentulum ex eorum numero qui exercebantur, increpuerūt, quòd viam nosset quę ducit in Pylęam: adeo studebant suos à peregrinationibus ac rerū exoticarū cognitione seruare alienos, ne per occasionē à patrijs institutis degenerarēt: præsertim quū Arcadia, cuius est Pylæa, luxu delicijsq; barbaricis esset corrupta.

Peregrini mores.

33 Ctesiphontem eiecerunt qui se profitebat̄ de re quauis totū diem posse dicere, dicentes boni oratoris esse, sermonē habere rebus parem. Nulla in re iustius putarunt adhibēdam frugalitatē, quàm in oratione, quā Hesiodus nō aliter q̄ pretiosum thesaurum parcissime censet esse depromendam ad vsum, non ad ostentationem.

Loquacitas

Pueri apud illos in ara Dianæ cui ab indeiici-

bili virtute cognomen Orthia, flagellis ex more totũ diem cæduntur:itaq; frequenter durant ad mortem vsq; hilares ac læti,concertãtes inter se se de victoria,quis ipsorũ diutissime fortissiméq; toleret verbera, victor cũ primis celebris habetur. Hoc certaminis genus appellant διαμασιγωσιν. Renouatur autẽ quotannis. Huius consuetudinis originẽ indicat Plutarchus in vita Aristidis. Cũ Pausanias paulisper semotus à statione militũ rem diuinã faceret, Lydi aliquot incursione facta, sacrificiorũ apparatum diripuerũt, quos ipse cũ comitib⁹ suis comprehẽsos, quoniã inermes erãt, loris cecidit. In huius facti memoriam fieri cœptũ est Spartæ quod retulim⁹. Pausanias in Laconicis diuersam adfert huius cõsuetudinis causam. Quũ Limnates, Cynosurẽses, Mesoani, & Pitanenses Dianæ sacrificarent, in dissidiũ venerũt, ex dissidio ad pugnã, adeo vt multis cadaueribus ara cõpleretur. Reliquos pestilentia consumpsit. Hinc proditũ est oraculũ, arã Dianæ humano sanguine expiandã esse. Cũ igitur immolarent cuicunq; sors obuenisset. Lycurgus eã mactationẽ vertit in flagellationẽ adolescentulorũ. Ita factũ est, vt citra necem hominũ ara sanguine humano expiaretur. Hoc exemplũ vt imitari sit ineptũ, ita nobis exprobrat immodicã indulgentiam erga pueros, qui sic in delicijs eos educamus, vt ad studiorũ quoq; laborẽ sint inutiles, & omnis increpationis q̃uis blãdæ impatiẽtes. Pueritia dura.

35 Hæc vtcunq; æstimẽtur, vnũ tamẽ quiddã ad honestatem ac beatitudinẽ conducens ciuib⁹ suis præstitisse videtur Lycurgus. Quid hoc? Affatim otij, propterea quòd sedentarias artes in totum Otiũ liberale.

attingere phas nõ erat. Neq; prorsus op⁹ erat vllo opificio negotioso operosóq; ad quæstũ, posteaquam diuitijs in totum tum admirationẽ, tum honorem ademerat. Sed Helotes, hoc est mancipia colebant illis agros, fructúmque reddebant à maioribus præfinitum. Sunt & hodie qui hoc exemplum imitentur, per seruos aut cõductitias operas, aut per eos quos ex liberis seruos faciunt pleraq; facientes, non vt ipsis interim vacet meditari meliora, sed vt otium habeāt bibendi, aut ludendi aleam.

36 Erat autem detestabile, si quis alicui pluris locasset agrum, quàm erat præscriptũ, quo simul & mancipia lucri gratia libentius inseruirẽt, nec ciues plus solito quærerent. Quanto consilio ea gens omnium vitiorum materiam in mancipia reijciebat, ab ingenuis arcebat, contrà quàm reliquæ faciebant nationes, quæ liberis luxus, libidinis, auaritiæ, temulentiæq; seminaria vindicāt, seruos ad paupertatem & frugalitatem adigũt.

37 Interdictum erat illis nauticã exercere, ac naualibus vti pugnis, tametsi post naualibus præliis mari potiti rursus abstinuerũt, quũ perspicerent ciuiũ mores corrũpi. Sed denuo ab hac sententia mutati sunt, quẽadmodũ in cæteris omnibus. Vbi pecuniæ sunt in Lacedæmoniorũ regionẽ conuectæ, qui eas importarãt morte damnati sunt. Siquidẽ Alcameni ac Theopompo regibus hoc oraculũ erat redditum. Pecuniarũ amor Spartam perdet. Nihilo secius tamen Lysander deuictis Atheniensibus, magnam auri argentiq; vim inuexit, nec solum pecunias receperunt, verum etiam ipsi viro honos est habitus. Proinde

Pecunia pestifera res.

Sparta donec Lycurgi legibus vteretur nec à iu reiurãdo recederet, sexcentis annis in Græcia primas tenuit & legũ æquitate & gloria. Cæterum quũ ab his paulatim defluerent, inundarétq; obiter diuitiarũ amor & auaritię malum: nõ solum ob hæc decreuit illorũ potentia, verũ etiam quibus antea socijs & amicis in bello fuerãt vsi, eos inimicos habere cœperunt. Porrò quũ ita se gererent, tamẽ post Philippi Macedonis in Cheronea victoriã, quanquã Græci cæteri omnes illum imperatorem terra pariter ac mari declarassent, ac post hunc Alexãdrum filium, euersis Thebanis, soli Lacedæmonij tametsi ciuitatem haberẽt nullis cinctam muris, essẽntq; nõ modo perpauci propter assidua bella, sed multo q̃ antea imbecilliores captu faciles essent facti, quoniã adhuc seruabant admodum exiguas quasdam Lycurgicarum legum scintillas, non se præbuerũt belli socios, neq; cæteris Græcis, neq; post Macedonicis regibus, neq; in commune cum illis concilium venerunt, neq; tributũ pendere coacti sunt, donec per omnia cõtemptis Lycurgi legibus, à proprijs ciuibus tyrannide oppressi sunt, ita vt nihil iam reliquũ esset patriæ institutionis, sed reliquorũ similes effecti, & gloria, & libertate quã prius obtinuerant exuti sunt, & in seruitutem traducti: ac nũc quemadmodum cæteri sub Romanorum imperio viuunt imperio. Graue documentum vniuersis, imperia virtute parari, auaritia, luxuria, delicijsq; vel perire, vel verti in tyrannidem.

Degeneratio.

APOPHTHEGMATA LACAENARVM.

Archileonis Brasidæ mater, post obitum filij 1
quũ Amphipolitæ quidam venissent Spartam,

eámq; inuiserent, percontata est num honeste & vt Spartano dignũ erat occubuisset, illis iuuenis virtutem amplificantibus ac dicentibus eũ in bellicis negotijs Lacedæmoniorũ omniũ esse præstantissimum, respondit. O hospes, honestus quidem ac strennuus erat filius meus, sed multos illo præstantiores habet Lacedæmon.

Habetur f. 28. apo. 62.

2 Gorgo Cleomenis regis filia, quũ Aristagoras Milesius Cleomenem ad bellũ pro Ionibus aduersus regem Persarum suscipiendũ hortaretur, magnam pecuniarũ vim pollicens, quantóq; magis ille recusabat tãto plus adderet ꝓmissæ summæ. Pater, inquit, corrũpet te hic peregrinulus, ni ocyus eum ædibus extruseris. Vbi nunc sunt qui dicunt, auarum mulierũ genus, quum Gorgo pro hortatrice patri fuerit dehortatrix?

Pecunia cõtempta.

3 Eidem quũ pater aliquando mandasset, vt cuidam mercedis nomine daret frumẽtũ, & elogiũ addidisset, docuit enim me vinum reddere suauius. Ergo, inquit, ô pater, & vini plus bibetur, & qui bibent delicatiores deterioréſque reddentur. Quis satis prædicet hanc puellam & sene, & viro seueriorem? Atqui solet hic sexus maxime capi rebus suauibus.

Simile habetur ãtea f. 25. ap. 43

4 Eadem quũ videret Aristagorã à quopiã è famulis calceari. Quid inquit, pater? Hospes iste manus nõ habet? Existimabat non ferendas viri delicias qui in eo abutebatur famuli opera, quod ipse suis manib⁹ facere sibi poterat. Et nõ pudet quosdam quibus vestiẽdis comendísq; vix decẽ famuli sufficiũt? Opus est famulo qui ventrẽ exoneraturo soluat ligulas, qui fœnũ aut lanã porrigat extersuro, ac minimo minus qui abstergat.

Seuere.

Cum hoſpes quiſpiam molliter veſtem prælongam duceret,protruſit hominem,dicẽs: Non tu hinc abis,qui nec ea poſſis quæ ſunt fœminarum?Mulierum eſt laciniofis & in humum defluentibus vti veſtibus:quin & caudas admodũ longas interdum trahunt,nec tamen grauantur onere,aut ſuccingunt. 5 Seuere.

Gyrtias quũ Acrotatus qui illi erat ex filia nepos,è quadam puerorum pugna multis acceptis plagis domũ pro exanimi relatus eſſet,plorantibus cæteris familiaribus ac notis.Non tacebitis inquit?Declarauit cuius eſſet ſanguinis.Addidit fortes non eſſe complorandos ſed ſanandos. 6 Fortiter.

Cum illi è Creta nũtius eſſet allatus de morte Acrotati,cũ ad hoſtes,inquit,proficiſceretur, nónne futurũ erat,vt aut ipſe moreret̃,aut illos occideret?Iucundius autẽ eſt audire quòd mortuus eſt,vt & ipſo,& ciuitate,& progenitoribus dignum erat,q̃ ſi iners & imbellis per omne æuũ viueret.Solent auiæ tenerius & impotẽtius amare nepotes ſuos quàm ipſæ matres. Et vbi nunc ſunt quæ in morte liberorum confugiunt ad laqueum,quũ Gyrtias nepotem & ſeminecem lugeri vetuerit,nec eũdem flendum putarit,quòd fortiter pugnans interiſſet? 7 Prudenter.

Damatria quũ accepiſſet filiũ ita ſe gerere in bello,vt tali matre videretur indignus,domũ redeuntẽ interemit.Qua de re hoc fert̃ epigrãma. 8

Trangreſſum leges mater Damatria natum Fortiter.

Ipſa Lacæna necat,non Lacedæmonium.

Hoc facinus propius accedit ad barbaricam immanitatem,quàm ad fortitudinem. Vtile tamẽ exemplum eſt,ad exprobrandã vulgo matrũ ni-

miam in liberos indulgentiā, quæ ob hoc ipsum sæpe impotentius amant eos, quòd sint nequitia corruptissimi.

9 Altera quædam Lacæna filium qui deserto in acie loco fugerat vt patria indignum interemit, dicens, Haud meum est hoc germē, in quam hoc extat epigramma.

Fortiter. Germen iners abeas ad tartara, téq; perosus
Eurotas ceruis nec det aquam timidis.
Ignauus catulus, mala fors, hinc vade sub orcum.
I, Sparta indignus, quem nec ego peperi.

Alia quædam quum filiū audisset fortiter in acie cecidisse, ait.

Plorentur timidi, mi infletus humabere nate,
Et matre hac vere dignus es & patria.

Habetur ante. folio. 60. ap. 28 Hoc ante tributum est Tynnicho, quod tamen Philelphus separatim commemorat.

10 Alia quędam vt audierat filiū incolumē, sed fugisse ab hostibus, scripsit illi: Malus rumor de te sparsus est, aut hūc dilue, aut ne sis, Præstabilius iudicauit mori, quàm cum ignominia viuere.

11 Alia rursus quū filij qui è prelio fugerāt, ad ipsā venirent, quò, inquit, itis, ignaua & fugitiua mācipia? Rustice. & ostenso ventre, num huc, inquit, denuo subituri vnde emersistis? Hoc apophthegma cynica dignum est.

12 Quædā filiū ad se venientē cōspicata, pcōtata Fortiter. est quid ageret patria: is quū respōdisset, periere omnes, laterem coniecit in illū occiditq;, dicens. Te igitur nobis misere mali nuntiū? Vita putauit indignū, qui cū suis perire nō sustinuisset.

13 Cuidā qui matri narrasset quàm generose frater occubuisset, Proinde an non turpe est, inquit, Animose

tibi nō contigisse illi esse comitem?

Quædam filios quos habebat quinq; posteaq̃ in bellū emiserat, ante suburbiū stabat expectās quis esset belli exitus. Vt accessit quispiā nuntiās filios illius omnes occubuisse, non istuc percontabar, inquit, ignauū mancipiū, sed quid ageret patria. Is cum respondisset, à patria stetisse victoriam. Libenter igitur, inquit, accipio filiorum interitum. Egregia mulier priuatū in liberos affectum, publicę in patriam pietati posthabuit. 14 Fortiter.

Quædā sepeliebat filiū, ad eā quū vilis anicula quædā accessisset, dicens: Heu fortunā ô mulier: illa subiecit, per geminos, inquit, bonā equidē arbitror. Siquidē cuius gratia filiū peperi, videlicet vt pro Sparta moreretur, id mihi cōtigit. Fortissima mulier aniculæ deplorationem vertit in gratulationē. Huius meminit Marcus Tullius Tusculanarum quæstionum libro primo. 15 Fortiter.

Quū mulier quædā Ionica de texto quodā suo vt pretioso gloriaret, Lacæna ostēsis quatuor filijs quos habebat moribus cōpositissimis, huiusmodi, inquit, decet esse honestę probæq; mulieris opa, déq; his tollere anios & gloriari. Iones oposis texturis vacāt, quæ varia picturarū habēt argumēta. At Spartana docuit nullū op⁹ esse pręclari⁹, q̃ si filios honestis morib⁹ īstituat. His enī melius ornari patriā, q̃ auleis, aut vestib⁹ Ionicis. 16 Grauiter.

Alia quū accepisset quòd filius peregre agens, inhoneste se gereret, scripsit illi, Malus rumor de te sparsus est, hunc tollito, aut ne esto. 17

Similiter quum Chij exules venissent Spartā, multis nominib⁹ incusabant Pædaretū. Eos mater Teleutia ad se accersijt: ex his vbi cogno- 18 Seuere.

uiſſet quæ filio obijceret,videreturq; filius in culpa eſſe,ſcripſit illi in hunc modũ,Mater Pædareto,vt aut melius viueret,aut illic maneret,deſperans ſe Spartæ eſſe incolumem.Virago mortem minata eſt filio,ni mores corrigeret ſuos.

19 Altera filio iniuriarum poſtulato,aut crimine, inquit,fili,aut vita teipſum libera.Mater in filiũ ſeuerior quàm iudex,quæ extinctum malebat,q̃ cum ignominia viuum.

Seuere.

20 Alia filium claudũ in aciem proficiſcentem deducẽs,fili,inquit,ſingulo quoq; gradu fac virtutis memineris. Alijs claudicationis vitiũ ſolet formidinem incutere: at hæc monuit vt ex ipſo vitio ſumeret animos ad rem fortiter gerendã,ita cogitans nihil eſt in fuga præſidij claudo , aut vincendum eſt,aut moriendum.

Claudus.

21 Alia quũ illi filius rediſſet ex acie,atq; ex vulnere pedis vehemẽter doleret.Si virtutis, inquit, memineris ó fili,non ſolũ non dolebis, verũ etiã bono futurus es animo.At vulgus matrum ſolet filiorum dolorem ſuis querimonijs & lachrymis exaſperare,hæc animauit ad doloris tolerãtiam.

Fortiter.

22 Lacedæmonius quidam ſic in bello vulneratus vt ingredi non poſſet,ſed quadrupedũ more ambularet,quum ob id deriſus erubeſceret,à matre reprehenſus eſt his verbis,Quanto præſtabat fili de fortitudine gaudere,quàm de ſtulto riſu pudeſcere ? Simile narrat Cicero de matre Sp.Caluidij,verba mulieris ſumens ex apophthegmatẽ quod paulo ante præceſſit.

Fortiter.

23 Alia clypeum imponens filio ſic illum adhortata eſt. Fili,aut hunc, aut ſuper hunc: Laconica breuitate ſentiens ſic rem gerendam in bello,

Fortiter.

aut vt victor clypeum referret, aut mortuus in eo domum reportaretur.

Alia rursus filio ad bellum proficiscēti clypeū imponens, hunc, inquit, tibi pater semper seruauit, proinde tu fac serues eundem, aut ne sis. 24 Fortiter.

Alia filio dicenti q̄ breuē haberet gladiū: Tu, inquit, adde gradu: significans nihil obfuturā gladij breuitatem, si propius ad hostem accederet. 25 Argute.

Alia quū audisset, quòd filius fortiter in prælio se gerens occubuisset: Nimirū, inquit, meus erat, Non deplorauit mortem filij, sed de virtute sibi gratulata est. Contrà quum de altero audisset quòd ob timiditatem prælium detrectās saluus esset. Nimirum, inquit, nō erat meus, sentiens nō esse habendos pro liberis, qui à parentum institutione degenerassent. 26 Fortiter.

Alia cum audisset filium in prælio cæsum, deponite illum, inquit, vt erat in ordine locatus, eiúsque locum expleat frater. Tale robur animi quàm in paucis reperias viris. Non metuit orbitatem, modo vita patriæ impenderetur. 72 Fortiter.

Alia quum in publica solenniq; pompa audisset filium in prelio quidem tulisse victoriā, sed ex vulnerū multitudine mori, coronā non deposuit, sed glorians comitibus dixit: Quanto pulchrius est amice, in acie victorem occumbere, quàm in Olympijs parta victoria viuere. Quantū hæc virago dissensit à cæteris mortalib⁹, quib⁹ persuasum erat, dijs proximum esse in Olympijs ferre palmam, quum ibi non ageretur certamen virtutis, sed artis & impendiorum: tum nihil esse terribilius morte, neque quicquam esse tanti, quod uitæ iactura sit emendum? Hæc nullā existima- 28 Fortiter.

uit victoriam speciosiorẽ, quàm quę patrię quæreretur, nec vllam mortẽ optabiliorẽ, quàm quæ cum hac laude contigisset.

29 Quum quidam sorori suæ narraret quàm fortiter ipsius fili⁹ in prælio occubuisset, q̃tũ, inquit, illa, de filio cepi voluptatis, tantum tuam doleo vicem, qui à tam honesta societate defeceris.

Simile ātea fo.63.ap.13

30 Quidam Lacænã misso nũtio solicitauit, num assentiretur vt ipsi sui faceret copiam. Cui illa respondit. Quum essem puella, parenti obedire didici, idq; feci, mulier autẽ facta viro. Itaq; si me inuitat ad honesta, viro meo primũ rem aperiat.

Pudice.

Virgo quædam paupercula roganti quã sponso dotem esset allatura, pudicitiam, inquit, à maioribus traditam. Generose professa est eam esse pulchre dotatam, quæ mores incorruptos adferret ad nuptias.

32

Pudice.

Lacæna rogata num ad virum accessisset, nõ inquit, sed ille ad me: significans sese non libidinis causa commercium habere cum viro, sed parentibus ac legibus obtemperantem. Turpissimum enim esse fœminæ, si virum ad coitum solicitet.

33

Fortiter.

Virgo quædam clanculum corrupta, fœtũ extinxit, tam interim patiens dolorũ, vt nullã ederet vocem, adeo vt parturiens & patrem, & alios qui aderant falleret. Nam magnitudinẽ cruciatus turpitudo cũ honestate cõiuncta superauit. Generosi animi erat quòd ignominiam pati nõ posset: factũ ipsum habebat turpitudinẽ, quam vt effugeret, nixus in quibus aliæ mulieres solent miseras voces ædere, silentio perpessa est.

34

Generose.

Alia quũ venderetur interrogata quid sciret, fidelis, inquit, esse, Existimabat fidem in famula

quouis opificio esse melius.

Alia similiter captiua quũ interrogaretur, quid sciret, probè, inquit, regere domum. Et hæc non vulgaris ars est in muliere. 35

Quædã à licitatore interrogata nũ esset futura ꝓba si ipsam emeret, etiã, iquit, si me nõ emeres. 36

Alia quũ in auctione præco rogaret illam quid sciret, libera, inquit, esse: significans sese captiuam quidem esse, cæterũ ad illiberalia iussa non parituram. Itaque quum emptor imperasset quædã non cõuenientia liberæ, plorabis, inquit, qui tibi ipsi talem inuideris possessionem, mox ꝗ sibi necem consciuit. 37

Habetur ante de viro f. 59. ap. 36

Simile habetur de viro. f. 59. ap. 34.

Agesistrata quũ Agidem filium exanimẽ iacẽtem videret, exosculata faciem dixit, nimia tua ô fili bonitas, nimia mansuetudo & humanitas te simul & nos perdidit. Moliebatur enim Agis facinus sanè præclarum, sed inuidiosum: nimirũ vt degenerantes Lacedæmoniorũ mores ad priscam illam seueritatem reuocaret. Interim dum studet offendere neminem, & gratificari omnibus, semet ipsum in exitium coniecit. 38

Eadẽ laqueo guttur inserens, in hoc tantũ inquit, Spartæ vtilis fui, Doluit generosæ fœminę, quòd filio non licuit de patria quemadmodum voluit bene mereri. 39

Pietas in patriam.

Cum Thebani irrupissent in Laconicã & inter captiuos captiuásꝗ multos etiã abduxissent helotas, iusserũt illos Terpãdri, Alcmanis, ac Spendonis Laconica carmina canere: illi recusarũt, dicẽtes id nolle filias heriles, adeo plꝰ apud illos valuit cõcaptiuarũ puellarũ autoritas, ꝗ̃ iussa victoris, Hinc ꝓbarũt quidã esse verũ quod vulgo di- 40

Seruorum turba.

teret, liberũ Spartę maxime liberũ esse, cõtrà seruũ maxime seruũ. Ita Plutarch⁹ in vita Lycurgi.

41 Theanò vestẽ induẽs casu brachiũ nudauit, cuidam autẽ dicenti, ô pulchrũ brachiũ, at nõ publicũ, inquit. Admonens vni pulchrũ esse, nõ cuiuis, & laudatoris illius intemperãtiã notans, qui alieni corporis nimium curiosus spectator esset.

APOPHTHEGMATA CHILONIS LACONIS.

1 Nõ dubiũ est quin Chilo Lacedęmoni⁹, qui fertur vn⁹ de numero septẽ Græciæ sapiẽtũ, in apophthegmatis Laconicã indolẽ retulerit, quanquam scriptorũ, vt opinor, vitio, nõ habẽt eandem gratiam quæ illi tribuũtur. Diogenes Laërtius hæc illi asscribit. Fratri querẽti quòd Ephorus ipse nõ crearetur, quũ ille esset. Ego, inquit, iniuriã ferre noui, tu nõ: significans neminẽ esse idoneũ magistratui, qui non possit dissimulare multa præter æquũ & bonũ facta, iuxta illud, ἄρχων ἄκουε καὶ δικαίως κἀδίκως, id est, Princeps æqua & iniqua pariter audias.

Idẽ tribuitur alteri. Moderate.

2 Ab Æsopo interrogatus quid ageret Iuppiter, respõdit, excelsa deprimit, depressa extollit, indicans arbitrio numinis res hominum sursum deorsum volui reuoluique.

Vicissitudo rerum.

3 Interrogat⁹ qua re docti præcellerẽt idoctos, bona, inquit, spe. Doctos autẽ appellabat, honestis legibus ac moribus institutos, & iuxta rectã institutionẽ vitã agentes. Hi cæteris rebus pares hoc vno superant improbos, ꝙ post hãc vitam sperant recte factorum præmia. Nam Lacones existimabant egregios viros post obitum in vitam beatam translatos fieri diuos.

Virtutis præmia.

Dicere ſolet, quod Lydius lapis eſt auro, id au- 4
rum eſſe homini. Lapis enim index affrictu pro- Aurũ index
dit quale ſit aurum, ipſum autem aurum arguit
quale ſit hominis ingeniũ, iuxta illud, Magiſtra-
tus virum arguit.

Iam grãdæuus dicebat ſe ſibi nullius facti cõ- 5
ſciũ eſſe, cuius pœniteret, vno excepto, quòd quũ Conſcientiæ
eſſet aſcitus arbiter vt inter duos amicos finiret puritas.
cõtrouerſiã, nec quicquã vellet aduerſus leges fa-
cere, perſuaſit alteri amico, vt ad alios deferret ar
bitriũ. Hoc pacto & legẽ ſeruauit & amicũ. Hic
ſcrupulus nõnihil mouebat ſenis animũ, quòd perfectæ virtutis fuiſſet, nullo metu à regula legum
deflectere, nec illius amicitiã magnifacere, qui ob
ſententiã ſecundũ leges nõ ſecundũ ipſum datã,
deſineret amicus eſſe. Quid illa ſanctius anima,
qui per omnem vitam quæ illi longa cõtigit hoc
tantum criminis admiſit?

Quidam quorũ eſt A. Gellius, huic tribuũt & 6
illud, Sic ama tanquã oſurus, ſic oderis tanquam
amaturus, Hoc dicto admonuit nec ſimultates tã Moderate
acriter exercẽdas, vt præcludatur omnis in gra-
tiã reditus, nec amicis adeo fidendũ, vt illis com-
mittas, quo ſi fiant inimici poſſint te perdere.

Docebat neminẽ conuitijs laceſſendũ, ne ſi di- 7
xerimus quæ lubet, audiamus viciſſim quæ dolẽt. Maledicen-
Habet enim & maledicẽdi morbus ſuã volupta- tia.
tẽ, ſed quæ plerunq; male audiẽdi ſummo dolo-
re pẽſatur. Huc alluſit M. Tullius Saluſtio com-
minans fore, vt ſi quam voluptatem maledicen-
do cepiſſet, eam male audiendo perderet.

Dicebat, non cõmittendum vt lingua præcur- 8
reret animum: admonens prius cogitãdum quid

Lingua præceps. loquaris,quàm lingua prorumpat in verba. Nescit enim vox missa reuerti. Cogitatio prior potest corrigi posteriore meliore vt habet prouerbium,vox non item.

9 Damnum aiebat turpi lucro præferẽdum.Nã illud semel dolere,hoc semper. Iactura rei facile sarciri potest,fama contaminata vix vnquam diluitur.Res amissa exiguo tempore dolet,sceleris conscientia semper cruciat animum. Itaq; lucrũ scelere partum,damnum est non lucrum.

Lucrũ turpe.

10 Non esse tentanda quæ fieri nõ possunt.Quædam honesta sunt ac magnifica,sed magno reip. malo tentãtur,si nequeas perficere. Atq; hæc est præcipua pars boni consultoris, dispicere nõ solum quid per se optimum sit, sed quid pro temporum ratione possit obtineri.

Αδύνατα.

11 Rogatus quid esset difficile,arcanũ,inqt,reticere. Tanta est linguæ omniũ maxime volubilis incontinentia, quum alioqui nihil videatur facilius quàm silere.

Silentium.

12 Idem præcipiebat, linguam quũ aliàs semper, tum præcipue in conuiuio continendam,quòd illic cibus & potus inuitet ad intemperantiã.Porrò vbi plus est periculi, ibi maior est adhibenda cautio.

Loquacitas in conuiuio

13 Nulli minandum esse,non solum quòd id mulierum videatur esse potius quàm virorum,verũ etiam quòd minitari ei cui velis nocere, est inimicum admonere vt sibi caueat,tibiq; ipsi lædẽdi facultatem adimere.Amicis autẽ minari, parum est humanum.Recte tamen minamur quoties aliquem hoc remedio correctũ esse cupimus, & hac pœna decreuimus esse contenti.

Minæ inutiles.

Promptius ad amicorum aduersam fortunã, 14
quàm ad res secundas accurrendum. Rebus pro- Amicus ve-
speris aduolant quilibet; etiam minus amici: qui rus.
adsunt reflante fortuna, hi vere sunt amici.

Vxorem humilem modico apparatu ducendã, 15
ne pro cõiuge dominã accersas domũ. Sat enim
dotata venit puella, quæ pudicitiam & honestos Vxor humi-
mores secũ adfert. Proĩde hoc erat vnũ ex Laco- lis.
nicis institutis, vt virgines sine dote nuptũ irent.

Vetabat de mortuis male loqui, quòd ignauũ 16
videretur eos incessere lingua, qui respondere nõ
possunt, ac turpe esset cũ vmbris ac laruis lucta- Mortuis
ri. Nam id est quodammodo sepultum refodere. parcendũ.

Docebat honorem à iunioribus habendum se- 17
nectuti, vt ipsi facti senes ab alijs habeantur in Senect⁹ ho-
pretio. Ea res geminam habebat vtilitatem. Si- noranda.
quidem vt senum autoritas ac reuerentia tẽpera-
bat ætatem lasciuam à peccando, ita senes caue-
bant ne quid committerẽt quo iuuenibus vel ob
ineptiam ludibrio possent esse, vel ob turpitudi-
nem perniciosi: sed inter omnes iuuenes omnésq;
senes ea esset reuerentia, quæ inter parentes ac
liberos.

Admonebat secundis rebus elato non applau- 18
dendum nec arridendum. Infelix felicitas est, quę
hominem reddit insolentiorẽ, eóq; non plausum Insolentia.
meretur, sed lachrymas. Grauiúsq; peccãt qui do-
cent insolentiam, q̃ qui vtũtur. Sæpe populus cla-
mat in auaritiam ac tyrannidẽ principũ, quum
ipse doceat illos hæc vitia. Quidam codex Græ-
cus habebat ἀτυχοῦντι μὴ ἐπιγελᾶν, id est, in-
felicẽ nõ esse irridendũ, siue infelici nõ insultãdũ,
id enim extremæ est inhumanitatis.

19 Docuit potentiæ adiungendam mansuetudinem, vt à suis nō tam metum extorqueat, quàm impetret reuerentiam. Reuerentiæ comes est amor: metûs, odium. Amari autem non solum honestius est, verumetiam tutius.

Moderate.

20 Admonebat vt suæ quisq; domui bene præesset. Primam enim curam debemus familiaribus: nec idoneus videtur administrandæ reipubli. qui priuatam rectè gubernare nescit. Domus enim nihil aliud est quàm parua ciuitas.

21 Vincendam iram, quòd is affectus sit cæteris potentior, quam superare fortius est, quàm hostē armatum deijcere: nec minus exitij mortalibus sit ab ira, quàm ab hoste.

Ira.

22 Diuinationem non esse detestandã, quòd hanc deorum munus esse crederet, quæ ratione percipi posset ab homine insigni virtute prædito. Nã ipse prædixisse fertur futurum, vt ex insula Cythera summũ malũ oriretur Lacedæmonijs, cuius situm natùrámq; cum didicisset, Vtinã, inq̃t, hæc aut nunq̃ fuisset, aut simul vt nata fuit, subuersa fuisset. Nam Demaratus Lacedæmone profugus Xerxi suasit, vt in ea insula classem haberet: ac planè Græciam subegisset Xerxes, si Demarati cōsilium fuisset sequutus. Post Nicias ea potitus statuit illic pręsidiũ Atheniẽsiũ, & Lacedæmonios multis cladibus afflixit.

Diuinatio.

23 Fertur & hoc illius nomine, in via non properandum. Ex incessu colligitur animus, pręceps arguit præcipitem, nimium lētus ignauum. Decet autem in publico compositis esse moribus. Fortasse deterruit à præcipiti consilio.

24 Huic simillimum est, inter loquendum nō esse

mouendā manū. Id enim eſſe vecordiū. Vnde & in Hebræorū prouerbijs eſt, Stultū digito loqui. Mores ī publico.

25 Monuit obtemperandum legibus: hoc ad principes præcipue pertinet, qui ſe credunt nō teneri legibus. Nec aliunde magis florent reſpub. q̄ ſi legum vigeat autoritas. Nec ibi tyrānis oriri poteſt, vbi ex arbitrio priſcarum legum geruntur omnia. Legum autoritas.

26 Dicebat adamandam eſſe quietem, quoties datur honeſtum otium, iuxta illud, ἡσυχία καλόν. Nihil enim vel tutius, vel iucundius. Nullum autem negotium periculoſius q̄ bellum. Otium.

27 Quin & illud huic aſſcribitur, Caue tibiipſi. Fortaſſe legendum, caue teipſum, ſiue à teipſo, ſiue obſerua teipſum, Nam Græce eſt, φυλάττου ἑαυτόν, vt admoneat ſibi quēq; debere ſuſpectū eſſe. Omnes ſibi cauēt ab alijs, at frequēter nemo magis hoſtis eſt homini, q̄ homo ſibi, dum libidinem, dum iram, dum ambitionem aliáſq; cupiditates adhibet in conſilium. Demiror autem quē autorem ſequutus Auſonius hæc illi aſſcribat. Cautio ſui.

28 Ita moderandam vitam, vt nec inferiorib[9] ſis terrori, nec ſuperioribus deſpectui. Metui à ſubditis tyrannicū eſt: negligētiæ vero eſt, ſic agere, vt à maioribus contēnaris. Hoc & ad ætatē referri poteſt. Sic temperandi mores, vt à iunioribus ameris potius q̄ timearis, à maioribus nō cōtemnaris. Immodica ſeueritas parit terrorē: ſomnolentia, vinolentia, incogitantia ſimiliáq; vitia gignunt contēptum. Poteſt & ad fortunā accōmodari, quæ ſi ſit vehementer ampla, parat qui metuant citius, quàm ament aut reuereantur: ſin humilior, patet contemptui. Mediocritas igitur Amari ſine contemptu

hic quoq; est optima. Ausonij carmen sic habet.
Nolo minor me timeat, despiciátq; maior.

29 Præterea sic esse contemnendam mortem, vt nihilo secius curam habeas incolumitatis. Non enim est fortitudinis, sed amentiæ, semet temere in vitæ discrimen conijcere: sed quoties aut ineuitabilis necessitas vrget, aut grauis honestáq; causa suadet, mortem contemnere fortis animi est. In morbo nō est metuēda mors, sed interī adhibēda curatio mediocris. In bello sumēdus est animꝰ ad mortē paratus, sed interī fortiter pugnādū ꝓ victoria. Ausonij carmen sic legendum arbitror.

Mors quatenus contemnenda.

Viue memor mortis, vti sis memor & salutis.
Potest autē & hic accipi sensus, Hactenus memineris te moriturū, vt abstineas à vitijs curísq; superuacaneis: sed interim perinde quasi diu victurus sis, ea cures quæ ad honestā beatámq; vitam pertinēt. Multos mortis cōsideratio deterret ab honestis actionibus, cōtrà mortis obliuio multos inuitat ad licētius peccādū. Potest & sic intelligi, Ne sic metuas mortē, vt viuas anxius ac tristis, sed vitæ spes mortis horrorē temperet. Hūc sensum indicat carmen quod sequitur.

Tristia cuncta exuperans aut animo aut amico.
Hæc vita præterquā ꝙ multis miserijs exposita est, nihil habet tristius q̄ quòd mortē habet certissimā, diem mortis incertissimū. Sed omnia superanda sunt, aut animi fortitudine, aut amicorū alloquijs. Nullū enim in dolore remediū præsentius, quàm curas æstúsq; animi in amicorum sinum effundere, quorum & cōsolatio, & communis dolor maximam mali partem tollit.

Amicus cōsolator.

30 Beneficij dati obliuisci decet, accepti meminis-

se. Vulgus hominũ contra facit. Si quid cui benefecerunt, & sine fine prædicāt, & sine modo exaggerant: si quid in ipsos collocatũ fuerit officij, mox aut obliuiscuntur, aut dissimulant, aut eleuant. Carmen Ausonij sic habet. Gratitudo.

Tu bene si quid facias, non meminisse fas est.

Eidem hanc tribuit sentẽtiam, optabilem esse 31 senectutem iuuenilem, molestā esse iuuentutem senilem. Maxima malorum pars ob quæ male audit senectus, à vitijs hominum proficiscitur. Habet autem ex sese nõnulla commoda, plurimarũ rerum vsum ac memoriam, cõsulendi facultatẽ, reuerentiam & autoritatem: hæc si adsint cõmoda, absintq́ incommoda, ea senectus optabilior est multorum iuuentute, vitijs & inertia marcente. Videas autem in nonnullis iuuenibus senilem imbecillitatem, senilem somnolentiam, senilem ignauiam, senilem morositatem: horum iuuentus peior est senectute. Nam quum senecta careant, senio tamen abũdāt. Ausoniani versus sic habẽt. Senectus iuuenilis.

Grata senectus homini, quæ parilis iuuentæ.
Illa iuuentus grauior, quæ similis senectæ.

Plinius & illud oraculi vice celebratũ asscribit 32 Chiloni, ἐγγύα, παρὰ δ᾽ ἄτη, sponde, sed noxa præsto est.

Aulus Gellius Noctium Atticarũ Lib. 1. Cap. 3. asscribit illi quod dicā, idq́ autore Plutarcho 33 in libro de anima: quendam prædicantẽ, sibi nullum esse inimicum, rogauit, an vllum etiam haberet amicum, sentiens amicitias & inimicitias inuicem sese cõsequi, nec fieri posse, quin qui multos habet amicos, cõplures habeat & inimicos. Sit hic huius conuiuij secundus missus, si videtur, cui Amicitia iũcta inimicitiæ.

ſubijciemus philoſophos,nõ omnes,ne nullus ſit finis,ſed aliquot eximios, vt varietas excludat le ctionis tædium.Q uòd ſi quem huius patinę ma ior auiditas tenet,huic Diogenes Laërtius facile ſtomachum explebit,ſi modo non habeat nimis faſtidioſum.

LIBER TERTIVS.

Socratica.

AD LACONICAM INDOLEM mihi proxime videtur accedere Socrates,nõ tantũ integritate morũ, decretis ac dictorũ ſale,verũetiam tolerantia, vt dicas patria quidem Athenienſem,ingenio vero Spartanũ, niſi quòd Laconicã breuiloquentiã nõ affectauit,magis ſtudens virtutẽ perſuadere q̃ præcipere. Ad id potiſſimum vtebatur ſimilibus & inductionibus, quas Græci vocant ἐισαγωγὰς, cui generi non conuenit illa Laconica breuitas. Vt autem hac parte vincitur à Lacedæmonijs,ita ſanctitate dictorum ſuperat illos, quorum aliquot recenſere non ab re fuerit.

1 Dicebat, deos omnium optimos ac feliciſſimos, ad horum ſimilitudinem quo quiſque propius accederet,hoc & meliorem eſſe & beatiorẽ. Si corrigas vnius vocis numerum, nihil dici poteſt Chriſtianius. Deus imitãdus.

2 A dijs nihil petendum, niſi bona ſimpliciter, quum vulgus petat bene dotatam vxorẽ, opes, honores,regnum,longam vitam,quaſi pręſcribẽ Vota qualia

tes numini quid oporteat facere. At deus optime nouit,quid nobis bonum sit,quid non.

Sacrificia volebat q̃ minimis impendijs cõstare,quòd dij,vt non egent rebus hominũ,ita magis spectant affectus immolantium, quàm diuitias. Alioqui quum improbissimi quiq; maxime abundẽt diuitijs,actũ esset de rebus humanis, si malorum potius q̃ bonorum victimis delectarẽtur. Eóq; versum hunc magnopere probare consueuit, καδ δύναμιν δ' ἔρδειν ἱερ' ἀθανάτοισι θεοῖσι. Hoc dictum & ad nos Christianos pertinet,qui immodicis impẽdijs ornamus tẽpla,per agimus sacra & parentalia,gratius facturi deo,si quod vltra frugalem mundiciem superest,fratribus egenis erogaremus. Eandem frugalitatẽ adhibendam docuit in excipiendis hospitibus,codẽ vtens versiculo, καδ δύναμιν δ' ἔρδειν. 3 Sacrificia minimi sũptus.

Quum admoneretur ab amico,quòd excepturus hospites admodum tenuẽ fecisset apparatũ, Si boni sunt,iquit,satis erit:sin minus, plus satis. 4 Argute.

Docuit abstinendum à cibis,qui non esurientẽ incitarent ad edendum:& à potu,qui non sitien tẽ inuitaret ad bibendũ. His enim rebus non est vtendũ,nisi quatenus corporis necessitas exigit. 5 Frugalitas

Dicebat optimũ condimentũ esse famẽ, quòd & optime edulcaret omnia,& nullius esset impẽdij. Vnde ipse semper iucũde edebat ac bibebat, quia neutrum faciebat nisi esuriens ac sitiens. 6 Frugalitas.

Quin & ad famẽ ac sitim tolerandã exercebat sese:post sudorem enim è palæstra collectũ, quum alij potum vehementer appetunt,nunquã bibebat de primo cratere: rogatus quam ob rem id faceret,ne cõsuescã, inquit,obsequi affectibus. 7 Affectus cohibiti.

Interdũ enim licet sitias,noxium est bibere.Hic quum ratio suadet abstinentiam, affectus hortatur vt bibas, magis obtemperãdum est rationi.

8 Dicebat eos qui se ad continentiam ac frugalitatem exercuissent, & longe plus habere voluptatis,ac minus dolorum, quàm qui summa cura vndiq; pararent oblectamenta:quòd voluptates intemperantium præter animi sibi male conscij cruciatum,præter infamiam ac paupertatẽ, frequenter ipsi etiam corpori plus adferant molestiæ q̃ delectationis.Contrà quæ sunt optima, eadem fiunt iucundissima,si quis assuerit.

Voluptas ex virtute.

9 Aiebat esse turpe,si quis sua sponte seruiẽs voluptatibus, talem se faceret, quales nemo domi suæ vellet habere seruos. Talibus autem nullam salutis spem reliquam esse,nisi si pro eis deos cõprecarentur alij,vt bonos dominos nancisci possent,quando prorsus decretum erat seruire. Existimabat autem nullos fœdiorem miseriorémq; seruire seruitutem,quàm qui & animo & corpore seruirent voluptatibus.

Seruire voluptatibus.

10 Interrogatus quam ob rem ipse non administraret rempublicam , quum administrandi rationem optime sciret, respondit, eum vtiliorem esse ciuitati,qui multos efficeret idoneos gubernandæ reipubli.quàm qui ipse recte gubernaret. Idem mihi respondit Nicolaus Leonicenus Ferrariæ,demiranti qur artem medicandi quã profitebatur ipse non exerceret.Plus,inquit,ago docens omnes medicos.Nec dissimile mihi respondit vnicus studiorum meorũ Mecœnas Guilhelmus archiepiscopus Cantuariensis sacerdotium improbe recusanti,dicentique,Qua fronte fruar

Prodesse pluribus.

illorum pecunijs, quibus vt linguæ ignarus nec concionari possum, nec monendo, nec consolando adesse, nec vllum boni pastoris officium præstare? Quasi, inquit, nō plus efficias, qui libris doces pastores omnes, quàm si vni rusticanæ plebeculæ inseruias. Fassus sum amicè dictum, mihi tamen non persuasit.

Rogatus quo pacto quis posset honestam asse qui famā, Si talis, inquit, esse studeas, qualis haberi velis. Veluti si quis bon⁹ tibicen haberi cupiat, ea præstet oportet, quæ à probatis tibicinib⁹ fieri viderit. Quēadmodum qui medendi est imperitus, nō ideo medicus est, qđ pro medico asscit⁹ est, & vulgo medicus appellatur: ita non statim princeps est aut magistrat⁹, qui populi suffragijs declaratus sit, nisi sciat artē gubernādę ciuitatis. 11 Fama quomodo parā da.

Dicebat, vehemēter absurdū esse, quū artes sedentarias nemo ꝓfiteatur absq; dedecore qui eas non didicerit, neq; quisq̃ scriniū faciūdum locet ei, qui rudis sit eius opificij: ad publicos magistratus admitti, qui nunq̃ dederunt operam disciplinis, sine quibus nemo potest recte magistratum gerere: cúmque nemo non detestaturus sit eum qui clauo assideret ignarus artis nauticæ, multomagis detestandos, qui remp. capesserent ignari politicæ philosophiæ. Neq; eum putabat appellandum impostorem, qui à persuaso quopiā pecuniam aut vasculū acciperet, quod non posset reddere: sed illos magis impostores habendos dicebat, qui dolo persuaderent se idoneos gubernandæ reipub. quum sint homines nihili. Hoc dictū multo magis ad principes, magistratus & episcopos Christianos pertinet, q̃ ad ethnicos. 12 Ars gubernandi.

13 Dicere solitus est, nullam esse possessionē preciosiorem vero bonoq; amico, nec aliunde plus fructus aut voluptatis capi. Itaq; præpostere facere multos, qui pecuniæ dispendium grauius ferunt q̄ amici iacturā, quiq; se beneficium perdidisse clamant gratis collocatū, quum eo sibi conciliarint amicum quouis lucro potiorem.

Amicus syncerus.

14 Vt illis committimus statuas faciendas, à quibus videmus aliquot statuas eleganter factas: ita non sunt admittendi in amicitiam, nisi quos cognouerimus erga alios præstitisse fidos & vtiles amicos.

E factis iudicium.

15 Quendam acrius castigantem seruum percontabatur, quamobrem ita sæuiret: quoniam, inq̄t, quum sit obsoniorum voracissimus, tamen ignauissimus est, quumq; sit auidissimus, tamen desidiosissimus est. Tum Socrates, nunq̄ ne, inquit, cōsiderasti, vter vestrum pluribus egeat verberibus tú ne an famulus? Vtinā sibi quisq; dicat, quod illi Socrates, quoties hoc in alijs rep̄hēdit punitq; idē, q̄d sibi ignoscit, aut si nō idē, crebro deteri⁹.

Punire in alijs qd ipsi cōmittim⁹.

6 Cuidam cupiēti quidē ire ad Olympia, sed itineris labore deterrito, quū, inquit, domi sæpenumero totum prope diem ambules, ante prandiū, rursus ante cœnam: si domesticas ambulationes proferas ad quinque sexve dies, facile peruenies Olympiā. Docuit vir ingeniosus id quod terret in adeundis laboribus, imaginationem esse poti⁹ q̄ ipsum laborem. Si quid honestæ rei gratia, periculi, disp̄ēdij, aut laboris suscipiēdū est, excusam⁹, detrectamus, horremus, quū frequenter vltro in rebus nihili, non enim dicam turpibus, plus imp̄ēdamus. Ita quidam inuitati ad studia literarū,

Spontanei labores.

excusant valetudinem, insomniam, impendia librorum, quum interim totã noctem ludant aleam, potatione contrahant febrim, podagram, hydropem & lippitudinem, scortatione paralysim, aut scabiem nouam, quam Gallicam appellant.

Quendam conquerentẽ se defatigatum longo itinere rogauit, num puer ipsum potuerit consequi. Ait. Rogauit, vacuus ne an aliquid ferẽs oneris. Portauit, inquit, nõnihil sarcinarum. Quid, inquit, queritur ne ille se defessum? Quum negaret, an non pudet, inquit, te mollitiei, qui vacuus ambulans defessus fueris, quũ ille gestãs sarcinã nõ queratur se fatigatũ? Ostendebat Socrates seruũ in hoc feliciorem domino, quòd ad labores exercitatior minus sentiret molestiæ. 17

Seruus domino melior.

Admonere solet quod apud alios diceret edere aut cõuiuari, apud Athenieñses dici εὐωχεῖσθαι. qua voce dicebat nos admoneri, eo tẽperamento sumendũ cibũ, vt nec corpus, nec animus onerctur, huc opinor alludens, ꝙ ὀχεῖσθαι sonet vehi, vnde ὄχημα vehiculum, quanquam ὀχὴ dicatur & cibus, eóque additum εὖ, ne sarcina iusto grauior imponeretur corpori. 18

Sobrietas in edulijs.

Dicebat, optime natis ingeniisꝙ potissimum adhibendã rectã institutionem. Idem enim in his vsu venire quod in equis, ĩ queis qui feroces sunt ac generosæ indolis, si statim à primis annis recte instituantur, egregij & ad omnem vsum accommodi euadunt: sin minus, efferati, intractabiles & ad nihil vtiles. Eóꝙ fit, vt felicissima quæꝙ ingenia corrumpantur inscitia instituẽtium, qui mox equos vertunt in asinos, quòd erectis ac liberis animis imperare nesciant. 19

20 Dictitabat illum imprudēter facere, qui quum boues efficeret pauciores, postularet tamen haberi bonus bubulcus: sed multo absurdius esse, si qs haberi velit bonus reipub. gubernator, quum ciuium numerum imminuat. Hoc dictum torsit in Critiam & Chariclem, qui multos ciuium trucidarant. Nec illos id latuit: Critias enim illi minatus est, ni sileret, fore vt ipse quoq; faceret boues pauciores: & quod minatus est verbo, re præstitit. Nam huius opera Socrates perijt.

Indoles erecta.

E priscis autoribus selegerat versiculos aliquot, quos prouerbiorum vice frequenter vsurpabat, quorum est ille Hesiodius,

Εργονγ' ὀυ λὲρ ὄνειδος, ἀεργίη δέτ' ὄνειδος.i.
Non probrū est operari, ast est cessatio ꝓbrum.

Otiū turpe.

Quo dehortabatur iuuenes, nō solum ab otio, verūetiam ab actionibus infrugiferis. Siquidē eos appellabat otiosos, qui alea, compotationibus & scortis ætatem absumerent.

22 Itē illud Homeri, vt indicat Gelli9 ac Laërtius,
ὅτ τινι ἐμ μεγάροισι κακῶντ' ἀγαθῶντε τέτυκται. Id est,

Curiositas.

Ædibus in nostris quæ praua aut recta gerantur. Eo nō solū reuocauit auditorem à curiositate rerū alienarū, verūetiā à disciplinis nō necessarijs: velut ab exacta cognitione astrologię, aut geometriæ, aut causarū naturaliū, aut rerū vltramūdanarum, ad cognitionē ethices, cuius sciētia præstat, vt nobis ipsi noti simus, vtq; rem domesticam aut publicam vtiliter administremus.

23 Eodē spectat & illud qđ illi ascribit, & in primis celebrat, Quę supra nos, nihil ad nos. Sic enī respōdere solet admirātibus, ꝙ de morib9 semp,

Curiositas.

de aſtris,deq́ meteorologis nũquam diſputaret.
Quum in via quidã illi per laſciuiam calcẽ im 24
pegiſſet,admirãtibus quòd id pateretur,quid fa- Patienter.
cerem,inquit?Illis hortantibus vt vocaret homi-
nem in ius,Ridiculum, inquit: ſi quis aſinus me
calce percuſſiſſet,diceretis mihi,voca illũ in ius?
Nihil putabat intereſſe inter aſinum & hominẽ
brutum,nullâq́ virtute præditum: ac vehemen-
ter abſurdum videri,non pati ab homine , quod
ab animante bruto paſſurus ſis.
Quidam ab eo ſalutatus non reſalutauit, nec 25
id moleſte tulit Socrates:amicis autẽ admiranti-
bus, & ob hominis inciuilitatem indignantibus Moderate.
dixit, Si quis nos præteriret,peius affectus corpo
re q̃ nos ſumus , nequaquam illi ſuccenſeremus:
quur igitur illi ſuccenſeam,qui peius affectus eſt
animo quàm nos ſumus?
Euripides obtulit Socrati librum ab Heraclito 26
conſcriptum,eo lecto rogauit quid illi videretur:
per Iouem,inquit,quę intellexi mihi præclara vi- Salſe.
dentur,qualia puro & ea quæ non intellexi, ſed
opus eſt Delio quopiam natatore. Notauit per-
quam ſalſe affectatam eius ſcriptoris obſcurita-
tem , vnde & σκοτεινὸς cognomen inditum eſt.
De Delio natatore diximus in Chiliadibus.
Cum Alcibiades illi ſpatioſam aream offerret 27
dono,in qua ſibi domum ædificaret,quid,inquit,
ſi mihi calceis opus eſſet, num corium dares vn- Munus inutile.
de mihi calceos cõficerem?Et ſi dares,an nõ ipſe
ridiculus eſſem ſi acciperẽ?Hac ſimilitudine mu
nus inutile recuſauit.
Per forum obambulans quum aſpiceret mer- 28
cium copiã quæ illic vendebantur, ita ſecũ loqui Frugalitas.

tonſueuit,q̃ multis rebus ego non egeo, aſt alij cruciantur animo ita cogitantes, q̃ multa mihi deſunt. Socrates ſibi gratulabatur,quòd iuxta naturam viuens,ac paucis aſſuetus, aurũ, purpurã, gẽmas,ebur,aulæa,reliquáſq; diuitũ delicias,nec cuperet,nec egeret,quas dicere ſolet magis neceſſarias agendis tragœdijs q̃ ad vſum vitæ.

In hanc ſententiam vſurpabat verſus Iambicos poëtæ neſcio cuius,

Τὰδ᾽ ἀργυρώματ᾽ ἐςὶν, ἤτε πορφύρα
Εἰς τοὺς τραγῳδοὺς χρήσιμ᾽, οὐκ ἐς τὸν βίον.
Argentea iſthæc vaſa ſimul ac purpura
Tragœdiarum accommoda hiſtrionibus
Sunt,ad beatam conferunt vitam nihil.

29 Dicere ſolitus eſt, eũ eſſe dijs ſimillimũ, qui q̃ pauciſſimis egeret,quũ dij omnino nullius egeãt rei. At vulgus diuites dijs proximos exiſtimant, quorũ delicijs nihil ſatis eſt. De his enim dictũ eſt in comœdia Terentiana: q̃ vos facillime agitis. Hoc autem Homerus dijs tribuit, quos appellat ῥεῖα ζώοντας,id eſt,facillime viuentes.facillime autẽ viuit,qui pauciſſimis contentus eſt.

Frugalitas.

30 Dicebat,qui ſuauiter ederet panẽ,huic nõ eſſe opus obſonio,& qui ſuauiter biberet quẽlibet potũ,hũc nõ deſiderare poculũ præter id quod adeſt. Fames enim & ſitis optime condit omnia.

Frugalitas.

31 Dicebat,cuiuis eſſe promptum,ſi quid rerũ inſignium haberet proloqui, quũ difficillimũ eſſet nominare quos poſſideret amicos,quum hac poſſeſſione nulla ſit charior. Hoc dicto taxabat præpoſterum vulgi de rebus iudicium,qui hoc negligentiſſime haberet, quod omnium plurimi faciendum erat. Ditior ſibi videtur cui pecuniæ nõ

nihil obtigit,& damnum deplorat cui perijt: at qui sibi parauit bonum amicũ nõ videtur sibi factus beatior,nec iacturam deflet qui perdidit. Amicus syncerus.

32 Euclidi contentiosarũ argutationũ admodum studioso,Sophistis,inquit, ô Euclides vti poteris, hominibus non poteris. Indicans Sophisticẽ inutilem ad publicas functiones, quas qui affectat, eum non oportet gryphis & inanib⁹ argutijs ludere,sed hominũ moribus semet accõmodare. Sensus cõmunis.

33 Scientiam dicebat vnicũ esse bonũ,contrà vnicum malum ignorantiam:quòd quicunq; cõmittunt rem iniustam,hoc peccant, quòd ignorant quid cuiq; sit tribuendũ: & qui fortes sunt, non alia re fortes sunt,nisi quòd sciũt ea expetenda, quæ vulgus existimat horrẽda:& qui intẽperantes sũt,hoc errãt,quod ea putãt suauia aut decôra, quæ minime sunt. Summum igitur bonũ esse dicebat,scientiã rerũ expetendarũ ac refugiẽdarũ.

34 Cuidam dicenti, Antisthenẽ philosophũ matre Threicia prognatũ esse, velut hoc probrum impingenti viro quòd hybrida esset,patre quidẽ Atheniensi,sed matre barbara, Quid,inquit, an tu putas virum adeo præclarum ex vtroq; parẽte Atheniensi nasci potuisse? Notans corruptissimos Atheniensium mores , vt citius è Thrace Scytháve nasci posset vir probus,quàm ex Atheniensi:& hoc quod habebat probitatis Antisthenes,matri tribuendum putauit. Facete.

35 Dicebat otium possessionum omniũ optimã, Otium autem sensit non ignauiam,sed à tumultuosis negotijs,& à cupiditatibus animi trãquillitatem vitiantibus esse quietum. Otium honestum.

36 Illud omniũ maxime celebratẽ quod dicebat,

se nihil scire, nisi hoc vnũ, quod nihil sciret. inqui-rebat enim de singulis, tanq̃ ambigens, nõ quòd
Moderate reuera nihil haberet certo cognitũ: sed hac ironia & suam declarabat modestiam, & aliorũ redarguebat arrogantiam, qui se profitebãtur nihil nescire, quum reuera nihil scirẽt. Sophistæ quidam publice profitebantur sese ex tempore respõsuros ad omnẽ propositam materiã, Horum arrogantem inscitiã sæpenumero confutabat Socrates. Atq; ob hoc ipsum, vt ipse quidem interpretatur, ab Apolline iudicatus est sapiens, quòd q̃uis omnium rerum ignorantiam cũ cæteris haberet communem, eo nomine tamen illos superaret, quòd suam inscitiam agnosceret, quum illi hoc quoq; nescirent, se nihil scire.

37 Laërtius & hoc illi tribuit. Cœpisse, dimidiũ facti esse. Dicebat enim dimidiũ operis peractũ
Contatio mala. ei, qui iã esset aggressus, Sũt enim qui cõtando ac deliberãdo vitã omnẽ absumãt. Est autẽ Hemistichiũ Hesiodium. Ἀρχὴ ἥμισυ παντός.

38 Qui res præcoces magno emerent, eos aiebat desperare, quòd ad tẽpus maturitatis essent per-
Festinatio. uenturi. Alioqui stultũ est, & pluris & deteriores emere, quũ paulo post liceat & minoris & meliores. Ita nusquam non reuocabat hominũ cupiditates rationis expertes ad sobriũ iudicium.

39 Quodam tempore quum Euripides ita de virtute dissereret, vt diceret,
Virtus quærenda.

Κράτιστον εἰκῇ ταῦτα ἐᾶν ἀφειμένα id est. Hæc missa temere est optimum relinquere.

Quasi virtus inueniri vix posset, surrexit Socrates dicens ridiculum esse, quum mãcipium si non protinus inueniatur, operæpretium existi-

memus inuestigare, virtutem nulla inuestigatione dignam iudicare, si non protinus contingat homini.

Rogatus ab adolescente quodam vtrũ melius censeret, vxorem ducere, an non ducere: vtrumcunq; inquit, feceris, pœnitebit: indicans & cœlibatũ & coniugiũ habere suas molestias, ad quas perferendas esset præparandus animus. Cœlibatum comitatur solitudo, orbitas, generis interitus, hæres alienus. Matrimoniũ perpetua solicitudo, iuges querelæ, dotis exprobratio, affinium graue superciliũ, garrula socrus lingua, subsessor alieni matrimonij, incertus liberorũ euẽtus, aliáq; innumera incommoda. Proinde nõ hic est electio qualis est inter bonum & malum, sed qualis inter leuiora & grauiora incommoda. 40 Matrimonium.

Quendã ex amicis conquerentẽ, quòd Athenis omnia magno venirent, vinum enim Chium mina, purpuram tribus minis constare, mellis heminam quinque drachmis: manu illius prehensa duxit in penũ farinariam, obolo inquiens semisextari⁹ venit, vilis igit annona est. Hinc ad oleariã deducẽs, duob⁹, inquit, æreis sextari⁹. Nõ magno igitur in vrbe væneũt omnia. Qui paucis ac necessarijs contentus est, sibi facit vilem annonã. 41 Frugalitas.

Archelaus rex Socratem ad se vocarat, multa pollicens. Socrates respondit, se nolle ad eũ venire, à quo acciperet beneficia, quũ illi reddere paria non posset: Hoc dictum improbat Seneca, qđ philosoph⁹ persuadẽs auri argentiq; cõtemptũ, plus dat, quàm si det aurum & argentum. 42 Munera cõtempta.

Quodam tempore reuersus è foro, inter amicos dixit, Emissem palliũ si nummos habuissem. 43

Vltronea beneficentia. Nihil postulauit, tantũ verecunde admonuit egestatis. Mox inter amicos ambitus erat, à quo Socrates acciperet. Et tamen post eam vocem quisquis properauit, vt ait Seneca, serò dedit.

44 Cuidam quereti quòd peregrinationes sibi nihil profuissent, Non immerito, inquit, tibi istud euenit. Tecũ enim peregrinabaris. Multi putant longinquis peregrinationibus colligi prudentiã, quũ Horatius clamet, Cœlum nõ animũ mutat, qui trans mare currit: congressus sapientiũ confert prudentiam, non montes aut maria. — Peregrinatio inutilis.

45 Colapho percussus à quodã in via, nihil aliud respondit, q̃ quòd homines nescirent quãdo prodire deberent cum galea. Simile quiddam Laertius asscribit Diogeni. — Patienter.

46 Aiebat se mirari, ꝙ quũ statuarum artifices id summo studio cõniterẽtur, vt lapis q̃ simillimus homini redderetur, nõ pariter hoc curarẽt ne ipsi lapidib⁹ similes & viderẽtur & essent. Sũt autẽ qui putent Socratẽ priusquam ad otium philosophiæ sese conferret, statuarũ opificẽ fuisse. — Lepide.

47 Adhortabatur iuuenes vt se subinde ad speculum contuerentur, quo si essent egregia corporis forma, cauerent ne quid ea indignũ cõmitterẽt: sin minus, quod corpori deesset, id ingenij cultu morũmq; honestate pensarent. Adeo vir ille vndecũmque rapiebat occasionem ad virtutis studium adhortandi. — Cult⁹ animi

48 Aduocarat diuites aliquot ad cœnam: ob id sollicita Xãtippe, ꝙ apparat⁹ esset ꝑ q̃ exiguus. Bono animo es, inquit. Nã si frugi tẽperãtésq; sũt, boni consulent: sin minus, nulla nobis horũ cura debet esse. Hoc dilẽma nobis merito excuteret — Simile ãte. Frugalitas.

operosam & sumptuosam ambitionem in excipiendis conuiuiis.

Dicebat, multos in hoc viuere vt ederẽt bibeῥntq́ꝫ, se cõtrà, ob id edere ac bibere vt viueret, quòd his reb⁹ nõ ad voluptatẽ, sed ad naturę necessitatẽ vteret̃. Hanc sententiã retulit Satyric⁹. Non viuas vt edas, sed edas vt viuere possis. 49 Luxus.

Eos qui multitudini imperitæ fidẽ habebant, aiebat perinde facere, ac si quis tetradrachmum vnũ contẽnens reijceret, & aceruũ è similib⁹ cõgestũ probaret reciperétq́ꝫ. Cui nõ fideres soli, ei nihilomagis fidendũ est in turba similiũ. Nec enĩ refert q̃ multi sint, sed q̃ graues. Numerus adulterinus, etiã ĩ quis magno aceruo adulterin⁹ est. Hoc aduers⁹ turbã testiũ, & ĩdocti vulgi iudicia. 50 Pecunia qualis.

Cum Æschines ambiret esse de numero discipulorũ Socratis, excusarétq́ꝫ verecunde paupertatem suam, ac moleste ferret, quòd quũ cæteri Socratis amici diuites multa largirentur, sibi nihil esset quod daret præter seipsum: An non intelligis, inquit, quàm magnum munus mihi dederis, nisi forte teipsum paruo æstimas? Itaq́ꝫ mihi curæ erit, vt te tibi reddam meliorem quàm accepi. Alij Sophistæ quum meras nugas docerent, nullum admittebant discipulum nisi magna mercede, Socrates nihilo minus libenter recepit inopem, quàm opulentos. 51 Comiter.

Cũ quidã illi diceret, Athenienses te morti adiudicarũt: & illos, inquit, natura. Sentiẽs non esse magnũ malũ, si quis adigatur ad mortẽ, paulò post moriturus etiãsi nemo interficiat. Quãquã hoc dictum quidam ad Anaxagoram referunt. 52 Mors ineuitabilis.

Vxori muliebriter cõploranti dicẽtíq́ꝫ, Mi vir, 53

Mors non deflenda. innocēs morieris: Quid, inquit, vxor num me nocentē mori malles? Mors bonorū ob hoc ipsum minus deflenda est, quòd præter meritū occidūtur: bis vero deplorandi sunt, qui ob malefacta dant pœnas: sed longe miserius est, meruisse pœnas quàm dedisse.

54 Eo die quo Socrates bibitur⁹ erat venenū Apollodorus ei palliū multi pretij ad solatiū obtulit, vt eo indutus moreretur. At ille recusans donū, quid, inquit, hoc meū palliū quod viuenti conuenit, mortuo non conueniet? Damnans quorundā ambitionem, hoc miro studio prouidentium, vt quàm honorificētissime efferantur ac sepeliātur. Funeris cura.

55 Nuntianti quòd quidam de ipso male loqueretur, Nimirum, inquit, non didicit bene loqui, Lingua morbum non malitiæ tribuēs, sed inscitiæ: nec ad se iudicauit pertinere, quid de se dicerent qui morbo animi non iudicio loquuntur. Moderate.

56 Cum Antisthenes Cynicus palliū haberet pertusum, idq; obuertens fissurā omnibus daret inspiciendam: per fissurā, inquit Socrates, pallij tui video tuam inanitatem: eleganter notans, turpio rem esse ambitionem è vilitate cultus, q̄ ex amictu splendido. Atq; vtinam inter Christianos nō sint multi Antisthenes, qui sub veste fusca, vili, sordidáque, plus celent gloriæ quàm alij diuites habeant in holosericis ac byssinis. Sordes gloriosæ.

57 Cuidam admirāti quòd nihil in eum commoueretur, à quo cōuitijs incessebatur: Mihi, inquit, non maledicit, quandoquidem ea quæ dicit, mihi non adsunt, nec in me hærent. Atqui ob hanc causam hominum vulgus magis commouetur, si quid dicitur in immerentē. Boni quū male au- Moderate.

diũt,sibi gratulantur,quòd puri sint ab his malis quæ ipsis impingũtur,nec in se dici interpretantur:nihilo magis quàm si quis oculorũ errore Platonem appellet Socratem ,& in Socratẽ cõgerat maledicta,is non maledicit Platoni, sed ei quem existimat esse Platonem. Maledicus prodest.

Vetus comœdia solet nominatim in ciues dicteria iacere. Horum libertatem quũ pleriq; metuerent,Socrates dicebat expedire,vt quis semet illis sciens ac volẽs obijceret,Nam si quid,inquit, dixerint in nos,merito reprehendendũ,admoniti corrigemus,& profuerint: sin falsum conuitium in nos iaculabuntur,nihil ad nos. 58

Socrates quum Xanthippen diu rixantem tulisset in ædib⁹,ac tandem fessus consedisset ante fores,illa magis iritata quiete viri,de fenestra perfudit eũ lotio. Ridentib⁹ qui præteribant,& ipse Socrates arridebat,dicẽs: Facile diuinabam,post tantum tonitru sequuturam pluuiam. 59 Lepide & leniter.

Alcibiadi demiranti quòd Xanthippen supra modũ rixosam domi perpeteretur,ego,inquit,iã pridem his sic assueui , vt non magis offendar,q̃ si rotæ quæ aquam educit è puteo stridorem audiam. Nam is stridor molestissimus est insuetis, eũdem qui quotidie audit,adeo moleste nõ fert, vt audire nesciat. 60 Assuetudo mitigat.

Eidem simile quiddam dicenti, At tu, inquit, Socrates,nónne domi tuæ toleras gallinarũ glocientium strepitũ? Tolero,inquit, Alcibiades, sed gallinæ mihi pariũt oua pullósq;. Et mihi,ait Socrates,mea Xanthippe parit liberos. 61 Vxor quare ferenda.

Sunt qui putent Socratem simul aluisse domi duas vxores . Myrtò & Xanthippen . Proinde 62

demiranti cuidam in quem tandem vsum aleret duas mulieres, præsertim rixosas, nec eas domo exigeret: Hæ, inquit, me domi docent tolerantiã, qua mihi in publico vtendũ est: harũ morib⁹ exercitatus, cõmodior ero ad aliorũ cõsuetudinem. Hũc percõtatorẽ A. Gellius facit Alcibiadem.

Lenitas.

63 Cum Xanthippe in publico palliũ marito detraxisset, ac familiares admonerẽt, vt tantã iniuriam manu vlcisceretur: pulchre, inquit, nimirum vt nobis colluctantibus nobis acclametis, alius Eia Socrates, alius Eia Xanthippe. Nã huiusmodi vocibus spectatores animãt duos inter se cõmissos. Maluit autem vir sapiens, tolerantiæ exemplum de se præbere, quàm ridiculum exhibere spectaculum viri cum vxore concertantis.

Lenitas.

64 Percõtanti quur Xanthippen moribus incommodissimis fœminam haberet domi, dicebat, sic habendam consuetudinem cum morosis vxoribus, quemadmodũ qui se ad studiũ equestre exercent, parãt equos ingenij ferocioris, quos si subegerint, ac perpeti possint, cæteris vtuntur cõmodius: ita qui morosæ coniugis mores ferre didicerit, multo facilius cũ quibuslibet habebit cõsuetudinem.

Lenitas.

65 Cum Socrati Lysias oratiõnẽ quam in eius defensionem composuerat recitasset: præclara, inquit, & elegans oratio est, sed non cõuenit Socrati, Erat enim forensi instituto aptior quàm philosopho, ac tali philosopho. Rursus Lysiæ percontãti, quur si bonã iudicaret orationẽ, putaret sibi nõ conuenire: nónne, inquit, fieri potest, vt amictus aut calceus elegans sit ac pulcer, qui tamen alicui nõ conueniãt? Hoc ipsum Val. Maximus

Decorum personæ.

narrat odiosius minúsque Socratice. Sic enim Lysiæ respondisse memorat. Aufer quæso istã. Nam ego si adduci possem, vt eam in vltima Scythiæ solitudine perorarem, tum meipsum morte mulctandum concederem.

Cum iudices inter se disceptarent, qua pœna dignus esset Socrates. Ego, inquit, ob ea quæ feci dignum me censeo, qui publicitus alar in Prytaneo. Nam hoc honoris haberi solet, qui præclare de rep. fuissent meriti. 66

Fiducia benefactorũ.

Xenophontẽ in angiportu quodam Socrates habuit obuium, quúmque videret adolescentem raræ indole, porrecto baculo vetuit ne præteriret: vbi constiterat, rogauit vbi fierent vẽderenturque variæ merces, quibus vulgo vtuntur homines: ad id quũ prompte respõdisset Xenophon, percontatus est, vbi homines fierent boni: cũ adolescens respondisset, se id nescire. Me igitur sequere, inquit, vt hoc discas. Ex eo Xenophon cœpit esse Socratis auditor. Absurdum est scire vbi parare queas honestam vestem, aut poculum, & ignorare vnde tibi comparare possis animi cultum. 67

Cult⁹ animi

Quondam pro foribus deambulanti contentius vsque ad vesperam, quum prætereuntiũ quispiam dixisset. Quid agis Socrates? Obsonium, inquit, mihi comparo in cœnam: de fame sentiens, quam agitatione corporis excitabat. M. Tullius sic explicat. Quo melius cœnem, obsono ambulando famem. 68

Frugalitas.

Tusc. quæst. lib. 5.

Aiebat vnguenta relinquenda fœminis, in iuuenibus nullum vnguentum melius olere quàm oleum, quo inter exercendum vtebantur. Nam amaracino, aut foliato, protinus idẽ olent seruus 69

& ingenuus. Rogatus quid senes olere deceat, probitatem, inquit. Rogatus, vbi hoc vnguentũ vẽderetur, recitauit Theognidis carmen. Ἐσθλῶν μὲν γὰρ, ἀπ᾽ ἐσθλὰ διδάξεαι. id est, Qui bonus est, ab eo bona discito. Huius generis quædã cõgerit Xenophon in conuiuio.

70 Cum diues quidam filiũ adolescentulũ ad Socratem misisset, vt indolem illius inspiceret, ac pædagogus diceret, Pater ad te ô Socrates misit filium, vt eũ videres: tum Socrates ad puerũ, Loquere igitur, inquit, adolescens, vt te videã: significãs ingeniũ hominis nõ tam in vultu relucere, quàm in oratione, quòd hoc sit certissimum, minimèq; mendax animi speculum.

Oratio speculũ animi.

71 Dicebat muliebrem sexum nõ minus esse docilem & ad disciplinas, & ad omnem virtutem, etiam fortitudinem, quæ tanquam viris propria Græcis à viro dicitur ἀνδρία, si diligenter instituatur. Id collegit ex puella saltatricula, quæ inducta in cõuiuium, mira arte trochos duodecim in altum proiectos excipiebat, ita temperato altitudinis spatio, numerisq; pedum, vt nunq̃ falleret: eadem inter acutissimos gladios, nõ sine horrore spectantium, impauida saltaret.

Fœmineus sexus ad omnia docilis.

72 Cum iret ab Agathone vocatus ad cõuiuium soleatus & vnctus, idq; præter morẽ, & ab amico quodam obuio rogaretur, quur esset solito nitidior, ludẽs dixit, vt pulcher eã ad pulchrũ, quũ nullus esset ab huiusmodi affectibus alienior.

73 Eo die quo bibiturus esset venenũ, quũ detractis compedibus ex frictu sensisset voluptatem, dicebat amicis. Quàm mire hoc natura comparatum est, vt hæ duæ res sese inuicẽ comitẽtur,

Voluptas doloris comes.

voluptas ac dolor:nisi enim præcessisset molestia, non sentirem hanc voluptatem.

Carceris ministrum porrigentē in poculo cicutam interrogauit, quomodo sumendū esset hoc pharmacū,quòd eius artis esset peritus: alludens ad ægrotos qui à medicis discunt,quãdo & quo modo oporteat sumere quod ab illis temperatū est.quumq; puer respondisset,semel totum hauriendum si posset,deinde tantisper inambulandum donec sentiret grauedinē in cruribus, post in lecto decūbendū supino corpore,ibi pharmacum effecturū quod solet: Socrates rogauit,liceret ne inde aliquid libare,quòd in conuiuijs mos sit,effusa vini portiuncula,nominatim alicui deo libare: minister respondit se tantum miscuisse, quantum opus esset:hoc sermone innuens, nihil esse quod effunderetur. Tū Socrates,sed & phas est , & oportet orare deos, vt felix faustáque sit hæc mea migratio. 74

Hilaritas in re tristi.

Quū puer illū detexisset,quòd illi iam frigerēt præcordia.Debemus,inquit,ô Crito,gallum Æsculapio,quem persoluere ne neglexeris : perinde quasi sumpta potione medica cōualuisset. Nam Crito hoc summis viribus egerat,vt Socrates vitæ suæ consuleret . Adeo inerat illi viro natiua quædã vis vrbanitatis,vt moriens etiā iocaretur. Nam hāc ferūt illi fuisse supremam vocem. 75

Hilaritas in morte.

Docuit animorum formam magis amandā q̄ corporum,eámq; voluptatē quā in nobis gignit conspecta formosa facies,ad longe pulchriorem, sed latentem animi speciem esse trāsferendam. Verū vt hāc videamus,philosophicis oculis opus esse.Notabat φιλεῖσθαι Græcā vocē ancipitem 76

Amor casti.

esse ad osculandum & ad amandū, quorū prius est corpus amantium, alterum mentem.

77 Critoni vehemēti studio suadenti, vt si vitam ipse suam negligeret, certe liberis etiamnū paruulis, & amicis ab ipso pendentibus se seruaret incolumem. Liberi, inquit, deo qui mihi eos dedit curæ erūt: amicos hinc discedēs inueniam vobis aut similes, aut etiam meliores, ne vestra quidem consuetudine diu cariturus, quandoquidem vos breui eōdem estis commigraturi.

Mors sācta

78 Eos qui corpus tantū amarent similes esse aiebat medicis, qui semper egerent, semper instarēt aliquid flagitātes: rursus qui amici essent potius q̄ amatores, similes esse his qui propriū fundum possiderent, quem semper studēt reddere meliorem. Amator suam quærit explere voluptatem, amicus haud quaquā ad se spectans, hoc se putat ditiorem, quo meliorē reddiderit amicum.

Amor cast⁹

79 In cōuiuio apud Xenophontem singulis dicere iussis, quo artificio quóve bono sibi præcipue placerent, quū ordo venisset ad Socratē, ioco dixit, se maxime gloriari de lenocinio, sentiens se tradere veram virtutē, quæ potissimum cōmendat habentem, quæq; tum priuatim, tum publice cōciliat homini beneuolentiam & amorem.

Lenociniū.

80 Physiognomon qui se profitebatur ex habitu corporis, & oris lineamentis posse hominis ingenium certo deprehendere, inspecto Socrate pronūtiauit, illū esse hominē bardum ac stupidum, tum mulierosum, ac puerorū amoribus impurū, violentum, & intemperantē. Cum amici vehementer indignati minarentur homini, Socrates illos cohibuit dicens. Nihil, inquit, mentitus est,

Philosophia naturā mutat.

omnino talis eram futurus, nisi me philosophiæ gubernandum tradidissem.

Qum Aristippus Socratis discipulus ex quæstu, quem Socraticorum primus facere instituit, præceptori misisset viginti minas, remisit ilico Socrates ad illũ pecuniã, dicens, ipsius genium hoc nequaq̃ permittere. Dicebat enim Socrates sibi peculiarem esse dæmonẽ, à quo prohiberetur arcano signo, si quid tentaret parum honestũ. Genium autẽ illum opinor fuisse rationem. Atq; interim ciuiliter indicauit Aristippo, sibi non probari, quòd philosophiam doceret mercede, eóq; donum ceu sacrilegio partum reiecit. 81 Pecuniæ cõtemptus.

Socrates è Palæstra redeũtem Euthydemũ casu factus obuius, duxit ad cœnam. Illis autẽ inter se multa commentantibus. Xanthippe irata surrexit, multáq; in maritum dixit conuitia, quibus quũ ille nihil cõmoueretur, tandem & mensam subuertit. Cũ autẽ Euthydemus valde perturbatus surgens abire cœpisset. Quid habes, inquit Socrates, Nónne nuper hoc idẽ accidit domi tuæ, vt gallina subuolans euerterit, quę erant in mensa? Nos tamen ob id non indignabamur. 82 Patientia.

Quum in Aristophanis comœdia cui titulus Nebulæ, multis & acerbis conuitijs proscinderetur, & adstantium quidam diceret. Non hæc iniquo fers animo Socrates? Nõ per Iouem, inquit, ægre fero si in theatro, perinde vt in magno cõuiuio salibus mordeor. Mos hic etiamnum durat apud quosdam Germanos, vt in celebribus conuiuijs adhibeatur dicax aliquis, qui in cõuiuas iaciat scommata, quibus commoueri vehementer inciuile habetur. 83 Comœdiæ libertas.

84 Dicere solitus est, saltatione mouenti corpus spatiosa domo opus esse, ad exercendum sese: at qui cantu, aut oratione sese exerceat, huic vel stanti, vel accũbenti quemuis locũ sufficere. Hoc dicto probabat moderatas exercitationes, præsertim à cibo sumpto, turbulentiores improbabat.

Exercitatio moderata.

85 Socrati acrius obiurganti familiarem quẽpiam in conuiuio, Plato dixit. Nonne satius erat hæc illi dixisse seorsum? Cui Socrates. Et an non tu quoq; rectius fecisses, si hæc mihi seorsum dixisses? Salsissime taxauit hoc ipsum reprehendendo committentem, quod reprehendebat.

Salse.

86 Socrates in conuiuio videns adolescentem auidius vescentem obsonio, ac subinde panem in ius immergentem, ô conuiuæ, inquit, quis vestrũ pane vtitur pro obsonio, obsonio pro pane? Hinc orta inter conuiuas disputatione, sensit iuuenis & erubuit, cœpítq; moderatius obsonio vesci.

Deliciæ.

87 Rogatus quæ esset præcipua iuuenum virtus, vt, inquit, ne quid nimiũ tentent. Nam calor ætatis vix finit illos seruare modum. Huc Terentius spectauit in iuuene Pamphilo.

Modus.

88 Literas quas vulg⁹ putat repertas iuuãdæ memoriæ, dixit vehemẽter officere memoriæ: Olim enim homines si quid audissent dignum cognitu, non libris sed animo inscribebant: hac exercitatione cõfirmata memoria facile tenebãt quicquid volebant: & quod quisq; sciebat, habebat in promptu. Post reperto literarum vsu, dum libris fidunt, non perinde studuerũt animo infigere quæ didicerant. Ita factum est, vt neglecto memoriæ cultu, minus viuida esset rerum cognitio, & pauciora quisq; sciret: quandoquidem tantũ scimus,

Memoria.

quantum memoria tenemus.
Quum iam tempus vrgeret moriendi rogatus 89
à Critone,quomodo ſepeliri vellet. Multam, in-
quit,ô amici operam fruſtra conſumpſi, Critoni
enim noſtro nondum perſuaſi, me hinc auolatu-
rum,neq; quicquam mei relicturum. Verũtamẽ
ô Crito,ſi me aſſequi poteris , aut ſicubi nactus
eris,vtcũq; tibi videtur,ſepelito.Sed mihi crede,
nemo me veſtrum quum hinc exceſſero conſe-
quetur.Senſit Socrates,animum eſſe hominem,
corpus nihil aliud eſſe,quàm animi vel organũ,
vel domicilium.Eóque ſtulte facere illos,qui ſo-
liciti ſunt quomodo ſepeliantur.

Anima immortalis.

Idẽ dicere ſolet mortẽ eſſe ſimilẽ pfũdo ſom- 90
no,aut diutinæ peregrinationi.Sõnus profundior
adimit omnem ſenſum,& animus à corpore di-
greſſus, aliquãdo in ſuũ domiciliũ rediturus eſt.

Mors & ſomnus.

Idem dicere ſolet,vt omnes omniũ hominum 91
calamitates in vnũ conferrẽtur, móxq; ſingulis
ex eo aceruo portiones æque diſtribuerẽtur. Ita
fore,vt ſuas quiſq; calamitates recipere malit,q̃
ęquam è cõmuni portionem:Hoc aduerſus vul-
gares hominum mores,qui alienę inuident,ſuam
deplorant ſortem.

Sua cuique ſors diſplicet.

Didicit fidib⁹ canere iã natu grãdior inter pue- 92
ros,id admirãtib⁹ velut abſurdũ,negauit abſur-
dum eſſe,quæ quis neſciret ea diſcere. Nulli enĩ
vitio vertitur,ea ſibi parare,quib⁹ opus eſt,ſi de-
ſint:nec hic ſpectanda eſt ætas,ſed egeſtas.
Dicebat bene incipere, nõ eſſe puſillũ, ſed iu- 93
xta puſillũ:Gręce ſic habent, ἄρχεσθαι, μι-
κρὸν μὲν μὴ εἶναι, παραμικρὸν δὲ,q̃d Laertij ĩ
terpres ita reddidit,Bene incipere paruũ nõ eſſe,

ſed maximũ. Quanq̃ aliud exprimũt verba Socratis, ſed ſentit, ni fallor, bene incipere non eſſe quidem paruum, ſed parui fieri. Aut, recte incipere non eſſe puſillũ, ſed iuxta puſillum. Paulatim enim incipiendũ, eo quòd qui in initio præproperi ſunt, ſerius perueniant ad finem, vt alludat ad Heſiodum iubentem, vt puſillũ puſillo addamus. Dicti argutia eſt in Græcis vocibus, eáque latine reddi non poteſt.

94 Admonebat eſſe dandam operã geometriæ, donec quis poſſit menſura terrã & accipere & tradere. Græca ſic habẽt, ἔφασκε δεῖν γεωμετρεῖν, μέχρι ἄν τις μέτρῳ δύνηται γῆν παραλαβεῖν τε καὶ παραδοῦναι. Opinor eũ ſenſiſſe, moderatos agros eſſe parandos, quos & tibi cõmodũ ſit à maioribus accipere, & hæredibus tuis tradere. Nã immodicæ poſſeſſiões, vt nõ ſine negotio parantur, ita nõ abſq; lite perueniũt ad hæredes. Dicti argutia eſt in verbo γεωμετρεῖν, quod anceps eſt, ad artem geometricam, & ad agrorum menſores.

95 Cuidã moleſte ferenti quòd negligeretur, quo tempore triginta tyranni remp. occuparãt. Nũquid eſt, inquit, cuius te pœnitet? Sentiens nõ eſſe moleſte ferendum, ſi quis cõtemnatur ab improbis, nec hoc nomine ſibi quẽq̃ oportere diſplicere, ſed ſi quid cõmiſit ob qđ merito & ſibi & alijs bonis diſpliceat. Malis enĩ diſplicere, laudis eſt.

96 Quũ in ſomnis quidã ipſi viſus eſſet dicere. ἤματι κεν τριτάτῳ φθίην ἐρίβωλον ἵκοιο. Ad Phthiam venias ſimul ac lux tertia ſurget. Æſchini dixit, tertio die moriar: verſum Homericũ pro oraculo interpretãs: idq; euenit. Phthia

erat patria Achillis,& amici conati sunt persuadere Socrati vt in Thessaliam fugeret,quòd illic haberet bonos amicos.

Dicebat viros oportere ciuitatis parere legib⁹, 97
vxores autē maritorum quibuscum viuunt mori bus.Norma coniugis vir est,quæ recte viuit,si ille publicis legibus obtemperet.

Admonebat voluptates nō aliter q̃ Sirenas esse prætereundas ei qui properat vt virtutem ve- 98
luti patriam conspiciat. Allusit ad Vlyssem,qui cera obturatis auribus præternauigauit Sirenas, vt Ithacæ fumum subsilientem cerneret.

Quum audiret recitare Lysidem Platonis,deū inquit,immortalē,q̃ multa de me mentitur ado 99
lescens:siue quòd ob modestiam non agnosceret laudes quas ipsi tribuebat Plato,siue quòd in dialogo multa de Socrate fingeret.

Æschinem qui premebatur inopia solet admonere,vt à seipso sumeret mutuū siue vsurā παρ' 100
ἑαυτοῦ δανείζεσθαι, & addidit modū, sibijpsi subtrahendo cibaria.Iuxta illud,magnū vectigal parsimonia.Expeditissima ratio est augendi censūs,detrahere sumptibus.

ARISTIPPVS

Arbitror cōuenire vt discipulū & ætate & autoritate primū præceptori iūgam⁹,quo nemo fuit inter philosophos vel ingenij dexterioris,& ad oēm vitę habitū accōmodatioris,vel i dictis vrbanior,aut festiuior, tametsi nō præstitisse videt eā morū sanctimoniā quā in Socrate mirantur oēs.

Inter hunc & Diogenē Cynicum nōnulla fuit 1
æmulatio ob diuersum vitæ institutū.Diogenes Aristippū appellabat canē regiū,quòd Dionysiū Libertas.

Siciliæ tyrānum coleret. In quē vicissim Aristippus, Si Diogenes sciret vti regibus, nō vesceretur crudis holeribus. Contrà Diogenes, Si Aristippus didicisset esse contentus crudis holeribus, non esset canis regius.

2 Quum aliquādo perdicem quinquaginta drachmis iussisset emi, cuidā detestāti luxū in philosopho, Et, tu, inquit Aristippus, si obolo venalis esset, nō emeres? Quū is respōdisset se empturum, Et mihi, inquit, tāti sunt quinquaginta drachmę. Quod ille luxus nomine dānabat, hic detorsit ad laudē contēptæ pecuniæ. Siquidē qui pretij magnitudine deterretur ab emendo, is non contemnit cibum, sed pluris facit pecuniam. At philosopho nihilo pluris æstimabātur quinquaginta drachmæ, q̄ illi obolus. Aristippus itaq; obsonij cupiditate par, superior erat despectu nummorum.

Argute

3 Quum Dionysius illi tres venustas meretrices obtulisset, admonēs, vt ex his quā vellet eligeret, omnes apprehēdit dicens, ne Paridi quidem fuisse tutum, vnā cæteris prætulisse: ac puellas deduxit ad aulæ vestibulum, dimisitq;, non minus in contemnendo facilis, q̄ in amplectendo.

Lepide.

4 Strato, siue, vt alij tradunt, Plato, dixit Aristippo, Tibi vni & chlamydem, & pannū ferre datum est. Chlamys vestis est Satraparum, pannus mendicorum. Id notauit Horatius quū ait. Omnis Aristippum decuit color. Apud Dionysium saltauit in purpura, interdum vili pallio vtebatur, semper tamen decori memor.

5 Consputus à Dionysio, æquo animo tulit: ob eam contumeliam indignantibus, piscatores, inquit, vt gobionem capiant, aqua marina se patiun

tur aspergi, ego vt balenam capiam, non patiar me aspergi saliua? Balenæ vocabulo regē signās, quem sua patiētia conabatur ad philosophię studium allicere. Plurimum autē vtilitatis ex principum sapientia nascitur.

Rogatus quid fructus cepisset ex philosophiæ 6 studio, q cum quibuslibet, inquit, libere loqui possim. Nec enim metuebat potētes, nec fastidiebat humiles. Quoniam animum habebat spe pariter ac metu liberum, nemini seruiebat, neq; cuiquā assentabatur præter animi sententiam. Libertas.

Quum quidam illi probro darent, quòd splendide exquisiteq; viueret philosophus, id, inquit, si vitium esset, in celebritatibus deorum nequaquā fieret. In his enim & magnifice vestiri, & lautissimo ciborum apparatu solēt vti. Porrò quum dij sint infensi vitijs, non placarentur, sed irritarentur eiusmodi magnificentia, si ea cum vitio esset coniuncta. Sic ille quidem elusit conuitium, non ostēdit quid esset optimum. 7 Argute.

Percontanti Dionysio, quid eximiū haberent philosophi præ cæteris hominibus, Vt, inquit, etiam si omnes leges aboleantur, tamen æquabiliter victuri simus. Vulgus legum præscriptis arcetur à peccando, philosophus rationē habet pro legibus, non ideo quod rectū est faciens, quia lex iussit, nec à scelere temperās quia lex vetuit, sed quia nouit illud per se rectū esse, hoc p se turpe. 8 philosophię fructum.

Vterq; Dionysium coluit Aristippus & Plato, sed Aristippus à delicijs aulicis quū adessent non abstinebat, Plato etiā inter regalē luxū frugalitatem seruare nitebatur. Itaque quum Plato reprehenderet Aristippum, quod adeo lauti- 9 Lepide.

cijs indulgeret:rogauit qd sentiret de Dionysio, nũ vir bonus videret. Quũ respõdisset videri bo- nũ,atqui ille,inquit,me multo viuit lautius. Proi de nihil vetat eũdẽ &laute viuere,& bene viuere.

10 Percontanti Dionysio qui fieret,vt philosophi diuitũ limina tererẽt,nõ contrà. Quoniã,inquit, philosophi norũt quibus egeãt,illi nesciũt. Philosophi sciũt absq; pecunia viui nõ posse, itaq; petunt eos qui quod opus est dare possunt. Quòd si diuites æque intelligerent se egere sapientia, multo magis tererẽt philosophorũ limina. Miserior enim est egestas animi q̃ corporis,atq; hoc miserius egeni sunt diuites quòd nõ intelligant,quàm preciosa quàmq; necessaria re careant.

Philosophia necessaria.

11 Rogatus quo differrẽt docti ab indoctis,Quo, inquit,equi domiti ab indomitis.Quemadmodũ equus indomitus ad omnem vsum incommodus est ob inscitiam ac ferociam,ita qui rapitur affectibus quos sola domat philosophia, ad omnem vitæ consuetudinem inutilis est.

philosophiæ fructus.

12 Quum aliquando adiret scortum,sensit quendã ex adolescẽtulis qui aderant erubescere,quasi turpe esset philosophũ ingredi fornicem:ad hũc versus,huc,inquit,ingredi turpe nõ est adolescẽs, sed egredi nõ posse turpe. Sensit ignoscendum si quis moderate vtatur licita venere,non ignoscendum si quis addictus voluptati seruiat. Hoc dictum illo seculo probari poterat, quo nulla lex vetabat cum scorto congredi,nunc præter argutiam nihil habet laudabile.

Venus moderata.

13 Cuidam qui proposuerat ænigma,vehementer instanti vt solueret,Quid ô stolide,inquit,vis soluam,quod nobis etiam ligatum exhibet negoti-

Lepide.

um? Lusit ex ambiguo. Soluitur enim quæstio, & soluitur homo aut belua uincta. Stultum autem sit furiosum hominem aut noxiam bestiam solue re, magis nocituram.

Dicebat satius esse fieri mendicum q̃ indoctũ, 14 quòd ille tantum pecunijs egeat, hic humanitate. Nihilominus homo est, cui deest pecunia: at Eruditio vtilis. homo non est, cui deest eruditio. Et tamen cui deest pecunia, petit ab obuijs: cui deest sapientia, nullum solicitat vt accipiat.

Quum à quodam conuicijs incesseretur, tacitus abijt: at quum maledicus insequeretur abeũtem dicens, Quur fugis? Quoniam, inquit, tibi Maledico cedendum. quidem potestas est male loquendi, mihi vero nõ audiendi. Salsissime notauit hominis impudentiam, qui quum sibi ius sumeret male loquendi, non saltem hoc iuris concederet alteri, vt subduceret sese, desineretq; male audire. Nã vox hæc, quur fugis? erat velut expostulantis de iniuria. 15

Quidam multa destomachãs in philosophos, 16 etiam hoc adiecit, quòd conspiceret illos semper obsidere fores diuitum: cui Aristippus, Et medici, inquit, ægrotantium domos frequentant, nemo tamen ægrotus esse mallet quàm medicus. Philosophia medicina animorum. Scite retorsit in diuersum conuicium. Philosophi prædicant felicitatem quam vni sapienti vindicant, & tamen assidue versantur apud diuites aliquid venantes ab illis. Vnde colligebat diuites esse beatiores quàm philosophos. Sed ille interpretatus est, philosophos ideo potissimum colere diuites, quòd ob luxum ac delicias cæteris mortalibus & stultiores & corruptiores, magis egerent præceptis sapientiæ: philosophus autem animo-

rum male habentium medicus est. Porrò beatius est esse medicum quàm ægrotum.

17 Quum aliquando Corinthũ nauigasset, & orta tẽpestas naufragiũ minaretur, expalluit Aristippus: id animaduertens è vectoribus crassus quispiã militaris ac philosophorũ osor, sedata tẽpestate cœpit insultare: quur inquiens vos philosophi qui prædicatis mortẽ non esse formidandã expallescitis in discrimine, nos indocti nõ timemus? Quoniã, inquit Aristippus, nõ de pari anima tibi mihiq́ꝫ cura ac metus est. A. Gellius hoc addit, Ego timeo animæ Aristippi, tu non times animæ nebulonis: quod tamen amarulentius dictum est, q̃ vt Aristippo conueniat, cuius vrbanitas nõ tantum habet nigri salis. Rebus vilissimis minime timemus, vnde prouerbiũ. Hydria in foribus. Hinc lusit Aristipp⁹, illũ nõ expalluisse, nõ ꝙ esset fortior, sed ꝙ quũ esset homo nihili, haberétq́ꝫ animũ omni virtute vacuũ, minimũ erat detrimẽti si periisset. Vir eruditus ac sapiẽtia prę ditus non perit nisi graui reipu. dispendio.

Mortis metus.

18 Cuidã iactanti se quòd esset πολυμαθὴς, hoc est, multiplicis eruditionis, quasi nihil nõ didicisset, quẽadmodũ, inquit, non hi qui plurimũ edũt excernũtq́ꝫ, melius valẽt his qui sumunt quantũ opus est: ita non qui plurima, sed qui vtilia legerunt studiosi & eruditi sunt habẽdi. Grauiter taxauit eos qui tumultuaria immodicáq́ꝫ lectione semet ingurgitãt, nec ea quæ legunt traijciunt in animũ, sed tantũ reponũt in memoria, quare nec doctiores euadunt nec meliores.

Varia lectio

16 Orator quidam Aristippum reum defendit in iudicio vicitq́ꝫ litem. Is quum velut artem suam

Philosophia

præferens philoſophiæ,diceret, quid tibi profuit Socrates Ariſtippe? Hoc inquit, quòd oratio quã pro me dixiſti,vera fuit.defenderat vt virum bonum & innocẽtem.Vt autẽ talis eſſet,qualis ab oratore prædicabatur,Socrates præſtiterat,à quo philoſophiam didicit. Orator non hoc efficit vt quis ſit vir bonus,ſed vt talis videatur iudicibus, etiamſi non ſit.Præſtantius igitur eſt quod præſtat philoſophus,q̃ quod orator. oratoria præſtantior.

Aretam filiam ſalubribus præceptis inſtituebat,conſuefaciens vt vbiq; quod immodicum eſſet,contemneret,quòd mediocritas in omni re ſit optima,& in fœmina maximæ virtutis ſit temperare cupiditatibus. 20 Modus.

Cuidam percontanti, qua re eſſet melior euaſurus filius,ſi eum curaret literis erudiendum: vt nihil aliud,inquit,certe in theatro non ſedebit lapis ſuper lapidem. Amphitheatra gradus habebant marmoreos, in quibus ſedens populus ſpectabat.Lapidem autem vulgo dicebant hominẽ indoctum & elinguem. 21 Eruditio vtilis.

Quidam cũ Ariſtippo agebat vt filiũ ſuũ ſuſciperet erudiendũ: ſed quũ philoſophus pro mercede peteret quingentas drachmas,alter deterritus magnitudine pretij,minoris,inquit, emerem mancipium.At hic,inquit,habebis duo.Senſit eadem pecunia illum ſibi paraturũ, & philoſophũ vtilem, & filium obſequentem. Lepide taxauit vulgi iudicium,qui nuſquam parcior eſt quàm in recte inſtituendis liberis,plúſq; ſumptus impendit curandis equis quàm filijs. 22 Inſtitutio recta.

Reprehenſus quòd pecunias acciperet ab amicis,ait ſe nõ ideo accipere vt vteretur ipſe,ſed vt 23 Diuitiarum vſus.

illi discerent ad quas res vtendũ sit pecunijs. Vulgus enim diuitum, aut in equos, aut in operosas structuras, aut in luxum perdit pecuniam, quum ea bonis viris si egeant sit eroganda. Quin & aliter intelligas licebit. Aristippus non nisi ad vitæ necessaria pecunijs vtebatur, ideóq; à diuitibus accipiebat, vt eis demõstraret bene vtendi rationem: id non poterat, nisi illi materiam subministrassent. Veluti qui cupit artem scribendi discere, chartam & calamum porrigit docturo.

24 Cuidam exprobranti quòd in propria causa oratore conductitio fuisset vsus, Nil mirum, inquit, & cœnam apparaturus coquum conduco. Alter videri volebat ob hoc oratorem præstantiorẽ philosopho, quòd eius operam conduceret: ille retorsit in diuersum, innuens inferiorem esse qui conducitur. Oratoris enim munus inferius est quàm vt philosopho conueniat.

Philosophus oratore præstantior.

25 Iussus est aliquando è sua philosophia nõnihil dicere, quúmq; detrectantem vrgeret Dionysius: Ridiculum, inquit, si quidem me, vt de philosophia loquar, rogas, & quãdo oporteat loqui ipse me doces. Sensit hoc ipsum esse philosophi, scire quando loquendum sit, quando tacendum: at qui petit vt audiat aliquid ex philosophia, declarat se philosophiam à philosopho velle discere: rursus qui cogit ad loquendum, is videtur ipso philosopho doctior, vt qui melius norit loquendi tẽpus quàm philosophus ipse. Ob hoc Aristippi responsum indignatus rex, iussit illũ in cõuiuio infimum omniũ accũbere: hic Aristippus nihil offensus, hunc, inquit, locũ ô rex illustrare vis ac honorificum reddere: significans non locũ reddere ho-

Libere.

Locum ornat homo.

minem viliorem,sed ex dignitate hominis honorem addi loco.

Quendam sibi vehementer placentē de natandi peritia,nō tulit Aristippus,Et nō te pudet, inquit,tam insolenter his de rebus iactare te , quæ Delphinū sunt propria?Lepidius erat si dixisset, ranarum . Decet hominē gloriari super his quæ sunt hominis propria.Nihil autem magis conuenit homini,q̄ ratione pollere.Nullus tam peritus natator est,quin hic à Delphinis superetur. 26

Percontāti qua re differret sapiēs ab indocto, mitte,inquit,ambos nudos ad homines ignotos, & videbis.Significauit sapientē secum in pectore circunferre,quo se cōmendet quibuslibet.Proinde si doctum & indoctum pariter nudos mittas in regionem peregrinā, vbi ambo sint æque ignoti,sapiens proferēs opes suas protinus & rē & amicos inueniet, nudus alter pro insano ridebitur,& fame periclitabitur. 27 Eruditio vtilis.

Iactanti cuidam,quòd multum biberet,nec inebriaretur,Quid,inquit,magni narras,quum idē faciat mulus? 28 Bibacitas.

Quidam Aristippo vitio dabat,quòd cum meretrice haberet consuetudinem . Hunc Socratica isagoge sic confutauit,Age dic mihi,num referre putas,vtrum quis accipiat domū,quam multi inhabitarint,aut quā nemo?Cum negasset referre,Quid,inquit,refert ne vtrum veharis naui quæ multos vexerit,an quæ nullos? Cum negasset & hoc,Quid igitur interest,inquit,vtrum consuetudinem habeas cum muliere,quæ multis sui fecerit copiam,an quæ nulli? Et hoc dictum vt festiuum probari potest apud illos , apud quos sim- 29

plex stuprum non habetur pro crimine.

30 Reprehensus à quodã, quòd Socratis discipulus contra Socratis morem pecuniam acciperet, Merito, inquit, hoc facio, nam Socrati plurimi diuites amici mittebant triticum & vinum, è quibus pauca in vsus necessarios reseruans remittebat reliquum. Nimirum habebat ille dispensatores Athenienstum primores, ego vero Eutychidẽ seruum meum emptitium. Significabat se nihilo minus cõtẽnere pecuniam quàm Socratem, sed illi fuisse largiores amicos. Hoc colore se possent & hodie quidam excusare profitentes summum pecuniæ contemptum, quum apud amicos habeant depositam pecuniam, quod olim habebãt benignos peni curatores, nunc esurituros satis, si nihil sit alicubi repositum nummorum.

Prouisio necessariorũ.

31 Habuisse dicitur consuetudinem cũ Laide nobili scorto. Quo nomine quum vulgo male audiret, cuidã obijcienti ꝙ philosophus haberet à Laide, Imò Lais, inquit, habetur à me, nõ ego à Laide: significãs nõ esse turpe vti cõcessa voluptate, sed ei seruire deditũꝗ; esse, in turpib⁹ habẽdũ.

32 Rursum obijcienti quòd cibis lautioribus vteretur, hac ratione occlusit os, Tu, inquit, hos cibos triobolo nõ emeres? cũmꝗ; is qui volebat lautitiarum videri contẽptor annuisset, Ergo, inquit, non tam ego voluptati studeo quàm tu auaritię. Siquidem vsurus erat & ille lautitijs, si gratis aut minimo contigissent. Sic nationes quædam Germanis obijciũt bibacitatem, Anglis edacitatem, quum ipsis nihil sit voracius, si quando gratis datur indulgere gulæ. Auariores igitur illæ sunt, nõ temperantiores. Huic simillimum quod ante re-

Lautitiæ.

tuli de perdice.

33 Dionysij quęstor, nomine Sim⁹, natiõe Phryx, ostendit Aristippo suas ædes vndiquaq; splendidas, etiam pauimento pretiosis tessellis constrato: omnibus circumspectis Aristippus sputũ oris reiecit in barbam Simi: & ob id indignanti hoc colore se excusauit, quòd in tota domo nihil viderit ad excipiẽdum oris recrementũ opportuni⁹: innuẽs in tota domo nihil esse fœdius aut immũdius barbari facie, quũ eam hominis partẽ oportuerit esse mundissimam. Quanquam hoc dictũ magis quadrat in Cynicum aliquẽ quàm in Aristippum, vtcunque illi asscribitur. Libere.

34 Delectatus aliquando insigni vnguento, male sit, inquit, malis cinædis, qui rem tam bellam infamarunt. Sentiens multa per se bona reijci culpa vtentium male.

35 Interrogatus quomodo Socrates obisset diem V t ego, inquit, optarim, significans talem mortẽ quauis vita optabiliorem, nec potuit breuius felicem obitum describere. Dicti tamen argutia in hoc est, ꝙ philosophus aliud responderit, quàm expectabat percontator. Ille quærebat de genere mortis, morbo perisset, gladio, veneno, an præcipitio: ille putans id nihil referre, respõdit, illum feliciter esse mortuum.

36 Sophista Polyænus ingressus ædes Aristippi, quum videret illic mulieres pulchre ornatas, ac magnifice instructum cõuiuium, cœpit reprehẽdere tantum in philosopho luxum. Aristippus dissimulata obiurgatione, aliquãto post, potes ne inquit, hodie nobiscum esse? Cum ille non recusasset, Quid igit, inquit, incusas? Videris enim nõ Argute.

lautiorem mensam reprehendere, sed impendiū. Nam si conuiuium ob hoc ipsum displicuisset ꝙ esset lautius, recusasset esse conuiua. Porrò proba re quidem apparatū, sed offendi sumptu, nō frugalis, sed auari hominis esse videtur.

37 Philosophiæ studium. Vix credibile est quod de illo refert Bion, cum famul⁹ in itinere gestās pecuniā onere premeret, abijce, inquit, quod nimium est, & fer qđ potes.

38 Ingeniose. Quodam tempore nauigans, vt intellexit nauim esse piraticam, deprompsit aurū ac numerare cœpit, móxq; abiecit in mare, & grauiter ingemuit, fingens sibi imprudēti & inuito excidisse. Hoc ingenio vitæ suæ cōsuluit, adempta piratis occidendi vinciendíve materia. Sunt qui narrent illū & hæc dixisse, Satius est vt hæc ꝑ Atistippum, ꝗ̄ propter hæc pereat Aristippus.

39 Libere. Percontanti Dionysio qur Aristippus venisset in Siciliam relicto Socrate, vt, inquit, quæ habeo impartiam, quæ non habeo accipiam. Sunt qui narrent illum sic respondisse, Q uum egerem sapientia, adij Socratem: nunc quoniam egeo pecunia, ad te veni.

40 Argute. Aristippus Platoni obiurganti quòd multos pisces emisset, respōdit, se illos emisse obolo, quūq; Plato dixisset, tāti & ipse empturus erā. Vides, inquit, igitur ô Plato, me nō esse obsoniorum auidum, sed te pecuniæ amantem. Similia quædam ante commemorata sunt.

41 Candide. Idem Æginæ in Neptunalibus consuetudinē habuit cum Phryne: cúmq; illi quispiam obiecisset, quòd tantū pecuniæ impēderet mulieri, quæ Diogenem Cynicum gratis admitteret, Ego, inquit, illi multa suppedito, vt ipse ea fruar, non ne

quis alius. Traditum est hoc de Phryne, q̃ quũ esset formosissima, quibuslibet tamen sui copiã facere soleat, nullo delectu personarum, seu diuites essent, seu pauperes, i neminẽ fastidiosa. Itaq; turbã amatorũ habuit. Huc respexit Horatius. Me libertina, nec vno Cõtenta Phryne macerat.

Aristippum cum Phryne consuetudinẽ habentem sic obiurgauit Diogenes, Cũ publica, inquit muliere tibi res est Aristippe: aut igitur canem agas queadmodum ego, aut desinas. Hunc inductione sic repulit Aristippus, Num absurdum tibi videtur Diogenes inhabitare domum, in qua prius habitarunt alij? Quum negasset ille. Quid, inquit? num vehi naui, quę multos antea vexerit? Quum hoc quoq; negasset absurdũ esse, quur igitur, inquit, absurdũ putas congredi cum muliere, qua plures sunt vsi? Hoc ante commemoratũ est, nisi quòd Athenæus hunc in modum retulit. 42 Candide.

Quum prædium amœnissimũ perdidisset, cuidam deploranti tam miserabilem illius casum. Quid, inquit, an nescis tibi vnicum esse prædiolum, mihi vero tres agros superesse? Quũ annuisset alter, Quin igitur tuam potius vicem deploramus? Sentiens insipientis esse, dolere amissis potiusquàm gaudere relictis. 43 Relictis gaudendũ.

Cuidã interroganti, num tu es vbiq;? ridẽs, naulum, inquit, nõ perdo, si sum vbiq;. Elusit Aristippus sophisticam quæstionẽ, an idem corpus possit esse diuersis locis, dum respondit non esse periculum, ne perdat naulum. Perdit enim naulum, qui dato pretio non peruehitur eò quò vult. 44 Lepide.

Confutatus in disputatione à quodam homine audaci, sed eodem furioso ac stolido, quum il- 45 Moderate.

lum videret gestientem inflatúmq; victoria, ego quidem, inquit, redargutus abeo, sed suauius dormiturus te qui redarguisti.

46 Helicon Cyzicenus vnus ex Platonis æqualibus solis defectum prædixerat. Qui posteaquam accidit, quemadmodum ille prædixerat, à Dionysio argenti talento donatus est. Tum Aristippus ad reliquos philosophos, & ego rem miram habeo quam possim prædicere. orantibus vt proferret, prædico, inqt, breui inter Platonẽ ac Dionysiũ futuram simultatem. Sẽserat enim regem animum suum iamdudum dissimulare.

47 Illud cum primis damnabat in hominum moribus, quòd in auctionibus vasa diligenter inspicerent priusquàm emerent, vitam eorum non inspicerent quos sibi in amicitiam adiungerent. At maior vtilitas est à fidis amicis, quàm à vasis, & plus damni est, nisi deligas.

Amicus deligendus.

Cum Dionysius in conuiuio iussisset, vt singuli in veste purpurea saltarent: purpura vero tum regum erat gestamen, nunc sutoribus etiam cõmunis: id Plato facere recusauit, his trimetris è fabula quapiam.

Οὐκ ἂν δυναίμην θῆλυν ἐνδῦναι στολὴν
Ἄῤῥην πεφυκὼς καὶ γένους ἐξ ἄῤῥενος. id est,
Muliebri ego haudquaquam indui queam stola,
Vir natus ipse & ex virili germine.

Comitet.

Aristippus vero non recusauit, sed indutus purpura saltaturus, hos versus recitauit ex tempore.

Καὶ γὰρ ἐν βακχεύμασιν
Ὁ νοῦς ὁ σώφρων οὐ διαφθερήσεται. Id est,
Nam in Liberi patris sacris
Mens quæ pudica est, nesciet corrumpier.

Dum aliquando Dionysium interpellaret pro amico, nec ille preces admitteret, prostratus cœpit amplecti pedes regis, & impetrauit. Id factũ quum quidam velut abiectius quàm vt philosophum deceret reprehẽderent, nõ ego, inquit, sum in culpa, sed Dionysius qui aures habet in pedibus. Ingenium iuxta promptum & ad faciendũ & ad excusandum quidlibet. 49 Preces abiectæ.

In Asia cõprehensus est ab Artapherne Satrapa. Id tẽporis quum quidam eum interrogaret, num & illic haberet solitam animi fiduciam, Inepte, inquit, quasi vnquam fuerim fidentiori animo q̃ nunc, alloquuturus Artaphernem. Nimirũ hoc illi præstabat philosophia, ne quẽ hominem metueret, sed cum omnibus libere ageret. 50 Anim' mes tu liber.

Eos qui liberalibus imbuti disciplinis, philosophiam negligerent, dicebat esse similes procis Penelopes, quòd hi cum Melanthone & Polydora ancillis rem habuerint, & omnia potius se habituros sperauerint q̃ Dominæ nuptias. Sensit liberales disciplinas esse velut pedissequas philosophiæ moralis, quæ cum primis sit adhibenda, & cuius gratia reliqua discuntur omnia. Simile quiddam dixisse fertur & Aristo de Vlysse, qui quum descendisset ad inferos, ait illum cum omnibus fere manibus fuisse collocutum, quũ ipsam reginam ne videre quidem potuerit. 51 Philosophia regina.

Percontanti quæ potissimum adolescẽtibus essent discenda, quæ viris, inquit, vsui futura sunt. Hoc dictum & aliis ascribitur. Optima statim discenda sunt, nec rudis ætas, quæ maxime docilis est, superuacaneis est occupanda. 52 Optima primum.

Posteaq̃ Aristippus magnam pecuniarũ vim 53

Philosoph⁹ diues. ſibi comparaſſet, & admiratus Socrates diceret, Vnde tibi tam multa? Vnde, inquit, tibi tam pauca? Non enim minus admirandum arbitrabatur, quòd Socrates tantus philoſophus & qui tantos haberet amicos, pauper eſſet, q̃ quòd ipſe diues.

54 Scorto cuidam dicenti, Sũ ex te grauida Ariſtippe, Iſtuc, iquit, nihilo magis ſcire poſſis, quàm per denſiſſimas ſpinas ambulans dicere, hæc me ſpina pupugit. Lepide.

55 Incuſante quodã quod filium ſic abijceret negligeréteq́, quaſi ex ipſo natus non eſſet. An non inquit, & pituitã & pediculos è nobis natos velut inutiles procul à nobis abijcimus? Senſit eos non habendos pro filijs, qui nihil haberent alioqui quo ſe parentũ affectui cõmendẽt, niſi q̃ ab ipſis progeniti ſint. Ita ſenex in comœdia, Tãtiſ per te volo meũ, dum id q̃d te dignum eſt facis. Liberi degeneres.

56 Cum Ariſtippus à Dionyſio pecunia donatus eſſet, Plato libris, atque ob id à quodam carperetur quaſi ad rem attentior eſſet q̃ Plato: Quid refert, inquit, mihi pecunijs erat opus, Platoni libris: ſentiens neutrum accuſandum. Auaritia nõ pecuniæ tãtum eſt.

57 Interrogatus quã ob cauſam ſic ipſum argueret Dionyſius, ob eandem, inquit, ob quam cæteri: ſignificans philoſophi libertatem omnibus eſſe moleſtam, non igitur mirandum ſi regi: ſimul illud innuẽs, regis iudicium nihil à vulgari differre, quòd fortuna non addat ſapientiam. Veritas odioſa.

58 Quondam petijt talentũ à Dionyſio, quúmq́ rex redarguendi nactus occaſionẽ, diceret, Nõne tu prædicabas philoſophum nõ egere? Da, inquit, & poſtea de hoc diſputabimus. Cum acceſſiſſet pecuniã, an non, inquit, recte dixi philoſo- Philoſoph⁹ nullius eget

phum non egere? Non eget qui quum opus est, habet vnde accipiat.

Dionysio recitanti versiculũ ex Sophoclis tra- 59
gœdia
Πρὸς τὸν τύραννον ὅστις ἐμπορεύεται
Κείνου 'στι δοῦλος, κἂν ἐλεύθερος μόλῃ id est
Quisquis tyranni ad tecta sese contulit,
Fit seruus illi, liber etsi venerit.
Aristippus correcto posteriore versiculo respõdit
Οὐκ ἔστι δοῦλος ἂν ἐλεύθερος μόλῃ.
Haud seruus est si liber illuc venerit.
Significans non esse vere liberũ nisi cuius animũ spe metuq; liberauit philosophia. Neq; enim vere liber est quisquis ingenuus natus est. Quidam hoc dictum asscribunt Platoni. *Libertas vera.*

Cũ inter Aristippũ & Æschinem incidisset si- 60
multas, quidam autẽ diceret. Vbi nũc illa vestra amicitia? Dormit inquit, sed eam excitabo. Itaq; simultatẽ Aristippus cõmoda liberáq; appellatione facile sustulit. Ne silentio malũ vt solet incrudesceret, vltro adijt Æschinẽ. Non, inquit, q̃ primũ redibim⁹ in gratiã, ac nugari desinemus? An potius expectabimus, vt scurris inter pocula de nobis loquẽdi materiã præbeamus? Cui quũ Æschines respõdisset, se lubenti animo rediturũ in gratiã, memẽto igit, inquit Aristippus, q̃ quũ essem natu maior, prior ad te venerim. Tum Æschines. Næ tu pfecto vir me lõge melior es. Siquidem à me simultatis, abs te sarciendæ gratiæ, fuit initium. Hoc pacto redintegrata est inter illos amicitia. *Reconciliatio.*

Quodã tẽpore cũ ciuibus aliquot suis nauigãs 61
naufragio eiectus est. Quũ in litore vidisset figu-

ras mathematicas in harena depictas. Salua,inquit, res est amici, hominũ vestigia conspicio:& ingressus ciuitatẽ proximã iuuestigauit qui nam essent illic disciplinarũ studiosi,cũ his vbi cõgressus est,summa cum humanitate tractarunt,non ipsum modo verum & comites illius, atq; etiam viaticum ad reditum subministrarunt. Tandem quum hi qui cum Aristippo venerant pararent reditum in patriam,rogarẽtq; illũ ecquid vellet suis ciuib⁹ renuntiari.Vt,inquit,studeant sibi huiusmodi parare opes,quæ naufragio non pereũt, sed simul cum possidente enatant.

Vera bona animi.

62 Quum Socrates taxaret vnguentis delibutos, & Charondas,siue vt alijs placet Phædon, percõtaretur,quis esset ille vnguẽtis delibutus.Ego inquit,infelix,& me infelicior Persarum rex.At vide,inquit,vt queadmodũ hac parte nullo cæterorum animaliũ est superior,ita nec hominum vllo præstantior.Sensit externis bonis hominem nihilo fieri meliorem,& equus sansucino oblitus idẽ oleret quod rex,& mẽdicus vnguẽto simili delibutus,nõ min⁹ bene olet,q̃ summus põtifex.

Libere.

DIOGENES CYNICVS.

Non incõcinnus,vt arbitror,ordo videbitur,si post facetã Socratis sanctimoniã,post hilarẽAristippi libertatẽ,Diogenẽ Sinopensem cõmemoremus,qui dictorũ omnijugi gratia lõge superauit cæteros,quanq̃ omnes hos tres diuersis quidẽ virtutib⁹,ex æquo tamẽ suspiciẽdos iudico,vt licet dissimilimi fuerint,equales tamẽ fuisse dicas.

1 Primũ Athenas profectus ad Antisthenem se contulit,à quo sæpe repulsus,nullum enim discipulũ recipiebat Antisthenes,nõ destitit tamẽ hæ

Studiũ sapientiæ.

tere:adeo vt quum aliquãdo baculum intentaret Antisthenes,vltro baculo caput subiecerit:dicẽs. Cæde si vis,at nullum inuenies baculũ tam durum, quo me abs te abigas dum aliquid dixeris. Insigne exemplum adamatæ sapientiæ.

Cum murem forte conspiceret in Megarico discurrentem,qui neq; cauum quæreret,neq; tenebris terreretur,neq; cibum appeteret,bellũ,inquit,libertatis exemplũ,móxq; contemptis omnibus cœpit in dolio habitare. 2 Libertas

Demirantibus quòd nullas haberet ædiculas vbi cibum capere posset, ostendit Iouis porticũ, aitque Athenienses ipsi magnificam extruxisse aulam vbi vesceretur. Quod publicum erat sibi quoque paratum interpretabatur.Neque potuit optare cœnationem splendidiorem. 3 Facete

Euclidis scholam,quòd arguta quidem, sed ad recte viuendum inutilia docere videretur,χολὴν, id est,bilem ac molestiam appellabat, quũ schola Græcis sonet otium,& Platonis διατριβὴν, id est,exercitationem, κατατριβὴν, id est contritionem voce deprauata vocabat,quòd à communi vita semotus disputationibus insenesceret, quum Diogenes in publico viuens mallet philosophice viuere quàm disputare. 4 Artes supuacaneæ.

Dionysiaca certamina quæ Athenis in honorẽ Bacchi,magnis impendijs pompáq; celebrabantur, appellabat magna stultorũ miracula, quòd in his nihil non ridiculum ageretur. 5 Pompa inepta.

Oratores qui summo in pretio habebantur Athenis dicebat turbæ ministros, quòd ad gratiã loqui cogerẽtur,ac seruiliter adulari stolidę multitudini.Coronas autẽ dicebat esse gloriæ pustu- 6 Oratores

las, ἐξανθήματα, qualia nonnullis progerminãt in naſo vultúque ex bile.

Homo animal ſtultiſſimum.

7 Quoties conſiderabat in hominũ vita, ciuitatũ gubernatores, medicos ac philoſophos, dicebat nullum animal homine ſapientius. Idem cõtemplans ſomniorũ interpretes, coniectores, diuinos, & huius generis cæteros, aut qui gloriæ diuitiiſque ſeruirẽt, aiebat ſibi nihil homine videri ſtultius: indicans hominis ingenium ad res optimas accõmodũ ſi exerceatur, ſin ad vitia degeneret, longe eſſe infra mutas pecudes.

Ratio.

8 Dicere ſolitus eſt ſæpius in vita parãdum λόγον ἢ βρόχον, id eſt, ſermonem q̃ laqueum. Qui deſponderunt animũ, ad laqueũ confugiunt, quũ ad conſolatoriũ ſermonẽ potius ſit cõfugiendũ. Nã animo ægrotãti medicus eſt oratio. Nec abſurdus fuerit ſenſus ſi λόγον accipias ꝑ ratione.

Philoſophus aulicus.

9 Quum in opiparo conuiuio videret Platonem nihil attingentem lautitiarũ, ſed oleis duntaxat veſcentem: Quid accidit, inquit, vir ſapiẽtiſſime, vt quum ob huiuſmodi menſas in Siciliam profectus ſis, hic à paratis abſtineas? Ad hæc Plato. At Hercle, Diogenes, & in Sicilia huiuſmodi ferè cibo contentus eram. Quid igitur, inquit Diogenes neceſſe erat Syracuſas nauigare? An tum Attica non ferebat oleas? Hoc dictum quidam aſcribunt Ariſtippo.

Conceſſis abuti.

10 Diogenes aliquãdo Platoni occurrit caricas edens, eíq; offerens dixit, licet participẽ eſſe: cum acceptas ediſſet, participem eſſe dixi, inquit, nõ deuorare, μετασχεῖν οὐ καταφαγεῖν. Hic iocus ad rem ſeriam poteſt accommodari, videlicet in eos qui principis, præceptoris, aut parẽtum per-

missu abutũtur ad inconcessa. Veluti si quis admonitus nõ esse inutile degustare dialecticã, totã vitam ei impendat studio, dictum ita refertur à Laërtio, vt dubites vter alteri obtulerit caricas.

Plato frugalis quidẽ erat, sed tamẽ amãs mũdiciei, contrà Diogenes sordidus. Itaque calcans Platonis culcitram præsentibus aliquot Dionysij amicis quos Plato inuitarat ad conuiuiũ, dixit, calco Platonis ambitionẽ. Mox Plato. At quanta superbia tumes ipse Diogenes dum alienam superbiam te calcare putas. Hoc ipsum ab alijs narratur lepidius. Diogeni dicenti. Calco fastum Platonis. Calcas, inquit Plato, sed alio fastu. Nã hoc ipsum fastus erat, quòd iactabat mundiciei contemptũ: & qui sordibus gloriãtur, nõ minus ambitiosi sunt quàm qui splendide vestiũtur, sed aliter. Turpior est autem ambitio ex fuco virtutis laudem captans. Sotion tamen hoc nõ ascribit Diogeni, sed Platoni Cynico. 11 Gloria recta.

Diogenes à Platone petierãt vini paululũ, tũc & caricas. Plato misit lagenã, cui Cynicus hunc in modum gratias egit. Quũ interrogaris quot sint duo & duo, respõdes, vigintiita nec secũdũ ea quæ rogaris das, nec ad ea quę interrogaris respõdes. Notauit Platonẽ vt immodice loquacẽ, quod idem in illius scriptis notauit Aristoteles. 12 Liberalitas nimia.

Percontanti in qua parte Græciæ vidisset bonos viros. Viros, ait, nusquã, sed Lacedæmone vidi pueros. Notans totius Græcię corruptissimos mores, adeo vt apud Lacedæmonios, gentẽ incorruptissimã, tantũ in pueris resideret prisca integritas. Simul illud innuit in reliqua Græcia ne pueros quidẽ esse bonos: tum & illud, viros esse 13 Pauci boni

pueris deteriores, quum ab his oporteat pueros ad probitatem institui.

14 Quum aliquando de re seria differens, nullum haberet auscultatorem attendentē, cœpit ineptā cantionem canere veluti saltaturis. Vbi iam plu rimi concurrissent, obiurgauit illos, quòd ad stul ta & inepta frequentes & alacres accurrerent: ad seria vero & ad bene viuendum vtilia, nec alacri ter conuenirent nec diligēter auscultarent. Huic simillimum est, quod Demostheni quidam ascri bunt de vmbra asini.

τερετίζειν. Ridicula præferūtur salutaribus

15 Reprehendebat homines quòd lucta, calcitrā do aliisq; his similibus semet exercerent, vt pe riti euadant, nullos autem in hoc incumbere, vt probi & honesti euaderent.

Cura præpostera.

16 A nullo deniq; hominū genere linguæ dicaci tatem temperabat. Grāmaticos aiebat se demi rari, qui tanto studio mala Vlyssis perquirerent, sua ipsorum mala ignorarent. Olim Grammatici potissimum versabantur in Homeri rhapsodijs, at is in Odyssea cōmemorat varios Vlyssis erro res. Musicos item accusabat quòd in cithara dili genter aptarent chordas ad cōcentus, mores ha berent incōcinnos. Reprehēdebat & mathema ticos, q̄ solē, lunam, ac stellas intuerentur, nō vi dentes ea quæ essent ante pedes. Oratores carpe bat, quòd studerent iusta dicere, sed eadem face re negligerent. Auaros obiurgabat, quòd pecu niam verbis vituperarent, quū eam animo pluri mi facerent. Est enim hoc auaris peculiare, quòd nulli magis detestantur auaritiam quàm ipsi.

Præpostera studia.

17 Taxabat hominum vulgus quòd bonos viros hoc nomine laudarent, quia pecunias contemne

rent, nec interim imitarentur quos laudibus extollerent vehemẽter, sed pecuniosos magis sequerentur, quos vituperabant. Destomachabatur in eos, qui pro bona valetudine sacrificarent, & in ipso sacro epulis immodicis semet ingurgitãtes, facerent bonæ valetudini contraria. Dicebat se mirari seruos, qui cũ viderẽt dominos plus æquo voraces, non illis eriperent cibos, Nam hoc esset dominorum valetudini consulere, & seruis magis conuenit edacitas.

Hactenus dictum est, quos quibus nominib⁹ reprehenderit, nũc audi quos laudarit. Probabat eos qui vxores ducturi nõ ducerent, qui nauigaturi non nauigarent, qui pueros alturi nõ alerẽt, qui ad rempu. accessuri non accederent, qui se ad conuiuendum præpotentibus componerent, nec tamen accederent: significans ab his omnib⁹ abstinendum, eóque prudentes videri, qui ad ea solicitati, tempestiue vertissent sentẽtiam, quòd semel aggressis non sit integrum mutare consiliũ, etiam si pœniteat instituti. Qui duxit vxorem, iam sui iuris non est: qui se mari commisit, ventorum arbitrio feratur oportet: qui semel accessit ad rempublicam scenæ seruiat oportet, & vt cupiat, tutum non est ad priuatam redire vitam. 18 Quæ in vita fugiẽda.

Illi tribuitur & hoc ænigma, manus non esse porrigendas amicis complicatis digitis, innuens nõ satis esse si comes nos præbeamus amicis, sed comitati comitẽ adiungẽdam benignitatẽ. Qui comiter tractant amicos dicuntur δεξιοῦσθαι, quasi dicas dextrare. 19 Benignitas

Quũ captus venderetur in Creta, præconi roganti quid sciret, & quo titulo eum commenda- 20

ret emptori,dic,inquit, te vendere hominem qui sciat imperare liberis. Quidam Xeniades Corinthius admiratus præconij nouitatẽ,adijt Diogenem percontans num sciret qđ profiteretur. vbi ex sermone hominis cœperit esse sapientẽ ac doctũ, mercatus duxit domũ,eiq; suos liberos erudiendos tradidit: quos ille susceptos liberaliter instituit,primũq; tradidit artes liberales,mox docuit equitare,arcũ tendere,fundam rotare,iaculari telum. In palestra vero nõ permittebat, vt pædotriba illos grauioribus laborib9,in morẽ athletarum exerceret,sed hactenus quantũ ad ruborem bonámq; corporis valetudinẽ conduceret. Curauit vt ex poëtis alijsq; scriptorib9 optima queq; ediscerent,quòd ea modo vere scimus quæ memoria tenemus:breuiter totius doctrinæ summã illis redegit in compendiũ,quo & citius perciperent,& fidelius memoria cõplecterentur. Eosdẽ instituit domi ministrare parentib9,cibo leui vilíq;,& aquæ potu cõtentos esse, quúmq; cæteri cæsariẽ alant ad formæ cõmendationẽ,ille iussit illos radere comã:& si quando prodeũdum esset in publicũ, incõptos producebat absq; tunicis, incalceatos ac tacitos. Quin & ad venatum illos ĩstituebat. Lacedæmonios imitat9. His reb9 factũ est,vt à pueris obseruaret, pq; illos parẽti cõmẽdaret. Alij narrãt præconẽ Diogenis iussu ita prędicasse,est ne quispiã qui velit emere dominum?

12 Quũ sederet in auctione,vetitus est sedere ac iussus est stare,ob id opinor, vt facili9 inspiceret emptor qđ emeret. At Diogenes quid,inquit,refert,quãdo pisces quocũq; modo iaceant emuntur:notans vulgi stultitiã,qui empturi seruũ ca-

Sermo index animi.

uent, ne quod corporis vitium fallat, nec similí cautione explorant mentis habitum. Is autē deprehenditur ex oratione.

22 Aiebat sibi videri mirū, quòd quum ollam aut operculum non emerent homines, nisi pulsu ac tinnitu exploratū, in emendo homine solo aspectu essent contenti: significans hominē nulla ex re melius cognosci quàm ex oratione. Vt igitur qui vas fictile teruncio parant emere, digito pulsant, atq; ex tinnitu reddito dignoscūt, sit ne integrū, probæ argillæ, ac bene coctū: ita priusquā minis aliquot emāt hominē oportebat ad dicendū prouocare, atq; ex oratione deprehēdere qualis sit. Eodē pertinet dictū superius: piscis mutus est, nec refert quomodo iaceat, quum nihil aliud sit quàm piscis: ita non refert quo corporis habitu emas hominem, si silentem emas.

23 Xeniadæ à quo fuerat emptus, dicebat. Mihi licet seruo obtēperes necesse est, propterea quòd qui nauclerū aut medicū habet seruū, ei tamen parere cogitur, si velit ex eo capere vtilitatem. Seruo prudenti obtēperandum.

24 Apud hunc Xeniaden fertur consenuisse, & à suis discipulis sepultus esse. Rogatus à Xeniade, quomodo sepeliri vellet. In faciē, iquit. Percōtāti causam, quoniā, inquit, paulopost futurum est, vt inferiora fiant superiora: huc alludens q̄ id temporis Macedones rerū potirētur, atq; ex humilibus fierent excelsi: quòd si inuerterentur omnia, fore vt cadauer etiā ex prono fieret supinū. Fortassis illud sensit, nihil referre quo statu corpus exanime sepeliatur, qua ī re magna erat vulgi superstitio. porrectis in portā pedibus efferebantur: stātes cremabātur, & hodie stātes vt audio sepeliūtur Sepultura.

tur Iudæi, cert e ſupini ſepeliunt õnes Chriſtiani.

25 In foro quondam ſtans clamabat. Adeſte homines, veluti cōcionaturus apud populū: quúmq; iam frequentes cōueniſſent, nec ille deſineret clamare. Adeſte homines, quidam indignati, En adſumus, dic aliquid. Tum Diogenes baculo illos abigens, homines, inquit, adeſſe iuſſi, nō ſterquilinia. Non putauit hominis cognomen competere in eos, qui non viuerent iuxta rationē, ſed brutorum in morem agerentur affectibus.

Homines pecudū ſimiles.

26 Alexander magnus quum eſſet Corinthi, adijt Diogenem pro dolio ſedentem, cúmq; eo multa collocutus eſt: à quo digreſſus indignātibus amicis quòd rex illi cani tantum habuiſſet honoris, qui tāto principi nec aſſurgere dignaretur. Imò, inquit, ni Alexander eſſem, Diogenes eſſe vellē. Adeo demiratus eſt animū illū liberū, ac rebus humanis omnibus ſuperiorem, vt nihil regno ſimilius eſſe iudicaret. Præcipua regū felicitas eſt, quòd nulli ſeruiūt, ſed quicquid volunt facile efficiūt, tum quòd nullius egeant: atqui hoc ipſum homini præſtat philoſophia, multo verius, q̃ regnū monarchis. Quanq̃ Alexandrū eſſe, Alexāder maius quiddā exiſtimabat q̃ regem eſſe.

27 Negabat illos debiles ac mācos appellandos, qui ſurdi eſſent aut cæci, ſed qui perā non haberent. Luſit autē affinitate vocū. Nam ἀνάπηρος Græcis dicitur mācus aut mutilus, ἄπηρος qui pera caret: innuens opinor hominē ad omnē vitæ functionem inutilem eſſe qui expers ſit philoſophiæ. Pera enim Cynicorum penus erat.

Philoſophia

28 Ingreſſus aliquando iuuenum conuiuium, capite ſemitonſo, non ſolum non comiter exceptus

est,sed multis plagis onustus dimissus est.Quos ille hac ratione est, vltus. Nomina iuuenũ à quibus fuerat cæsus albo inscripsit,itaq; obambulabat soluto pallio: plagarũ notæ loquebãtur quid esset passus,& album prodebat autores.Hoc pacto iuuenes inhumanos omnibus obiurgãdos ac reprehendendos exposuit. Vindicta ciuilis.

29 Quoniã Cynicus erat,canis dictus est, & hoc vitæ genus à multis laudabatur,nemo tamẽ imitabatur.Itaq; dicere solitus est se canem esse laudantium, sed laudatorum neminem cum laudato cane audere venatum ire. Virtus laudata tantũ

30 Iactante se quopiam ac dicente. Viros supero in Pythijs.Equidẽ,inquit,viros,tu vero mãcipia. Lusit rursus affinitate vocũ,quę est iter ἄνδρας & ἀνδράποδα. Mãcipia autẽ appellabat quicunq; seruirẽt cupiditatib9.Has philosophia vincere pulchri9 est,q̃ in Pythijs ludis vincere viros. Serui veri

31 Cuidã admonẽti,vt iã senex quiesceret à laboribus.Quid,inquit,si in stadio currerẽ,vtrũ oporteret iam metæ vicinũ cursum remittere,an magis intendere? Recte sensit virtutis studium hoc magis intendẽdũ quo minus superest, quòd turpe sit tum ab honesto instituto refrigescere. Intendẽdũ honesti studium.

32 Aliquando vocatus ad cœnam,negauit se venturum.Rogãti causam,quoniã,inquit, heri mihi non sunt actæ gratiæ. Vulgus hominum postulat sibi veluti pro magno beneficio gratias agi si quem admiserint ad conuiuium.At Diogenes licet pauper , existimabat sibi deberi gratiã quòd non grauaretur interesse cõuiuio, quia nusquam iret asymbolus , sed lautius philosophiæ sermonibus pasceret conuiuatoris & conuiuarum ani-

mos quàm ille corpus epulis.

33 Demosthenem aliquãdo in publico diuersorio prandentẽ deprehendit: quúmq; ille conspectò Diogene sese subduceret. Tãto magis, inquit, in diuersorio futurus es: significans hoc illũ magis fore conuiuarũ fabulam, quòd nõ solum ibi versaretur, sed etiam tanquam in re nefaria deprehensus sese subduxisset. Hoc enim memorabiliꝰ, quàm quòd illic potaret. Alij narrãt hoc cuidam adolescenti dictum, Is potuit & Demosthenes esse: simplicior autẽ sensus est, vt accipiamꝰ adolescentulum admonitum, ne intrò fugeret, sed foras. Nam quo interius sese abdebat in popinã, hoc magis erat in popina.

34 Hospitibus quibusdam celebrem illum Demosthenem videre cupientibus, porrecto medio digito, hic est, inquit, ille Demosthenes Atheniẽsium orator. Digitus pollici proximus index dicitur, quòd hunc intendentes solemus aliquid cõmonstrare. Digitus autem medius apud priscos infamis habebatur, ob causam hic non referendam. Porrò Demosthenes vulgo male audiebat, quasi parum vir esset. Id significãs Diogenes maluit illum medio, quàm indice demonstrare.

Hic est ille.

35 Cuidam exciderat panis: eúmq; reliquit, quòd puderet recipere. Hunc castigare volens Diogenes iniecto fune collo traxit vrceum per ceramicum, hoc faciens in poculo, quod ille in pane facere erubescebat.

Pudor inutilis.

36 Cum multis videretur immodice philosophꝰ, respondit sese imitari chori magistros, qui tonũ legitimum excedere solent, vt alii congruum arriperẽt. Quod enim excedit modum, tametsi vi-

Exempla insignia.

tiosum est, tamen ad excitandam aliorum socordiam conducibile est. Ita pallium ac dolium Diogenis, diuitibus suas delicias exprobrabant.

Dicebat plurimos insanire præter digitũ. Nã 37
si quis assidue medium digitum intẽdat vice indicis, vulgo habetur insanus: si quis indicem, sanus videtur. At plurimi sunt homines qui grauius insaniunt in rebus serijs, quàm si digitum pro digito porrigant, & tamen hi vulgo non habentur insani. Quemadmodum & hodie, parentes in liberis pro graui peccato castigant, si læua pro sinistra vtantur. Atqui non itidem castigant eos, quum turpia pro honestis eligunt.

Insaniæ genera.

Taxabat & in hoc hominum insaniam, quòd 38
res pretiosas minimo emerent venderéntque, vilissimas plurimo. Statuam enim tribus nummûm millibus emi, quum farinæ chœnix duobus æreis veniret. At statua nihil opus ad vitam, sine farina viuere non licet. Coueniebat igitur farinam multo statuis esse cariorem. Philosophus pretia rerũ æstimabat vsu naturali, vulgus æstimat stulta persuasione.

Aestimatio præpostera

Quod supra retulimus de Xeniade quidam 39
ita narrant. Quum esset emptus Diogenes, perinde quasi ipse Xeniadem emisset, dixit illi. Vide vt iussis meis pareas. Quúmque ille diceret, ἄνω ποταμῶν, significans rem præpostere agi, si seruus imperet hero. Si medicum, inquit Diogenes, emisses æger, non illi præscribenti obtemperares, an diceres ἄνω ποταμῶν? Si herus corpore male affectus auscultat seruo rei medicæ perito, multo magis decet animo ægrum auscultare seruo philosophię perito: quod enim ars me-

Seruus prudẽtior hero

dica præstat corpori, hoc philosophia præstat animo. Illa medetur febri, hæc prauis cupiditatibus. Quanto autem animus præstat corpori, hoc illius morbi sunt quàm huius grauiores. Laërtius addit, quum à præcone rogaretur, quo titulo vellet prædicari, isq; respõdisset, se scire imperare liberis, vbi vidisset prætereũtem quendã bene cultum, huic, inquit, me vende, nã is eget domino.

40 Cuidam ambienti à Diogene in philosophiæ disciplinã recipi, admisso explorandi gratia pernam in via ferendam dedit, séq; iussit sequi. Ille pre pudore, abiecto quod gestabat, furtim se subduxit. Aliquãdo post, forte fortuna illi factus obuius, ridens, tuam, inquit, ac meam amicitiã perna diremit: indicans illum nõ esse idoneum philosophiæ discipulum, qui stultum pudorem non posset contemnere. Neq; enim turpe est gestare pernam, sed ab honesto recedere turpe est. Diocles hoc ipsum paulo secus narrat. Quum quidã ambiens esse Diogenis discipulus dixisset illi, Impera mihi Diogenes, admisso in famulitium casei frustum portandum dedit. Id quũ ille ob pudorem recusaret, nostram, inquit Diogenes, amicitiam paululum casei diremit.

Pudor inutilis.

41 Quũ aliquando vidisset puerũ caua manu bibentem, hic puer, inquit, me frugalitate superat, qui supellectilem superfluã mecũ circunferã: & eductũ è pera poculũ ligneũ abiecit, nesciebam inquiens & in hoc nobis prouidisse naturã. Quũ alterum puerum vidisset vasculo fracto, cauo panis excipere lenticulam, abiecit & catinũ ligneũ, vt superuacaneũ. Hęc patiar videri ridicula, modo fateamur, immodicũ simplicitatis exemplũ

Frugalitas.

in hoc vtile,vt nos nostri luxus pudeat.

Sapienti nihil deesse colligebat hoc syllogismo. 42
Deorũ omnia sunt,Deorum autẽ amici sunt sapiẽtes,& amicorũ cõmunia sunt omnia,sapiẽtũ igitur sunt omnia. Sed eodẽ syllogismo reijci poterat petens aliquid.Q uur petis, habens omnia? Sapiens diues.

Cum vidisset fœminã dijs procumbentem,ita curuato corpore,vt à tergo quædam apparerent 43
quæ nudari non decet oculis hominũ,adijt illam dicens. Non vereris mulier ne stante post tergũ tuũ deo:nam illius plena sunt omnia:parum decenter te geras? Æsculapio percussorẽ consecrasse dicitur,qui accurrens procidẽtes in faciem cõtereret,hoc figmento deterrens homines à superstitione,qui credũt deos non audituros, nisi ipsis indecoro corporis gestu supplicent. Decorum vbique.

Solitus est ioco dicere, sibi tragicas execrationes occurrisse,quòd esset, Ανέσιος,ἄπολις,ἄπατρις,πτωχὸς,ἀλήτης, καὶ ἡμερόβιος, id est, 44
domo,ciuitate patriâque carens,pauper, erro,& in diem viuens. Alludens ad locum aliquẽ è tragœdijs. De Oedipi execrationibus nobis dictum est in Chiliadibus. Paupertas tragica.

Quin & illud dixisse fertur,quòd fortunæ opponeret animi fiduciam,legi naturam,affectibus 45
rationem,eo quòd his tribus paratur ac seruatur hominũ tranquillitas. Aduersus fortunæ procellas tuetur sapientẽ animus impauidus,naturam pro lege sequit̃,cui si repugnet lex, cõtemnit eã, Porrò cupiditatum tumultus ratione compescit. Philosophi vita.

Quũ Alexander magnus inuiseret Diogenẽ, 36
reperit eum in cranio sedentem pro dolio,ac laceras schedas glutino committentem:posteaquã

rex multa cũ illo colloquut⁹, pararet abire, dice-
rétq;. Cogita Diogenes quid à me velis petere, nã
quicquid optaris feres. Mox, inquit, de alijs, inte-
rim secede paulisper. Cũ rex secessisset, putans il-
lum velle deliberare, diutius silenti repetijt. Pete
quod vis Diogenes. Hoc, inquit, volebã, nã prius
arcebas mihi solem, ad id quod ago necessarium.
Alij narrant illum dixisse.
47 Ne mihi feceris vmbram, quòd vellet apricari.
Memoratur & illud Alexandrum ita fuisse lo-
quutum. Adsum ô Diogenes tibi subuenturus,
Philosoph h⁹ paucis eget — quandoquidem video te multis egentẽ: cui Dio-
genes. Vter nostrum pluribus eget: ego qui vltra
peram & pallium nihil desidero: an tu qui nõ cõ-
tentus patrio regno, tot periculis temet obijcis,
vt latius imperes: adeo vt vix totus orbis tuæ cu-
48 piditati videatur satis futurus?
Quodam tempore quum diutissime legens tã-
dem eò venisset vt videret chartam vacuam. Bo-
Lepide. — no, inquit, animo estote viri, terram video. Allu-
dens ad longa nauigatione fessos, qui recreantur
49 animo quum ipsis procul apparet portus.
Cuidã sophisticis argutationibus colligenti, q̃
Argutiæ friuolæ. — Diogenes haberet cornua, frontẽ ac tẽpora ma-
nu cõtrectans, atqui, inquit, ego nõ video, iride-
50 re maluit friuolum enthymema q̃ soluere.
Quum Zenon in scholis disserens, acutissimis
rationibus probaret nullum esse motũ, nec esse
posse. Diogenes surgens cœpit inambulare. Id
admiratus Zenon. Quid, inquit, agis Diogenes?
Cõfuto, iquit, tuas rationes. Taxans interim in-
anem ingenij ostentationem.
Sophista quidam volens apud Diogenẽ ostẽ-

tare acumen ingenij, hunc in modum ratiocinatus est, Quod ego sum, tu non es. Cum annuisset Diogenes, Ego, inquit, sum homo, igitur tu nō es homo. Tum Diogenes, A me, inquit, incipe, & recte collegeris. Non dignatus est aperire, quid haberet vitij ratiocinatio, sed maluit irridere de tā friuolis nugis sibi placentem. Si sic sumpsisset, tu es homo, sequebatur sophistam nō esse hominē. Argutiæ friuole.

52 Cuidā ad ostentationem ingenij multa de reb9 cœlestibus disserenti, q̄ nuper, inquit, de cœlo venisti? Socratem in hoc retulit, cuius est illud, Quę supra nos nihil ad nos. Ignota log.

53 Eunuchus quispiam contaminatæ famæ inscripserat ædibus suis, μηδὲν εἰσίτω κακὸν, ne qd ingrediatur mali. Id videns Diogenes, Ædiū, inquit, dominus, quà ingredit? Eunuchus boni omnis gratia posuerat titulum, ne quid infelicitatis attingeret domum. Id Diogenes detorsit ad mala animi, quæ sola vere mala sunt. Mala vera.

54 Nactus vnguentum eo pedes inunxit præter morem publicum. Id demirantibus dixit, Quoniam vnguentum capiti infusum exhalatur in aërem, à pedibus autem ascendit ad nares. Similiter alius reprehendit publicam consuetudinem, qua coronas capiti imponunt, quum magis conueniat infra nares ponere, quòd fragrantię vapor non tam descendat quàm ascendat. Ridiculum.

55 Athenienses hortabantur Diogenem, vt mysterijs initiaretur, addentes quòd initiati apud inferos principatum tenerent. Ad quæ Diogenes: perquàm ridiculū est, inquit, si Agesilaus & Epaminondas in cœno degunt, & Patetion fur ac vilissimi quiq; homines, q initiati sint, in beatorū Initiari nō est satis.

insulis erunt. Grauiter taxauit sacerdotum mores, qui quæstus gratia blandiebantur hominum imperitorum superstitioni, persuadentes initiationem conferre felicitatem post hanc vitã, quũ ea parata sit his qui pijs & egregijs factis eã promeruerint, siue sint initiati, siue non sint.

56 Cum primum cœpisset philosophari, quum in dolio sicco mucidóq; pane vescens solus, audiret totam vrbem lætitia perstrepẽtem, erat enim dies festus, sensit animo nõnihil tædij, diúq; secum de relinquendo vitæ instituto cogitauit. Sed quũ tandem mures videret adrepentes panisq; micas edere, Quid tibi displices, inquit, ô Diogenes? sat magnificus es, ecce etiam parasitos alis.

Lepide.

57 Platoni ipsum ob vitæ sordes canẽ appellãti, Sane, inquit, nam ad eos qui me vendiderant recurri. Solent enim canes si vendantur, ad veteres dominos recurrere. Non offensus est cõuitio, sed commode interpretatus est. Quum Æginam nauigaret, interceptus est à piratis, atq; in Cretam perductus, ibíq; venditus. Eos piratas puto fuisse Corinthios, aut Athenienses, aut certe Æginetas.

Canis conuitium.

58 Quum è balneis redeuntem quidã rogassent, num illic esset multum hominum, negauit esse. Rursus percõtatus, an illic esset multa turba, annuit: significans hominis vocabulum in paucos competere.

Homines non homines.

59 Narratur & illud vix credibile: Plato sic definierat hominem, homo est animal bipes absque pennis. Ei definitioni quum discipuli Platonis applauderent, Diogenes gallum gallinaceum pennis ac plumis nudatum produxit in scholam. En inquiens, hic est homo Platonis. Itaq; definitioni

Ridiculum.

adiectum est,latis vnguibus,quòd aues eiusmodi non habent.

60 Percōtanti qua quis hora prādere debeat,Si diues est,inquit,quum vult:si pauper,quū potest. Festiuum.

61 Apud Megarēses quū videret arietes pellibus tectos aduersus frigoris iniuriā, ipsorum autē filios nudos,Satius est,inquit,Megarensis esse arietem ꝙ filium. Traditum est de Megarensibus ꝙ indiligenter habent filios suos. Educatio.

62 Quidā in publico gestās longā trabē per imprudentiā percusserat Diogenē,móxq; ex more dixit,Caue. At Diogenes,Num,iquit,me vis iterū percutere? Alii sic narrāt: dicēti caue,baculū īpegit in caput,& post ictū adiecit, caue:par pari referēs. Nam ante lęsionē dicendū erat,caue. Sera monitio.

63 Quodam tempore lucernam accensam gestās obambulabat in foro clarissima luce,quærenti similis. Rogantibus quid ageret,hominem,inquit, quæro:notans publicos ciuitatis mores, vix homine dignos. Homo raro inuentu.

64 Cum aliquando perfusus esset aqua, starétque toto distillans corpore, circumstantes aliquot, vt fit, commiserabātur hominem indigna passum. Quibus Plato,nā & is forte tum aderat, Si vultis,inquit,commiserari Diogenem,abite,notans in philosopho gloriæ cupiditatē. Hoc igitur spectaculo quoniam delectabatur felix erat potius quàm miserandus: at si nullo teste perfusus fuisset,tum vere fuisset miserabilis. Gloria tecta.

65 Colaphum impingenti , profecto, inquit, nesciebā me capite galeato ambulare. Ludens manum pronam galeam dixit . Nec aliter vltus est percussorem. Nisi forte legendū est,nesciebā ca- Moderate.

pite galea tecto incedendum esse.

66 At nō eadem patiētia tulit Midiam, qui impacto illi colapho dixerat, Tria milia tibi in mensa sunt posita: per ludibriū illi gratulans, quòd pro colapho tantū nummorum ex mulcta ad ipsum esset rediturum si lege ageret. At Diogenes postridie sumpto pugilum loro, eóque impacto Midiæ totidē verbis dixit, Tria milia tibi in mensa sunt posita. A. Gellius narrat de quodam, qui pro delectamento habebat manu depalmare homines, móxque è crumena quam in hoc circumferebat, iussit numerari mulctā. At Diogenes declarauit nō oēs esse ea patiētia, vt mulcta cōtēti sint.

Par pari.

67 Philosophi vulgo hoc nomine male audiebāt, quòd deos aut nō crederēt esse, aut contēnerēt. Hoc innuēs Lysias interrogabat Diogenem, crederet ne esse deos. Cui Diogenes, Qui conueniat, inquit, vt non credam, quum persuasum habeā, te dijs inuisum esse? Hoc dictū quidam attribuunt Theodoro. Non respondit ad quæstionē, sed in contumeliose interrogantē retorsit sermonē.

Salse.

68 Conspicatus quendā se religionis causa aspergentem aquis fluuialibus, Nam hoc ritu prisci solent purificari, si quid piaculi commissum crederent, Infelix, inquit, quum erras in Grāmatica, nō absolueris aspersus: multo minus aspersio te liberabit à vitæ criminibus. Recte notabat hominū superstitionem, qui crederent sensibili elemento purgari maculas animi, nisi prauas cupiditates amputassent.

Superstitio.

69 Eos summopere reprehendebat, qui si quid secus euenisset, fortunam incusarent, id quod vulgus hominum solet: dicens, ipsos homines poti⁹

Vota stulta.

incuſandos,qui poſtularent à fortuna nõ quę vere bona eſſent,ſed quæ ipſis bona viderẽtur. Nã ſi permitterent dijs,quæ ipſi iudicãt optima,darent:nunc acceptis his quæ flagitarunt,impudenter incuſant deos.

Superſtitionem hominum qui in ſomnijs terrentur hoc pacto deridebat, Quæ vigilantes,inquit, agitis, ea non curatis:quæ vero dormientes ſomniatis,ſolicite perquiritis. Ad felicitatẽ enim aut infelicitatem hominis, non tam refert quid patiatur in ſomnis,quàm quid agat vigilans. Ibi quoties aliquid turpe committit, oportebat metuere deorum iram, ac triſtem euentum, non ſi quid dormientibus ſit viſum. 70

In Olympijs præconem ita pronũtiantẽ, Dozippus viros vicit,correxit Diogenes,Hic inquiens mancipia,ſed ego viros:ſignificãs eos qui certarent Olympia,non eſſe viros, ſed gloriæ mancipia. Solus philoſophus vincit viros. Simile huic eſt quod ſupra retulimus. 71 Victoria pulchra.

Cum Philippus exercitum haberet apud Cheroniam,venit eò Diogenes, & cõprehẽſus à militibus deductus eſt ad regem:qui cõſpecto Diogene ignoto iratus exclamauit, Explorator. Cui Diogenes,prorſus, inquit, explorator, nam huc veni inſpecturus inſaniam tuam,qui non contentus regno Macedonũ,aliena captãs temet in diſcrimen cõijcis,ne & regno & vita priueris. Rex admirat⁹ hominis libertatẽ iuſſit illũ abire liberũ. 72 Ambitio.

Alexander Macedonũ rex miſerat epiſtolã ad Antipatrũ,per quendã nomine Athliam : quum id temporis forte adeſſet Diogenes, qui Cynico more dixit, Athlius ab Athlio per Athliam ad 73

Athlium. Porrò Athlius Graece miserum sonat multísque laboribus afflictum, vnde & Athletis nomen. Sensit philosophus principes ob ambitionem assiduis bellis tumultuantes vere miseros esse: æque miseros qui illorum cupiditatibus inseruirent.

74 Inuitatus vt ad Alexādrum veniret, recusauit: at Perdiccæ præfecto minitanti necem ni veniret, Nil, inquit, magni feceris, siquidem & cantharis & phalangium idem possunt. Cantharis pusillum est insectum non dissimile scarabeo, sed præsentaneum habens venenum: phalangium araneí genus est nocētissimum. Nec dubitauit vicissim minitari Perdiccæ, se feliciter victurum, si sine illo viueret: indicans infelices esse qui cum Perdicca viuerent.

Libere.

75 Aiebat faciles esse deos ad donandam hominibus vitam, cæterū hanc ignorari ab his, qui quærunt dulciaria, vnguenta, aliáq; hoc genus delitias. Hic enim qui fruuntur, credunt se viuere, quū veram vitam, trāquillam ac suauem sola præstet sapientia. Non igitur dij sunt incusandi, sed homines, qui per stultitiam non postulāt ab illis vitam, sed voluptates.

Voluptas.

75 Conspiciens delicatum quendam à seruo calceari, nondum, inquit, sat beatus es, nisi te etiam abstergeat: id erit, si mācus fueris. Visum est Diogeni nō multo minus absurdum in calceatu abuti opera famuli, si quis ipse sibi hoc præstare valeat, quàm si post exoneratam aluum adhibeat famulum abstergēdo podici, Quanquā intelligi potest & de abstergendo naso. Philosopho ethnico prodigiosæ deliciæ videbantur, ethnicum cal-

cari à famulo: at ego noui Christianũ, sacerdotẽ, ac Theologũ, cui quũ nullũ esset membrũ man cum, tamen aditurus latrinã famulos accersebat qui soluerent ligulas, item reuersus qui alligarẽt. Id ego videns, sic mecum cogitabam, Vtinam hic adesset spectator Diogenes.

77 Conspicatus duci quendam, qui phialã ex ærario furatus sustulerat: Ducebatur autem à magistratibus, quos illi ἱερομνήμονας appellant: Magni, inquit Diogenes, fures paruum ducunt. Vtinam hoc non possit vere dici in magistratus aliquot Christianos, à quibus ad laqueum adigitur interdum qui X. drachmas sustulit, ipsi impune magnis furtis, vel peculatu potius ditescunt.

78 Salse. Videns adolescentem lapides iacientem in crucem, Euge, inquit, scopum attinges. Innuens fore, vt aliquando in crucem ageretur.

79 Salse. Cum adolescẽtuli circũstantes Diogenẽ acclamassent, Canis, canis: ac mox territi fugere cœpissent, rogatiq; quur fugerẽt, dixissent, ne mordeas nos canis. Bono, inquit, animo sitis filioli, canis nõ edit betulã. Tecte illis exprobrãs mollitiẽ.

80 Hypocrisis. Cuidam sibi placenti, ꝙ Leonis exuuio tectus incederet, Non tu desines, inquit, virtutis stragulas pudefacere? Indecorum esse censuit, quòd homo mollis Herculis amictũ sibi vindicaret. Idẽ dici potest ijs, qui prodigioso amictu profitẽtur sanctimoniam, vita non respondente.

81 Prædicantibus beatum Callisthenem philosophum, quòd apud Alexandrum apparatu splendido exciperetur, Imò, inquit, infelix est, quòd illi prandendum cœnandũmq; sit, cum Alexãdro visum fuerit: sentiẽs nihil esse beatũ si absit liber

tas. Hic est Callisthenes Aristotelis discipul⁹, quẽ Alexãder tandẽ cõiecit in carcerẽ, vbi & perijt. Quidã pro Callisthene supponunt ipsum Aristotelem, cuius felicitatem prædicãtibus ꝙ cũ regis filio viueret: Aristoteles, inquit, prandet quũ vult Alexander, Diogenes quum vult Diogenes.

82 Si quando egebat pecunijs, eas ab amicis accipiebat: at suggillãtibus eũ, ꝙ præter philosophi dignitatem peteret, quod esset mendicorũ, Imò ingt, nõ peto, sed repeto, ὀυκ ἀιτῶ, ἀλλ᾽ ἀπαιτῶ. Repetimus enim mutuũ aut depositũ. Amicus autem egenti amico dans nõ donat, sed reddit quod debebat. Quisquis enim in tali casu pecuniam seruat, rem alienam detinet.

Benignitas

83 Quum adolescens quidam comptior Diogeni proposuisset quæstiunculam, Non tibi prius, inquit, respõsurus sum, quàm sublatis vestibus ostenderis vtrum masculus sis, an fœmina. Ex cultu parum virili notauit illius mollitiem.

Mollities.

84 Alteri cuidam adolescenti, lusum quendã amatorium eleganter in balneis exhibẽti, quod Græci vocant κοτ᾽ταβίζειν, Diogenes, quo melius, inquit, hoc deterius. Damnãs improbatam artem, qualis est & alea, cuius quo quisque est artifex melior, hoc vir est deterior.

Ars inhonesta.

85 Quum Diogenes adesset conuiuio, qui accumbebant appellãtes illum canem, ossa illi proijciebant, quòd id canibus fieri consueuit: at ille discedens à tergo commingebat accumbentes: significans & hoc esse canum.

Canini mores.

86 Oratores ac cæteros omnia ad gloriam facientes, appellabat τρισανθρώπους, id est, ter homines, ancipiti dicto. Nam vt vulgus hominem es-

Ter homines.

se negat,qui nec doctus est nec humanus:ita phi losophus hominem vocabat miserum , qui nihil haberet supra hominē.Siquidē iuxta Homerum, nullū animal homine miserius.Proinde ter homines dixit,ter miseros,qui sua studia omnia cōferrēt ad rē inanissimam, ac populari multitudini, multorū capitū beluæ seruirent seruitutem.

Diuitē quendā indoctum, sed splendide vestitum,χρυσόμηλον appellabat,hoc est ouem aureo vellere.Nam tales fuisse proditum est à poëtis,qui minimum valerent ingenio, ouillis moribus etiam prouerbio dicebantur. 87

Præteriens prodigi cuiusdam ædes inscriptionem habentes,venales:Facile,inquit, diuinabam fore, vt præ immodica crapula domum euomeres.Iam enim domū absumpserat antequàm venalem proscriberet. Vomitus igitur erat ille verius quàm venditio. 88 Profusio.

Adolescenti conquerenti quòd à multis perturbaretur, Desine,inquit,& tu perturbationis indicia præ te ferre:significās nulla re melius improbitatem lædentium finiri,quàm si qui læditur dolorem dissimulet.Etenim qui ob id incessunt hominem,vt illum discrucient, desinent si viderint illum nihil commoueri.Et Græcis suspicor alium esse sensum: Quum enim adolescens quereretur sibi turbam esse molestam, παῦσαι γὰρ inquit, καὶ σὺ τὰ δείγματα τοῦ πασχητιῶντος περιφέρων.id est, At desine tu quoque signa mollis & effœminati circumferre. 89 Dolor dissimulatus.

Citharœdum imperitum obesóque corpore & ab omnibus vituperatū,solus Diogenes laudabat. Demirantibus quam ob rem id faceret , Laudo, 90 Salse.

inquit, quòd quum talis sit, maluerit se cithara q̃ latrocinijs exercere: significãs illũ corpore validũ, ingenio rudem, latrocinijs aptiorem esse q̃ musicæ: locus est ab inexpectato.

91 Alterum citharœdũ, qui quoties caneret ab auditoribus deserebatur, obuiũ ita salutabat, Salue galle. Quũ ille offensus salutationis nouitate diceret, Quid ita? Quoniã, inquit, cantu tuo excitas omnes. Iocũ captauit ex ambiguitate verbi Græci: ἀνεγέρθαι enim dicitur, & qui excitat dormiẽtem, qđ solent galli gallinacei male canentes: & qui sedentem excitat vt surgat, quod ille solet.

Salse.

92 Cum adolescentẽ quendam insigni forma plurimi intuerentur, Diogenes incuruato corpore sinum lupinis implebat. Ad hoc spectaculum conuersis omnium oculis, aiebat mirari se, quur adolescentulo dimisso, sese intuerentur: obiter notãs illorum intemperantiam.

93 Cuidã vehemẽter superstitioso, ac lemurũ laruarúmq; terroribus obnoxio, necem ipsi minanti, dicẽtiq;, vnico ictu tibi perfringam caput, At ego, inquit, si id feceris, tibi sinister astans, vt contremiscas efficiã. Significãs se mortuũ etiã illũ terrere posse, à quo viuus cõtẽnebat. Hic tamẽ affectus & hodie plurimos habet, qui cũ sint aduersus viuos feroces, aduersus vmbras sunt formidolosissimi.

Superstitio.

94 Ab Hegesia rogatus, vt ipsi libros aliquot cõmodato daret, Nõ sapis, inquit, Hegesia, qui quũ caricas nõ pictas sed veras eligas, vera exercitatione neglecta ad scripta te conferas. Hoc dicto notauit eos, qui per omnẽ vitã nihil aliud q̃ legũt philosophorũ libros, recte viuẽdi præcepta coti-

Lectio mortua.

nentes,quũ virtus magis vſu diſcatur q̃ lectione. γράφειν Græcis anceps vox eſt,ad ſcribere & ad pingere.Itaq; virtus libris expreſſa, quodãmodo picta virt⁹ eſt.Abſurdũ autẽ videt̃,in caricis habere delectum,in virtute non item.

95 Cuidã illi probro obijciẽti q exularet à patria, Miſer,inquit, iſtius rei cauſa philoſophatus ſum: ſiue q exiliũ cõpuliſſet Diogenẽ ad philoſophãdũ, ſiue q ideo didiciſſet philoſophiã,vt exilium ſimiléſq; caſus æquo animo perpeti poſſet. Exiliũ vt

96 Alteri cuipiam per conuitium dicẽti,Sinopenſes te exilio damnant,At ego,inquit,illos manſione: ſignificans ſe quòd ſolum vertere iuberetur, nihilo infeliciorem eſſe his,qui in patria manerẽt nec exilium æquo animo pati poſſent. Tã enim miſerum eſt manere coactum,q̃ exulare coactũ. Philoſophus cui quæuis terra patria eſt,ſi iubeatur ire exulatum , vnius tantũ ciuitatis exul eſt. At qui nuſquam poteſt viuere niſi in patria,plurimarum regionum exul eſt . Diogenes autem ob adulteratam,vt putant,monetam ſolum vertere iuſſus eſt.Erat autem Sinopenſis.Hoc ita refert Plutarchus in libello de exilio,Te Sinopenſes Ponto exulem eſſe iuſſerunt, At ego,inquit, illos hac damno pœna , vt in Ponto extremíſq; Euxini litoribus incluſi perpetuo maneant.Diogenes mutarat patriã, ſed in melius : exulabant potius,qui infelici regioni erant aſſcripti.

97 Quũ Olympionicen,hoc eſt,in Olympijs certare ſolitum,offendiſſet paſcentẽ oues,Quàm celeriter, iquit,ô præclare ab Olympijs ad Nemeate contuliſti:ludens affinitate vocũ. Nam νέμεα certamina dicũtur à loco queẽadmodũ Olympia, Facete

νέμω vero Græcis pasco sonat, & νόμος pascua.

98 Interrogatus quam ob rem Athletæ nihil sentirent, Quoniã, inquit, suillis ac bubulis carnibus educati sunt. Nã Athletæ crassioribus cibis enutriuntur, qui corpori quidem robur conferũt, sed mentis acumen ebetant. Vocis autẽ ambiguitas dedit ioco locum. Nam vt Grecis ἀιϑάνεσϑαι, ita Latinis sentire, tam ad animum q̃ ad corpus pertinet. At percontator ille quærebat quid esset causæ, quur Athletæ veluti sensu carentes nõ offenderentur plagis, Diogenes animorum stuporem notare maluit.

ἀνωμοσόμηνσαι. Stupor animi.

99 Solitus est interdum adire statuas, & aliquid ab illis petere. Demirantibus quur id faceret, vt cõsuescam, inquit, non commoueri, si quãdo ab hominibus non impetro quod peto.

Vsus lenit molestiam.

100 Posteaq̃ inopia compulsus cœpisset mendicare, his verbis solet aggredi, Si cui alteri dedisti, da & mihi: sin nemini, à me incipe. Significabat se nõ inferiorẽ cæteris mẽdicis: itaq; par esse vt q daret quibuslibet, daret & Diogeni: qui vero tam parcus esset vt nemini quicq̃ daret, huic tempus esse vt aliquando dare incipiat.

Mendicitas

1 Interrogatus aliquando à tyranno, è cuiusmodi ære potissimũ oporteret fieri statuas, Ex eo, inquit, ex quo fusi sunt Harmodius & Aristogiton: innuens illum esse tollẽdum, quòd illi tyrannicidæ fuerint.

Libere.

2 Percontanti quo pacto Dionysius vteretur amicis, Vt vtribus, inquit: plenos suspendit, inanes abijcit: significans à tyranno diuites occidi, pauperes negligi.

Salse.

3 Quidam gloriosum titulũ inscripserat ædibus

suis, Iouis filius Callinicus Hercules hic habitat, ne quid introeat mali. Diogenes ex inscriptione stultitiam hominis deprehendēs, adiecit, μετὰ πόλεμον ἡ συμμαχία, id est, Post bellum auxilium: indicans seram esse malorum omnium deprecationem, posteaq̃ talis immigrasset. Colebatur enī Hercules ἀλεξίκακος, malorū depulsor. Eū oportuit in ædes imigrare priusq̃ immigrasset dominus ædiū, qui ipse erat magnū malum. Sero.

Luxuriosum quēpiam in diuersorio cōspiciēs vescentem oleis, Si sic prandisses, inquit, non ita cœnares: sentiens nō esse frugalitatis quòd cœnaret oleas, sed quòd stomachus nimis lauto prandio grauatus, nihil appeteret in cœna. Nam tenue prandium optime condit cœnam. 4 Luxus.

Dicere solebat, cupiditatem esse malorum omnium arcem μητρόπολιν, non procul abludēs à sententia Solomonis, qui dixit, cupiditatem, radicem malorum omnium. 5 Auaritia.

Bonos viros dicebat esse deorū simulacra. Deorum, quum sint optimi natura, proprium est bene facere omnibus, nocere nemini. Hæc imago melius relucet in sapientibus ac bonis viris q̃ in statuis, quum dij sint incorporei. 6 Boni similes dijs.

Amorem dixit otiosorum negotium, quòd hic affectus potissimum occupet otio deditos. Ita fit vt dum otio vacant, in rem negotiosissimā incidant, nec interim tamen quicquā bonæ rei agūt. 7 Amor turpis.

Percontanti quid esset in vita miserrimum, Senex, inquit, egenus. Siquidē vbi naturæ præsidia destituunt hominem, extrarijs rebus fulciēda est ætatis imbecillitas. Verum inter egenos habendus nō est, qui bonas artes ac probos amicos sibi 8 Senectus.

parauit certissimum senectutis viaticum: ille in felicissime egen⁹ est, qui nulla virtute prędit⁹ est.

9 Interrogatus quæ bestia morsum haberet nocentissimum, Si de feris, inquit, interrogas, obtrectator: si de cicuribus, adulator. Nam obtrectator præ se fert odium, adulator sub amici persona multo etiam lædit grauius.

10 Conspiciēs duos centauros pugnātes in tabula pessime pictos, vter, inquit, horum deterior est? Notans pictoris imperitiam, quasi dubitaret vter esset deterius pictus. Vsus est autem voce ambigua: nā χείρων & peior dicit, & in pugna inferior. — Salse.

11 Orationē blandā nō ex animo proficiscētē, sed ad gratiā cōpositā, dicere solet, melleū laqueum, quòd blande amplectens hominem iugulet. — Blādiloquium.

12 Luxuriosorū ventrē, vitæ charybdim appellabat, quòd omnia deuoraret, nec satiaretur vnquā. Charybdis tantū ea sorbet quæ mari vehuntur, & reuomit tandem quod absorbuit: at lurconū ventribus nec aër, nec terra, nec flumina, nec materia sufficiūt, quin & domos & agros totos absorbent, nec reuomunt. — Venter omnia deuorās

13 Cum quidā Diogeni referrēt, Didymonē mœchum comprehēsum: Dignus est, inquit, ex ipso nomine suspendi. Porrò Didymi Græcis testiculi dicūtur: ab his igitur vnde nomen habebat, & quibus peccauerat, vult eum suspendi. — Adulteriū.

14 Physicus quidā interrogauit Diogenē, quā ob causam aurū palleret: Quoniā, inquit, plurimos habet sibi insidiātes. Pallent autē qui metuunt. — Auri amor.

15 Cum videret mulierē in lectica, dixit: Caueā non conuenire feræ: notans tam efferum ac noxiū animal ferrea cauea cohercendū. Lectica ve- — Deliciæ.

ro fellæ genus eſt cancellatæ, vt aliquam caueæ
ſpeciē præbeat: in hac diuites ac delicatæ ſedere,
atq; etiam geſtari ſolent.

Seruū fugitiuum videns ad puteum ſedētem, 16
Vide, inquit, adoleſcēs ne excidas: ambiguo ver- Ambigue.
bo ludens, Nam excidit qui in puteū decidit, &
ἐκπίπτει, id eſt, excidit, q de loco pellit̃. Arbitror
autē puteos olim fuiſſe ſacros, & ab his nō fuiſſe
fas quēquam vi detrahere, quemadmodum è tē
plis, aut à ſtatua principis.

Cū in balneis vidiſſet λωποδύτην, id eſt, fu- 17
rem veſtium, dixit illi, num ad vnctiunculam, an
ad aliud veſtimentū? Rurſum luſit affinitate vo- Ambigue.
cū, q̃ latine reddi non poteſt, ἐπ' ἀλειμμάτιον,
ἢ ἐπ' ἄλλ' ἱμάτιον: dictiones minimo diſcrimi-
ne ſoni inter ſe differunt. ἄλειμμα ab ἀλείφω,
vnguentum eſt, vnde & aliptæ dicti, Inde ἀλειμ-
μάτιον diminutiuum: ἄλλ' ἱμάτιον duæ dictio-
nes, ſed ob συναλοιφὴν propemodum vna vide-
tur, quam ſi remoueas, eſt ἄλλο ἱμάτιον, id eſt,
aliam veſticulam. In balneis enim olim vngebā-
tur, & ibidem fures ſuum agebant negotium, q;
poſitis veſtibus lauare mos eſt. Notabat itaq; fu
rem, quòd alibi furatus veſtem, eò veniſſet alte-
ram furaturus.

Ingreſſus aliquando ſordidum balneum, dice- 18
bat: Qui hic lauant, vbi lauantur? Significabat il- Sordes.
lic homines puros ſordidari, & ibi lotis opus eſſe
alio balneo quo mundentur.

Cum aliquando vidiſſet mulieres ex oliua pen- 19
dere laqueo præfocatas, Vtinam, inquit, & cæte- Oſor fœmi
ræ arbores ſimilem ferrent fructum. Erat enim narum.
Diogenes μισογύνης, id eſt, mulierū oſor, eóque

cupiebat omnes videre pensiles.

20 Cernens quendam male audientem, quasi monumēta spoliaret, Homeri carmine compellauit,

τίπτε σὺ ὧδε φέριστε,
ἤ τινὰ συλήσων νεκύων κατατεθνειώτων,

Sacrilegiū. Quid tu huc venisti vir præstantissime, nū fors,
Vt spolies aliquē horū quos mors occupat atra?

21 Interrogatus num seruū ancillámve haberet, negauit. Cúmq; percontator adiecisset, Quis igitur te efferet si moriaris? Cui domo, inquit, erit opus. Multi superstitiose soliciti sunt, quomodo, & per quos efferātur. Hac cura prorsus vacabat Diogenes, nō dubitās quin futurus esset aliquis, qui cadauer eijceret, vel ob id, quo domū faceret vacuā. Quanquā illi contigit honorifica sepultura.

Sepultura.

22 Cōspiciēs adolescētē quēdā neglectius dormientē, baculo pungēs illū, dixit carmē Ho. ἔγειρε, Μήτις σοι εὕδοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξῃ. Surge. Ne quis dum dormis, à tergo infixerit hastam.

23 Ad eum qui obsonijs ac luxui plus æquo indulgebat, illud Homericum accommodabat,

ὠκύμορος δή μοι τέκος ἔσσεαι. Id est,

Luxus. Nate mihi fueris breuis æui: significans illum sibi luxu mortem acceleraturum.

24 Platonis Ideas, id est, formas risit & Aristoteles. Quodam igitur tempore quum Plato multa de Ideis dissereret, & rem confictam cōfictis vocabulis explicare conaretur, subinde in ore habēs mēseitates, & cyatheitates, per quas voces intelligebat species mensæ & cyathi: Diogenes irridens subtiles nugas, Mensam, inquit, ac cyathum video, menseitatem & cyatheitatem non video.

Argutię nugatoriæ.

Tametsi sunt & hodie qui Sorteitatibus & hecceitatibus sibi videntur acuti. At Plato regessit dictum. Nec mirũ, inquit: nam oculos habes quibus cernũtur cyathi ac mensæ, at mentẽ nõ habes qua cernuntur menseitates ac cyatheitates.

Interroganti quando ducenda esset vxor. Iuueni, inquit, nondum, seni nunquam. Græce iucundius μηδέποτε, & μηδεπώποτε: subindicans prorsus abstinendũ à matrimonio. At percõtator ille discere cupiebat quo ætatis anno, aut qua anni parte expediret asciscere coniugẽ, quẽadmodum Aristoteles præscripsit puellæ decimũ octauum, viro trigesimum quintum: & Romani Aprilem & Iunium existimabant auspicatum nuptijs, Maium inauspicatum. 35 Matrimoniũ vitãdũ.

Percontanti quid nam vellet vt colaphũ acciperet. Galeam, inquit. Et hic Iocus est ab inexpectato. Nam ille expectabat, quid mercedis peteret pro colapho. 26 Ioc9 ab inexpectato.

Cum videret adolescentẽ quempiã sese ornantem. Si ad viros, inquit, frustra: si ad fœminas, iniuste. Hoc dictum festiuius est Græcis ob vocũ affinitatem, ἀτυχεῖς & ἀδικεῖς. Nam frustra se mas parat masculo, inter quos non potest esse coniugium: & inique facit adolescens si cultura formæ insidiatur infirmo sexui, quũ vxor non lenocinio, sed honestis moribus concilianda sit. 27 Mollities.

Adolescenti cuidam erubescẽti, atq; ob id perturbato. Bono animo es, inquit, fili, istiusmodi est virtutis tinctura. 28 Pudor.

Cum audisset duos legum peritos inter se contendentes, damnauit ambos, quòd alter furtum cõmisisset, alter non perdidisset: significãs vtrũq; 29 Furacitas.

dignnm exitio. Argutia dicti in hoc est: qui furatur lucrifacit aliquid: is vero cui res furto tollitur, damno afficitur. At hic absurdum quiddam acciderat: alter alterius rem furatus erat, nec tamen is cui furtum est factum perdidit. quòd hoc ipse furatus esset, quod alter sustulit.

30 Percontanti quod vinum libentius biberet, Alienum, inquit, & hic τὸ ἀπροσδόκητον addit gratiam dicto. Aliud enim expectabat percontator, videlicet de genere vini sentiens.

Aliena dulciora.

31 Cuidam ipsi dicenti, Plurimi te derident. At ego, inquit, non derideor. Id autem videtur ἀδύνατον, vt aliquis te percutiat, tu tamen non percutiaris: sed Diogenes negauit se derideri, siue quòd non esset deridiculus, siue quòd existimaret hominum irrisionem nihil ad se pertinere.

Neglectus iniuriarum

32 Dicenti miserũ esse viuere, Non, inquit, viuere miserũ est, sed male viuere miserũ est. Vulgus miserã appellat vitã, laborib⁹, dolorib⁹, morbis, dãnis, exilijs, multisq; hoc genus incõmodis obnoxiam. At philosophus nihil malũ aut miserũ esse ducebat, nisi qđ cũ turpitudine cõiũctum esset.

Vita misera

33 Erat Diogeni seruus nomine Manes: is cũ profugisset à domino, admonuerũt amici vt fugitiuum inuestigaret, At ridiculũ, inquit Diogenes, si Manes absque Diogene viuat, Diogenes absq; Mane viuere nõ possit. At multi seruos insequũtur vt vlciscãtur. Diogenes spectabat vsum. Melior autem philosophus est qui paucior ib⁹ eget. Nolebat itaq; hic seruo videri deterior.

Frugalitas.

34 Quodam tempore prandebat oleas, mox inductam placentam abiecit, accinens illud è tragœdia.

Deliciæ pretæ.

ὦ ξεῖνε, τυράννοις ἐκποδ᾽ ὼμ καθίςασο. id est, Procul à tyrannis temet hospes auferas. Itē illũd Homericũ, ἄλλοτε μάςιξιν δ᾽ ἐλάαν Interdum scuticis agitabat. Se tyrannum appellans, deliciarum contemptorem, quas procul abigi volebat.

Diogenes vulgo canis dicebatur. Sunt autem canum multa genera, sunt enim venatorij, sunt aucupatorij, sunt custodes ouiũ & ædiũ, sunt qui habentur in delicijs. Ergo percōtanti qualis ipse canis esset, lepide respōdit, Esuriens, inquiens, Melitæus: satur, Molosseus: quòd cibi appetens blandiretur, saturatus morderet. 35 Canis Diogenes.

Interrogatus an philosophi placentis vescerētur. Omnibus, inquit, vt cæteri homines. Rursus hic aliud respondit quàm interrogabatur. Quærebat percontator an conueniret philosophis frugalitatem profitentibus vesci placentis cibis delicatorũ. Diogenes ἐιρωνικῶς ita respondit, quasi philosophi non essent homines, & tamen vescerentur cibis humanis. 36 Philosophi homo.

Cum aliquando Diogenes in conuiuio placentam ederet, dicerentque conuiuarum quispiam, quid comedis Diogenes? suspicās Cynicum philosophum nescire quid sit placenta. Panem, inquit, bene pistum: dissimulans se scire quid esset: alijs erat placenta, Diogeni panis erat, qui non edebat voluptatis gratia. 37 Dissimulatio.

Percōtanti quur cæteris mendicis benigne largirentur homines, philosophis non item. Quoniam, inquit, credunt citius futurũ vt claudi cæciue fiant, quàm philosophi. Qui miserentur afflictorũ, quales ferè sunt mendici, faciũt hoc cō 38 Salse.

templatione cōmunis hominum sortis, ita cæco opitulantur cogitantes, hoc ipsum mihi poterit accidere, de philosopho nō item cogitant. Dictū festiuius est, ob abusum verbi, sperant: vt philosophus fias sperari potest, cæcitatem aut claudicationem nemo sperat.

39 Diogenes poscebat aliquid ab homine auaro: quē vbi videret contantē ac negaturo similem, ô homo, inquit, ad cibū te postulo, nō ad cyppum, vt qua licet Græcarū vocū affinitatē reddā. Græcis enī & τροφὴ cibus est, & ταφὴ sepultura.

Contanter dare.

40 Cuidam obijcienti, quòd aliquādo falso signasset monetam. Nam hāc ob rem, vt dictū est, iussus est exulare. Fateor, inquit, fuisse tempus, quo talis eram qualis tu nunc es: qualis autē ego nūc sum, tu nūquam futurus es. Notabat eos qui in uentutis errores in alijs reprehendunt, quum ipsi ne in senectute quidem corrigant suos.

Error correctus.

41 Alteri cuidā hoc ipsum opprobranti, crimē iuuentutis obtentu defendit, dicens. Tum celerius reddebā lotiū, nunc nō item. Cynica circuitione notauit iuuenilē ętatē, quę facilius reddit humorem vesicæ, quū senibus molesta sit dysuria.

Error iuuenilis.

42 Myndū aliquādo profectus quū videret portas amplas ac magnifice extructas, quum oppidum esset exiguū. Viri, inquit, Myndij, claudite portas ne ciuitas vestra egrediatur: notans oppidū tam esse pusillum vt per portas egredi posset.

Ridiculum

43 Conspiciens furē purpuræ comprehēsum. Homericum carmen in eū detorsit.

Facete

ἔλλαβε, iqt te, πορφύρεος θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή. id est.

Te mors purpurea apprendit, violentáqꝫ parca.

Craterus Alexandri Magni præfectus homo 44
prædiues,inuitarat Diogenem vt ad se cõmigra-
ret:cui respondit.Malo Athenis salem lingere,q̃
apud Craterum opipara frui mensa.Sentiens li- Libertas
bertatem quamuis inopem omnibus diuitũ de-
licijs præferendam,vbi minuitur libertas.

Anaximenes rhetor obeso aqualiculo erat onu- 45
stus:hunc adiens Diogenes ita loquutus est: Im-
partire nobis tenuibus & ventrem.Nam & ipse Obesitas.
leuaberis onere,& nobis commodabis.

Cum oraret aliquãdo Anaximenes, Diogenes 46
prætendens pernam,auditores in se cõuertit: ob
id indignatus Anaximenes obticuit, ab audito-
rio destitutus.Tum Diogenes, Anaximenis, in- Ridiculum
quit,disputationem oboli pretium dissoluit:signi
ficans illum de rebus friuolis disseruisse,quæ nõ
admodum attentos haberent auditores.

Quibusdam obijciẽtibus,quòd in foro cibum 47
caperet. Quid mirum, inquit?in foro esurio: ra-
tiocinatus à relatiue oppositis.Si fames nõ vrge- Vesci in
ret hominem in foro,fortassis absurdum esset in publico.
foro vesci.Sed eodẽ colore se tueri poterat in fo-
ro deijciens aluum,aut vrinam reddens.

Sunt qui & illud asscribant Diogeni.Plato of- 48
fendens illum lauantẽ olera,dixit illi ad aurem.
Si Dionysio morem gessisses, profecto nõ laua- Libertas
res olera,Diogenes vicissim Platoni in aurem di-
xit.Si tu lauares olera,Dionysio non inseruisses.
Verum hoc videtur effictum ad similitudinem
illius quod ante retulimus de Aristippo, quem-
admodum & hoc quod subijciam.

Cuidã dicenti,Multi te derident ô Diogenes. 49
Et illos,inquit,fortassis asini. Altero subijciente,

ſed illi nõ curant aſinos:nihilo magis,inquit,ego ipſos. Aſinis irriſionem tribuit, ꝙ ſubinde nudatis dentibus irriſionis ſpeciem præbeāt.Quin & deridētes quēpiam,mota ab aure manu imitātur aſininas auriculas.Videtur igitur & aſinus motis auriculis irridere homines, nemo tamen offenditur.

Irriſio contempta.

50 Conſpicatus adoleſcentulum philoſophiæ dātem operam.Euge,inquit,corporeæ formę amatores ad animę pulchritudinem auocas.Sentiens illum hoc agentem, vt animũ.virtutibus & honeſtis diſciplinis exornaret, hoc cõſequuturum, vt lõge meliores amicos ſit habiturus. Nihil enī ſapientia pulchrius,nihil virtute amabilius.

Animi cultus.

51 Solent olim à periculis ſeruati, in templis ſuſpēdere donaria,velut incolumitatem ſuam dijs acceptam ferentes. Proinde quum Samothracen profectò oſtenderentur illi donaria,quæ è bello, morbo,nauigatione,alióve diſcrimine ſeruati dicarent.Atqui,inquit Diogenes, multo plura eſſent,ſi qui ſeruati nõ ſunt, iſta dedicaſſent.Senſit opinor eos qui ſeruarentur,caſu ſeruari, nõ deorum beneficio.Q uòd ſi dijs imputandum eſt ſi quis ſeruatur, iiſdem imputandũ eſt quòd plures pereunt q̃ ſeruantur. Sunt qui hoc tribuant Diagoræ Melio impio.Samothraces autem magna in hiſce rebus ſuperſtitione laborabant.

Anathemata.

52 Adoleſcenti formoſo ad conuiuium eunti, deterior,inquit,redibis.R euerſus à conuiuio adoleſcēs quũ Diogeni dixiſſet.Iui,nec rediij deterior: inquit,χέρων μενοῦν,id eſt,deterior igitur,indicās fieri nõ poſſe,quin adoleſcens è luxurioſo temulentóq; conuiuio redeat deterior.

Conuiſtus improbus.

Diogenes ab Eurytio petijt quiddam magn 53
qui quũ ex more his verbis negaret, faciã, si mih
persuadere possis. Si possim, inquit Diogenes, iã Libere.
pridem tibi suasissem, vt te suspẽderes. Hic præ-
ter Cynicam libertatem nihil est quod mireris.

Inuiserat Lacedæmonem: inde Athenas reuer- 54
sum percontabantur, vt fit, quò iret & vnde ve-
niret. à viris, inquit, ad fœminas: notans Atheniẽ- Deliciæ.
sium delicijs effœminatos mores, quum Lacedæ-
monij dure instituerentur.

Redeuntẽ ex Olympijs quidã interrogabant, 55
vidisset ne illic multam turbã: turbã, inquit, plu-
rimã, sed homines perpaucos. Et hoc imitatum Homines pauci.
apparet ex eo quod supra dictum de balneo.

Eos qui per luxum in coquos, nepotes, scorta & 56
adulatores facultates suas profunderent, similes
dicebat arboribus per precipitia nascentibus, qua- Profusio.
rum fructus homo non gustaret, sed à coruis &
vulturibus ederentur: sentiens eos qui gulæ ven-
triq; seruiunt non esse homines.

Græci si cui precãtur exitium, iubent abire ad 57
coruos, ἐς κόρακας. At Diogenes dicere solet,
multo periculosius esse incidere in assentatores q̃ Adulatio.
in coruos. Dicti iucũditas perit nobis, quæ est in
Græcarũ vocũ affinitate. Nam illi κόρακας ap-
pellãt coruos, & vnica literula mutata κόλακας
dicũt adulatores. Hoc dictũ tribuit & Antistheni.

Phryne meretrix Delphis Venerem aureã di- 58
cauit. Eam videns Diogenes, asscripsit elogium,
Ex Græcorũ intẽperantia. Arguebat enim Græ-
cos supra modũ libidini deditos esse, quòd scor-
tum è turpi quæstu tantum auri collegisset.

Sunt qui & illud illi attribuãt. Cũ Alexander 59

Libertas magn⁹ ad Diogenem venisset, eúmq; salutasset. percōtatus est Diogenes quis esset:quūq; ille respōdisset, Ego sum Alexāder ille rex:at ego, inquit, sum Diogenes ille canis:nō minus superbiēs sua libertate quàm Alexander suo regno. Interrogatus ob quæ facta canis nomen vulgo sortitus esset. Quoniam dantibus blandior, inquit:nō dantibus oblatro, malos etiam mordeo.

60 E ficu quadā fructus decerpenti Diogeni quū horti custos dixisset, ex ista arbore ante paucos Superstitio nulla. dies homo quidam se suspendit, at ego, inquit, illam purgabo. Arbitrabatur ille fore, vt Diogenes admonitus abstineret à funesta arbore, quæ gestasset cadauer, at ille liber ab omni superstitione, nihilo impuriores fructus arbitrabatur.

61 Animaduertens Olympionicem quendā oculos defigere in scortum, adeo vt præteritū capite Voluptas. reflexo intueretur. Ecce, inquit, vt aries Martius à puella publica, obtorto collo vinct⁹ abducitur. Ridiculum existimabat, certare cū electis viris, & à vili puella veluti captiuū trahi sine funib⁹.

62 Formosa scorta similia dicebat mulso lethalib⁹ Scortum. venenis tēperato, q̃ adferrēt quidem initio voluptatē, sed quam perpetuus dolor consequeretur.

63 Quum in publica via prāderet, multiq; cingerent illum ob spectaculi nouitatem, ac subinde Libere. acclamarent. Canis, canis. Imò, inquit, vos potius estis canes qui prandentem circunstatis. Nam id canibus cum primis familiare:

64 Cū mentio fieret de puero stuprato. Diogenes interrogatus, cuias esset, lusit ex ambiguo dicēs. Ambigue. Tegeates, Nā Tegea ciuitas est Arcadiæ. Tegos autem interdum id quod lupanar, vnde Tegeatē

dixit philosophus scortum publicum.

Videns quendã iam artem medendi profiten- 65
tem, qui prius fuerat palæstrites, sed ignauus, dixit illi. An eos qui te hactenus deiecerunt nũc vicissim deijcies? Deijcit luctator quem superat: & deijcit medicus, quos in lectum conijcit, aut etiã in sepulchrum. Sensit autem Diogenes illũ tam malum esse medicum, quàm fuerat ignauus palæstrites. Similis iocus est apud Martialem, de eo qui ex medico factus hoplomachus, nõ aliud faceret hoplomachus, q̃ quod fecerat medicus.

Medicus malus.

Ad puerũ spuriũ ex meretrice natum, lapillos 66
aciẽtẽ in populũ, caue, inquit, ne patrem ferias. Erat enĩ ẽ scorto natus, atq; ob id incerto patre.

Quibusdam prædicantibus eius benignitatẽ, 67
qui Diogeni quiddam donarat. Quin & me, inquit, laudatis qui accipere merui? Plus enim est meruisse beneficium quàm dedisse, iuxta illud Publij Mimi,

Beneficiũ meritum.

Beneficium dando accepit, qui digno dedit.

Ei qui palliũ à Diogene repetebat, lepidissime 68
respõdit. Si donasti, habeo: si commodasti, vtor: significans sibi non in animo reddere, siue dono, siue commodato accepisset. Turpe est reposcere quod dono dederis, & inhumanum est eripere, quo vtenti est opus.

Cum suppositicius quidã de Diogene dixisset, 69
Aurũ habet in pallio, recte regessit in illũ conuitiũ, ideo, inquiens, supposito indormio. Suppositij partus dicũtur, qui simulãtur esse nati ex vtero vnde nõ prodierũt. Indormimus thesauro seruandi gratia, & indormimus ei quod negligim⁹. Diogenes autẽ palliũ habebat noctu ꝑ culcitra.

70 Percontanti quid lucri caperet ex philosophia, vt nihil,inquit, aliud, certe hoc, q ad omnẽ fortunam paratus sum,Hoc dictũ vix sapit Diogenem,quanquam illi asscribitur.

Philosoph⁹

71 Interrogatus à quopiam,cuias esset, respondit κοσμοπολίτης,id est ciuis mundi,significãs philosophũ vbicũq; locorũ agat,ĩ sua patria viuere.

Oẽ solũ forti patria.

72 Cũ aliquando stipem posceret,ita ἐρανάρχην, id est,qui stipibus erogandis erat præfectus,Homerico carmine compellauit,

Τοὺς ἄλλους ἐνάριζ' ἀπὸ δ' ἕκτορος ἴσχεο χεῖρας. id est,

Despolia reliquos,teneas sed ab Hectore dextrã Dicti festiuitas in hoc est,quòd pro ἐράνιζε dixit ἐνάριζε,quorum prius est,da stipem,alterum armis spolia:se Hectoris noĩe signãs. Spoliat autẽ, q negat egẽti.Et solet hoc hoim gen⁹ esse furax.

Facete.

73 Scorta dicebat esse regũ reginas, q ab his quicquid collibuisset peterent & impetrarent. Nam ideo regum reginas appellabat,non quòd essent pares vxoribus,sed quòd in ipsos reges regnum exercerent.Reges à populo non semper obtinẽt quod exigunt, at scorto nihil negatur. Tales opinor olim fuisse reges barbaros.

Scortũ imperiosum.

74 Atheniẽses per adulationẽ decreuerũt vt Alexander pro Libero patre haberetur & coleretur. Hunc honorẽ irridens Diogenes, & me, inquit, Serapin facite. Vt enĩ Bacchus inter Satyros est, ita Serapis ab Ægyptijs specie bouis colitur.

75 Obiurgatus quòd intraret loca spurca ac parũ honesta,& sol,inquit,subit latrinas,nec tamẽ inquinatur. Sensit probum virum nõ fieri deteriorem ob loci infamiam.

Locus non cõtaminat.

Cum in phano cœnaret, eiq; panes sordidi essent appositi, abiecit illos è phano dicēs, in templum nihil oportere ingredi sordidum. 76 Pura sacra.

Cuidam procaciter interrogāti, quur quum nihil sciret, se philosophum profiteretur, Si philosophum, iquit, simulo, hoc ipsum est philosophari, Subnotans philosophiam rem esse vsq; adeo difficilem, vt eam vel simulare magna sit philosophiæ pars. Quemadmodum multū regis habet, qui scite regis personā possit gerere. Et qui simulat imitatur, at imitari philosophos, est philosophari, hoc est philosophiæ studiosum esse. 77 Philosophiæ simulatio

Quidam adduxit puerū ad Diogenē, vt illius doctrinæ fieret particeps: vt autē illum philosopho cōmendaret, dixit eū excellēti ingenio optimisque moribus præditum esse. Hic Diogenes. Quid igitur eget mei? Notauit immodicū laudatorem, qui hoc tribueret adolescenti, cuius adipiscendi gratia solent pueri tradi philosophis. Satis erat probā indolē bonāq; spē i puero prędicare. 78 Laus īmodica.

Qui de virtute loquerētur, nec recte viuerent, eos dicebat citharæ similes : quæ sono prodesset alijs, ipsa nec sentiret, nec audiret quicquā. Hoc dictum non multum abludit à dicto beati Pauli de cymbalo tinniente. 79 Doctrina sine morib⁹.

Quodam die quum populus theatrum egrederetur, ipse aduersus populum nitens ingrediebatur: interrogatus quur id faceret. Hoc, inquit, in omni vita facere studeo. Sentiens hoc esse philosophari, in omnib⁹ actionibus q̄ maxime à multitudine dissidere, propterea quòd vulgus hominum cupiditatibus agitur non ratione. 80 Vulgo nihil recte placet

Conspecto adolescētulo, cultu gestúq; parum 81

virili.Non te pudet,inquit, qui peius tibi velis q̄ ipſa natura voluit . Siquidem illa te virum fecit, tu teipſum refingis in fœminam. Id in pleroſq; dici poteſt , quos quum natura crearit homines, ipſi ſua ſponte degenerant in pecudes.

Degeneratio.

82 Cum videret cantorem quendam vecordem, ac moribus incompoſitis aptare pſalteriū, nō te tui pudet,inquit,qui ſonos ligno aptare noris,vitam ad rectā ratione̅ componere neſcias?Et hoc apophthegma ex ſuperioribus videtur effictū.

Optima negligimus.

83 Dicenti cuidam, quem ad ſapientiæ ſtudium hortabatur,non ſum idoneus philoſophiæ.Quid igitur viuis,inquit,ſi tibi nulla recte viuendi cura eſt?Non enim in hoc viuit homo,vt viuat tantū, ſed vt diſcat recte viuere.Natura dat viuere,philoſophia dat recte viuere. Natura gignit ad virtutem dociles,doctos non gignit.

Vita ſine literis mors

84 Ad eum qui patrem deſpiciebat. Nō te pudet, inquit,eum contemnere,cui debes hoc ipſum q̄ tibi places?Dicti gratia ſita eſt in alluſione contrariorum.Pugnant inter ſeſe, deſpectui eſſe, & ſibi placere.

Impietas.

85 Audiens adoleſcentem honeſta ſpecie , verbis parum honeſtis vtentem. Non te pudet,inquit, qui ex eburnea vagina , plumbeum educas gladium?Ebur olim in ſummo erat pretio.Animus corpore tegitur,is in oratione relucet.

Turpiloqū

86 Cum illi quiſpiam probri vice obieciſſet,quòd in caupona biberet,&in tonſtrina,inquit,tondeor: ſignificans nihilo minus honeſtum bibere q̄ tonderi aut radi. Quemadmodum nemo reprehendit in tonſtrina radi,quòd is locus ei rei paratus ſit,ita turpe videri non debet ſi quis bibat in

Veſci quouis loco.

caupona, modo bibat modice. Nam immodice bibere quouis loco turpe est.

Opprobranti quòd à Philippo rege palliũ acceperat (87) cepisset. Homerico versiculo respondit.
Οὔτοι ἀπόβλητ' ἐστι θεῶν ἐρικυδέα δῶρα. id est.
Non sunt reijcienda insignia munera diuûm.
QuodHomerus de forma corporis quę deorum munus est scripsit, hoc Diogenes detorsit ad palliũ à rege datũ. Idem carmen & ipse possem occinere calũniãtibus, qđ interdũ à principibus, aut episcopis accipio quæ dãtur honoris gratia. Nullus est horum à quo quicquam vnquam petij, nec aperte, nec oblique. Quæ vero volentes deferunt libẽter accipio, non tam vt munera, quàm vt testimonia, pręsertim quum illorum facultates abundantiores sint, quàm vt hoc damni sentiant, (Mũeraregũ)

88 Diogeni de nõ irascẽdo accurate disserẽti, adolescens quidam proteruus, velut periculũ faciẽs, an re præstaret ea quæ docebat, inspuit illi in faciem. Tulit hoc lenitet ac sapiẽter. Non quidẽ, inquit, irascor, sed dubito tamẽ an irasci oporteat. (Lenitas.)

89 Conspiciens quendã meretrici supplicẽ vt impetraret, quod petebat. Quid, inquit, tibi vis miser? præstat non impetrare quod rogas. A scorto reijci felicius est ꝙ admitti. Et tamẽ pleriqꝫ malũ suũ & ambiũt instanter & magno emunt. (Scortator.)

90 Cuidam habenti capillos vnguento delibutos. Caue, inquit, ne capitis suauiolentia, vitæ maleolentiã adducat: nam Græcarum vocũ iucundam affinitatẽ vtcunqꝫ reddere studuimus, εὐωδία & δυσωδία. Vnguentum enĩ in viro arguit vitæ mollitiem. Fama porrò velut odor est hominis. Simile quiddam dixit Martialis. Neuole non (Vnguenta.)

bene olet,qui bene ſemper olet.

91 Dicebat inter ſeruos ac dominos malos præter vocabula nihil aliud intereſſe,niſi quòd mãcipia ſeruirent dominis,domini cupiditatibus: ſignificans vtroſq; eſſe ſeruos, miſeriorẽ tamen ſeruire ſeruitutem dominos q̃ mancipia,ſi ſint improbi. Nam qui ducitur affectuum arbitrio, & multos habet dominos & turpes,& inclementes.

Seruitus vitiorum.

92 Græci mãcipia,præcipue fugitiua vocant ἀνδράποδα, quæ dictio videtur cõpoſita ex viro & pede,quũ Grãmatici variam reddãt etymologiam.Cum igitur quidã improbus Diogenẽ interrogaſſet , quare mancipia fugitiua dicerentur ἀνδράποδα, quoniam,inquit, pedes habent virorum , animum autem qualem tu nunc habes qui hoc percontaris:ſentiens illi eſſe mentem nõ hominis ſed pecudis

Salſe

93 A prodigo petebat minã.Ille miratus improbam poſtulationem rogabat,quur quum ab alijs obolũ petere ſoleas,à me minã petis?Quoniam, inquit,ab alijs iterũ me accepturũ ſpero,à te vero an vnquam poſt hac accepturus ſim θεῶν ἐν γούνασι κεῖται,id eſt,in deorũ genib⁹ ſitum eſt. Attexuit enim hoc Homeri hemiſtichium.Significauit autem homini profuſo periculũ imminere,ne breui redigeretur ad extremã inopiam,vt ne obolum quidem haberet reliquum.

Profuſio

94 Quibuſdã Diogeni probro vertentibus,quòd peteret,quum id Plato non faceret.Imò, inquit, petit & ille,ſed

Ἄγχι σχὼν κεφαλήν, ἵνα μὴ πευθοίαθ' οἱ ἄλλοι

Admoto capite, vt ne quiſquam exaudiat alter. Abuſus eſt Homerico carmine , quo ſignificauit

Mendicitas occulta.

Platonem non minus esse petacem,nisi quòd illeclam peteret,ipse palàm.

95 Animaduertens quendã imperite iaculantem, proxime scopum consedit: quurid faceret interrogantibus,ne forte,inquit,me feriat: significans illum quiduis percussurum citius quàm scopum. At alij spectatores quàm possunt longissime sese à scopo semouent,ne feriantur. Ridiculum

96 Qui scopũ nõ attingunt hi vulgo ἀτυχεῖν, id est,frustrari dicuntur. At Diogenes negauit illos frustrari, qui aberrarent à scopo, sed eos qui curas suas ad voluptatem velut ad scopum dirigerent.Nam ab his petunt beatitudinem, quũ per eas deueniant in summam miseriam. Voluptas.

87 Interrogatus num quid mali esset mors, quo, inquit,pacto malũ,quum præsentem non sentiamus? Quod autem abest,nulli malum est. Dum sentit homo,viuit,nondũ igitur adest mors:quæ si adsit,abest sensus.Malum autem nõ est,quod non sentitur.Hanc ratiocinationem quidam tribuũt Epicuro.Mors quidẽ mala non est, sed iter ad mortem miserũ est.Id si metuimus, tota hominis vita,quid aliud est quàm iter ad mortem? Mors an mala.

88 Narrãt Alexandrũ magnũ astantem Diogeni, quæsisse ab eo,nũ ipsum metueret.At ille.Quid es?bonũ an malũ? Alexãder respõdit,bonũ.quis, inquit,timet bonũ? Cõuicit regẽ nõ esse metuẽdum,nisi se malum esse profiteretur.Sed eodem enthymemate colligeret deũ nõ esse timẽdum. Argute.

89 Eruditionem omnibus hoc sermone cõmendabat,quòd diceret eã iuuenibus adferre sobrietatem,senibus solatium,pauperibus diuitias, diuitibus ornamentũ : propterea quòd ætatẽ suapte Eruditio.

ſponte lubricam coherceat ab intemperãtia, ſenectutis incõmoda honeſto ſolatio mitiget, pauperibus ſit pro viatico, non enim egent eruditi, diuitum fortunas ornet.

100 Didymon qui vulgo audiebat adulter, curabat oculũ virginis. Ei Diogenes dixit: vide ne corrũpas pupillã. Hoc dictũ apud nos perdit ſuã gratiã. Apud Græcos autẽ κόρη & virginẽ ſonat & oculi pupillã. Luſit igitur ex ambiguo Diogenes.

Iocus ab ambiguo.

1 Admonitus à quodam ab amicis illi tendi inſidias, vt caueret. Quid facias, inquit, ſi ſimiliter & cum amicis & cũ inimicis habebimus conſuetudinem? Ab inimicis nobis cauemus, amicis fidimus. Quòd ſi pariter ab vtriſque nobis cauebimus, non eſt ſuaue viuere.

Amicis fidendum.

2 Interrogatus quid eſſet in vita optimũ, libertas inquit. At vere liber nõ eſt, qui ſeruit vitijs. Nec liber eſſe poteſt, qui multis eget: plurimis autẽ eget auarus, ambitioſus ac delicijs deditus.

Libertas.

3 Olim in ſcholis pingi ſolent Muſæ ceu ſtudiorum præſides. Ingreſſus igit̃ ſcholam, quũ videret multas Muſas, diſcipulos admodũ paucos, dixit præceptori: Cũ dijs multos habes diſcipulos. Ludẽs ex ãbiguo ſermonis. Nam Græci cũ dijs dicunt, pro eo quod nos dicimus fauentib9 dijs. Interdũ σὺν, id eſt cũ, ſignificat comitẽ: cũ multis te defendi, id eſt, multi mecũ te defenderunt.

4 Quicquid per ſe turpe nõ eſſet, id ne in publico quidẽ dicebat eſſe turpe. Hũc igitur in morẽ ratiocinabatur. Si prandere malũ nõ eſt, nec in foro prãdere malũ eſt: ſed prandere nihil mali eſt: ergo nec in foro prãdere malũ eſt. Hacten9 tolerari poterat Cynicus ſyllogiſmus, verũ quis ferat

Turpe vbique turpe.

similiter colligentẽ,exonerare ventrẽ,aut reddere lotiũ,aut habere rem cũ vxore, aut exuere vestes malũ non est: ergo nec in publico malũ est. Probis viris vbiq; placet verecundia.

Quum in foro in cõspectu omniũ fuisset operatus,vtinã,inquit,liceat sic pfricto vẽtre,à fame quietũ esse. Sentiẽs agitatione corporis acui stomachi orexim, à qua necessitate cupiebat esse liber.Itidem studiosi grauiter ferunt à literis natura necessitatibus auocari. 5

Dicebat vsum atq; exercitationẽ quẽadmodũ in actionib9 extrarijs,ita & in actionib9 virtutis & animi tũ celeritatẽ quãdã tũ facilitatẽ parere. 6

Dicebat nec legem esse sine ciuitate, nec ciuitatem sine lege. 7

Nobilitatẽ atq; hoc genus alia fortunæ decora,dicebat nihil aliud esse q̃ velamenta malitiæ. Diuites enim quum alijs nihilo sint meliores,tamen peccant licentius:iuxta illud Flacci de diuite,Et quicquid volet,hoc veluti virtute peractũ, sperauit magnæ laudi fore. Nobiles autẽ pleriq; & hodie sibi nihil non permittunt. 8 Bona fortunæ.

Quũ Xeniadæ seruiret,amici agebãt de illo redimẽdo.At ille,nequaq̃,inquit:an nescitis leones non ijs seruire à quibus alũtur,sed altores potius seruire leonibus?Nã leo vbicũq; est,semp leo est. 9 Libertas.

Cũ à lethali somno esset expreℓtus,medicusq; rogaret quid ageretur,Recte,inquit: nam frater fratrem amplectitur.Alludẽs ad Homerum qui θάνατον & ὕπνον germanos finxit,quòd somnus mortis sit imago. 10 Iocus ĩ morte.

Rogatus quomodo se vellet sepeliri,iussit cadauer abijci inhumatum. Tum amici, volucribus 11 Sepultura.

ne & feris? Minime vero, inquit, sed bacillũ prope me quo illos abigam ponite. Rursus illi, Qui poteris? non enim senties. Quid igitur, inquit, mihi ferarum laniatus oberit, nihil sentienti?

12 Quum Plato laudaret quendam hoc nomine, quòd erga omnes esset humanissimus, Quid, inquit Diogenes, illi tribuendũ est, qui tot annos in philosophia versatus, nullum hactenus affecit dolore? Sentiens proprium philosophi munus esse mederi vitijs hominum. Id autem fieri non posse, nisi metu ac dolore. Metu probri, dolore præsentis ignominiæ.

Lenitas mala.

13 Idem in Lacedæmone peregrinum quendam conspiciens sese studiose ad festũ diem cõponentem, Quid facis, inquit? An non quilibet dies viro bono festus est? Sensit hunc mundum esse phanum deo dignum, in quo constitutus homo semper honeste velut in cõspectu numinis omnia cernentis versari deberet. Detorsit huc prouerbium, quo dicitur pigris semper esse festum.

Festũ semp sapienti.

14 Dicere solet adolescentibus, meretricum domos ingredere, vt pspicias quàm viles res, quanto emãtur pretio. Huc allusit Terẽtius, hæc omnia nosse salus est adolescentulis.

Scorta.

15 Ad salutem opus esse dicebat, aut fidis amicis, aut acribus inimicis, eò quòd illi monent, hi redarguũt, vtriq; diuersis quidem modis, sed pariter psunt, dũ per eos vitia nostra discimus. Hoc Laërtius tribuit Antistheni, Plutarchus Diogeni.

Obiurgatio.

16 Interrogatus à quodã, quo pacto maxime posset vlcisci inimicum, Si teipsum, inquit, probũ & honestũ virum præstiteris. Hoc qui facit, & sibi prodest maxime, & inimicũ maxime discruciat.

Vindicta optima.

Nam si fundum conspiciens bene cultũ discruciatur inimicus, quid fiet, si teipsum viderit veris ornatum bonis?

17 Cum Antisthenem morbo decumbentem inuiseret, dixit: Nunquid amico est opus? Significãs in rebus afflictis potissimum fidis amicis vtendũ qui vel re opitulentur, vel consolando molestiam mitigent. Amicus cõsolator.

18 Ad eundem aliâs, quoniam acceperat illũ amore vitę morbum ferre molestius, cum sica ingressus est: ad quem cum Antisthenes dixisset, Quis hisce doloribus liberabit? Diogenes prolata sica, hæc, inquit. contrà Antisthenes, dolorib9, inquit, dixi, non vita. Mors liberat à cruciatu.

19 Corinthum profectus ludum ingressus est quẽ ibi Dionysius regno pulsus aperuerat, audiuitq; pueros male canentes. Interim ingressus Dionysius, quoniam putabat Diogenẽ consolandi gratia venisse, Humaniter, ĩquit, facis Diogenes, hęc est rerum humanarum volubilitas. Imò, inquit Diogenes, miror te etiamnum viuere, qui tantũ malorum in regno patraris: & video nihilo meliorem esse ludi magistrum, q̃ fuisti rex. Qui mal9, vbiq; mal9.

20 Idem dicebat: cæteris mortalibus quibus res sunt prosperæ, vita iucũda est, mors odiosior: rursus infelicibus vita grauis est, mors optabilis. At horum vtrunque tyrannis est molestius. Siquidẽ vt viuunt insuauius ijs qui mortem vehementer optant, ita mortem perinde metuunt quasi vitã suauissime degant.

21 Cuidam ostendenti horoscopon, bellum, inq̃t, hercle instrumentum ne frustremur cœna: sentiens inutiles esse artes geometricas cũ cæteris.

22 Alteri cuidã iactanti musices peritiã, respõdit:
Γνώμαις γὰρ ἀνδρῶν εὖ μὲν οἰκοῦνται πόλεις
Εὖ δ' οἶκος οὐ ψαλμοῖσι καὶ τερετίσμασιν. i.
Prudentia vrbes bene gubernat, at domus
Nec cantilenis, nec modis regitur probè.

23 Quum Speusippus paralysi resolutus vehiculo deportaretur in academiã, ac Diogeni forte obuio dixisset χαῖρε: is respondit, At non tu sane, qui quum ad istum sis affectus modum, sustineas viuere: Sentiens esse veri philosophi sponte mortem asciscere, posteaq̃ desijt esse vsui ad vitam humanam. Idq; fecit postea Speusippus.

24 Quum puerum conspiceret indecore se gerentem, pædagogum illius baculo percussit dicens, Qur sic instituis? Indicans primæ ætatis forma toribus potissimum imputandum esse, si adolescentes euadant male morati, aut secus. Refert Aphthonius ac Priscianus.

25 Cuidam probri gratia obijcienti paupertatem quum ipse esset scelerosus, ob paupertatem, inq̃t
Paupertas. neminem vidi torqueri, ob maliciam multos.

26 Paupertatem appellabat virtutem αὐτοδίδακτον, id est, quæ per se discitur. Diuitib9 opus
Paupertas. est multis præceptis vt frugaliter viuant, vt corpus exerceant laboribus, ne cotporis ambitioso cultu delectentur: aliàque innumera, quæ omnia seipsam docet paupertas.

27 Lacedæmonijs quibus merito prima laus debetur in Apophthegmatibus, subiecimus tres philosophos, sed in hoc genere præcipuos, quib9 addemus totidem reges, qui ciuilium dictorum gratia præ cæteris celebrantur, ne lectorem turba rerum obruamus.

PHILIPPVS MACEDO.

EX Græcorum regibus, mea sententia nullus fuit, quē cum Philippo rege Macedonum Alexandri magni patre conferamus, vel ingenij dexteritate, vel dictorum vrbanitate.

1 Is dicere solet Atheniēses sibi magnopere beatos videri, qui quotānis inuenirent decem quos belli duces crearent, quum ipse multis annis vnū duntaxat belli ducem reperisset Parmenionem. Significans inutile reipublicę subinde mutare duces, sed satius esse, quem idoneum ac fidum nactus sis, eum non mutare. Tum in bello nō referre quàm multi sint duces, sed quàm bello gerendo accommodi. Bonū nactꝰ ne mutet.

2 Cum illi nuntiū esset allatum, vno die multas res feliciter ac prospere gestas esse: nam eodem tempore, Tethrippo vicerat in Olimpijs, & Parmenio Dardanenses prælio fuderat, & Olympias ipsi masculum fœtum erat enixa: porrectis in cœlum manibꝰ, exclamauit, Et ô fortuna, inquit, pro tot tantisque bonis, leui quopiam malo me affice. Vir cordatissimus non insolenter gestijt ob rerum successum, sed fortunæ indulgentiam suspectam habuit, cuius ingeniū esse nouit, vt quibus exitium molitur, his prius noua rerum prosperitate blandiatur. Huc pertinet quod de Polycrate Samiorum tyranno refert Plinius. Inuidia fortunæ.

3 Quum subactis Græcis quidā ipsi autores essent, vt ciuitates præsidijs contineret, ne defice- Metus malus diuturnitatis.

rent,malo,inquit,diu bonus & cõmodus, quàm breui tempore dominus appellari:Sentiẽs regnũ quod beneficijs ac beneuolẽtia teneretur esse ꝑpetuum,quod vi metúq;,non esse diuturnum.

4 Quidam petulantioris linguæ,maledicta consijcere solet in Philippum: hunc amici hortabantur,vt eijceret in exilium. At ille negauit se hoc facturum.demirantibus quid ita,ne,inquit,oberrans inter plures male de me loquať.Quòd maledicum non egit in crucẽ,vel clementiæ erat, ꝙ ignouit,vel magnanimitatis quòd contẽpsit: ꝙ noluit expellere,prudentię.Plus enim nocuisset.

Maledicus contẽptus.

5 Smicythus Nicanorẽ deferebat apud regem, ꝙ sine fine de ipso male loq̃ret:quũq; suaderẽt amici vt hominẽ accersi iuberet,déq; eo supplicĩ sumeret,Philipp⁹ ita respõdit:Nicanor nõ est Macedonũ pessimus,videndũ est igiť,necubi nos cessemus in officio. Vt igiť cognouit vehemẽter afflictũ inopia, & tamen à rege neglectum fuisse,iussit donum aliquod ad illum deferri.Hoc facto quum rursus Smicythus diceret regi,Nicanorem apud omnes sine fine prædicare laudes ipsius:Videtis igitur,inquit,in nobis esse sitũ, vt bene aut male audiamus.Immane quantum absũt ab huius principis ingenio,qui nunquam sibi videntur satis laudari, quum nihil faciant laudandum: nec student beneficijs sibi conciliari beneuolentiam hominum, sed metui malunt q̃ amari:cùmq; sæpenumero faciant detestanda,ídque palàm,tamen perijt quisquis ausus est hiscere.

In nobis est vt bene audiamus.

6 Aiebat se his qui in republica Atheniensium administranda primores essent, plurimam habere gratiam,quòd suis conuitijs efficerent,vt ipse

Conuitiator vtilis.

tum oratione, tum moribus euaderet melior: dũ conor, inquit, illos dictis pariter ac factis menda cij conuincere. O vere philosophicum principis animum, qui nouit etiam ex inimicis capere vtilitatem, nec quod vulgus solet, hoc tantum spectare, vt maledicos afficeret malo, sed vt ipse minus malus redderetur illorum maledictis admonitus.

Quũ Athenienses quotquot apud Cheronæã capti fuerãt gratis dimisisset, illi vero etiã vestes stragulásq; reposcerent, atq; hac de causa Macedones in ius vocarẽt, risit Philipp⁹, dicẽs: Quid? Nónne videntur Athenienses arbitrari se à nobis in talorum ludo victos esse? Tam ciuiliter tulit victor victorũ ingratitudinẽ, qui nõ solũ gratias nõ agerent ꝙ ipsi & incolumes & gratis fuissent dimissi, verũetiã criminarẽtur ꝙ nõ simul & amictus & stragulas redderẽt, quasi nescirẽt quale esset ius belli, quasiq; nihil aliud esset certare armis, q̃ certare talis, qui ludus est puerorũ. 7 Ingratitudo.

Quũ esset illi clauicula in bello fracta, ac medicus à quo curabatur, in singulos omnino dies aliquid posceret, Sume, inquit, quantũ voles, nam clauem habes: Ludens ancipiti voce, κλεὶς enim Græce & clauẽ sonat qua aperitur scrinium aut ostium, & cõmissurã humeri cum pectore. Quid hoc animo ciuilius, cui & in dolore & erga auarum medicum iocari libuit, nec ob cruciatũ morosior, nec improbitate postulantis offensior? 8 Iocus in morbo.

Duo erant fratres quorum alteri nomen Amphoteros, qđ Græcis sonat ambo, alteri Hecateros, qđ illis sonat vterq;. Philippus itaq; animaduertẽs Hecateron esse cordatũ ac gerẽdis rebus 9 Iocus ex vocabulis.

accommodum, contrà Amphoteron ineptum ac degenerem, inuertit illis nomina, dicens Hecateron esse Amphoteron, Amphoteron autem esse Vdeteron, id est neutrum. Significans alterũ fratrum videlicet Hecateron, duorum in se virtutes complecti, alteri nihil relictum. Itaq; ei qui Amphoteros dicebatur mutauit nomen in contrarium, vt οὐδέτερος diceretur, quasi nullius pretij.

10 Quibusdam ipsi consulentibus vt cum Atheniensibus asperius ageret, respondit illos absurde facere, qui homini cuncta ad gloriam tum agenti, tum patienti suaderent, vt gloriæ suę theatrũ abijceret: significans sese hoc agere non vt Athenas euerteret, sed vt ciuitati celeberrimę doctissimorũ virorũ copia florẽti suas virtutes ꝓbaret.

Clementer.

11 Duo pariter scelerosi sese inuicem accusabant, cognoscente Philippo: audita causa pronũtiauit, vt alter exularet Macedonia, alter illum insequeretur. Hoc Græce sonat iucundius, quòd φεύγειν & ad fugientem pertineat, & ad exulantem: fugientem autem insequimur. Neutrum igitur absoluit Philippus, sed vtrunq; damnauit exilio.

Facetum iudicium.

12 Quum appareret in loco pulchro castrametati, & moneretur illic nõ esse pabulum pro iumẽtis: Qualis, inquit, est nostra vita, si etiam ad asinorum commoditatem viuere cogimur?

Militia misera.

13 Quum arcem quandã ac præsidiũ capere destinasset, valde munitam, atq; explotatores retulissent prorsus esse difficile, atq; adeo etiã impossibile: percontatus est, num vsq; adeo difficile esset, vt nec asinus auro onustus posset accedere: significãs nihil esse tam munitum, qđ auro nõ expugnet. Quod ipsum poëtę significarunt fabula

Auro nihil inexpugnabile.

Danaës à Ioue ſtupratæ, ſed deo in aurum verſo.
Vnde Flaccus, Aurum per medios ire ſatellites,
& perrumpere amat caſtra potentius ferro.

Quum hi qui apud Laſthenem erant, quererē 14
tur, indignéq́ ferrent, quòd quidam ex Philippi
comitatu, dicerent ipſos proditores, Philippus re Veritas.
ſpondit, Macedones eſſe ingenio parum dextro,
ſed plane ruſticanos, qui ligonem nihil aliud noſ-
ſent vocare q̄ ligonē. Alludēs ad illud prouerbiū
celebre, τὰ σῦκα σῦκα, τὴν σκάφην σκάφην λέ-
γων. Innuit autem illos reuera eſſe proditores.
Ruſticana veritas quāq́ rē ſuis noībus appellat.

Filium Alexandrū admonere ſolet, vt cū Ma- 15
cedonibus comiter haberet conſuetudinē, vulgo
interim conciliata beneuolentia vires ac robur ſi- Regum humanitas.
bi parans, dum liceret alio regnante eſſe huma-
num: prudenter intelligens, vt nulla re melius cō
ſtabiliri imperium, q̄ ciuium beneuolentia: ita dif
ficillimū eſſe iam regnū adminiſtranti erga quoſ
libet eſſe humanum, nō ſolū quòd regia poteſtas
oppoſita ſit inuidiæ, verum etiam quòd reſpub.
non poſſit eſſe incolumis, niſi ſcelera ſupplicijs
coherceantur. Regibus enim hactenus temperā-
da eſt humanitas erga ciues, vt interim regiam
tueantur autoritatem. Nam immodica bonitas
ſæpe contemptum parit.

Eidem ſuadebat, vt eos qui in rep. pollerent au 16
toritate tum bonos, tū malos, ſibi cōciliaret ami-
cos, ac bonis quidem vteretur, malis vero abute- Bonis vti, malis abuti
retur. Præcipua regū ars eſt nullum reijcere, ſed
ad publicam vtilitatem omnium operam accom
modare. Quēadmodum deus vnicus totius mū-
di monarcha, malis genijs ac impijs hominibus

abutitur ad vtilitatẽ ecclesiæ, Ita principes cordati norunt & probis & improbis vti: nõ ꝙ ipsi per malos mali quippiam faciunt, sed quód per malos puniunt malos. At multi sunt principes, qui prępostere bonis abutuntur, malis vtunt. Ad tyrannica negotia viros adhibent sanctitatis opinione celebres, quo vulgus esse rectum ac pium quod agunt, existimet.

17 Idem Philippus quum Thebis obses esset, Philonis Thebani hospitio vsus est, multísque insuper ab eo beneficijs affectus. Is quum vicissim à Philippo nihil muneris vellet accipere, ne me, inquit Philippus, beneficentia superatũ hac laude spolies, quód hactenus à nemine beneficijs victus fuerim. O animũ imperio dignũ. Pulchri⁹ existimauit benefaciendo ꝙ potẽtia vincere.

Beneficẽtia

18 Cum multi bello capti venderentur, Philippus in auctione sedebat, sublata veste parũ decore. Quidam igitur eorum qui vendebãtur exclamauit, Parce mihi Philippe, paternus enim tibi sum amicus. Philippo vero interrogante, quo pacto & vnde ô homo cõflata est hæc amicitia? Tũ ille, Volo, inquit, propius accedens dicere. quũ admissus esset, quasi arcani quippiã dicturus, Demitte, inquit, chlamidẽ aliquantulũ, nam ad istũ modũ indecẽter sedes. Mox Philippus, Hũc, inquit, fini te abire liberũ. Nesciebã enim illũ mihi vere beneuolũ & amicũ esse. Non offensus est rex tãtus, nec simulatione, nec admonitione ignoti hois, sed simul & simulatiõe mutua simulationẽ texit, & tantillũ officiũ magno libertatis pręmio pẽsauit.

Admonitio grata.

19 Quodã tẽpore ab hospite quodam inuitatus ad cœnam, inter eundum plures forte obuios se

cum adduxit vmbras. Vbi sensit hospitē turbari, quòd tā multis non sufficeret apparatus, præmisso ad singulos amicos puero, iussit vt placentæ seruarent locū: illi persuasi dum placentā expectant, paululū edebant. Ita factū est vt cœna suffecerit omnibus. Faceto ioco simul & elusit amicos, & hospitis pudori subuenit. Vrbanum mendaciū.

20 Hipparcho Euboico vita defuncto, Philippus præ se ferebat q̄ illius mortē acerbe ferret. Itaq; cuidam volenti dolorē ipsius mitigare dicentiq; Attamen ille tempestiue decessit, iam natu grandis: sibi quidem ipsi, inquit Philipp9, tempestiue decessit, sed mihi præpropere. Mors enim illum anticipauit, priusquàm à me beneficium acceperit, nostra dignum amicitia. Perquàm rarum est principem sentire gratiarum affectus, sed amicis pleriq; non aliter quàm equis vtūtur. Dum vsui sunt curant, inutiles factos abijciunt, eósque spoliant citius quàm beneficio iuuant. Gratitudo.

21 Vbi resciuit Alexādrum filium queri, quòd pater ex pluribus fœminis gigneret liberos, sic illū hortatus est, Ergo quū plures habeas regni cōpetitores da operā vt honestus ac probus euadas, vt non per me, sed per teipsum regnū obtinuisse videaris. Vir prudentia vere regia præditus, nō consolatus est filium, sed metum illius auxit quo magis extimularet ad virtutem: indicans illi non aliter sperandum paternum regnum, nisi se successione dignum præberet, nec tam magnū esse regnum adipisci, q̄ regnum promeruisse. Regnū virtute ambiēdum.

22 Eundem hortabatur, vt auscultaret Aristoteli cui traditus erat instituēdus, darétq; operā philosophiæ, ne, inquit, multa cōmittas, quæ me fe-

Philosophia regi necessaria. cisse nunc pœnitet. Perspexit egregius princeps neminem philosophiæ expertem regno idoneũ esse. nec puduit fateri se mulra per errorem fecisse perperã, quòd à teneris vnguiculis philosophię præceptis non fuisset imbutus. Nam qui experimentis discunt administrare regnum, licet ingenio felicissimo nati sint, tamen & sero & magno reipu. malo tandẽ euadũt boni reges. At qui philosophiæ præceptis præmunitus accedit, si adsit mens integra, vix poterit ab honesto deflectere. Vbi sunt interim qui literas ac philosophiæ studiũ clamãt ad rẽpu. administrãdã, prsus inutile?

23 Ex Antipatri amicis quendã in iudicũ numerũ asscripserat. Verũ pòst vbi cognouit illum tingere barbam & capillos, submouit eum dicens, Fuco nõ credendum. qui in capillis fidus nõ esset, eũ in rebus gerẽdis non videri dignũ cui fideretur. Fuco vtebatur in tingẽdis capillis vbi nõ multũ erat lucri, multo magis vsurus erat fuco in publicis negotijs, vbi dolus interdum ingens adfert emolumentum. Et hanc oportet regum præcipuam esse curam, vt cognoscendis causis viros præficiãt incorruptos. Id qui fieri potest, vbi vendũtur iudicãdi munia, & is designatur iudex, non qui vir melior est, sed qui ad dandũ prior, aut largior? At apud Philippum nec Antipatri tantũ valebat autoritas, quin suspectum è iudicum ordine moueret.

24 Machætæ cuiusdam pro tribunali sedens causam cognouit, sed dormitabundus, nec satis attẽtus ad iuris æquitatem, itaq; sententiam tulit aduersus Machætam. Verum quũ is exclamasset, se ab ea sententia appellare, rex iratus, ad quem, inquit? Nam appellandi verbum monarchis est in-

uisum. Hic Machætes: ad te ipsum ô rex, si expergiscaris, & attentius audias causam. Ac tum quidem surrexit rex. Cæterũ posteaq̃ causam apud se melius perpendisset, intelligerétq; Machætæ factam iniuriã, iudicata quidem nõ rescidit, sed pecuniã qua dãnatus fuerat Machætes, ipse persoluit. In vno facto quot regiæ virtutis argumẽta? Nõ perseuerauit irasci & prouocanti, & somnolentiã publice obijcienti, sed per otiũ rem suo cum animo accuratius considerauit, iam ab ira liber. Sit hoc ciuilitatis regiæq; moderationis: illud vero prudẽtiæ, q̃ ingenioso cõmento sic dãnatũ exemit dãno, vt regiã tamen in iudicãdo autoritatem non proderet, mulctam priuatim perinde quasi ipse damnatus esset dissoluit. Iudex attẽtus.

Indignãtibus Philippi amicis, quòd Peloponesij in Olympiacis ipsum sibilis deriderent, præsertim beneficijs à rege affecti, hoc sermone Philippũ extimulãtibus ad vindictã: Quid igitur, inquit, futurũ est, si quid illis faciamus mali? Vrbanissime amicorũ argumentũ vertit in diuersum. Si tam prauo ingenio sunt, vt eos irrideãt, qui de ipsis bene meriti sunt, grauius nocebunt, si quis illos malefactis prouocet. Hoc non solũ moderationis & clementiæ, verũ etiã eximiæ cuiusdam magnanimitatis documentum fuit, ingratorum sibilos regem negligere. 25 Vrbane.

Harpalus pro Cratete propinquo ac familiari suo qui iniuriarũ postulabatur, petijt à Philippo vt reus mulctam quidem solueret, sed à causa liberaretur, ne damnatus hominum maledictis exponeretur. Hic vero Philippus, præstat, inquit, vt ipse male audiat, quàm vt nos propter illũ. In- 26 Iudex seuerus.

dulgebat amicis, sed quatenus licebat integra iudicis opinione.

27 In exercitu quũ multo tẽpore dormisset, experrectus: Tuto, inquit, dormiui, vigilauit enim Antipater. Subindicans nõ esse regiũ indulgere somno, presertim in bello: sed tamẽ hoc interdũ absq; periculo fieri, si rex habeat fidum ac vigilantem præfectum. Ita cum laude amici suam excusauit somnolentiam.

Præfectus vigilans.

28 Rursus euenit, vt interdiu dormiẽte Philippo Græci qui multi simul ad ostiũ conuenerãt, indigne ferrẽt, regémq; incusarẽt, quòd ob illi⁹ somnolẽtiam nõ statim admitterẽtur ad colloquiũ: hic Parmenio sic regi patrocinatus est, Ne miremini, inquit, si nunc dormit Philippus, nã quum vos dormiretis, hic vigilabat. Significãs Græcis negligẽter rẽ gerẽtibus, Philippũ illis fuisse p̃sidio.

Somnus excusatus.

29 Queadmodũ ipse fuit vrbanus, ita aliorũ salse dictis delectabatur. Itaq; quum cantorẽ inter cœnandum vellet reprehendere, déq; pulsu chordarum loqueretur, Dii, inquit cantor, prohibeant ô rex, ne tu me melius hæc noris. Ciuiliter & sibi vindicauit de arte iudicium, & regem non offendit, meliorẽ illum iudicans, quàm vt cũ musico de fidibus contenderet.

De arte iudicet artifex.

30 Quin & asperius dicta, modo tẽpestiue, æquo ferebat animo. Nam cum dissidium haberet cũ Olympiade vxore, cúmque Alexandro filio, Demaratum Corinthium ad se venientem percontatus est, quomodo inter Græcos inuicem conueniret. Hic Demaratus, scilicet, inquit, magnopere tibi curæ est Græcorum concordia, quum qui tibi sunt coniunctissimi, huiusmodi in te sint ani-

Admonitio libera.

mo. Quid hic expectas, nisi vt rex offensus Demarati libertate, iubeat illum ab oculis suis abduci? Immo quoniam Demarati sermo ab ira ad saniora cõsilia vocabat, rex sese ad eius obiurgationẽ cõposuit, positáq; ira redijt cũ suis in gratiã.

Anui cuidam pauperculæ Philippum appellãti vt causam ipsius cognosceret, quũ hac flagitatione frequenter obstreperet illi, respõdit sibi nõ esse otium. cúmq; anus inclamasset, Proinde ne rex quidem esse velis: Philippus admiratus aniculæ liberam vocem, non illi solum præbuit aures, verumetiam alios audiuit. Hoc idem Latini tribuunt Adriano imperatori. 31 Regum est audire oẽs.

Philippus quum audisset filium suum quodã in loco scite cecinisse, ciuiliter obiurgauit, dicens: Non te tui pudet, qui noris tam belle canere? Significans alias artes esse rege digniores. 32 Artes rege indignæ.

Idẽ in palæstra prolapsus, quũ surgẽs in puluere vidisset corporis vestigiũ, Papæ, inquit, vt minimã terræ partẽ natura sortiti, orbẽ appetim⁹ vniuersum? Vtinam hoc dictũ inhæsisset animo filij, cuius ambitioni orbis fuit angustus. 33 Ambitio.

Philippus Alexandrum filium obiurgãs, quòd largitionibus Macedonum beneuolentiam cõsectaretur, Quæ te, malũ, inquit, ratio in istã spem induxit, vt eos tibi putes fore fideles, quos pecunia corruperis? An tu id agis, vt Macedones te non regem suum, sed præbitorem putent? 34 Beneuolentia virtute paranda.

Athenienses legationem ad Philippum miserãt. Ea benigne audita, vt humaniter dimitteret, iussit illos dicere, qua in re gratum facere posset Atheniẽsib⁹: hic Demochares excipiẽs, si teipsũ, inquit, suspendas. Is Demochares vnus fuit è le- 35 Lenitas.

gatorũ numero ob linguæ procaciã dictus parrhesiastes. Ob tam inhumanũ respõsum indignãtib⁹ regiis amicis, Philippus compescuit eos, iussitq́; vt Thersiten illum incolumem dimitteret. Tum ad cæteros legatos conuersus, Renuntiate inquit, Atheniensibus multo superbiores esse, qui ista dicunt, q̃ qui impune dicta audiunt. Tales demum animi regno digni sunt.

ALEXANDER MAGNVS.

1 Indoles agilis. In Philippi dictis nihil erat, qđ preter vrbanitatẽ non etiã ad bonos mores cõduceret: nec video quem Philippo iungamus congruentius q̃ filiũ Alexandrum. Is puer etiamnum, quum Philippus pater multa præclare feliciterq́; gereret, nequaquam eo gaudebat, sed ad pueros æquales ac collactaneos dicebat, pater mihi nihil relicturus est. Illis contra dicentibus, Immo hæc omnia tibi parat. Quid profuerit, inquit Alexãder, si multa possidens agam nihil? Iam tũ cognoscas scintillam indolis ambitiosæ & irrequietæ.

2 Regẽ regia decent. Idem quũ leuitate corporis ac pedum celeritate polleret, patri hortanti vt in Olympijs stadiũ decurreret, Facerem, inquit: si reges habiturus essem concertatores. Et hic agnoscas excelsum, nec cuiquam facile cessurum in certamine laudis & imperij. Nondum erat rex, & tamen non dignabatur nisi cum regibus committi.

3 Adulteriũ. Quum puella multa nocte ad Alexandrũ esset deducta, cum eo dormitura, rogauit rex vbi fuisset tam diu: illa respõdente, se expectasse donec maritus isset cubitum: ministros accitos acriter obiurgauit, Reducite, inquit, hanc, parũ enim abfuit, quin vestra culpa fuerim factus adulter.

Egregium castitatis exemplũ, tum in iuuene, tũ in rege. Nam apud illos simplex stuprum pro nullo crimine habebatur. Apparet autẽ tũ fuisse morem, qui adhuc durat in Italia, vt vxores secubarent à viris, nisi si quando vocarentur.

Alexãdro puero dijs largius facienti suffitum, 4
ac subinde ad thus accurrẽti, Leonides illius paedagogus, qui tum aderat, Heus puer, inquit, tum large facies suffitum, quũ regionẽ deuiceris quae thus gignit. Pòst quum eam regionem obtinuisset, memor eius dicti, hac sententia scripsit illi literas, Mitto tibi thuris & casiae talenta aliquot, ne posthac parcus sis erga deos, quum nõ ignores nos potitos regione odores gignente. Profusio.

Apud Granicum Martem experturus, horta- 5
batur Macedones vt affatim pranderent, veluti postridie ex hostiũ cõmeatu coenaturi. Praesens animus ac de belli euentu fidens ac securus. Fiducia.

Perillus vn9 ex amicorũ Alexãdri numero, fi- 6
liabus suis ab Alexãdro dotẽ petijt. Iussit rex illum capere talenta quinquaginta, quumq́ʒ is respondisset, decem satis esse. Tibi quidem, inquit, satis est tantum accipere, mihi vero non satis est tantum dare. Praeclare dictum, nisi virtutis indolem ambitio vitiasset. Liberalitas

Anaxarcho philosopho iusserat quaestorẽ dare 7
quãtũcunq; ille postularet, cúmq́ʒ questor audita postulationẽ turbat9 Alexãdro indicasset, philosophum petere centũ talenta. Recte, ĩquit, facit, sciens se amicum habere, qui tantũ dare & possit & velit. Hic dubites vtrum potius admirari oporteat, regiam ne liberalitatem in donãdo, an philosophi improbitatem in postulando, nisi ma- Liberalitas

lumus hanc vocare fiduciam.

8 Mileti quũ vidisset multas statuas eorum qui in Olympijs ac pythijs vicerãt, eásq́ prægrãdes, Et vbi, inquit, erant tã magna corpora, quũ barbari vestrã vrbẽ obsiderẽt? Salse taxauit illorum stultam ambitionem, qui gloriarẽtur his, qui corporum magnitudine viribúsq́ præstantes in ludicris certaminibus victoriam reportassent, quũ in tantis periculis nulli fuissent, qui aduersus barbaros se tales præberent.

Fortitudo intempestiua

9 Quũ regina Carũ Adas illud haberet studio, vt assiduo mitteret Alexãdro opsonia bellariáq́, per taliũ rerum architectos coquósq́ magna arte parata. Alexander ait, seipsum habere meliores opsoniorum artifices, ad prandium quidem, nocturnum iter, ad cœnam vero, tenue prandiũ.

Frugalitas

10 Quodam tempore quum omnibus ad prælium apparatis interrogaretur, nunquid aliud præter hæc fieri vellet, Nihil, inquit, nisi vt Macedonũ barbæ radantur. Hoc dictum quid sibi vellet admirante Parmenione. An nescis, inquit, in prælio nullam ansam meliorẽ esse quàm barbæ? Significabat cominus esse pugnandum, in quo genere certaminis barbæ officiunt, quòd his milites facillime possunt apprehendi.

Barbæ bello inutiles.

11 Darius obtulit has conditiones Alexandro, vt ab ipso acciperet talentorum decem milia, & insuper Asiam secum ex æquo partiretur. Id quũ recusaret Alexander. Ego, inquit Parmenio, accepissem si Alexander essem. Et ego, inquit Alexãder, si Parmenio essem. Dario vero hunc in modum respondit: neq́ terrã duos soles, neq́ Asiam duos reges ferre posse. Et hic animi celsitudinem

Monarchia

probare possis, nisi dictum impotentiam quandam dominandi saperet.

Quum in Arbelis de rerum summa periclitaturus esset, conflicturus cum mille hominũ milibus ad pugnandum instructis, adierunt illũ milites aliquot ipsi bene volentes, deferebántque cæteros, quòd in castris inter se miscerent sermones, conspirarentque ne quid prædæ in regium tentorium deportarent, sed ipsi totum in suũ verterẽt lucrum. His auditis subrisit Alexander. Fausta, inquit, nuntiatis. Siquidem audio sermones virorum ad vincẽdum non ad fugiendum animatorum. Nec illum fefellit diuinatio, plurimi nanque milites regem adiere dicentes. Bono animo esto rex, neque metuas hostium multitudinem, ne pedorem quidem nostrum ferre poterunt. 12 Interpretatio cõmoda Prædæ cõtemptus.

Idem instructa iam ad prælium acie, quũ cerneret militem quendam id temporis amentum telo adaptantem, vt inutilem submouit ab exercitu, qui tum demum appararet arma, quũ his vtendi tempus adesset. Hoc inter stratagemata magis cõmemorandũ erat q̃ inter apophthegmata, quemadmodum & hoc quod subijciam. 13 Serus apparatus.

Legebat Alexãder epistolam à matre missam, quæ arcana quædam & calumnias aduersus Antipatrum continebat, simúlque, vt solet, cum rege legebat Hephæstion, nec eum rex vetuit legere, sed perlecta epistola anulum signatoriũ è digito detractum ori illius appressit: hoc gestu admonens, vt arcana contineret. Exemplũ insignis de amico fiduciæ, tum etiam humanitatis egregiæ, qui calũnias latius spargi noluerit, licet inuisum haberet Antipatrum. 14 Silentium.

15 In Ammonis templo quũ à vate dictus esset Iouis filius. Nihil, inquit, mirum, Nam Iuppiter omniũ quidem natura pater est, sed ex his optimos quosq; peculiariter suos facit. Modestissime interpretatus est oraculũ, nam vates per adulationem dixit illũ filiũ Iouis, quasi sic è Ioue prognatus esset, quemadmodum Hercules creditus est esse Iouis filius. Alexander fassus est Iouem natura autorem ac parentem esse omnium, sed eos demum peculiariter pro suis filijs agnoscere, qui virtute ac præclare gestis proxime ad diuinã naturam accederent. Ea est omnibus benefacere.

Filij deorũ qui.

16 Quum in bello crus esset illi sagitta vulneratũ, multiq; accurrerent, qui ipsum frequenter deum appellare consueuerant, exporrecta hilariq; frõte ad Homeri carmẽ alludens, dixit: Hic sanguis est quem videtis. liquórq; qualis diuis solet emanare beatis. Nimirum irridens adulatorum vanitatem, quum ipsa res declararet ipsum nihil aliud esse quàm hominem.

Modeste

17 Nonnullis Antipatri frugalitatem laudantibus, quòd alienam ab omnibus delicijs austerámque vitam ageret. Foris, inquit, Antipater albo vtitur pallio, intus vero totus est purpureus. Notans fictam illius parsimoniam, quum esset alioqui ambitiosissimus.

Hypocrisis.

18 Quum hyeme frigidóq; cælo apud amicum quendam conuiuio acciperetur, videretq; foculũ exiguum & ignis pusillum, aut ligna, inquit, inferte, aut thus. Subnotans conuiuatorem lignis suis parcere, perinde quasi thus essent, quum in rigore tanto nec thuri parcendum esset: simul satis esse ignis ad faciendum suffitum dijs, at pa-

Parsimonia

rum ad depellendum frigus.
Quum apud Antipatridem cœnaret, isque ad cœnam formosam psaltriã induxisset, Alexãder aspectu motus in illam exarsit, mox rogauit Antipatridem, nunquid ipse mulieris amore teneretur: illo confitente. O scelestem, inquit, non tu protinus abduces è conuiuio mulierem? Quantum ille animus aberat à constupranda aliena vxore, qui tantopere sibi metuit ab amica hospitis? Cõtinentia
Rursum quũ Cassander Pythonem Euij tibicinis amasium per vim osculari vellet, idque Euiũ ægre ferentem sensisset Alexander, iratus exilijt in Cassandrum clamans. Ita ne per nos ne amare quidem quicquam licebit? Non satis erat regi, si seipsum præstaret continentem, nisi & præfectos haberet sui similes. Quando autem passus fuisset à suis per vim constuprari filiam aut vxorẽ honesti ciuis, qui tibicini suos amores etiã ab osculo voluit esse inuiolatos? Deniq; quod duces peccarent, arbitratus est ad se pertinere. 19 Cõtinentia
Quum è Macedonũ numero ad mare remitteret valetudinarios ac mutilos debilésq;, proditus est quidam qui se inter ægrotos asscripserat quum nõ ægrotaret. Is quũ ad Alexandri cõspectum adductus esset, & examinatus fateretur, se morbum prætexuisse ob amorẽ Telesippæ, quæ ad mare fuerat profecta: percõtatus est Alexander, cui negotiũ retrahẽdæ ad exercitũ Telesippæ delegaretur. Cæterum vt cognouit eam esse liberam. Persuadeamus igitur, inquit, ô Antigenes Telesippæ, vt nobiscũ maneat. Nã vim admouere liberæ, non est nostrũ. Sic indulsit amori strẽnui militis, quẽ in exercitu retinere cupiebat, 20 Ciuiliter.

vt ingenuã mulierẽ redire nollet nisi persuasam.

21 Cum Græci qui apud hostes stipẽdium faciebant venissent in potestatem Alexandri. Athenienses quidẽ iussit in compedibus seruari, quòd quum ex publico stipendium haberent, tamen apud hostes meruissent: similiter & Thessalos, quòd regionem optimam nacti, non eã colerẽt: Thebanos vero dimisit, dicens. His per nos nihil est reliquum neq; ciuitas, neq; agri. Ita moderatus est pœnam, vt mortem cõmeritis non indiceret nisi vincula, & culpam eorum qui necessitatem excusare poterant in se transtulit.

Moderatio pœnæ.

22 Ex Indis quendam sagittandi arte cum primis celebrem, adeo vt etiam per anulũ sagittam mittere diceretur, quum in bello cepisset, iussit artis suæ specimen ædere: recusantem iratus rex necari iussit. Quũ duceretur homo, dixit his à quibus ducebatur, se multis diebus nõ exercuisse artem, eóque timuisse ne aberraret. Id vbi renũtiatum est Alexandro, quòd non contumacia, sed ignominiæ metu recusasset, admiratus ingenium gloriæ studiosum, dimisit illũ donatum, eo quòd mortem oppetere maluisset, quàm fama sua videri indignus. Hic apparet non omnino vanum esse quod prouerbio iactatũ est. Simile simili esse amicum. Alexander gloriæ supra modum appetens similem affectum in alijs amabat.

Gloria vita charior.

23 Taxiles vnus è numero regum Indiæ, occurrẽs Alexandro, sic illũ affatus est. Prouoco te, inquit, non ad pugnam neq; ad bellũ, sed ad aliud certaminis genus. Si inferior es, à nobis accipe beneficium: sin superior, nobis benefacito. Cui Alexãder: Atqui, inquit, ob hoc ipsum inter nos certan-

Certamen vere regiũ.

dum est, vter benefaciendo superet alterum. Et humanissime complexus illum, non solum non spoliauit ditione, sed auxit etiam.

Cum audisset de rupe quadã apud Indos, quæ ob sublimitatem velut auibus inaccessa ἄορνος dicitur, quòd ipse quidem locus expugnatu difficilis esset, sed qui eũ teneret formidolosus. Nũc inquit, locus captu facilis est: significans nihil prodesse munimenta, nisi vir fortis ea tueatur. Arx enim non tam fossis ac muris tuta est q̃ viris. 24 Viri fortis fiducia.

Cum alius quidam rupem teneret inexpugnabilem vt putabatur, semet Alexãdro dedidit: at Alexander non solum eius ditionis princip ẽ esse iussit, verumetiam addidit, dicens Hic homo mihi videtur sapere, qui se maluit bono viro, quàm loco munito concredere. 25 Fides in deditum.

Rupe capta quũ amici dicerent illũ egregijs gestis Herculẽ superasse, At'ego, inquit, meas res gestas in imperio, ne verbo quidem cũ his quæ gessit Hercules arbitror cõferendas. Adulabãtur illi, sed huius animo nulla satis faciebat adulatio. 26 Herculem cõtempsit Alexãder.

Quosdã ex amicis mulctauit, quòd in ludo aleæ sensisset eos nõ ludere. Siquidem multi sunt qui in hoc ludo velut in re maxime seria versantur. Non enim ludũt, qui fortunas suas omnes, interdum & liberos: aleæ permittunt arbitrio, 27

Inter amicos quos habebat præcipuos ac potentissimos, omniũ maxime videbatur honorare Craterum, sed omniũ maxime diligere Hephæstionẽ. Craterus enim, inquit, amat regẽ, Hephestion amat Alexandrũ. Id Græce iucũdius dicit. φιλοβασιλεὺς φιλαλέξανδρος. Sentiẽs Craterum in his quæ ad regiam dignitatem attinebãt 28 Amicus.

præstare fidũ amicũ, Hephæstionẽ priuato quodam affectu diligere Alexandrũ. Pariter itaq; licet dissimiliter amãtibus, diuersa ratione persoluit præmium. Craterum ornauit dignitate, Hephæstionem ad intimã admisit familiaritatem.

29 Xenocrati philosopho quinquaginta talenta dono misit: ea quum ille recusasset accipere, dicens sibi non esse opus, iterrogauit an ne amicũ quidem vllũ haberet cui esset opus. Nam mihi, inquit, vix Darij opes in amicos suffecerunt. Hic vtrius animum magis admirari conueniat, nondum statui, regis ne tam ad liberalitatẽ propensum, an philosophi qui tantum munus à tanto rege vltro delatum remiserit.

Liberalitas

30 Porus rex ab Alexandro deuictus, quum ab eo post pugnam rogaretur dicente. Quomodo te tractabo? Regaliter, ait. Rursus subijcienti Alexandro, Num quid etiã aliud? Omnia, inquit Porus, cõplectitur hoc verbũ, regaliter. Alexãder & prudentiam, & fortitudinẽ viri admiratus, latiorem ditionem illi addidit ea quã prius obtinuerat. Supplici & ad pedes abiecto minus cõcessisset. Adeo diligebat animosus iuuenis impauidos animos. Q. Curtius aliquanto secus narrat. Interrogatus Porus quid ipse victorem statuere deberet censeret. Quod hic, iquit, dies tibi suadet, quo expertus es q̃ esset caduca felicitas. Submonuit regem vt modeste sua fortuna vteretur, memor ipsi posse accidere, quod acciderat Poro.

Regaliter

31 Cum accepisset esse quendã qui cõuitijs ipsum impeteret. Regium est, iquit, quum facias bene, audire male Nihil hoc dicto generosius, quãquã idem & alijs asscribitur.

Animus vere regius

Morti proximus ad amicos respiciẽs dixit. Magnum epitaphium video futurũ: præsentiens res ab ipso gestas multorum eloquentia celebrãdas. Nec eum sua fefellit diuinatio. 32

Cum Darij filias haberet captiuas, demissis oculis eas salutabat, idq; raro, sibi metuẽs ab illarum insigni forma. Apud familiares autẽ dicere solet. Dolores oculorum sunt Persicæ puellæ. 33

Edicto vetuit, ne à quoquam pingeretur præterquam ab Apelle, aut à quoquam ęre sculperetur præterquam à Lysippo, artificibus illius ætatis præstantissimis. Nam hoc quoq; iudicabat ad principis dignitatẽ pertinere. Cũ Cherylo poëta pactus erat, vt pro vnoquoq; bono versu Philippicum acciperet aureum, pro malo colaphum. 34 Artes.

Idem interrogatus vbi suos recõderet thesauros, Apud amicos, inquit: significans facultates nusquam reponi tutius. Cum enim res postulat, redeunt ad te cum fœnore. 35 Liberalitas

Cũ nuntius quidã gaudio gestiens, porrectãq; manu accurreret, rem prospere gestam narraturus. Quid mihi bone vir magni nũtiabis, nisi nũties Homerum reuixisse? significans omniũ pręclare gestorum gloriam abolendam, nisi contingeret talis præco qualis fuit Homerus. 36 Præco rerũ gestarum.

Ciuitas quædam vt ab armis Alexandri quietem haberet, obtulit illi partem agrorũ, & præterea rerum omnium dimidium. Cui sic respondit. Hoc animo veni in Asiam, non vt acciperem quod dedissetis, sed vt vos haberetis quod reliquissem. 37 Imperiose.

Alexander habebat Eudæmonicum philosophum, sed quouis parasito adulantiorẽ. Hic quũ 38 Adulatio.

aliquãdo tonaret vehemẽter,adeo,vt omnes ex
Adulatio. pauefcerent,dixit Alexãdro. Quin tu tale quippiã facis Alexãder fili Iouis? At ille nõ ferens tã abiecti philofophi vocem,ridens ait. Nolo enim formidabilis effe,quẽadmodum tu me doces,qui Satraparũ ac regũ capita me iubes fuper cœnã apponere. Sic Athenæus. Plutarchus in vita fecus aliquãto. Quid mihi fuccẽ fes,quòd pifces apponam in conuiuio,ac nõ potius Satraparũ capita?

39 Alexãder quũ hyeme duceret exercitũ affidens igni,recognofcere prętereũtes copias cœpit,quũ
Ciuiliter. que videret fenem quendam horrentem frigore, & ad ignem ftantem,confidere loco fuo iuffit,dicens. Si in Perfide natus effes,ĩ regia fella federe tibi capitale foret: in Macedonia nato cõceditur.

40 Alexãder etiamnũ adolefcens videns patrem Philippum equum præferocem,nec vllum fefforem tergo patientem,velut inutilem abiectũ ire.
Indoles excelfa. Qualem,inquit,equum ifti perdũt,dum illo per imperitiã ac mollitiẽ vti nefciunt. Cúmq; mira arte fine verberibus tractaffet equum,tandẽ cõfcenfum ad curfum admififfet,tum calcib9 vfus eft,ac molliter flexis habenis quum equũ reduxiffet,defcẽdẽtis caput exofculatus pater. Aliud, inquit,ô fili tibi par regnũ quære, quãdo iam te non capit Macedonia. Prẹfagijt vir prudens tam excelfæ indoli non fuffecturam paternam ditionem. Sed equus ille nos admonet,multa bene nata ingenia perire vitio inftituentium,qui ferè nefciunt imperare,nifi ex equis generofis reddiderint afinos.

41 Idem Ariftotelem, cui puer formandus fuerat traditus,fumma veneratione profequebatur, di-

cēs,se illi nō minus q̄ patri debere,quòd à patre viuēdi,à præceptore bene viuēdi initiū accepisset. Pietas in p̄ceptorem.

Quū pirata captus ad ipsum deductus esset,rogatus qua re fretus auderet infestare maria,compendiò respondit. Ego,inquit,quoniā id vnico nauigiolo facio,pirata nominor,tu quū idem facias magna classe,rex appellaris. Alexāder admiratus intrepidum animum,donauit illi vitam. 42 Animose.

Idē Delphos ꝓfect⁹,quū sacerdos negaret se cōsulturā deū,ꝙ dies essent nefasti,quib⁹ ne oraculis quidē loqui phas esset,vi pertracta secū sacerdote tēplū ascēdit. quúmq; illa īportunitate victa diceret,Inuict⁹es ô fili,Satis,inquit Alexāder,oraculi est:mulieris vocē respōsi loco ducēs, 43 Oraculum.

Posteaquam in expeditionem profectus regias opes pene omnes in milites ac duces distribuisset,roganti Perdiccæ,Quid tibi nūc rex supest? Spes,inquit. Hic Perdicca. Hæc,inquit,nobis cōmilitonibus tuis futura cōmunis est:& prædium quod ipsi designarat Alexāder,recusauit. Tanta erat fiducia bene successuram expeditionem. 44 Fiducia euentus.

Idem initio quū in causis capitalib⁹ sederet iudex,accusatori alterā aurē occludebat : rogatus quur id faceret,Alterā,inquit, integrā seruo reo. 45 Iudex incorruptus.

Quū Philoxenus classis præfectus Alexandro scripsisset,Tarētinū quendā Theodorū esse apud se,pueros habentē insigni forma venales,si vellet emere : indigne tulit , apud æquales subinde clamitans,Quid in me Philoxenus tā obscœnū animaduertit,vt mihi tantū probri conciliaret? 46 Integritas.

In Callisthenē nequaq̄ sese accōmodātem aulæ regiæ moribus, sed & dictis & gestu præ se ferentem nihil sibi placere,dixit hunc versiculū, 47 Seruire tēpori.

Μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός. id eſt, Sapientem ego odi, qui ſibi ſapit nihil.

49 Niſam expugnaturus quũ videret milites deterreri fluminis quod ciuitatẽ præterlabitur profunditate, exilijt, ô me omnium deterrimum exclamans, qui natare nõ didicerim, móxq; clypeo pro ſubere innixus primus tranauit.

50 Ilium profectus Achillis ſtatuã coronans. O te felicẽ, inquit, Achilles: cui viuo talis ami cus, mortuo talis contigerit præco. De Patroclo loquens & Homero, quorũ ille fidiſſim⁹ Achilli fuit amicus, hic defunctũ Iliade tota celebrauit.

Præcipua bona.

51 Duabus potiſſimum rebus, quum deus à multis prædicaretur, ſe quòd mortalis eſſet deprehẽdere dicebat, ſomno & coitu: quòd hæc præcipue proderent humani corporis imbecillitatem, ad cętera inuictus erat. Sõnus enim mortis imago eſt, & coitus ſpecies eſt morbi comitialis.

Quæ nos admonent mortalitatis.

52 Darij regiam ingreſſus, quum vidiſſet ſublime cubiculum, & in eo ſtratum, menſas, cæteráque omnia mirifico ornatu inſtructa. Hoccine, inquit, erat imperare? Sentiens non eſſe regium huiuſmodi delicijs indulgere.

Deliciæ indigne principe.

53 Idem lectum ingreſſus excuſſis accurate pallijs dicere ſolet: Nũquid hic delicatum aut ſuperfluum mater addidit? Adeo abhorrebat à muliebribus delicijs,

54 Quum delato ad ipſum ſcriniolo, quo nihil inter opes Darij pretioſius pulchriúſve repertum eſt, quæreretur in quem vſum deſtinandũ eſſet. alijs aliud ſuadentibus, dixit, Huic optime ſeruandus dabitur Homerus. Sentiens nullum eſſe theſaurum illo pretioſiorem. Ita viſum eſt iu-

Literarum amor.

ueni, qui se totum ad exemplar Achillis componebat.

Idem hortante Parmenione, vt noctu hostem adoriretur, alioqui summũ fore discrimen, si palàm cum tanta multitudine Martẽ experiretur. Siquidem ex fragore procul velut è pelago resonante, coniectabant immensum esse numerum. Non furor, inquit, victoriam, recusans tenebrarũ præsidio vincere. 54 Ingenue

Quũ legisset prolixam epistolam ab Antipatro scriptã, in qua multæ inerãt aduersus Olympiadem calumniæ. Ignorare videtur, inquit, Antipater, quòd vna matris lachryma multas delebit epistolas. 55 Matris lachrymæ.

Quum sensisset sororem suam cũ iuuene quodam eleganti forma cõsuetudinẽ agere, nihil offensus est, sed dixit. Cõcedendũ esse, vt illa quoque aliqua ex parte regno frueretur. Multũ dissentiens ab animo Cæsaris Augusti, qui nihil acerbius tulit, q̃ filiæ neptiũmq; lasciuiam. 56 Candide

Quum audisset Anaxagoram disserentem, innumerabiles esse mundos, illachrymasse dicitur. Rogantibus nunquid accidisset lachrymis dignum, An non videor, inquit, merito flere, qui quum mundi sint innumerabiles, nos nondum vnius domini facti sumus? 57 Ambitio insatiabilis.

Philippus à Triballis in prælio vulneratus est femore lãcea traiecto: opera chirurgi liberat⁹ periculo mortis, dolebat claudicatiõis deformitatẽ cõtractã manere. Cui Alexãder, Ne verearis, inquit, in publicũ prodire, sed gradũ mouens virtutis tuæ potius memineris. Hoc & alijs ascribitˀ. 58

Si quãdoi colloquijs aut cõuiuijs incidisset cõ 59

tentio de carminibus Homeri,alijs alia præferẽtibus,hoc vnice probauit Alexander.

Cōparatio carminum Homericorum. Iliad. γ Ἀμφότερον βασιλεύς τ' ἀγαθὸς, κρατερός τ' αἰχμητής. id est,
Dux bonus atq; idẽ validus pugnator in armis. Addebat Homerũ hoc versu virtutẽ Agamẽnonis prædicasse, Alexandri vaticinatum esse.

60 Quũ trãsmisso Hellesponto Troiam inuiseret, Musica digna duce. veterum heroũ res gestas animo reuoluens, quidam si vellet,pollicitus est se Paridis lyram daturũ.Hic Alexãder, Minime,inquit,illa mihi est opus, quũ Achillis lyrã habeã.Hac vir strennuus fortiũ virorũ laudes canere consueuit, quũ Paris sua lyra molles ac lasciuos modulos incineret.

61 Quodã tempore Darij mulieres inuisit vnà cũ Hephæstione. Hũc quũ esset eodem ornatu quo Humaniter rex,corpore etiam maior,Syngambris Darij mater pro rege adorauit.Eadem quũ ex nutib9 adstantium intellexisset errorem suum,perturbata denuo salutauit Alexandrũ.Tũ Alexãder. Nihil est ô mater quòd turberis.Nam & hic Alexãder est.Sentiens amicũ esse alterum Alexandrum.

62 Cum in Hãmonis templum venisset,sacerdos grandæuus illũ salutauit.Salue fili,& hanc appeltionem à deo habeas. Tum Alexander, Accipio Adulatio. eam ò pater, & posthac patiar tuus dici, si mihi totius orbis dominiũ concesseris. Sacerdos recepit se intro,& quasi consulto deo respõdit, Iouẽ certo promittere quod peteret. Hic Alexander, Scire cupio num quis supersit inult9 eorũ qui patrem meũ interfecerũt.Ad hæc sacerdos,Philippi,inquit,interfectores omnes dedere pœnas,sed patri tuo nemo mortaliũ potest tẽdere insidias:

significans illum esse Iouis nō Philippi filium.

Cum Darius numerosissimū exercitum instru- 63
xisset, Alexāder profundissimo somno correptus
est, adeo vt nec interdiu potuerit expergisci: tan- Animose
dem imminente periculo amici ingressi regē ex-
citarunt, qui quū dicerent, se mirari in eo rerum
statu tantam regis securitatē. Magna, inquit Ale
xander, animi molestia me Darius liberauit: qui
vires suas omnes in vnum cōtraxit, vt liceat vno
die de summa rerum decernere.

Alexandro Magno Corinthij per legatos ius 64
suæ ciuitatis detulerunt. Hoc officij genus quum
risisset Alexander, quidam è legatis, Nulli, iquit,
ciuitatē vnquā donauimus præterquam tibi &
Herculi. Hoc audito lubens accepit oblatum ho
norem, quem illi cōmēdabat partim raritas, par-
tim cum Hercule laudatissimo viro societas.

Dum in obsidione cuiusdam vrbis infirmissima 65
mœnium quærit, sagitta ictus est, nec tamen ab
instituto destitit: mox quū represso sanguine sic-
ci vulneris dolor cresceret, & crus equo suspen-
sum paulatim obtorpuisset, coactus quod cœpe-
rat omittere, ac chirurgū accersere. Omnes, iquit,
me prædicant Iouis esse filiū, sed vulnus hoc ho-
minem esse me clamat.

Xenophantus certis modis Alexādrum ad ar- 66
ma solet concitare. Eam musices vim admiran-
tibus cunctis, quidam ait, Si tantus artifex est, in-
cinat modulos quibus illū à bellis reuocet. Sen-
tiens non esse magnæ artis hominem cò perpel-
lere, quò suapte natura pronus est.

ANTIGONVS REX MACEDONVM.

Antigonus in extorquēdis pecunijs acer erat ac r

rigidus. Cuidam itaque dicenti, at non talis fuit
Festiuiter. Alexãder. Merito, inquit: nam ille metebat Asiã, ego culmos lego. Sentiens opulentissimã. Asiam prius ab illo spoliatam, sibi à spoliatis corradendum quod posset.

2 Milites quosdã videns thoracibus & galeis indutos sphæra ludere, delectatus est hoc spectaculo, ac duces illos accersi iubet, vt eos corã illis lau
Seuere. daret, verũ vbi nuntiatũ esset duces bibere, præfecturas illorũ militib⁹. dedit, qui sphera luserant armati, simul & ducum ignauiam puniẽs, & militum strennuitatem honorans.

3 Cum omnes admirarẽtur quòd cũ initio regni durior fuisset, senex factus clementer ac placide
Regni stabilitas regnũ gubernaret. Prius, inquit, opus erat regno, nunc gloria & beneuolentia. Sentiens regnũ armis & austeritate frequẽter parari, sed non nisi honesta opinione ciuiũmq; beneuolẽtia retineri.

4 Idem filio Philippo multis præsentib⁹ percõtanti ac dicenti, quãdo castra mouebimus? Quid
Silentiũ in bello. inquit? num metuis ne solus tubam non audias? Notans adolescentis imperitiam, qui hoc patrẽ multis audientibus percõtaretur, quũ in bello celanda sint consilia principum: sed quoties castra mouenda sunt, tum omnibus tuba dat signum.

5 Cum adolescens institisset, vt hospitium nancisceretur apud viduam treis habentẽ forma de-
Salse. cente filias, accito hospitijs designãdis præfecto, Nõ expelles, inquit, filiũ meum ex loci angustia? Nõ prodidit adolescentis affectũ, qui sciebat illũ captare quod amaret, sed excusauit ædiũ angustiam, in quibus vidua cũ tribus filiabus ageret.

6 A grauí morbo posteaq̃ cõualuerat, Nihilo pei⁹

est,inquit:siquidē hic morbus submonuit nos,ne animo efferamur,quū simus mortales.Quis docuerat ethnicū regē philosophiam Christiano dignam animo? Deplorabāt amici ceu magnū malum,quòd tā grauiter ægrotasset,ille interpretatus est ex morbo plus accessisse boni q̄ mali.Corpus extenuarat,sed animū reddidit modestiorē: corporis robori nōnihil detraxerat,sed animo detraxit insolētiam, morbū longe periculosissimū. Proinde nō pessime res habet,quum leuior morbus arcet pellitve maiorem. Morbus vtilis.

Hermodotus Antigonum in carmine scripserat Iouis filium. Is hoc legēs,istius,inquit,rei nequaq̄ mihi conscius fuit Lasanophorus ille:perq̄ facete ridens poëticam adulationem,pariq; modestia sui generis humilitatem agnoscēs.Lasanū autē matula fictilis est. Quòd si Iouis erat filius, ea res hactenus fefellerat & seruum matulam in cubiculo ferre solitum,& Antigonum filium. 7 Modeste.

Quodā dicente,omnia regibus honesta iustáq; esse.Sunt per Iouem,inquit, barbarorum duntaxat regibus: at nobis ea duntaxat honesta sunt, quæ honesta sunt, & ea tantum iusta, quæ iusta sunt.Grauiter retudit adulatricem vocem, volentis omnia licere regibus.Non enim rex est honesti iustiq; regula,sed honesti iustíq; minister est. Atque vtinam similes voces non audiant Christianorum aures,aut si audiant, simili seueritate reijciant. Quid enim aliud dicunt, qui occinunt, Quod principi placuit,legis vigorem habet, qui negant principem teneri legibus,qui tribuunt illi geminam potestatem,ordinatam & absolutā, quarum altera possit quod leges,pacta, & fœde- 8 Regibus honesta tantū licent.

ra postulant:altera, quodcunque libuit.

9 Frater Antigoni Marsyas litem habebat, sed à rege postulabat vt causa domi cognosceretur. Cui Antigonus, Si nihil, inquit, prẹter ius agim⁹, melius fiet in foro, cunctisq; audientibus. Nõ impetrauit hoc à rege fraternus affectus, vt vel tantillum de iure concederet. Ipsum autem hoc dilemmate constrinxit: si iniustam causam habere te scis, quur litigas? Sin iustam, quur fugis hominum conscientiam, & ad domesticas latebras rẽ fori pertrahis, non cariturus sinistra ciuium suspitione, etiam si bonam causam viceris?

Seuere.

10 Quum aliquando tempore hyberno compulisset castra transferri in locum vbi non erat rerum necessariarũ copia, atq; hac de causa milites quidam in regem maledicta congererent, ignari ipsum esse in proximo, virga tentorij vela diduxit: flebitis, inquit, ni longius semoti de me male loquamini. Quid hac facetia clemẽtius, aut quid hac clementia facetius? Simulabat se nõ indignari quòd male de ipso loquerentur, sed quòd tam vicini, vt exaudiri possent ab eo cui maledicebãt.

Lenitas.

11 Aristodemo qui vnus ex amicorũ regiorũ numero fuit, è coquo, vt putabatur, prognatus, suadenti vt impendijs ac largitionib⁹ aliquid detraheret, Verba tua, inquit, Aristodeme ius olent. Subindicans coquorum esse parsimoniam, nõ regum: proinde illum tali consilio non meminisse cuius esset amicus, sed quo esset patre natus.

Liberalitas regum.

12 Quum Athenienses seruum Antigoni honoris gratia perinde, vt ingenuum in ciuium numerũ asscripsissent, Nequaquam, inquit, velim vnum Atheniensem à me loris cædi, significans per il-

Seuere.

los factũ, vt vnũ ciuẽ Athenienſem poſſet loris cædere, quippe ſeruũ: ſed Athenis eſſe plures vno cõmeritos, vt à rege loris cæderentur, qui ſeruum alienum, quod in ipſis fuit, manumitterent.

Adoleſcẽs quidã Anaximenis rhetoris diſcipulus, orationẽ à præceptore meditatã, & ad eã recitandam ſubornatus, corã Antigono habebat: cúmq; is inter audiendũ quiddã ſcire cupiẽs ſciſcitaretur, móxq; adoleſcẽs reticuiſſet, Quid ais, inquit Antigonus, num iſta tibi ſunt in tabulis deſcripta? Quod ille in adoleſcẽte iudicauit abſurdũ, hoc hodie magnificũ habetur, vt ſenes etiã apud principes orationem à rhetore quopiã conducto ſex mẽſibus elaboratã ediſcãt, eámq; pſittacorũ more reddãt. Nec raro fit, vt nemine etiã interpellãte, ſibi excidãt, cunctiſq; ridiculi ſint. 13 Oratio aliena.

Alterũ quendã rhetorẽ audiẽs ita loquẽtem, Hora niuiũ iaculatrix adueniens, regionẽ herbis defectã reddidit, Non deſines, inquit, mecũ, vt cũ turba agere? Offenſus eſt rex oratione nimis elaborata, cuiuſmodi verborũ apparatu ſolẽt ſe vẽditare rhetores apud imperitã multitudinẽ. At idem apud regẽ facere, erat illius abuti patiẽtia. Quoniã autem affectata ſermonis ſtructura, latine non perinde poteſt exprimi, Græca ponam, χιονοβόλος ἡ ὥρα γενομένη, λεπτοβοτανεῖν ἐποίησε τὴν χώραν. Pro χιονοβόλος ἡ ὥρα dicere poterat hyems, & λεπτοβοτανεῖν verbũ eſt affectatum, víxq; poëtæ concedendum. 14 Verba affectata.

Thraſyllo Cynico petenti drachmã, Non eſt, inquit, munus regium. Cynico ſubijciente, Talẽtũ igitur da. At nõ eſt, inquit, Cynicum, tale munus accipe. Vtroq; cornu repulit poſtulatoris im 15 Facete.

ptobitatē, quē existimabat nullo dignū bñficio.
16 Quum mitteret filium suum Demetrium cū
Gloriæ stimulus. numerosa classe, magnâq; militū vi ad Græcos liberandos, dicebat, gloriam à Græcia velut à specula in orbem terrarum accendi: iuuenem gloriæ studio extimulans, vti strennue rem gereret, ꝙ eius laudis rumor non intra Græciæ fines esset continendus, sed ob Græci nominis celebritatē, per omnes mundi plagas dimanaturus.

17 Antagoram poëtam in tentorio congrum coquentem, atq; ipsum patellam versantem deprehēdit Antigonus à tergo stās, eiq; dixit, Putásne ô Antagora, Homerū quū Agamemnonis res gestas scriberet, coxisse congrum? Contra hæc Antagoras, Et tu rex, putásne Agamemnonem cū illas res gereret, fuisse curiosum, si quis in exercitu congrum coqueret? æquo animo rex tulit ioci talionem, quasi inter pares res ageretur.

Vrbanitas.

In somnis Antigonus aliquādo viderat Mithri
18 datem auream metentem messem, eóq; struebat
Fides amici illi insidias, vt tolleret è medio. Idq; quū indicasset Demetrio filio, iureiurando adegit vt sileret. Is vero iuncto sibi Mithridate deābulabat in littore maris, & infima hastæ parte inscripsit harenæ, Fuge Mithridates. Is ītellecta re profugit in Pontum, atq; illic perpetuo regnauit. Hoc quum nō sit apophthegma, videtur ab aliquo adiectū.

19 Antigonus amicis suadentibus, vt si Athenas caperet, validis illā præsidijs cōmuniret, ne quan
Clementer. do deficeret, summâq; cura vt totius Græcię basim custodiret, respondit, se semper in hac fuisse sententia, vt crederet nullum esse regni præsidium firmius, ꝗ̃ ciuium beneuolentiam.

Idem vbi audiuit reges in ipsius exitium con- 20
spirasse, insolentissime respondit, se illos omnes
velut aues semina legentes vno lapide vnóq; cla- Insolenter.
more disturbaturum.

Quum Antigonus in arduis ac præruptis lo- 21
cis planiciei imminentibus exercitũ haberet. Pyr-
rhus positis circa Napliam castris, postridie per Non semp pugnandũ.
caduceatorem, vt in campum descendens Mar-
tem experiretur prouocauit. Antigonus vero re-
spondit, suam militiam non magis armorum q̃
temporum esse: Pyrrho, si illum suæ vitæ tædiũ
cepisset, satis multas ad interitum uias patere.

Antigonus interrogatus, quẽ è suæ ætatis du- 22
cibus præstantissimũ iudicaret, respõdit, Pyrrhũ
si senesceret. Non pnũtiauit optimũ, sed optimũ
fore, si rerũ experientiam ætas adiungeret.

Idem videns militem quendam alioqui stren- 23
nuum, & ad pericula promptũ, parum bene affe-
cto corpore, rogauit quid palleret: illo confesso Felicitas timidos facit
morbum occultum, iussit medicis vt si quã fieri
posset, adhiberent remedia. At miles iam morbo
liber cœpit detrectare pugnam, minúsq; prom-
pte semet obijcere periculis. Rex admiratus in-
terrogauit illũ quæ nam esset mutati animi cau-
sa. Tũ miles, Tu ipse, inquit, in causa fuisti: quũ
afflicte viuerem, non magnopere metuebam tã-
li vitæ: nunc quum tua opera mihi vita facta est
charior, magis caueo ne pereat.

Antigonus senior sophistæ cuidam librũ de iu- 24
stitia conscriptum porrigẽti, Desipis, inquit, qui
quum me videas alienas vrbes armis vexantem, Bellum iniustum.
tamen apud me de iustitia disseris. Sensit eos qui
ditionis ampliandæ gloriǽve causa bellum infe-

rũt alienis ciuitatib⁹, nõ posse tueri iustitię leges.

25 Antigonus senior quum frequenter Biantem moleste flagitantem tulisset, tandem victus tædio, Date, inquit, Bianti talentum, vel vi. Sentiẽs beneficium non impetratum, sed improbitate extortum.

26 Antigonus quum nocte quadã quosdam è militibus suis exaudisset omnia mala imprecantes regi, qui ipsos in illud iter & inextricabile lutũ induxisset, accessit ad eos qui maxime laborabant: eos quum ignorantes à quo adiuuarentur explicuisset, Nunc, inquit, maledicite Antigono, cuius vitio in has miserias incidistis: sed ei bene optate, qui vos ex hac voragine eduxit. Hac vindicta contentus erat regis vere excelsus animus.

27 Idem quum in paruulo quodam castello Græci obsiderentur, ac fiducia loci contemnentes hostem, multa in deformitatem Antigoni iocarentur, & nunc staturam humilẽ, nunc collisum nasum deriderent, Gaudeo, inquit, & aliquid boni spero, quãdo in castris meis Silenũ habeo. Cum hos dicaces fame domuisset, quod captis facere mos est, videlicet vt qui bello sunt vtiles, i cohortes describãtur, cæteri preconio subijciãtur, negauit se vel id facturũ fuisse, nisi expediret his dominũ habere, qui tã malã haberẽt linguam. Hoc idem arbitror esse cũ eo quod refert Plutarch⁹, nisi quòd aliter cõmemoratur à Seneca.

28 Idẽ quũ accepisset instrumentũ pręgrandibus literis descriptũ, Hæ, inquit, vel cæco perspicuæ sunt: iocãs in vitiũ oculorũ. Erat enim luscus. Idẽ alius magno capitis sui periculo dixisset, qđ vsu venit Theocrito Chio, de quo postea dicetur.

Iocari in se ipsum.

Iam vt cũ Græcis vtcũq; paria faciamus, Alexandro Iulium Cæsarem, Philippo Augustum, Antigono M. Tullium obijciemus.

OCTAVIVS CAESAR AVGVSTVS.

1 Quum in conuiuio Rhymirales Thracũ rex, qui ab Antonio ad Augustum desciuerat, insolẽtius iactaret sua erga Cæsarẽ merita, ac sine fine exprobrans belli societatẽ molestus esset, Cæsar dissimulata illius petulantia, alteri cuidã regum propinans dixit, Proditionẽ amo, proditores non laudo. Significans his qui proditione profuerunt, nihil deberi gratiæ: licet enim officium quod præstant pro tempore gratum est, ipsi tamen habentur pro malis ac fœdifragis. Proditio grata.

2 Quum Alexandrini post vrbẽ vi captam extrema se passuros existimarent, Augustus suggestum conscendit, adiuncto sibi Ario Alexãdrino, dixit se ciuitati parcere, primũ propter ipsius magnitudinẽ ac pulchritudinẽ, dein propter Alexãdrum Magnũ eius vrbis conditorem, postremo in gratiam Arij amici. Raræ cuiusdam clemẽtiæ fuit, non diripere ciuitatem quæ pertinacissime rebellarat: sed non minus laudis merebatur illa ciuilitas, quòd huius beneficij gratiam nõ sibi vindicauit, sed vnam præcipuámq; partem ipsi con cessit vrbi, alteram tribuit Alexandro, cuius memoriã sciebat apud Alexandrinos esse gratiosissimam: tertiã trãstulit in Arium, eius ciuitatis ciuem, amicum tanto titulo suis commendans. Clementer

3 Quum ad Augustũ delatũ esset, Erotem Ægypti procuratorẽ emisse coturnicem, in pugna superantẽ omnes, ac prorsus inuictã, eámq; assam deuorasse: iussit acciri hominem, & discussa causa Seuere.

confessum malo nauis affigi iussit: vita iudicans indignum, qui ob tantillam gulę voluptatem nō pepcisset aui, quæ pugnādo diu multísq; potuisset esse voluptati: præterea quæ læto quodā omine Cęsari ꝑpetuā in bellis ꝓsperitatē portēderet.

4 In Sicilia pro Theodoro Arium præfectum instituit, sed quum Cæsari quidam libellum porrexit, in quo scriptū erat, Caluus Theodorus Tarsensis fur erat, quid tibi videtur? lecto eo nihil aliud subscripsit, quàm, Videtur.

Lepide.

5 Athenodoro philosopho causatione senectutis flagitanti vt sibi liceret redire domum, Augustꝰ concessit. At quū ille Cæsari dixisset, vale, volēs aliquod philosopho dignum monumētum apud illum deponere, adiecit, Cæsar quum fueris iratus, ne quid dixeris fecerísve, priusquàm Græcarum literarum XXIIII. nomina apud te recensueris. Cæsar autē philosophi dexteram amplexus, adhuc, inquit, te præsente mihi opus est, totúmq; etiam annum apud se detinuit, dicens illud Græcorum prouerbiū. Silētij sunt tuta fidi præmia: siue approbās philosophi dictū, quòd tutum esset irā premere ne prorumpat in verba, siue sentiēs philosopho profuturū fuisse, si hoc dictū nō addidisset iam abiturus. Quanq̃ tā salubris admonitio magnificum aliquod præmiū merebatur.

Iræ remedium.

6 Quum audisset, quòd Alexander natus annos triginta duos, posteaquā plerasq; mūdi regiones peragrarat, dubitasset quid in reliquum vitæ tempus esset facturus, demirabatur si Alexander nō iudicasset maius opus, bene gubernare partū imperium, q̃ amplam ditionē cōparasse. Recte notauit inexplebilē Alexandri ambitionē, qui nul-

Parta tueri maximum.

lam aliam functionem rege dignam existimasset, quàm proferre ditionis terminos: quum multo tum pulchrius tum difficilius sit, regnũ quod contigit, rectis legibus, sanctisq; moribus exornare, quàm armis regno regnum addere.

7 August⁹ legẽ tulerat de adulteris, quomodo iudicãdi essent de hoc crimine delati, & quomodo puniẽdi cõuicti: pòst iræ impotẽtia irruit in adolescentẽ delatũ, quòd cũ Iulia Augusti filia commerciũ habuisset, eúmq; manibus verberauit. At quũ adolescẽs exclamasset, Legẽ tulisti ô Cęsar: adeo facti pœnituit Cæsarẽ, vt eo die recusaret cœnã capere. Crimen per se graue erat, tũ admissum in Cęsaris filiã. Quis princeps ibi dolori suo tẽperaret? Aut quis ibi legũ iudiciorúmq; moras expectaret? At tãtus princeps sibi adeo displicuit, vt à seipso pœnas sumeret, quòd legi quã alijs prodiderat, non per omnia paruisset. Princeps legum obseruator.

8 Quum Caium ex filia nepotẽ, in Armeniam mitteret, optabat à dijs, vt illũ Pompeij beneuolentia, audacia Alexandri, ipsius autẽ fortuna comitaretur. Quod in singulis erat præcipuum, id optabat vni contingere. Illud autem singularis cuiusdam erat modestię, quòd vir ingenio, doctrina, consilióque præstans, sua præclare gesta fortunæ asscribebat. Votum.

9 Dicebat se Romanis eum imperij successorem relicturum, qui nunquam eadem de re bis consultasset: de Tiberio sentiens. Præsens cõsilium.

10 Quum iuuenes nobiles ac dignitate claros inter se tumultuãres vellet compescere, nec auscultarẽt illi, sed tumultuari pergerẽt, Audite, inquit, iuuenes senem, quẽ iuuenẽ senes audierũt. Augu Autoritas.

ſtus enim adoleſcẽs ad rẽp. admot⁹ eſt,ſũmãq; fuit autoritate : hac ſola voce illos cohercuit,nec aliud ſupplicium ob cõcitatum tumultũ exegit.

11 Clementer. Quum populus Athenienſium videretur deliquiſſe quiddam,ſcripſit ex vrbe Ægina, Non arbitror vos latere quòd vobis iraſcor. Neq; enim Æginæ ſum hybematurus.Nec aliud illis,neque dixit,neque fecit,ſatis habens illis comminatum eſſe,ſi deſiſterent.

12 Clementer. Quum quiſpiam ex Euclidis accuſatoribus,affatim,& ad ſatietatẽ vſq; dicẽdi libertate vtens, eò tandẽ prouectus eſſet, vt tale quiddã diceret, Hæc ſi tibi non videntur magna , iube vt mihi reddat ſeptimum Thucydidis librum.His offenſus Cæſar iuſſit illum duci : cæterum vt audiuit illum ex Braſidæ poſteris reliquum eſſe,ad ſe venire iuſſit,ac moderate correptum dimiſit.

13 Cõmoda interpretatio. Piſoni domũ à fundamentis vſq; ad extremã cõtignationẽ accurate ædificãti,Vt bono,inquit, ſim animo facis ô Piſo,qui ſic ædificas,quaſi Roma futura ſit perennis. Non offenſus eſt immodico ſtructuræ apparatu, ſed qđ alius fuiſſet ſuſpicatus ad tyrannidem ſpectare,ille vertit in lætum Romani imperij auſpicium.

14 Lepide. Scripſerat Auguſtus tragœdiã cui titulus erat Aiax,eam poſt,quoniam diſplicebat,ſpõgia deleuit.Itaq; quum Lucius tragœdiarum ſcriptor interrogaret,quid ageret ipſius Aiax,Cæſar admodum feſtiuiter,In ſpongiam,inquit,incubuit: alludens ad argumentum fabulę,in quo Aiax quũ reſciuiſſet quæ dixiſſet feciſſétq; per inſaniã,gladio incumbens ſibi necem conſciuit.

15 Cuidam ipſi libellũ trepide porrigenti,qui ma

num nunc profetret, nunc retraheret, Quid, inquit? An putas te aſſem dare elephanto? Solent enim pueri minimos nummos elephanto porrigere, quos ille non ſine ſpectatorum admiratione proboſcide ſic corripit, vt pueri manum non lædat. Sic videmus pueros & in vrſorum rictum manum inſerere, non ſine metu. Moleſtum erat optimo principi quòd timeretur. Princeps aditu facilis.

16 Quum ab eo Pacinnius Taurus munus peteret, diceretq́ populari rumore ſparſum, pecuniã haud paruam ipſi à Cęſare datam, Sed tu, inquit, noli credere. Lepido ioco ſignificans ſe nõ daturum. Alter expectabat futurum vt Cæſar ipſius pudori ſuccurreret, ne ſi compertum eſſet rumorẽ eſſe vanũ, ipſe ludibrio haberetur: Cæſar aliud indicauit remediũ, fineret homines loqui quę vellent, modo ne ipſi quod erat falſum perſuaderẽt. Lepide.

17 Alter præfectura equitum ſubmotus, inſuper & ſalariũ ab Auguſto poſtulare eſt auſus, hoc colore, vt diceret ſe non lucri cauſa ſalariũ petere, ſed vt tuo, inquit, iudicio videar impetraſſe munus, & ita credar, nõ ab officio ſubmotus, ſed officiũ depoſuiſſe, Tu, inquit Auguſtus, apud õnes prædica te accepiſſe, ego nõ negabo. Si nihil mouebat peritorẽ, niſi metus ignominiæ, via cõmõſtrata eſt, qua nihilominus honori ſuo conſulere poſſet, q̃ ſi pecuniam accepiſſet. Lepide negare.

18 Herenniũ adoleſcẽtem vitijs corruptũ Cæſar caſtris excedere iuſſerat: quũq́ ille dimiſſus ſupplex ac plorabũdus apud Auguſtum hac deprecatione vteretur, quo ore redibo in patriam, quid dicam patri meo? Dic, inquit, me tibi diſplicuiſſe. Quoniam pudebat adoleſcentem fateri, quòd Iocoſe.

ipſe Cæſari diſplicuiſſet,Cæſar ꝑmiſit vt ſermonem inuerteret,& culpam in ipſum conferret.

19 Miles quidam in expeditione ſaxo percuſſus, notabiliq; in fronte cicatrice deformatus,quoniã honeſto vulnere erat inſignis,immodice ſua facta iactabat:eius inſolentiam Auguſtus leniter caſtigauit. At tu,inquit, caue nequando fugiens poſt te reſpexeris. Subindicans fieri poſſe, vt vulnus de quo nimium ſe vendirabat,non in prælio,ſed in fuga accepiſſet.

Salſe.

20 Galba corpus habens gibbo deforme, de quo vulgo iactatũ eſt,Ingeniũ Galbę male habitare, quum apud Cæſarem cauſam agens ſubinde diceret,Corrige me Cæſar,ſi quid in me reprehendendũ videris.Ego,inquit, Galba monere te poſſum,corrigere nõ poſſum.Corrigitur qđ reprehẽditur,corrigitur quod ex diſtorto fit rectum.

Salſe.

21 Quum pleriq; rei quos Seuerus Caſſius accuſabat abſoluerẽtur, & is cui Cæſar forũ extruẽdũ locarat,diu traheret illũ operis expectatione,Vellem,inquit,Caſſius & forũ meũ accuſaſſet.Locatus eſt ambiguo verbo.Nã abſoluitur quod perficitur,& abſoluit̃ qui à cauſa liberatur: abſoluit opus architectus,& reum iudex abſoluit.

Lepide.

22 Olim erat magna ſepulchrorum religio,eáque pars agri quæ ſepulchro erat dicata non proſcindebatur aratro. Vectius itaque quũ nihil hac religione deterritus, patris monumentũ exaraſſet, Auguſtus facete iocatus eſt,Hoc,inquiens,eſt vere patris monumentum colere.Rurſus luſit ancipiti verbo,Colimus ea quæ veneramur, & colitur ager aut aliud ſimile.Gemina fuiſſet amphibologia,ſi pro monumẽto dixiſſet memoriã, qđ

Ioc⁹ ex ambiguo.

ab illo dictũ arbitror. Siquidẽ eorũ memoria nobis sacrosancta dicitur, quos vita defunctos veneramur, & memorias ad Græcorũ imitationẽ vocamus defunctorum monumenta.

Quum Herodianæ crudelitatis rumor ad Augustum peruenisset, quòd in Syria pueros omnes qui bimatum nõ excessissent iussisset interfici, & in his etiã ipsius perisse filiũ, Præstat, inquit, Herodis esse porcum q̃ filiũ. Herodes Iudæus erat, & Iudæi mira religione abstinent ab esu suillæ. 33 Crudelitas.

Mecœnas vir aliâs laudatus in stilo lasciuiebat verbis affectatis & cõpositioni insolenti frequenter indulgens: Augustus contrà verbum insolens quasi scopulum fugiendum esse dicebat. Ad alios itaque scribens stilo simplici cõsueuit vti, Mecœnati vero quem familiariter amabat, scribẽs, Mecœnatem imitari solet, adeo vt in quadam epistola, multa liberius ac dissolutius iocatus, hanc adiecerit clausulam, Vale mel gentium, metuelle, ebur ex Etruria, laser Aretinum, adamas Supernas, Tyberinum margaritũ, Cilneorum smaragde, iaspis figulorum, Berille Porsennæ, carbunculũ habeas, ἵνα συντέμνω πάντα, μάλαγμα mœcharum. Sic irrisit parum virilis amici in scribendo delicias. Eiusdem μυροβρέχεις cincinnos iocis exagitare consueuit: voces ac sententias ineptas fœtores appellare cõsueuit. Sermonẽ amabat purum & elegantem, qui sentẽtiam q̃ apertissime declararet. Nec Tiberio pepercit, interdũ reconditas & exoletas voces aucupanti. M. Antoniũ increpabat velut ea scribẽtem quæ homines mirẽtur potius q̃ intelligãt. Quin & Agrippinæ neptis ingenium collaudâs, hoc adiicit, Sed 34

opus est dare te operam, ne moleste loquaris.

Exorta venia. Potitus Alexãdria multis vitã donarat in gratiã Arij philosophi, Sostratũ tamen prõptissimæ quidẽ linguæ virũ, sed qui Cæsari displiceret, ꝙ temere Academicus haberi vellet, reiecit. At is squalidus, ꝓmissaq; cana barba cœpit Ariũ quocunq; iret insequi, versiculũ illum in ore habens, Σοφοὶ σοφοὺς σώζουσιν, ἂν ὦσιν σοφοί. Id est, Sapientes sapientes seruant, si fuerint sapientes. Hac arte coëgit Cæsarem ignoscere.

26 Clementer. Qum iam quadragesimũ excessisset annum, ageretq; in Gallia, delatũ est ad illum, L. Cinnã adolescentem nobilem ac Pompeij nepotem insidias illi struere: dictum est vbi, quando, & quomodo aggredi vellent. Decreuerant enim sacrificantẽ interficere. Dictabatur proscriptionis sententia, sed Augusto interim varias ædẽte voces, ingressa Liuia vxor, Fac, inquit, qđ medici solent, qui vbi vsitata remedia nõ procedũt, tẽtãt cõtraria: seueritate nihil adhuc profecisti, ignosce. Cinna dep̃hensus vitæ tuæ nocere non potest, famæ tuę ꝓdesse potest. Protinus iussit accersi Cinnã solũ ad colloquiũ, veniẽti alterã cathedrã poni iussit. Hoc, inqt, Cinna primũ abs te peto, ne me loquentem interpelles: dabitur tibi loquendi tempus. Hic commemoratis pluribus in Cinnam beneficijs, quòd seruasset repertum in castris hostium, quòd patrimonium omne concessisset, quòd insuper ornasset sacerdotio, rogauit quare putarit ipsum occidendum: perturbato Cinna sic finijt obiurgationẽ, Vitam tibi Cinna iterum do, prius hosti, nunc insidiatori ac parricidæ. Ex hodierno die inter nos incipiat amicitia, contenda-

mus vtrum ego meliore fide vitam tibi dederim, an tu mihi debeas. Et consulatum obtulit. Vis exitum? Cinnam habuit perpetuo amicissimum, solus illi fuit hæres. Nullis amplius insidijs ab vllo petitus est.

Augustus nulli ferè ad conuiuium vocanti negare solitus est. Exceptus igitur à quodam cœna perparca, ac penè quotidiana, quum à conuiuatore dimitteretur, hoc illi tantũ insusurrauit, Nõ putabam me tibi tàm familiarem. Alius tam ieiunum apparatum cõtumeliam fuisset interpretatus, ille etiam pudori consuluit inuitatoris, familiaritati tribuẽs, idq; in aurem, ne cæteri putarent exprobratam parsimoniam. Quid hac comitate amabilius in tanto monarcha, qualem nunc vix triginta reges æquent? 27 Ciuiliter.

Purpuram Tyriam empturus, de obscuritate querebatur, quûmque venditor diceret, Erige altius & suspice, Ergo ne, inquit, vt me popul⁹ Romanus dicat bene cultum, in solario ambulaturus sum? 28 Salse.

Habebat Augustus nomẽclatorẽ obliuiosum, quum hoc genus hominũ oporteat in primis valere memoria. Is ad forum iturus rogat Cæsarẽ, nũ quid eò mandaret, Accipe, inquit, cõmendatitias, nam illic neminem nosti. Atqui hoc est proprium nomenclatorum munus, omniũ nomina, cognomina, titulósq; dignitatũ tenere, quo heris quum opus est suggerãt. Vnde illis etiam nomẽ est inditum, è Græco Latinóq; conflatum. 29 Obliuiosus nomenclator.

Augustus etiamnũ adolescẽs lepide tetigit Vatinium: siquidẽ is podagræ obnoxius, videri studebat discussisse vitiũ, ac iam mille passus ambu 30 Lepide.

lare se gloriabatur, Non miror, inquit Cæsar, dies aliquanto sunt longiores: significans illum nihilo magis liberum esse à podagra, sed dies esse longiores factos.

31 Equite Romano quodā defuncto cōpertū est illum tantū habuisse æris alieni, vt summa ducē ties mille nummûm excederet, idq; dum viueret celauerat. Quum igitur res illius auctioni subijcerentur, vt ex pecunia crediroribus satisfieret, Augustus iussit sibi emi culcitram illius cubicularē: ac mirantibus hoc præceptū, Habēda est, inquit ad somnum mihi conciliandum illa culcitra, in qua ille tanto ære alieno obstrictus somnum capere potuit. Nam Augustus ob ingētes curas sæpe maximam noctis partē ducebat insomnem.

Culcitra obærati.

32 Quodam die forte venit in ædes, in quibus habitarat Cato Vticensis. hic quum Strabo quo Cæsari adularetur, Catonis peruicaciam accusaret, quòd sibi manus adferre q̄ Iulium victorem agnoscere maluisset. Quisquis, inquit Augustus, præsentem reipubli. statum mutari non vult, is & ciuis & vir bonus est. Vnico dicto & Catonis memoriam tutatus est, & sibi consuluit, deterrēs ne quis in posterū affectaret res nouas. Nam præsens status non is dicitur, qui tum erat quū hæc loqueretur Augustus, sed qui fuerat tempore cōspirationis in Iulium.

Grauiter.

33 Quemadmodū Augustus gaudebat iocis liberalibus in alios ludere, ita in se iactos aut retortos interdum liberius, patientissime tulit. Adolescens quidā prouincialis Romā venerat, oris similitudine tam mirifice referens Augustū, vt in se populi toti⁹ oculos cōuerteret. Cæsar hoc audito

Iocus in principem retortus.

iussit ad se perduci,eúmque contemplatus,hūc in modum percōtatus est,Dic mihi adolescēs, fuit ne aliquando mater tua Romæ?Negauit ille, ac sentiens iocum retorsit,adijciens,sed pater meus sæpe. Augustus ludens suspicionē intendebat in matrem adolescentis,velut ab ipso stupratam:at adolescens protinus eam suspicionem retorsit in matrem Cæsaris,aut in sororem. Nam oris similitudo non magis arguebat illum esse Cæsaris filium quàm fratrem aut nepotem.

Temporibus triumuiralibus quum Octauius, 34 Lepidus & Antonius rerum potirētur,Augustus in Pollionem scripserat Fescēninos,ludibrij causa. Tum Pollio,At ego,inquit,taceo. Nō est enim facile in eum scribere, qui potest proscribere:notans Augusti tyrannicam potentiā,nec ea libertate offensus est Augustus. Libere

Curtius eques Romanus delicijs diffluens,quū 35 apud Cæsarem cœnaret,macrum turdum sustulit è patina,eúmque tenens interrogauit Cæsarē. liceret ne mittere:quúmque is respondisset,quid ni liceat?ille protinus auem misit per fenestrā,iocū arripiens ex ambiguitate verbi. Nam cibus è cōuiuio dono mittitur amicis, quod apud Romanos erat solenne,& mittitur quod abijcitur. Nec hoc ioco Cæsar offensus est. Libere

Idem æs alienum cuiusdam senatoris,quē cha- 36 rum habebat,non rogatus dissoluerat,ac pro eo numerarat quadragies mille nūmûm. Senator autem ea re cognita,pro gratiarum actione nihil aliud scripsit Cęsari,quàm,Mihi nihil. Ioco velut expostulans etiam,quòd cum numerasset omnibus creditorib9,ipsi nihil numerasset. Hūc iocum Ingratitudo.

morosior aliquis ingratitudinem fuisset interpretatus. Cæsar familiaritatis fiducia delectatus est.

37 Licinius Cæsaris libertus solet patrono nouum aliquod opus inchoanti magnas conferre pecunias. Quem morem sequutus Licinius n ouum opus aggressuro centies promisit per libellũ, in quo post expressam pecuniæ summam, quæ virgula superducta signabatur, spatium erat vacuũ. Hac occasione Cæsar vsus, priori summæ quam scripserat libertus, alterũ centies adiecit, sua quidem manu spatio quod vacabat diligẽter exple to, sed affectata literarũ similitudine. Itaq; duplũ accepit pecuniæ, dissimulante liberto. Cæterum vbi Cæsar rursus nouũ opus inchoaret, libertus hoc factũ illi leuiter obiecit, dato tali libello. Con fero tibi domine ad noui operis impẽsam, quod videbitur. Non expressit summæ modum. vt illi liberum esset scribere quantum vellet, quãdoquidem priorem summam duplicasset.

Faceta exprobratio.

38 Qum censoris munus gereret Augustus, eques quidam Romanus apud illum delatus est, quasi facultates suas imminuisset. At ille citatus probauit sese auxisse. Mox eidem obiectũ est, quòd legibus contrahere matrimoniũ iubentibus non paruisset. Ille docuit, se ex vxore trium liberorũ esse patrẽ. Nec satis erat equiti, dimitti, sed Cæsari credulitatẽ exprobrãs addebat, posthac Cæsar, in honestos viros inquirens, honestis mandato, Satis aperte pronuntians, eos non fuisse viros bonos, qui manifestò falsa ad ipsum detulissent, obiter & ipsum criminans, qui vices suas mãdaret sycophantis. Et hanc libertatem innocentiæ condonauit Cæsar.

Libertas innocentiæ.

In villa quadã inquietas noctes agebat, interrũpente somnos ipsius noctuę cantu. Miles aucupij peritus curauit apprehendendam noctuã, spéqꝫ ingentis præmij ad Augustũ pertulit: laudato imperator mille nũmûm dari iussit. Ille ausus est dicere, malo viuat, auémqꝫ dimisit. Quis non miretur hanc contumaciam impune cessisse militi? 39 Lenitas principis.

Veteranus quidam quũ vocatus in ius periclitaretur, adijt in publico Cæsarem, rogans vt sibi vellet adesse. Cęsar è comitatu suo selectum ilico dedit, eiqꝫ litigatorem cõmẽdauit. Hic miles vociferans. At nõ ego Cæsar, periclitante te Actiaco bello vicariũ quæsiui, sed pro te ipse pugnaui, simúlqꝫ detexit cicatrices. Erubuit Cæsar, atque ipse descendit in aduocationẽ, veritus ne nõ modo superbus, verũetiam ingratus videretur. 40 Gratitudo principis.

Delectatus inter cœnam fuerat Symphoniacis Turonij Flacci mangonis, eósqꝫ frumento donarat, quũ alios auditos soleret largiter donare nũmis. Eosdem quũ postea Cæsar inter cœnam requireret. Turonius sic excusauit, ad molas, ĩquit, sunt: exprobrans illi frumentariũ munus. Et hoc impune tulit quod dixerat nõ miles, sed mango. 41

Quũ sublimis ex Actiaca victoria reuerteretur, occurrit inter gratulantes quidam coruum tenẽs doctũ hęc verba sonare, Aue Cęsar victor. Hac salutatione delectat⁹ August⁹, auẽ sex milibus nũmûm emit. Socius opificis ad quẽ nihil ex ea liberalitate peruenerat, indicauit Cæsari, illum & aliũ habere coruũ, quem vt adferre cogeret rogauit: allat⁹, verba quæ didicerat expressit, Aue victor ĩperator Antoni. August⁹ nihil exasperatus tantũ iussit, vt munus cũ socio partiret. 42 Lenitas.

43 Salutatus similiter à Psittaco,& hūc emi iussit. Idem miratus in pica & hanc mercatus est. Hoc exemplum tenuem quendam sutorē solicitauit, Solerter vt coruū institueret ad huiusmodi salutationē. Qui cum impendio exhauriretur, subinde ad auem non respondentē dicere solet. Opera & impensa perijt. Tādem peruicit assiduitate, vt coruus sonaret dictatam salutationem. Ea quū Augustū prætereuntē salutasset, Cæsar, satis, inquit, istiusmodi salutatorū habeo domi. Tum coruus memor & illorum verborum quæ toties audierat, subtexuit. Opera & impensa perijt. Ad hoc arridens Augustus iussit auem emi, quanti nullam adhuc emerat.

44 Græculus quidam ita captare solitus est Cæsarem Augustum: descēdenti à palatio honorificū aliquod epigramma porrigebat. Id quum frustra sæpe fecisset, nec destiturū videret Augustus, epigrāma bene Græcū manu sua descripsit, & Græculo ad se venienti obuiam misit, veluti carmina carminibus pensaturus. Græcus acceptū legit, ac non solum voce, verumetiā vultu gestúq; corporis laudauit carmē, miratúsq; est. Deinde quum accessisset ad sellam qua Cęsar vehebatur, demissa in pauperem crumenā manu pauculos denarios protulit, Cęsariq; obtulit, his verbis, ὀυ κατὰ τύχην τὴν σὴν σεβαςὲ, ἐι πλέον μὲν ἶχον, πλέον ἐδίδουν, id est, non iuxta fortunā tuā Auguste, si plus haberē, plus darem. Sequuto omniū risu, dispensatorem Cæsar vocauit, & sestertium centū milia Græculo numerari iussit, Bene cessit Græculo palàm exprobrata principi parsimonia.

45 Iulia Augusti filia quū patrem salutaret, sensę

rat illius oculos licentiore cultu offensos, licet ille dissimularet: itaq; postero die mutato cultu patrem complexa est. Tum Cęsar, qui pridie dolorem suum continuerat, gaudium continere non potuit. Et quanto magis, inquit, iste cultus decet Augusti filiã. Tum illa. Nimirum hodie me patris oculis ornaui, heri viri. Solerter.

In spectaculo gladiatorũ conuerterãt in se populi oculos Liuia & Iulia, comitatus dissimilitudine, Liuiam cingebant viri graues. Iuliam iuuenes luxuriosi comitabãtur. Pater Iuliam admonuit scripto, videret quantũ inter duas principes fœminas interesset. Illa rescripsit, Et hi mecum senes fient. Hoc commode interpretanti lepide: incommode, procaciter dictum videri potest. 46 Cõuict⁹ arguit mores dominæ.

Eadem mature canos habere cœperat. Subitus autem Cæsaris interuentus oppressit cõptrices, filiæ canos sublegẽtes, deprensis super vestes earum pilis, quos euulserant. Id dissimulauit Augustus, & alijs sermonibus extracto tempore tandem induxit ætatis mentionem. Hac occasione rogauit filiam vtrũ post aliquot annos cana esse mallet an calua. Quumq; illa respondisset. Ego pater cana esse mallem: quur ergo, inquit, istæ te caluam ante tempus student facere? Lepido cõmento coarguit illam mendacij. 47 Caluitiũ accersitum.

Cuidam graui amico suadenti, vt se ad exemplum paternæ frugalitatis cõponeret, satis procaciter Iulia. Ille, inquit, obliuiscitur se Cæsarem esse, ego memini me Cæsaris esse filiam. 48

Augustus duobus pantomimis inter se cõmissis, vt alternis gestibus certarent, alterũ dixit saltatorem, alterũ interpellatorẽ, quòd ille immodi 49

ce gesticularetur, alter non gesticulari, sed saltã-tem interpellare videretur.

50 Tarraconẽsibus pro læto ostento nuntiantib⁹, quòd in eius ara palma esset enata. Apparet, inquit, q̃ frequenter accendatis. Quod illi dijs tribui volebant, ille tribuit illorum negligentiæ, qui nunq̃ in ara Cæsaris adolerent incensum.

Adulatio repulsa.

51 Idẽ quũ Galli donassent ei torquem aureũ centum pondo, ac Dolobella per iocum tẽtans illũ, tandem huc produceret iocum vt diceret, Imperator, torque me dona. Malo te, inquit, ciuica donare. Festiuiter submouit postulatoris impudentiam, qui nunquã in bello fuisset, eóq; magis illi cõueniebat corona ciuica, quæ ex quernis ilignisque frondibus fieri consueuit, quemadmodũ triumphalis ex auro, Quanq̃ & castrẽsis & muralis & naualis ex auro fieri solet. Qua de re vide A. Gell. libr. 5. cap. 6. Ciuicam autẽ Augustus vt honorificentiorem per iocum obtulit. Nam Suetonius refert, eum inter dona militaria aliquanto facilius phaleras & torques, & quicquid auro argentóq; constaret, dare solitum q̃ vallares ac murales coronas, quæ honore præcellerent. Hoc nisi scias, friget Augusti iocus. Tametsi de materia coronarum variant Gellius & Suetonius.

Festiua negatio.

52 Quũ vrbẽ Romã multis modis & ornasset & cõmunisset, atq; etiã in posterũ quod quidem in ipso fuit, tutam reddidisset, nõ sine causa gloriãs dicere solet: Romam lateritiã accepi, marmoreã relinquo. Nihil principi magnificentius, q̃ si ditionem quam accepit reddat statu meliore.

Prĩcipis est ornare ditionem.

53 Quũ miles quiddam ab ipso impudẽter peteret, ac Martianum videret accedentem, quem

& ipsum aliquid improbe petiturum suspicabatur, Non magis, inquit, faciam cōmilito quod petis, quàm quod Martianus à me petiturus est.

Lex erat, vt qui patrē occidisset, culleo insueretur: nec hæc pœna sumebatur nisi de confesso. Ab hui⁹ pœnę atrocitate Cæsar vt liberaret manifesti parricidij reū, sic interrogauit. Certe patrē tuum non occidisti, ansam porrigens inficiandi. Tanta erat principis in iudicando lenitas. 54 Clementer

Dicere solet, nihil minus in perfectū ducē cōuenire, q̃ festinationē ac temeritatē, crebróq; illud iactabat, σπεῦδε βραδέως, ἀσφαλὴς γὰρ ἐστὶν ἀμείνων ἢ θρασὺς στρατηλάτης. Qua de re satis dictum est nobis in Chiliadibus. 55

Liuiæ vxori pro quodam Gallo petenti ciuitatem, negauit, immunitatē obtulit, dicens se facilius passurum fisco suo detrahi, quàm honorem ciuitatis Romanæ vulgari: nimirum reip. dignitatem anteferens priuato commodo. 56 Dignitas vi lescit, in plures diffusa.

Quū pro cōcione multos videret pullatos, siue vt legendū arbitror, palliatos, indignabūdus, En, inquit, Romanos rerū dominos gentémq; togatam. Adeo studebat priscos reuocare mores, vt habitū quoq; vestitúmq; doluerit immutatum. 57 Cultus.

Populo de inopia vini caritatéq; querenti dixit, à genero suo Agrippa ꝑductis plurib⁹ aquis satis prouisum ne sitirent homines. Fuit autem Agrippæ vigilantissimum studiū vndiq; prospiciendi vrbi de aquarum copia. Augustus autē seuere populū ad aquas à vino reuocauit. 58 Frugalitas.

Timagenes historiarum scriptor, multa petulanter in Cæsarem, multa in vxorem, multa in totā illius domū dixerat. Cæsar illū admonuit, 59 Lenitas mira.

vt moderatius lingua vteretur. Cũ perseueraret male loqui,nihil aliud q̃ domo sua illi interdicit. Timagenes autẽ libros quos scripserat acta Cæsaris cõtinentes recitauit,& combussit,in odium Cæsaris,quasi rerum ab illo gestarũ memoriam abolere cupiens. Hunc tamẽ palàm & pertinaciter inimicitias exercentẽ cum Cęsare,nemo ciuium Romanorũ ab ædibus suis exclusit,in domo Pollionis Asinij consenuit. Nunquam tamẽ Augustus cũ hospite inimici sui expostulauit,nisi quòd quodã tempore illi dixit, θηριοτροφεῖς, id est,alis bestiam siue viperam. Mox Pollionem parantẽ excusare se,interpellauit,dicens. Fruere mi Pollio,fruere. At quũ Pollio nondum securus diceret. Si iubes Cæsar,protinus illi interdicã domo mea. An istud,inquit Augustus, me facturũ putas,qui vos redegerim in gratiã? Fuerat enim antea Timageni iratus Pollio, nec aliã habebat desinendi causam,nisi quòd illi Cæsar irasci cœperat. Vtriusque maleuolentiam boni consuluit principis clementia.

60 Cœnabat Augustus apud Atediũ siue Vediũ Pollionem. Fregerat quidã è seruulis vas crystallinum,illico iussus est ab Atedio rapi, & murenis obijci. Puer ad Cæsaris pedes confugit, nihil aliud petiturus,quàm vt aliter periret. Cęsar motus nouitate crudelitatis,& puerũ dimitti,& crystallina omnia ante se frãgi iussit,& his pro puero compleri piscinam. Amicũ autẽ grauiter increpauit: è cõuiuio,inquiens,rapi homines imperas,& noui generis pœna lacerari? Si calix tuus fract⁹ est,viscera hois distrahentẽ? Tantũ ne tibi placebis vt ibi aliquẽ duci iubeas,vbi Cæsar est?

Sæuitia castigata.

In cognitione quadam, quum Æmilio Eliano Cordubensi inter cætera crimina illud vel maxime obijceretur, quòd male loqueretur de Cæsare, conuersus ad accusatorē, Velim, inquit, hoc mihi probes, efficiā vt Elianus sciat me quoq; linguā habere, plura enī vicissim de eo loquar. His minis contentus, nihil postea de illo inquisiuit. 61 Lenitas.

Tiberio frequēter per literas iracunde querenti de his qui de Augusto male loquerētur, rescripsit, ne ea in re nimiū indulgeret ætati suæ. Satis enī est, inquit, si hoc habemus ne quis nobis malefacere possit. 62 Lenitas.

Filios suos nunquam populo cōmendauit, nisi cum hac exceptione, si merebuntur. Honorē nō autoritati, sed meritis tribui volens. 63 Modeste.

Iulias filiā ac neptē relegarat, pòst etiā Agrippam prius adoptatum, pòst ob sordidum ac ferox ingeniū abdicatum. Ad omnē horum mentionem solet exclamare versu Homerico. 64 Liberi mali

αἴθ᾽ ὄφελον ἄγαμός τε μένειν ἄγονός τ᾽ ἀπολέσθαι

O vtinam cœlebs vixissem, orbúsq; perissem.

Nec aliter illos appellabat, quàm tres vomicas, seu tria carcinomata sua. Suorum enim mortem leuius ferebat quàm dedecora. Quin & testamēto cauit, ne si quid accidisset Iuliæ filiæ & nepti, sepulchro suo inferrentur.

Indigne ferebat aliquid de se cōponi, nisi serio, & à præstātissimis: admonebátq; prætores ne paterentur nomen suū cōmissionibus mimorū aut histrionum obsolefieri, hac quidem in parte Alexandrum magnum referens. Decet vbiq; principis autoritatem sartam tectam præstare. 6 Modestas nominis.

Insulam quandam Capreis vicinam in quam è 66

Otium comitatu Cæsaris secedere solent, qui cuperent otiari solit⁹ est ἀπραγόπολιν appellare ἀπραγία enim sonat negotiorum vacuitatem.

67 Quū sentiret imminere mortem, admissos amicos percontabatur, ecquid ipsis videretur mimū vitæ sat commode trāsegisse, sentiens de fabula vitæ peracta, & adiecit carmen peractis comœdijs accini solitum, δότε κρότον καὶ πάντες ἡμῖν μετὰ χαρᾶς κτυπήσατε.

C. IVLIVS CAESAR.

1 C. Iulius Cæsar quū Syllam fugeret etiānum adolescens, incidit in piratas Ciliœs: ac primum vbi pro redemptione summā quam ab eo peterent pronuntiassent, derisit prædones, velut ignaros, quem cepissent, séq; duplum daturum pollicitus est. Deinde quū asseruaret donec adferretur pecunia, imperauit illis vt silerent, nec sibi dormienti obstreperent. Eisdē orationes & carmina quæ scribebat recitare solet, quę cum illi nō satis ꝓbarēt, stupidos ac barbaros appellabat, cúmq; risu minitabat se illos acturū in crucē, quod & perfecit. Apportatis enim pecunijs quas piratæ pro redēptione pacti fuerāt dimissus, contractis ex Asia viris ac nauib⁹, cōprehendit eosdē prædones, ac suspēdit: sed prius iugulatos, ne seueritas careret clemētia. An nō hic statim agnoscis indolem Alexandri magni, cui nihil mediocre satis esse posset?

Indoles excelsa.

2 Quū Romę maximi pontificis dignitatē ambiret, competitore Q. Catulo primæ apud Romanos dignitatis ac potentiæ viro, matri ipsum ad fores deducēti, Hodie, inquit, ô mater, aut pōtificem maximū habebis filium, aut exulē. Ex

Fiducia sui

celsa indoles, omnisq; repulsæ impatiens.

Pompeiam vxorē, quòd sinistra fama labora- 3
ret, quasi cū Clodio rē habuisset, repudiauit qui- Ciuilitas.
dem. Cæterū quū Clodius hoc nomine reus per-
ageretur, Cæsar citatus testis, nihil male de vxo-
re dixit. At quū accusator diceret. Quur igitur
cū illa fecisti diuortiū? quoniam oportet, inquit,
Cæsaris vxorē etiā à calumnia puram esse. præ-
ter argutiam responsi laudari potest & ciuilitas,
quòd repudiatæ coniugis famæ pepercit

Quū Alexādri magni res gestas legeret, nō te- 4
nuit lachrymas: atq; ad amicos, Hoc, inquit, æta-
tis qua nūc sum, Alexander deuicit Darium: mi Ambitio
hi vero ad hūc vsq; diem nihil præclari facinoris
gestū est. Suetonius tradit id accidisse quū prętor
iure dicundo conuentus obiens, apud Gades in
templo Herculis vidisset Alexādri magni statuā.
Vtinam hoc ingenium ad moderati potius q̄ ad
maximi principis æmulationē properasset.

Quū in alpib⁹ oppidulū quoddā frigidū præ- 5
teriret, ambigētib⁹ amicis, an illic etiā essent sedi Principatꝰ amor.
tiones, contentionésq; de principatu, substitit, ac
secū aliquādiu cogitauit, mox mallē, inq̄t, hic pri
mus esse, q̄ Romæ secūdus. Hoc nimirū est q̄d à
Lucano poëta scriptum est, nec Cæsarē potuisse
pati priorē, nec Pōpeiū potuisse ferre parem.

Facinora quæ quoniam periculo obnoxia sunt 6
& magna, gerenda esse dicebat, at de his nō con Audacia
sultandum, quòd ad hæc perficienda plurimum
habeat momenti celeritas. Expēsio vero pericu-
li reuocat hominem ab audacia.

Cum ex Gallia prouincia aduersus Pompeiū 7
tēderet, Rubicone amne trāsmisso, dixit, Omnis

iacta sit alea: significans se de summa rerũ velle periclitari. Is eni fluuius Galliã ab Italia dirimit.

8 Quum Pompeius relicta Roma perfugisset ad mare, Metellus ærario præfectus, Cæsari volenti illinc pecunias tollere, obstitit & ærariũ clausit. At Cęsar illi mortem minatus est. Ea vox quum Metellum reddidisset attonitũ, hoc, inquit, ô adolescẽs, dictu mihi difficilius fuit quàm factu. Sentiens se vel nutu posse quem vellet occidere, quũ secum duceret armatas cohortes.

Minæ potentum.

9 Durachij expectabat vt illuc ê Brundusio milites mitterentur: id quũ tardius fieret, clam omnibus conscensa scapha exigua, tentauit trãsmittere pelagus, quũ nauigiũ vndis obrueret, gubernatori iam animũ despõdenti, quis esset aperuit, dicens: Confide fortunæ, sciásq; te Cæsarem vehere. Tanta erat animi præstantia, quasi fortunã ac deos in manu haberet. Ac tum quidẽ tempestate ingrauescente vetitus est quod instituerat peragere. Milites autẽ vbi resciuere factum, concursum fecerunt ad Cæsarem, grauitérq; ferebãt si alias expectaret copias, velut ipsis diffisus.

Anim⁹ imperterritus

10 Cæterum commissa pugna Pompeius vicit, sed victoriam non est persequutus, verum sese recepit ad exercitum. Tum Cæsar, Hodie, inquit, penes hostes erat victoria, at non habent ducẽ qui victoria sciat vti.

Vti victoria

11 Quum Pompeius instructã aciem apud Pharsalum inibi consistere, & hostẽ operiri iussisset, Cæsar dixit illum errasse, qui vim, impetũ, ac diuinum afflatũ animorũ ad incursionem paratorum mora relaxasset. Adeo Cęsari nõ modo certamen erat cum Pompeio de fortuna belli, verũ

Mora noxia

etiam de bellandi peritia.

Quum Pharnacem primo congressu vicisset, amicis scripsit, Veni, vidi, vici, summam rei gestę celeritatem indicans. 12 Celeritas cõficiendi.

Posteaquam milites qui Scipionē in Africa sequebantur fugissent, & Cato victus, sibi necem Vticæ cõsciisset: Inuideo, inquit Cæsar, ô Cato tibi mortē istam, quando tu mihi salutē tuam inuidisti. Cæsar existimabat sibi summæ gloriæ futurū, si vir tantus, quū bello victus esset ipsi vitā deberet. At Cato maluit honestam mortē, quàm oppressa publica libertate cuiquā seruire. Proinde mortis illius gloriā Cæsar inuidebat Catoni, quòd is Cæsari, seruati Catonis laudē inuidisset. 13 Gloriæ amor.

Nonnulli quoniam suspectos habebāt Antoniū ac Dolobellam, monebāt, vt ab illis sibi caueret. At ille nō istos, īquit, metuo, rubicūdos & obesos, sed graciles illos ac pallidos, ostēso Bruto & Cassio. Nec fefellit illū suspicio, ab illis enī occis⁹ est. 14 A crassis minus periculi.

Quum inter cœnandū ortus esset sermo, quod genus mortis esset optimum, incontanter respōdit, inopinatum: & quod optimum iudicauit, ipsi contigit. 15

In prælio quodam, Martiæ legionis aquiliferū iam ad fugam conuersum, faucibus apprehēsum in contrariam retraxit partem, dextràq; ad hostem porrecta, quorsum, inquit, tu abis? Illic sunt cum quibus dimicamus. Ac manibus quidē vnū militem correxit, voce tam acri, legionum omnium trepidationem discussit. vincique paratas vincere docuit. 16

Idem posteaquam Publius Mimus in scena superasset omnes & in his Laberium, ita pronun- 17

tiauit, Fauēte tibi Cæsare victus es Laberi à Syro. Publius enim cōditione seruus, natione Syrus erat, Longe à tergo relinquitur, qui fauente iudice superatur.

18 Cæsar quū Romæ videret peregrinos quosdā locupletes, canū ac simiarū catulos in gremio circūferētes, eósq; habere ī delicijs, percōtat⁹ est, nū apud illos fœminę parerent liberos, Sentiens nullos catulos esse iucūdiores infantib⁹. Refert Plutarchus in vita Periclis: tametsi nō indicat cuius Cæsaris hoc dictū sit. Suspicor esse Augusti.

Liberi pro simijs.

19 Quū milites suos videret expectatione hostiū perterritos, pro cōcione dixit, Scitote paucissimis his diebus regē adfuturū cū x legionib⁹, equitū xxx. leuis armaturæ CM, elephantis CCC. Proinde desinant quidā quærere vltra, aut opinari, mihiq; qui compertū habeā credant, aut quidē vetustissima naui impositos, quocunq; vento, in quascunque terras iubebo auehi. Noua ratio terrorē, excutiendi, non inficiando minuendóve, sed amplificando terroris materiā, vt certi de graui periculo sumerent animos tanto periculo dignos.

Audacia ex periculo.

20 Proferentibus in medium quòd Sylla dictaturam deposuisset, quum Cæsar perpetuam gereret, quod minimum aberat à tyrannide, respondit Syllam nescisse literas, eóque dictaturam deposuisse. Dictant grammatici discipulis, quum præeunt aut recitant scribenda: huc alludens dixit illum nescisse literas,

Potestas abdicata.

Quum triumphans subsellia tribunitia præteriret, Pontius Aquila nō assurrexit vnus omniū: id adeo indigne tulit, vt proclamarit, Repete ergo Aquila à me remp. tribunus: nec deinde per

continuos aliquot dies cuiquam quicquam pollicitus est, nisi sub hac exceptione, si tamen per Pontium Aquilam licuerit. Honos negatus.

22 Populo per adulationem regem ipsum salutanti, Cęsar, inquit, sum, non rex. Maluit priuatū nomen, quàm regium inuidiæ obnoxium. Modeste.

23 Quidam è turba statuæ Cæsaris coronam lauream imposuerat, candida fascia præligatam: at quum tribuni detracta fascia hominem in vincula duci iussissent, Cæsar grauiter increpitos eos potestate priuauit, idq; ne regnum affectare videretur, causatus est, per illos sibi recusandi gloriā fuisse ademptam. Causatio.

24 Quoniam Cæsar multos exteros in senatū allegerat, libellus propositus est: Bonum factum, si quis senatori nouo curiam monstrare velit. Significabat quisquis is fuit, peregrinos illos ne viam quidem ad curiam nosse, nisi commonstraretur. Scomma.

25 Quidā Bruti statuæ subscripsit: Vtinā viueres: quòd opera Bruti Tarquinius rex vrbe depulsus esset. Cęsaris statuæ subscripserāt hos versiculos, Brutus quia reges eiecit, cōsul primus factus est. Hic quia cōsules eiecit, rex postremus factus est. Tyrannis.

26 Quum vndique viderentur imminere insidiæ, atq; admoneretur vt sibi caueret, respondit satius subire semel quàm semper cauere. Significans eū non viuere, qui viuit in perpetuo mortis metu. Vita anxia.

27 C. Cæsar post attritos Tigurinos ad vrbem quandam sociorum proficiscens, quum audisset Heluetios in itinere occurrere, in locum quēdam munitum se recepit. Ibi cōgregatis copijs, instructáque acie, equus illius cui solet insidere adductus est. Hoc inquit, post victoriam vtar in persequēdis hostib⁹, & pedes aggressus est Heluetios. Animose.

28 Cæſare iam palàm multa vi prætérq; leges agente, Conſidius admodũ natu grandis, libere dixit, ideo non conuenire ſenatores, quòd illius arma timerent. Huic quum Cæſar dixiſſet, Quin igitur tu eodem metu te domi contines? Me, inquit Conſidius, ſenectus intrepidum facit. Quũ enim vitæ pauxillum ſuperſit non eſt qur magnopere ſim ſolicitus.

Senectus animoſa.

29 C. Cæſar Põponio militi vulnus oſtentanti ore exceptũ in ſeditione Sulpitiana, quod ſe paſſum pro Cæſare pugnantẽ gloriabatur. Ne vnquam fugiens reſpexeris inquit. Tale quiddam Macrobius aſcribit Auguſto Cæſari.

Salſe.

30 Idem quũ teſtis ad exaggerandam iniuriam diceret femina ſua à reo ferro petita: Quid enim faceret, inquit, quũ tu galeam & loricã haberes? Nõ ignorabat qur illam partẽ potiſſimũ vulnerare voluiſſet, ſed hoc diſſimulato, iocari maluit. Galea & lorica omnia tegit præter femina.

Salſe.

31 Idem Metello obſiſtẽti ne pecunias ab ærario tolleret, ac leges id fieri vetantes proferenti, non idem, inquit, armorũ ac legũ tempus eſt. Quòd ſi hæc pati nõ potes, nũc quidẽ hinc abſcede, ac poſteaquam peractis fœderib9 arma depoſuerimus, tunc ſi videbitur, & plebis patronũ age.

Arma neſciunt leges.

32 Idem dicere ſolitus eſt, ſibi idem eſſe conſilium aduerſus hoſtẽ, quod plerisq; medicis cõtra morbos corporũ. fame potius quàm ferro ſuperandi. Nam medici non niſi tentatis omnibus ad ſectionem deſcendũt. Hic mos & hodie manet apud Italos, aduerſus omne morbi genus indicũt inediã, Huic ſimile eſt, q̃ dicere ſolet Domiti9 Corbulo, hoſtẽ dolabra, id eſt, ſenſim eſſe vincendũ.

Fame vincere.

Securis statim incidit, dolabra paulatī idē efficit.

Cōflauit Cæsari magnam inuidiam, quòd quidam ex his quos Romam miserat, stans in senatu, simul atq; cognouit Cæsari senatum nō dare prorogationē, manu capulum percutiens, at hic, inquit, dabit, vim reipub. minitans. 33 Vis pro iure

Sylla præturam adeptus cōminatus est Cæsari, se sua in illum potestate vsurū. Iure, inquit Cæsar ridens, tuam potestatem appellas, quam tuo ære mercatus es, notans Syllam quòd eum magistratum largitionibus sibi parasset. 34 Potestas empta.

Marcus Tulli⁹ libro de officijs tertio scribit Cæsarem hos versus ex Euripidis phœnissis semper habuisse in ore, 35 Imperium nescit pietatis iura.

Εἴπερ γὰρ ἀδικεῖν χρὴ, τυραννίδος πέρι
Κάλλισον ἀδικεῖν, τ᾽ ἄλλα δ᾽ εὐσεβεῖν χρεὼν

Hos ipse vertit hoc pacto,
Nam si violandum est ius, regnandi gratia
Violandum est, alijs rebus pietatem colas.

Quum Africam petens, in egressu nauis prolapsus esset, omen sinistrū vertit in melius, dicens: Teneo te Africa. Frontinus id factum putat in conscensu nauis, eúmque dixisse, Teneo te terra mater. Huc opinor alludens, quòd cum quodam somnio perturbatus esset, quo sibi visus est constuprare matrem, coniectores interpretati sunt portendi totius orbis imperium. 36

POMPEIVS MAGNVS.

Cn. Pompeius cognomēto magnus, tam charus fuit populo Romano, q̄ pater fuerat inuisus. Is etiamnum adolescēs, totū se Syllanæ factioni addixit: cúmq; nec magistratus esset, nec senator, magnum tamen ex Italia cōtraxit exercitū. 1 Indoles excelsa.

Hunc quũ Sylla ad se venire iussisset, non absq; spolijs, inquit, nec incruentas imperatori copias exhibebo. Nec prius ad illũ venit, quàm multis cõflictibus hostium duces superasset. Iam tũ egregij principis, & ad res magnas nati specimẽ dedit. Noluit adducere numerum, sed militem virtute spectatum.

2 Iam vero creatus imperator, quũ à Sylla missus esset in Siciliam, non strennuum modo, verũ etiam iustũ ducẽ agere cœpit. Quum enim audisset milites in profectionibus ab itinere deflectentes, vim facere ac rapere, temere palantes ac circumcursitãtes supplicio affecit: quos vero præmisisset ipse, horum gladijs anuli signum impressit, ne quem in via læderent.

Milites innoxij.

3 Mamertinos quòd hostium partibus adhæsissent, vniuersos interficere statuerat. At Sthenius eius ciuitatis princeps Pompeium adijt his verbis, Non æquum facis Pompeij qui propter vnũ noxium multos innoxios occidere pares. Atqui ego ipse sum ille, qui & amicis persuasi, & inimicos coegi Marianas sequi partes. Hic Pompeius viri fortem animum admiratus, dixit se ignoscere Mamertinis, à tali persuasis viro, qui patriam suæ ipsius vitæ antetulerit: simul & ciuitatẽ & Sthenium liberauit. In Sthenio habes exemplũ, quem animum erga rempublicam oporteat gerere principem, si periculum incidat: in Põpeio placabilitatis documentum, qui pietati maluerit habere honorem, quàm indulgere iræ.

Amor patriæ.

4 Quum in Libyam aduersus Domitium transisset, eũmq; ingenti prælio superasset, militibus ipsum imperatoris titulo consalutantibus, nega-

Honos promeritus iusuat.

uit se eum honorem admissurum, quoad hostiũ vallum staret erectum. Hoc audito milites, licet ingens obstaret pluuia, impetu facto hostium castra adorti, expugnarunt. Recusauit honorem nondum factis emeritum.

Ab ea victoria reuersum, Sylla quum alijs honoribus excepit, tum Magni cognomen ipse primus illi detulit. At quum Pompeius his nõ cõtẽtus vellet triumphũ agere, nõ passus est Sylla, eò ꝙ nondũ esset ordinis senatorij. Cæterũ quũ Põpeius ijs qui aderant dixisset, ignorare Syllam, ꝙ plures adorarent solẽ orientẽ ꝙ̃ occidentẽ, Sylla exclamauit, triũphet. Horruit iuuenis animũ, & indies crescentẽ gloriã, nec dubitauit illi cedere, quem videbat nemini cedere posse. 5 Sol oriens.

Interim Seruilius vir inter optimates clarus indignabatur Pompeio concessum triũphum, atq; etiam milites complures obsistebant ne triumphus ageretur: non quòd inuiderent Pompeio, sed munera quædam poscebant, quasi largitionibus ab ipsis esset emendus triũphus. Alioqui milites minabantur se directuros pecuniam quę in triumpho ferretur, eóq; Seruilius Glauciáq; suadebant, vt eam potius inter milites diuideret ꝙ̃ diripi fineret. Verum vbi Pompeius respondit, se citius omissurum triumphum, quàm militibus blanditurum, simúlq; laureatos fasces eis obiecit, vt illinc inciperent direptionem, Nunc, inquit Seruilius, te Põpei vere magnũ video dignúmq; triumpho. Non iudicabat esse speciosum triumphum, nisi qui citra ambitum citráque largitiones benefactis redderetur. 6 Animose.

Romę mos erat, vt equites qui legitimũ tẽpus 7

militassent, equum in forum deducerent, ad duumuiros quos censores appellant,& cõmemoratis expeditionibus ac ducibus sub quibus meruissent,pro meritis aut collaudarẽtur,aut vituperarentur.Itaq; Pompeius quũ esset cõsul,ipse equũ ad cẽsores Galliũ ac Lentulum deduxit.Quib9 ex more percontantibus,an omnia militaria munia obisset,omnia,inquit,sub me ipso imperatore.Significãs se sic gessisse ducẽ, vt nihilo secius omnes militis partes gnauiter præstaret. Idẽ & imperator bonus,& miles strennuus, qua laude nulla principi potest maior contingere.

Dux & idẽ miles.

8 Quum Sertorij literas in Hispanijs intercepisset,in quibus erant inclusæ cõpluriũ ducũ epistolæ,Sertorium ad nouandas res statũmq; ciuitatis immutandum Romam inuitantium,exussit omnes,vt improbis daret pœnitẽtiæ locũ,& in melius mutãdi consilia facultatẽ.Hoc vt inter moderate prudẽtérq; facta merito recenseretur,ita nõ video quid faciat ĩter apophthegmata. Quãquã eiusmodi multa reperiũtur in Plutarchi collectaneis.Si prodidisset nomina,iam metu pœnę sese ad vim manifestã parassent.Simúlq; deferẽs silentiũ hostium literis, docuit quantum sit crimen alienas resignare literas,aut quod tibi per literas obsignatas creditum est,sub diũ efferre.

Clementer

9 Phraati Parthorũ regi per legatos ab ipso postulanti,vt Euphratem Romanæ ditionis terminum esse vellet,Imò,inquit,illud magis postulãdum,vt Romanorum fines à Parthorum regno iustitia dirimat.Significãs Romanis nõ esse præscribendum quousq; debeat proferre imperium, à quo propagando non montes aut flumina de-

Iustitia dirimit fines.

beant arcere:sed ibi demum fore fines Romanæ ditionis,vbi ius non esset vlterius procedere.

Quū Lucius Lucullus post obita militiæ munia sese voluptatibus dederet,ac sumptuose viueret,Pōpeiū interim reprehēderet,quod præter ætatē multis negotijs appeteret iplicari, Magis,inquit,pręter ætatē est senē delicijs vacare, q̄ ipeiū gerere. Grauiter taxauit illorū sententiā,qui putāt seniorib9 nihil agendū,quū decorū sit rēp. gubernantē,vel stantē mori.Luxus autē & otiū in iuuenibus stultitia est,in senibus crimen. 10 Otium turpe.

Ægrotanti Pōpeio medicus p̄scripserat vt turdis vesceretur.Cūmq; hi quibus datū erat negotiū negarēt inueniri,non enim erat tempus quo genus hoc auiū capi solet,admonuit aliqs, apud Lucullū inueniri posse, qui turdos toto anno soleat alere.Itáne,inquit Pompeius,nisi delicijs deditus esset Lucullus,nequaquam viueret Pompeius?Contemptóq; medico, cibis parabilib9 vsus est.O vere masculum animū, qui ne vitam quidem delicijs acceptam ferre sustinuit. 11 Deliciarum contēptus.

Quum ingens rei frumētariæ Romę esset penuria,Pompeius titulo quidem annonę procurator,re autem vera maris terræq; dominus declaratus,in Africam , Sardiniā ac Siciliā nauigauit, multáq; frumenti vi collecta,properabat ire Romam:verum quū ingenti tēpestate oborta nauicleri detrectarēt nauigationē,ipse primus nauim ingressus iussit ancoras tolli,clamans:vt nauigemus vrget necessitas,vt viuamus nō vrget.Significans patriæ periclitantis habēdam rationē potiusquàm priuatę incolumitatis.Siquidem reipublicæ subleuandę curis immori pulchrum est,at 12 Patria vita charior.

patriam in extremo discrimine nostra cessatione deseri, turpissimum est. Hic monemur non animalia bruta tantũ omissa libertate venire in seruitutem, verum etiam homines indomitos fame domari. Docemur item publicæ saluti priuatam incolumitatem posthabendam esse.

13 Ingratitudo. Quum iam detecta esset Pompeij cum Cæsare simultas, ac Marcellinus vnus ex eorũ numero quos Pompeius euexisse putabatur, à Pompeio ad Cæsarem transtulisset animũ, adeo vt non veritus sit in senatu multa in Pompeium dicere: hunc ita compescuit Pompeius. Non te pudet, inquit, Marcelline ei maledicere, cuius beneficio ex muto factus es facundus, ex famelico eò productus, vt vomitum nõ teneas? Grauiter obiecit ingratitudinem homini, qui hoc ipsum quod habebat, dignitatis, autoritatis, & eloquentiæ, abutebatur in eum cui debebat acceptum ferre. Nã hoc turpissimum ingratitudinis genus est, sed tamen heu nimium vulgare.

14 Diuinatio futurorum. Catoni acerbius insectanti Pompeium, quòd quũ ipse sæpius prædixisset, potentiam Cæsaris indies crescentem, nulli bono fore populari ciuitatis gubernationi, sed potius ad tyrannidẽ tendere: Pompeius ita respondit, Tua, inquit, Cato, magis accedũt ad diuinationẽ, at mea magis accõmoda sunt amicitiæ. Sentiens Catonẽ incerta loqui, ꝙ nemo possit rerũ humanarũ exitũ liquido præscire: se vero ea sequutũ, quę tum tẽporis amicitia quę sibi cũ Cęsare intercedebat, postulabat. Certũ erat quid debebat amico, incertũ erat, an amicus illi futurꝰ esset inimicꝰ. De amico vero humanius est bene sperare, q̃ diuinare peiora.

15 De se libere profitebatur, quòd omnem magistratum quē gesserat & citius esset nactus quàm ab aliis expectatum esset. Quòd cito suscepisset imperium, vel fortunæ fuit, vel præmaturæ virtutis: ꝙ mature deposuit, animi moderati erat, non ad tyrannidem spectantis, sed ad republicę commodum. Moderate.

16 Post prælium in pharsalicis campis habitum, in Ægyptum profugit: qumq; è triremi descēsurus esset in scalmum piscatorium ab Ægypti rege missum, conuersus ad vxorem ac filium, nihil aliud dixit, quàm illud Sophoclæum.
Πρὸς τὸν τύραννον ὅστις ἐμπορεύεται,
Κείνου 'στὶ δοῦλος κἂν ἐλεύθερος μόλῃ. Id est,
Quisquis tyranni ad tecta demigrauerit
Fit seruus illi, liber etsi venerit.
Præsagisse videtur imminēs exitiū. Vbi descēderat in scaphā ictus gladio, semel tantū emisit suspiriū, & obuoluto capite præbuit se occidēdū.

17 Pompeius impatiens Tullianæ dicacitatis, inter amicos dicere solet, cupio ad hostes transeat Cicero, vt nos timeat. Notans illius ingeniū, quo dicitur hostibus fuisse supplex, in amicos contumax. Hoc Pompeij dictū ita refert Quintilian⁹, Trāsi ad Cæsarem & me timebis. Molesta dicacitas.

18 Idem rebus infeliciter gestis aduersus Cęsarē, & ad summam desperationem redactus, in tentorium venit attonito similis, nec aliam vocem emisit quàm hanc, οὐκοῦν ἐς παρεμβολήν, ergo in castra: sumptáque veste præsenti fortunæ accommoda, clàm profugit. Desperatio.

19 Composito Siciliæ tumultu, ac ciuitatibus quæ defecerant placide receptis soli Mamertini Armatæ preces.

postulabant audiri, recitantes leges quasdã ipsis olim à romanis concessas:non desinetis, inquit, nobis accincti gladijs recitare leges? Significans iure agere volentibus,non esse opus armis.

20 Tædiũ glo-riæ. Idem quũ ex literis senatus intellexisset, omnia quæ Sylla armis obtinuerat in ipsi⁹ potestatẽ esse tradita populi suffragijs cẽturiatis,percusso femore dixit, Proh nunquã finienda pericula, quanto satius erat obscurũ nasci,si à militaribus curis nunquam dabitur recedere,nec hac exuto inuidia licere cum vxore ruri vitam degere.Magnam potentiam ambit inexpertus, odit expertus.Sed deponere tutum non est.

21 Fiducia fallax. Quibusdã se videre negãtibus quomodo posset Cæsaris impetum sustinere,hilari vultu vetuit illos hac de re esse solicitos. Nam simul ac,inquit,solũ Italiæ pede pulsauero, exilient affatim equestres pedestrésq; copiæ.Præsens quidem animus,si fortuna respondisset.

Iam si nondũ te cepit huius cõuiuij satietas,ademus & ex oratorũ numero aliquot eximios.

PHOCION ATHENIENSIS

1 Sententiosa breuiloquẽtia. Primũ igitur accipe Phocionẽ Atheniẽsem genere,sed Lacedæmoniũ,& morũ integritate, & orationis breuiloquẽtia.Socratẽ in hoc referebat, quod nunquã visus est cuiquã neque flere,neque ridere.Tãta erat animi cõstãtia. Huic in cõcione sedẽti,quidã dixit:Videre cogitabundus ô Phocion.recte, inquit, cõiectas.Cogito enim si quid queã detrahere his quę dicturus sum apud Atheniẽses.Alij soliciti sunt vt quàm plurima dicãt,quo videãtur disertí:illi diuersa erat cura,nimirũ vt quę ad rẽ faciebãt,verbis quàm paucissimis complecteretur.

Quum oraculum proditũ esset Atheniẽsibus, 2
in ea ciuitate vnũ esse virũ qui cunctorũ sententijs aduersaretur, ac populus vociferãs iuberet illum inquiri, Phocion semet prodidit, dicens, Ego sum ille, quẽ designat oraculũ. Nã vni nihil placet omniũ quæ vulgus vel facit, vel dicit. Quid hic primũ admireris, impauidũ ne viri animũ, an clementiam, qui non passus sit suspicionem ad innocentẽ aliquẽ deuolui, an singularẽ sapientiã, qua perspexit inconditã multitudinẽ, quoniã affectibus agitur, nihil sani nec agere, nec loqui?

Vulgi nihil sanum.

Quodã die orationẽ habens apud Atheniẽsem 3
populum, placebat omnibus: quúmque videret ab omnibus pariter sermonem approbari, cõuersus ad amicos, Quid, inquit? Num mali quippiã dixi imprudẽs? Adeo persuasum habebat, nihil placere vulgo, quod à recto iudicio proficiscitur.

Quum Athenienses ad sacrificiũ quod apparabant ex more peterent à ciuibus vt cõferrent aliquid, ac cæteris conferentibus, frequẽter esset appellatus Phocion, puderet inquit, si vobis adderem, & huic nihil redderem, ostẽso creditore. Plerique sunt qui putent optime collocatum, quod impenditur templis ac sacrificijs epulísve diuorum: at vir ille perspicax sensit multo sanctius esse reddere qbus debeas: quid sensurus de his, qui fraudata cõiuge ac liberis extruũt sacrificis structuras regias, & horum otio alẽdo magnã facultatum partem impendunt? 4

Quod supest sacris impendendũ.

Demostheni rhetori dicenti, Occident te Phocion Athenienses si quando cœperint insanire, hũc in modũ respõdit: Me quidẽ si insanire occeperint, at te, si ad sanã mẽtẽ redierint. Demosthe 5

Pulchre retortum.

nes enim pleraq; ad gratiam apud populum loquebatur,& blanda potius quàm salubria.

6 Quum Aristogiton calumniator iam condem natus in carcere moriturus esset, rogaréts; Phocionem vt se inuiseret, amicis non sinentibus vt ad hominem iret:Et vbi quis,inquit,libẽtius Aristogitoni loquatur? Amicorum argumentum argutissime torsit in diuersum:significans se nõ ire vt sceleroso patrocinaretur,sed vt eius merita calamitate frueretur.

Malos inuisere in carcere iucundum.

7 Quum Byzantijs irascerentur Athenienses,q; Charetem,qui cum exercitu in subsidium suæ ciuitatis missus esset aduersus Philippũ,noluissent recipere:ac Phocion dixisset, nõ esse irascendum socijs diffidentibus,sed ducibus quibus fides non haberetur:ipse dux electus est:atque ipsi fidentibus Byzantijs effecit, vt Philippus re infecta discederet.Diffidentiam Byzantiorũ in Charetem ducem reiecit,qui talis erat,vt nõ videretur tutũ sese illius fidei cõmittere prudẽtiæ est infido diffidere.at Phocioni probatæ opinionis viro, non dubitarunt sese credere.

Fides in duce.

8 Alexander Macedonũ rex centũ talẽta dono miserat Phocioni . is vero percõtatus est eos qui pecuniã adferebãt,Quid ita,quũ essent Atheniẽses permulti,sibi vni illa mitteret Alexãder: illis respõdẽtibus,Quoniã vnũ te iudicat virũ & honestũ & bonũ:Ergo sinat,inquit,me talẽ & haberi & esse.Vt scite arreptũ ab illis argumẽtũ tot sit ad occasionem recusandi muneris.Iã quis hic non admiret̃ incorrupti pectoris synceritatem? paup erat Phocion,nec doni magnitudine quicq̃ mouebat̃.Simul autẽ indicat illos qui quũ rẽpu,

Corruptela munerum.

administrent, tũ à capiũdis muneribus non tẽperãt, nec bonos esse viros, nec tales haberi debere.

9 Quũ Alexãder ab Atheniẽsibus posceret sibi triremes exhiberi, ac populus nominatim flagitaret adesse Phocionẽ, vt quid cõsuleret proferret, surgẽs, inquit: Consulo igitur, vt aut armis superetis eos, aut superatiũ amici sitis. Cõpẽdio suasit nihil Alexãdro negandũ, nisi cõfiderẽt se iratũ posse armis opprimere. Quibus si ille videretur superior, non esse prouocandũ animosum iuuenem, & repulsæ impatientissimum.

Idem faciẽs dũ erat de Turcis.

10 Rumor incerto autore obortus erat de morte Alexãdri, mòxq; rhetores prosilierunt, hortantes ne contarẽtur, sed ilico bellũ susciperẽt. Phocion expectare iussit, donec certius aliquid cognosceretur. Nam si, inquit, hodie mortuus est, & cras & perhendie mortuus erit. Grauiter oratorũ pręcipitem temeritatem cohercuit.

Pręcipitatũ consilium.

11 Quũ Leosthenes ciuitatẽ Atheniensiũ ad bellum perpulisset, magnificis spebus ad nomen libertatis ac principatus erectã, Phocion illius verba dicebat esse cupssis similia, quæ sublimes quũ sint ac pulchræ, fructũ non habent. Nihil potuit dici accõmodatius in sermonẽ splendide magnificẽq; pollicẽtẽ, sed ifrugiferũ: quẽadmodũ cupssus arbor sublimi compositóque in conum vertice procul egregium quiddam polliceri videtur, at vix vlla sterilior.

Magnifica promissa, sed inania.

12 Cæterũ quũ initia belli cessissent feliciter, ac ciuitas ob secundũ nuntium dijs sacrificãs gratetur, rogatus Phocion, an hęc ita gesta nollet. Hęc quidem, inquit, gesta vellem, sed illa decreta. Sentiens etiam inconsulta consilia nonnunquam fe-

Optima decernenda.

liciter cedere: id quoties accidit, gratulandum quidem esse reipub. non tamen ideo non semper vtendum optimis consilijs. Fortassis & illud sen sit Phocion, nõ esse protinus fidendũ primis successibus, sed totius negotij euentum declaraturum, quale fuisset ipsius consilium.

13 Quum Macedones irrupissent in Atticam, ac maritima illius depopularentur, Phocion eduxit iuuenes ætate florentes: quorũ multis ad ipsum cõcurrentibus, hortãtibúsq; vt colle quodã occupato ibi collocaret exercitum, O Hercules, iquit, quàm multos video duces, milites vero perpaucos: Notans iuuenilem temeritatẽ, quæ duci præire conaretur, quum militis sit, non dare consiliũ, sed vbi res postulat bonã nauare operã. Attamẽ cõmisso prælio vicit, & Nicionẽ Macedonũ ducẽ superauit. At nõ multo post tẽpore bello deuicti Athenienses ab Antipatro accepere pſidiũ.

Militis officium.

14 Quum vero Menillus præsidij dux, Phocioni pecunias dare vellet, indignatus Phocion dixit, nec illum Alexandro meliorẽ esse, & causam deteriorem ob quam nunc acceptorus esset, quum tunc nõ accepisset. O nullis muneribus expugnabilem animum.

Incorrupt⁹ animus.

15 Antipater dicere solet, quũ duos haberet Athenis amicos, neque Phocioni vnquam persuasisse vt acciperet, neq; Demadem vnquam dando explevisse. Hic erat Demades, qui valebat extemporali dictione quum Demosthenes non nisi de scripto diceret.

16 Phocion Antipatro petenti, vt in gratiam suã faceret quiddam pugnans cum iustitia, Non potes, inquit, ò Antipater, Phocione simul & ami-

co & adulatore vti. Amicus obsecundat, quousque patitur æquum & honestum. Nec enim amicus ab amico quod iniustum est petere debet. Adulator autem ad quiduis obsequitur.

Quum populus Atheniēsis flagitaret vt Phocion copias in Bœotiam educeret, eámque rē Phocion nō fore è repu. iudicaret, edixit vt quotquot essent in ciuitate ab ephebis vsque ad sexagenarios se sequerentur. Hic reclamantibus senioribus, & ætatē excusantib⁹, Nihil, inquit, absurdi meo edicto continetur, quum ipse natus annos octoginta vnà cū ipsis dux profecturus sim. Hac arte temporarium multitudinis calorem retudit. 17

Post Antipatri obitum, quum Atheniensium respub. ad gubernationē popularē redisset, Phocion in cōcione capitis damnatus est. Atque huius quidem amici cæteri qui simul cū illo dānati fuerant flentes ducebantur, Phocion autem tacitus ibat. Cui ex inimicis quispiā factus obuius, post conuitia in faciē expuit. Tum Phocion ad magistratus respiciēs, Nō hunc, inquit, cōpescet aliquis indecore se gerentē? Vir sanctissimus etiam moriturus publicæ disciplinæ curā habebat. De tam atroci contumelia questus non est, nec flagitauit vindictā aduersus eū qui præter leges sæuiret in hominē dānatum, tantū cohiberi iussit exemplum bonis moribus aduersum, & immane facinus non aliud q̄ indecentes mores appellauit. 18 Patientia.

Ex his qui cum Phocione erāt morituri, quidā indignans complorabat sortem suam. Quem ita consolatus est Phocion, Non tibi, inquit, Euippe, siue vt quidam legunt Thudippe, satis est cum Phocione mori? Phocion non tantum innocens, 19 Solatiū mortis.

verũ etiã præclare de republica meritus ducebatur ad mortem. Magnum itaque solatium oportebat esse cũ Phocione innocẽte mori innocẽtẽ.

20 Deniq; quũ illi poculũ cicuta tẽperatũ porrigeretur, percontatus est quispiã, si quid filio vellet dicere. Nam is aderat: ego, inquit, tibi fili præcipio, atq; etiã obsecro, ne quid ob huius rei memoriam, Atheniensibus male velis. Cæteris morientibus præcipuũ solatium esse solet spes vindictæ. Huic illud curæ fuit, ne filius patris iniustam necem vlcisceretur, maluítq; illum in patriam quàm in patrem seruare pietatem.

21 Nicocli petenti, vt sibi ante Phocionem venenum haurire liceret, tametsi durum hoc, inquit Phocion, tamen cõcedendum est ei cui nihil vnquam in vita negaui. Phocion Nicoclẽ inter amicos fidissimum vnice adamarat, eóq; molestum erat videre illum morientem. Eam molestiam vt vitaret Nicocles, petebat, vt ipse prior biberet. Et hac in re commodauit amico.

Amicitia.

22 Quum bibissent omnes solúsq; Phocion, superesset, consumpto ab alijs veneno, carnifex negabat se daturũ nisi numerarentur duodecim drachmæ: tanti enim vęnire cicutæ vnciam. Phocion itaq; ne per illius contentionẽ mora fieret morti, accito ad se cuidam ex amicis, Quandoquidẽ, inquit, Athenis ne mori quidem gratis licet, quęso dato huic pretium.

Empta mors.

23 Quum Demosthenes multa maledicta faceret in Alexandrum, iam Thebis imminentem, Homerico versu ex Odysseæ α. illum corripuit.

Σχέτλιε τίπτ' ἐθέλεις ἐρεθιζέμεν ἄγριον ἄνδρα.

Quur libet iritare virum miserande ferocem?

M. TVLLIVS CICERO.

M. Tullius, quũ ob Ciceronis cognomẽ dicteriis incesseretur, ab amicis admonitus vt aliud sibi cognomẽ ascisceret, respõdit se Ciceronis nomẽ illustri⁹ effecturũ, q̃ esset Catonũ, Catulorũ, aut Scaurorũ. Nã hæ familiæ cũ primis illustres erãt apud Romanos, quũ Tulli⁹ esset nouus homo. Cognomẽ autem ideo patebat cauillis, q̀ à Cicere vilissimo legumine dictũ videret. Quasi vero nõ & Fabij à Fabis, & Lẽtuli à Lẽte cognomen habuisse viderent. Parũ illustris est, q præter imagines & cognomen nihil habet nobilitatis: pulcherrimũ autẽ nobilitatis genus est, quã sibi quisq; proprijs virtutibus cõciliat. Nec fefellit M. Tullius: Ciceronis enim nomen hodie decantatius est, q̃ trecenti Catuli aut Scauri, cũ suis stemmatis, statuis, & imaginibus. 1 Nobilitas virtute parta.

Quum poculum argenteum dijs dicaret, prænomen ac nomen literis signauit, sed pro Cicerone, Ciceris figuram insculpsit, nihil refugiens cauillatorum interpretationem. 2 Cicer pro Cicerone.

Oratores qui inter dicendũ vociferant dicebat claudis esse similes, q sic ad clamorẽ, vt illi ad equos cõfugerẽt. Hoc genus homines & hodie videre est, q quũ sentiũt se causa inferiores, ad furiosa iurgia cõfugiãt, vt quoniã rationib⁹ psuadere nõ possunt, improbitate metũq; extorqueant. 3

Quum Verres, qui filium habebat parum pudice flore ætatis vtentẽ, Ciceronẽ vt parum virum ac cinædũ incesseret cõuitijs, Ignoras, inq̃t, quòd liberis intra fores conuitiandum sit. Significans hoc conuitium non in ipsum competere, sed in cõuitiatoris filium. Parentũ autem est ob- 4

ſurgare liberos,ſed intra domeſticos parietes,nec ea conuitia ſunt eliminanda. Eliminat autem, qui alijs impingit, quod ipſius domi committunt liberi.

5 Metello nepoti obijcienti quòd Cicero teſtimonio ſuo plures occidiſſet,quàm patrocinio ſeruaſſet, Plus enim, inquit, mihi fidei eſt quàm eloquentiæ. Mira ſolertia conuitium retorſit in laudem. Siquidem in teſte ſpectatur fides,in patrono valet eloquentia.

Retorſit in laudem conuitium.

6 Rurſum Metello percõtãti Ciceronẽ,quis ipſius eſſet pater, nimirum ignobilitatẽ exprobrãs, Ad iſtã,inquit,percõtationẽ vt reſpõdere ſit difficilius,mater effecit tua. Nam Metelli mater audiebat parum pudica. Quin & ipſe Metellus matrẽ referens,leuior erat & inconſtans, & affectibus ſeruiens. Cicero conuitium à patre ad matrẽ tranſtulit. Tum enim incertus eſt pater, quum mater non cum vno conſuetudinem habet.

Salſe retortum.

7 Idem Metellus quum Diodoro,quo rhetorices magiſtro fuerat vſus,defuncto,ſepulchro eius coruum lapideum impoſuiſſet,Iuſtum,inquit Cicero,præmiũ retulit. Nam volare ipſum docuit,nõ dicere:notans Metelli leuitatem & inconſtantiã. Coruus auis eſt ἄμουσος.

Salſe.

8 Vatinium inimicũ,& alioqui ſceleratũ M. Tullius audierat obijſſe diẽ: pòſt quũ audiſſet illum viuere,Male pereat,inquit,qui male mẽtitus eſt: ſignificans Vatiniũ indignũ qui diutius viueret. Omne quidem mendacium malum,ſed hoc mẽdacium bis erat malum, quia bonos viros in falſum gaudiũ coniecerat. Dictũ tamen erat ambiguũ, quod dici poterat & de illo quẽ mori nolles.

9 Quum orante M. Tullio quidam creditus Afer genere, diceret, non audio: hoc sermone negans se probare quod dicebatur, Atqui, inquit Cicero, aurem habes perforatam. Solet enim ea gens habere perforatas aures, vt inde suspenderet anulos ac gemmas, quæ nunc collo digitisq́ gestamus. Ea foramina quomodo fiant docet Celsus.

10 C. Popilius qui iurisperitus videri volebat, quum indoctus esset ac stupidus, citatus in controuersia quadã testis, respondit, se nihil scire. Tum Cicero, Putas, inquit, fortassis te de iure interrogari. Nihil scire.

11 Hortensius orator defensionis mercedẽ à Verre acceperat Sphingem argenteã, is quum M. Tullio obliquius quiddam & inuolutius loquuto dixisset, Nõ didici soluere ænigmata. Atqui, inquit Cicero, Sphingem habes domi. Nota est fabula de mõstro Sphinge, quæ præmijs propositis ædebat ænigmata, nõ soluẽtibus mors erat præmiũ. Sphinx domi.

12 Quum Voconium forte obuium haberet cum filiabus tribus insigniter deformibus, tacite ad amicos dixit versiculum Græcum. Deformitas exprobrata.
φοῖβου πατ᾽ οὐκ ἑκόντος ἔσπειρεν τέκνα id est,
Phœbo haud sinente hic seminauit liberos.
sentiens illum inuito Apolline liberis operam dedisse, siue quòd Apollo pulcher à poëtis fingitur, siue quòd oriente sole fœtus existiment concipi feliciores.

13 Quum Fausti Syllæ filius, ob æris alieni magnitudinẽ supellectilem suã proscripsisset, Hanc, inquit, proscriptionem magis approbo quàm paternam. Lusit ambiguo verbi. Proscribuntur res, quæ in auctione vænum exponuntur, & proscri- Iocus ex ambiguo verbi

bũtur homines, à quouis iugulandi: quo crudeliſſimo genere Sylla q̃ plurimos ciues proſcripſerat.

14 Pompeio ac Cæſare inter ſe diſſidentibus, Cicero Quem fugiam, inquit, ſcio: quem ſequar, neſcio. ſentiẽs ambos non pro reipub. libertate, ſed pro principatu dimicare.

Neutra pars placet.

15 Põpeio vitio dabat, quòd ciuitate deſerta Themiſtoclẽ potius quàm Periclem fuiſſet imitatus, quum illis res nequaquã pares eſſent, his eſſent. Themiſtocles enim fugit ad Perſas. Pericles mãſit Athenis.

16 Quum ad Pompeium veniſſet, ac veniſſe pœniteret, rogatus vbi Piſonem generũ reliquiſſet. Apud tuum, inquit, ſocerum. Cæſarẽ deſignans. Perinde quaſi notatus eſſet Cicero, quòd à genero ſuo diſiunctus eſſet, retaxauit illum quòd ipſe cum ſuo ſocero bellũ gereret.

Salſe.

17 Quum quidam à Cæſare ad Pompeiũ tranſfugiens, diceret ſe feſtinandi ſtudio equũ reliquiſſe. Cicero dixit, illũ meli⁹ de equo q̃ de ſe ſtatuiſſe: ſentiens longe rectius factũ fuiſſe, ſi & ipſe manſiſſet apud Cæſarem.

Argute.

18 Cuidam nuntiãti Cæſaris amicos eſſe triſteis. Hoc dicis, inquit, illos Cæſari male cogitare. Irriſit adulantem nuntiũ, quaſi Cæſariani rebus ſuis diffiderent, metuerentq; Pompeium.

Interp̃tatio

19 Poſt Pharſalicũ conflictum quũ fugiſſet Pompeius, Nonius quidam dicebat ſeptem adhuc aquilas ſupereſſe, proinde bono animo eſſent hortabatur. Recte, inquit Cicero, hortareris. ſi nobis cum graculis bellum eſſet. At ille aquilas dixit vela Romana aquilis inſignita,

Bellum cũ graculis.

20 Quum Cæſar rerum potitus Pompeij ſtatuas

deiectas honorifice reposuisset Cæsar, inquit Cicero, dum Pompeij statuas reponit, suas stabilit: sentiens illum hoc nō in Pompeij gratiam facere, sed vt sibi clementiæ simulatione fauorem apud ciues conciliaret, atque hoc pacto suum regnum constabiliret. Clementia simulata. 20

21 Adeo vero solicitus erat M. Tullius benedicēdi, tāmq; anxium huic rei studium impendit, vt quum causam oraturus esset apud centumuiros, iámq; dies instaret. Erota seruū manumiserit, eo quòd nuntiasset cognitionem in posterum diem fuisse prorogatā. Et hoc aliquis inter apophthegmata adiecit, quum non sit. Bene dicēdi studium

22 Quū Cicero in Pompeij castra venisset, dicentibus, Sero venisti. Minime, inquit, sero, nam nihil hic adhuc parati video. Allusit ad eos qui sero veniunt ad conuiuium. Iocus est ex ambiguo. Sero venit qui tarde venit, & sero qui post tempus. Nihil parati

23 Quum Pompeius Gallum quendam quòd ad ipsum à Cæsare transfugerat, ciuitate Romana donasset. Hominem, inquit, bellum, qui Gallis ciuitatem promittit alienam, quum nostram nobis non possit reddere. Apertum conuitium.

24 Post Cæsaris victoriā interrogatus Cicero quur in electione partium errasset. Præcinctura, inquit, me fefellit: sentiens se nō sperasse victoriā à molli & effœminato staturam. Cæsar enim ita toga præcingebatur, vt laciniam trahens mollium in morem incederet. vnde Sylla Pompeium admonere solet, caueret à puero male præcincto. Male præcinctus.

25 Idem apud Damasippum cœnans, quū conuiuator mediocre vinum apposuisset, idq; cōuiuis à vetustate cupiens commendare diceret. Bibite Vinū vetus

Phalernum hoc,quadraginta annorum est.Bene, inquit,fert ætatem. Hoc modo de homine loqui solemus,cuius formæ viribúsq; non multum detrahit ætas.At ridiculum erat vinum ab immodica vetustate commendare.

26 Quum Lentulum generum suum,exiguæ staturæ hominẽ prælongo gladio videret accinctũ, Quis,inquit,alligauit generũ meum gladio?Videbatur homo gladio alligatus,non gladi⁹ homini.

Nulla proportio.

27 Quum Qui.fratris clypeatam imaginẽ in prouincia quam is rexerat ingentibus lineamentis,à capite vsque ad pectus ex more vidisset, Frater, inquit,meus dimidius maior est quã totus . Erat enim Quintus pusillæ staturæ.

In pusillum

28 Quum Tullia Ciceronis filia concitatius incederet quàm deceret fœminam,contrà Piso gener lẽtius quàm deceret virũ,ambos eodẽ dicto taxauit , filiæ præsente genero dicẽs,Ambula vt vir.

Incessus decorus.

29 In Vatinium qui paucis diebus consul fuit, ita iocatus est,Vatinij anno magnum ostẽtum fuit, quòd eo cõsule nec bruma,nec ver,nec æstas,nec autumnus fuisset.Nam his horis annus totus distinguitur, quarum vnaquæq; tres menses occupat . Nescio an hoc ipsum sit quod aliter refert Pollio in Marino tyranno. Consul qui sex meridianis horis cõsul fuerat,ioco Ciceronis aspersus est . Consulem habuimus tam seuerum támque censorium , vt in eius magistratu nemo pransus sit,nemo cœnauerit,nemo dormierit:nisi forte videtur hoc magis ad Caninium Reuilũ pertinere.

30 Rursus expostulanti Vatinio,quòd Cicero grauatus esset ipsum languẽtem inuisere,Volebam, inquit,in tuo consulatu venire,sed me nox occu-

pauit. Hęc talio videri poterat. Nam antea Vatinius Ciceronem gloriantem, quòd ipsum respub. suis humeris reportasset, ita taxarat, Vnde ergo tibi varices? Varices enim non sedētium, sed stantium aut ambulantium crura solent occupare.

Vatinius in Ciceronem

Caninius Reuilus vnico tantum die cōsul fuit: 31
is rostra quum ascendisset, pariter & honorem inijt consulatus & peierauit. In quē fertur illud Ciceronis, λογοθεωρητος est Caninius cōsul. In eundem iecit illud, Hoc consequutus est Reuilus, vt quæreretur quibus consulibus consul fuerit. Solet enim annorū numerus consulum nominibus designari. Reuilus autē & consul fuit, nec vllum habebat annum. Rursus illud, Vigilantem habemus consulem, qui toto consulatu suo somnum non vidit.

Cōsulatus breuis.

C. Cæsar multos in senatum legerat eo ordine 32
indignos, & in his Laberium ex equite Romano mimum. Hic quum in senatu M. Tullium prætereiret, sedem quęrens, Recepissem, inquit Cicero, te nisi anguste sederem. Simul & illum respuēs, & in nouum senatum iocatus, cuius numerum Cæsar supra quàm phas erat auxerat. Nec hoc dicterium inultum tulit Laberius, Demiror, inquit, si sedes anguste, qui soleas duabus sedere sellis: obijciēs illi leuitatem, quòd lubricę fidei nunc his nunc illis partibus adhęreret.

Duabus sedere sellis.

Idem quum ab hospite suo P. Manlio rogaretur, vt decurionatum priuigno ipsius expediret, 33
assistente frequentia ciuium dixit, Si ius habebit Pompeius, difficile est: Cæsaris in legendo senatum notans facilitatem.

Obliquus iocus.

Ab Androne quodā Laodiceno salutatus, quum 34

Libertas oppressa.

aduentus causam percontatus intellexisset illum pro patriæ libertate legatũ ad Cæsarem venisse, Græcis verbis expressit publicam seruitutẽ, ἐὰν ἐπιτυχῇς, καὶ περὶ ἡμῶν πρέσβευσον, id est. Si impetras, etiam pro nobis legatus esto, siue pro nobis orato.

Schema male affectatum.

35 Quũ M. Lepidus in senatu dixisset, patrib9 cõscriptis, ne dicã circũscriptis. Ego, inquit Cicero, nõ tanti fecissem ὁμοιόπτωτον. Affectauit Lepidus schema vocum similiter desinentium, quod rhetores ὁμοιόπτωτον vocãt. At satins erat schema perdere, quàm senatũ offendere, quãq̃ in his verbis non tantũ est ὁμοιόπτωτον, verumetiam προσονομασία schema priore iucundius.

Iocus ex similitudine vocis.

36 Quũ quidã candidatus, qui coquo patre natus credebatur, coram Cicerone suffragiũ ab alio peteret. Ego quoq;, inquit, tibi fauebo. Ex quo colligitur, coce à coco, & quoq; coniunctionẽ, aut eodem aut simillimo fuisse sono.

Sero.

37 Quũ accusator Milonis ex argumẽto tẽporis colligens Clodio à Milone structas insidias, subinde rogaret, quo tempore occisus esset Clodius, Cicero respondit, Sero: voce ancipiti significans è republi. fuisse futurum, si Clodius multo antè fuisset interfectus.

Gaudiũ tẽporarium.

38 Cicero nũtiata morte Vatinij, quũ eius rumoris parum certus esset autor. Interim, inq̃t, vsura fruar: sentiẽs se temporario gaudio de morte Vatinij fruiturũ, quẽ admodũ qui pecuniam mutuo accepit, ad tempus ea perinde ac sua fruitur.

Melior dextra.

39 M. Celiũ melius obijciẽtẽ crimina quàm defendentem, bonam dextrã, malam sinistrã habere dixit: huc alludens, quòd in pugna dextra gla-

dium tenemus, sinistra clypeum: gladio ferimus, clypeo defendimus.

Iubium Curtiũ, quo iunior videretur, multa de annis ætatis suæ mẽtientẽ, ita redarguit. Ergo, inquit, quũ vnà declamabamus, nõ eras natus. 40

Fabiæ Dolobellæ dicenti, se triginta annos habere. Verum est, inquit: Nam hoc iam viginti ãnis audio. Volebat illa iunior videri q̃ erat. Itaque Cicero elusit illam simulata assensione, significans interim illam esse quinquagenariam. 41

Assentio simulata.

Obiurgantibus quòd homo sexagenarius puellã virginẽ duxisset, Cras, inquit, mulier erit. Iocans hoc probrum mox eluendum. Nam postridie nõ poterat obijci, quòd virginis esset sponsus. 42

Virgo mulier.

Idem in Curionem semper ab ætate sumentẽ orationis exordium ita lusit, vt diceret illum quotidie facilius habere procemium, videlicet ætate indies magis ingrauescente. 43

Exordium ab ætate.

Rursus in Vatiniũ qui quũ pedibus æger esset, volebat tamen videri cõmodioris valetudinis factus, dicebátq; iam se bina millia passuũ ambulare. Dies enim, inquit, longiores sunt. Hoc Fabius tribuit Ciceroni, Macrobius Augusto. Narratur & hodie quiddam non minus facetum, si modo accederet vetustatis commendatio. Miles quidam in conuiuio iactabat sibi balistam esse quæ iaculum excuteret ad spatiũ nulli credibile. Reclamantib. conuiuis omnibus, affirmabat famulũ suum id vidisse factum. Accersito famulo percõtatus est illum, an non ipse vidisset quod narraret. Tum famulus. Verum, ĩquit, narras here, sed tum vento secundo miseras sagittam. 44

Podagra.

Cicero audito falso rumore de Vatinij morte, quũ 45

In Vatiniũ. Ouiniũ libertũ ei⁹ ĩterrogasset. Recte ne omnia? atq; ille respõdisset, recte, Mortuus est, inquit: Significans non omnia recte habere si ille viueret.

46 Ab inexpectato. Idem quum testis, Sexti Annalis reum legisset, & instaret identidem accusator rei. Dic Marce Tulli si quid potes de Sexto Annali. protinus recitare cœpit versus ex Ennij sexto Annalium libro. Qui potes ingentis causas euoluere belli. Scripsit enim Ennius Annales, & accusator dicebatur Sextus Annalis.

47 Versus detortus. Rursus in Accium hominem callidum & versutũ, quũ is in causa quadam suspect⁹ esset. senarium ex vetusto quopiam poëta torsit. Nisi qua Vlysses rate euasit Laërtius. Vlysses vafer naui & Charybdim & Scyllam euasit, sic Accius astutia sua è iudicij periculo elapsus erat.

48 Similiter lusit in quendam, qui quum prius habitus esset stultissimus, post adeptam hæreditatem primus rogabatur sententiam, Cuius, inquit, hæreditas, quam vocant sapientiam? In versu pro facilitas mutauit hæreditas, Apud poëtam enim versus sic habet, Cuius facilitas quam vocant sapientiam? Significauit autem hæreditatem illi pro sapientia contigisse, & ob hæreditatem iam habitum sapientem.

49 Tertia deducta. Quum mater M. Bruti Seruilia pretiosum ære paruo fundum abstulisset à Cæsare, qui bona ciuium subijciebat hastæ, ita iocatus est Cicero, Et quidem, inquit, quo melius emptum sciatis, emit hunc fundũ Seruilia tertia deducta. Seruiliæ autẽ filia dicebatur Iunia Tertia, eademq; C. Considij vxor, lasciuiẽte dictatore tã in matrẽ q̃ in filiã: Ex ambiguo iocat⁹ est Cicero: potuit enim intelli

gi tertia pars pretij detracta. Deducit autē vxor aut scortum.

Idem ænigmate lusit iu matrem Pletorij qui fontem accusabat, dicens eā dū uiueret ludum, mortuam magistros habuisse: notans quòd dum viueret, infames ad eam fœminæ cōmeari solēt, post mortem eius bona venibant. Sermo videtur & absurdus, & præposterus. Nam qui ludos habent ipsi magistri sunt, & discipulos habēt. Magistri autem dicuntur non solum qui docent, verumetiam qui regunt. 50 Salse.

In nomē Verris iocatus est, quasi sic dictus esset, quòd omnia verreret, hoc est, nihil reliqui faceret homo furax. Quo genere iocandi quidam furem pro Tullio Tollium dixit: nec defuerunt qui pro Tiberio dixere Biberium. 51 Iocus ex nomine.

De C Cæsare dicere solet. Quoties huius astutiam & ambitionē video sub humanitatis specie latitantem, metuo reipu. tyrannū: rursus quū comas molliter fluentes, & ipsum vno digito scalpentē caput intueor, vix animū inducere possū, vt tantum facinus animo concipiat. 52 Ingenium varium.

Idem obijcientibus quòd à reo pecuniam accepisset, qua magnificas quasdam ædes esset empturus. Fatebor, iquit, accepisse me, si emero. Eas quum esset mercatus, exprobrantibus vanitatē. An nescitis, inquit, boni patrisfamilias esse, dissimulare si quid constituerit emere? 53 Mendaciū elusum.

Ciceroni cum Crasso simultas erat. Quū igitur alter è Crassi filijs non dissimilis cuidam nomine Digno, atq; hinc populi suspicio in Crassi vxorem, quasi cum Digno rem habuisset, in senatu præclaram habuisset orationē Cicero, qua- 54 Iocus ex nomine.

lis ei videretur. Dignus, inquit, Crasso: tecte alludens ad nomen Digni. Iocus lepidior est, si more Græcorũ dicas, dignus Crassi, vt intelligas duos esse Crassos, alterum adulterum, alterum illi similem Crassi filium.

55 Cicero Munatio reo patrocinatus fuerat, atque ille absolutus. Pòst quũ Munatius Sabinum Ciceronis amicũ reum perageret, iratus Cicero exprobrauit illi beneficium. An tu, inquit, Munati illud iudicium tua opera fugisti, an potius mea, qui multum caliginis tribunalibus offudi?

Eloquentia victor non causa.

56 Quum Marcum Crassum pro rostris laudasset magno populi applausu, & eundẽ pòst ex eodẽ loco acrib⁹ cõuitijs incesseret. Quid, inquit Crassus, an nõ me nup ex hoc ipso loco laudasti? Laudaui, inquit, sed exercendi gratia argumẽtũ infame declamans. Solent eni rhetores tractare materias ἀδόξους, velut quũ laudãt Busyridem, aut febrim quartanam, aut ingratitudnem.

Ex eodẽ ore frigidũ & calidum.

57 Idem quum Crassus dixisset, Neminem Crassorũ Romæ vixisse diutius annis sexaginta, deinde pœnitens eius sermonis diceret, Quid mihi accidit vt hoc dicerem? M. Tullius, Sciebas, inquit, Romanos hoc libenter audituros, & ista via venisti ad rempub. gubernãdam: duo significãs, & Crassorũ nomẽ inuisum esse Romanis, & illũ nõ virtute, sed blandiẽdo prouectũ ad honores.

Acerbe

58 Crasso dicente, Stoicorum esse dogma, virum bonum esse diuitem. Vide, inquit Cicero, ne magis hoc sentiant, sapientis esse omnia. Tecte notans Crassi auaritiam, cui nihil esset satis.

Auaritia.

59 Crassus in Syriam profecturus, malẽs Ciceronem amicum q̃ inimicum relinquere, officiose sa-

lutato dixit se apud illum velle cœnare, quē Cicero alacriter excepit. Post aliquot dies quidam amicorum egerunt apud Ciceronem vt cū Vatinio quoq; rediret in gratiam. Num, inquit, & Vatinius mecum cœnare vult? Significans illū cœnā ambire potius quàm amicitiam. Reditus in gratiam.

Rursus in Vatiniū qui scrophas habebat in ceruice, id est morbi genus, quum causam quandam ageret. Tumidum, inquit, habemus oratorem. Asiatici dicti sunt tumidi. 60 Morb⁹ exprobratus.

Cæsar statuerat agros Cāpanos militib⁹ diuidere, id quū cōplures in curia moleste ferebāt, tū L. Gellius, homo extremæ senectutis, dixit hoc nō futurum se viuo. Expectemus, inquit Cicero, non enim postulat longam dilationem: significans illum esse morti proximum. 61 In senem.

Adolescens quidā accusatus quòd patrē placēta venenata sustulisset, quū stomachabūdus minaretur se probris laceraturū Ciceronem, Hoc, inquit Cicero, malim quàm placentam: ancipiti dicto parricidium illi obijciens. 62 Tectū crimen.

P. Sextius Ciceronē cū alijs aliquot ad causę patrociniū adhibuerat, cūq; ipse vellet ōnia dicere, nec cuiquam dicēdi locū daret, vbi iam cōstaret illum à iudicib⁹ absoluendum, ferretúrq; sentētia. Vtere, inquit Tullius, hodie tēpore, nam cras priuatus eris: notās hominem quòd in causa suo arbitratu solus egisset omnia. 63 Loquacitas

Quum M. Appius in procemio diceret, se magnopere rogatum ab amico, vt in causa clientis adhiberet curam, eloquentiam, & fidem: hic Cicero, adeo ne ferreus homo es, vt ex tam multis quæ rogauit amicus nihil præstes? 64 Irrisio.

65 M. Aquiliũ duos habērē generos, ſed ābos exules, Adraſtum appellauit, quòd ſolus locum tueretur: alludens ad Græci nominis etymologiam.

66 L. Cotta cenſore, qui vini auidiſſimus habebatur, quum Cicero conſulatũ petens ſitiſſet, bibiſſetq; ſeptus vndiq; amicis. Recte, inquit, timetis, ne cẽſorem habeam infenſum, quòd aquã bibo. Simulauit Cicero ſe credere, ob id circunſtare frequẽtes amicos, ne cenſor videret illum bibentem aquam. Simile enim ſimili amicum.

Cenſor bibulus.

67 Quum M. Celius, qui credebatur à parentib[9] non liberis natus, epiſtolam apud ſenatum clara firmáq; voce recitaſſet. Ne miremini, inquit Cicero, nam hic vnus ex his eſt qui proclamarunt: ſignificans illum fuiſſe præconem, & hoc vſu cõtigiſſe vt eſſet vocalis. Solent autem ſerui venales voce præconis commendari.

Vocalitas.

68 Memmio cuidam vituperanti Catonem Vticenſem, dicentíq; quòd totas noctes ebrius eſſet. At illud, inquit Cicero, nõ addis, eum totos dies aleam ludere, ciuiliter excuſans Catonẽ, qui totũ diem reip. negotijs dabat, noctumas aliquot horas ſumebat laxando animo.

Iocus ex addi.o.

69 C. Cæſari in ſenatu enixe defendenti cauſam filiæ Nicomedis, beneficiáq; regis in ſe commemoranti. Remoue, inquit, iſthæc oro, quoniã notum eſt quid ille tibi, quid tu illi dederis. Iocus eſt ex ambiguo verbi. Nam dat qui confert beneficium, & dat mulier quæ ſui facit copiam. Vnde illud Martialis, Vis dare, nec dare vis.

Scomma ex ambiguo.

Male audiebat Cęſar, quòd in Bithynia Nicomedi regi fuiſſet obſequentior, quàm pudicitiæ leges poſtulant.

70 M. Callidius Gallum accusauit. M. Tullio defendente: quúmq; accusator affirmaret, se testibus, chirographis, quęstionibus probaturũ, sibi à reo fuisse præparatum venenũ: sed interim rem tam atrocem, remisso vultu, languida voce, ac reliquo gestu parũ concitato pronũtiaret. M. Tullius, Tu, īquit, nisi fingeres M. Callidi, sic ageres? Ex actione colligẽs, illũ nõ ex animo loqui.

DEMOSTHENES ORATOR.

1 Pytheas Demostheni obiecit, quòd ipsius enthymemata lucernam olerent: significans illum non nisi de scripto, & ad lucernam elucubrata dicere. Quod dictũ ita retorsit Demosthenes, vt diceret, nõ eodem pretio sibi & illi constare lucernam: notans quòd ille nocturnis conuiuijs indulgeret, plus impendens luxui quàm ipse studio.

Lucernam olet.

2 Alijs immodicum eloquentiæ studium obijciẽtibus, ita respõdit. Eloquentiæ studium declarare hominem popularem, cõtrà negligere studium eloquentiæ, esse eorũ, qui dominari populo quærerent, vt qui hoc agerent non vt persuaderent dicendo, sed vt vi cogerent.

Eloquentia popularis.

3 De Phocione quoties in concione dicturus assurgeret, ad amicos p̄ximos dicere solet Demosthenes, rationũ ipsius securim surgere. Nã Phocion erat in dicendo breuis, sed acutus. Solet autẽ ferè à Demosthene dissentire.

Sermo breuis & efficax.

4 Populus Atheniẽsiũ à Demosthene flagitabat, vt quendã accusaret, id quũ recusaret, cœpit populus in illũ, vt solet, vociferari. Tum surgẽs. Vos me viri Atheniẽses, consultorẽ habetis vel inuiti, calumniatorẽ autẽ non habebitis etiamsi velitis.

Consultor non calumniator.

5 Demosthenes vnus fuerat ex decẽ quos Athe-

niensés legatos ad Philippum Macedonem mi-
serant. Itaq; posteaquam Æschines & Philocra-
tes, quos præcipue fuerat cōplexus Philippus,
à legatione reuersi, quum alijs multis nominibus
prædicarēt regem, tum his præcipue, quòd esset
formosus, facundus, & ad bibendū strēnuus. De-
mosthenes ita cauillat9 est, vt diceret, in his lau-
dibus nihil esse dignū rege. Nam primā esse fœ-
minarū, alterā sophistarū, tertiā spongiarum.

Laudes deprauatæ.

6 Demosthenes clypeo suo literis aureis scripse-
rat ἀγαθῇ τύχῃ, id est, bona fortuna. Attamen
quū ad pugnā ventū esset, ilico proiecto clypeo
aufugit. Id quū illi probro daretur, quòd ῥίψα-
σπις esset, elusit vulgato versiculo.
ἀνὴρ δὲ φεύγων καὶ πάλιν μαχήσεται. id est
Vir qui fugit, rursum integrabit prælium.
Iudicās vtilius esse patriæ, fugere q̄ ī prælio mo
ri. Mortu9 enim nō pugnat, at qui fuga quæsiuit
salutē, potest in multis prælijs patriæ vsui esse.

Fuga excusata.

7 Quū Alexander pacē hac lege deferret Athe-
niensibus, si ciues octo sibi dederent, inter quos
erat Demosthenes: Demosthenes apologum re-
tulit de lupo, qui hac lege pacem obtulit ouibus,
si canes dederent: lupi nomine significans Alexan-
drū: canū, eos qui tum populi rem curabāt: ouiū,
plebem Atheniensium. Addidit & illud. Vt mer-
catores, inquit, exiguū frumēti in parop side spe-
cimen deferunt, per hoc ingentes aceruos vende-
re, cupientes: ita vos si traditis ciues octo qui de-
poscuntur, populum vniuersum traditis.

Pauci pro omnibus.

8 Quū ab Areopagitis damnatus, elapsus è car-
cere fugeret, & haud procul ab vrbe obuios ha-
buisset aliquot diuersæ factionis homines, primū

abdere sese voluit: sed quum illi nominatim Demosthenem appellantes iuberent esse bono animo, & viaticum insuper offerrent, grauiter ingemuit, dicens. Qui possum hanc vrbem relinquere, in qua tales habeo inimicos, quales amicos vix in alia sum inuenturus? Patriæ desiderium.

9 Inter fugiendũ fertur subinde respiciẽs ad arcẽ Pallladis, sublatis manib⁹ dixisse, O Pallas vrbiũ domina, quur trib⁹ infaustissimis bestijs delectaris, noctua, dracone, & populo? Noctua quum sit auium inauspicatissima, tamen Palladi sacra est: quemadmodũ & draconem habet pro gestamine: populus autẽ bellua est multorũ capitũ, pessimã gratiã referre solita optime de se meritis, velut Socrati, Phocioni, Scipioni & alijs cõplurib⁹. Popul⁹ nocentissima bestia.

10 Ad iuuenes quos habebat familiares dicere solet. Sibi gnaro iam quantũ inuidiæ, metus, calũniæ ac discriminis sit expectandum ad rempub. accedẽti, si ex duob⁹ alterũ sit eligendũ, citius in exitiũ iturũ, q̃ ad suggestum aut tribunal. Rẽp. fuge.

11 Quum exularet in Arcadia, Pythcásque pro Macedonibus dixisset. Vt domum in quam lac venale importatur aliquid habere mali suspicamur, ita ciuitatem esse morbidam, ad quam mitteretur Atheniẽsium legatio. Demosthenes eam sententiam ita retorsit, vt lac pro sanitate ægrotantium importatur, ita Athenienses pro salute ciuitatum adesse dicens. Id vbi resciuit populus Atheniensium, protinus illum ab exilio reuocarunt. Exul in patriã pius.

12 Quũ redeunti ab exilio nauis esset missa, multiq; magistratus ac ciues obuiam issenit sublatis in cælum manibus dixit, sibi in patriã reditũ ho Spõtanea grata.

norificẽtiorẽ cõtigisse q̃ Alcibiadi, quòd ille coactis ciuibus redisset, ipse persuasis.

13 Posteaquã Demosthenes metu Antipatri profugisset in Calauriã insulã, sése in Neptuni templo contineret, & Archias ex tragœdiarum histrione potens, illi blandis sermonibus persuadere conaretur, vt sese in Antipatri fidem committeret, non modo nihil passurum mali, verumetiã amplissimis muneribus honorandũ. In scena, inquit, mihi nunquam placuisti histrio, neq; nunc persuadebis orator. At vbi cõmotus Archias minaretur se detracturum illum è templo. Tãdem inquit, oracula Macedonica aperuisti. Nam prius histrionum more simulabas.

Acerbe.

14 Fertur aliquãdo Corinthum nauigasse Demosthenẽ illectũ fama nobilissimi scorti Laidis, vt & ipse famoso amore potiretur. At quũ illa pro nocte stipularetur drachmarũ decẽ millia, deterrirus magnitudine pretij, mutauit sententiã, dicẽs: ὀυκ ἀγοράζω τοσούτȣ μεταvοῆσαι, id est, non emo tanti pœnitere: significãs inhonestæ voluptati paratam esse comitem pœnitentiam.

Magno empta voluptas.

15 Celebre est Pytheæ dictum, orationes Demosthenis olere lucernã, quòd noctu scriberet meditaretúrq; quæ dicturus esset. In id quum alius quispiam, qui ob furti suspicionẽ vulgo male audiebat, petulantius inueheretur, Scio, inquit Demosthenes, nos tibi molestos esse, qui noctu lucernã accendimus. Fures enim amant tenebras.

Salse.

16 Idem aduersus Demadẽ clamantẽ, Demosthenes me corrigere vult, sus Mineruam. At ista (inquit Demosthenes) Minerua anno superiore in adulterio deprehensa fuit. Adulteriũ obiecit De-

madi,quum Mineruam poëtæ faciant virginem.

Idem Atheniensibus flagitantibus vt consule- 17
ret,obstitit dicens, οὐ συντέταγμαι, id est non Fortiter.
sum coactus in ordinem. Significans se non serui
re populi affectibus, sed suo arbitratu facere qđ
faciendum iudicasset.

Ancilla quædam depositi nomine pecuniā ac- 18
ceperat à duobus hospitibus, hac conditione, vt
eam vtrisq; simul redderet. Horum alter post tē Callide.
pus aliquod lugubri veste & squallid⁹ socij mor-
tem simulans, decepta muliere nūmos abstulit.
Eo facto superuenit alter,& depositum repetere
cœpit. Quū mulier anxia de laqueo cogitaret,
Demosthenes ei patronus adfuit,qui vt in aduo-
cationē venit,sic aggressus est petitorē, Mulier,
inquit,parata est depositi fidē soluere,sed nisi so
cium adduxeris,id facere nō potest, quoniam vt
ipse prædicas,hæc dicta lex est,ne pecunia alteri
sine altero numeretur. Hoc ingenio seruauit mi-
seram, elusitq; nebulonum conspirationem, qui
hoc egerant,vt eandem pecuniam bis acciperēt.

Cuidā percōtanti quid esset in eloquentia præ 19
cipuum,respondit,hypocrisis,hoc est,actio. rogā Actio totū.
ti quid proximum,respondit actio. roganti quid
tertium,nihil aliud respondit quàm actio: tantū
tribuens pronunciationi,vt in ea totum sitū exi-
stimaret. Actio autem multa complectitur,vocis
moderationem,oculorum vigorem, vultus habi-
tum,& totius corporis gestum.

Quū Athenienses gestirent Harpalo ferre sup 20
petias,iámq; in Alexādrum armarentur,derepē Temeritas
te apparuit Philoxenus, quem Alexander mari-
timis negotijs præfecerat:hic quū populus metu

attonitus cõsilesceret, Quid facerent, inquit, Demosthenes, si solem videant, qui non possunt obtueri lucernã? Ita populo temerarios motus exprobrauit.

21 Quibusdam arbitrãtibus Demadẽ iam desijsse malũ esse, Iam enim, inquit, saturũ videtis, veluti leones. Erat pecuniarum auidus Demades, Leones autem mitiores sunt saturi.

22 Quum à quodam cõuitijs incesseretur, Cõmittor, inquit, in certamen, in quo qui superior euaserit, inferior est: & qui vicerit, victus est.

Grauiter.

23 Idem quum audiret oratorem quendã immodice vociferantem, Non, inquit, quod magnũ est, bene est: sed quod bene est, magnum est: Hoc & alijs asscribitur. Sunt qui & conuiuia prolixa, ac plurimis instructa missibus existiment lauta.

Vociferatio

LIBER QVINTVS.

Quidẽ statuerã aliquot selectis, quos superioribus libris retuli, esse contentus: sed quoniam inuitabat arridens vndiq; dictorum memorabilium copia, simúlq; veniebat in mentem, q̃ auidum ac famelicum huiusmodi deliciarũ conuiuam accepissem, visum est quintum missum addere, repetito ordine, quem Plutarchus sequutus est.

CYRVS MAIOR.

Persæ amant homines adunco naso, quos Græci grypos appellant, eósq; pulcherrimos esse putant, eo quòd Cyrus, quo non alius regum populo fuit charior, eiusmodi specie nasum habuerit.

Est autem duplex gryporum genus, vnũ cui sta tim à fronte nasus insurgit, quod Aristoteles pu tat esse signum impudentis animi, & ad cor uos refert: alterũ cui curuatura nasi à frõte sepa rata est, sed circa mediũ intumescit, & ad extre mũ tẽdẽs vnci speciẽ præbet: id Aristoteles pu tat esse notã magnanimitatis, & ad aqlã ptinere.

Cyrus autem dicebat, Qui sibi nollẽt prodes se, cogi vt alijs sint vsui: significans seruili animo natos, sibíq; inutiles, eò imperio adigẽdos, vt alio rum commodis inseruiant. Vulgus autem putat homines aquilino naso, & ad suum commodum cum primis attẽtos, & imperio magis quàm ser uituti natos: vnde & poëtæ veteres aquilę regnũ in omne auium genus tribuunt. Sed idem dice bat, Neminem debere suscipere principatum, ni si melior his in quos susciperet. Sentiens hoc esse principis vnicum munus, alijs prospicere, & pu blicis consulere commodis: id autem nõ potest, nisi qui sapientia, vigilantia, animíq; integritate cæteris antecellit. Hoc vero non præstat natiui tas, sed institutio recta & rerum vsus. 1 Princeps q virtute præcellit.

Quum Persę, quoniã regionẽ habebant mon tuosam asperámque, cuperent eam campestri ac molliore commutare, nõ passus est Cyrus, dicẽs, quemadmodum plãtas ac semina, sic hominum mores ad regionis habitum immutari. Sentiens se velle duros homines & laboribus accõmodos, Nam mollis ac fertilis regio molles & ignauos gignit homines. 2 Deliciæ et molliunt.

Cyrus abstinebat à cõspectu Pãtheæ: & Aras po dicẽti, mulierẽ esse insigni forma, dignã regis oculis, Ob isthuc ipsum, inquit, magis est ab il 3 Caste.

la abſtinendũ.Etenim ſi nũc tuo obtẽperãs cõſi-
lio illã adiero quũ vacat,fortaſſis illa mihi perſua
ſura eſt,vt ad ipſam frequẽter cõmeem etiã quũ
non vacabit,eiq; aſſideã neglectis ſerijs negotijs.
Scite retorſit argumẽtũ,regię functiõis memor.

DARIVS.

4 Darius Xerxis pater,in ſui laudẽ dicere ſolet,
ſeſe prælijs ac rebus aſperis reddi prudẽtiorem.
Atqui talis prudẽtia nimio cõſtat reipu.Præſtat
principem ẽ philoſophiæ præceptis haurire ſapi-
entiam potius,quàm experimentis miſeram, vt
vocant,colligere prudentiam.

Fortuna aduerſa prudentes facit.

5 Idem quum tributum indixiſſet ſubditis,acceꝛ
ſiros prouinciarũ præfectos percontatus eſt,quũ
alijs de rebus,tum de tributis , eſſent ne grauia:
quum illi reſpõdiſſent,eſſe mediocria,iuſſit vt ſin
guli dimidium exigerent.Quod pręfectis mode
ratum videbatur , regis æquitati viſum eſt dimi-
dio plus ſatis.Maluit enim ſuos beneficio ſibi cõ
ciliare,quàm exarmatos ſubigere.Stratagematis
autem gratia in hoc ſita eſt,quòd duplum impe
rauit eius,quod deſtinarat accipere.Si dimidium
imperaſſet,nec quicquã remiſiſſet, latuiſſet beni-
gnitas : nunc exacta dimidians effecit vt omnes
ſentirent beneficium.

Fauor arte captatus.

6 Quum aperuiſſet prægrande malum punicũ,
& quidam ab eo ſciſcitaretur,cuius rei tantũ nu
merum habere optaret,quantus illic ineſſet gra-
norũ,reſpõdit,Zopyrorum. Is erat vir bonus ac
Dario fidus amicus. Significans regi nihil prius,
aut charius eſſe debere probis ac fidis amicis.

Amico fido nihil pretioſius.

7 Is Zopyrus ſibi nares & aures præcidit, itaq;
diſſimulans quis eſſet ad Babylonios tranſfugit,

fingens se à Dario crudelissime tractatū. Babylonij persuasi cōmiserūt illi præfecturam. Ille nactus occasionem Dario ciuitatem tradidit. Postea Darius sępenumero dicere solet, Se malle vnū Zopyrū integrum, q̄ centum Babylonas capere. Erat opulentissima ciuitas Babylon, tamen vnū amicum centum Babylonibus antepoluit. Ab hoc animo quantū absunt principes quidã, qui Sannionem, aut equum, aut canem pluris faciūt, q̄ probum, fidelem, ac doctum amicum. Huius factum damnans rex dicebat, quòd turpissimo facto pulcherrimum nomen imposuisset. Videbatur enim mira fides in regem, quū illum summa afficeret tum iactura, tum molestia. Fidus amicus.

SEMIRAMIS.

Semiramis Carum regina, quæ Babylonē condidisse dicitur, monumento quod sibi pararat inscripsit, Quisquis rex pecunijs eguerit, apto monumento quantum voluerit capiat. Darius potitus ea ciuitate titulo credens, saxum ingens quo claudebatur monumentum, vix amolitus, nihil quidem inuenit pecuniarum, sed ex altero saxi latere hoc inscriptum reperit, Ni vir malus esses, & pecunia inexplebilis, haudquaquã mortuorū loculos moueres. quanquam hoc aptius inter stratagemata, siue inter γελοῖα cōmemorandū erat. 8 Auaritia delusa.

XERXES ALTER.

Inter Xerxen Darij filium & Atimenē fratrē de regno erat contentio. Itaq; quū Xerxes intellexisset fratrem ex Bactrianorum regione descē dere, misit illi munera, & ijs quibus ea mandarat perferenda, iussit vt ipsius verbis illi dicerēt, His in pręsentia te honorat frater tuus Xerxes, quòd 9 Humanitas plusvalet q̄ vis.

si rex fuerit declaratus, eris apud ipsum omniũ primus. Hac humanitate delinitus Arimenes cõtentionem remisit, ac fratri regnum adepto protinus adorationis honorem exhibuit, eiq; diadema imposuit. Xerxes autẽ illi proximum ab se locũ dedit. Nec hoc video qur inter apophthegmata debeat recẽseri, quũ Plutarchus recẽseat. Simile quiddã de Iacob & Esau legit in Hebreorum literis. Ira cõtentióq; melius soluit blandis verbis & benignitate, q̃ repugnando.

10 Idem iratus Babylonijs, quòd à se defecissent, posteaquam illos in potestatem suam redegerat, interdixit ne ferrent arma, sed psalterijs tibijsq; canerent, scorta alerent, cauponas haberẽt, ac sinuosis tunicis vterentur, quo voluptatibus euirati non molirentur denuo defectionem. Nec hoc inter apophthegmata commemoraturus eram, ni Plutarchus recensuisset.

Delicię.

11 Quum importarentur ad illum Atticæ caricę venales, negauit se illas esurum, donec regione potitus esset quæ illas ferret. Tam ingens erat excelsi pectoris fiducia.

Fiducia sui.

12 Quum vidisset vniuersum Hellespontum nauibus suis constratum, omnia littora atq; Abydenorũ plana hominibus referta, iactauit se beatum, móxq; fudit lacrymas. Tam subitam mutationẽ admiratus Artabanus regis patruus, qui dissuaserat eam expeditionem, ausus est rogare causam. Tum Xerxes, Subijt, inquit, animũ meum cogitatio, q̃ breuis sit hominum vita, quando ex tam numerosa multitudine post annum centesimum nemo superfuturus est.

13 Idem Græciæ bellũ indicturus, cõuocatis om-

nibus Asię principibus dixit, Ne viderer meo tātum consilio hoc aggressus, contraxi vos: cæterū mementote mihi parendum magis q̄ suadendū. Vox bis tyrannica, & quòd principum cōuentu pro fuco abuteretur, & quòd negotium multo periculosissimum sua vnius cupiditate verius, q̄ consilio susciperet.

Idem quum à trecētis Lacedęmonijs ad Thermopylas vexatus esset, tātam militū ducēs multitudinem, hoc se deceptum aiebat, quòd multos quidem homines haberet, milites autem perpaucos. Sentiens non perinde referre, quàm multos educas, sed quàm exercitatos. 14 Turba inutilis.

Græcorum exploratores in exercitu comprehensos, nullo affecit malo, quin potius iussos omnem lustrare exercitū illæsos dimisit. Sit & hoc singularis fiduciæ exemplum, cur apohthegma dici debeat non video. 15 Fiducia.

ARTOXERXES.

Artoxerxes Xerxis filius, cognomēto Longimanus, quòd alteram manum haberet longiorē, dicere solet, Regalius esse addere, q̄ adimere. Sentiens principe digni⁹ esse, honorē & opes eorū q̄bus imperant augere potius q̄ minuere. 16 Liberalitas regum.

Idem permisit, vt ex his qui secum venabanť, qui possent ac vellent, ante regem iaculum emitterēt. Sit hoc comitatis exemplum, quid ad apophthegmata pertineat non video. 17 Comitas in venatu.

At is q̄ in venatu fuit comis, tam erat mitis in disciplina militari. Nam ducib⁹ qui deliquissent, pro eo quòd solent flagris cædi corpora, iussit vt pro corporibus vestes illis detractæ cæderentur, vtq; p eo q̄ solet illis velli caput, tiara deposita 18 Clementer.

velleretur. Ne hoc quidem ad apophthegmatum sodalitatem pertinet.

19 Quũ Satibarzanes Artoxerxis à cubiculis, qd-

Iuste & comiter.

dã minus iustũ ab ipso peteret, sentirétq; rex illũ hoc facere solicitatũ triginta Daricorũ millibus, quæstori ærarij sui mãdauit, vt Daricorũ triginta milia ad se deferret, ea dedit Satibarzani dicẽs, Accipe, inqt, ô Satibarzanes. Nã hęc tibi quũ dedero nõ ero pauperior, iniustior futurus, si illa quæ petebas fecissem. Cõmẽtus est rex egregiꝰ, vt nec amicũ cõtristaret, nec à iusto deflecteret.

CYRVS IVNIOR.

20 Cyrus Iunior Lacedæmonijs vt secũ societatẽ inirent potius q̃ cum fratre, hac oratione sese cõmendauit, Aiebat sibi cor longe grauius esse q̃ fratri, plus illo meri bibere, meliúsq; ferre quàm illum. Nam illum vix in venatu posse in equo sedere, vt non excutiatur: in rebus acerbis, ne in sella quidẽ. Sciebat enim Lacedæmonijs inuisos esse molles ac timidos. Hortabatur insuper vt viros ad se mitterẽt, pollicens se peditibus daturũ equos, equitibus currus, agrũ possidẽtibus se daturum vicos, vicos qui haberẽt eos se facturum vrbium dominos: cæterum auri argentiq; vim tantam, vt nõ possent numerare, sed péndere congerẽtur. Nimirũ hoc erat quod dixit Artoxérxes, regalius esse addere, q̃ adimere. Si quis princeps nunc talia polliceretur, vereor ne totam Germaniam breui visuri simus vacuam.

21 Cyro conflicturo cum hoste loco qui dicitur

Animose.

Cunax, Clearchus suasit, vt se post Macedones contineret, nec sese in belli discrimen conijceret, Quid ais, inquit, Clearche? iubésne

Quid ais, inquit, Clearche? iubésne vt quum regnum appetam, regno me indignum ostendam?

Phocais ex Ionia, parentibus honestis orta, ingenuéq; educata, ad regis cœnã cum aliis mulieribus admissa, cæteris regios iocos ac lusus hilariter excipiẽtibus, nec refugiẽtibus ab illo tangi, so la tacite ingressa ad lectũ cõstitit, nec vocãti Cyro patuit. Cubiculariis autẽ tentãtibus illam adducere, Flebit, inquit, quisquis horũ mihi manus admouerit. Ob hæc quũ à cæteris agrestis & incomis haberetur, Cyrus gaudẽs, & cum risu versus ad illum qui mulieres adduxerat, Non intelligis, inquit, te hãc vnam ingenuam & incorruptã adduxisse? Postea ad hanc in primis adiecit animũ, vnicéq; adamauit, sapiẽtem appellans. Apud barbaros, mulieres attigisse, constu prasse erat. 22 Pudicę

ARTOXERXES ALTER

Artoxerxes huius Cyri frater, cognomẽto Memor, non solũ seipsum affatim præbuit adire volentibus, verum vxorem legitimã iussit sublatis currus aulęis vehi, vt iis qui eam conuentam vellent, etiam in itinere pateret aditus. Laudo quidem affabilitatis exemplum, sed quid hæc ad apophthegmata? 23 Affabilitas

Idem quũ pauper quispiam insigni magnitudine malum obtulisset, hilariter accipiens, Per Mithram, inquit, (sic enim Persæ solẽ appellant) hic mihi talis videtur esse, vt si quis ei cõmittat ciuitatem, possit eam ex parua magnam reddere. 24

Rusticus quidam videns ad regem varia deferri donaria, nec aliud habens quod largiret, vtraq; caua manu haustã è proximo flumine aquam illi obtulit vultu alacri. Rex lætatus, iussit illi dari 25 Munus in tẽpore datum.

phialam aureã,ac mille Daricis donauit hominẽ.

26 In fuga quadã quum direpto illius cõmeatu,
Fames condimẽtum. aridis ficis & hordeaceo pane vesceretur,dij boni,
inquit,cuiusmodi voluptatis hactenꝰ iexpertꝰ fui?

27 Quum Aclides Iapson multa in regem licenter
Maledicere regi,non tutum. & contumeliose diceret,hactenus tum vltus est
maledicum,vt per tribunum militum denuncia-
ret,ei licere in regem quæ vellet dicere:sibi vero
in illum licere quæ vellet & dicere & facere.

28 Teribazus in venatu Persicã vestem dilacera-
Fatuis oĩa licent. tam ostendit,cõsulens quid faciendũ esset:respõ-
dente rege,aliam induendã,Tuam igitur,inquit,
mihi tradas oportet. Rex suam tradidit,dicens,
Dono do tibi hanc vestem,sed gestare prohibeo.
Teribazus vir minime quidẽ malus,sed leuis pręcipitisq́ꝫ consilij, neglecta regis monitione vestẽ
induit,muliebribꝰ etiam ex auro donis,quæ à re-
ge acceperat,exornatam. Hoc cæteris omnibus
indigne ferẽtibus,nam ridere nefas erat,rex ef-
fuse ridens,Tibi,inquit,vt mulieri aurum,vt in-
sano regiũ amictum ius potestatẽq́ꝫ cõcedimus.

29 Artoxerxi iã siti deficiẽti,Peribarzenes eunu-
Munꝰ in tẽpore datũ. chus quum aliud non liceret, à rustico quopiam
sordidũ vtrem detulit, putris aquæ cotylas octo
cõtinentẽ. Eam aquã quum rex totam ebibisset,
rogatus ecquid illi placuisset ille potus,deos testa
tus est,se nunquã vinum potasse iucundius,nec
vllam aquam quanuis purissimã sibi visam sua-
uiorem. Ac post nactus eum hominem qui eunu
cho aquam dederat,è paupere diuitem fecit.Tã-
ti refert in tempore dare munus.

PARYSATIS

30 Parysatis Cyri & Artaxerxis mater pręcipere

solet, vt rex palàm ac libere loquuturus, verbis byssinis vteretur, hoc est magnificis ac mollib9, quo sermonis blandicies rei mitigaret asperitatē. Reges bysso vestiuntur, sed talem decet esse regis orationem, qualis est amictus. Diffidēt in terpretes. Seueritas verbis temperata.

ORONTES

Orontes Artaxerxis regis gener, quum ab irato rege reiectus & condemnatus esset, Quemadmodum, inquit, supputatorum digiti nunc infinitum numerum, nūc vnum tantū possunt ponere: sic regum amici, nunc quiduis pollent, nunc quā minimum. Olim digitis subducebatur ratio, quēadmodum nunc calculis. 31 Fauor regū tēporarius.

MEMNON DVX

Memnon quo tempore bellum gerebat aduersus Alexandrum pro Dario rege, militem quendam mercenariū multa conuitia petulanter iacientem in Alexandrū, hasta percussit, Ego, inquiens, te alo, vt pugnes cum Alexandro, non vt illi maledicas. 32 Maledicētia.

AEGYPTII

Aegyptiorum reges iuxta regionis illius cōsuetudinem, iudices ad iusiurandū adigebant, vt etiā si quid rex iuberet eos iudicare quod iustum non esset, ne iudicarēt. Tanti referre putabāt, vt populus iustos haberet iudices. Porrò potentiæ ferociæq; regiæ opposita est iurisiurādi religio: q; adactum videri nō poterat, quū ab ipsis regib9 exigeret. At qui fieri potest vt ciuitas iudices habeat incorruptos, vbi iudicādi potestatē magno vēdit princeps? 33 Iudices incorrupti.

POLTYS

Poltys Thraciæ rex Troiani belli tēpore, quū Troiani pariter & Græci legationem ad ipsum 34 Amor insanus.

misissent, auditis vtrisq; pronũciauit, vt Alexãder redderet Helenam: & à se pro vna duas formosas abduceret vxores. Sapuisset Paris, si hoc fecisset. Nã vna satis fruitus, habuisset duas nouas, & patriæ cõsuluisset. Quis autẽ nõ miretur Græcorũ humanitatẽ, quibus sat erat futurũ, si tãrum redderetur quæ cum adultero tam diu dormierat?

TERES

35 Belli studium. Teres Sitalci pater dicere consueuit, Quoties esset i ocio, nec militia exerceretur, se nihilo meliorem esse equisonibus. Hæc vox quid aliud sonat, q̃ barbaricam immanitatẽ, quasi pacis tẽpore desit quod agat bonus princeps?

COTYS THRACIAE REX

36 Par pari. Cotys ei q dono miserat pardalim, vicissim dono misit leonẽ, malã bestiã æque mala repẽsans.

37 Iræ subducen da occasio. Quũ esset natura celer ad irã, sæuúsq; castigator eorum qui in ministerio deliquissent, hospes quidã ad illum detulit vascula fragilia tenuiáq;, sed scite curiosẽq; celte tornóq; elaborata. At is hospiti quidem dedit munera, cæterum vascula omnia cõfregit. demirãtibus quur id faceret, Ne, inquit, sæuiam in eos qui fracturi erant. Prudentis est, naturæ suæ morbũ agnoscere, & vitio mature præripere.

38 Sua cuiq; patria chara. Idem vbi cognouit q; Atheniẽses honoris gratia ciuẽ ipsum suę ciuitatis declarassent, pro auxilio qđ illis aduersus Dorienses impenderat, gratiã reponere studẽtes, Per Ioue, inquit, & ego illis vicissim meæ gẽtis ius dabo. Sẽtiens nihilominus honorificũ esse, Thracẽ, q̃ Atheniẽsem appellari.

IDATHYRSVS SCYTHA

39 Idathyrsus Scythatum rex, in quẽ atma mouit

Darius, suasit Ionum regibus, vt Histrici pontis iunctura soluta fugientes, sese in libertatem vindicarent: qui quũ id facere recusatẽt, ne violarẽt fidẽ qua Dario erant obstricti, vocauit illos frugi mancipia, & ἀδράσα, hoc est, qui fugere nollent. Nã hæc nõ minima laus est seruorũ, nolle fugere si liceat: at nolle tyrannicam seruitutẽ cõmutare libertate si detur opportunitas, animi seruilis est. Seruitus grata.

ATEAS SCYTHA

40 Ateas hunc in modũ scripsit Philippo, Tu quidẽ imperas Macedonibus bellandi peritis, at ego Scythis, qui & cum fame & cum siti pugnare valeant. Significans hac parte Scythas ad bellum esse magis idoneos. Miles durus

41 Idem quum fricaret equum suum præsentibus Philippi legatis, percontatus est illos, num idem faceret Philippus. Sentiens se tanto meliorẽ belloquàm esset Philippus. Rex equũ fricans.

42 Id quum Ismeniam tibicinem optimũ in bello cepisset, iussit illum canere: ac cæteris admirantibus ipse iurauit per ventum & Acinacen, sibi iucundius esse, audire hinnitum equi. Scytha ἄμουσος.

SCILVRVS SCYTHA

43 Scilurus octoginta liberos masculos habens, quum esset moriturus, fasciculum iaculorum singulis porrexit, iussitque rumpere. Id quum singuli recusassent, eo quòd videretur impossibile, ipse singula iacula exemit, atque ita facile confregit omnia: filios admonens his verbis, Si cõcordes eritis, validi inuictíq; manebitis: contrà, si dissidijs & seditione distrahemini, imbecilles eritis, & expugnatu faciles. Non potuit Scytha magis Scythice rem ob oculos ponere. Concordia fratrum.

GELO SYRACVSANVS

44 Pietas Gelo Siciliæ tyrannus, debellatis apud Imerã Carthaginẽsibus, in pacis fœdere cõpulit illos & hoc acceptis cõditionibus adscribere, ne posthac filios suos Saturno immolarent. Solet em̃ ea gẽs infantes suos æneæ Saturni statuæ cauæ,& intus incensæ,in sinum ponere, qui velut in dei cõplexu enecabantur. Id vt Saturno gratum putarent effecit fabula,quæ narrat illum omnes vxoris filios deuorare solitũ.Nã & Ioue deuoraturus erat, nisi pro puero saxum suppofuissent.

45 Agricultura militaris Idem Syracusanos frequẽter ad agriculturam educere solet,sed nõ aliter instructos,quàm si ad bellũ irẽt, quò simul & agri meliores redderentur cultura, nec ipsi deteriores fierẽt ocio.Et hoc stratagema dici meretur potius q̃ apophthegma.

46 Solertet Exigebat pecuniam à suis ciuibus: quos vbi videret tumultuantes, ait se petere mutuo,quippe redditurum.Ita volentes dederunt,atq; ille peracto bello reddidit. Hoc artificio perfecit, vt pecunia non deesset ad bellum necessaria,nec ciues haberet minus beneuolos.

47 Artes regiæ In conuiuio quum lyra circũferretur, cæteriq; ordine canerent : nam id apud Græcos honestũ habebatur:ipse equum iussit induci in conuiuiũ, facileq; ac leuiter in illum insilijt: significãs hoc esse regalius,q̃ lyra canere.

48 Quũ Athenienses conditiones pacis à Gelone delatas recusarent, multaq; de suæ gentis antiquitate præstantiaq; iactarent, Gelo respondit oratori, Hospes Atheniensis, apud vos qui præsint habetis,qui subsint non habetis.Proinde quando totum retinere mauultis q̃ partem cedere,quàm

ocyssime hinc abite, renunciaturi Græciæ, ver illi ex anno exaruisse: significans optimam ac florentissimam copiarum partē illis defuturā. Suum enim exercitum veris nomine signauit.

HIERON

Hieron qui Geloni successit in regnum, neminem qui libere apud se loqueretur, importunum aut molestum esse dicebat: cęterum qui arcanum efferret, eos existimabat etiam illos lædere, apud quos effutirent, eo quòd odimus non solum illos qui efferunt, verumetiam eos qui audierunt quæ nollemus illis audita esse. 1 Garruli

Quidam exprobrabat illi oris graueolentiā. At ille cum vxore expostulauit, quod id sibi nunquā indicasset. Tū illa, Putabam, inquit, viros omnes ad eūdem olere modum. Eximiū pudicitiæ argumētum, quæ nulli viro tam vicina fuerit, vt oris halitum sentire posset, præterquam vni marito. 2 Pudicitia

Xenophani Colophonio de pauptate sua querenti, quòd ægre duos aleret famulos, At Homerus, inquit, quem tu carpis, etiam mortuus alit plusquā decem hominum milia: & tu qui vis illo videri doctior, vnus nō alis duos? Erāt illis quoq; temporibus qui carpendis illustrium virorū operibus gloriam aucuparentur. 3 Carptores alienæ famæ

Idē Epicharmo comico poëtæ, quòd præsente ipsius vxore dixisset quiddam inhonestum, mulctam dixit. Epicharmus Siculus erat, iuxta regionis naturam plurimi ioci. At rex tantum iudicauit esse tribuendum reuerentiæ coniugio, vt etiamen existimaret, audiēte vxore iocari lasciuius. 4 Castæ

Idem quū aliquot è familiaribus occidisset, paucis post diebus Epicharmum vocauit ad cœnam, 5 Libertas stulta

cui ille nimium libere, At nuper, inquit, quum immolares amicos, nō me vocabas. Solent qui sacrificant, splendidum epulum apparare, adq; id rogare amicos. Periculosa libertas, quæ plus laudis adfert ferenti quàm dicenti.

DIONYSIVS

1 Omen cōmode īterpretatum. Dionysius quum magistratus per literas sorte crearentur, & ipsi cōtigisset litera M, dicenti cuidam per iocum, μωρολογεῖς, id est, Morio es Dionysi. Imò, inquit, μοναρχήσω, monarcha ero. Et adeptus magistratū, protinus Imperator electus est à Syracusanis. Magni erat animi, quod illo ioco non offenderetur, contentus omen literę secus interpretari.

2 Regnandi dulcedo. Quum autē in initio regni regia ipsius obsideretur, coniuratis in illum ciuibus, & amici autores essent vt imperiū deponeret, ni mallet captus interfici: ille conspiciēs bouem à coquo mactatū illico cōcidere, dixit, Quū mors adeo breuis sit, an nō absurdū sit, nos metu mortis tale regnū relinquere? Quanta regnādi libido pectus illius occuparat, qui principatum morte bene emi putarit!

3 Adulteriū in regis filium. Quum intellexisset filium cui principatum relicturus erat, ingenui viri coniugē adulterasse, iratus interrogauit, an vnquā tale quicquam in patre cōperisset. Hic adolescēs, Tu enim, inquit, nō habebas patrē regem. Nec tu, inquit Dionysius, filium regē habiturus es, ni talia perpetrare desinas. Tyrānus in filio dignū exhæredatione crimē iudicabat adulteriū, qui hodie magnatū ludus est.

4 Liberalitas regia. Rursus quum ad filium ingressus conspexisset vasculorū aureorum & argenteorū magnā vim, exclamans, Non est, inquit, in te regius animus,

qui his poculis quę à me tam multa accepisti, neminem tibi amicum feceris. Sentiens absq; ciuiũ beneuolentia regnum nec parari, nec teneri. Beneuolentiam vero maxime conciliat benignitas. At iuuenis rerum imperitus, putabat esse felicius habere argentum & aurum, quàm amicos.

5 Exegerat pecunias à Syracusanis, deinde quum videret illos lamentãtes, obsecrãtes, ac negãtes se habere qđ darent, indixit alterã exactionẽ, idque iterũ ac tertio fecit. At posteaq̃ vbi maiorẽ summã imperasset, audiret illos in foro obambulãtes ridere, & scommata in regem iacere, iussit præfectos ab exigẽdo quiescere. Nunc enim, inquit, nihil habent, posteaquam contemnunt nos. Nudus non metuit.

6 Matri suæ præter ætatem nubere cupienti, Ciuilia, inquit, ô mater iura violari possunt, naturæ ius nequaquam. Significans contra naturam esse si vetula quę iam parere non potest, nubat. At hodie nubunt septuagenariæ. Nuptiæ intẽpestiuæ.

7 Quum in aliorũ scelerũ patratores seuere animaduerteret, vestiũ furib⁹ parcere solebat, vt Syracusij cœnare inter sese & inebriari desinerẽt. Solent enim lopodytæ, id est vestiũ fures, in balneis frequẽtibusque conuiuijs venari. Queãdmodum autem in balneis vestes deponuntur, ita in cõuiuijs summæ vestes abijci solent, vt togæ, palliáq;. Temulẽtia castigata.

8 Hospes quidã aiebat se velle cũ Dionysio priuatim colloqui, demonstraturum enim quomodo posset præscire quinam ipsi molirentur insidias. Rex admisit hominẽ, iussitq; dicere semotis arbitris. At ille, Da mihi, inquit, talentũ, vt existimetis à me audisse insidiatorũ indicia. Dedit, ac simulauit sese audisse, admiratus hominis commentũ. Fuc⁹ vtilis.

Nã fucus ille vehementer vtilis erat ad deterren das insidias. Sunt qui narrent Maximilianũ Cæsarẽ simili arte simulasse magicas artes, indusia, gladióſq; fortunatos, genios anulis inclusos, quo facinorosis & hostibus esset formidabilior.

9 Cuidã percõtanti nũ esset ociosus, Absit, inqt, vt hoc mihi vnq̃ accidat. Sẽsit turpissimũ esse regi vacare vnq̃ à reip. negocijs. Vbi sunt igit̃ qui bonam diei partem alea nugisque transigunt?

Ocium regẽ indignum

10 Quum ad eũ delatum esset, duos adolescentes inter pocula multa conuitia tum in ipsum, tum in eius tyrannidem dixisse, ambos vocauit ad cœnam, & animaduertit alterum largius potũ multa nugari, alterũ raro cautéq; bibere: illum dimisit, vt qui natura vinolentus per temulentiã maledicus fuisset: hũc interfecit, vt q̃ studio maleuolus & hostis esset. Præclarũ exẽplũ prudẽtissimi principis. sed quid hoc ad apophthegmata?

Ebrietati cõdonatur

11 Expostulantibus quibusdam, quod honore dignaretur, cæterisq; preferret hominẽ improbum ac ciuibus inuisum, Volo, inquit, esse, quẽ me magis oderint. Agnouit ingeniũ multitudinis. si sit in quem inuidiã odiũque deriuent, mitiores sunt in principem. Eóq; videas nonnullos monarchas quibusdam, quos tamen ex animo nõ amẽt, plurimũ dignitatis & autoritatis pmittere, vt ipsi tutiores sint à furore multitudinis: qui si extiterit, habent victimam qua ciuium iram mitigent.

Inuidia in alium deriuata

12 Corinthiorũ legatis ad se missis, donaria prout mos est obtulit: quæ quum illi negarent se accepturos, eo quòd lex esset apud ipsos vetãs ne legatione fungẽtes munera acciperent à principe, Rem, inquit, absurdam facitis, qui quod vnũ bo-

Tyrannidẽ mitigat liberalitas

num habet tyrãnis, hoc tollitis,dũ docetis etiam beneficium à tyrãnis accipere periculosum esse. Ille grauem cõtumeliam iudicabat oblata recusare munera,quũ hac vna re tyranni se possint alijs cõmendare. Tyrãnidẽ enim adeptis superest vt potẽtiæ inuidiã munificẽtia comitatéq; leniãt.

Quũ audisset quendam è ciuibus aurũ habere domi defossum,id ad se deferri iussit. Verũ postea quam is suffuratus auri paululum in aliã vrbẽ cõmigrasset,ibique mercatus esset agrũ,reuocato Dionysius totum aurũ reddidit, vt qui iã diuitijs vti cœpisset,desijsset q; rem vtilẽ inutilem reddere. Satis declarauit, se non aurũ alienũ appetisse, sed hominis morbũ sanare voluisse: simul vsum auri legitimũ demonstrauit, si in agricolationem impendas potius quàm in vsuram. 13 Auro bene vti

Dionysius dicere solet,se à sapientibus amicis sibi cauere, quando certum haberet, ne ex his quidem esse quenquam, quin imperare mallet q̃ seruire. 14 Sapiẽtes in uisi tyrãnis

Idem quũ intra regiã sacrũ ex more peragetetur,precóq;,sicuti cõsueuit,precaretur,vt p multa tẽpora incõcussum duraret imperiũ:Nõ tu desines,inquit,abominãda nobis imprecari? Sẽtiens potius à dijs optandam bonã mentem,q̃ ea quæ nihil conferunt ad hominis felicitatem. 15 Quid optãdũ a deo

Tescha Dionysij soror nupta Polyxeno, postea quam maritus metu tyranni ꝓfugerat, & rex sororẽ accusaret, quòd conscia fugæ mariti non indicasset: Adeóne,inquit,Dionysi me vilem abiectique animi fœminã iudicas, vt si sensissem illum moliri fugam,non me illi nauigationis & omniumfortunarum comitem additura fuerim? 16 Vxor casta

17 Egregium quendam citharœdū magnificis pro- Par pari. missis ad se pellexit, iubens vt quā optime cane- ret. Nam quo scitius caneret, hoc plus laturum præmij. Quum ille per dies aliquot accurate ce- cinisset, nec quicquam daret rex, cœpit flagitare mercedē. Tum Dionysius asseuerat, se mercedē quam pollicitus fuerat, bona fide soluisse. Qui, in- quit ille, ne nūmus quidē mihi datus est. At dedi, inquit Dionysius, voluptatē pro voluptate. Neq; enim ego te minus delectaui spe, q̄ tu me cantu.

18 Idem admiratus egregiam fidem Damonis & Amicorum fides. Pythiæ, Rogo, inquit, vt me quoque in vestram amicitiam recipiatis. Alteri tyrannus destinarat diem necis: quumque is pauculos dies petisset re- rum domesticarum ordinandarū gratia, hac lege impetrauit, vt alter vas amici fieret ea conditio- ne, vt si ille non redisset ad diem præscriptum, hic plecteretur. Redijt autem ad diem, mori ma- lens, quàm amicum fallere. Ita seruatus est vter- que, ac regis amicitia decoratus. Tantum valet egregia virtus etiam apud tyrannos.

19 Sacrilegia sua solet facetis dictis obtegere. Lo- Impietas felix. cris Proserpinæ templum spoliarat: mox quum classis illius secundo vento nauigaret, Videtis, in- quit, quàm prospera nauigatio à dijs immortali- bus detur sacrilegis. Ex hoc colligens, aut nō esse deos, aut illis non esse molesta sacrilegia.

20 Ioui Olympio detraxit magni pōderis aureum Faceta ra- pacitas amiculum, quo eum Hieton è manubijs Cartha- giniensium ornauerat: procq; detracto aureo laneū illi pallium iniecit, ita cauillans, Aureum amicu- lum æstate graue est, hyeme frigidum, laneū ad vtrunq; anni tempus accommodatius esse.

Epidauri Aesculapio barbã aureã detraxit, quòd negaret decorum, patrem Apollinem imberbem, ipsum vero barbatum conspici. Aesculapius fingitur Apollinis filius, Apollinem autem semper imberbẽ facit theologia poetica, Aesculapium barbatum: significans in medico multarum rerum vsum. 21 Barbati medici

Mensas aureas atq; æreas dijs dicatas ẽ phanis sustulit. Has inscriptio ex more Græcorum testabatur esse bonorum deorum, ne quis manum admoliretur. At ille cauillatus est, se deorum bonitate vti. Nã boni dij dicunt, q oibus bẽnefaciãt. 22 Anathemata

Idẽ victorias aureas, pateras, & coronas, quę simulacra porrectis manibus sustinebãt velut offerẽtia, tollebat, dicẽs, se oblata accipere nõ eripere: addẽs, perabsurdũ esse, à quib⁹ quotidie bona flagitamus, ab his vltro porrigẽtib⁹ nolle accipere. 23 Ludibrium sacrilegio additum

DIONYSIVS IVNIOR

Dionysius Iunior dicere solet, se multos alere sophistas, nõ quòd illos admiraretur, sed quòd p illos admirabilis esse studeret. Sciebat populũ de illis tanquã de viris doctis magnifice sentire. hac persuasione callide abutebatur ad conciliandum sibi multitudinis fauorem. Eadem arte fortasse principes quidã alunt in palatijs suis viros eruditionis & sanctitatis opinione venerabiles, vt populus arbitretur horum consilijs geri pleraq;. 1

Quum Polyxenus dialecticus Dionysio diceret: Ego te conuinco: Nimirum verbis, inquit: at ego te re ipsa cõuinco, qui tuis relictis me meaq; colas. Significans illũ à schola ad aulam, à philosophis ad tyrannum transisse, non facturum, nisi hanc vitam illa iudicasset beatiorem. 2 Res verbis efficacior

3 Posteaquã regno fuit expulsus, cuidam dicenti: Quid tibi Plato & philosophia profuit? Vt tã- philosophia in aduersis. tam, inquit, fortunæ mutationem facile feram. Neq; enim sibi manus admouit, quod alij solent, sed Corinthi ludum literarium aperuit.

4 Percontanti qui factũ esset, vt quum pater ipsius tenui fortuna ac priuatus sibi Syracusanę ciuitatis principatũ parauerit, ipse regis filius, & regnum hæreditate acceptũ amiserit. Quoniã, inquit, pater rerum potitus est quum iam in odium venisset popularis gubernatio: ego quum inuidia laboraret tyrannis, principatum suscepi. Prudenter.

5 Alteri cuidam hoc ipsum percontanti, compēdio respondit, Pater, inquit, mihi regnum suum reliquit, nõ fortunam. Non omnia omnibus æque feliciter cedunt.

AGATHOCLES

1 Agathocles figulo patre natus fuit. Is vero quũ Sicilia potitus esset, rexq; declaratus, solitus est in mẽsa fictilia pocula iuxta aurea ponere, eáq; iuuenibus ostendẽs dicere, Quũ antea talia fecerim, cõmonstratis fictilibus, nunc per vigilãtiam ac fortitudinem talia facio, cõmonstrans aurea. Non puduit pristinæ fortunæ, sed gloriosius existimauit regnum virtute partum, quã si hæreditate obuenisset. Nam regẽ nasci nihil magni est, at regno dignum se præstitisse, maximum est. Dignitas industria parta.

2 Quum obsideret vrbẽ quandam, quibusdam e muro conuitia in ipsum iaculãtibus, dicẽtibúsq;, Figule, vnde militibus tuis persolues stipẽdium? Ille placid⁹ ac ridens respõdit. Quum hanc cepero. At quum vrbe vi potitus esset, venderétque captiuos: Si me, inquit, denuo cõuitijs affeceritis, Maledicẽtia.

apud heros vestros querar de vobis: ciuiliter illis exprobrans & intempestiuam maledicentiam,& seruitutem maledicentiæ præmium.

3 Ithacensibus nautas ipsius apud eum deferentibus, quod ad insulam appellentes pecora quædam abegissent: At vester,inquit,rex quum venisset ad nos,non modo pecudibus abreptis,verũ ipso etiam pastore exoculato recessit. Alludens ad fabulam de Vlysse, qui Cyclopem Polyphemum excæcauit. Lepide.

DION

1 Dion qui Dionysium regno expulit,quum accepisset Calippum, cui & inter hospites & amicos suos fidebat maxime, sibi moliri insidias, nõ potuit inducere animum, vt illum conuinceret, dicens, Mori satius esse,quàm viuere,si nõ ab hostibus tantum,verumetiam ab amicis cauendum esset. Dignus erat optimis amicis,qui mori prius habuerit,quàm amico diffidere.

2 Idem exul quum Pteodoti Megarensis opera opus haberet, & ad ædes illius veniens, videret illum ob negociorum magnitudinem ægre quẽquam admittere, amicis ob id indignantibus dixit Quid hunc incusamus? Nónne & ipsi quum Syracusis essemus,eadem faciebamus? Modeste.

ARCHELAVS

1 Ab Archelao in conuiuio quodam familiaris quidam,sed parum humanus,petijt sibi dari poculum. Archelaus autem illico mandauit puero, vt hoc poculum daret Euripidi. Id factum admiranti postulatori, Tu quidem, inquit, dignus eras qui peteres,nec acciperes:at hic dignus erat qui acciperet vel non petens. Significans alteri Ab altero petitũ, alteri datũ.

hoc tribuisse regiam familiaritatem, vt auderet quiduis petere: at Euripidis boni viri pudorem hoc mereri, vt vltro donaretur aliquid.

Garrulitas. 2 Idem tonsori garrulo subinde roganti, quomodo te rado, ô rex? Silendo, inquit. Alter aliud responsum expectabat, & hinc dicti lepos. Quidam sunt in curatione morosi. Archelao satis erat si sileret. Nobis autem interdum etiam cũ ebrijs paritérque loquacibus res est.

Ciuiliter. 3 Quum Euripides in conuiuio formosum illum Agathonẽ amplecteretur deosculareturque, cui iam barba prouenire cœperat, Archelaus amicis dixit: Ne miremini: nam pulchrorum etiam autumnus pulcher est. Ciuiliter excusauit amicum apud amicos.

Apte retortum. 4 Timotheus citharœdus quum ingens præmiũ ab Archelao sperasset, ac minus speratis accepisset, palàm illum incusabat: proinde aliquãdo canens hanc particulam, Tu vero terræ filium argẽtum laudas: nutu regem denotauit. at Archelaus succinuit, Tu vero petis. In Græcis verbis plus est gratiæ, ob vocum affinitatem, αἰνεῖς, αἰτεῖς, id est, laudas, petis. Turpiter petit, qui non probat quod petit.

Leniter. 5 Quum à quodam aqua consperfus esset, amicis illum aduersus eum qui hoc fecerat inflammantibus, Imò, inquit, nõ me conspersit, sed eum quẽ me esse putauit. Quid hac moderatione ciuilius? Hoc exemplo facile decet ignoscere, qui licet in præpotentem, tamen imprudentes delinquunt.

PTOLEMAEVS LAGI FILIVS

Frugalitas regia. 6 Ptolemeus Lagi filius plerunq; apud amicos & cœnare solet, & dormire. Quod siquando illos

vicissim acciperet cœna, amicorum rebus vtebatur, commodato sumens ab illis pocula, aulæa, & mensas. Ipse vero sibi non parabat plura quàm exigeret necessitas, sed regalius esse dicebat ditare, quàm diuitem esse.

Idem quum peragranti Aegyptum, comitib⁹ non consequutis, cibarius in casa panis datus esset, negauit vllũ cibum vnquã sibi visum suauiorẽ. Aderat enim optimum condimentum fames. 2 Fames condimentum.

Quum grãmaticum notasset inscitiæ, quærens ab eo, quis esset Pelei pater, vicissemque audisset, dic tu prius, quis sit Lagi pater: amicis inuitantibus ad tantæ improbitatis vindictam, Si regium est, inquit, nõ pati vt à quoquã dicto attingatur, nec illud regiũ est, quẽquã dicto lacessere. Inique petit vindictã, qui prior lacessiuit, cuiuscunque dignitatis fuerit. Nec suę dignitatis meminisse debet qui referitur, quum eius prærogatiuam lacessendo deposuerit. 3 Lenitas regia.

XENOPHANES

Xenophanes Lagi filius, quũ ipsi Hermoneus timiditatem obijceret, quòd nollet secum tesseris ludere, Fateor, inquit, me non solum meticulosum, verumetiam vehemẽter meticulosum, sed aduersus inhonesta. Honesta formidolositas est, quæ deterret à turpibus. 1 Timiditas laudata.

DEMETRIVS ANTIGONI FILIVS

Quum Rhodum obsideret Demetrius, & in suburbio cepisset tabulam quandam Protogenis clarissimi pictoris opus, in qua pinxerat Ialysin, id est Bacchum, Rhodijs per caduceatores obsecrantibus vt tabulæ parceret, respondit, se citius patris imagines quàm eam picturam aboliturũ. 1 Honos arti habitus.

Tantum honoris habuit arti tex.

2 Helepolis. Idem fœdere cum Rhodijs icto, Helepolin, id est machinam quandã à capiendis vrbibus ita dictam, apud illos reliquit, quæ simul & regis magnificẽtiam, & illorum fortitudinem testaretur. Nec hoc inter apophthegmata recẽsendum erat. Cæterum monumentum illud admonebat, Rhodum à Demetrio magnifice oppugnatã, ac Rhodios fortiter patriam defendisse.

3 Victor benignus. Athenienſium qui defecerãt, vrbem quum cepisset, eáq; grauiter rei frumentariæ penuria laboraret, protinus conuocata concione dilargitus est illis frumẽtum gratis. Quumq; his de rebus loquens apud populũ barbarismũ cõmisisset, vocem quãpiam secus quàm oportuit pronũcians, & quidam è consessu quomodo sonãda fuisset dictio loquentẽ interpellans admonuisset, Pro hac, inquit, correptione, altera quinquaginta medimnorũ millia vobis addo. Vtrũ in hoc potius miremur, benignitatẽ in eos qui modo fuerãt hostes: an ciuilitatẽ, qui corrigentis officium non tãtum boni consuluit, verum etiam tanta mercede dignum existimauit?

4 Philosopho bonos habitus. Demetrius quũ Megaram occupasset, Stilbonem philosophum accersitum rogauit, num quis militum aliquid rerũ abstulisset. Nullus, inquit: Neminem enim vidi qui scientiam raperet. Sentiens sola animi bona non esse bellorum violentiæ obnoxia.

5 Salse. Rursus quum Demetrius abductis omniũ ciuium seruis Stilbonti diceret, Ciuitatem vestram liberã vobis relinquo: Recte, inquit Stilbon, nullum enim in ciuitate seruum relinquis.

Lysimacho Demetrium impetente conuitijs, dicentéq; Lamiam sibi visam, meretricem de scena tragica prodeūtem, hęc erat amica Demetrij, magnifice culta. Demetrius respondit, meretricē Lamiam esse modestiorem, meliusq; moratam, quàm ipsius Penelopen. Cōiugem illius notans. 6 Lamia meretrix.

Quū legatis à Demetrio ad Lysimachū missis, Lysimachus per ociū narraret aliquādo, quomodo coactus ab Alexādro cum ferocissimo leone colluctatus fuisset, & cicatrices ostenderet in cruribus ac brachijs è ferę vngulis relictas, legati dixerūt, & noster rex graues ferę Lamiæ morsus in collo gestat: notantes suauiorū amatoriorū vestigia, simul alludentes ad lamiam beluam. 7 Lamia regia

Nemo Demetrio fuit vtraq; fortuna exercitatior. Itaq; solet in fortunā illud Aeschyli dicere. σὺ τοι μ᾽ ἔφυσας, σὺ με καταθεῖρ μοι δοκᾶς. Tu me extulisti, tu ipsa rursus deijcis. 8 Fortunæ vicissitudo.

Quū Erasistratus Demetrio Antiochi filij mētem qua mori destinarat, indicasset, simulq; fassus esset huius affectiōis causam esse amorē: Demetrius qui adolescentem vnice adamabat, per omnia multis cum lachrymis cœpit obtestari, vt illius incolumitati cōsuleretur. Quū Erasistratus addidisset immedicabile malum esse, quod in ipsius vxorem deperiret, hoc audito Demetrius multo vehementius cœpit obtestari, vt ob salutem filij cederet illi suam coniugē. Ista, inquit, ô pater, tibi facile dicūtur: sed aliud diceres, si tuā coniugē Stratonicen adamaret. Hic quū rex deos cōprecaretur, vt liceret amorē filij cōmutare, & à medici cōiuge in suā trāsferre, nihil se nō facturū, si modo liceret seruare filiū: Erasistratus prius dextrā 9 Pietas mira in filium

amplexus, nihil est, inquit, ô rex, in quo iã Erasistrato indigeas. Etenim quũ & pater sis, & maritus & rex, optimus eris tuæ familię medicus. Nõ em̃ in cõiugẽ meã, sed in Stratonicẽ tuã Antioch⁹ deperit. Post hęc Demetrius edixit vt Antioch⁹ rex, Stratonice quã filio cessit, regina nominaret.

10 In machinis bellicis in tantum ingenio arteq; præcelluit, vt merito de illo iactatum sit, Demetrij machinas magnitudine sua etiam amicis stuporem, pulchritudine vero etiam hostibus adferre voluptatem.

ANTIGONVS SECVNDVS

1 Pietas in patriam — Antigonus secundus, quum Demetrius pater esset captus, ipsiq; per amicũ in hoc missum mãdasset ne curaret si quid scriberet à Seleuco compulsus, neq; ciuitates illi cederet: vltro scripsit ad Seleucum, cedẽs illi totam ditionem, seq; obsidẽ offerens, si Demetrius pater dimitteretur. Hic pietas certabat cũ pietate. Pater sui negligens, volebat parci filio, filijq; regno: filius contrà, patris libertatem & regno, & seipso priorẽ habuit.

2 Oculus dñi — Quũ pugnaturus esset aduersus Ptolemæi milites, gubernatorq; admoneret plures esse naues hostium: ꝓ quot, inquit, nauibus supputas, quod ego hic præsto sum? Sentiens ad victoriam plurimum habere momenti, si strennuus imperator præsens regat exercitum. Ptolemæus autẽ tum suis non aderat.

3 Fuga excusata — Quum aliquando cederet hostibus imminentibus, aiebat se non fugere, sed vtilitatem à tergo sitam persequi. Sentiens non esse turpe fugere, quoties magis expedit hosti dare locũ, quã conserere manus. Dicti gratia in hoc est, quod quũ

fugere & persequi sint contraria, ille fugiens interpretabatur se persequi magis quàm fugere. Persequimur enim hostem,& persequimur id quod studiose expetimus.

4 Adolescenti cuidam qui patrem habuerat fortem, quanquam ipse nō admodū, vt videbatur, bonus erat miles,postulanti vt patris stipēdia caperet:At ego,inquit,ô adolescentule,non ob patrias,sed ob proprias cuiusq; viri virtutes mercedem ac munera dare soleo.Hoc sermone iuuenē extimulans,vt patris fortitudinē æquaret,si quātum ille capere solet,vellet accipere.Apud Græcos maior est dicti gratia,ob vocum affinitatem, ἀνδραγαθίας πατραγαθίας,quę vox posterior ad prioris imitationem efficta est. Sua quisq; virtute cōmendetur.

5 Zenone defuncto,quem vnum ex philosophis maxime suspiciebat,dicere solet gestorum suorū theatrum esse sublatum,quòd ad illius viri iudicium potissimū componeret suas actiones,quem vnum pro multis hominum milibus habebat. Placere bonis.

LYSIMACHVS.

6 Lysimachus in Thracia superatus à Dromocheta,quū ob sitis impatientiam,tum se,tum exercitum dedidisset,posteaquàm bibit, iā factus captiuus:O dij,inquit,quàm breuis voluptatis gratia me ex rege feci seruum.

De Philippide quod hic habebatur, referetur suo loco. neq; enī hoc est apophthegma Lysimachi,sed Philippidis.

7 Idē offēsus libertate Theodori,dixit illi:Quoniam istis eras moribus,patria te eiecit.Sane,inquit,quòd me vt Semele Bacchum ferre nō posset.Sentiens se maiorē esse,quàm vt à malis ferri Exilium excusatum.

possent, à quibus tamen non tam suo quàm ipsorum malo pulsus esset. Semele Bacchum conceperat ex Ioue fulminante, quumq; fœtum igneum ferre non posset, infans exectus est, & Iouis femori insutus.

ANTIPATER

8 Amicitiæ regum Antipater quum didicisset Parmenionem ab Alexandro interfectum, dixit: Si Parmenio struxit insidias Alexādro, cui fidendū est? Si nō struxit, quid agendum? Erat Parmenio velut alter Alexander in rebus militaribus. Si tantus amicus fefellit, non est tutum cuiq; amico fidere. Si Alexander nihil commeritum sustulit, præstat à regum negocijs abstinere.

9 Venter & lingua. De Demade oratore iam grandæuo dicere solet, Demadis, vt immolatæ victimæ, nihil superesse præter linguam & ventrem. Nam venter ex hostia abijciebatur, & lingua dabatur præconi. Ita senex orator tātum loquebatur. Loquacitas enim crescit cum ætate. Tradunt autem Demadem luxui gulę fuisse deditum, vnde & Phocionis reprehendit frugalitatem.

ANTIOCHVS TERTIVS

10 Iuste. Antiochus tertius scripserat ciuitatibus, vt si quid per literas iuberet, quod aduersaretur legibus, ne curarēt, perinde quasi ipso nescio scriptū esset. Interdum enim principes dū metuūt quosdam offendere, scribunt quæ fieri nollent. Quicquid autē pugnat cum legibus, hoc velut insciēte principe tentatum haberi decet, quum ipse nihil aliud sit quàm legum minister.

11 Pudice Idem quum Dianæ sacerdotem vidisset supra modum eleganti forma, continuo soluit Epheso, veritus ne vis amoris aliquid ipsum facere com-

pelleret, quod phas non esset. Immane quantum absunt ab huius ethnici principis religione Christiani milites, qui deo dicatas virgines constuprare pro ludo ducunt.

ANTIOCHVS QVARTVS

Antiochus cognomento Accipiter, cum fratre Seleuco pro regno bellum gerebat. At vbi Seleucus à Galatis victus, nusquam appareret, sed interfectus in prælio crederetur, deposita Antiochus purpura, pullam vestem induit. Rursus paulo post quum audisset illum esse incolumẽ, p læto nũcio dijs immolauit, fecitq; vt ciuitates ipsi subditæ coronas gestarent. Solent fratrũ iræ, siquãdo inciderint, esse acerrimæ: solet regni cupiditas nihil impium aut ne pharium ducere. At hic hac moderatione regnum ambijt, vt fratrem vellet incolumem. Quanquam non video quur hoc debeat inter apophthegmata recenseri. 12 Pietas in fratrem.

EVMENES

Eumenes insidijs petitus à Perseo, credebatur extinctus. Is rumor quũ Pergamũ esset perlatus, Attalus eius frater imposito sibi diademate, ductáq; fratris vxore, regnũ occupauit. Cæterũ quũ audisset illũ viuũ, vt solet, pfectus est illi obuiam vnà cũ satellitibus hastã gestãs. Eumenes autem amanter illũ amplexus dixit in aurẽ: Ne festines ducere, priusq̃ me mortuũ videris. nec præterea per omnẽ vitã vllã offensi animi significationẽ vel dicto vel facto dedit. Quin etiã moriẽs fratri & vxorẽ, & regnũ reliquit. Cuius animi memor Attalus, quũ multos ex se liberos haberet, nullũ tamẽ regno educauit, sed Eumenis filio, posteaquã adoleuisset, adhuc viuẽs principatum tradidit. 13 Humanitas fratrum

PYRRHVS

14 Pyrrhus Epirotarum rex, quum à filijs etiamnum pueris interrogaretur, Cui nostrum relinques regnum? Quicunque, inquit, vestrum acutiorem habuerit ensem: Significans se non ætati daturum principatus successionẽ, sed virtuti. Hoc stimulo liberos omnes ad certamen fortitudinis excitauit.

Vit⁹ succedit.

15 Interrogatus vter melior tibicẽ videretur, Python, ne an Charisius, Polysperches inquit. Is erat egregius dux exercitus. Contempsit artem imbellem, & vtrique prætulit strennuum ducem.

Ars ibellis.

16 Bis cõmisso cum Romanis prælio vicerat, sed desideratis compluribus amicis ac ducibus: hic Pyrrhus, si vno, inquit, adhuc prælio Romanos vicerimus, actum fuerit de nobis. Quod victi solent dicere, hoc dicebat victor: declarans victoriã magno emptam, nõ esse victoriã, sed calamitatẽ.

victoria magno empta

17 Quum è Sicilia solueret, frustratus videlicet eius potiundæ spe, cõuersus ad amicos, cuiusmodi, inquit, palæstrã reliquimus Romanis & Carthaginensibus? Significans se certamen hoc cruentum & operosum libenter alijs cedere. Interdum felicius est non assequi, quàm nimio mercari quod ambis.

Magno paranda.

18 Pyrrhus ei cui delectum militum cõmiserat, dixisse ferẽ, Tu grandes elige, ego eos forteis reddam. Significãs institutione fieri bonum militẽ. Fertur autem Pyrrhus disciplinæ militaris optimus fuisse magister.

Institutio

19 Idem dicere solet plures vrbes Cineam oratione subegisse, quàm ipse cepisset armis. Erat autẽ Cineas Thessalus vir magni ingenij, qui audito

Eloquentiæ vis

Demosthene ad illius æmulationem se contule-rat, sed vim præcipue exprimens. Confirmatum est itaqꝫ quod dicit Euripides

πᾶν ἐξαιρεῖ λόγος
ὃ καὶ σίδηρος πολεμίων δράσειεν ἄν. Id est,
Cuncta sermo conficit,
Quæcunqꝫ ferrum efficere possit hostium.

Quum rebus feliciter gestis domum redisset, 20
& à suis aquila diceretur, per vos, inquit, aquila sum. Qui enim non essem, quū vestris armis veluti pēnis sublever? Modestissime gloriosi cognominis laudem in suos milites transferens, vitavit inuidiam. *Aquila in nubibus.*

In Ambracia quum amici suaderent, vt quendam maledicum multa in ipsum blaterātem expelleret, Satius est, inquit, vt hic apud paucos nobis maledicat, quàm apud omnes obambulās. *Moderate*

Quum Athenas venisset, & ingressus arcē Palladis rem diuinam fecisset, eodem die descendens ex arce, collaudauit quidem Atheniensium erga se fiduciam: cæterum admonuit, si saperent, ne posthac cuiquam regum portas aperirent. Significans omnibus regibus natura inuisam populi libertatem. 21 *Reges non admittendi*

Meton quidam, quum in concione Tarentini tractarent de bello suscipiēdo, deque Pyrrho asciscendo, sumpta corona & lucerna, præcedente tibicine velut ebrius comesabundus venit in forū: atqꝫ, vt fit, alijs applaudentibus, alijs ridentibus, nonnullis etiam ad canendum hominem inuitātibus, processit in concionem, ac tanq̄ cantaturus astitit. Silente vero turba dixit: Recte facitis viri Tarentini, qui iocari luderéque dum licet, qui 22 *Sapiēs sub stulti persona.*

velint permittitis. Atqui si sapitis, omnes hac lu-
dendi libertate fruemini priusquàm Pyrrhus ad-
ueniat. Nam tum nō nostro, sed illius arbitrio vi-
uendum erit.

23 Cineas vt Pyrrhum à bellādi studio reuocaret, sic per ocium cū illo colloqūutus est. Romani fe-runtur bellacissimi: sed his superatis, quid dein a-gemus Pyrrhe? Tum Italiam, inquit Pyrrhus, to-tam occupabimus. Hic denuo Cineas, quid Italia subacta? Sicilia, inquit Pyrrhus, proxima est. Tū Cineas, num hic erit militiæ finis? Nequaquam, inquit Pyrrhus, sed hæc tantū præludia sunt ad res maiores. Superest Libya & Carthago. Recte, inquit Cineas, nam his potitus, facile & Macedo-niam recipies, & Græciæ dominaberis. Sed dele-tis omnibus, quid tandē faciemus? Hic arridens Pyrrhus, tum, inquit, ocium agemus ô beate, & quotidie Cothon erit, mutuisq; sermonib⁹ nos in-uicem delectabimus. Tum Cineas, At quid vetat ô rex quo minus nunc iam isto ocio, isto Cotho-ne, & mutuis sermonibus perfruamur? Nunc enī citra negocium suppetit nobis ea facultas, quam per sanguinem, per molestias, per pericula tum nostra, tū aliorū sequimur, incerti an assequuturi.

Consilium prudens

24 Quum Pyrrhus rex falsas aduentus sui causas prætexens, Laconicam inuasisset diripuissetq;, La-cedæmoniorum legatis expostulantibus quod nō indicto bello Laconicam inuasisset: Nec vos, in-quit, Spartani, quod facturi estis, prius alijs de-nunciatis.

Inexpecta-ta

In victoria Tarentina Romanorum militum virtutem, ac ducum prudentiam admiratus, ex-clamauit, ô quàm facile erat orbis imperium oc-

cupare, aut mihi, Romanis militibus: aut me rege, Romanis. Ita Florus in epitomis lib. 5.

ANTIOCHVS

Antiochus ille qui bis exercitū duxit aduersus Persas, quū in venatu quodā ferā insequitur, aberrans ab amicis ac famulis, in casam pauperum quorundam, quibus ignotus erat, introijt: atq; inter cœnam iniecta mentione regis, audiuit quod cætera quidē probus esset, sed pleras(q;) functiones mandaret amicis improbis, ipse ad eorum facta conniuens: tum quod immodico venandi studio frequenter necessaria negligeret. Ad hæc tum tēporis nihil respondit, nec quis esset prodidit: verum vbi diluculo satellites venissent ad casam, iámq; agnosceretur, allata purpura simul cū diademate, Age, inquit, ex quo vos indui, heri primū vera de meipso audiui. Nam ferè hoc studio est his qui viuunt in aulis principum, ne quid audiant nisi blandum auribus. 25

Reges raro verū audiūt

Idem quum vrbem obsideret Hierosolymam, Iudęis ad maximum illud festum celebrandū septē dies petentibus, non solum eos concessit, verum etiā tauros auratis cornibus adornatos, magnamq; thymiamatum & aromatū vim vsq; ad portas vrbis cum pompa solēni deduci iussit, traditaq; illorum sacerdotibus hostia, ipse in castra redijt. Iudæi vero regis benignitatem admirati, protinus à festo peracto in fidem illius sese dederunt. Hoc vt bellum est stratagema, ita nihil habet apophthegmatis: vnde probabile est à studioso quopiam adiectum in Plutarcho. 26

Benignitas in hostes

Antioch9 quū à L. Scipione vltra Taurū mōtē 27

submotis imperij finibus Asiam prouinciã, viciñasq́ ei gentes amisisset, gratias egit populo Romano, quòd magna parte curarum per eos liberatus esset. Intellexit vir prudens vnius hominis animum quanuis vigilantem non posse tot negocijs parem esse.

GRAECORVM DVCVM APOPHTHEGMATA.

THEMISTOCLES

1 Themistocles quum esset adolescens, in cõpotationibus, ac mulierum amoribus volutabatur. At posteaquàm Miltiades factus imperator apud Marathonem deuicisset barbaros, iam nullus offendit illũ quicq́ agentẽ præter decorũ. Percontantibus autem vnde sic esset repente mutatus: Miltiadis, inquit, trophæum non patitur me dormire, neq́ cessare. Gloriæ studium excussit amorem voluptatum, clauum, vt aiunt, clauo.

Gloriæ studium.

2 Interrogatus vtrũ Achilles esse mallet, an Homerus, Dic ipse prius, inquit, vtrum malles esse victor in Olympijs, an præco, qui victores pronunciat: Sentiens multo præstãtius esse res egregias gerere, quàm gestas celebrare, Homerũ præconi conferens.

Præcones poetæ

3 Quum Xerxes ingenti illa classe descenderet in Græciam, Themistocles metuẽs ne Epicydes Demagogus, homo turpiter lucri auidus, ac formidolosus, si nactus esset imperium, perderet ciuitatem, pecunia data illi persuasit, vt à militari præfectura abstineret. Ne hoc quidem video quur inter apophthegmata debeat commemorari.

Corruptela muneium

4 Adimantus abhorrens à pugna nauali, ad Themistoclẽ qui Græcos huc hortaretur incitarétq́,

ita loquutus est: ô Themistocles, qui in certaminibus ante alios prosiliunt, mos est flagris cædere. Cui Themistocles, Sic est Adimante, vt dicis: sed nec eos qui se subducunt, coronat quisquam. Adimantus notauit in Themistocle præcipitem audaciã, ille vicissim illum insimulauit formidolositatis, qui cũ opportunitas inuitaret, detrectaret pugnam. Retortum crimen

5 Quum Eurybiades baculum sustulisset in Themistoclem obstrepentem, Percute, inquit, sed tamen audi. præsens animus, & suo fidẽs cõsilio. Fiducia.

6 Idem quum Eurybiadi non persuaderet, vt in angustijs committeret nauale prælium, clàm ad barbarum misit qui illum hortaretur, ne formidaret Græcos fugam adornantes. Persuasus rex prælio superatus est, nimirum pugna commissa loco Græcis commodissimo. Posthæc denuo misit ad illum qui monerent, vt quàm posset ocyssime fugeret ad Hellespontũ, Græcos enim de soluendo ponte cogitare. hæc callide, quò quum hoc ageret, vt Græcos seruaret, regis incolumitati prospicere videretur. Hoc ingenio Græciam à barbaris liberauit, nõ minore gloria, quàm Miltiades retulerat ex Marathonia victoria. Exul in patriam pius.

7 Seriphio cuidam obijcienti quod non ex sese, sed ob vrbis nobilitatem celebris esset, Vera, inquit, prædicas. Neq; enim ego si Seriphius essem, clarus essem: neq; tu si Atheniẽsis. non inficiatus est vrbis celebritatem nonnihil facere ad illustre nomen, sed illum esse tam ignauum, vt etiam si fuisset natus Athenis, nihilominus fuisset obscurus futurus. Obscuritas.

8 Antiphates adolescens qui prius Themistoclẽ

amantem fugerat ac fastidierat, vbi vidit illū gloria celebrem, potentiáq; magna pollentem, vltrò adijt illum blandiens: cui Themistocles, O adolescens, sero quidem ambo, sed tamen sapere cœpimus. Sentiens illum non arripuisse occasionē sese offerētem: sibi vero nunc nō vacare per negocia talibus affectibus indulgere.

Occasio neglecta.

9 Simonidi petenti vt in negocio quodā sententiam iniustā pronūciaret, Neq; tu, inquit, bonus poëta fueris, si præter musicæ modulos caneres: neq; ego princeps bonus, si cōtra leges pnūciem.

Iuste.

10 Filium quem mater adamabat, atq; in delicijs habebat, plurimū omnium Grecorum posse colligebat, hunc in modum. Athenienses, inquit, dominantur Græcis, ego Atheniensibus, mihi mater, matri filius.

Affectus priuati.

11 Quum ex procis filiæ virum probū diuiti prætulisset, quibusdam hoc admirantibus, Malo, inquit, virum absq; pecunia, quàm pecuniam absq; viro. Vir strennuus facile parabit pecuniā: ignauo pecunia inutilis est.

Vir pecunia potior.

12 Quum prædium vēderet, iussit præconem hoc addere, quod bonum haberet vicinum: Sentiens iuxta Hesiodum, ex bono vicino plurimū esse vtilitatis: vt contra, ex malo noxæ plurimum.

Vicinus bonus.

13 Atheniensibus ipsum cōtumelia afficientibus, quid tumultuamini, inquit, aduersus eos, à quibus sæpenumero fuistis affecti cōmodis? Aiebat autem se similem platanis, sub quarū vmbrā accurrūt homines afflicti tempestate, & easdem simul vt redijt serenitas, vellunt, cōuitijsq; petūt: Sētiens hunc esse populi morem, vt in belli periculis implorent opem fortium virorum, in pace

Ingratitudo.

contemnant ac vexent eosdem.

In Eretrienses ita cauillari solet, vt diceret eos 14 similes piscium qui gladioli vocātur, quippe qui Armata timiditas. gladium quidem haberent, cor autem non habe rent. notans illorum ignauiam, quòd armatis nō adesset animus.

Posteaquam Themistocles primum Athenis, 15 mox tota Græcia depulsus, ad Persarū regem cōfugisset, admissus iussus est dicere: at ille respondit, orationem similem esse picturatis stragulis. Nam quēadmodum, inquit, illæ dum extenduntur, ostēdunt imagines: dum contrahūtur, celant easdem & abolent: itidem fit in oratione. Petijt autem anni spatium, vt interim Persicam linguā suo arbitrio perdisceret, ne regi per interpretem cogeretur ea quæ sentiret explicare. Diffisus est interpreti, qui dum quædā omittit, quædā addit, quædam aliter narrat, perdit orationis gratiam. Exilium felix. Vbi vero multis muneribus à rege est honorat⁹, citóque factus diues, dixit suis, ô pueri perieram⁹, nisi periissem⁹. Perire videtur, qui cogitur exulare. At Themistocli feliciter cessit exilium.

Quum Xerxes expugnatis Thermopylis crudeliter tractasset Astum, & hac fama perterriti classiarij cogitarent de repetenda domo, idq; plerique suaderent, solus Themistocles obstitit, dicēs Coniunctæ vires. eos vniuersos hostibus fore pares, dispersos vero perituros. Ita Probus Aemilius.

Themistoclis pędagogus dicere solet, Nihil, inquit, mediocre futurus es ô puer, Nā aut magnū 17 Nil mediū. bonū eris reipublicę, aut magnū malū. Generosa indoles, si accedat recta īstitutio, magno bono est patriæ: sin ad vitia degeneret, ingēs adfert malū.

18 Quoniam adolescēs feroci mutabiliq; ingenio Institutio. videbatur, mirantibus mutatos mores dicere solet, Asperos & indomitos pullos ī optimos equos euadere, si quis illis adhibeat disciplinā, rectāmq; institutionem.

19 Ad Olympiæ celebritatē profectus, quū in stadium processisset, omnes neglectis certaminibus oculos in ipsum intenderunt, in eoq; comtēplan Gloria dulcis. do diem totum consumpserunt, ac Themistoclē illum cum plausu & admiratione peregrinis ostē derunt. Ea re lætus vir gloriæ cupidissimus dixit amicis, se eo die laborum quos pro Græcia suscepisset, omniū fructum amplissimū reportasse.

20 Aequalitas Idem facilitate morū multos ciuium sibi conciliarat, atq; hinc popularem potentiā adeptus. Itaq; cuidam ipsum admonēti, Bene principatū geres Athenis, si cunctis æqualis & cōmunis esse voles: respondit, Nūquam ei sellæ insederim, vnde nihilo plus à me ferrent amici quàm alieni.

21 Memoria. Idem ludū prętereūs in quo diceretur esse professio, rogauit quid is profiteretur: quum responsum esset, artem memoriæ: cōtempsit, dicens, At ego malim artem obliuiscendi. Vox hæc digna fuit eo qui linguam Persicam intra annū potuit ediscere. Et sunt quorū obliuio nobis gratior sit, quàm memoria. Facile meminimus quæ volumus, at non licet obliuisci quæ volumus.

22 Quum aliquādo theatrum peteret, interrogāti cuidam, cuius vocem esset libentissime auditurus: Eius, inquit, à quo artes meę quàm optime canerentur. Ingenue fassus, se magno glorię studio teneri. Solēt autem olim musici in publico virorum illustrium laudes canere.

Quum aliquãdo ad mare visendi cadauera gra- 23
tia accessisset, ac torques armillásque passim disie- Præda contempta.
ctas videret, ipse quidem præterijt, sed amico qui
sequebatur dixit, Collige tu tibi: nam tu Themi-
stocles nõ es. Ne tam obuia quidem præda commoueri potuit, vt quicquã ageret indignũ egregio duce, cui gloria debet esse satis magnum virtutis præmium.

Quum apud Andrum argentũ peteret, duos, 24
inquit, ad vos adduco deos, vim, ac suasionem. si- Dij vis, & suasio.
gnificans, si minus impetraret suadẽdo, se vi erepturum. At illi responderunt apud se quoque duas magnas esse deas, inopiam, & impossibilitatem, per quas non liceret dare quæ petebat.

Ab Artabano regis Persarum satrapa rogatus, 25
quem Græcorũ diceret aduenisse, hoc, inquit, an- Optimi eijciuntur.
te regem nemo sciet Artabane. Senserat Artabanus è colloquio non esse vulgarem hominẽ. Themistocles autem ignotus esse studuit, donec se regi suapte oratione cõmendaret. Rex audito Themistocle precatus est deũ suum Arimeniũ, eam mentẽ immittere pergeret hostibus suis, vt eiusmodi viros à se expellerent.

ARISTIDES

Aristides cognomẽto Iustus, semper suo vnius 1
præsidio fretus rempublicam administrabat: à sodalitatibus abhorrebat, velut ab amicorum potentia, quę ad iniuriam alijs inferendam adderet animũ. Quantum ille vir abhorruit ab omni fa- Factiões & sodalitates
ctione, qui non ob aliud vitabat amicitias, quàm ne per illas adigeretur ad aliquid faciẽdum quod iustum nõ esset, aut cogeretur abstinere ab eo qđ iudicasset reip. conducere. [redacted]

[redacted]

2 Quũ Athenieſes eò concitati eſſent, vt Ariſtidem oſtraciſmo, id erat damnationis genus quod teſtulis peragebatur, in exilium agerent, ac ruſticus quidam illiteratus teſtulam ad eum deferens iuſſiſſet vt Ariſtidis nomen inſcriberet, noſti ne, inquit Atiſtides, Ariſtidem? Quum ille negaſſet ſe noſſe, moleſte tamen ferre, q̃ Iuſtus cognomine diceretur: ſiluit Ariſtides, & nomen ſuum inſcripſit teſtulę, ac reddidit. Tam leni animo ferebat iniuſtam damnationem. Grauiſſimũ autem vitæ innocẽter actæ teſtimoniũ, è tanta multitudine neminẽ extitiſſe qui aliud obijceret, q̃ Iuſti cognomen, quod ipſe tamẽ ſibi nõ impoſuerat.

Lenitas.

3 Erat illi ſimultas cum Themiſtocle. Huic quũ delectus eſſet collega ad peragendam legationẽ: Vis, inquit, Themiſtocles, vt in his montibus ſimultatem deponamus? Nam ſi videbitur, reuerſi illam reſumem⁹. Priuatos affectus publicæ poſthabuit vtilitati: Ex his enim ferè omnis humanę vitæ pernicies naſcitur.

4 Quum Græcis tributa indixiſſet, tanto pauperior redijt, quantum abſumpſerat in peregrinatione. Atqui in tali genere functionis ſolent alij meſſem opimam metere. Eo magis ille cauit, ne quid ſuſpicionis eiuſmodi conflaret ſibi: proinde ſuis impendijs rem geſſit.

Integritas.

5 Quum hi verſus quos de Amphiarao ſcripſit

Aeschylus, in theatro recitarentur.

Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος ἀλλ' εἶναι θέλει
Βαθεῖαν ἄυλακα διὰ φρενὸς καρπούμενος
ἀφ' ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα. i.
Neq; enim videri, at esse vir studet optimus
Segetem profundam mente studiosa colens,
Consilia quando hinc germinant salubria.

Sãctitas nõ ficta.

Totus populus in Aristidem vertit oculos, agnoscens hoc laudis in eum competere.

6 E concione quadam, in qua frustra Themistocli obstiterat, discedens, clara voce testatus est, res Atheniensium incolumes esse non posse, nisi & ipsum & Themistoclem in barathrũ conijcerẽt, prius habens in carcerem ire, quàm ob duorũ simultatẽ minus recte consuli publicis cõmodis.

Simultas magistratuum.

7 Quẽdam reum egerat: at quũ iudices post Aristidis accusationẽ nollent audire reum, sed protinus ad suffragia quibus eum damnarẽt properarent, Aristides supplex pro reo intercessit apud iudices, vt eũ iuxta legũ præscripta diligẽter audirẽt. Tanta erat in viro legũ æquiq; obseruatio.

Aequitas.

8 Quum inter duos priuatos causam cognosceret, & alter quò Aristidẽ iritaret in aduersarium, extra causam multa cõmemoraret, quibus ille læsisset eũ: Aristides interpellans hominẽ, ista nũc, inquit, missa fac bone vir, & si quid te læsit, eloquere: tibi enĩ in præsentia, nõ mihi iudex sedeo.

Extra causam.

9 Fuit & procurator fisci, quod munus quũ sanctissime gessisset, tamẽ à Themistocle delat⁹ est, ac repetundarũ damnatus. Sed optimatũ fauore non solum illi mulcta remissa est, verũ etiam eidẽ reddit⁹ est muneri. Q đ per simulationẽ sic administrauit, vt omissa pristina seueritate, lenẽ se faci

Damnata integritas.

lémq; præberet ijs qui publico malo gaudent di te scere. Horũ opera factum est, vt populus tertio munus summis fauoribus idem deferret Aristidi. Tum ille, Ob integre gestum munus damnastis, nunc quoniam præter æquum multa concessi ciuitatis expilatoribus, honore dignum iudicatis. Hoc igitur honore delato, plus mihi dedecoris afferri puto, q̃ dãnato ac mulctato irrogastis. Norat quibus artibus posset fieri gratiosus apud populũ, nisi maluisset iustus esse quàm plausibilis. Simile quiddam apud Terentiũ facit Demea.

10 Vindictæ neglectus. Quum iret exulatum, sublatis in cœlũ manibus deos cõprecatus est, sic prosperarẽt res Atheniensium, vt illis Aristides nunquã veniret in mẽtem. In reb⁹ enim afflictis solet populus ad egregios viros confugere. id quod euenit. Siquidẽ tertio post anno quum Xerxes Atticam adoriri statuisset, Aristides ab exilio reuocatus est.

11 Themistocles in concione dixit, se reperisse cõsilium quod summopere pertineret ad dignitatem Atheniensiũ, sed id eius esse generis, vt proferri nõ expediret: populus censuit vt vni Aristidi indicaret: si is probaret, ꝓbaturos omnes. Quũ igitur Themistocles indicasset Aristidi se de incẽdẽda Græcorũ nauali statione cogitare: sic enim fore, vt Athenienses toti Græciæ dominarentur: Autoritas. Aristides ad populum prodiens dixit Themistoclis cõsilio nihil esse vtilius, sed eodem nihil inhonestius. Hac audita voce populus vetuit ne super ea re in posterũ verba faceret Themistocles. Hic certe populus quiddam philosophicum pręstitit, repudians vtilitatẽ cum turpitudine coniunctã: simulque declarauit quanta sit spectatæ virtutis

autoritas, qui non dubitarit reipu. fortunā vnius iudicio committere.

12 Quum Themistocles irrideret Aristidis consilium hoc agētis, vt census esset in tuto, dicēs eam laudem non esse viri, sed scrinij tuto seruantis aurum: deinde summam boni laudem definiret, scire ac præsentire hostium cōsilia: & istuc, inquit, ô Themistocles faciēdum est: sed in primis oportet habere manus abstinentes: atq; hæc egregij ducis præcipua laus est. Hoc sermone taxauit Themistoclis rapacitatem.

13 Quū Aristides duceretur ad suppliciū, quidam inimicus expuit illi in faciem. ille nihil aliud q̄ abstersit faciē, & subridens ait magistratui comitanti: Admone istum, ne postea tā improbe oscitet. Huic simillimū est qd̄ ascribunt Phocioni.

Marcus imperator triduum cōmoratus Smyrnæ, quoniā nōdum viderat Aristidē, misit Quintilios, qui illum stipatū adducerent. Quur, inquit Cæsar, te sero videmus? Quoniā, inquit, cōsideratio quædā me impediebat. Tum Cæsar hominis simplicitate delectatus, quando, inquit, audiā te? Hodie, inquit, propone, & cras audi. Nō enim sumus de numero vomentiū, sed exacte loquentiū. Licet ne ô imperator adesse familiares dictioni? Licebit, inquit Cæsar, est enim negociū publicū. Rursus Aristides, cōcedatur, inquit, illis tū acclamare, tum applaudere quātum possunt. Hic arridens Cæsar, istuc, inquit, in te situm est.

Idem dixit Arimaspas esse cognatos Philippi, quòd ea gens gignat vnoculos.

MYRONIDES

14 Myronides creat⁹ dux exercit⁹ aduersus Bœo-

Ignaui nõ expectãdi. tos,edixit vt Athenienses exirēt. Quū aūt adesset congrediēdi tēpus, ducésq; monerēt nondum omnes adesse, Adsunt, inquit, qui pugnaturi sunt. Hos itaq; quum videret promptos, hostē aggressus vicit, sic interpretans, eos qui ob ignauiā non studuissent tempestiue adesse, ne in pugna quidē bonam operam nauaturos.

PERICLES

15 Imperium in liberos Pericles quotiescunq; belli dux creatus esset, chlamydē induēs apud se dicere cōsueuit, Attende Pericles, quod gesturus es imperiū in liberos, in Græcos, & in Atheniēses. His dictis se vir cordatissimus hortabat, vt moderate gereret principatū. Magni ingenij est imperare liberis. At Græci plusquàm liberi tū erant: postremo inter Græcos liberrimi Athenienses.

16 Noxia tollenda Suadebat Atheniēsibus, vt Aeginā tollerēt, veluti Pyrei pituitā, ꝗ inde suspicaret bellū oriturū. E corpore malos hūores tollere medicorū est.

17 Vsque ad aras Amico roganti vt pro se falsum diceret testimoniū, cui adiunctū erat iusiurandū, hoc est periurium: Respōdit se quidē amicū esse, sed vsq; ad arā: Sentiens aliquousq; gratificādum amicis, sed citra violationem religionis.

18 Potentia innoxia Moriturus hoc nomine sibi gratulabatur, quòd ipsius causa nullus Atheniēsium pullam vestem induisset: Significans se nulli causam mortis fuisse, nec vlli diem ab ipso capitis dictū. Pullati sunt qui mortuum lugent, & olim capitis reum, amici pullati pullatum comitabantur.

19 Pudice Prætor collegā sortitus est Sophoclē poetam. quūq; simul nauigarent, ac Sophocles conspecto formoso puero dixisset, En ꝙ̄ speciosus puer, De-

cet,inquit,ô Sophocles,prætorē nō modo manus, sed & linguam habere continentem.

Quum Thucydides vociferaretur apud populum aduersus Periclem, quod in picturas ac statuas summorū artificū profunderet reipub. censūs,ipse assurgens rogauit populū, Videretur ne multum impēdisse: quo respondēte, plurimum, Age,inquit,sint igitur hęc mihi impēsa,nō vobis, atq; ipsis donarijs deorum, meum tantum nomē inscribam. Hæc vox subito mutauit animum populi, iussitq; vt publicis impēdijs pergeret, nec vllis parceret sumptibus. Tantū valuit animus præsens,& sermo aculeatus. 20 Gloriæ stu multus

Quum deuictis Samijs Athenas reuersus pro concione laudasset eos qui in bello ceciderant, cęteræ matronæ redeuntem è concione coronis ac vittis decorarūt: Elpinice Cimonis soror propius accedens dixit illi, Præclara sunt ista quæ gessisti, & coronis decoranda, qui nos tot fortibus viris spoliasti. Ad hæc aliáq; conuicia nihil commotus Pericles, tantum arrisit, nec aliud respōdit quàm versiculum Archilochi, 21 Aliena curare

οὐκ ἂν μύροισι γραῦς ἐοῦσ' ἀλείφεο.

Vnguento, anus quum sis, caueto inungier. Significans publica negocia non esse curanda vetulæ. Tam enim hoc indecorum, quàm turpe foret eam vnguentis vti. Aut sensit indecorum esse iam anui mariti desiderio teneri.

Subito oborto solis defectu, quū Pericles videret alios multos, sed præcipue classis gubernatorē, vehemēter perturbatos, chlamyde sua texit gubernatoris faciē, interrogauitq;, nūquid hoc horrēdum ostentum existimaret: illo negante, Quid 22 Animose

intereſt,inquit,igitur,niſi quòd chlamyde maius eſt id quod nunc tenebras inducit? Senſit vir prudens interuentu lunæ nobis abſcondi ſolem,quēadmodum oppoſita chlamys impediebat aliorū aſpectum:nullum autem eſſe oſtentum,quod natura fit.

23 Ciuiliter Pericles Ariphroni volenti publico præconio quæri Alcibiadem, qui adoleſcens clàm domo egreſſus ad amicum Democratem ſe contulerat, obſtitit dicens, Si forte nobis inſcijs perijt,præconio nihil aliud agetur,quàm vt vno tātum die citius manifeſtum fiat, illum interiſſe: Sin ſaluus, ne per omnem quidem vitam ſaluus eſſe poterit. Ciuiliter excluſit Pericles adoleſcentis infamiā, quam nunquam potuiſſet eluere.

24 Autoritas Pericles quum à populo vocaretur frequēter, non auſcultauit,dicens,ἀσύντακτός εἰμι,Sentiens ſe non eſſe cogendum in ordinem, nec pro quolibet è media plebe habendum.

ALCIBIADES

1 Vtcunque vincere Alcibiades etiamnum puer, quum in palæſtra nexu quodam conſtrictus eſſet, vnde ſe non poſſet explicare, manum colluctatoris mordicus arripuit:illo dicente: mordes Alcibiades,vt fœminæ ſolent:imò, inquit, vt leones. Hoc de Lacone quodam ante commemoratum eſt, ſed in diuerſam ſententiam. Iam tum agnoſcere erat animū cedere neſcium.

2 Fabulæ populi Habebat canem quendam inſigni pulchritudine,emptum drachmarum ſeptem milibus:huic amputauit caudam, ac per vrbem obambulare paſſus eſt. Demirantibus cur id faceret,vt hoc, inquit,de me loquātur Athenienſes, nec alterius

rei sint curiosi. Norat ingenium populi: de claris viris libenter loquitur male. Illi morbo suppeditauit materiam leuiorem.

3 Puer ludum literarium ingressus popoſcit Iliadem Homeri: quumque ludimagiſter negaſſet ſibi eſſe quicquam Homeri, impegit illi pugnum, & abijt: declarans impudenter eum docere literas, qui non ſemper Homerum haberet in ſinu. Quid ille facturus erat, ſi pro Homero quis porrexiſſet illi Michaelem Modiſtam aut Floriſtã? Ludimagiſter

4 Quum aliquando Periclem inuiſeret, & acceſſiſſet illi tum non eſſe ociũ, propterea quòd perpenderet quo pacto poſſet Athenienſibus reddere rationem, Nónne ſatius fuerit, inquit, cogitare qui fieri poſſit, vt non reddat rationem? Notans ita rem geſtam, vt non facile poſſit reddi ratio, procliuius autem eſſe in totum effugere rationẽ, quàm bene reddere. Ratio reddita populo.

5 Accitus ab Athenienſibus è *Sicilia*, vt diceret cauſam capitis, abdidit ſeſe, dicens, eum eſſe fatuum, qui vocatus in ius quærat elabi, quũ liceat vitare ne eat. Sentiens conſultius eſſe non cõmittere ſe periculo, quàm dare operam vt ingreſſus periculum temet expedias. Dictum Græcis ſonat iucundius, ob vocum affinitatem, φυγεῖν, & ἀποφυγεῖν. Græcis autem ἀποφυγεῖν δίκην, dicitur, qui iudicũ ſententijs abſoluitur. φυγεῖν qui vitat aut fugit. Periculum vitare ſati.

6 Cuidam autem dicenti, non fidis patriæ de te iudicaturæ? Ego ſanè, inquit, ne matri quidẽ. vererer enim ne inſciens pro albo calculo nigrum immitteret. Diffidẽtia.

7 Nunciãti quod ipſe cũ comitib⁹ morte damna-

Vindicta tus esset Athenis, At nos, inquit, demõstrabimus illis Alcibiadẽ viuere. simulq; sese ad Lacedęmonios contulit, ac bellum Decelicum, ab vrbe Decelia cognominatum, excitauit in Atheniẽses.

8 Musica cõtempta Imbutus philosophiæ præceptis, voluptates, ac arteis indecoras aspernatus est, disciplinas liberales semper amplectebatur. Lyram hoc argumẽto reijciebat, quòd vocem hominis imitaretur: ex quo colligere licet, olim qui lyra canebãt, simul & voce cecinisse: plectrũ, quòd habitũ formãq; liberalẽ immutaret in illiberalẽ: tibiã duplici nomine dãnabat, & q; sic mutaret oris habitũ, vt vix à familiarissimis agnosceretur qui caneret, & quòd homini propriam adimeret vocem, loquẽdiq; facultatem eriperet. Nemo enim potest simul & inflare tibiam, & loqui. Cantẽt igitur, inquit, Thebanorum filij, qui dicere nesciunt: nobis autem Atheniensibus, vt à maioribus accepimus, gentis princeps est Pallas & Apollo, quorum illa fistulã confregit, hic tibicinem excoriauit. Proditum est priscorum fabulis, Palladẽ ad speculum tibia canẽtem, offensam oris deformitate, proiectam cõminuisse tibiam, Apollo Marsyam canendo victum excoriauit.

TIMON ATHENIENSIS

9 Amor ob malum Timon Atheniensis, quem μισάνθρωπον appellat Lucianus, quum erga cæteros esset inhumanissimis moribus, fugeretq; consuetudinẽ hominum, solum Alcibiadem adamabat, exosculabaturq;. Id admiranti Apermanto, causamq; roganti, respondit, ideo sibi charum esse adolescentem, quòd perspiceret illum aliquãdo magno malo fore Atheniensibus.

Apud hunc quum cœnaret Apermantus, nam 10 &ipsum ob morum similitudinem admittebat, Inhumaniter diceretq́, pulcherrimum, ô Timon, hoc nostrum conuiuium: respondit Timon, Ita sanè, si tu non adesses.

Idem aliquando prodijt in concionem, factóq́ 11 silentio quum omnes magnum quiddam expe- Inhumaniter ctarent, quòd insolens esset Timonem concionari, dixit, Viri Athenienses, post ædes meas hortulus est, in eóq́ ficus, vnde multi iam sese suspenderunt. Eo in loco constitui structurã ponere: proinde visum est hoc publicitus denunciare, vt si qui etiam velint se suspendere, maturent priusq́ arbor excidatur.

LAMACHVS

Lamachus castigauit quendam è ducibus, qui 12 deliquerat nescio quid: & quum ille dixisset, Nõ iterum isthuc committam, Ne possis quidem, inquit, in bello peccare bis. Error enim in bello mors est.

IPHICRATES

Iphicrates, quòd sutore patre natus existimaretur, erat contemptui, ac tum primum opinionem sibi parauit, posteaquam ipse saucius, hostem vnà cum armis correptum viuum in triremem suam deportauit. Is quum in amicorum ac sociorum agris haberet exercitum, ac nihilominus & vallum iaceret, & fossam foderet accurate, cuidam dicenti, Quid metuimus? ait, Pessimam esse ducis vocem, Haudquaquam putaram. Significans in tranquillissimis rebus interdum existere periculum, quod nullus expectasset. Aduersus inopinatos igitur casus prospexit suis copijs, ne si quid accidisset, dicere cogere- 13 Cautio aduersus cia.

tur,nõ putarã.Hoc Latini trãsferũt ad Scipionẽ.

14 Nomen habet momẽtum Quum instrueret aciem aduersus barbaros, dicebat se vereri ne hostes nõ nossent Iphicratem, quo nomine solet alios hostes terrere. At alij dãt operam,ne quis norit ducem.

15 Intẽpestiua Capitis postulatus dixit calumniatori qui litẽ intendebat, Quale est quod facis homo? quum instet bellum, reipub. persuades vt de me consultet, ac non potius mecum? Sentiens id temporis maxime opus esse ciuitati cõsilio operáq; Iphicratis.

16 Nobilitas vera Harmodio prisci illius Harmodij abnepoti, generis probrum per conuitium obijcienti, Meum, inquit, genus à me habet originem, tuum vero in te desijt. Hoc imitatus est Cicero.

17 Dux bonus Oratori cuidam in concione hunc in modum ipsum interroganti, Quis es, vt tam sublimes geras spiritus? num eques, aut sagittarius, aut scutatus, aut pedes? Nihil horum, inquit: sed qui his omnibus imperare didici. Sentiens pulchrius esse, bonũ præstare ducẽ, q̃ quemuis militem.

18 Miles diues Idem censebat militem & diuitiarum & voluptatum auidum esse oportere, dicens illum audacius pericula subiturum, quo suis cupiditatibus suppeditaret.

19 Eloquentia victrix Idem in causa obrutus eloquentia patroni, qui Aristophontem defendebat, Aduersariorũ, inqt, melior est histrio, sed mea fabula melior. Vt fabula nonnunquam exploditur vitio histrionis, ita sæpe melior causa vincitur à peiore, patroni infantia stultitiáve.

XENAENETVS

20 Probrum commune, Xenænetus dux ciuibus exprobrantibus sibi quod imperator exercitus fugisset in bello, At

vobiſcum, inquit, ô chara capita. probrum cum exprobrantibus communicans. Neq; enim dux perſiſtere poteſt abſq; militibus. Et turpiter obiicit qs alteri vitium à quo ipſe non eſt immunis.

TIMOTHEVS

Timotheus dicebatur dux fortunat⁹. Huic inuidentes nonnulli pinxerant ciuitates vltro ſe reti implicare ipſo dormiente. Hac contumeliâ nihil offenſus Timotheus ciuiliter reſpondit, Si tãtas vrbes capio dormiens, quid facerẽ vigilans? 21 Scõma contemptum

Audace quodam milite vulnus Athenienſibus oſtentante, Et me, inquit, puduit, quod quum ego in Samo dux veſter eſſem, catapultæ telum prope me ceciderat. Significans hoc vulnus illi non factum in prælio cõminus pugnanti, ſed procul. Aut bono duci adeo cauendum, vt ne prope quidem iaculum vllum poſſit accidere. Vulnus gladio factum, fortitudinem arguit: telo factum catapultæ, indiligentiæ ſignum eſt. 22 Cautio

Quum oratores Charetem commendarent, cẽſentes talem creari debere Athenienſium ducẽ, Non ducem, inquit Timotheus, ſed qui duci ſuas ſtragulas portet. 23 Magnus non fortis

CHABRIAS DVX

Chabrias dicere ſolet, eos optime ducis munere fungi, qui res hoſtium quàmmaxime cognitas haberent. 24 Ducis peritia

Idẽ proditionis accuſatus eſt vnà cũ Iphicrate. Quum aũt ab Iphicrate obiurgaretur, quod quũ eſſet in periculo, tamen ad gymnaſium itaret, ſolitáq; pranderet hora, Ergo, inquit, ſi quid ſecus de nobis ſtatuerint Athenienſes, te ſqualidũ ac famelicum, me vero pranſum & vnctum occidẽt. 25 Miſer ante tempus

26 Quin & illud dicere solet, Formidabiliorē esse ceruorum exercitum duce leone, quàm leonum duce ceruo. Sentiens totam belli fortunam pendere à virtute prudentiáq; ducis.

Dux egregius.

HEGESIPPVS

27 Quū Hegesippus cognomēto Crobelus, Athenienses in Philippum irritaret, quidam è concione succlamauit, Itáne bellum nobis inuehis Hegesippe? Ne per Iouem, inquit, & pullas vestes, & publicas exequias, & orationes funebres, si victuri sumus liberi, nec imperatis Macedonū parebimus. Significās libertatem bene emi magno, nec sine negocio posse seruari.

Libertas magno emenda.

28 Pytheas quum adhuc esset adolescēs, accessit in concionē contradicturus decretis quæ rū de Alexandro condebātur. Huic quum quidam dixisset, Tu quum sis iuuenis, audes de rebus tātis loqui? Atqui, inquit, quem vos suffragijs vestris deum facitis, me iunior est.

PISISTRATVS

29 Pisistratus Atheniensium tyrannus, quum aliquot amici qui ab ipso defeceranr, Phylen occupassent, venit ad illos stragulas in sarcinam colligatas ipse portans. Cæterum illis quid sibi vellet percontātibus, Vt, inquit, si persuasero, reducam vos: si non persuasero, maneam vobiscum: ob hoc enim veni cū sarcinis. Egregius animus, qui nollet sine amicis nec regnare, nec viuere.

Solerter.

30 Quū mater apud ipsum esset delata, quod adolescētem quēdam adamaret, furtimq; cum eo cōgrederetur, & quidem frequēter, præ metu Pisistrati, negāte sui copiam, adolescētem vocauit ad cœnam: peracta cœna rogauit quomodo habitus

Ciuiliter.

esset. quum ille respódisset, suauiter: Hæc, inquit, tibi contingēt quotidie, si matri meæ placueris. Admodum ciuiliter & maternis indulsit affectibus, & adolescentem omni terrore liberauit.

Thrasybulus Pisistrati filiam amabat, eamq; 31 Ciuiliter.
quū haberet obuiam, in publico osculatus est: ob id vxori maritum in Thrasybulum iritanti, Si illos, inquit Pisistratus, qui nos amāt, habemus odio, quid faciemus ijs qui nos oderūt? Ac virginē adamatam Thrasybulo dedit vxorem.

Comesatores quidam in Pisistrati vxorē inciderant, 32 Ciuilitas prudens.
multáq; lasciue in illam tum fecerāt, tum dixerant. Postero vero die iam decocta temulentia, Pisistratum adierunt cū lacrymis orantes veniam. Tum Pisistratus, Vos quidē in posterum date operam vt sitis sobrij. Vxor vero mea heri nequaquam vsquam prodijt ex ædibus. Humanitatis erat, quod ignouit adolescentibus: pietatis, quod vxoris honori consuluit, negans tale quicquam in illam factum esse.

Quum alteram vxorem ducere statuisset, libe- 33 Retortum mire.
ris ipsum percontantibus, nūquid in ipsis haberet de quo quereretur, Nequaquā, inquit, imò ob id potius alteram duco, quod collaudem vos, cupiamq; mihi & alios istiusmodi liberos nasci.

DEMETRIVS

Demetrius Phalereus Ptolemęum regē adhor- 34
tari solet, sibi pararet libros de regno déq; militari imperio gerendo tractantes, eosq; euoluere t, propterea quod ea de quibus amici non audent admonere reges, in libris scripta habeantur.

Quum exularet, ac Thebis inglorius humilisq; 35

viueret, audiſſétque Cratetem philoſophum, qui ipſum inuiſeret, multa placide prudẽtérq; de moderate ferendo exilio diſſerẽtem, Male ſit, inquit, negocijs ac occupationibus, per quas hactenus talem virum non licuit cognoſcere.

NICOSTRATVS DVX

36 Dẽgeneres. Nicoſtratus Argiuus, quũ ab Archidamo ſolicitaretur, tum ingenti promiſſa pecunia, tum cuiuſcunq; vellet Lacenæ coniugio, vt Cromnũ traderet, reſpõdit Archidamum non ducere genus ab Hercule. quòd Hercules obiens orbem ſoleat improbos afficere ſupplicio, ipſe contra ex probis faceret improbos. Lacedæmonij vero hoc nomine potiſſimum gloriantur, quòd originem ducunt ab Hercule.

EPAMINONDAS

1 Prouidẽtia. Sub Epaminonda Thebano duce nunquã euenit, vt exercitum inuaderet tumultus Panicus, qui ſubito præter cauſam interdum oboriri ſolet. Eum quoniam à Pane deo credunt immitti, Panicum appellarunt.

2 Mors in bello. Dicere ſolebat pulcherrimũ eſſe genus mortis in bello mori, quòd hæc mors primũ cum laude fortitudinis coniuncta ſit, modo bellum geratur pro patria: deinde breuis, non diu crucians hominem, aut paulatim extabefaciens.

3 Obeſus miles. Idem dicere ſolet, militum quibus arma gerenda ſunt, corpus exercitatum eſſe oportere nõ ſolum athletice, verũetiam militariter. Nam athletæ tantũ hoc agũt, vt corpore ſint robuſto: at militem oportet corpus habere expeditum & agile. Vnde & vehemẽter obeſis infenſus erat, adeo vt huiuſmodi quendã expulerit ab exercitu, dicens

quod vix clypei tres quatuorve tegerēt ipsius vē trem, per quem nunquam vidisset sua pudenda.

4 Ipse tam tenui victu vtebatur, vt aliquando vocatus ad cœnam à vicino, quum reperisset bellariorum, opsoniorum, & vnguentorum apparatū, confestim abierit, dicens: Ego te sacrificare putabam, non deliciari & illudere. Frugalitas.

5 Quum coquus collegis Epaminondæ de impēdijs aliquot dierum rationē redderet, non alia de re indignabatur, q̄ tātum fuisse cōsumptum olei. demirātib⁹ autē collegis, negauit se offendi sumptu, sed moleste ferre tantum olei exceptū intra corpus hominum. Sentiens oleum esse natum foris vnguendo corpori, non intus explendo. Inunctum reddit corpus firmius, & iniuriæ patiētius: infusum in viscera, reddit delicatius ac segnius. Frugalitas.

6 Quum festū diem celebraret ciuitas, omnesq̨ compotationibus & libidini indulgerēt, Epaminondas cuidam è familiaribus factus est obuiam squalidus & cogitabundus. Admirante illo, rogantéq̨ quid tandem esset rei, quod solus ad eum affectus modū obābularet, Vt vobis, inquit, omnibus, ebrios ac socordes esse liceat. O vocē principe dignam. Tum maxime vigilandū est principi, quum populus maxime indulget genio. At non oportet ipsi vnquam vacare genialiter viuere. Sobri⁹ prin[illegible]

7 Homini cōtempto qui leue quiddā admiserat, Pelopida pro eo deprecante, nō ignouit, sed amica pro illo rogante dedit veniam: dicens eiusmodi munera à scortillis accipi oportere, non à militibus. Paratus erat ad ignoscēdum, sed quemadmodum nō quæuis damus omnibus, ita spectandum est cui in qua causa gratificemur. Personæ respectus.

C

8 Quum Lacedæmonij copias in Thebanos educerent, variáque Thebanis ferrentur oracula, quorum alia victoriam illis pollicebantur, alia diuersa prædicebāt, iussit bene promittētia ad dextrā tribunalis poni, contraria ad læuam. Atque omnibus hunc in modum dispositis, surrexit, dixitque, Si volueritis parere ducibus, & conglomerati in hostem tendere, hæc vobis sunt oracula, ostensis melioribus: quod si ad cōflictum segnes timidique fueritis, hæc oracula vobis reddita sunt, ostensis deteriora pollicētibus. Mire nec oraculorum cōtempsit autoritatem, nec animos militum his deijci passus est: sed interpretatus est deum prospera polliceri strennuis, infausta timidis, quasi à nobis pendeat rerum euentus.

Oracula à nobis pendent.

9 Rursum quū copias admoueret castris hostiū, tonitru facto, militibus percontantibus quid putaret portendere deum, attonitos, inquit, esse hostes, quòd quum tales agros haberent in propinquo, in talibus castrametarentur. Solertia ducis non solum terrorem exemit animis militum, verumetiam commoda interpretatione addidit alacritatem.

Ostentum commode interpretatum.

10 Ex omnibus quæ præclare & honeste gessisset in vita, illud sibi dicebat esse iucundissimū, quòd vtroque parēte viuo Leuctrica pugna vicisset Lacedæmonios. Vir pius nō tam sibi gratulatus est eā obtigisse gloriam, quàm hanc voluptatē ex se cōtigisse his, quibus vitam suam acceptā ferebat.

Pietas.

11 Quum aliàs solitus esset vncto corpore hilaríque vultu prodire in publicū, postridie eius diei, quo feliciter pugnatum est in Leuctris, processit squalidus ac summissus. Amicis autem sciscitan-

Secundis moderate gaudēdū.

tibus,ecquid illi molesti accidisset, Nihil,inquit, sed heri sensi me plus æquo mihi placuisse. eius gaudij intẽperãtiam,hodie castigo. Adeo metuit arrogantiam vir Bœotus ac militaris,& nos non idem faciemus,quoties secunda fortunæ aura res nobis succedunt?

Quum videret hoc agere Lacedæmonios,vt eã calamitatem tegerent, Epaminondas vt palàm faceret quanta fuisset illius cladis magnitudo,nõ quibuslibet permisit cadauera tollere,sed vt queque ciuitas sua auferret. Ita factum est,vt appareret plusquam millenos Lacedæmonios interisse. Hoc stratagema pro apophthegmate forsitan adiecit aliquis. 12 Gloria.

Iason Thessalorum rex venerat Thebas, belli socius futurus. Is quum Epaminondæ vehementer egenti, aureorum duo milia misisset, aurum nõ recepit,sed ipsum Iasonem intuitus, Iniustis, inquit,imperas,ipse deterior. Ipse vero quinquaginta drachmis à ciue quodam acceptis mutuo pro viatico exercitus,inuasit Peloponesum. Sentiebat iniquas esse diuitias,quæ possessorem reddunt deteriorẽ:at viri fortes,gloria virtutis præmio contenti sunt. 13 Gloria potior pecunia.

Rursus quum Artaxerxes Persarum rex ipsi tria Daricorum milia misisset,Diomedontẽ Cyzicenum asperius increpuit,si tantam nauigationem suscepisset corrupturus Epaminondã: eumque iussit hæc verba ad regẽ referre: Si fauet cõmodis Thebanorum, habiturus est Epaminondam amicum gratis: sin minus, hostem. Quid hoc animo incorruptius,non aliò spectãte quàm ad patriæ commoda? 14 Integre.

15 Quum Argiui Thebanorum essent socij, Atheniensium oratores in Arcadiam missi vituperarũt vtranq; gẽtem, & Callistratus rhetor Orestem & Oedipodem ciuitatibus exprobrabat. Nam Orestes Argiuus fuit, Oedipus Theban⁹. Interim surgẽs Epaminondas, Fatemur, inquit, apud nos fuisse qui patrem occiderit, apud Argiuos qui matrẽ necarit: sed eos qui hæc patrarũt, nos expulimus, Athenienses receperunt. Tanto compendio conuitium retorsit in authores.

16 Miseria multiloqua. In Spartanos qui multa magnaq; crimina Thebanis obijciebant, hi nimirum fecerũt, inquit, vt breuiloquentia vti destiteritis. Solent Lacedęmonij de breuiloquẽtia gloriari, sed à Thebanis multis affecti calamitatibus, multa dicere coacti sunt de illis conquerentes.

17 Minæ. Posteaquam Alexandrum Phetæorum tyrannum Thebanis infensum, Athenienses sibi fecissent amicum ac socium, isq; polliceretur illis se perfecturum, vt minam carnium emerẽt semiobolo, videlicet significans se tantum pecudum ac iumẽtorum adducturum è præda: Epaminondas subiecit: At nos, inquit, Atheniensibus ad coquẽdas istas carnes ligna gratis suppeditabim⁹. Nam syluas ipsorum succidemus, si se plus satis admisceant nostris negocijs.

18 Militia laboriosa. Quum studeret Bœotos ocio dissolutiores contineter in armis habere, simul vt Bœotiæ creatus est imperator, his verbis illos adhortat⁹ est, Posthac cõsultate viri. nam si ego militiæ præfectum agam, vobis militandum est. adimens illis spem ocij sub tali imperatore.

19 Regionem quandam supinam & campestrem

belli orcheſtram appellabat, veluti theatrum vn de late pateret proſpectus. Eam dicebat obtineri nõ poſſe, niſi manum ſemper ſcuti loro inſertam haberẽt. Nam quę montibus cincta ſunt, minore negocio tuemur. Campeſtris regio quoniã patet omnium incurſionibus, armis tuenda eſt. Vigilantia.

20 Quũ Chabrias circa Corinthum paucos Thebanos ſub mœnibus auidius pugnantes proſtrauiſſet, atq; ob id trophęum erexiſſet, Epaminondas deridẽs hominẽ dixit: hic ſanè decebat nõ trophęum, ſed Hecateum erectũ eſſe. Veteres enim ante portas in triuijs congruenter Hecates imaginem ſtatuere ſolent, vel ad indicandam viam, vel in gratiam ſepultorum. Trophęum ridiculum.

21 Cuidam nuncianti, quod Athenienſes exercitum nouis inſtructũ armis in Peloponeſum miſiſſent, Quid, inquit: num igitur gemit Antigenidas, ſi Tellis nouas habet tibias? Tellis autẽ erat tibicen peſſimus, Antigenidas optimus. Significabat Atheniẽſes fruſtra nouis armis inſtructos, quum his neſcirent vti. Arma indiga viri.

22 Scutatum militem ſenſerat à captiuo quodam magnam pecuniarũ vim accepiſſe. Huic Epaminondas, Mihi, inquit, redde clypeũ, tibi vero cauponam emito, in qua vitam degas. Poſthac enim noles eodem modo ſubire periculũ, quippe iam vnus de numero diuitum ac beatorum. Recte iudicauit, timidum, vt eſt in prouerbijs, eſſe Plutum. Magis enim metuit mortem, qui domi habet vnde poſſit ſuauiter viuere. Miles ditatus.

23 Interrogatus quem arbitraretur ducem pręſtãtiſſimum, ſeipſum ne, an Chabriam, an Iphicratem: Id, inquit, iudicatu perdifficile eſt donec vi- Finis vitæ ſpectãdas.

uimus. Alludens ad illud Solonis, neminē dicendū beatū, āte obitū. Quādiu viuit homo, poteſt & ad meliora ꝓficere, & ad deteriora degenerare.

24 Fiducia meritorum. Quum è Lacedæmone reuerſus, cum ſuis cōmilitonibus capitis poſtularetur, vt qui præter legem, Bœoticæ præfecturæ menſes quatuor adieciſſet, iuſſit vt duces in ipſum reijcerent crimen tanquam vi compulſi. Ipſe autem pro ſe dixit, ſe non habere ſermones factis meliores: Sentiens ipſas res geſtas reo patrocinari debere. Quod ſi, inquit, omnino dicendum eſt aliquid apud iudices, peto vt quum me occiderint, columnæ dānationis titulū inſcribant: quò Græci videant, quod Epaminondas Thebanos nolētes coëgerit Laconicam, quæ per quingentos annos capi non poterat, ac Meſſenam incoluerat annis c c x x x, igni ferróq; populari, tum Arcades inter ſe cōciliare, réſq; illorum cōponere, deniq; Græcos libertati reſtituere. Nam hęc illo tum imperio geſta ſunt. His auditis iudices diſceſſerunt multum ridētes, ac ne calculos quidem de illo colligere voluerūt. Quod totius cauſæ periculū à ducibus in ſe vnū recepit, dubites humanius ne factum ſit, an animoſius. Simul autem docuit quantam fiduciam homini præſtet egregiorū meritorum cōſcientia.

25 Duces præcipua victoriæ ſpes. In ſuprema pugna apud Mantineam ſauciatus, delatuſq; in tentorium, vocauit ad ſe Daiphantum, poſt illum Iollydam: vbi audiuit eos viros interiiſſe, iuſſit omitti bellum cum hoſtibus, quādoquidem iam exercitus duces non habebat: ac verbis ipſa res teſtimonium præbuit, quod Epaminondas optime noſſet ciues ſuos. Et hoc videtur apophthegmatibus adiectum.

Meneclides inuidens Epaminondæ gloriæ, sua- 26 Pax bello parta.
sit populo, vt pacem haberent bello potiorem.
Cui Epaminondas, Fallis, inquit, ciues tuos, qui
ocij nomine eos ad seruitutem vocas. Pax enim
bello paratur, nec eam tueri licet, nisi ciues sint
ad bellum instructi.

Eidem exprobranti quod nō duxisset vxorem, 27 Morsus tectus
nullius, inquit, consilio ô Meneclida, hac in re
minus vti velim quàm tuo. Notans illum quod
vxorem haberet parum sequundæ famæ.

Rursus eidem obijcienti quod Agamemnonis 28 Agamēnone maior.
gloriam æmularetur, Falleris, inquit: nam ille to-
tius Græciæ presidijs vsus, decem annis vix vnam
cepit vrbem: ego vnius huius vrbis præsidijs vno
die profligatis Lacedæmonijs totam Græciam
liberaui.

Ciuium suorum iniurias patientissime ferebat, 29 Pie
dicens esse nefas irasci patriæ: Quemadmodū pa-
rentum iniurias vlcisci pietas vetat.

Pelopidæ incr epanti quod nullos tolleret libe- 30 Benefacta pro liberis.
ros, male in hoc consulens patriæ, Vide, inquit,
ne tu peius consulas, qui talem patriæ filium re-
licturus sis. Habebat enim Pelopidas filium im-
probum & infamem. Mihi, inquit, Leuctrica pu-
gna pro liberis erit, nunquam interitura. In hoc
enim suscipiuntur liberi, ne pereat nostri memo-
ria. At hoc melius præstant egregia facinora,
nam liberi frequenter offuscant parentum glo-
riam.

Quum sentiret vulnus esse letale, non prius fer- 31 Mors generosa
rum eduxit, q̃ audisset Thebanos vicisse. Tū, sa-
tis, inquit, vixi. inuictus enim morior. & educto
ferro protinus efflauit animam.

32 Valerius narrat illũ quæsisse, an ipsius clypeus esset saluus:vt audiuit saluum, rogasse an hostes essent deuicti. Quum audisset penes Thebanos esse victoriam, ita loquutum militibus, Non finis commilitones vitæ meæ, sed melius & altius initium aduenit. Nunc enim vester Epaminõdas nascitur, quia sic moritur.

33 Vir magistratum ornat Quum illi per inuidiam & contumeliæ gratia sordidus quidam & contemptus magistratus delegatus esset à populo Thebano, non aspernatus est, dicens, non solum magistratum ostendere virum, sed virum vicissim ostendere magistratum: itaq; gessit, vt deinceps tanquam honestum munus a multis ambiretur, quum antea nihil aliud fuerit, quàm cura, fordes & stercora ex angiportis eijciendi.

34 Benigniter Idem cuidam egeno mãdauit, vt à quodam ex amicis ipsius talentum peteret. petijt, & accepit. Amico percontanti quur id iussisset, Quoniam, inquit, ille quum vir sit probus, inopia premitur, tu vero diues es, multa de publico depeculatus. Epaminondas ipse pauper, hac ratione subuenit egenti. Bonorũ enim probrum est, virũ probum egere necessarijs.

35 Ocium Tempore belli Leuctrici quum accepisset quẽdam strẽnuum virum perisse morbo, per iocum dixisse fertur, Vnde fuit illi moriendi ocium in tantis negocijs? Frequenter autem non minima morbi pars est imaginatio metúsve morbi. Hunc languorẽ solet excutere negociorum ardor.

PELOPIDAS

1 Pecunia contempta Pelopidas in præfectura rei militaris Epaminondæ collega, quum amici dicerent illi rei neces-

ſariæ,videlicet colligẽdi pecunias,nullam eſſe curam:Ita per Iouẽ,inquit,neceſſariæ, ſed huic Nicomedi,oſtendens hominẽ claudũ ac mancũ. Sẽſit fortibus viris nihil eſſe opus pecunia.

Vxori quæ ipſum ad bellum proficiſcentẽ rogabat muliebriter,vt ſeruaret ſeipſum,Alij,inqt, vt iſthuc faciant,monendi ſunt.Nam princeps ac dux hortãdus eſt potius vt ſeruet ciues. Vox imperatore digna, cuius eſt ciuium multorum ſalutem,ſuæ vnius incolumitati anteponere. 2 Dux aliorũ ſeruator

Quum è militibus quiſpiam qui viderat Lacedæmonios per anguſtias montiũ aduẽtare, dixiſſet Pelopidę,Incidimus in hoſtes:Qui potius nos in illos,inquit,quàm in nos illi? 3 Animoſe

Ab Alexandro Pheræorum tyrãno præter fœdera captus ac vinctus Pelopidas, cõuitia cõgeſſit in fœdifragũ:vt aũt iratus ille dixit, Mori properas,Admodũ,inquit,quo magis in te exaſperẽtur Thebani,tuq; citius des pœnas violati fœderis,dijs pariter atq; hominibus inuiſus. 4 Libertas

Thebe tyranni vxor adijt Pelopidam, dixitq; ſe mirari,quod vinctus eſſet tam hilaris. At ego, inquit, magis te miror, quod non alligata feras Alexandrum. 5 Libere

Poſteaquam Epaminondas Pelopidam liberũ reduxiſſet,aiebat ſe gratiam habere Alexandro, per quem experimento comperiſſet, ſe non tantum ad bellum, ſed etiam ad mortem bene animatum eſſe. 6 Mortis contemptus.

Quum Pharſali congreſſurus eſſet cũ Alexandro Pheræorum tyranno,milites admonuerunt, duplo plus Theſſalorum eſſe cum Alexandro,q̃ ipſe Thebanos haberet.Tãto, inquit,melius no- 7

bis erit, plures enim vincemus. Hoc & alteri cuidam adscribitur.

Frugalitas De eo Plutarchus Symposiacôn libro 2. refert quiddam perquam festiuum. Conuiuium agitãs cum collegis ducibus, in fine conuiuij bibit acetũ. Percontantibus num id conduceret ad sanitatẽ, Nescio, inquit: illud scio, bonũ esse ad hoc, vt quis meminerit domesticæ diętę, siue domesticorum negociorũ. Sentiens conducere aduersus crapulam, & conferre sobrietati: simul indicãs se domi parcissimo victu agere solitum.

MANIVS CVRIVS

8 Agri modus Manius Curius nõnullis arguentibus quod ex agris bello partis partem exiguam vnicuiq; militum distribuisset, magnã vero reipublicæ: optauit à dijs, nequãdo existeret quisquam Romanus cui ager exiguus videretur, qui posset alere dominum. Sentiens eum non esse Romano dignũ nomine, qui plus appeteret, quàm quod ad victũ frugalem satis est.

9 Aurũ spretum. Samnites posteaquam ab illo fuerant deuicti, venerunt ad Manium Curium, ac magnam auri vim offerebant, arq; id temporis forrè rapula coquebat ollis fictilibus. Respondit autem Samnitium legatis hunc in modũ, Nihil opus est auro talẽ cœnanti cœnam: sibi vero potius esse, aurum possidentibus imperare, q̃ aurum habere.

C. FABRITIVS

10 Dux egregius C. Fabritius quum audisset Romanos à Pyrrho deuictos, ad Labienum versus, Pyrrhus, inqt, non Epirotæ vicerunt Romanos. Sentiens vnius ducis ingenio victoriam acceptam ferri oportere, non virtuti militum. Hoc pacto Romani no

minis ignominiã eleuauit, qui quũ Epirotis essent virtute superiores, hoc solo erant inferiores, quod non haberent ducem Pyrrho similem.

Quum Pyrrhus pro redimendis captiuis multum auri misisset, aurum quidem non accepit Fabritius. Postridie vero Pyrrhus maximũ elephãtũ emisit, qui ignaro Fabritio à tergo subito barriens appareret. Id vbi factũ est, respiciens Fabritius ac ridens, Me, inquit, nec aurum heri, nec hodie belua fecit attonitum. Sensit Pyrrhũ hoc de industria egisse, vt quoniam auro bonisq; verbis deleniri non poterat, immani voce beluę terreretur. Sed expertus est Pyrrhus animum vndiquaq; inexpugnabilem. 11 Anim⁹ inexpugnabilis.

Pyrrho vero hortanti vt Fabritius apud se ageret, imperij socius futurus, Ne tibi quidẽ isthuc expedierit, inquit. Nam si Epirotæ nostrũ vtrũq; pernorint, mihi regi quàm tibi parere malent. 12 Fiducia sui

Fabritio iã consuli misit epistolam Pyrrhi medicus, qua promittebat se regẽ veneno necaturũ, si iuberet. At eam epistolam autore non prodito ad Pyrrhũ remisit, iubẽs illũ sibi cauere, qui pessimus esset iudex tum amicorum, tum hostiũ. Sentiens eum eos habere pro hostibus quos amplecti debebat si satis nouisset, & hos pro amicis ducere, qui peius illi vellent q̃ hostes. 13 Fides in hostem

Cęterum vbi compertis insidijs Pyrrhus medicũ egisset in crucem, Fabritio captiuos gratis remisit. At Fabritius noluit eos gratis recipere, sed parem captiuorum numerũ remisit, ne à Pyrrho proditi veneficij mercedem accepisse videretur, negans se hoc indicium fecisse Pyrrhi causa, sed ne Romani viderentur dolis hostem occide- 14 Nihil gratis

re, vt qui viribus superare non possent.

FABIVS MAXIMVS

15 Conuitia contempta Fabius Maximus quoniam cum Annibale confligere detrectabat, sed mora copias illius & pecuniarum & cômeatus egêtes attenuabat, sequês illum per aspera montuosaq; , ac subinde obiter sese opponês, à nõnullis per ludibrium dicebatur Annibalis pædagogus. hoc conuitio nihil commotus, pergebat suum institutum sequi, dicens apud amicos, Qui dicteria conuitiaq; metuat, eũ sibi videri timidiorem his qui fugiunt hostes. Siquidem fit hoc turpius esse timiditatis vitium, quo leuius est periculũ. Nihil autẽ leuius dictis, quæ qui formidat, quomodo sustinebit impetum hostium?

16 Temeritas Quum de Minutio illius collega, quoniam nõnullos hostes deiecerat, multus esset ortus rumor tanquam de viro nomine Romano digno, ait se magis secundam Minutij fortunã, quàm aduersam pertimescere. Sentiẽs illius temeritatẽ periculosissimam esse reipub. quam si rerum successus attolleret, in extremũ discrimẽ adducturam vniuersum populum Romanũ: sed aduersis casibus futuram moderatiorem.

17 Facete Paulopost quum Minutius hostium insidijs septus in summo esset periculo, ne cum suis copijs periret, Fabius è monte mouens exercitum, venit illi auxilio, multisq; trucidatis hostibus ipsum eripuit. Hoc facto Annibal ad suos dixit, Nónne vobis sæpenumero prædixi fore, vt illa montana nubes nobis aliquando tempestatem immitteret? Hoc Annibalis, non Fabij dictum, huc aliũde suspicor adscriptum.

18 Post calamitatem quam Romani acceperant

apud Cannas, creatus imperator cũ Claudio Marcello, viro audaci, sempercꝫ gestienti cum Annibale confligere, Fabius potius sperabat futurum, vt si pugna abstineret, Annibalis exercitus ductu temporis deficeret. Id sentiens Annibal dixit, se magis formidare Fabium à pugna quiescentem, quàm Marcellum pugnantem. Nec hoc est Fabij apophthegma, sed Annibalis. Cunctatio

Miles quidã Lucanus delatus erat Fabio, quod noctu frequenter è castris clàm excederet, amore cuiusdam fœminę. Fabius quum audisset illum alioqui in rebus belli præclarum esse virum, iussit clàm apprehẽsam mulierem quam amabat miles ad se perduci: quæ simul vt adducta est, iussit accersi virum: ad quẽ ita loquutus est, Haud clàm nobis fuit, te præter legem militarem abnoctare à castris: at ne id quidem prius nos latuerat, te ꝓbum esse militem: proinde errata ante bene gestis condonamus, cæterum posthac eris nobiscum: nã habeo fideiussorem. & productam mulierculam illi commendauit. 19 Error meritis cõdonatus

Tarentinos Annibal præsidio imposito tenebat arce accepta. Fabius itacꝫ dolo quàm longissime exercitum suum abduxit ab vrbe: quam vbi cepisset, diripuissetcꝫ, scribæ percontanti, quid de templorum simulacris statuisset, Relinquamus, inquit, Tarentinis deos iratos. 20 Facete

Quum M. Liuius sibi postularet acceptum ferri quod Fabius cepisset vrbem Tarentinam, videlicet quòd in arce præsidium habuisset: cæteris iactantiam hominis deridentibus, Vera, inquit Fabius, narras: nam nisi tu ciuitatem amisisses, nequaquam ego recepissem. 21 Iactantia elusa.

22 Fabio iã sene filius illius consul factus est, qui quũ publicitus multis audiētibus habuisset orationem, Fabius cõscenso equo præcedebat. Quũ autem iuuenis lictorem misisset, qui patrẽ iuberet equo descendere: alij quidẽ factum hoc auersati sunt: at Fabius ab equo desiliens, non habita ætatis ratione accurrit, ac filium complexus, Euge, inquit, fili, sapis, qui intelligas quib9 imperes, & quàm magnum magistratum susceperis.

Cõsulatus maiestas.

23 Quum Minutius gloriaretur, ipsius opera multum maiestati Fabianæ dignitatis decessisse, Si saperes, inquit Fabius, Minuti, reputares tibi cum Annibale certamen esse potius quàm cum Fabio.

Grauiter.

24 Dicebat absurdum videri, si quum equos & canes venaticos familiaritate ciboq; cicuremus, potiusquam catenis aut verberibus: homines feroces animo, nõ humanitate ac beneficijs nobis cõciliemus, sed asperiores in illos simus, quàm agricolæ sunt in caprificos ac malos syluestres & oleastros, qui has non protinus excidunt, sed insitione docent mitescere.

Humanitas cicurat optime.

25 Fabius Max. congiariorum exiguitatẽ notans, dixit non esse congiaria, sed heminaria. Congiaria dicuntur dona quæ dantur populo. Congius autem mensuræ genus est, qua multo minor est hemina. Ad mensuram igitur alludens negauit esse congiarium, sed heminarium.

ANNIBAL

26 Annibal à Minutio, quẽ insidijs obsederat, per Fabij copias depulsus, vbi redijsset in castra, dixisse fertur, eo prælio a se victum Minutium, se autem à Fabio fuisse superatum: videlicet ex eadem

Victor & victus.

pugna victus & victor redijt. Perierat enim Minutius, ni Fabius succurrisset.

27 Quum Marcellus aliquot diebus continenter cum Annibale cõflixisset vario Marte, dixit Annibal sibi rem esse cum hoste, qui nec victus nec victor nosset quiescere.

28 Dolus dolũ vincit. Quum Fabius simili arte recepisset Tarentum quali Annibal ceperat: Et Roma, inquit Annibal, suum habet Annibalem.

29 Militaris ferocia. Quum Romanorum legati conditiones pacis retulissent apud Carthaginenses, & Gisco quidã ausus esset suadere bellum cum Romanis redintegrandum, Annibal indigne ferens hominẽ imbellem de rebus arduis loqui, adhuc dicentem è suggesto deturbauit. Hoc factum tam violentum in libera ciuitate demirante & indignante multitudine, Annibal conscenso suggesto dixit neminem mirari debere, si qui à primis statim annis Carthaginẽ reliquisset, interim ætatem omnẽ in bellis & armis transegisset, minus nosset vrbanas consuetudines. hoc præfatus, pacem suadere cœpit, & persuasit.

30 Quum adesset dies quo primã pensionem exigebãt à Pœnis Romani, totus populus ad tributi mentionẽ ingemuit, at Annibal interim effuse risit. Ea de re increpatus ab Asdrubale Hedo, negauit eum risum fuisse gaudentis, sed aliorũ feras & inanes lachrymas deridentis, quæ nunc in leuiore malo manarent, quum antea potius manare debuerint, quo tempore Romani classes, arma & amplissimarum victoriarum spolia Pœnis detraherent, ac leges victis imponerent. Lachrymæ feræ.

31 Quũ Annibal apud Cãnas felicissime pugnasś

Vtivictoria fet,amicis fuadentibus vt fugientem hoftem inſequens in vrbem irrumperet, non obtemperauit. Quam rem Barcha Carthaginēſis adeo indigne tulit,vt exclamarit,Vincere ſcis Annibal,victoria vti neſcis. Hoc dictum Titus Liuius tribuit Maharbali.

32 Ridicule. Annibal Giſconi nūcianti ſibi admirabilem videri Romanorū inſtructorum ad pugnam numerum,imò aliud,inquit,mirabilius te fugit.Quidnam hoc eſſet ſciſcitāti Giſconi,quod ex tam numeroſa, inquit,hominū multitudine,nullus appellatur Giſco. Is ducis iocus multū timoris detraxit,multumq; alacritatis addidit militibus.

33 Exercitus prędę apt⁹ Idem profugiēs,apud Antiochum regem agebat.Is oſtēdit illi ſuum exercitum,barbarico apparatu magnifice inſtructum,ſed ad prædam magis quàm ad bellum. Hæc omnia quum diligenter eſſet contemplatus Annibal, rogauit Antiochus,num hæc omnia ſatis eſſent futura Romanis. Tum Annibal,planè ſatis arbitror,etiāſi auariſſimi ſint Romani. Luſit Pœnus ab inexpectato. Rex de prælio ſciſcitabatur,iſte reſpondit de præda. Quid enim aliud eſt miles imbellis, auro,argento,cęteriſq; rebus ad prædam inuitantibus inſtructus?

34 Odiū pertinax. Idem adhuc puer,quum quæreretur de finiendo odio inter Romā & Carthaginem,pedem infixit ſolo,ac puluere ſuſcitato,tum demū finem belli fore dixit,quum altera pars in habitum pulueris eſſet redacta. Agnoſcas ingeniū exitio Romanæ gentis natum.

Inter Scipionem Aphricanum & Annibalē ortus eſt ſermo de præſtantia ducum.Quumq; Sci

pio rogasset quem primum esse censeret, respondit, Alexandrum magnum: quem secũdum, Pyrrhum Epirotarum regem: quem tertium, seipsum nominauit. At quid, inquit Scipio, si me vicisses? Tum, inquit, me neq; secũdum, neq; tertium, sed omnium primum censuissem. Praestãtia.

Annibal bibiturus venenũ quod in eum vsum paratum habebat, dixit: Soluamus ingenti cura populum Romanum. Id postremo male habebat hominem, quod Romanis iam non posset aliquo pacto molestus esse. 36 Odiũ pertinax.

Post victoriã Cannẽsem, si Hannibal rectã petisset Romã, poterat in Capitolio prandere, sed frui quàm vti victoria maluit, Campaniã ac Tarentũ peragrans: vbi mox & ipse, & exercitus ardor adeo elãguit, vt verissime dictũ sit, Capuam Annibali fuisse Cannas. Siquidẽ inuictũ Alpibus, indomitum armis, Campania sole, & Baię fontibus calidis tepentes subegerunt. Refert Florus. 37 Voluptas emollit indomitos.

SCIPIO MAIOR

Scipio senior siquando vacans à negocijs bellicis in literis versaretur, dicere solet se nunquam minus esse ociosum, quàm quũ esset in ocio. Sensit se id temporis non dare animum ocio, aut voluptatibus, sed de republicæ cõmodis multa suo cum animo tractare. 1 Ocium sapientis.

Posteaquàm Carthaginem armis ceperat, milites quidam virginem elegãti forma captam adduxerunt, eiq; tradiderũt. Hic ille, libẽter acciperem, inquit, si priuatus essem, non imperator. Iuuenis insigni puellæ forma corrumpi nõ potuit, quo minus meminisset quid deceret imperatorem. At multi sunt hodie, qui ob hoc ipsum sibi cre- 2 Imperator castus.

D

dunt tum licere, tũ decora esse omnia, quòd sunt imperatores.

3 Fiducia euẽtus. Rursus quum obsideret oppidum humili loco situm, prominente illinc Veneris templo, iussit il luc profiteri vadimonia, tanquam tertio post die ius ibi rediturus. Et quod se facturũ prædixit, fecit vrbe capta. tanta erat victoriæ fiducia.

4 Miles dicto audiens. In Sicilia percontanti cuidã, qua re fretus clas sem educere pararet in Africam, ostẽdit viros ar matos trecentos sese exercẽtes, præterea turrim excelsam mari imminentẽ. Et ait, Nullus horum est, qui nõ cõscẽsa turri semet in mare præcipi taturus sit, si iussero: Sentiens nõ perinde referre quàm numerosam educas multitudinẽ, modo for tis dux educat exercitatos, & dicto audientes.

5 Animus præsens. Vbi traiecit in Africam, ac terra potitus hostiũ castra concremasset, Carthaginenses missis lega tis fœdus cum Scipione pepigere, pollicẽtes se & elephantos camelosq;, & naues, & pecunias datu ros. Cæterum posteaquàm Annibal abnauigasset ex Italia Carthaginem, cœpit illos cõuentorum pœnitere, eò quod iam animum recepissent. Id audiens Scipio, negauit se etiam si ipsi vellent, pacta seruaturum, nisi prius imperatis adderent talentorum quinq; milia, hoc nomine quòd An nibalem accersissent.

6 Humaniter & argute. At posteaquàm Carthaginẽses vi adacti, lega tos de fœdere ac pace ad Scipionẽ misissent, ius sit eos qui venerant, protinus abire, tanquam nõ auditurus eos, priusquàm L. Terẽtium ad se per duxissent. Erat autem Terentius Romanus, vir probus & humanus, qui in bello captus à Pœnis detinebatur. Quem vt adduxerãt, Scipio pro tri-

bunali sedes hominem apud se collocauit, moxque auditis legatis bellum dissoluit. Porrò Terentius tanti beneficij memor triumphātem Scipionem sequebatur pileatus, velut illius libertus. Quin & Scipione mortuo ad exequias mulsum exhibuit, aliáque ad funeris celebritatem pertinētia studio se procurauit. Sed de his posterius. Hic in Scipione quidem habes exēplum beneficij candide simul & honorifice collati, in Terentio vero memoris animi specimen.

7 Posteaquàm Romani traiecerāt in Asiam aduersus Antiochum regem, isque legatos ad Scipionem de pace misisset, Id, inquit Scipio, prius factum oportuit, non nunc, quū & frenum & sessorem recepisti. Allusit ad apologum de equo & sessore, notiorem quàm vt hic sit cōmemorādus.

Frenum receptum.

8 Senatus decreuerat vt pecunias sumeret ex aerario: at quum quęstores ærarij negarēt se eo die aperturos, Ipse, inquit, aperiam, quādo mea causa clauditur, qui tanta pecuniarū vi repleuerim ærarium. Vacua non claudūtur: eò Scipio per iocum dicebat sibi hoc laboris suscipiēdum vt aperiret, qui fuisset in causa vt tam diligēter clauderetur, vt quęstores diei spatium quęrerent ad recludendum. Exemplum ingētis fiduciæ meritis quęsitæ.

Fiducia meritorum.

9 Quum à Petilio & Quinto trib. plebis, multis nominib⁹ accusaretur apud populum Romanū, nihil ad crimina respondit, tantū hoc dixit, Hoc die Quirites Annibalem & Carthaginem deuici: proin ipse sumpta corona in Capitolium ascendo Ioui Opti. Maxi. sacrificaturus: si quis de me suffragium ferre velit, ferat. Hæc loquutus ascendebat ad Capitoliū relictis accusatoribus, nōdum

Fiducia meritorum.

perorata causa. Tantũ valet egregiorum in rempublicam meritorum fiducia, vt repente iudicij rigor versus sit in ouationem, & reus pro supplice egerit triumphantem.

10 Generose. Scipio Africanus quibusdam calumniantibus, quod parũ strẽnuus pugnator esset, Imperatorẽ, inquit, me mater non bellatorem genuit. Significãs in Imperatore plus habere momẽti solertiam ac prudẽtiam in consilijs, quàm vires in prælijs.

11 Clemẽter. Idem dicere solebat, hosti non solum esse dandam viam fugiendi, verũ etiam muniendam: docens moderãdam esse victoriam, nec sæuiendum in eos qui contra ferre arma destitissent.

12 Ignauia. Idem militi cui scutum erat elegãtius ornatũ, non miror, inquit, ꝙ scutum tanta cura ornaris, in quo plus habeas præsidij quàm in gladio: Significans illum ignauum militem. Clypeus tuetur, sed gladius fortitudinis organum est.

13 Grauiter. Idem dicere solet, ij quibus sunt equi ferociores tradũt eos domitoribus, vt his facilioribꝰ possint vti. Sic homines secũdis rebus effrenatos, sibiq; præsidẽtes tanq̃ in gyrũ rationis ac doctrinę duci oportere, vt perspecta rerũ humanarũ imbecillitate, varietatéq; fortunę, reddãtur moderatiores.

14 Prouidẽtia Dicere solet, in re militari turpe verbũ esse, nõ putaram: quod alijs in rebus interdũ locus datur male instituta posterioribus consilijs melioribus corrigere: Cæterum quæ ferro peraguntur, ea nõ oportet temere aggredi, quod hic error ferè est inemendabilis. Idem dictum locum habet & in his quæ semel facta mutari non possunt, vt in ducẽnda vxore, in sacris ordinibus.

15 Cũ hoste dicebat non esse confligendũ, nisi aut

inuitaret occaſio, aut vrgeret neceſſitas: quod incogitantis ſit opportunitatē oblatam negligere, & extremę ignauię ſit, tum nō pręſtare forte animū, quū audacia ſpem prębet incolumitatis. formidoloſitas nihil aliud q̃ certū promittit exitiū. Quādo bellandum.

T. QVINTIVS

T. Quintius ab ipſo protinus initio clarus fuit, vt prius q̃ eſſet ædilis, aut tribunus militum, aut prætor, conſul factus ſit. Porrò miſſus imperator aduerſus Philippum, ſuaſit vt veniretur in colloquium. At quum Philippus poſceret obſides, eò quod ille multis Romanis comitat⁹ eſſet, ipſe vero ſolus: vt ſolus ſis, inquit Quintius, ipſe feciſti, qui amicos & cognatos tuos occideris. 1 Libere.

Vbi Philippum bello vicerat, in Iſthmijs pręconio iuſſit euulgari, ſe Gręcos ſuę libertati, ſuóq; iuri permittere. Quotquot autem Romani temporibus Annibalis capti, ſeruiebāt apud Græcos, quū horum ſingulos Græci quingentis drachmis emiſſent, gratis Quintio donarūt: qui & ipſi Romæ triumphātem Quintium ſequuti ſunt pileati, quod facere ſolent è ſeruitute manumiſſi. Et hoc admiror à Plutarcho inter apophthegmata commemorari. 2 Clemens victor.

Achæos meditātes expeditionem aduerſus inſulam Zacynthiorū monuit, vt cauerent, ne more teſtudinum caput extra Peloponeſum profe rentes, venirent in periculum. Teſtudo enim intra teſtam tutiſſima eſt. 3 Tutum cōſilium.

Quū Antiochus rex cū numeroſo exercitu veniſſet in Græciā, omneſq; reddidiſſet attonitos, & militū numerus, & armaturæ varietas, Quintius hoc ſermone metum ademit Achæis: Quum, in- 4 Oſtentatio inanis.

quit, essem in Chalcide cœnans apud hospitē meum, mirabar carnium copiam, quū essent omnia tecta niue: at hospes respondit, ea omnia nihil aliud esse quàm suis domesticæ carnes, tātum apparatu & cōditura diuersa. Ne vos igitur, inquit, admiremini regis copias, quū auditis hastatos, cataphractos, pedites, equites, & sagittarios. Nā hi omnes Syri sunt, armatura inter se differentes.

5 In Philopœmenem Achæorum ducē, qui multos haberet equites & armatos, sed pecuniarum indigus, ita ludebat, Philopœmen, inquiens, manus habet & crura, ventrem non habet. Ac tali quidem specie corporis erat Philopœmen. Quintius autem equites ac pedites armatos, manus & crura ducis appellabat, sed quoniam nō habebat quo aleret militem, negabat illū habere vētrem.

Salse

C. DOMITIVS

6 C. Domitius, quem Scipio maior pro se Lucio fratri in bello aduersus Antiochum legatum dederat, vbi contemplatus esset hostium phalangē, exercitus præfectis hortantibus vt confestim aggrederetur, negauit tēpus sufficere ad hoc, vt tot milibus trucidatis, ac direptis impedimentis, in castra reuersi sua curarēt corpora. sed hoc ipsum postridie se tēpestiue facturum dixit. Ac postero die cōgressus quinquaginta milia trucidauit. Vir strennuus nō dubitauit de victoria, spatium modo temporis gerendæ rei par eligebat.

Fiducia euentus.

P. LICINIVS

7 P. Licinius consul, imperator equestri pugna superatus à Perseo Macedonum rege, bis mille & octingentos milites amisit, partim interfectos, partim captos. Vbi vero post pugnam Perseus

mitteret oratores acturos de fœdere ac pace, Licinius qui victus erat, victori pręscripsit, vt si pacem vellet, quæ haberet in sua potestate, daret in fidem Romanorum. Ne calamitas quidē fortissimi viri spiritus potuit imminuere. Nec ignorauit Perseus quibus cum viris ipsi res esset, eóque fecit victor quod victi solent facere. Animose

PAVLVS AEMILIVS

Paulus Aemilius quum iterum peteret consulatum, repulsam tulit. cęterum quum bellum aduersus Perseū ac Macedones, imperitia segniciéque ducū in longū duceretur, eidémque consulatū detulissent, negauit se illis habere gratiā: non enim se ob id tū designatū imperatorē, quòd ipse desideraret imperiū, sed quòd ipsi imperatorem. 8 Necessitas te delatus honor.

E foro domū reuersus quū filiam puellam nomine Tertiam reperisset lachrymantem, rogauit quid haberet, Illa respondente, Perseus nobis interijt: Id erat nomen catelli, quē puella habebat in delicijs: Sit felix, inquit, ô filia, omen accipio: móxque in bellum profectus pulcherrimū de hoste triumphum egit. 9

In exercitu vero quū multam confidentiā ac loquacitatē cōpetisset militū officia ducū sibi vindicantiū, réscque non necessarias curantiū, iussit illos quiescere, nec aliud quicquam agere, quàm vt enses suos acuerēt, cætera sibi fore curæ. Nocturnas aūt excubias iussit illos sine lanceis & gladijs agere, quo nimirū adempta spe depellendi hostē, tanto acrius pugnarent cum somno. 10 Disciplina militaris

Quum per loca prærupta irrupisset in Macedoniā, vidissétque instructam hostium aciem, exhortante Nasica vt protinus inuaderet hostē, Fa- 11 Dux vsu rerū callid*

cerem, inquit, si tuæ essem ętatis, sed multarũ rerum experientia prohibet, ne ex itinere statim cum instructa acie congrediar.

12 Ars cõuiuij Deuicto Perseo, quũ epulum exhiberet victoriale, dicebat eiusdem esse artis & aciem bene instruere, & conuiuium exhibere: illam vt hostibus sit quammaxime formidabilis, hoc vt amicis sit iucundissimum.

13 Seuere Quũ Perseus captiuus deprecaretur, ne in triumpho duceretur, Isthuc, inquit, in te situm erat: significans illi licuisse in bello perire, aut certe vincere.

14 Frugalitas Ex pecuniarũ infinita vi reperta in castris hostium, ipse quidem nihil sibi sumpsit, Tuberoni tamen genero phialam pondere quinq; drachmarum, fortiter gestæ rei præmium dedit. Atq; hoc primum aiunt argenteum vasculum in Aeliorũ domum fuisse ingressum.

15 Patriæ charitas Ex quatuor liberis masculis quos susceperat, duos antea dederat in adoptionem. Ex duobus autem qui remanserant in familia, alter quinq; ante triumphum diebus interijt, annos natus quatuordecim: alter quinto post actum triumphum die, annos natus duodecim. Ob id populo luctum ac mœrorem cum illo iungente, ipse prodiens ad multitudinem, dixit, se post tam continuos rerũ successus aliquid magni mali à fortuna expectasse: se vero nunc de patriæ incolumitate securum esse factum, nihilq; timere periculi, posteaq̃ fortuna prospere gestarum rerum inuidiam in suam domum impingente, ipse pro omĩbus depēdisset.

16 Calce⁹ qua torqueat Vxor erat illi Papyria, Masonis viri consularis filia, quã quum lõgo tempore domi habuisset,

exq ea pulcherrimam sobolem sustulisset inclytum illum ac maximum Scipionem Aemilianũ, repudiauit:& amicis diuortium vehementer dissuadentibus,porrexit calceum dicēs, Hic calceus nónne nouus est?nónne pulcher est?At nemo vestrûm nouit,quà pedem meum torqueat.

Perseo sese ad victoris pedes abijcienti,vocésq; degeneres emittenti,Quur,inquit Paulus,fortunam crimine liberas , sic te gerens , vt superiore etiam fortuna videaris indignus? Quur meā decoras victoriam, ac rerum à me gestarum gloriam obscuras,tam abiectum te demonstrans,vt indignus appareas,quem populus Romanus haberet hostem? 17 Generose

Idem dicebat imperatorē,si minus ætate, certe moribus senem esse oportere: Sentiens nō esse præcipitanda consilia,quod solēt iuuenes,sed moribus vtendum esse senilibus. 18 Temeritas

CATO SENIOR

Cato Senior in concione suasurus de frumento viritim diuidēdo,ita præfatus est: perdifficile esse ad ventrem auribus carentem verba facere. ventrem dixit,quòd ageretur de populi victu. 1 Veterfurd?

Aiebat se mirari,quomodo seruari possit ea ciuitas,in qua pluris veniret piscis quàm bos. Præcipuus luxus olim erat in piscibus , vnde legim⁹ mullum sex milibus emptum. 2 Luxus

Obiurgans aliquādo summam vxorum impotentiam,Omnes,inquit,homines vxoribus dominantur,nos omnibus hominibus,nobis autē vxores:hoc modo colligens mulieres esse rerum omnium dominas. 3 Vxorū imperium

Dicere solet,se malle ꝓ collato beneficio nullā 4

Impunitas mala reportare gratiam, q̃ pro maleficio perpetrato nõ dare pœnam. Significans nihil esse periculosius impunitate, quæ semper ad deteriora inuitat.

5 Severus in seipsum. Idẽ dicebat se omnibus peccãtibus ignoscere, præterq̃ sibiipsi. Multũ dissimilis illi Menio, qui carpens alios, sibi cõdonabat omnia. Sibi ignoscit, quẽ non pœnitet admissi. De se pœnas sumit, qui cura pensat, quod incogitãtia cõmissum est.

6 Exhortãs aũt magistratus ad sumendas pœnas de his qui delinquerẽt, dicebat eos qui maleficos prohibere possent, nec facerẽt, lapidãdos esse: Sẽtiens illos de vniuerso populo pessime mereri, q̃ ad scelerũ licentiã inuitarent improbos.

7 Aiebat sibi magis placere iuuenes qui rubescerent, quàm qui pallescerẽt, quod rubor arguat p̃bam indolem, pallor non item. Pudor

8 Miles bon⁹ Dicebat sibi inuisum esse militem, qui ambulans moueret manus, pugnãs moueret pedes, clariusq; sterteret, q̃ inclamaret: pessimũ autẽ Imperatorem, qui sibi non posset imperare.

9 Sibi quisq; testis Maxime existimabat oportere vnumquẽq; seipsum reuereri, q̃ nullus vnq̃ à seipso discedat. Ita fieret, vt quicquid alijs testibus non auderemus facere, idem solos facere puderet.

10 Statuatum gloria. Conspiciens multorum erigi statuas, malim, inquit, vt de me quærant homines quamobrem Catoni non sit posita statua, quàm quare sit posita: Sentiens se malle res preclaras gerere, vt olim scientes illum promeruisse statuam, mirentur nõ esse positam.

11 Potestas moderata. Admonebat vt qui potentes essent, parce vterentur sua potestate, quo semper vti possent: Sentiens potentiam clementia comitateq; fieri diu-

turnam, ferocia breuem.

Qui virtutem honore suo fraudarent, eos dicebat ipsam virtutem à iuuentute auferre: Sentiens præmijs animos iuuenum ad virtutē accēdi, quę si detrahas, ipsa virtus elanguescit. 12 Honos virtutis

Magistratum aut iudicem dicebat nec pro iustis orandum, nec pro iniustis exorandum. Sensit culpam esse iudicum, si vt iustis æqui sint, orandi sunt, quum oporteat vltro fauere bonis: pro iniustis orare fortassis humanitatis est, at exorari est à iustitia deflectentis. 13 Iustitia

Iniuriam etiam si facienti nihil adferat periculi, vniuersis tamen periculosam esse dicebat: Sentiēs impunitatē iniuriæ exemplū omnibus minari iniuriam. Etenim si liceat impune lædere, nullus erit tutus ab improborum violentia. 14 Impunitas

Senectuti quū multa adsint probra, dicebat nō esse addendū malitiæ dedecus: Sentiēs senectutē multis nominibus vulgo male audire: veluti quū audit deformis, edentula, lusciosa, imbecillis, obliuiosa, indocilis. Hæc ferre satis est, vt nō accedat crimē improbæ vitæ, quod omnibus quidem fœdum, sed seni fœdissimum. Alij narrant hoc ab illo dictum in senem obuium vitæ contaminatæ: Ne ætatis tuæ malis addas turpitudinem. 15 Senectus

Iratū ab insano nulla alia re differre dicebat, q̃ mora tēporis: Sentiēs irā esse breuem insaniam. 16

Eos qui fortuna moderate sobrieq̃ vterētur, dicebat minime peti inuidia. Nō enim, inquit, nobis, sed bonis quæ nos circūstant, inuident homines. Externa bona extra hominē sunt, at insolēter vtendi vitium intra hominē est. Qui eo sibi conflant inuidiam, vere sunt inuidiosi. 17 Inuidia quomodo vitetur

18 Qui in rebus ridiculis seriam operam ponerēt, Ridiculis assuescere. eos dicebat in serijs fore ridiculos: Significans assuetos ridiculis, ob habitum collectum, in serijs negocijs ita se gerere, vt non solum rideātur, sed etiam derideantur.

19 Praeclaras actiones aiebat praeclaris verbis occupandas, ne à gloria defluant. Argutius est quod vertit Philelphus, aliud, vt opinor, exemplar secutus, Honestas actiones honestis actionib9 occupandas: hoc est, benefacta benefactis addenda, ne si desinamus benefacere, obsolescat priorum benefactorum memoria.

20 Ciues incusabat, quod semper ijsdem committerent magistratum. Videmini enim, inquit, aut Honos non semp ijsdē vilem habere magistratum, aut iudicare paucos esse dignos magistratu. Quorū alterum erat male sentire de publica potestate, alterum erat male sentire de ciuibus.

21 Quendam qui agros mari vicinos ob luxū vē- Luxus dere coactus est, aiebat se mirari, quasi plus posset quàm ipsum mare: quod enim illud vix paulatim alluebat, ille facile deuorarat.

22 Censuram petens, quum caeteros competitores Seueritas videret supplices, populóq; blandientes, ipse clamabat populo opus esse medico austero, validisq; remedijs: proin eligendum, non qui iucundissimus esset, sed qui inexorabilis. Atq; hæc dicens ante omnes censor creatus est. Agnouit populus morbum suum, eóq; Cato plus valuit obiurgando, quàm cæteri blandiendo.

23 Quando docebat iuuenes intrepide pugnare, Vox in bello sæpenumero dicebat, verba plusquàm gladium, & voces plusquàm manum hostes in fugam ver-

tere, attonitosq; reddere. Nolebat militem in prælio mutum esse, sed atrocibus dictis, clamore, vultúsq; truculentia terrere hostem.

Bellum gerēs cum his qui Bætim fluuium accolunt, quum in discrimen adductus esset ꝑpter hostium multitudinem, & Celtiberi quidē offerrent suppetias, si darentur talenta ducēta, Romani vero non sinerēt illum mercede pacisci cū barbaris: dixit errare Romanos, eò quod si vicissent, reddituri fuerint, non de suo, sed de bonis hostiū: sin victi fuissent, iam non fore, nec à quibus peteretur, nec qui peterent. 24 Argute

Quamuis autem complures vrbes cepisset, tamen aiebat se hisce diebus quos inter hostes egit, nihilo plus sumpsisse, quàm quæ ex hostiū agris comedisset bibissetq;. 29 Abstinētia ducis

Quum cuidam militum argenti libram distribuisset, ait satius esse multos habētes argentum, quàm paucos habentes aurum è militia domum redire. Nā duces non alia re quàm gloria auctos è ꝓuincijs redire oportere. Sensit rē sat feliciter gestam, si tanta militum multitudo redeat incolumis, vt ex distributis manubijs exigua portio ad singulos redeat, potius quàm si multis desideratis pauci redeāt ex præda locupletiores. Quoniā autē rerum prospere gestarum gloria redit ad duces, hac portione par est illos esse contētos, siue multum sit prædæ, siue parum. 25 Reditus e bello.

In militia quinq; famulos habebat, quorū vnus tria captiua corpora emit. Quod vbi sensit rescisse Catonē, priusq̄ in eius conspectum veniret, seipsum laqueo præfocauit. Adeo quæstum oderat in milite, adeo veniam desperabat qui peccaue- 27 Seueritas

rat. Nec hoc videtur apophthegma.

28 Hortante Scipione Africano, vt Achęorũ exulibus opitularetur, quo illis in suam patriam redire liceret, simulabat eius rei sibi nullam esse curam. Cærerum in senatu quum hac de re multa verba fierent, assurgẽs ait: perinde quasi nihil habeamus qđ agamus, sedemus de seniculis aliquot Græcis disputantes, vtrum à nostris an illius regionis vespillonibus efferantur.

Senes neglecti.

29 Quũ Posthumius Albinus historiã Græce conscripsisset, & ob id veniam peteret ab auditorib⁹, Cato irridens: danda, inquit, erat venia, si Amphictyonum decreto coactus Græce scripsisset. Hoc aliquanto secus narrant Gellius & Macrobius.

Latinus græce.

30 Populum Romanum gregi pecudum conferre solebat, quæ singulæ nemini obtemperãt, vniuersæ autem gregis ducem sequũtur. Sic & vos, inquit, quos nemo vestrûm priuatim in cõsilium adhibere vellet, ab his hic congregati vos agi ducique sinitis. Notans populum, quod deterrimis committeret magistratus.

Populus qualis.

31 Aiebat populum Romanũ non tãtum purpuræ, verũetiam virtuti plurimũ conducere. Quẽadmodum enim tinctores eum potissimum colorem inducunt, quo vident homines maxime delectari: ita iuuentus ad ea studia potissimum incũbit, quibus populus defert honores. Honos enim non solum alit artes, verũmetiam virtutem. Hoc pacto monebat populum, vt magistratus his demum committerent, qui de se virtutis specimen dedissent: Ita fore, vt quàm plurimi sese ad egregia studia conferrent.

Honos alit virtutem.

32 Hortabatur iuuenes vt qui virtute & ęquitate

ad dignitatē peruenissent, ne turpiter ad deterio ra degenerarēt: sin ambitu ac violētia, ad meliorē frugem se referrēt: Ita futurum, vt & illi gloriam augerēt, & hi benefactis maculam abolerent. Consilium optimum.

33 Qui magistratum eundem frequenter ambirent, eos dicebat velut ignaros viæ, ne aberrarēt, lictores qui præcederent semper quærere. Solent enim lictores præire magistratum, non vt viam ostenderent, sed honoris gratia. Modus in honorib⁹.

34 In inimicum quēdam probrosæ vitę, huius, inquit, mater quū deos orat, vt sibi filius sit superstes, non ptecatur, sed imprecatur: sentiens illam & sibi & reipublicæ precari magnum malum. Filius improbus.

35 Quum Eumenes rex Romam venisset, & à senatu honorifice exceptus, clarissimorum ciuium frequentia stiparetur, Cato non dissimulabat tantum Romanorū erga illum studium sibi suspectum esse, ipse vitans regis consuetudinem. Hoc quibusdā admirantibus, ac dicentibus Eumenem virum esse ptobum, ac amico in populū Romanum animo: Sint ista vera, inquit, attamen illa belua, natura ferus canis est: Sentiens omnes reges, vtcunque pro tempore simulēt, natura tyrannos esse, ac Democratiæ infensos: Romæ autem regis nomen erat inuisissimum. Rex infensus Democratiæ.

36 Dicebat ideo sibi ab inimicis cōflari inuidiam, quod quotidie noctu surgens rei familiaris rationibus neglectis, reipublicæ consuleret: notans ingratitudinem populi. Inuidia ob benefacta.

37 Quū tres essent designati qui legati proficiscerētur in Bithyniam, quorum vnus podagra teneretur, alter caput haberet vulneribus cōfossum, tertius vecordia laborare videretur, Cato ridens Salse.

dixit, populi Romani legationem nec pedes habere, nec caput, nec cor.

38 Pusilla curare cum periculo. Quum impetratū esset de restituendis Achęorum exulibus, Polybius & hoc ad senatum retulit, vt restitutis apud suos pristini honores ac magistratus redderentur. Hic Cato rogatus sententiam, dixit: Polybius idē facere videtur, quod fecit Vlysses, qui Cyclopis speluncam repetere voluit, quo pileum & cingulum, quæ illic per obliuionem reliquerat, reciperet: Significans abunde multum esse, quod exulibus datus esset in patriā reditus, esséq; periculum ne dum pristinos honores repetunt, etiam à reditu excludantur.

39 Noua sententia. Aiebat stultos prudentibus plus adferre vtilitatis, quàm prudentes stultis. Prudētes enim dū facile vident errata stultorum, eáque vitant, fieri cautiores: at stultos non item, quæ à prudētibus recte fiunt, quia non vident posse imitari.

40 Obesus. Videns quendā vehemēter obesum, mirabatur cui vsui tale corpus esse posset reipublicæ, cuius inter guttur & inguen omnia venter occuparet.

41 Palato sapere. Lurconi cuidam ambienti inter Catonis familiares recipi, negauit, dicens se cum eo non posse viuere, qui plus saperet palato quàm corde.

42 Amor. Amantis animum dicebat in alieno corpore viuere: quod hodie quoq; celebratur, animā illic potius esse vbi amat, quàm vbi animat.

43 Pœnitēda. Tria per omnem vitam accidisse dixit, quorū pœnituisset: primū, si quid arcani fœminæ credidisset: secūdum, si quopiam nauigio vectus esset quò pedestri itinere peruenire licuisset: tertium, si quis dies ipsi per negligentiam absque fructu effluxisset.

Ad tribunũ plebis qui veneficij infamia laborabat, iniquã ferẽtem legem, Adolescens, inquit, nondum scio vtrum haurire quod tẽperas, an approbare quod scribis deterius sit: Sentiens & legẽ quam parabat, exitiosam esse reipublicæ. 44 Salse.

A quodam multis nominibus infami vexatus, Impar mihi, inquit, tecum certamen est. Nam vt tibi & male audire & maledicere facillimum ac promptissimum est, ita mihi maledicere insuaue, male audire insolitum. 45 Maledicẽtia.

Apud Athenięses quũ quæcunq; Cato breuissimo sermone expedierat, ea vix longo verborũ ambitu redderet interpres, dictũ est, Gręcis orationem è labijs, Romanis ex corde proficisci. 46

Adolescens quidam patris vita defuncti inimicum, mox in ius vocauit, vltusq; est, Quem Cato obuium comiter amplexus, Sic oportet, inquit, non agnis hœdisve, sed è malorum lachrymis ac damnationibus parentum exequias celebrare. 47 Pietas in patrem

Quum quidã Catoni dixisset, Eamus deambulatum: & adolescẽs quidam interpellasset, dicens; Quid opus erat, de? Imò, inquit Cato, quid opus erat te? Vna literula mutata, significauit ipsum potius esse superuacaneũ in vita, q̃ de, in verbo. 48 Curare friuola.

Cato percussus ab eo qui arcam ferebat, quũ baiulus diceret, caue, rogauit num quid aliud ferret pręter arcam. Nam qđ ad arcã attinebat, serũ erat dicere caue. Simulauit itaq; se moneri de alio quopiã onere, q̃ de arca, vnde cauẽdum esset. Simile est qđ de Diogene trabe icto retulimus. 49 Admonitio sera.

Cato senior quibusdam efferentibus hominem incõsulte audacem, & in rebus bellicis strennuũ, ait plurimũ referre, vtrum quis virtutem magno 50 Fortitudo vera.

æstimet, an vitam non magni faciat: Sentiens nõ eos statim esse fortes, qui quouis modo vitam cõtemnũt, sed qui tanti faciunt virtutem, vt huius gratia vitã alioqui charã negligant. Nã semet in vitę discrimen coniicere, aut infeliciũ est, & quos vitæ iam tedet, aut immanium, & beluis similiũ.

51 Profusio. Cato in Albidium qui luxu facultates prodegerat, deniqꝫ & ædes deuorarat, nouissime cõsequutum incendium, quod reliquum erat absumpsit, ita iocatus est, vt diceret eum fecisse proteruiam. Id erat priscum sacrificij genus, in quo si quid superfuisset, seruari religio erat, sed igni cremabat.

52 Seuere. Catulus cẽsor Catonẽ sibi arctissima iunctum necessitudine rogauit, vt quendam ipsius iudicio obnoxium, erat enim quęstor, missum faceret. Ille hunc in modum respondit, Turpe est nos qui iuuẽtuti recte instituẽdæ autores esse debemus, à lictoribus irrideri nostris. Negauit asperius, qđ iniuste petebatur.

53 Spes fallax. De spe sic prædicasse natratur autore Plutarcho, quod quæ magna essent, pusilla faceret: quæ pusilla, prorsus nulla. Sentiens, opinor, de periculis. Victoriæ spes extenuat omnia quæ solent à bello deterrere.

54 Commemorantur eiusdem quædam velut oracula de re rustica. Dicebat fortissimos viros ac strẽnuissimos milites ex agricolis gigni, miniméque male cogitantes. Prædiũ ne cupide emas. In re rustica operæ parcas, in agro emẽdo minime. Quod male emptũ est, semper pœnitet. Agrũ paraturos ante omnia intueri oportet aquarũ vim & vicinum. Aestimare oportet quomodo niteant cõtermina. Malus est ager cum quo dominus lu-

ſtatur. De bono domino melius emitur fundus. Agro, vt homini, quãuis ſit quęſtuoſus, ſi idẽ ſumptuoſus ſit, non multum ſupereſſe. Idem interrogatus quis eſſet certiſſimus quęſtus, reſpondit, *Si* bene paſcat: quis proxim⁹, ſi mediocriter paſcat. Quid tertiũ, ſi bene veſtiat: quid quartum, reſpõdit arare. Cuidam autem ſubijcienti, quid fœnerare? quid inquit hominẽ occidere? Dixit agricolã oportere vẽdacem eſſe, non emacem. Fundum in adoleſcentia ſine contatione conſerẽdum, nõ niſi conſito agro ædificandum: ac tum quoqꝫ contanter: optimum eſſe aliena inſania frui. Eum qui bene habitet, ſæpius ventitare in agrum, frontemqꝫ domini plus prodeſſe quàm occipitiũ. Hunc agri modum ſeruandum, vt neqꝫ fundus villam quærat, neqꝫ villa fundum. Satius eſſe minus ſerere, & minus arare. Latifundia perdidere Italiã. Vilicũ quàm proximũ domino cordi eſſe debere, & tamen ſibimetipſi non videri. Coli rura ergaſtulis peſſimũ eſſe, vt quicquid agitur à deſperatis. Nihil minus expedire, q̃ agrum optime colere.

Quum Catoni cauſam in foro agenti, Lẽtulus attracta pingui ſaliua in mediam frontem quãtum poterat expuiſſet, abſterſit Cato faciem, ac dixit: Affirmabo omnibus Lentule falli eos qui te negant os habere. Os habere negãtur quos nihil pudet: id quum eo facto maxime declaraſſet Lentulus, tamẽ Cato ludens profitetur illi eſſe os, nõ quod erubeſceret, ſed quod ore multam purulentiam eiacularetur. 55 Patienter.

Quidam mane ſurgens reperit caligas à ſoricibus arroſas: hoc oſtento turbatus, conſuluit Catonem, quid mali portenderetur. Ille vero, Non 56 Superſtitioſ irriſa.

est,inquit,ostentum, quod forices arroserunt caligas:sed si caligæ arrosissent forices, id demum fuisset ostentum.

CATO VTICENSIS

1 Quum Catoni qui post dictus est Vticensis, etiamnum puero vitio daretur taciturnitas,Nec enim cum pueris exercebatur,nec à quoquã audiri volebat, ait: Carpant taciturnitatem,modo vitam probent. Et addidit,Tum demum abrumpam hoc meum silẽtium,quum ea loqui potero, quæ sunt indigna silentio.

Taciturnitas.

2 Quum partes in conuiuijs sortirentur,nec illi fauisset sors, amicis hortãtibus vt primus omniũ caperet, ὀυ καλῶς,inquit,ἔχει ἀκούσης ἀφροδίτης,id est,non decet inuita Venere. Tam natura iustus erat,vt præter sortem amicorũ fauore noluerit vti.Veneris iactus felix erat in talis.

3 Quum Mar. Tullius Murenam defendẽs,multa salse diceret in paradoxa Stoicorũ, ridentibus cæteris,tãdem & Cato exhilaratus,proximis dixit,Dij boni quàm ridiculum habemus consulẽ. Stoicorum philosophiam Cato præcipue sequebatur,puer nactus huius sectæ præceptorem,

Consul ridiculus.

4 Quũ in senatu de Catilinę cõiuratione tractaretur,redditę sunt Cęsari literæ.Id vbi sensit Cato,suspicans à coniuratis venire, clamare cœpit, vt palam recitarẽtur.Id ne fieret, Cæsar Catoni literas tradidit.Erant autẽ ab Seruilia Catonis sorore,amatorię,parumq; pudicæ.Eas vbi legit Cato,reiecit in Cæsarem dicens,Accipe ebrie. Nec aliud loquutus redijt ad sermonẽ intermissum.

Leniter.

5 Hortẽsius à Catone petijt, vt Porciam filiam suam Bibulo nuptam sibi traderet in matrimo-

Prolis amor

nium, pollicēs se marito redditurum simul atq; ex ea prolem suscepisset. Id quum multis rationibus illi persuasisset, Cato respondit, se quod ad ipsum attineret libēter gratificaturum amico, verum hoc non audere à Bibulo petere. Tum Hortensius, nudans animum suum, petijt Martiam ipsius Catonis vxorem. Iam enim sibi Cato adearat mariti prætextum. Assensus est Cato, vt id fieret volēte patre cōiugis. Ipsoq; Catone præsente facta sunt sponsalia.

In forum veniēs cum Thermo conspicatus Castoris templum armatis occupatum, omnesq; fori aditus à gladiatoribus obsideri, ipsumq; Metellum vnà cum Cæsare, O timidum, inquit, hominem, qui aduersus vnum tantam armauit multitudinem. 6 Autoritas.

Pompeius quo suam factionē redderet firmiorem, per Munatium petijt, vt Cato neptium duarum alteram sibi, alterā filio suo daret: Cato iussit reuersum Munatium Pompeio renūciare, se quidem per mulieres capi non posse, beneuolētiam tamen illius sibi gratam esse: amicitiam etiam, quę quauis affinitate firmior esset, polliceri, si quę reipub. conducerent sequeretur. Cæterum aduersus rempub. nunquam daturum obsides. Neptes in matrimonium datas, obsidum nomine signās. Sunt qui narrent non neptes, sed filias in matrimonium à Pompeio petitas. 7 Factio vitata.

Munatio querenti, quod in Cypro Catonē adire cupiens, parum ciuiliter repulsus esset, quū nihil esset negocij, sed intus cum Canidio fabularetur, sic se purgauit, vt diceret se vereri, ne iuxta Theophrasti sententiam nimia amicitia causam 8 Nimia familiaritas.

aliquando daret odio.

9 Libere Laudatus à senatu, quod populi tumultũ oratione sua prorsus sedasset, at ego, inquit, vos P. C. nequaquam laudo, qui me prætorem in tanto periculo deseruistis.

10 Graue damnati a pœnis Cato ipso die comitiorũ quẽdam è sponsoribus damnauit, a c pecuniam illi traditam in aliũ trãstulit. At populus admiratus Catonis iustitiã, damnato pœnam remisit, dicens satis dedisse pœnarum, quod à Catone damnatus esset.

11 Ciuiliter Multis P. Sulpitij ingratitudinẽ incusantibus, quod Catoni de se optime merito opposuisset cõpetitorem, Cato sic excusauit, dicens minime mirandum, si quod quis maximum bonum duceret, id alteri nollet concedere.

12 Prouidẽtia Quum Cæsar Ariminũ occupasset, & ad Pompeium summa rerum in vrbe translata esset, Cato dixit: Si mihi ista prædicenti credidissetis P. C. nec vnum nunc timeremus, nec ab vno spes nostræ penderent.

13 Dei cõsilia arcana Quum Pompeio res infeliciter cederent, & ad Cæsarem inclinaret victoria, Cato dicebat in rebus diuinis multũ esse caliginis, quod Pompeio præter ius agẽti fuissent omnia prospera, causam reipublicę tuenti nihil succederet.

14 Animose Quũ deploratis rebus amici hortarẽtur Catonem, vt ad Cæsaris clementiã confugeret, respõdit victoriam esse, & eorum qui deliquissent, supplicare, Catonem nec victum, nec captum esse, qui se per omnem vitam inuictum præstitisset, ac Cęsarem honestate iustitiaq́ longe superasset: Cæsarem potius victum captumq́ esse, qui bellum quod diu negasset se moliri aduersus patriã,

nunc id egisse cõuictus esset. Proinde pro se Cæsarem orarent, qui vellent: pro Catone neminem orare debere.

Quũ M. Octauius duas habens legiones, haud procul ab Vtica, à Catone postularet, vt inter ipsos de imperio statueretur, Cato legatis nihil respõdit: verum ad amicos cõuersus, Quis iã miretur, inquit, rẽ male gestã esse, quum in ipsa morte in nostris videatis dominãdi cupiditatẽ? Significans ambitione ducum bellum infeliciter cessisse. 15 Ambitio

Quũ in senatu pro victoria quã Cæsar ex Vsipetis Tencterisq; Germanis retulerat, de supplicatione decernenda ageretur, sententiam dixit, Cæsarem hostibus esse dedendum, quo Romana ciuitas à perfidia expiaretur, deinde execrationes in autorem verterent. 16 Libere

Rursus quum in senatu Põpeio cui parũ alioqui fauebat, decerneret imperiũ, dixit taliũ virorum esse, ingẽtia reipu. inferre mala, eadémq; depellere: tempori consilium accommodans. 17 Prudenter

SCIPIO MINOR

Scipionem minorẽ narrant annis quinquagintaquatuor quibus vixit, nihil emisse, nihil vendidisse, nihil ædificasse, Libras aũt argenti triginta treis, auri duas in ampla domo reliquisse, idq; quũ potitus esset Carthagine, militésq; ditasset, plus cæteris ducibus omnibus. 1 Frugalitas

Polybij sequens præcepta, dabat operã ne quãdo è foro rediret domũ, priusquàm sibi quocũq; modo quempiã eorum in quos incidisset, familiarem & amicum reddidisset, sentiens nullam esse homini possessionem meliorem. 2 Amici

Iuuenis etiamnum tãtam habebat opinionem 3

Catonis testimonium fortitudinis & prudentiæ, vt Cato senior interrogatus de his qui apud Carthaginem militarēt, in quibus erat & Scipio, Homerico versu respōderit: Ille sapit solus, alij volitant velut vmbræ.

4 Vtilitas Quū Romā venisset, reuocat⁹ est ab exercitu, nō vt ipsi gratificarētur, sed quod per illum cito Carthaginem se capturos esse crederent.

5 Fortiter Posteaq̄ sese intra muros vrbis receperat Carthaginensibus ex arce sese defendentibus, ac Polybius suaderet vt in mari, quod interiacebat, nō valde profundū, murices spargeret ferreos, aut tabulas aculeatas inijceret, ne transmisso mari hostes pro aggeribus pugnarent, aiebat esse ridiculum, quum mœnia tenerēt, & intra vrbem essent, dare operā, ne cum hostibus confligerent.

6 Honos arti habitus Vbi ciuitatē cōperit statuis deorum Græcanicis, ac monumētis è Sicilia deportatis differtam, per præconem edixit, vt qui illarum essent vrbiū agnoscerent illa, ac referrent domū. De pecunijs vero nec seruum nec libertū passus est quicquam capere, ac ne emere quidem, quum alioqui quilibet passim ferrent agerentq̧.

7 Facete C. Lelio, quem inter amicos maxime charū habebat, consulatum ambienti quum faueret, percontatus est Pompeium an & ipse consulatū peteret. Credebatur aūt is Pompeius tibicinis esse filius. quū Pompeius negasset se petere, quin etiā polliceretur se Lelium ambientem deducturum, ac simul cū illo ambiturū suffragia: dū credūt promittenti, & hunc expectant, decepti sunt. Renūciatum est enim ipsum in foro circumire cādidatum, ac ciuium prehensare dextras. Ob id cæteris indignantibus, Scipio ridens, Næ, inquit, nos

egregie stulti sumus, qui perinde quasi deos precaturi simus, nō homines, iādudum tempus terimus, tibicinem expectantes. Solet enim in sacris tibicen dare signum comprecandi deum, quasi iam adesset.

8 Ap. Claudio qui Scipioni in ambienda censura cōpetitor erat, iactante se, quod ipse citra nomenclatorē ciues omnes nominatim salutaret, quum Scipio propemodum nosset neminē: Vera narras inquit Scipio, nam mihi studio fuit, nō vt nossem multos, sed ne cuiq; essem ignotus. Nomenclatorum laus est, q̄ plurimos nosse: at egregij ducis est ob egregia in rēp. merita, nulli ciuiū ignotū esse. iussitq; ciues quum bellum esset cum Celtiberis, à quibus ambo fuerant in bellum missi, vel legatos, vel tribunos militū testes ac iudices vtriusq; virtutis statuerent, qui ei bello interfuissent. Nobilitas vera

9 Censor creatus adolescenti cuidam equū ademit, quod eo tēpore quo Carthago oppugnabatur, splendide cœnatus libum in vrbis similitudinē figuratum, cui Carthagini nomen indiderat, cōuiuis diripiendū proposuisset. Iuuene vero causam sciscitante, cur equo priuatus esset, quoniam, inquit Scipio, me prior Carthaginē diripuisti. Gloria

10 C. Licinium prætereuntem quum vidisset, hūc, inquit, virum scio peierasse: verum quoniam nullus illum defert, non possum simul & accusator esse & iudex. Sit hoc in censore moderationis & iustitiæ exemplum. Iudex non accusat

11 Quum iam tertium à senatu fuisset emissus, quo vt tradit Clitomachus, Vrbes atq; homines cernat bene legibus actas, Rex segnis

Vtq; gentiū, ciuitatum, ac regum inspector esset:

posteaq̃ peruenit Alexandriã, nauicq́ egressus, capite pallio tectus incederet, Alexandrini vndiq́ accurrentes flagitabant vt caput nudaret, facieḿq́ id desiderantibus ostẽderet. Quũ se nudasset, clamore & plausu testati sunt gaudiũ suum: quumq́ rex Alexandriæ vix interim ob delicias ac mollitiem corporis æquaret Romanos incedentes, Scipio voce submissa Panætio insusurrauit in aure. Iam, inquit, Alexandrini nõnihil ex nostra peregrinatione fructus ceperunt, quibus per nos contigit videre regẽ ambulantẽ. Nam Athenæus ex autoritate Posidonij scribit Ptolemæũ, perq̃ obeso corpore, nunq̃ antea pedibus ambulasse.

12 Frugalitas. Erat illi peregrinationis comes vnus amicus Panætius philosophus, famuli quinq́, quorũ vno peregre defuncto, quoniã alium nolebat emere, è Roma accersijt, qui defuncti locum impleret.

13 Pecunia cõtempta. Quũ Numantini viderentur inexpugnabiles, vt qui multos Romanorũ duces superassent, populus Scipionem iterũ consulem fecit ad suscipiendum hoc bellum. Cæterum quum multi gestirent exire in militiã, idq́ senatus fieri vetuisset, quasi Italia futura esset deserta, ac ne pecunias quidem ex ærario sumere passus est, sed vectigales prouentus, quorũ tẽpus nondũ excesserat, assignauit, At Scipio pecunijs quidem sese negauit egere, suas enim & amicorũ satis futuras. De militibus negatis questus est, bellum enim esse difficile. Quod si priores, inquit, ob hostium fortitudinem toties victi fuerunt, difficile bellum est, quia cum talibus pugnandum erit: Sin ob ciuiũ nostrorum ignauiam, æque difficile est, quia taliũ opera in bello sumus vsuri.

Posteaq̃ venit in castra, multámq; illic licentiã, 14
lasciuiẽ, superstitionẽ ac luxum offendisset, diui- Disciplina militaris
nos ac sacrificos cum lenonibus protinus eiecit.
Quin & vasa omnia iussit amoliri, excepta olla,
veru & poculo fictili. Ex argenteis, poculũ libra-
rũ non amplius duarum permisit si quis habere
vellet: balneis vti vetuit. Qui vngerẽtur, iussit vt
ipsi sese fricarent. Iumentis enim, quia manib⁹ ca
rent, opus esse alio à quo fricentur. Edixit vt mili-
tes stantes pranderent opsoniũ nõ igni coctum,
cœnarent aũt discũbentes, panem aut pultẽ so-
lã, & carneis assas siue elixas. Ipse vero sago cir-
cũtectus obambulabat per exercitum, dicens se
lugere exercitus dedecora.

Quum Memmij cuiusdam tribuni militũ iu- 15 Lux⁹ dãnatus
mẽta intercepisset, vasculis lapideis refrigerãdo
vino paratis, ac poculis Thericleis, hoc est opero-
se factis onusta: Mihi quidẽ, inquit, ac patriæ dies
triginta, tibi ipsi vero per omnem vitam, quũ ta-
lis sis, teipsum inutilem reddidisti. Significãs bel-
lum quod pro patria gerebatur, mẽsem fortasse
duraturum. Parum aũt esse quod tum militẽ præ-
staret inutilem, sed multo grauius, quod si perge-
ret esse talibus moribus, perpetuo ciuis inutilis
esset futurus.

Alteri cuidam scutum pulchre ornatum osten- 16 Spes in clypeo
tanti, Scutum quidem, inquit, ô iuuenis bellum
est, at decet virum Romanum in dextra potius
quàm læua spem collocare. Clypeus enim sini-
stra geritur, gladius dextra.

Cuidam vallum gestanti, qui se dicebat onere 17
vehementer premi, nihil mirum, inquit, quando Valli fiducia.
isti ligno magis quàm gladio fidis. Significãs ideo

vallũ plus habere ponderis, quia plus apud illum valeret. Quod si gladijs fiderent milites, nihil esset opus vallis.

18 Vincere sine cæde Quum videret hostes despōdere animum, aiebat sese vt tuto veniret, mora tēporis emisse, addens bonum ducem perinde vt medicum, nō nisi in extrema curatione ferrum adhibere. Nihilominus per occasionem adortus Numantinos, terga illos dare compulit.

19 Dux oĩa facit Quum seniores Numantini victis suis ignauiã exprobrarent, qui nũc eos fugissent, quos toties in fugam verterant, Numantinus quidam respondisse fertur. Nunc quidem oues eædem sunt, sed alius pastor: Significans Scipionem ducem esse causam mutatæ fortunæ bellicæ, licet ijdem essent milites.

20 Libere Numantia capta, quum iterũ triũphasset Scipio, incidit illi controuersia cum Caio Graccho, tum pro senatu, tum pro belli socijs. Id moleste ferens populus, tumultuabatur: Scipio vero conscenso suggesto, Me, inquit, nec castrorum vociferatio vnq̃ terruit, nec tumultus hominũ terrebit, quibus Italiã sciō nō matrē esse, sed nouercã: Significãs eos qui publicis patrię cōmodis obstreperent, non esse vere Italos, sed alienigenas. Valerius refert illũ dixisse, Nunq̃ eos metuam solutos, quos huc alligatos adduxi. Denotãs eos adductos fuisse captiuos, qui in victorem ferocirent.

21 Iis vero qui Graccho aderãt vociferãtibus occidendũ esse tyrannũ: Merito, inquit Scipio, qui patriam oppugnãt, me prius volunt è medio sublatum. Neq; enim Romam posse cadere stante Scipione, neq; Scipionem viuere collapsa Roma. In

hoc catalogo multa admixta sunt, quæ non sunt apophthegmata.

22 Moderate
Scipio Africanus consulatum appetebat, verũ vbi sensit Pompeium amicum alijs fauere candidatis, ipse à petitione destitit, dicẽs eum consulatum sibi nõ tam gloriæ futurum si adipisceretur, q̃ molestum & inauspicatum, si refragante Pompeio consequeretur. Maluit consulatum cedere, q̃ amicum perdere.

23
Quum in Africa Pompeij partes sequutus, res parũ prospere gessisset, & Hispaniã petens intellexisset nauim qua vehebatur, ab hostibus captã, gladio præcordia sua transuerberauit. Deinde Cæsarianis militibus quærẽtibus vbi est Imperator: Imperator, inquit, bene habet. Suprema vox morientis declarauit animũ meliore fortuna dignum.

CAECILIVS METELLVS

1 Arguta
Cæcilius Metellus quũ loco munito cogitaret admouere exercitũ, ac cẽturio dixisset ipsi, Si decem modo hominum iacturam facere velis, capies locum: interrogauit eũ, nũ ipse de numero decẽ vnus esse vellet. Hoc & alteri tribuitur.

2 Silẽtiũ ducis
Tribuno militum cuidã è iunioribus percontanti Metellũ quid esset facturus, Si eius rei, inquit, scirem mihi tunicam esse consciam, exutam in ignem coniecissem.

3 Simultas a rogo deponenda
Quum Scipioni viuẽti fuisset inimicus, mortẽ tamẽ illius grauiter tulit, iussitq́ filios vt subeuntes pheretrũ funus Scipionis efferrent, addens se Romanæ ciuitatis nomine gratiam habere dijs, quod Scipio apud alios nõ esset natus. Sentiẽs Romam non futuram fuisse incolumem, si talem ducem habuissent hostes. Simultatẽ oportet morte

finiri, amicitiam non item.

C. MARIVS

4 Improba cura. C. Marius obscuro genere natus, facinorum militarium cōmendatione ad rempubli. accessit. Ac primū maiorem petijt ædilitatem. Vbi sensit ea spe frustrari sese, eodem die minorem ambijt: & hac frustratus, haud tamen desperauit se Romæ ciuitatis primatem fore, docens quantum in rebus humanis valeat improbitas.

5 Curatio morbo grauior. Quum in vtroq; crure varices haberet, nullis vinculis alligatus præbuit sese medico secandū, ac nec suspirio emisso, nec adductis superciliјs, chirurgi curationē pertulit. Cæterum quū medicus ad alterum crus trāsiret secandum, vetuit dicens, curationē non esse tanto dignam cruciatu.

6 Seuere & pudice. Lusius Mario ex sorore nepos, quū Marius iterum consul esset, vim admouit militi cuidam adolescēti, nomine Trebonio. At is Lusium interfecit. Id factum multis incusantibus, nō inficiatus est adolescēs se ducem suum interfecisse, sed causam addidit, ac probauit. Marius itaq; quū iussisset adferri coronam, pro facinore in bello preclare gesto dari solitam, Trebonio imposuit, graui exēplo monens cæteros, ne simili modo tentarēt adolescētium pudicitiam, quādo non solum absoluit, verūetiam coronauit eum, qui & Imperatoris cognatum, & ducem suum ferro necasset.

7 Sitis. Quum castrametatus esset aduersus Teutonas, in loco qui minimū habebat aquæ, militibus dicentibus se sitire, ostendit illis flumen proxime hostium vallum labens: illinc, inquit, vobis potus sanguine venalis est. At illi iusserūt, vt se quò vellet duceret, donec liquidum haberēt sanguinem,

nec totus adhuc præ siti diriguisset.

Mille Camerinos qui se in bello aduersus Cimbros, strēnuos viros præstitissent, honore Romanis æquauit, idq; præter omne ius. Ad eos vero qui factum hoc reprehendebant, respondit se ob armorum strepitum legum vocem exaudire non potuisse. 8 Arma nō audiunt leges.

In bello ciuili quum fossa cinctus obsideretur ab hostibus, continuit sese, tēpus expectās opportunum. Popedio autem Siloni dicēti, Si magnus es Imperator ô Mari, descēde in conflictum: Imò tu, inquit, si magnus es Imperator, coge me nolētem ad certamen venire. 9 Retortum.

CATVLVS LVCTATIVS

Catulo Luctatio in bello Cimbrico iuxta flumen Athesim exercitum habente, quū Romani viderēt barbaros transire conātes, retrocesserūt, quādoquidem illorum impetum sustinere nō poterant: ipse celeriter sese ad fugientiū primos cōtulit, vt non hostes fugere, sed ducem sequi viderētur. Hoc stratagema est, non apophthegma. 10 Callide.

C. POPILIVS

C. Popilius missus erat ad Antiochum regem, epistolam ferens à senatu, qua iubebatur exercitum ex Aegypto abduceret, nec Ptolemæi filios orphanos regno spoliaret. Quum vero rex illum per medium exercitum ad se accedentem procul humaniter salutasset, non resalutato rege literas reddidit. Quibus lectis quum Antiochus diceret se consultaturū, daturumq; responsum, Popilius virga quā tenebat ducta linea cinxit regē, dicēs: Hic igitur stans consulta, & responde. Omnibus viri spiritū admirātibus, posteaquam Antiochus 11 Animose.

spopondisset se facturũ quæ Romanis viderẽtur, ita demũ salutauit illũ & amplexus est Popilius.

LVCVLLVS

12 Supstitiōis cōtēptus. Lucullus quũ in Armenia cum decem milibus armatorũ,& mille equitibus aduersus Tigranem tenderet,centum quinquaginta hominum milia habẽtem in exercitu,pridie nonas Octobres,quo die prius Scipionis copiæ deletę fuerant,quodam admonente, quod Romani diem illum vt nefastum & inauspicatum metuerẽt: Ergo,inquit,hodie alacriter pugnemus, vt hunc quoq; diem ex nefasto funestóq;, Romanis hilarem & auspicatum reddamus.

13 Fortiter.f At quum Romani cataphractos præcipue formidarent,bono animo illos esse iussit:plus enim negocij futurum in spoliandis illis,quàm in vincendis.Significans plenam armaturam nihil profuturam hosti in pugna,quum esset ignauus,sed victori profuturam ad prędam.Quumq; primus in collem ascendisset,speculatus hostium tumultus exclamauit,Vicimus cõmilitones. simulq; impetu facto in hostes,quum nemo irruentis impetum sustineret,quinq; tantum Romanos qui ceciderant,amisit,hostium vero centum milia trucidauit.

14 Cura militis. Lucullus Impetator ad direptionem incitantibus,dixit se malle vnum militem Romanum ex hostium manibus eripere,quàm vniuersas hostiũ fortunas sibi vindicare.

15 Animose. Archelao qui iterum à Mithridate defecerat, asseueranti,si in Ponto Lucullus cõspiceretur,fore vt omnia subderẽtur imperio Romano:respõdit Lucullus,Non cedo Archelaë venatoribus au

dacia, vt relictis feris ad vacua illorũ lustra progrediar. Iã enim Mithridates Pontũ reliquerat.

Romani quum in pugna cum Tigrane, hostiũ peditum centum milia trucidassent, paucis equitum fuga seruatis, quũ ex ipsis non amplius centum essent vulnerati, interfecti quinque, dicebant sese erubescere, quod in tam vilia mancipia strinxissent ferrum. 16 Hostis pudendus.

Quum œconomus Lucullo cœnã modestã apparasset, accersitum obiurgauit: illo dicente, non putabam sumptuoso apparatu opus esse, quum solus esses cœnaturus: Quid ais? inquit Lucullus, an ignorabas apud Lucullum hodie cœnaturum Lucullum? 17 Splendide.

Quum Græcos quosdam per dies aliquot magnifice tractasset, atque illi dicerẽt, se mirari, quod tantum impendiorum sua causa faceret, Nonnihil, ô hospites, vestra causa, sed maxima pars Luculli gratia. 18 Splendide.

SYLLA

Sylla cognomento Felix, inter felicitates suas, duas præcipuas ducebat, alterum quod Pium Metellum haberet amicum, alterum quod vrbem Athenarum non subuertisset. 19 Felicitas.

Quũ Sylla defectus necessarijs cogeretur etiã dijs dicata tangere, Caphim amicũ Delphos miserat, vt pecunias ac donaria ad se perferret. Quibusdam vero dicentibus intra templum auditum citharæ sonitum, quod ostentum interpretabantur, quasi Apollo citharœdus indignaretur, Caphis audita perscripsit Syllæ: cui facete rescripsit Sylla, Quin tu Caphi potius interpretaris istud esse signum gaudentis & exultantis dei, quàm in- 20 Ostentũ cõmode interpretatum.

dignantis. Itaq; perinde vt deo hilariter tribuente, tu quoq; bono animo pecunias accipe.

21 Fiducia sui. Quum ad sociale bellū magnis cū copijs missus esset circa Limernam, è vasto terræ hiatu magnus ignis emicuit, cuius flamma ad cœlum perueniens cōstitit. Id vates interpretati sunt, quod vir bonus, aspectu eximius & admirādus, principatum adeptus præsentibus turbis ciuitatē liberaturus esset. Hoc audito Sylla, Ille, inquit, ego sum. Nam illi erat peculiare comā habere aureā, igniq; cōcolorem: nec se ait suæ virtutis pudere, qui res tam multas tamq; præclaras gessisset.

22 Scelerosis vti. Quum milites in bello sociali Albinum virum pretoriū fustibus mactassent, Sylla tam atrox facinus impunitum reliquit, dicens se illis posthac promptioribus vsurum in prelijs, dum peccatum fortiter gerendo rem studebunt pensare.

23 Militariter. Quum Atheniēses ad Syllam duos tresve misissent de pace tractaturos, atq; illi nihil adferrēt, quod ad incolumitatē ciuitatis faceret: sed Theseum, Eumolpum, & res aduersus Medos gestas verbis inanibus iactarent, Abite, inquit, o beati, istasq; orationes vobiscū referte. non enim discēdi cupidus huc missus sum à populo Romano, sed vt rebelles subuertam.

24 Animose. Apud Orchomenum quū milites longius euagarentur, ordinibusq; perturbatis fugam caperent, Sylla ex equo desiliēs, arrepto vexillo in hostem conuolat, ita vociferās, Mihi quidem, ô Romani milites, hic pulchrū est mori: vos interrogati quo loco ducem vestrum amiseritis, memineritis dicere, apud Orchomenum. Hac voce suos reuocauit.

Quum Mithridates Syllæ processisset obuiam, 25 Victor ferox.
dextramq; porrexisset, Sylla non resalutauit, sed percontatus est, num a bello desisteret his conditionibus, quas cũ Archelao pactus esset. Obticescẽte Mithridate, Quibus pace opus est, inquit Sylla, eos priores loqui conuenit: victori silere satis est. Rursus quum Mithridates varijs coloribus excusaret quę gesta fuerant, Olim, inquit, audiui, nunc experior te singulari eloquẽtia pręditũ, qui tam nefarijs factis colorem inuenire potueris.

Lucius Sylla cognomento Felix, quum cogitaret de occidendo C. Cæsare, amicis ne id faceret 26 Prouidẽtia
dehortantibus, indignum enim esse talem necare puerum, Desipitis, inquit, si in hoc puero non videtis multos inesse Marios. Deprehẽdit in eo excelsam indolem nullis honoribus satiandam, vt qui vixdum pubescẽs sacerdotiũ ambierit. Idem populum Romanum subinde monete solet, cauerent puerum male præcinctum.

M. ANTONIVS

M. Antonius filium habebat ex Fuluia. Is puer 1 Filius patri similis.
Philotæ dederat ingẽtem vasorum vimq; quũ ille recusaret accipere, metuens ne pater tantam filij liberalitatem non probaret, Quid times, inquit puer, accipere? An nescis eũ qui dat, filium esse Antonij?

Ipse Antonius quum esset prodigiose profusus, 2
dicere solet, Amplitudinem imperij Romani nõ Liberalitas
per ea quæ acciperet, sed per ea quæ daret, illustrari. Ea vox excelsi animi videri poterat, nisi ab Antonio fuisset profecta.

Geminius in Græciam profectus ad Antoniũ, 3
quoniam suspectus erat Cleopatræ, quod eò ve- Libere.

nisset Octauiæ causam acturus, diu repulsus ac varijs modis delusus, tandem in conuiuio iussus causam aduētus dicere, ita respondit, Cætera, inquit, Antoni sobrię sunt orationis, nec huius temporis, verū illud vnum & sobrius & ebrius scio, bene successura omnia si Cleopatra remittatur in Aegyptū. Moxq; Romam se recepit, metuens sibi ab Antonio. Nam Cleopatra in conuiuio gratias egit, quod rem aperte dixisset, nulla vsus circuitione. At sic agere gratias erat minari malū. Sciebat Geminius q̄ esset illis inuisa veritas.

In terrestri prælio appa ret virtus. 4 Quum Antonius appararet classe cum Cæsare confligere, quidam tribunus militum vir fortis & armis exercitatus, Antonio prætereunti corpus suum multis cicatricibus insignitum ostendit, dicens, ô imperator, quur his vulneribus aut huic gladio parum fidis, in lignis fragilibus spem reponis? Sine Phœnices & Aegyptij classe pugnēt, nobis Romanis terrā da, in qua cōsueuimus vel hostem vincere, vel mortem oppetere.

Mors spontanea. 5 Cleopatra metuēs Antonij sæuitiam confugit in monumentum demissis cataractis, misitq; qui dicerent illam spontanea morte perisse. Id credēs Antonius, & ipse sibi parans adferre vim, dixit, ô Cleopatra nō doleo quod te caream, nam mox vnà futuri sumus, sed quod ego tantus imperator fortitudine victus sum à fœmina. Victum se putabat, quod illa prior spōtaneæ mortis gloriam occupasset.

Callide. 6 Quum Augustus eam inuiseret, exigeretq; ab illa rationes, Seleucus vnus è ꝓcuratoribus ipsius indicauit aliquid esse subtractum ab ipsa. Illa in procuratorem insilijt, & arrepto hominis crine

crebris ictibus pulsauit os. Hæc quum Augustus ridens conatus esset inhibere, Illa, an non, inquit, permolestum est, ô Cæsar, quum tu me digneris inuisere, seruos meos heram incusare, quod nonnihil muliebrium ornamẽtorum subtraxerim, nõ ea quidẽ mihi, sed vt Octauiæ & Liuiæ munuscula dem? Hoc commento persuasit Cæsari se de vita cogitare, quum mori decreuisset.

CASSIVS

Cassius etiamnum puer, Faustum Syllæ filiũ, inter æquales de patris monarchia gloriãtem nõ tulit, sed colaphos impegit. Eius rei cognitionem quũ Pompeius ad se recepisset, accitis ambobus pueris, Cassius ausus est dicere, Eia Fauste, aude rursus coram hoc ea verba proferre, quibus iritatus in te fui, vt iterum tibi percellam os. Inerat Cassio natiuum quoddã odium tyrãnidis, vt iam tum appareret illi non defuturum animũ ad interficiendum Cæsarem. 1 Indoles in puero mira.

Idem quum Rhodum insulam vi cepisset, & in ingressu salutaretur rex atque dominus, Nec rex sum, inquit, nec dominus, sed regis ac domini interfector. 2 Tyrannidis osor.

M. CRASSVS

M. Crassus ille diues, magnam seruorum turbam domi alebat, quorum præcipuam agebat curam, discentibus astans, interdum & ipse docens eos, dicens hanc oportere præcipuam esse patrisfamilias solicitudinem, quòd sint rei familiaris animata instrumẽta. Idẽ sensit Aristoteles. 1 Seruorum cura.

Hæc vox probata est, sed illa dãnata, quod negabat quenquam pro diuite habendum, qui non posset priuatis facultatibus exercitum alere. 2 Diuitię immodicæ.

3 Inuidia eleuat
Aegre ferens Pompeio Magni cognomen delatum, decretumq; triumphũ, Romano cuipiam dicenti, Iam aderit Pompeius Magnus: quantus tandem, inquit? Sentiens illũ corpore cæteris parem, animo nihilo maiorem.

4 Recõcilia- tio
Quum Pompeius & Crassus in consulatu collegæ decessuri essent magistratu, Cneus Aurelius quidam subito in forum procurrens clamauit, sibi visum in somnis Iouem iussisse, ne prius se magistratu abdicarent, quàm in gratiam rediissent. Idem flagitante populo Pompeius nihil motus est, At Crassus surgens vltrò collegæ dextrã porrexit, dicens, nihil, ô Quirites, me indignũ facturus mihi videor, si prior cum Pompeio in gratiã rediero, quẽ vos etiamnũ impuberem Magnum cognominastis, cuiq; prius triumphũ decreuistis, quàm in senatum allectus esset.

5 Senex ædificator
In Parthos proficiscens quũ Deiotarum extremæ iã senectutis, nouam vrbẽ condere videret, Quid est, inquit, ô rex hoc rei, quod quum hora diei iam adsit duodecima, nouam vrbẽ extruere institueris? Ad hæc arridens Deiotarus, Imò quid tibi in mentẽ venit imperator, vt quũ haudquaq̃ sis, vt videtur, matutinus, tamen in Parthos cum exercitu properes? Nã id tẽporis Crassus sexagesimũ agebat annum. Hora quæ nobis duodecima est in meridie, olim erat extrema diei.

6 Militariter
Quũ Parthi per legatos denunciassent, vt suæ ætati cõsulens à bello abstineret, insolẽter respõdit, In Seleucia istis mãdatis respõsum dabimus. Hic Agisis legatorum vnus sublata manu mediam palmam ostendens, prius, inquit, in hac manu nascentur setæ, quàm tibi Seleuciam conspi-

ciendi sit futura potestas.

Conflicturo cum Parthis exta è manibus deciderunt: hoc cæteris vt inauspicatū ostentū interpretantibus, ac preliū dissuadētibus, huiusmodi, inquit, incōmoda multa nobis senectus adfert. At arma mihi nunq̄ è manibus ceciderunt. 7 Senex bellator

Quum Publius Crassi filius fortissime in bello & pugnasset & cecidisset, hostes caput iuuenis hastæ impositum gestantes proxime ad Romanos accedebant, insultantes, rogantésq; quo genere iuuenis ille fuisset ortus, neq; enim fieri posse, vt ex patre tam ignauo & imbelli talis filius nasci posset. Hoc tam tristi spectaculo nihil cōmotus Crassus, per omnes ordines concionatus est clamans, Meus hic priuatus dolor est Romani, mea hæc calamitas, meus hic peculiaris luct⁹, cæterum publica ciuitatis salus & gloria, in vestra incolumitate, vestráq; virtute sita est. 8 Fortiter

Marcello ac Domitio Pompeium in senatu rogantibus, num proximis comitijs petiturus esset consulatum, forte, inquit, petam, forte non petā. Rursus idem percontantibus, à bonis, inquit, ciuibus petā, à malis nequaquam. Quum hæc responsa vt ambigua ac superba multos offenderent, Crassus idem percontantibus respondit. Si è repub. fore iudicauero, petam: sin minus, à petendo abstinebo. 9 Ingenue

SERTORIVS

Sertotius quum Pompeij milites varie dispulsos superasset, multis occisis, audissetq; aduentare Metellum cum alijs copijs, diremit prælium, reuocatisq; suis dixit, Ego puerum hunc, nisi superuenisset anus illa, verberib⁹ castigatum domū 10 Vetul⁹ dux

remisissem. Pompeium pueri nomine signãs, Metellum vetulum anus.

11 Patria dulcis Idem sæpe victor ad Pompeium Metellumq; misit, offerens se paratum redire in vrbem, si sibi permitteretur: dixitq; malle se Romæ ignobilissimum ciuem, quàm exulem omnium aliarum ciuitatum imperatorem nominari.

12 Conuiuia pudica Admonere solet suos ne quid in conuiuio prçter decorũ vel fieret vel diceretur, præsertim à iurgijs & obscœnitate temperare. Nec ipse quicq̃ tale sustinebat vel audire vel videre.

M. BRVTVS

1 Vltio decorũ M. Brutus rebus in summã desperationẽ adductis, quũ è ducibus atq; amicis paucos apud se haberet, sublatis oculis in cœlũ stellis plenũ, dixit hunc versiculum Græcũ è tragœdia quapiã. Ζεῦ μὴ λάθοι σε, τῶνδ᾽ ὃς αἴτιος κακῶν. i. Ne te latuerit ô supreme Iuppiter Horum malorum quisquis autor extitit. Velut imprecans Cæsari vindictam à dijs. Volumnius narrat illum & alterum dixisse carmen, sed negat se meminisse.

2 Mors destinata Quodam ex his qui aderant prçcipuo, monente, vt illinc fugeret Brutus: prorsus, inquit, fugiẽdum, sed manibus, non pedibus: Significãs morte spontanea vitandam Cęsarianorũ tyrannidem.

3 Clementer Quum inter coniuratos deliberaretur, an vnà cum Cæsare occidendus esset Antonius, Brutus dissuasit, dicens hoc negocium quod pro legibus ac iure susciperetur, oportere omni carere iniuria. Noluit vir optimus cædem in plureis ꝓferri. At hæc clementia male cessit illis.

4 Vltimũ prælium initurus, dehortantibus qui-

buſdā ne ſeſe tāto diſcrimini cōmitteret: Hodie, inquit,aut recte erit,aut nihil curabo. Significās ſe aut victorem fore,aut non victurū.Mors autē adimit omnium malorum ſenſum. Aut vincere,aut mori

Huius vxor Portia Catonis filia, poſteaquam ſenſit cōſpiratum de Cæſare interficiendo:ea nocte quæ præceſſit diem in quo Cæſar occiſus eſt, egreſſo cubiculū Bruto,cultellum tonſorium velut vnguiū reſecandorū gratia popoſcit,eóq; quaſi forte de manibus elapſo ſeipſam grauiter vulnerauit. Mox Brutus clamore ancillarū in cubiculū reuocatus, obiurgare eā cœpit, quod tonſoris ptæripuiſſet officium. Hic illa clam marito, Nō hoc,inquit, temere feci:nā experiri volui, ſi quod conſtitutū eſt,parum ceſſerit ex ſententia, quàm æquo animo meferro ſim peremptura. 5 Fides vxoria

Idem dixit ſibi videri eum ætatis florem male collocaſſe qui nihil negaret. Inutilis eſt verecundia quæ obſtat quo minus negemus obſequium ad inhoneſta vocanti. 6 Pudor inutilis

APOPHTHEGMATVM VARIE MIXTORVM LIBER SEXTVS

IN HIS quæ ſequūtur clariſſime adoleſcēs miraberis quædā dicta nec Scythis nec Cyclopib⁹ digna:ſed memēto tum exceptis aliquot,nō homines,ſed mera portenta rerum ſummā tenuiſſe:ſiue quòd tales militū

temeritas asciſceret, ſiue quod immodica poteſtas niſi adſit animus philoſophiæ præſidijs diligenter præmunitus, tales reddat. Quanquam & ab illis prodigioſe malis quædam dicta geſtáq; ſunt nõ indigna imitatiõe. Poſtremo turpitudinis alienæ ſpecies velut in theatrũ producta, deterret à vitijs, & ad virtutis ſtudiũ extimulat ingenia nõ omnino deplorata. Hunc igitur poſtremũ librũ puta eſſe menſæ ſecundæ bellaria, in quibus quędam apponũtur vt tollas, quædã vt guſtes, nonnulla vt ſpectes tantũ. Malo enim te ſuauiter affectum, q̃ ſaturum onuſtũq; dimittere. Quod ſi quædam apponentur leuia ridiculáq;, mimorum, coquorũ, equiſonũ, ſcurrarũ, ac meretricũ, decet omne conuiuiũ hilaritas, ſed præcipue menſas ſecundas. Quanquã & à leuiſſimis perſonis nõnũq̃ dicuntur, quæ nemo ſapiens cõtemnat. Nec ignotas olim moriones, ſaltatriculas, & ſimios ſub conuiuij finem induci ſolere. Non laboro ſi adſit hilaritas, modo abſit omnis obſcœnitas. Fortaſſis exiſtet qui deſideret ordinem: & hoc, & ſi quid aliud videbitur reprehenſione dignum, excuſabit ſecundarum menſarum libertas.

TIBERIVS CAESAR

1 Libere — Tiberio Cæſari contanter & ægre ſuſcipienti delatũ imperiũ, quidã in os auſus eſt dicere, Cæteri quod pollicẽtur, tarde præſtant: tu quod præſtas, tarde polliceris. Notata eſt illius ſimulata contatio dettectantis quod cupiebat.

2 Modeſte — Cuidam à quo fuerat dominus appellatus, denunciauit, ne ſe amplius contumeliæ cauſa nominaret. Quanta modeſtia in tanto principe! Nunc quidã nihil audire poſſunt, niſi ſacras ma-

iestates, gratiosas celsitudines, & reuerendissimas dominationes.

Idem dicentē sacras tuas occupationes, inter- 3 Modeste
pellauit, iussitq; nō sacras dicere, sed laboriosas. Rursum alterum dicentē, se ip so autore adisse senatum, correxit, autore mutans in suasorem.

Quum iocis, conuitijs, famosis carminibus, ac 4
rumoribus frequenter impeteretur, amicis ad vl- Leniter
tionē hortātibus respōdit, in ciuitate libera linguam mentémq; liberas esse debere.

Quin & senatu de huiusmodi criminib⁹ ac reis 5
flagitante, nō tantū, inquit, habemus ocij, vt im- Leniter
plicare nos pluribus negocijs debeamus. Si hanc fenestram aperueritis, nihil aliud agi sinetis.

Diogenes grammaticus sabbatis Rhodi dispu 6
tare solitus, Tiberium ad se venientem, vt ipsum Ciuilis
extra ordinē audiret, non admisit, sed per seruulū vltio.
suū in septimū distulit diē. Is quum Romam venisset, & pro Cæsaris foribus adstaret, cupiēs illū salutare, Tiberius iussit, vt post septimū annum rediret. Nec alia pœna tantam grammatici superbiam vltus est.

Præsidibus onerandas tributo prouincias sua- 7
dentibus, scripsit, Boni pastoris esse tōdere pecus, Exactio moderata
nō deglubere. hoc est lanā nō pellē detrahere.

Quoniā tyro in castris auidius bibebat vinū, 8
militari ioco ꝓ Tiberio, Claudio, Nerone, dictus Iocus ex
est, Biberius, Caldius, Mero. deprauatione.

Theodor⁹ Gadareus Tiberij in rhetoricis præ- 9
ceptor, animaduertens in puero sanguinariū ingenium sub specie lenitatis latitās, subinde inter
obiurgādum appellauit illū πηλὸν ἅιματι συμ- Crudelitas
πεφυρμένον, id est lutum sanguine maceratum. tecta.

Hic initio principatus miram lenitatem præ se tulit, sed progressu temporis ad immanem crudelitatem deuenit.

10 Crudeliter. Quum audisset quendam è reis nomine Caruilium sibi mortem conscisse priusq̃ esset damnatus, exclamauit: Caruilius me euasit. Adeo leue supplicium esse iudicabat mortem.

11 Crudeliter. Quum custodias recognoscentem quidam rogaret, vt supplicium maturaret, respondit, nódũ tecum redij in gratiam. Humanitatis officiũ ducens, si damnatum cito occidisset.

12 Indoles malefica. Tiberius perspecto Caligulæ ingenio, fero, ac malefico, subinde prędicabat, se natricem reipublicæ, & Phaetontem orbi terrarum educare. Natrix serpentis genus est.

13 Medicina. Tiberius Cæsar & illud dixisse fertur, eũ hominem sibi videri ridiculum, qui sexagesimũ prætergressus annũ, manum porrigeret medico. Sentiens hominem tam grandem oportere iam scire quomodo sibi mederi debeat. Porrigunt manum medico, qui consulunt illum, explorantem pulsus venarum.

C. CALIGVLA

1 Surdus delatori. Cómentarios ad matris fratrumq́ suorum calumnias pertinentes, ne cui post modũ delatori testiúe maneret vllus metus, conuectos in forũ, & ante clare testatus deos, neq̧ legisse se, neq̧ attigisse quicq̃, concremauit. Quin & libellũ de sua salute oblatum non recepit, cótendens sibi nihil admissum cur cuiquam inuisus esset. Negauit se delatoribus aures habere. Hæc boni principis videri poterant, nisi fingerentur.

2 Quum audiret forte reges qui officij causa in

vrbem aduenerant, inter se super cœnã de nobilitate generis concertantes, exclamauit Caligula, De cœlo venit nobis rex. & adiecit carmen Homericum, Tyrãnica Vox

εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς. Id est, Vnus dominus sit, vnus rex.

Nec multũ abfuit, quin statim diadema sumeret, speciémq; principatus in regni formã cõuerteret.

3 Liuiam Augustam proauiam suam appellare consueuit Vlyssem stolatum, vafriciem ac fraudulentiam illius notans: hoc tantum interesse, quod vt fœmina stolam gestaret. Versutia

4 Dicebat se nihil magis in sua natura probare, quàm ἀδιατρεψίαν, hoc est, inuerecundiam. Pudor enim vt multis ad honestas actiones obstat, ita nonnũquam improbæ mentis homines à turpibus reuocat. Vox carnifice quàm imperatore dignior. Impudẽtia

5 Antoniæ auiæ pro sua autoritate monenti vt quædam secus ageret: Memento, ait, mihi omnia in omnes licere. Talia portenta tum principum titulo pertulit mundus: quæ non cõmemoratem, nisi vt ex his principibus prodigiosę feritatis, horror incutiatur. Vox tyrãnica

6 Quum destinasset interficere fratrem suum, eumq; suspicaretur sese medicamentis præmunire, ita locutus est, Antidotum aduersus Cæsarem? Timebat ille venenum, quasi Cæsar non posset alio quouis modo trucidare quem vellet extinctum. Crudeliter & impie

7 Vir quidam prætorius valetudinis causa secesserat in Anticyram petito à Cæsare cõmeatu. Is quum sæpius peteret prorogari commeatũ, man- Crudeliter.

dauit interfici,& adiecit necessariã sanguinis esse missionem, cui tam diu non profuisset hellebo- rum. Solent enim medici in morbis validioribus venarum incisione vti. Et in Anticyram nauiga- bant quibus opus erat purgatione.

8 Hostis populi Illud è tragœdia subinde iactabat, Oderint dum metuant. Hanc ne quis miretur, eiusdem vox fuit, Vtinã populus Romanus vnicam cer- uicem haberet. Hanc emisit, infensus turbæ fa- uenti Venetæ aurigarum factioni, quum ipse fa- ueret Prasinæ.

9 Profusio Luxu prodigioso vtẽs, vt calidis frigidisq; vn- guentis lauaretur, preciosissimas margaritas ace- to liquefactas sorberet, conuiuis ex auro panes & obsonia apponeret, nũmos non mediocris sum- mæ è fastigio basilicæ Iulię per aliquot dies spar geret in plebem, Liburnicas naues, gemmatis puppibus, versicoloribus velis fabricaretur, sub- inde dicebat, aut frugi hominem esse oportere, aut Cæsarem.

10 Iocus in- sanus. In auctione Apronius quidã vir prætorius dor mitans capitis motu nutabat. Id animaduertens Caligula, præconem admonuit, ne illum sibi nu- tantem præteriret: nec hoc monere desijt, donec ignoranti tredecim gladiatores sestertium nona- gies addicerentur.

11 Rapacitas Aleam ludens, plus mendacio atq; etiam periu rio lucrabatur: & quodam tempore proximo col- lusori demandata vice sua, progressus in atrium domus; quum prætereuntes duos equites Roma- nos locupletes sine mora corripi confiscariq; ius- sisset, exultabundus in domum redijt, glorians se nunquam prosperiore alea vsum.

CLAVDIVS CAESAR

Græculus quidam causam agens apud Claudiũ 12
Cæsarem, inter altercandũ per calorem hanc vo- Libere
cem in illum emisit, καὶ σὺ γέρων εἶ καὶ μωρός,
id est, & tu senex es, & stultus. Vsq; eò summa po
testas ob stultitiam & passim & propalàm eui-
luerat, vt hæc in os dixerit, non senator, sed igno-
tus græculus, & dixerit impune.

Quum censor equites recognosceret, & in his 13
reperisset iuuenem probris coopertum, sed quē Pater iu-
pater probissimũ affirmabat, sine ignominia di- dex.
misit. Id amicis mirantibus, habet, inquit, censorē
suum. Autoritatem suam in parētem transtulit.

Alium corruptelis adulterijsq; famosum nihil 14
aliud q̃ monuit, vt aut parcius ætatulę indulge- Lenitas
ret, aut certe cautius, addiditq;, Quare enim ego praua.
scio quam habeas amicam? censorem grauem.

Narcissum ab epistolis, & Pallantē à rationib⁹ 15
sic adamauit, vt eos nō solū amplissimis pręmijs, Peculatus
verūetiā quęstorijs pętorijsq; ornamētis decreto dissimu-
senatus ornari libēter passus sit: ad hæc tantum latus
rapere & acquirere, vt illi querenti de fisci exi-
guitate quidam nō absurde dixerit, abundaturũ
fiscũ, si à duobus libertis in cōsortiũ reciperetur.

Quum cuidā notam appositam, deprecātibus 16
familiaribus ademisset, litura tamē, inquit, extat. Infamia
Sentiens etiam remissa culpa, manere tamen in- non de-
famiæ prioris vestigium. Alludēs ad scripturam, letur.
quæ licet spongia deleatur, aut graphio radatur,
relinquitur tamen lituræ rasuræq; vestigium.

Hic temulentus aliquādo dixit, sibi fatale esse, 17
vt coniugum flagitia ferret, deinde puniret. Ea Ebrietas
vox terrorem non mediocrē iniecit Agrippinæ. loquax

SEXTVS NERO

1 In Cn. Domitium Sexti Neronis atauum, cui
Iocus ex nomine. cognomen fuit Aenobarbo, L. Crassus orator dicebat, non esse mirandum quod æneam haberet barbam, cui os ferreum, cor plumbeum esset. Os ferreum obijciés propter summam impudentiã, cor plumbeum ob ingenij stuporem. Quidam illum pro Nerone Aenobarbum appellarunt, atq; hoc erat vnum è duobus conuitijs quæ indignissime tulit. Alterum erat, ꝙ increpitus esset malus citharœdus.

2 Quum ex more cuiusdã capite damnati causæ
Clementer subscripturus esset Sextus Nero, Vtinam, inquit, literas nescirem. Vox parsimoniam humani sanguinis promittens, si ex animo prodisset.

3 Puerũ Sporum exectis testibus in muliebrem naturam transfigurare conatus est. Addita dos, additum flammeum, addita celeberrima nuptiarum solẽnitas. Quid multis? palàm pro vxore habuit. Hinc fertur cuiusdam nõ inscitus iocus, Bene agi potuisse cum rebus humanis, si Domitius Neronis pater talem habuisset vxorem. Sentiens exitio totius orbis natum Neronem. Is nunquam fuisset natus, si pater Spori similem habuisset vice coniugis.

4 Nũquam cuiquam officium delegauit, nisi hæc
Rapacitas adijceret, Scis quibus mihi est opus, & hoc agamus, ne quis quid habeat. Vox prædone quàm principe dignior.

5 Quodã in colloquio ꝓferẽte Grecũ versiculũ,
Crudeliter. ἐμοῦ θανόντ☉- γαῖα μιχθείτω πυρί. Id est, Me mortuo, terra misceatur incendio. Subiecit, imò, ἐμοῦ ϗ ζῶντ☉-, id est, me etiam

viuo. Quibus portentis aliquando committitur respublica.

6 Quum nihil flagitiorum sibi non permitteret, elatus tanto rerum successu, dicebat nemine principum ante ipsum scisse quid sibi liceret. Verum qui hoc dixit, sensit tandem quid vicissim liceat populo in malum principem. Licentia principis.

7 Quum incendisset vrbem, spectabat, dicens se flammę pulchritudine delectari, atque interim suã canebat Halosin, hoc est, Troianę vrbis excidiũ quod descripserat.

8 Isidorus Cynicus transeuntem in publico clara voce corripuit, quod Naupli mala bene cantaret, sua bona male disponeret. Nauplus erat Palamedis pater, qui filij præter meritum damnati necem magno Græcorum exitio est vltus. Solet autem Nero tragœdias cantare. Libere.

9 Notatus est & a Dato Atellanarum histrione, qui recitãs canticum quoddam, ὑγίαινε πάτερ ὑγίαινε μῆτερ, ita demõstrauit, vt bibentẽ natantemque faceret, exitiũ C. Claudij & Agrippinæ significans. Nam Nero C. Claudium veneno sustulit, Agrippinam naufragio. Et in clausula cantici recitans, Orcus vobis ducit pedes, gestu senatum notauit histrio, subindicans illis a Nerone imminere perniciem. Libere.

10 A mathematicis audierat fore, vt aliquãdo desiceretur imperio, eoque Græcum Iambicum dimetrum identidem vsurpabat,
τὸ τέχνιον πᾶσα γῆ τρέφει, Id est,
Terra quæuis artem alit,
Putans se tantum profecisse in arte canendi, vt etiam si exigeretur, in quauis regione ob musi-

ces peritiam posset haberi in pretio. Quumque imminentibus qui illum insequebãtur, de salute desperans, cogitaret sibi vim adferre, subinde dicebat, Quantus artifex pereo.

11 Scenicus princeps. Quondam theatro clam illatus, Scenico cuidam populo placẽti inuidit, eiq; nuncium misit qui diceret illum abuti Cæsaris occupationibus.

12 Monopolia fœda. Quoniam ex annonæ caritate quidam ditescebant aulici, multum & hinc inuidiæ Neroni conflatum est. quum forte accidisset, vt in publica fame diceretur Alexandrina nauis appulisse, iactatum est illam aduexisse puluerem luctatoribus aulicis. Quo dicto simul notatum est in Cæsare rerum scenicarum studium, & monopolia quorundam per Cæsaris fauorem publico dãno lucrantium.

13 Princeps auriga. Statuæ eius a vertice currus appositus est, cũ inscriptione Græca. Nunc demum agon est, trahe tandem. Notatum est in Cæsare aurigandi studium, simulq; denunciatum periculum.

14 Parricidiũ exprobratum. Alteri cuidam statuæ & ascopera alligata est cum hoc titulo, Ego quid potui? Sed tu Culleum meruisti. Solent olim parricidæ Culleo insui, & Nero matrem occiderat. Culleus itaq; sese excusans dicit, Ego quid potui? paratus si quis te insuat: sed siue insuaris, siue non, tu tamen Culleũ meruisti. Potest hoc & ad reipublicæ personam accomodari.

15 Salse. Columnis statuarũ illud ascriptum est, Galli te cantando excitarũt. Indignissime tulerat Galliarum defectionem: proinde decreuerat Gallos omnes Romæ agentes contrucidare, prouinciãq; exercitui diripiendam tradere.

Noctu quidam simulabant se sæuire in seruos, petebantq; vindicem. Vindex autem erat defectionis in Neronem dux. Et hoc ioco notabatur iam non ferenda Cæsaris tyrannis. 16 Salse.

Quum ex oratione Neronis qua in Vindicem perorabat, recitaretur in senatu, daturos pœnas sceleratos, ac breui dignũ exitium facturos, exclamatum est ab vniuersis, Tu facies Auguste. Quæ vox bifariam potest accipi, Tu facies vt dent pœnas, aut tu dabis pœnas. 17 Ambigue dictum.

In Oedipode fabula, quam Nero nouissimam recitauit, in hoc versu decidisse legitur. 18
θανεῖν μ' ἄνωγε, σύγγαμος, μήτηρ πατήρ. id est Iussit mori me, mater, vxor, & pater.
Nam & Oedipus patrem occiderat insciens, matrem vxorem duxerat. Ita Nero sciens Claudiũ patrem occiderat, matrem constupratam interfecerat, & Octauiam vxorem indignis tractarat modis. Omen exitij.

Desperatis rebus noctu adijt hospitia singulorum de fuga consulturus: quum fores omnium occlusas reperisset, reuersus in cubiculum comperit & custodes diffugisse direptis etiam stragulis, & amota veneni pyxide, quam in extremum casum parauerat: mox Mirmillonem nomine Spiculum requisiuit, vel alium quemlibet, cuius manu periret: ac nemine reperto, Ergo ego, inquit, nec amicum habeo, nec inimicum? Decretum erat eam beluam publico orbis odio immolare. 29 Destitutus vndique.

In fuga quum Phaon libertus hortaretur, vt in specũ egesta harena conderetur, negauit se viuum sub terrã iturum. 20 Sepultura viui.

21 Aquam e lacuna villæ cuidam subiecta potaturus manu hausit: Et hic est, inquiens, Neronis decocta. Nam repererat vt aqua decocta gratiã haberet crudæ immissa in poculum niue.

Deliciæ versæ in amarorem.

22 Vbi sensit equites appropinquare, quibus mãdatum erat, vt illum viuum attraherent, versum homericum protulit:

ἵππων μ' ὠκυπόδων ἀμφὶ κτύπος οὔατα βάλλει.

Simulq; ferrum iugulo adegit.

23 Ingressus Centurio quum semianimem reperisset, & penula ad vulnus apposita simularet se venisse in auxilium, nihil aliud respõdit, q̃, sero. &, hæc est fides. Sermo ambiguus est: potest intelligi sero venisse, qui iam ad morientem venerat: & sero venit, qui in hoc venit, vt viuum attraheret. Item hæc est fides, potest esse expostulantis de fide amicorum. At Nero sensit se nihil illius verbis credere: eiusq; rei argumentum esse vulnus in iugulo letale.

Neronis extremæ voces.

24 Quum genethliaci Chaldęi Agrippinæ matri Neronis respondissent, imperaturum quidem filium, sed occisurum matrem, Occidat, inquit, modo imperet. Tam impotens erat in fœmina dominandi sitis, & habuit quod optauit.

Ambitio.

25 Eadem quũ iussu Neronis occideretur, ac Centurio ferrum in mortem destringeret, ventrem ostendens clamabat: Hunc percute, hic est ferro fodiendus, qui portentum illud genuit.

26 Nero in magna erat inuidia, quod Burrũ principem virum crederetur occidisse, veneno faucibus illito, quasi remedium adhiberetur. Ad hunc quum Nero visendi gratia venisset, auersatus est illũ Burrus, cui scelus iã erat intellectũ, multaq;

Fortiter.

percontanti, nihil aliud respondit, q̄, Ego bene me habeo. Mira etiam in moriente lenitas.

Idem in Claudij stultitiam subinde iocabatur productione syllabę, quum diceret, posteaquam desijt inter viuos mωrari, prima syllaba producta. Moros enim Græce fatuum sonat, inde finxit morari pro stultum agere, quemadmodum nos a poeta poetari, a iuuene iuuenari. 27 Ioc⁹ i mortuum.

Sunt qui putent hoc clam & inscio etiam Seneca fuisse decretum, vt occiso Nerone occideretur & Piso, mox imperium Senecæ deferretur. Interea vulgabantur verba Flauij, qui dixerat, ad dedecus nihil referre, si citharœdus dimoueretur, & tragœdus succederet. Nero cithara, Piso tragico ornatu canebat. Sensit vtrūq; pariter indignum imperio. 28 Salse.

Quum de coniuratis agerentur quæstiones, Subrius Flauius tribunus interrogatus a Nerone, quibus causis adductus ad obliuionem sacramēti processisset: oderam te, inquit, nec quisquā tibi fidelior militum fuit, dum amari meruisti: odisse cœpi, postquam parricida matris & vxoris, auriga & histrio & incendiarius extitisti. Negant in ea coniuratione quicquam accidisse Neroni grauius, qui vt ad patrāda facinora promptus erat, ita audiendi quæ patraret insolens. 29 Libere.

Eodem tēpore Sulpitius Asper Centurio, percontanti Neroni cur in cędem suā cōspirasset, nō aliter, inquit, tot flagitijs tuis subueniri poterat. 30 Libere.

Vestinus consul quū eodem die omnia munia consularia obisset, e cōuiuio repente ad mortem raptus est. Cōuiuæ nihil aliud q̄ exitiū expectabant. Horum pauorem irridens Nero, dixit illos 31 Ioc⁹ crudelis.

satis supplicij fuisse pro epulis consularibus. Dicas hoc a clemente dictum, si cętera Neronis facinora spectes.

32 Nero matrē occiderat, vnde Africanus quidā ita consolatus est hominem, Orāt te Cæsar Galliæ tuæ, vt felicitatem tuam fortiter feras.

OTHO

1 Omē exitij Otho Syluius Imperator quū in augurando tēpestas esset orta, atque ipse grauiter prolapsus, identidē obmurmurasse dicit, τί μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς; id est, quid mihi cū longijs tibijs? Sentiēs se frustra sacrificijs & piaculis conari placare manes Galbæ. Sed de hoc plura nobis dicta sunt in Chiliadibus.

2 Mors destinata. Idē vbi iam mori destinasset, sensit eos qui ab ipso deficere & abire cœptabant, pro desertoribus corripi ac detineri: vetuit ne cuiq̄ fieret iniuria, dicens, adijciamus vitæ & hanc noctem. & in profundā vesperam vsq; patente cubiculo, si quis adire vellet, potestatem sui cōueniendi fecit.

3 Fides I milite. Multis Othonē rogantibus ne deposito imperio exercitū ac remp. desereret, quidā e gregarijs militibus sublato ense dixit, Scito Cęsar sic ꝑ te omnes animatos esse. moxq; seipsum iugulauit.

4 Moderate. Otho iam destinata morte Cocceium fratris filium ad se vocatum sic adhortatus est extremis verbis, O fili, habuisse te patruum Cæsarem, nec prorsus obliuiscaris, nec admodum memineris. Noluit illum prorsus obliuisci, ne desereret curā suorum. rursum noluit valdę meminisse, ne mortem patrui vlcisceretur.

VESPASIANVS PATER

1 Flauio Vespasiano quum adolescens quidā gra

tias ageret pro impetrata præfectura, quoniam vnguento fragrabat, & nutu contemptus est, & grauiter increpitus. Mallem, inquit Vespasianus, allium oboluisses. mox & literas concessas reuocauit. Vnguentũ olere.

2 De iurgio quodam inter senatorem & equitẽ Romanum, ita pronunciauit, vt diceret nõ oportere maledici senatoribus, remaledici ciuile fasq; esse. Prerogatiuam enim dignitatis ipse sibi ademit qui lacessiuit. Venia lacessito.

3 Idem de Licinio Mutiano notæ impudicitiæ viro, clam apud cõmunem amicum conquerens, addidit clausulę, Ego tamen vir sum. Notans obtrectatorem esse patum virum. Simile est illud Maronis. Leniter.

Parcius ista viris tamen obijciendo memento.

4 Saluius Liberalis, quũ in defensione diuitis rei oblique mordens dixisset, Quid ad Cæsarem, si Hipparchus sestertium milies possidet? Notans Vespasianum velut inhiantem rei facultatibus: Cæsar non modo non offensus est, verumetiã dictum approbauit, quasi simpliciter prolatum. Leniter.

5 Quoniam rapacissimum quenq; promouere solet, vt mox ditatos condemnaret, vulgo dictus est officiarios suos habere pro spongijs: quod veluti spongias & siccos madefaceret, & humentes exprimeret. Rapacitas.

6 Rusticus quidam quoniam gratuitam libertatem suppliciter petens a Cæsare, repulsus est, nõ veritus est clare dicere, Vulpes pilos mutat, non mores: exprobrãs illi naturæ rapacitatem, quasi mercede data concessutus fuisset, quod gratuito negabat. Auaritia in principe.

7 Lepide. A cõsulari viro Menstruo Floro monitus plau stra potius;quã plostra dicẽda,postridie illũ pro Floro Flaurum salutauit, ciuiliter alludens ad illius curiosam admonitionem. Veteres in quibusdam pro diphthongo sonabant o, vt Clodius pro Claudius.

8 Festiue. Mulier quædam dixerat se deperire amore Vespasiani:ei perductæ quũ pro cõcubitu sestertia quadraginta donasset, roganti dispensatori, quo titulo vellet eam summam rationibus inferri, dixit, Vespasiano adamato.

9 Ioc⁹ ex Homero. In quendam proceræ staturæ, sed improbius natum,torsit illud carmen Homericum,

μακρὰ βιβὰς, κραδάων δολιχόσκιον ἔγχος. id est.

Longam hastam quatiẽs,diductis passibus ibat.

10 Lepide. In Cerylum libertum,sed prædiuitem, qui vt aliquando subterfugeret ius fisci imperialis, cœpit se pro ingenuo ferre,eoq; mutato nomine pro Cerylo dici voluit Laches, torsit versiculos ex fabula quapiam, vt opinor.

ω λάχης λάχης,

ἐπὰν ἀποθάνῃς αὖθις ἔσσῃ κήρυλος. Id est.

O Laches Laches,

Vbi mortem obieris, rursum eris tum Cerylus.

Significãs illi nihil profuturũ immutatũ nomẽ.

11 Auare. Quidam e charis Vespasiani ministris apud ipsum pro quodã quẽ fratrẽ suũ esse simulabat, intercedebat,vt illi procuratio cõmitteretur. Id sentiens Cæsar,candidatũ solũ ad se vocauit,exegitq; pecuniam quam ille suffragatori suo pepigerat:ea accepta mox ordinauit. Huius rei ignarus minister,rursus interpellauit pro fratre. Cui

Vespasianus, Alium, inquit, tibi fratrem quære: hic quem tuum putas, meus est.

In itinere quodam mulio desilijt, quasi calceaturus mulas, sed re vera, vt adeūdi litigarori spatium moramq; præberet. At Cæsar dolū suspicatus, interrogauit mulionem, quanti calceasset, pa ctusq; est lucri partē. Hoc si fecit vt suos corrigeret, ciuilitas fuit: sin vt eo emolumēto fieret ditior, sordidum erat. 12 Sordide

Instituerat vectigal è lotio. Sup hoc à filio monit⁹ dissimulauit, donec prima pēsio esset soluta Eam pecuniā adm ouit ad filij nares, sciscitās nū odore offenderetur. Negante illo, Atqui hæc, inquit, è lotio est. 13 Sordide

Legatis nunciantibus decretam illi publice nō mediocris summæ statuam, iussit vt eam continuo ponerent: & cauam ostendēs manum, Ecce, inquit, parata basis. Significans vt eam pecuniā quam in statuā decreuissent impēdere mortuo, viuo darent in manum. 14 Auare

Quum Cæsarū mausoleū repēte patuisset, tū stella crinita apparuisset, alijs irerpretātib⁹ Cæsaris iteritū portēdi, ille facete iterpretat⁹ est, pri⁹ ostētū ad Iuliā Caluinā ptinere, q̄ ea esset de gēte Augusti: posterius ad Parthorum, siue, vt Aurelius Victor tradit, Persarum regem, qui capillatus esset. 15 Ostentorū interpretatio.

Quum morbus ingrauesceret, dixit: Puto deus fio: significans se moriturū. Solent enim extincti Cæsares publicis ceremonijs in deorum cœtum referri. 16 Iocus in morte

Quum vehementer angeretur vitiatis intestinis, nihilo secius imperatorijs muneribus funge- 17 Stātē mor

batur, adeo vt lecto decumbens audiret legationes, & amcis hortantibus vt sibi parceret, respõdit Imperatorem stantem mori oportere.

VESPASIANVS FILIVS

Cæsaris affabilitas 1 Vespasianus filius quum admoneretur ab amicis quod plura polliceretur interpellantibus quã præstare posset, respõdit. Non oportet quenquã à Cæsaris colloquio tristem discedere.

Benignitas 2 Super cœnam aliquando recordatus, quod eo die nemini quicquam præstitisset, memorandam illam meritoq; laudatam vocem ædidit, Amici diem perdidi.

Dexteritas 3 Idem dicere solet se maximum falsarium esse potuisse, quod omnium chirographa quæ vidisset, facillime imitaretur.

Cæsar innocens 4 Quum febre corrept9, lectica à loco in quo tũ erat transferretur, dimotis plagulis cœlum suspexit, questusq; est sibi immerẽti vitam eripi, quũ nullum per omnem vitam extaret factum cuius pœniteret, vno duntaxat excepto. Id cuiusmodi fuerit, nec ipse prodidit, nec quisquam coniectare potuit. O Cæsarem longissima vita dignũ.

DOMITIANVS

Lepide 5 Domitianus Cæsar initio principat9 quotidie sibi secretum horarium sumere cõsueuit, nec interim aliud quã muscas captare, easq; stilo præacuto configere: vt cuidam interroganti, esset ne quis intus cũ Cæsare, Vibius Crispus lepide responderit, Ne musca quidem.

Minæ in principem 6 Iusserat edicto excidi vineas, quod studio colẽdi vineta, negligerentur arua. Hoc edictũ reuocauit ob sparsos libellos in quibus habebantur hi versiculi.

κἤν με φάγῃς ἐπὶ ῥίζαν ὅμως ἔτι καρποφορήσω
ὅσσον ἐπισπεῖσαι καίσαρι θυομένῳ

Hoc epigramma fertur in hircum arrodentē vitem. Hircus aūt Baccho immolabatur, quod admorsu lædat vineam. Ad Cæsarem accommodarunt, pro σοι τράγε mutantes καίσαρι.

Notans Metium quendam sibi immodice placentem, dicere solitus est, Vellem tam formosus esse, quàm Metius sibi videtur. 7 Lepide

NERVAE COCCEI

Quoniā sub Nerua Cocceio bono Cæsare, multorum nomina falso deferebantur, Fronto consul palàm dixisse fertur: malum esse eum imperare, sub quo nemini quicquam concessum sit: sed longe peius sub eo viuere, sub quo maxima sit licentia quibuslibet. Inhumanitatis est, si princeps nihil indulgeat amicis ac familiarib. sed perniciosum est, illis licere quicquid libet. 8 Prīceps indulgens

TRAIANVS

Traianus aliquando in cōuiuio proposuit amicis, vt decē nominarēt quib⁹ crederēt rerū summā recte delegari posse: quū illi silerēt, Decem, inquit, à vobis posco, ego vnicum habeo Seuerianum: Solum illum imperio dignum iudicans. 9 vnus eximius

ADRIANVS CAESAR

Moriens dixit illud vulgatum, Turba medicorum Cæsarem perdidit. Arbitror illum huc detorsisse Græcum prouerbium, πολλοί στρατηγοὶ καρίαν ἀπώλεσαν, πολλοὶ δ' ἰατροὶ τὸν βασιλῆ ἀπώλεσαν. Quanquā & hodie verū est turbā medicorum multis causam esse mortis. 1 Medicorū turba

In senatu frequenter dicere solet se sic gesturum principatum, vt sciret rem populi esse, non suam priuatam. Nimirum attigit hoc, qđ vnū di- 2 Princeps

ſtinguit regem à tyranno.

3 Clementia Imperator creatus adeo contempſit inimicos vt vni quem habuerat capitalem, forte obuio, dixerit, Euaſiſti. Principibus in priuatis offenſis debet eſſe ſatis, potuiſſe vlciſci.

4 Affabilitas In colloquijs etiam humillimorum mire ciuilis erat, eosq; deteſtari ſolet, qui hanc humanitatis voluptatem ipſi inuiderent hoc prætextu, quod dicerent principis maieſtatem vbiq; ſeruandam.

5 Animi bona Dionyſius Mileſius ſophiſta inſignis, in Heliodorum quem Adrianus Cæſar vnice amabat, tor ſit hoc dictum: Cæſar poteſt honorem ac pecunias largiri, rhetorē facere non poteſt. Cæſar enī Heliodorum ſtudio verius quàm iudicio fecerat magiſtrum epiſtolarum.

6 Iuſte Romæ quum in ſpectaculo populus clamore flagitaret, vt aurigam qui placuerat, liberum eſſe iuberet, per tabellam reſpondit, iniquū eſſe quod peterent. Si enim ſeruum alienum libertate donaret, fieret iniuria domino. Dicas hunc abhorruiſſe ab omni violentia.

7 Vota morientis Seuerianum & Fuſcum huius nepotē, eō quod moleſte ferre viderentur Commodum Lucium imperij ſucceſſorem deſignatū, iuſſit occidi: quorum ille nonagenarius erat, hic annos natus decem & octo. Senex autē quum eſſet iugulādus, popoſcit ignem, incēſoq; thure, dixit: Vos dij teſtor, me nihil ſceleris cōmiſiſſe, nec aliud imprecor Adriano, niſi vt quum volet mori non poſſit. Idq; euenit, adeo vt barbar⁹ conductus qui ferro mortem pro beneficio daret, aufugerit.

8 Lepide Quidam caneſcens ab eo quiddam petierat, & repulſus eſt. Is quum aliquanto poſt idem pe-

teret, sed capillitio nigro (Nam id tinctura fecerat) Cæsar agnoscēs faciem, Iam istuc, inquit, negaui patri tuo.

Quodam tempore quum seruum suum videret inter duos senatores ambulātem, misit qui illi colaphum impingeret, diceretq;, Noli inter eos ambulare, quorum adhuc potes esse seruus. simul senatoriæ dignitati consulens, & serui castigans insolentiam, quam de Cæsare hero sumpserat. 9 Serui principū elati

Commodum Aelium Verum iterum cōsulem fecerat, eumq; imperio destinauerat: quē quum cerneret nec animo nec corpore satis validum, dicere solet, In caducum parietem nos inclinauimus, ac perdidimus quater milies HS, quod populo ac militibus pro adoptione dedimus. Vere præsensit Commodum inutilē imperio, sed sero. 10 Impar principatui

Florus hos versiculos scripserat in Cæsarem. 11 Honesti labores
Ego nolo Cæsar esse
Ambulare per Britannos
Scythicas pati pruinas. Cui Cæsar respondit,
Ego nolo Florus esse
Ambulare per tabernas,
Latitare per popinas,
Culices pati rotundos.
Sentiēs se honestas occupationes præferre inutili turpiq; ocio.

Dicere solitus est, sibi molestū esse, si quē videret tristē, quū tamē omnes doctos vexaret quæstiunculis, sed vexatos donauit aliquo munere. 12 Princeps nulli molestus

Cuidā vxor sua per literas exprobrarat, quod lauacris ac voluptatibus detētus ad se redire nollet. Id per frumentarios resciuerat imperator. itaq; commeatum petenti, exprobrauit lauacra 13 Curiositas

& voluptates. Tum ille, Num & tibi ò Cæsar scripsit vxor mea quod mihi? Notans curiositatẽ principe indignam.

13 Lusus in morte. Sub mortem his versibus lusisse dicitur.

Animula, vagula, blandula,
Hospes comesq; corporis,
Quæ nunc abibis in loca,
Pallidula, rigida, nudula,
Nec vt soles, dabis iocos.

14 Præscientia Aiunt illum ex Matheseos peritia præscisse futura, ac Verum non fore longæuum, Vergiliano carmine prædixisse,

Ostendent terris hunc tantum fata, neq; vltra
Esse sinent.

15 Breuis ęui Cuidam illos Vergilij versus ad Verum accommodanti,

Manibus date lilia plenis, &c.

Cum irrisione respõdit, Ego mihi diuũ adoptaui, non filium. Huc alludens, quod Imperatores referri soleant in numerum diuorum, sed à rogo.

16 Principis delectus Ad alterum ipsum consolari volentem, hoc argumento, quod diceret genesim Veri nõ esse recte collectam, eoq; spem esse illum diu victurũ: istuc, inquit, tu facile dicis, qui patrimonij tui, nõ reipub. quæris hæredem. Sentiens magni referre vt bonus princeps quàm diutissime viuat.

17 Libere Transeuntẽ mulier quædam appellauit, Audi me Cæsar. Is quum respondisset, non est ocium: Illa clamauit. Noli ergo imperare. Ad hanc vocẽ restitit, & audiuit mulierẽ. Hoc & alij tribuitur. neq; quicquam vetat, idem à pluribus vel dici vel fieri.

COMMODVS AELIVS VERVS

1 Aelius quum esset peregrinis voluptatibus deditus, uxori cõquerẽti dixit: Patere me per alias exercere cupiditates meas. Vxor enim dignitatis nomen est, non voluptatis. Vxoris te uerentia

2 Quum morbo grauaretur, sæpe dicere solet, principem sanum mori debere, non debilẽ, quòd superiores imperatores plerique violenta morte perissent. Eamque mortem vt breuem simul & inexpectatam C. Cæsar optauit, & obtinuit. Mors principis

ANTONINVS PIVS

3 Adamabat illam Scipionis celebratissimã sententiam, subinde dicens se malle vnum seruare ciuem, quàm mille hostes occidere, pacem videlicet bello præferens, & in ipso bello sentiẽs hãc oportere primam esse ducis curam, vt quàm minima ciuium iactura paretur victoria.

4 Quum Apollonius rhetor e Chalcide accitus, ad Tiberinam domum in qua tum Cæsar habitabat, à Cæsare vocatus vt illi M. Antoninum traderet instituendum, dixisset, Non magister ad discipulum, sed discipulus ad magistrum venire debet: risit hominis magniloquentiam, dicens: Facilius fuit Apollonio è Chalcide venire Romam, quàm ex ædibus suis in palatium. Merces Apollonium attraxerat Romam, non reipublicæ studium. Magniloquentia irrisa

5 Quum M. Antoninus fleret educatorem suũ mortuum, & adolescens ab aulicis ministris reuocaretur à declaratione pietatis erga nutricium, Permittite, inquit Antoninus, prius illi vt homo sit, neque enim vel philosophia vel imperium tollit affectus. Humane

6 Quondam quum Omuli visens domum, ac mi

Libere

ratus colūnas porphyreticas, quæsisset vnde eas haberet, Omulus ei respōdit, Quum in ædes alienas veneris, & surdus & mutus esto. Sentiens eū in alieno priuato nō oportere esse curiosum. Hoc tam libero ioco non est offensus Imperator.

7 M. Antonini vxor Faustina male audiebat vul

Dos regnū

go. Itaq; hortantibus amicis, vt eam repudiaret, si nollet occidere, respondit, Si vxorem, inquit, di mittimus, reddamus & dotem. Dotis nomine si gnans imperium, quod ab socero volente Adriano adoptatus acceperat.

8 Nihil solitus est agere nec in bellicis negocijs

Consilium multorum

nec in ciuilibus, de quo non prius conferret cum grauibus viris, dicens: Aequius est, vt ego tot talium amicorum consilium sequar, quàm vt tot ta les amici meam vnius sequantur voluntatē. Multum abhorrens à quorundam ingenio, qui cōsulto pileo suo, dicūt: Vos sedulo cōsulitis, sed aliud mihi suadet pileum meum.

9 Cassium senatorium virum occidi passus est,

Clementer

non iussit occidi, post etiam extinctum doluit, dicens voluisse se sine senatorio sanguine imperiū transigere. Mira clemētia in affectatorē imperij.

10 Biduo priusquam moreretur, admissis amicis

Filius solatiū mortis

aperuit sententiam suam de filio, eandem quam Philippus de Alexandro, dicens se æquo animo mori, quum filium relinqueret.

11 Alio quodam die dixit amicis, Quid me fletis,

Mors peregrinatio

ac non magis de communi morte pestilentiaq; cogitatis? Philosophia docuerat hominē & mortem contemnere, & res humanas ridere. Parātibus autem abire, dixit: Si iam me dimittitis, vale

vobis dico, vos præcedens. Facete petijt ab amicis discedendi veniam, ac veluti peregre profecturus iussit illos valere, submonēs interim fore, vt illi præcedentem sequerentur.

Rogatus cui filium commendaret, vobis, inquit, si promeretur, & dijs immortalibus. Fauorem noluit suæ autoritati tribui, sed filij meritis. 12 Modeste.

SEVERVS IMPERATOR.

De Seuero sic iudicauit senatus, illum aut nasci non debuisse, aut nō debuisse mori, quòd quū crudelis esset, tamen reipublicę videretur admodum vtilis ob alias virtutes. 1 Natura varia.

Quum milites Bassianum Seueri filium, Augustū cōsalutassent, eò quod pater pedibus æger bellum moraretur, iussit se deferri ad tribunal, simulq; adesse omnes tribunos, centuriones, duces, & cohortes, quibus autoribus hoc acciderat, sisti deinde & filium, qui augusti nomen non recusarat. Hic quum in omnes eius facti autores iussisset animaduerti, excepto filio, omnesq; ante tribunal prostrati rogarent veniam, Seuerus manu caput contingens, Tandem, inquit, sentitis caput imperare, non pedes. 2 Autoritas.

Celebratur & hoc illius dictū, Omnia fui, sed nihil expedit: Sentiens sese ex humili, per literarum ac militiæ officia plurimis gradibus fauore fortunæ ad imperij fastigiū fuisse perductū, sed nihil feliciter cessisse, aut nulla i re sibi placuisse. 3 Omnia expertus.

Vltima verba dicuntur hæc fuisse, Turbatam rempub. vbiq; accepi, pacatam etiam Britannis relinquo, senex, & pedibus æger, firmum imperium Antoninis meis relinquens, si boni erunt: imbecillum, si mali. 4 Virtus principis.

5 Symbolũ tribuno dari iussit, laboremus. Pertinax ad imperium ascitus, dederat, militemus. Illi placuit belli omen, huic pacis. Sublato nanque bello reditur ad agricolationẽ & opificia. Otiũ in pace, delicias alit, & omne flagitiorum genus.

Industria.

6 Epigramma quod in laudem Pescennini Nigri fuerat ascriptũ illius statuæ ad viuũ effictæ, quũ præfecti suaderent eradendũ, Seuerus noluit, dicens. Si talis fuit, sciãt omnes qualem vicerimus. Si talis non fuit, putent nos omnes talẽ vicisse.

Moderate.

PESCENNINVS NIGER

1 Pescenninus Niger consiliarijs addidit salaria, ne grauarent eos quibus assidebant, dicens iudicem nec dare debere, nec accipere. Vtinam hoc exemplũ imitentur hi qui vendentes officia spoliant iudicem, assessoribus interim rapto viuendum est.

Integre.

2 In Aegypto, quum Limitanei milites vinũ ab imperatore peterent: Nilum, inquit, habetis, & vinum quæritis? Aiunt enim aquam Nili tantæ esse dulcedinis, vt accolæ vina non desiderent.

Aqua pro vino.

3 Quum milites qui a Saracenis victi fuerant, dicerent, Vinũ non accipimus, pugnare non possumus. Erubescite, inquit Cæsar: illi qui vos vincunt, aquam bibũt. Nam Saracenis etiam hodie gustare vinum nefas est.

Seuere.

4 Palæstinis rogantibus, vt ipsorum censitio leuaretur, eò quod regio esset grauata, satis inclementer respondit, Vos terras vestras leuare vultis, ego etiam aerem vestrum censere cuperem.

Dure.

5 Imperatori creato, quũ quidam ei panegyricũ in ipsius laudẽ conscriptũ recitare vellet, dixit: Scribe Marij laudes, vel Annibalis, aut alterius

Viui docẽdi nõ laudãdi

ducis egregij vita functi, vt eum nos imitemur. Nam viuos laudare irrisio est, præsertim imperatores, a quibus speratur, qui timētur, qui possunt necare, qui possunt proscribere. Adiecit illud, Se viuum placere velle, mortuum etiam laudari.

Rogatus quid sentiret de Scipionibus, respondit illos sibi videri felices magis q̄ fortes, quod vterq; domi iuuentutem parum sancte transegerat. Sentiens imperatorem per omnem vitam in reipublicæ negotijs versari debere, nec a domesticis delicijs ad imperium accersi. 6 Grauiter.

ANTONINVS CARACALLVS

Antonini Caracalli nouerca, quū esset pulcherrima, veluti per imprudentiā corpus magna ex parte nudauit. Q uūq; dixisset Caracallus, Vellē si liceret: Si libet, inquit illa, licet. An nescis te imperatorē esse, & leges dare, nō accipere? ea mulieris vox Caracallū ad detestabile facin⁹ pertraxit. 7 Licentia principū.

Quū Antonin⁹ Caracallus ambitiose sibi multa cognomina assereret, Germanici, Parthici, Arabici, & Alemanici nomen ascriberet, Heluius Pertinax filius Pertinacis belle iocat⁹ fertur, adde etiā, inquit, si placet, Geticus Maximus. quòd Getam fratrem occidisset. 8 Salse.

Bassianus præfectus suadebat Caracallo, vt ad mitigādam inuidiam parricidij, fratrem Getam appellaret diuum. Sit, inquit, diuus, dum non sit viuus. & fratrem in diuos retulit. Nescit pietatis iura regnandi cupiditas. 9 Impie.

ANTONINVS GETA

Quum Antonini Getæ pater Seuerus destinasset omnes diuersarum partium occidere, inter suos dicere solitus est, Hostes vobis eripio, adeo 10 Prudenter.

consentiente Bassiano, vt liberos etiam illorum suaderet necari. Geta puer interrogauit quantus esset occidendorum numerus. Eum quum pater edidisset, rogauit num isti haberent parentes ac propinquos. quum respõsum esset habere, & quidem multos: plures ergo, inquit, in ciuitate tristes futuri sunt, quàm læti quòd vicimus. Valuisset cordatum pueri dictum, nisi quorundam crudelitas obstitisset.

11 Libere. Bassiano tum ioco tum serio dicenti, omnes cum liberis occidendos, Geta puer dixit: Tu qui nulli parcis, potes etiam fratrem occidere. Id dictum tunc contemptũ est, post cognitũ est fuisse vaticinium. Nam parricidium postea commisit.

ANTONINVS HELIOGABALVS

12 Tyrannice Senatum adeo contempsit, vt eos interdũ appellaret togata mancipia, veluti qui pristinæ dignitatis præter togas nihil retinerent.

13 Chara. Amabat sibi pretia rerum quæ mensæ apponebãtur, maiora dici q̃ essent, hanc esse dicens cõuiuio orexim, quod magis illa iuuant quæ pluris emuntur, vt ait Satyricus.

14 Profusio. Huic priuato quum quidam luxum illius admirans diceret, Non times ne fias pauper? Quid inquit, melius, q̃ vt ipse mihi hæres sim, & vxori meæ?

ALEXANDER SEVERVS

1 Superuacua officia. Et vrbem, & prouincias, & aulam suam purgauit hominibus non necessarijs, dicens malum pupillum esse imperatorẽ, qui ex visceribus prouincialium homines non necessarios, nec reipublicæ vtiles aleret.

2 In templis argenti minimum, auri ne guttu

iam quidem, aut bracteolam posuit, subinde repetens illud Persianum. Aurum in templis.

Dicite pontifices, in sanctis quid facit aurum?

Negabat se passurũ, vt ipsius dispositiones ab aulicis suis venderentur, id quod solent aliorum principum Liberti & Eunuchi. Eoq; nunquam illum fefellit quod proposuerat. 3 Cõstanter.

Assessoribus designauit sua salaria, quanquam dicebat illos potissimum promouendos, qui per se rempublicam gerere possent, non per assessores. Vnumquenq; hoc agere debere quod nosset. Prudentissimus iuuenis sensit hoc esse præcipuũ hulcus omnium rerumpublicarum, quod omnia munia per vicarios administrantur, interdum alteros ac tertios. Præfectus vrbis habet vicarium, & is vicarius rursus alterum vicarium, & hic rursus alium. Ac frequenter is qui & honore, & salario fruitur, minime ominum idoneus est ad functionem obeundam. Annotent hoc principes, qui subinde coguntur exactionibus grauare populum. 4 Vicarij graues.

Descriptum habebat, quid cui præstitisset: qui nihil aut minimũ petissent, eos appellabat dicẽs: Quid est quur nihil petis? An me tibi vis fieri debitorem? pete, ne priuatus de me queraris. Agnoscebat principem debere recte suo fungentibus officio: nec æquũ iudicabat, vt probe suo defunctus officio, priuatus egeret. 5 Benigne.

Militibus diligenter prospexit de commeatu, dicens se magis seruare milites quàm seipsum, quòd in his sita publica salus esset. Facilius est enim inuenire nouum imperatorem, quàm nouũ & exercitatum militem. 6 Militũ cura

7 Ouinius Camillus antiquę familiæ senator, homo delicatissimus, rebellionē moliebatur, tyrānidem affectans. Id quum Alexandro renunciatum esset, statimq; probatum, ad palatium eum rogauit, eiq; gratias egit, quod reip. curam, quæ bonis viris recusantibus imponi solet, sponte reciperet. Mox ad senatum processit, ac tanti sceleris conscientia trepidum, consortem imperij appellauit, in palatium recepit, ornamentis imperialib⁹, & melioribus q̃ vtebat̃ ipse, decorauit.

Clementer Profectionis comitem adhibuit. Quumq; imperator ipse pedibus iter faceret, inuitauit & Ouinium delicijs assuetum ad laborem, quem post quinque milia passuum cunctantem equo sedere iussit. Quūq; post duas mansiones equo etiam fatigatus esset, carpento imposuit. Hoc quoq; respuentem, ac imperiū tedio laborum recusantē, deniq; & mori paratum dimisit, ac militibus a quibus Cæsar præcipue diligebatur, commēdatum, ad villas suas tuto abire iussit. Sic illi cōmōstrauit, quid esset gerere imperium.

8 Sanct. Honores iuris & gladij nunq̃ vendi passus est, dicēs, Qui emit, & vēdat necesse est. Hoc ethnicus & iuuenis, quid iam decet principes Christianos?

9 Pie. Quum Christiani locum quendam qui publicus fuerat occupassent, contrà popinarij dicerent eū sibi deberi, rescripsit melius esse, vt quomodocunq; illic deus coleretur, quàm popinarijs dederetur.

10 Miles innoxius. In expeditionibus si quis de via in alicuius possessionem deflexisset, pro qualitate loci fustibus aut virgis cædebatur, aut alioqui condemnaba-

tur. Si dignitas personæ tales pœnas non recipiebat, grauissimis contumelijs afficiebatur, quũ diceret, Velles ne hoc in agro tuo fieri, quod facis in alieno? Clamabat sæpius, quod a Christianis audierat, idq; per præconem quoties aliquem emendabat, dici iubebat, Quod tibi fieri nolis, alteri ne feceris. Quid nunc dicemus de militibus Christianis, qui siue quò eant, siue redeant, furantur, rapiunt, constuprant, pulsant, abigunt pecora, pertusis vasis sinunt effluere vinũ? Quid multis? Crudelius tractant suos q̃ hostes. Et hoc hodie, si superis placet, appellatur ius militare, & ad hæc conniuent principes.

Vigilanter prouidit ne tribuni ducesve quicquam fraudarent de stipendijs militum, dicens, Miles non timet, nisi vestitus, armatus, calceatus & satur, & habens aliquid in zonula. Sentiẽs militem quum aliquid habet, metuere ne perdat: sed mendicitas ad omnem desperationem vocat armatum. 11 Militũ cura

Quum Antiochiam venisset, ac milites qui lauacris ac muliebribus delicijs vacauerãt, in vincula duci iussisset, orta seditione ab ea legione cuius socij erãt in vinculis, tribunal ascendit, ac vinctis omnibus ad tribunal adductis, circũstãtibus militibus, & quidẽ armatis, grauiter illos admonuit, vt meminissent Romanæ disciplinæ. Quũ loquentem milites tumultu interpellarent, nihil cõterritus, iussit vt tales voces ederent aduersus hostes, nõ aduersus imperatorẽ, minatus exautorationem nisi quiescerent. Ad hęc quũ vehementius etiã fremerẽt, ac ferro quoq; minarẽtur, Deponite, inquit, dextras, cõtra hostẽ erigendas 12 Seuere.

si fortes estis, me ista non terrent. Quum nō desineret fremere, exclamauit, Quirites, discedite, atq; arma deponite. Mox omnes non armis tantum, sed & sagulis militaribus depositis recesserunt, nō in castra, sed in varia diuersoria. Post tamen eius legionis militibus fidissimis vsus est.

13 Odium furum. Furti suspicione infames nec intueri sustinebat, adeo vt quum Septimius Arabinus, qui famosus crimine furtorum, sub Heliogabalo fuerat liberatus, inter senatores principem salutatū venisset, exclamarit, O numina, ô Iupiter, ô dij immortales, Arabinus non solum viuit, sed etiā in senatum venit. Fortassis de me sperat: tam fatuum, tam stultum me esse iudicat?

14 Corruptela. Dicere solet, solos fures de paupertate conqueri, dum ita student scelera vitę suæ tegere. Iactabat & sententiam notam furibus.
ὁ πολλὰ κλέψας, ὀλίγα δ' οὖς ἐκφεύξεται. id est, Qui multa tulerit, pauca dederit, effugit. Notans quosdam, qui tātum furantur, vt sit quo corrumpant iudicem aut actorem.

15 Regni stabilitas. Quum Māmea mater, vxorq; Mēmia obijceret, qđ nimia ciuilitate redderet potestatē molliorem: respōdit, sed securiorē, atq; diuturniorē: significās malū diuturnitatis custodē esse metū.

16 Fumi venditor. Vetronium Thurinum familiarem, quod his qui petebant aliquid a Cæsare, vendidisset suum patrocinium, mentiens interim multa, cōuincendum curauit, & conuictum damnatum ꝑ in stipite alligari iussit: supposito igni ex humida materia, præcone clamante, Fumo punitur, qui fumos vendidit.

17 Gemmas omnes quas reperit in palatio, ven-

didit,& aurum in ærarium contulit,dicens viris gemmas vsui non esse,matronas autē regias cōtentas esse debere vno reticulo atq; inauribus,& baccato monili,& corona in qua sacrificarent,& vnico pallio auro sparso,& cyclade,quæ pl⁹ sex vncijs auri nō haberet.Hic cultus hodie vix sufficit negociatorum vxoribus. Cultus Augustarum

Cursore nunq̄ vtebatur nisi seruo suo , dicens ingenuū currere nisi in sacro certamine non debere.Cocos itē,piscatores,fullones,& balneatores non habuit nisi seruos suos,nolens quenq̄ ingenuum sordidis ministerijs dehonestare. 18 Dignitas

Amicos & cognatos si malos comperisset,puniebat.Id si vetus amicitia aut necessitudo non patiebatur , à se dimittebat,dicens:His charior est mihi tota resp.Significans priuatos affectus vtilitati publicæ posthabendos. 19 Reip. prima cura

MAXIMINVS

Maximinus accepta legione,nullum laborem defugere solet,dum milites exercet,eisq; prospicit.Quum autem tribuni quidam eum reprehēderent,dicerentq;,Quid tantopere laboras,quū eius loci iam sis,vt ducatum possis accipere?Ego vero,inq̄t,quo maior fuero,hoc magis laborabo. 1 Industria

Exercebat lucta milites suos,multos ad terrā prosternens.Itaq; cunctis inuidentibus,tribunus quidā vasti corporis,notæq; virtutis,atq; ob hoc ferocior,dixit:Quid magni facis,si tribun⁹ tuos milites vincis?Tum Maximinus,Vis ne congrediamur? Quum prodisset,palma pectori impacta supinum reiecit,continuoq; dixit:Date aliū, sed tribunum. 2 Robur corporis

Quum nimium sideret corporis viribus , qui- 3

Libere dam in theatro ipso præsente Græcos versus recitauit, quorum hæc est sententia,

Elephas grandis est, & occiditur,
Leo fortis est, & occiditur,
Tigris fortis est, & occiditur,
Caue multos, si singulos non times.
Qui ab vno non potest occidi, à multis occidit.

4 Modeste Maximinus senior nunquam ad oscula pedum quenquã admisit, dicens: Dij prohibeãt, vt quisq̃ ingenuorũ pedib⁹ meis oscula figat. Et vbi sunt interim qui nõ solũ ingenuos, verũ etiã summos monarchas ad oscula non pedũ, sed calceorũ, nõ dicã admittũt, sed iuitãt, & quodãmodo cogũt?

GALIENVS

1 Reipublicæ neglectus Galienus prouinciarum defectionem, quasi leuissimarũ rerũ iacturam ioco solet eludere. Quũ enim nũciatum esset Aegyptum defecisse: Quid inquit, sine lino Aegyptio esse non possumus? Quũ vastatã Asiã Scytharũ icursionib⁹ accepisset: Quid, iquit, sine aphronitris esse nõ possum⁹? Perdita Gallia, arrisit dixitq̃, nõ sine trabeatis sagis tuta respublica est? Pessimi pricipis voces, cui quicquã chari⁹ est repub. Aphronitrum autẽ est spuma nitri, qđ in Asia laudatissimũ cõcrescebat.

2 Libertas exitiabilis Iunior patris mortẽ inultam reliquit. Itaq̃ quũ rex Persarum quasi captiuus per pompam duceretur, quidam scurræ miscuerunt se Persis, diligentissime scrutantes omnia, & cuiusq̃ vultum mira inhiatione cõtẽplãtes. Qui iterrogati quid agerẽt, Patrẽ, inquiũt, principis quærim⁹: notantes à Galieno neglectum fuisse. Id vbi delatũ est ad pricipẽ, scurras viuos exuri iussit. Exẽplũ impietatis in Cæsare, periculosæ libertatis i scurris.

Quum taurū ingentem in arenā misisset, pro- 3
dissetq́; ad eum feriendum venator, neque produ Lepide
ctum decies potuisset occidere, Cæsar coronam
venatori misit: mussitantibus cunctis quid rei es-
set, quod homo ignauissimus coronaret, Galie-
nus per curionem dici iussit, Taurum toties non
ferire difficile est. Ludens significauit graue dis-
crimē toties tauro occurrere, etiā si non ferias.

Quidā huius vxori gēmas vitreas pro veris vē 4
diderat. re comperta, mulier flagitauit vindictā.
Cæsar iussit hominē corripi, quasi leoni obiectu-
rus. Dein in caueā, dū impostor & popul⁹ expe- Pœna ridi
ctat terribilē leonē, prosilijt capus. Cunctis rē tā cula
ridiculā mirātib⁹, per curionē dici iussit, impostu
ram fecit, & passus est. Eadem opera fefellit im-
postorem, & irrisit vxorem.

Quum patrē Valerianum audisset extinctum, 5
vocem laudatissimā sine laude vsurpauit, dicēs. Impie
Sciebam patrem meum esse mortalem.

MARIVS

De Mario tyrānorū septimo dictū est, ꝙ vno 1
die fact⁹ est imꝑator, altero visus est impare, ter- Imperium
tio interēpt⁹ est à milite, qui ꝑcussur⁹ illū dixe- breue
rit, Hic est gladi⁹ quē ipse fecisti. Fuerat eñ opi-
fex ferrari⁹. Allusit autē interēptor ad illud pro-
uerbium, Tuo te gladio iugulo.

SATVRNINVS

Saturninus tyrannorum XXI, quum milites 2
illi peplum imperiale imposuissent, aduocata Ingenue
concione de seipso dixit, Commilitiones, bo
num ducē perdidistis, & malum principem feci-
stis. Ante fuerat dux egregi⁹: sed quoniā in impe
rio fuerat seuerior, ab iisdem à quibus imperator

factus fuerat, interemptus est. Non quiuis ad quoduis munus idoneus est.

ZENOBIA

Animose 3 Zenobia XXVIII mulier varijs nominib9 merito laudata, qnum ab Aureliano capta in cōspectū illius ducta fuisset, isq; dixisset, Quid ô Zenobia, ausa es nobis insultare Romanis Imperatoribus? Imperatorem, inquit, te agnosco, qui vinceris: Galienum, Aureolum, reliquosq; principes non putaui.

AVRELIANVS

4 Quum Tyanam venisset, eamq; occlusam reperisset, iratus dixit, Canem in hoc oppido non relinquam. Hac voce milites erecti sunt in spem prædæ, & Heradamon Tyanensis, metu ne cum cæteris occideretur, prodidit ciuitatem. Qua capta, Aurelius Heradamonem patriæ proditorem occidit. Militibus ex Cæsaris promisso direptionem oppidi flagitantibus respondit, Agite, Clementer canem me negaui relicturum: canes omnes occidite. Hoc pacto & proditori mercedem repēdit, & militum auaritiam elusit. Videtur autem hic sermonis color sumptus ab Hebræis, in quorum literis reges qui minantur internecionem, negāt se quenquam relicturos, vsq; ad mingentem ad parietem, canē hac periphrasi significātes.

DIOCLETIANVS

Imperare difficile 5 Diocletianus adhuc priuatus dicere solet, nihil esse difficilius, quàm bene imperare. Id Flauius Vopiscus in Aureliano tradit se audiuisse à patre suo: & addunt causam. Colligunt, inquit, se quatuor aut quinq;, simul consilium ad decipiendum imperatorem capiunt. Dicunt quid probandum

sit.Imperator qui domi clausus est,vera non nouit.Cogitur hoc tãtum scire,quod illi loquũtur. Facit iudices,quos fieri nõ oportet. Amouet à repub.quos debebat retinere.Ita,vt dixit Diocletian⁹,bonus,cautus,optimus vẽditur imperator. At vulgus ad imperatoris titulum satis esse putat nasci,aut eligi:nasci vtcunq;,eligi emptis suffragijs,ac solennibus ceremonijs cõfirmari.

TACITVS

Tacitus imperator fratri petierat consulatum, nec impetrauit.Ea repulsa adeo non fuit offensus vt vehementer etiam lætatus sit, dicens:Scit senatus,quem principem fecerit. 6 Leniter

PROBVS

Probus quum multa barbarorum loca purgasset latrocinijs,vbi peruenisset ad Isauros, dixit ab illis locis facilius arceri latrocinia,quàm tolli:Sentiens esse dandam operam ne latronib⁹ illuc esset aditus,néue iuuenes latrocinari discerent. Itaq; loca omnia quæ angustum haberent aditum,veteranis concessit,addens vt eorum filijab anno decimooctauo ad militiam mitterentur,ne ante latrocinari discerent,quàm militare. Hoc tum recte Probus,quum multum interesset inter militiam & latrocinium:nunc friuolũ est. 7 Sancte

Non patiebatur militẽ esse ociosum:sed multa opera militari manu perfecit,dicens,Annonã gratuitam militem comedere non debere. 8 Miles ociosus

Idem dixisse fertur,breui milites necessarios non habebimus.Sperabat tantam pacem, vt nihil opus esset exercitu. Hanc mentem vtinam deus immittat omnibus nostri seculi principibus. 9

FIRMVS

10 Vini patiẽs Firmus imperator vini patientissimus fuisse legitur, citra ebrietatem. Quondam à Barbaro vexillario prouocatus ad bibendum, duas vini situlas hausit, & postea toto conuiuio sobrius fuit. Quum vero Barbarus diceret, Quur nõ & fecẽ ebibisti? Stulte, inquit, terra non bibitur.

BONOSVS

11 Bonosus imperator prodigiose bibax fuisse legitur, de quo Aurelianus sæpe dicere solet, Non vt viuat natus est, sed vt bibat. Sobrietas in primis decet principem.

APOPHTHEGMATA VARIE MIXTA

1 Dextre Milites aliquot Tarentini inter cœnandũ multa liberius dixerant in Pyrrhum regem. Res ad eũ delata est, acciti sunt iuuenes, ac periclitabantur omnes, quum factum nec negari posset, nec defendi. Tum vnus illorũ dexterioris ingenij, Imo, inquit, rex, & ista diximus, & longe acerbiora dicturi fueramus, nisi nos lagena defecisset. linguę petulantiam in temulentiam reijciens. Ac mox ira principis in risum versa dimissi sunt. Quis neget hoc dictum fuisse bene collocatum?

2 Retortum Longus Sulpitius, insigniter ipse fœdus, eũ cõtra quem in iudicio liberali aderat, dixit ne faciẽ quidem habere liberi hominis. Cui respondens Domitius Afer, Nę tu ex animi mei sentẽtia Longe. Qui malam faciẽ habet, liber non est. Si ideo liber non erat cuius agebatur causa, quòd deformis esset, nec ipse Sulpitius habẽdus erat pro libero, quum esset fœdissimus.

3 Albus asinus Iunium Bassum hominem cum primis dicacẽ vulgus asinum album appellabat, quod feliciter

esset stupidus ac ridiculus. Alba enim veteres felicia vocabant.

Philippus orator in maleolentem, Video, inquit, me à te circumueniri: sentiens se malo odore vndiq; oppleri, quum circumuenire dicatur, qui dolo fallit. 4 Maleolẽs

Cesellius consultori dicenti, nauim diuidere volo, pdes, inquit. Ille de precio nauis mercibusq; cõsulebat, hic aliud respõdit. Nã ipsam diuidere nauim est nauim perdere. Macrobius ita refert. Si diuidis, nec tu, nec socius habebitis. Erat autẽ duorum negociatornm communis nauis. 5 Lepide

Vectius Valens quũ Claudio Caesari imminēret periculũ, atq; interim Silius cũ Messalina domi Vindemiae simulacrũ omni lasciuiarũ genere celebrarent, conscẽdit praealtã arborem, & in ea prospectantis specie stabat: interrogãtibus quid aspiceret, respõdit, tẽpestatẽ ab Ostia atrocẽ. Id siue ioco dixit, siue forte lapsa vox est, in p̃sagiũ vertit. mox adsunt a Caesare nũcij: q vidictã parãt. 6 Periculum praeuisum

Fauorinus philosophus in adolescentẽ priscarum & iam obsoletarum vocum affectatorẽ, Curius, inquit, & Fabriti⁹ dilucide cum suis fabulati sunt: neq; Auruncorũ, Sicanorum, aut Pelasgorum, qui primi Italiã incoluisse leguntur, sed ętatis suae verbis locuti sunt. Tu vero perinde quasi cum matre Euandri nũc loquaris, verbis iã olim desitis vteris. Quod si intelligi non vis quae loqueris, non hoc abunde consequeris tacens? 7 Obsoletorũ affectatio

Fic⁹ Philemoni paratas & in cõspectu ei⁹ positas asell⁹ comedebat, Puer iclamat⁹ vt asinũ abigeret, sero venit. Itaq; cõsumptis oib⁹, qm̃, inquit, tã tard⁹ fuisti, da nũc merũ asello. Interim risus 8 Risus intẽrimens

obortus hominem ſenem præfocauit.

9 C.Iulius Helio mancipi ſæpius obſtrepenti ſibi,dixit,Etiam oſtendam qualis ſis: & Helio inſtanti vt oſtenderet qualis eſſet,Iulius digito demõſtrabat Gallum in Mariano ſcuto Cimbrico depictum,nodis diſtortum,eiecta lingua,buccis fluẽtibus,cui manceps tum ſimillimus eſt viſus. Taberna autem erat apud forum,ac ſcutũ illud ſigni gratia poſitum.Ingens omnium riſus conſequutus eſt.Expectarant enim vt aliquid in mores illius obijceret.

10 Iocoſe Iuba querenti quod ab illius equo eſſet aſperſus,Quid tu,inquit,an me hippocentaurum putas?Deridens eum qui quod equus commiſerat, domino ſeſſori imputaret,quaſi idẽ animal eſſet equus & ſeſſor,quales finguntur hippocentauri.

11 Miles ſine gladio C.Craſſus militem videns ſine gladio currentem,heus,inquit,commilito,pugno bene vteris. feſtiuiter taxans inermem militem,cui pro gladio pugno ſit vtendum.

12 Inuidia Publius videns Publium Mutium hominem maleuolum & inuidum ſolito triſtiorẽ,aut Mutio,inquit,aliquid accidit mali, aut alteri cuipiã aliquid boni:ſentiens illum non minus alienis cõmodis quàm ſuis incommodis vri.

13 Hydropic⁹ Publius natione Syrus,quum herus ipſius ſeruum hydropicum in area iacentem increpãs interrogaret,quid illic ageret,lepide pro ſeruo reſpondit,aquam calefacit.

14 Ocium non moleſtum Idem quũ ſuper cœnam eſſet orta iocoſa quæſtio,qđ nõ eſſet moleſtũ ociũ,& alius aliud opinaretur,reſpondit,podagrici pedes.Ocium vtrẽ ſuauiſſimam expetunt omnes, ſed ocium poda-

grici cum summo cruciatu coniunctum est.

Faustus Syllæ filius, in sororem quæ eodem tẽpore cum duobus adulteris haberet consuetudinem, Fuluio fullonis filio, & Pompeio cognomine Macula: facetissime lusit, Miror, inquit, sororẽ meã habere maculam, quũ fullonem habeat. 15 Ioc° ex nomine.

Seruilius Geminus cœnans apud Lucium Mallium, qui Romæ pictor insignis habebatur, quũ videret filios illius deformes: haud similiter, inquit, Malli fingis, ac pingis. Et Mallius, Non mirum, inquit. in tenebris enim fingo, luce pingo. 16 Pingere fingere.

M. Votacillus Pitholaus in C. Seruilium, qui vno tantum die cõsul fuit, ita lusit, Antè Flamines, nunc consules diales fiunt. Abusus est voce diales, quasi a die deducta sit, ac non magis a Ioue, cui Flamines instituebantur. 17 Breuis potestas.

Lapidatus a populo Vatinius gladiatorum munus editurus, impetrarat ab ædilibus edictum, ne quis quid in harenam mitteret, nisi pomũ. Per id tempus forte Cæselius consultus a quodam num nux pinea pomum esset, Si in Vatinium, inquit, missurus es, pomum est. Nam ea nux & dura & grauis pro lapide esse poterat. Martialis pineam nucem apepllat pomum, hoc disticho 18 Nux pinea

Poma sumus Cybeles, pcul hinc discede viator,
Ne cadat in miserum nostra ruina caput.

Quum Publius Clodius diceretur iratus Decimo Valerio, quod ipsi mutuum petenti non dedisset, Quid, inquit, mihi amplius facturus es, nisi vt Durachium eam ac redeam? Exprobrans illi Ciceronis exilium, ab ipso procuratum, quod tamen populi ac bonorum virorum studio breuius fuit, quàm volebat Clodius. 19 Morsus tectus.

20 Profusio. Quum Brutus iunior fundos ædesq; paternas luxu prodegisset,& in his etiam balneas,& in sermone quodam diceret se frustra sudare: Nō mirum,inquit Crassus.nuper enim existi e balneis. Lusit ex ambiguo,exit e balneo qui lauit,& exit qui vendit, alteriq; cedit.

21 Idem Brutus,quū in accusatione C.Plāci duos lectores excitasset, & alteri de Colonia Narbonensi Lucij Crassi qui reo Bruti aderat, orationē legendam dedisset,alteri de lege Seruilia, ex his demonstrans illum sibi pugnantia scribere:Crassus vicissim tres Bruti patris de iure ciuili libros tribus legendos dedit.In quorū primo erat,Forte euenit,vt in Priuernate essemus.Hic Crassus: Audis Brute? pater testificat se tibi fundū Priuernatem reliquisse. In secundo libro scriptum erat, In Albano eramus ego & Marcus filius. Hic rursum Crassus,Norat hūc gurgitē,metuebat,ne quū is nihil haberet,nihil esse ei relictum putaretur. Tum ex tertio recitatum est, Quū in Tiburti assedimus ego & Marcus filius. Tū Crassus,Vbi sunt hi fundi Brute, quos tibi pater publicis commentarijs consignatos reliquit? Quod nisi puberem te iam haberet,quartū librum cōposuisset,& se etiā in balneis lotum cū filio scriptū reliquisset.Ita Crassus duos lectores aduersus se a Bruto excitatos, tribus aduersus ipsum productis vltus est.Hoc vrbanitatis exēplū refert M.Tullius,quod non astringitur paucis verbis,sed per orationem fusum est.

22 Iocus ex ambiguo Philippus causam agens,quum pusillus testis prodisset, Licet ne,inquit,rogare? quum quæstor properās dixisset,licet,modo breuiter. Hic Phi-

lippus,non accusabis,perpusillum rogabo. Primum in testem risus obortus est, sed mox in iudicem Lucium Aurificem conuersus,qui sedebat ipso teste breuior.

23 Vargula cum eum candidatus A. Sempronius cum Marco fratre suo complexus esset, puer,inquit,abige muscas:leuitatẽ ac molestiam cõplectentiũ significans, sed ridicule magis q̃ vrbane. Muscas abige.

24 Nero quidam in seruum furacem ita iocatus est,vt diceret solum esse,cui domi nihil sit nec signatum,nec occlusum.Id si de frugi seruo dicas, laus est:si de furaci,iocus.Intelligim⁹ enĩ illi nec seras,nec signa obstare quo minus furet. Scrinia claudim⁹,olim & cadi lagenęq; solẽt obsignari. Furax.

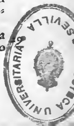
25 Spurio Caruilio grauiter claudicanti ex vulnere ob rempublicã accepto,& ob claudicationis vitium in publicũ prodire verecũdanti,mater dixit,Quin prodis mi Spuri,& quotiescũq; gradũ facis,toties tibi tuarum virtutũ venit in mẽtem? Claudicatio honesta.

26 De Caluino Glaucia claudicante dixit quidã, Non claudicat, sed clodicat.Veteres Clodiũ dixere pro Claudio.Hinc iocus in eum qui Clodio fauebat. Clodicare.

27 Publius Blessus Iuniũ hominẽ nigrũ,macilẽtũ & repandum,fibulã ferreã appellauit,ob coloris duritiem, & incuruati corporis similitudinem. Resupini.

28 Vatinius reus a Caluo accusatore in inuidiam vocatus,quod cãdido sudario frontem tergeret, Quanquã,inquit,sum reus,tamen & panem candidum edo.ita crimen diluens, vt duplicaret.Solent autem rei prodire squalidi. Delicatus reus.

29 Quũ in triumpho C.Cæsaris oppida eburnea fuissent circũlata,ac paucis post dieb⁹ in triũpho

Fabij Maximi lignea deportarētur, Chrysippus ludens dixit eas esse thecas oppidorum Cæsaris. Solent enim res pretiosæ ligneis thecis muniri.

30 Empedocles quū in harena Mirmillonem Retiarius sequeretur, nec feriret, Viuum, inquit, capere vult. Sic in venatu, qui cupit animal viuum, cauet ne vulneret.

31 Augustus videns equitem in spectaculis bibētem, misit qui illi suis verbis diceret, Ego si prādere volo, domum eo. Respōdit eques: Tu enim non times ne perdas locum. Augustus sensit indecorum esse illic in publico bibere. Eques per iocum sic interpretatus est, Cæsarem sine damno posse discedere e theatro, quod locus ipsi seruetur, non item equiti.

Libere.

32 Manius Curtius Campatium de theatro exuntem interrogauit, num spectasset: Cāpatius stultitiam hominis sic irrisit, Nō, inquiens, sed in orchestra pila lusi. Quid aliud fecisset in theatro, nisi vt spectaret? Quasi quis e balneo exiens rogetur an lauisset. Sed multo absurdius est in orchestra pila ludere.

Ioc⁹ ab absurdo.

33 Iunius Bassus Domitiæ Passanij quereti quod ei sordes obijciens dixisset illum veteres calceos vendere: Nunq̄ me hercule, inquit, istuc dixi, sed dixi emere solere. Atqui multo sordidius est emere q̄ vēdere veteres calceos. Sic irrisit mulierē, vt pro eo quod obijciebatur, subijceret aliud illo molestius.

Conuitium mutatū in peius.

34 Eques Romanus obijcienti Augusto quod patrimoniū deuorasset, Meū, inquit, putaui. Simulans errore factū quod criminabatur, ac sentiens interim non esse crimen, si quis sua suo profun-

Libere.

dat arbitrio.

Cassius Seuerus quum obiurgaretur a prætore, quod eius aduocati Lucio Varo Epicureo Cæsaris amico conuitium fecissent: Nescio, inquit, qui conuitiati sint, & puto Stoicos fuisse: huc alludens quod inter Epicureos & Stoicos maximū dissidium est. Nam Epicurei felicitatē hominis voluptate metiuntur, Stoici præter honestū nihil ducunt in bonis. 35

Idem cuidam obijciēti, quod Proculeius ei domo interdixisset, Nunquid, inquit, ego illuc accedo? Elusit obiectionem: nam in ius vocari solēt qui contra prætoris interdictum adeunt locum, non is qui paret interdicto. Simul innuens se nequaquam teneri domus illius desiderio. 36 Salse.

Trachalus Suellio cuidam inter argumentandum dicenti, *Si hoc ita est, is in exilium*: per iocū subiecit, *Si non est, redis.* 37 Irrisio.

Catulus Philippo oratori dicenti, quid latras? respondit, furem video: conuitium latrandi in ipsum retorquens, notans hominis rapacitatem. 38 Retortum dictum.

Catulus quū orator quidā malus, qui in epilogo se putabat mouisse misericordiam, postq̄ assedit, rogaret hūc, videretur ne mouisse misericordiā: ac magnā quidē, inquit. Neminē enim esse puto tam durum, cui non oratio tua miserāda visa sit. 39 Deprauatū

Theodotus regis Aegypti præceptor alijs censentibus esse recipiendum Pompeium, alijs non recipiendum, neutris assentiens dixit, recipiendum, sed occidendum, addens iocū, mortuos nō mordere. Atq; huius sententia vicit, tuta suadens magis quàm honesta. 40 Mortui nō mordent.

Scipio in Neuium quendā, quid hoc inquit Ne- 41

Iocus ex nomine. uio ignauius? Lusit e contrario mutata literula.

42 M. Scipio Maluginensis ex sua centuria renunciarat Acidinum consulem: quumque præco dixisset, dic de L. Manlio, ego, inquit Scipio, virum bonum egregiumque ciuem esse arbitror. Præco expectabat suffragium pro Manlio, Scipio respondit quasi de moribus illius interrogatus. Nescio an hic Acidinus, nomine & prænomine dictus sit L. Manlius. quumque Scipio postremum adnomen tantum expressisset, præco admonuit & illa addenda. Hinc Scipio iocandi occasionem arripuit.

43 Turmales. Scipio maior Corinthijs pollicētibus se illi statuam posituros eo loco quo erant aliorum imperatorum, respondit sibi displicere turmales: Sentiens in turba occultari quod additur. Turma proprie equitum est in bello. Id transtulit ad statuas armatas.

44 Contumeliose. Scipio apud Numantiā iratus C. Metello, dixit, si quintum pareret mater eius, asinum fuisse parituram. Tarditatem mentis, ac deformitatē corporis illi fratribusque eius exprobrans.

45 Excusatum in peius. Scipio quū ei M. Flaccus multis probris obiectis P. Mutiū iudicem tulisset, Eiero, inquit, iniquus est. Huic voci quū esset admurmuratū, Ah, inquit, patres conscripti, nō ego mihi illū iniquū eiero, sed omnibus. Expectabatur vt purgaret quod dixerat, sed aggrauauit. Licet reijcere iudicem reo inimicū seu iniquum, hoc est male volētem, sed multo magis eum qui nulli æquus est.

46 Apta. Quū Africano illi maiori corona sæpius in cōuiuio imposita rumperetur, Licinius Varus accōmodanti dixit, Noli mirari si non cōuenit, caput

enim magnũ est. Sentiens hominem esse præpotentem, cui non quæuis corona congrueret.

47 Agere satagere. Domitius Afer Manlium Suram multum in agendo discursantem, salientem, manus iactantem, togam deijcientem ac reponẽtem, nõ agere dixit, sed satagere. Actio enim oratoris est, Satagit autem qui frustra misereq; conatur.

48 Ironia. Afer Didio Gallo, qui prouinciã ambitiosissime petierat, mox impetrata ea, querebatur quasi coactus esset, Age, inquit, aliquid & pro Rep. elabora. Iocus est ab ironia, simulq; allusum illuc est, ꝙ magistratum magno studio ambisset.

49 Salse. Afer orator egerat causam aduersus libertum Claudij Cæsaris. Quidam ex aduerso cõditionis eiusdẽ cuius erat litigator cui aduersabatur Afer, exclamauit, Itáne tu semper in libertos Cæsaris dicis? videlicet illi metum inijcere cupiens ex nomine Cęsaris. subiecit Afer, nec me Hercule quicquam proficio. Notans illum post alios libertos existere, contra quem dicere cogeretur.

50 Ab inexpectato. Idem in quendam patronum imperitum, sed splendido vestitu se venditantem litigatoribus, lepide dixit, Homo in agendis causis bene vestitus. Lusit ab inexpectato. Nam auditor pro vestitus expectabat instructus, aut exercitatus.

51 Dissimulāter. Idem quũ qui diuersam partẽ agebant, subinde repeterent, Celsinam hoc dicere, quum probe nouisset fœminã præpotentẽ, tamen simulãs se credere Celsinã virũ esse, rogauit quis esset ille Celsina: obiter notans illorum ineptiam, qui tantum autoritatis, opum gratia, tribuerent fœminæ, vt illius dicta toties citarent pro testimonijs.

52 Domitius Afer quũ haberet ingratum litigato-

Ingratitudo. rem,ipsius cōspectū vitanti,ne cogeretur agnoscere patroni beneficium,in foro per nomenclatorem dixit illi, Amas ne me, quod te non vidi? Tecte exprobrans ingratitudinem, cui gratum esset non videri a bene merito, ne cogeretur illi gratias agere.

53 Aliena a causa. Idem dispensatori,qui quum ad reliqua non responderet,dicebat subinde:Panem non comedi, & aquam bibo, Pasce, inquit, & redde quod debes.Non agebatur quid edisset,aut bibisset, sed quid deberet.Permisit igitur vt se quomodovellet pasceret,modo solueret quod debebat.

54 Confessio per ironiā. Idem candidato dicenti,semper domum tuam colui:credo,inquit,& verum est,quum posset palàm negare. Candidatus enim hoc ad gratiam fingebat.

55 Ex ambiguo. L. Galba scurra cuidam pilam negligenter petenti,petis,inquit,tanquam Cęsaris candidatus. Huius competitotes negligentius ambiebāt,vel quia metuebāt Cęsarem repulsæ impatientem, vel quia desperabant se assequuturos tali competitore,vel quia sic illi blandiebantur.Iocus est ex ambiguo.petitur pila quæ repercutitur,& petitur magistratus.

56 Ex absurdo. Idem cui cœnaculum perpluebat, cuidam cōmodato roganti penulam,dixit,non possum cōmodare,nam domi maneo.Significās domi maxime opus esse penula Solent alij secus excusare,non possum commodare penulam,ipse exeo.

57 Excusatio. Idem alteri roganti vsum penulę: si non pluit, inquit,nō est tibi opus:si pluit,ipse vtar.Dilemmate excusauit officium.

58 Idem Mecœnatem acceperat conuiuio, quūq;

sentiret illũ velle ad ipsius vxorem ludere, simulauit se dormire, quo magis liceret Mecœnati qđ libebat. Interea quum accessisset aliquis volens quædã è mensa tollere, ibi Galba, Infelix, inquit, huic dormio, non tibi. De quo plura retulimus in Chiliadibus. Dissimulatio

59 Galba quodam iactante quod in Sicilia murenam quinq; pedes longam emisset victoriato, nihil, inquit, mirũ, nã ibi tã longæ nascunt, vt his piscatores pro restibus cingantur. Mendacium euidentiore mendacio derisit. A mendacio manifesto

60 In Galbã oratorem eloquẽtia clarum, sed gibbo deformem ita lusit M. Lelius, vt diceret ingenium Galbæ male habitare. Nam animi domicilium est corpus. Deformis ingeniosus

61 In eundem acerbius etiam Orbilius grammaticus, qui prodierat testis contra reum cui Galba aderat. Hunc vt Galba confunderet, finxit se nescire quod grammaticus esset, & conuitio locum captans interrogauit, Quid artium facis? In sole, inquit Orbilius, fricare gibbos soleo. Retortum

62 Quidã humiliori liberius aduersus ipsum multa loquenti, colaphum, inquit, tibi dicam, & formulam scribo, quod caput durũ habeas: pro diẽ tibi dicã, dixit colaphũ tibi dicã; & in capite duro lusit amphibologia. Siquidem durũ caput habet peruicax, & durum caput habet qui offendit manum percutientis. Allusit autem ad more eorum qui quempiam in ius vocant, quorum est & diem reo præscribere, & quur in ius vocetur, miss libello exprimere. Ridicule

63 Quidam interrogatus quid sentiret de eo qui fuerat in adulterio deprehensus, tardus, inquit, Ab inexpectato

mihi fuisse videtur. Ludens ab inexpectato, significans quod non fugisset in tempore.

64 Quidam deploranti quod vxor sua se de ficu suspendisset, rogo, inquit, des mihi surculum ex illa arbore, vt inseram: per suspicionē ludēs, quū vellet intelligi sibi molestam esse vxorem.

Vxor molesta

65 Quidam mirantibus quod humile candelabrū emisset, pransoriū erit, inquit. eludēs iocoso mēdacio, ne parcus videretur. In conuiuijs vtimur humilioribus candelabris, vt exactius peruideamus quæ sunt apposita.

66 Dignus erat nominari, qui de quodam illaudato veluti laudans dixit: Quid huic abest, nisi res & virtus? Similis iocus hodie apud Gallos vulgatissimus fertur, quum aiunt, Sum totus tuus, excepto corpore & bonis.

Exceptio iocosa

67 Sybarita quispiam iter faciens per agros, quū videret quosdam fodientes, dixit se spectando illos fodientes rupturam capere. Ad hanc vocem auditam quidam ita respōdit, At mihi te audiēti latus dolet. Tāta erat Sybaritarum mollities, vt nullum opificiū in ciuitatē admitterent, quod cū strepitu exerceretur, quod genus sunt fabrorum ferrariorum & lignariorum. Atqꝫ adeo ne gallum quidem gallinaceū in ciuitate phas erat alere, ne quid esset quod illis somnum interrumperet. Iocus autē in hoc erat, quod agricola probabilius dixit sibi ex tam stulta voce dolere latera: q̄ Sybarita dixerat, se ex fossorum ligone sentire rupturam. Latera dolent loquēti, non audiēti: & rupturā patitur grauiter laborans, non spectator. Cōmemorat hoc Athenęꝰ in duodecimo.

68 Quū testis qui se dicebat à reo vulneratū, in-

terrogaretur an cicatrices haberet, ingentem in femore cicatricem ostendit: tum aduersarius, latus inquit, erat opportunius: significãs illum vulnere letaliore dignum. Salſe

69 Siculo cuidã Scipio ꝓtor patronũ causę dederat hospitẽ suũ, hominẽ nobilẽ, sed egregie stultũ. Hic Sicul⁹, Queso, iquit, ꝓtor aduersario meo da hũc patronũ, deide mihi neminẽ dederis. Sentiẽs illũ tã insigniter stultũ, vt illo diuersam partẽ adiuuãte posset etiã nullo patrocinãte vincere. Patronus malus

70 Quidam vidẽs Fauoniũ, quũ nulli adessent famuli, Pompeio per omnia inseruientẽ, vsq; ad pedum lotionem, pronunciauit Græcũ versiculũ, φεῦ τοῖσι γενναίοισιν ὡς ἅπαν καλόν. Id est Claris viris vt est decorum quidlibet! Obsequiũ humile

71 Qui Scipionis gloriæ inuidebãt, dicere solent illum esse egregiorum facinorũ histrionẽ, Leliũ vero collegã illius gestorẽ. Alludentes huc, quod alius est actor fabulæ, alius autor. Sentiebãt Scipionem præclaras res gerere, sed Lelij consilijs. Cõsiliarius

72 In Metiochum nimis in repub. sedulũ, nihilq; non agentem, illa iactata sunt, Ardelio

μητίοχος μὲν στρατηγεῖ, μητίοχος δὲ τὰς ὁδούς
μητίοχος δ' ἄρτους ἐποπτᾷ, μητίοχος δὲ τ' ἄλφιτα,
μητίοχος δὲ πάντα κεῖται, μητίοχος δ' οἰμώξεται. Id est.

Metiochus dux est, at idem Metioch⁹ curat vias.
Metioch⁹ molit farinas, Metioch⁹ panes coquit,
Metioch⁹ fit cũcta solus, Metiochus plorauerit.

Est aliquid pauca bene agere. Notat Martialis quendam ardelionem, qui nihil non faciebat belle, quum nihil faceret bene.

72 Quidam Atheniensis indisertus, sed factis strẽnuus, & artis peritior: quum alius oratione facunda meditataq́;, multa præclare polliceretur: Viri, inquit, Athenienses, quę iste magnifice disseruit, ego re efficiam.

Facere pręstantius q̃ dicere

73 Sylla quum Præneste oppidum armis cepisset, decreuissetq́; quicquid erat ciuium trucidare, hospitem suum iussit excipi, hoc beneficio pensare volens hospitij communicati gratiam. At ille cõtra libere, Nolo, inquit, patrię meæ extinctori debere vitam, simulq́; turbæ ciuiũ sese admiscuit, & cum illis trucidatus est.

Patriæ charitas

74 Seruus quidam ab hero Chio negociatore profugerat. Rogatus qur fugisset, quoniam, inquit, quum adsint bona, mala quęrit. Solet enim herus ille vinum mustum primæq́; suauitatis vendere, ipse interim nõ bibẽs nisi subacidũ, ac vapescẽs.

Parsimonia sordida

75 Seruus quidam interrogatus quid ageret dominus, Expectat, inquit, donec vinum fiat acidum. Habebat herum perparcum, qui non prius sinebat bibi vinum, quàm acuisset. Ita fiebat, vt familia semper acidis ac vapidis vinis vteretur.

Parsimonia sordida

76 Quidam seruum fugitiuum insequens, quum ille in pistrinum se proripuisset, vbi, inquit, alibi te reperire maluissem? Serui maxime oderunt pistrinũ, eoq́; detruduntur ob grauissima peccata.

77 Thessalus quidam interrogatus, qui nam essent Thessalorũ deterrimi, qui, inquit, à bellicis negocijs ocium agunt. Barbari nesciunt vti pace.

Ocium

78 Equiso quidam interrogatus quid maxime saginaret equũ, Oculus, inquit, regis. Sentiens equũ optime curari, si dominus frequenter adsit. Idem vult illud celebre, Frons occipitio prior est.

Domini præsentia

Nestor apud Sophoclem ad Aiacem se conui- 79 Vitia pēsata
tijs incessentē ita loquitur,
ὦ μέμφομαί σ᾽· δρῶν γὰρ εὖ, κακῶς λέγεις.
De te queror nil,male loquens facis bene.
Aliquid concedendum est viris fortibus,deq; re-
pub.bene meritis: & bene pensat linguæ vitiū,
qui factis egregius est.

Quum Aegyptij qui diu fuerant in præsidio, 80 Crassa veritas
nec à quoquam dimittebantur,conspirassent, vt
in Aethiopiā se cōferrent,ac Psammetichus rex
eo cognito,consecutus eos obtestaretur, ne pa-
trios deos,vxores ac liberos desererent , quidam
illorum ostenso membro genitali,respōdit, vbi-
cunq; hoc esset,ibi & liberos & vxores fore.

Olim in diuitum epulis apud Aegyptios vnus 81 Mortis memoria
quispiam cadauer ligneum,sed q̄ proxime ad ve-
rum effictum ostendit singulis,dicens:In hūc in-
tuens pota & oblecta te,talis post mortem futu-
rus.Dubites quo animo id fecerint, vtrū vt mo-
deratius fruerentur voluptatibus conditionis suę
memores,an auidius,vtpote mox abituris.

Puer quidam apud Platonem educatus,quum 82 Assuescendum optimis
ad patrem ex interuallo redisset, eumq; vidisset
effusius ridentem, admiratus dixit se tale nihil
vnquam apud Platonem vidisse. Tanta res est iā
inde à teneris virtuti assuescere.

Rhodius quidam ministro Romani Imperato- 83 Minæ inanes
ris multa vociferanti ferociter , non curo,inquit,
quid tu dicas,sed quid ille taceat.Loquacitas ca-
ret effectu,taciturnitas habet certiora consilia.

Aegyptius baiulus gestans quiddā velis oper- 84 Curiositas
tum,cuidā sciscitāti quid portaret,Ideo,inquit,
obuelatum est ne scires,tu vero quur curiose ve-

ftigas,quod occultatum eft.Solent vectigalium redemptores explorare farcinas. Aegyptij autē dicti funt ἀχθοφόροι.

85 Bizantius quidam quum mœchū in vxore deformi deprehēdiffet,mifer,inquit,quid opus erat Sapragoræ dote?Significans fœminæ tam defor mi non futurum fuiffe qui concumberet,nifi dote conductum.Nunc quum illa nacta effet gratis adulterum,quid opus erat Sapragorę marito dare dotem,quum effet qui gratis hoc faceret?

Adulteriū

86 Quidam fomniarat fe videre ouum ex lecti cubicularis fafcia pendens illigatum. Id fomnium retulit ad coniectorem.Is iuffit,vt eo loco foderet,defoffum enim effe thefaurum.Fodit,& inuenit,& argenti paululum detulit ad coniectorē, de auro diffimulans.Tum coniector,Quid?nihil ne de vitello?Somniator inuenerat aurum argēto circundatum in oui fpeciem:nec id latuit coniectorem.

Nihil de vitello

87 Philofophus quidam Pythagoricus à futore emerat phecaffia,calceamenti genus,non præfentibus nummis.Paucis poft diebus redit ad tabernam redditurus precium:quūq; claufam diu pulfaret ianuam,fuit qui diceret,Quid perdis operā tuam?Sutor ille quem quæris, elatus combuftus eft.& addidit iocum in Pythagoricum.Id nobis quidē moleftum eft,qui in æternū noftros amittimus,tibi minime,qui fcis futurum,vt renafcaf. His auditis Pythagoricus treis denarios non inuita manu domum retulit,fubinde manu concutiens,velut de lucro geftiens.Poft quū hunc animi affectum reprehendiffet,redit ad tabernā, & ait fibi,Ille tibi viuit, tu redde qđ debes,fimulq;

Lucri auiditas.

per clostrum, qua se commissura laxauerat, treis denarios in tabernā immisit, pœnas à se ipse exigens improbæ cupiditatis, ne assuesceret alieno. Prudenter ille quidem, qui morbo suppullulanti statim occurrit.

Vopiscus in diuo Aurelio refert apophthegma scurræ cuiusdam, qui dixerit, in vno anulo bonos principes omnes sculpi posse. Sentiens esse magnum Imperatorum numerum, sed in his perpaucos bonos. 88 Bonorum paucitas

Rex quidam, cuius nomen supprimitur, nominari alioqui dignissimus, quum ipsi porrigeretur diadema, tenuit aliquandiu manu, dixitq́, O nobilem magis quàm felicem pannum, quē si quis penitus cognoscat, quàm multis periculis, solicitudinibus ac miserijs sit refertus, ne humi quidē iacentem tollere dignetur. 89 Principat⁹ solicita res

Proconsul quidam Romanus in Sicilia conspicatus quendam adolescētem admodum sui similē, rogauit similitudinis causam, quum paterio suus nunquam adisset Siciliam. At meus, inquit, Romam frequenter accessit. Iocum retorsit Siculus, nihil veritus secures ac virgas proconsulis. Simillimum huic dictum in Augusto. 90 Retort⁹ iocus

Quidam dixit eum qui primus populo Romano dedit epulum & congiarium, exitij causam illi fuisse. Vnde Cæsar Augustus cogitauit aliquando de tollendis huiusmodi largitionibus. Insyncerus fauor est, qui donis emitur: quæ si minuas, ingens murmur: si tollas, seditio grauis oritur. 91 Largitio

Philippus Macedonum rex, quoniam pleraq; dando perfecit, potius q̄ bellādo, iactatum est in 92 Auro pugnare

illum non Philippum, sed Philippi aurum subegisse Græciam. Ita Plutarchus in vita P. Aemilij.

93 Sobrietas Romulus primus vrbis Romanæ conditor legitur vini fuisse parcissimus. Is ad cœnam vocatus, quum ibi minimum bibisset, eò quod postridie negocium haberet, dicunt illi familiares: Si ad istum modum bibant omnes homines, vinũ esset vilius. Ille respõdit, imò vero carius, si quantum quisq; volet, bibat: nam ego bibi quantum volui.

93 Clementer Porsena demiratus egregium animum Mutij Sceuolę, qui iratus dextræ suæ, quod in stringendo ferro errasset, foculo impositam eã exuri passus est, dixit illi: Reuertere ad tuos Muti, eisq; refer, te quũ vitam meã petieris, à me vita donatũ.

94 Tarquinius Superbus iam exul factus, dixisse fertur, se tum deniq; cognouisse quos habuisset amicos fidos, quos infidos, cum neutris gratiam referre posset. Qui commodi gratia sunt amici, sublata commodi spe deserunt amicitiam. Sed amicos secundæ res parant, aduersæ probant.

95 Amor gloriæ Horatius rediens ad suos, trium Curiatiorum fratrum quos occiderat, spolia gestabat, quorum vni despõsa fuerat Horatij soror virgo: illa agnoscens sponsi paludamentum, quod ipsa manibus suis cõfecerat, soluit crines, ac fletu spõsum mortuum inclamat. Horatius sororem gladio transfigit, dicẽs: Abi hinc cum tuo præpropero amore, oblita fratrum mortuorum, viuiq;, oblita patriæ. Tantum valuit amor laudis, & patriæ gloria.

96 Pudicitia coniugalis Quum Collatinus cum paucis familiaribus ad Lucretiam venisset à Sexto Tarquinio vi stupratam, quærenti viro ex more, satin salue? Minime,

inquit Lucretia. quid enim salui mulieri amissa pudicitia? Vestigia alieni viri Collatine in lecto sunt tuo. Sed corpus tantum violatum est, animus insons est, mors testis erit.his dictis cultrũ, quem abditum habebat,in cor infixit, & collapsa est moribunda.

C. Plautius consul de Priuernatibus,qui a Romanis desciuerant,ad senatum retulit:ac variantibus sententijs,quidam Priuernatũ legatos percontatus est,quam pœnam viderentur meruisse: eam,inquit e legatis vnus,quam merentur qui se libertate dignos cēsent.Hic consul,quid, inquit, si vobis pœnam remittimus, qualem vobiscum pacem habituri sumus? Si bonam dederitis, inquit,& fidelem & perpetuã:si malam, haud diuturnam. 97 Libere.

A Papyrio Cursore viro impigro equites ausi sunt petere, vt pro re bene gesta relaxaret aliquid laboris. Quibus ille,ne nihil, inquit, remissum dicatis,remitto ne vtiq; dorsum demulceatis,quũ ex equis descenderetis. Hoc nõ erat remittere laborē,sed equo curãdo aliquid adimere. 98 Seuere.

Appius populo Romano exprobrabat,sibi acceptũ ferri debere, quod ex muto & elingui facundum haberet consulem,de L.Volumnio collega sentiēs. Ibi L.Volumnius. Quàm mallem, inquit,tu a me strenue facere, quàm ego abs te scire loqui didicissem. 99 Facta dictis potiora

Romani dicebãt,prima Gallorum prælia plus quàm virorum esse, postrema minus quàm fœminarũ,quòd primo impetu feroces essent,mox demitterent animos. 100 Prima coitio

Quũ exercitus Romanus terga daret Samni- 1

severe. tibus, M. Attilius consul equo præuectus ad portam castrorum, edixit, vt quicunq; miles ad vallum tenderet, siue Samnis esset, siue Romanus, pro hoste haberetur. Quò pergis, inquit, miles? Hic arma & viros inuenies, nec viuo cõsule tuo, nisi victor castra intrabis. Proinde elige, cum ciue an cum hoste pugnare malis.

2 Animose. Sagunto a Pœnis cõtra fœdus oppugnato, Romani legatos misere Carthaginẽ, in quibus erat Q. Fabius, exploraturos an id publico consilio factum esset. Ad id quum quidam Carthaginensium Princeps ferocius respondisset, Romanus sinu ex toga facto, En, inquit, vobis bellum & pacem apportamus, vtrum placet sumite. quũ Pœni ferocius reclamarent, daret vtrum vellet, Romanus effuso sinu, Bellum, inquit, damus. Respõderuntq; Pœni se accipere, eoq; animo gesturos, quo ille daret.

3 Victoria dulcis. Martius Coriolanus in bello aduersus Volscos, quũ rogaretur vt labore ac vulneribus æger sese in castra reciperet, Non est, inquit, victoris laborare. moxq; hostẽ fugientẽ insectatus est. Victoriæ dulcedo excutiebat omnẽ molestiæ sensum.

4 Honor potior mercede. Quum ob bene nauatam operam ante prædæ diuisionem e singulis rebus, equis & captiuis, denos sibi eligere iuberet, insuper & equo pulcherrimo donatus a consule, Lætor, inquit, a consule laudari, equumq; fortitudinis præmium lubens accipio, cætera non tam decora q̃ mercedem nõ accipiam: fuitq; communi reliquorum sorte cõtentus. Nec aliud extra ordinem petijt, q̃ vt Volscus quidam vir probus & æquus, quo hospite & amico fuerat vsus Coriolanus, nõ venderetur ca-

ptiuus,sed suæ libertati relinqueretur. Huic animo contemptori pecuniæ, & hospitis memori, magis applausum est,q̃ victoriæ.

Quum Coriolanus merito iratus ingrato po- 5
pulo Romano,exitium vrbi moliretur, nec a le- Pietas.
gatis,nec a sacerdotibus exorari posset,Veturia mater vnà cum vxore filijs ac liberis in castra venit. In cuius complexum quũ accurreret Coriolanus,Sine, inquit illa,prius sciam,vtrũ ad hostẽ an ad filium venerim,& vtrũ captiua, an mater in castris tuis sim. Hæc aliaq; quum dixisset,matrem cõplexus,Expugnasti,inquit, & vicisti irã meam. Patria te mihi quãuis merito inuisam,huius precibus dono.

Attilius Regulus,qui fuit bello Punico bis cõ- 6
sul,aiebat,neq; fœcundissimis locis agrum insa- Salubritas iũcta fœcũditati.
lubrem parandum, neq; effœtis salubertimum. Frustra salubris est locus,vbi peritur fame. Et frustra fertilis est, vbi non licet viuere.

Manlius consulatum magno consensu recusa- 7
uit,excusans aduersam valetudinem oculorũ:sed Seuere.
instantibus cunctis,alium,inquit, Quirites quærite cui mãdetis istum honorem. Nam si me suscipere coegeritis, nec ego mores vestros ferre, nec vos meum imperium perpeti poteritis.

C. Figulus in petitione consulatus repulsam 8
passus est. Id eo grauius tulit, quod patrem ha- Ingratitudo.
beret bis consulem. Ad hunc quum postridie comitiorum complures venissent consulendi gratia , nam erat iuris ciuilis peritissimus,omnes dimisit,ita præfatus, omnes consulere scitis, consulem facere nescitis.

M. Drusus tribunus plebis nõ cõtentus L. Phi- 9

Arrogantia felix. lippum cōſulem præcipitaſſe in carcerem, quod ſe loquentem auſus eſſet interpellare, quum ſenatus ad eum miſiſſet, vt veniret in curiam: qur non potius, inquit, ſenatus ad me venit in Hoſtiliam, Roſtris propinquam? Quid conſequutum? Tribunus ſenatus autoritatem deſpexit, ſenatus tribuni verbis paruit.

10 Crudeliter. C. Fimbria procurarat vt *Scæuola* in funere C. Marij iugularetur, quem vt cognouit ex vulnere recreatum, apud populum deferre inſtituit. Rogantibus quid optimo innocentiſſimoq; viro eſſet obiecturus, Obijciam, inquit, quod parcius corpore telum recepit, quaſi hoc ipſum crimen eſſet, non periſſe.

11 Improbitas. Quum M. Tullius in ſenatu dixiſſet incendiū a Catilina excitatum, *Sētio*, inquit Catilina, idq; ſi aqua non potuero, ruina extinguam. Vox non hominis, ſed furiæ.

12 Seueritas. Manlius Torquatus quum e Macedonia veniſſent legati graues querelas deferētes de filio eius Decio Syllano, qui eam prouinciam obtinuerat, a ſenatu petijt ne quid ea de re ſtatuerent, prius q̄ ipſe cauſam cognouiſſet. Quum ſenatus illi cognitionem detuliſſet, domi ſedit, ſoluſq; vtrique parti per totum biduum vacauit: tertio die pronunciauit in hanc formam: Quum *Syllanum* filium pecunias a ſocijs accepiſſe probatum ſit, & repub. eum & domo mea indignum iudico, protinuſq; e conſpectu meo abire iubeo.

13 Seueritas patris. Aulus Fuluius filium ingenio, literis & forma florentem, quoniam in Catilinæ caſtra properabat, ex itinere retractum occidit, dicens: Ego te non Catilinæ aduerſus patriam, ſed patriæ ad-

uersus Catilinam genui.

M. Castritius Placentiæ magistratum gerens, Cn. Carboni consuli iubenti decretum fieri, quo sibi obsides a Placentinis redderētur, nō paruit: atq; adeo minitanti dicentiq;, multos habeo gladios, respondit, & ego annos: declarans se senectutis præsidio fretum, non metuere gladios. 14 Fiducia senectutis.

Cesellius quum nec triumuiris obtemperaret, & multa libere de C. Cæsaris temporibus loqueretur, admonētibus amicis vt sibi caueret, Duę, inquit, res sunt, quæ cæteros reddunt formidolosos, mihi maximam suppeditant fiduciam, senectus & orbitas. Senex cito periturus est etiamsi nemo occidat. Et orbus nec habet quos curet, nec habet quibus timeat. Solet enim vltio in liberos propagari. 15 Fiducia ætatis & orbitatis.

Quū nauis qua Granius prætorius quęstor vehebatur, in Scipionis potestatē venisset, Scipioq; cæteris direptis quæstori salutem polliceretur, quæstor ita respōdit, Cæsaris milites salutē dare non accipere solent. Tantū loquutus pugione se cōfodit. Hos animos Cæsar suis inspirauerat. 16 Animose.

Granius patrono malo quū dicendo vocē obtudisset, suasit vt simul ac domum redisset, frigidum mulsum biberet. quum is respondisset, Perdam vocē si id fecero: melius est, inquit Granius, perdere vocem, quàm reum. 17 Patronus malus.

M. Lucullum quod Bruti & Cassij partes sequutus fuerat, M. Antonius occidit. Huius mortem quum Volumnius, qui viuum familiariter coluerat, sine fine deploraret, ad Antoniū pertractus ait: Iube me protinus ad Luculli corpus ductum occidi, Neq; enim illi extincto superesse debeo, 18 Amice.

quum ei infelicis militiæ autor extiterim.

19 Industria lucrosa. C.Furius Cresinus e seruitute liberatus, quum e paruo admodū agello largiores multo fructus perciperet,q̃ ex amplissimis vicini, in magna inuidia erat, quasi fructus pelliceret veneficijs. Quā ob rem illi dicta dies est a S. Albino Curuli. Reus metuens damnationem, quum in suffragiū oporteret ire tribus, omnia instrumenta rustica in forum attulit, adduxit & filiam validam, bene curatam ac vestitam, ferramenta egregie facta, graues ligones, vomeres ponderosos, boues saturos: postea dixit, Venefícia mea Quirites hæc sunt, nec possum vobis ostendere aut in forum producere lucubrationes vigiliasq; & sudores. Omniū sententijs absolutus est.

20 Ira impotens. Qu. Flauius apud populum reus actus accusante C. Valerio, quum quatuordecim tribuum suffragijs damnatus esset, proclamauit se innocentem opprimi. cui Valerius æque clara voce respondit, nihil sua referre nocens an innocens periret. Ea vox tam violenta reliquas tribus reo cōciliauit, itaq; reus, quem prostratum credebat, absolutus est.

21 Tranquillitas. Pomponius Atticus in funere matris quam extulit nonagenariam, ipse natus annos sexaginta septem, gloriatus est, quod nūquam cum matre in gratiam redisset, nunquam cum sorore fuisset in simultate, quam propè æqualem habuit. Hāc vocem se ab ipso audisse scripsit Cornelius Nepos. Plus autem est nō redisse in gratiam, quàm nō fuisse in simultate. Matrem nunq̃ offenderat, inter ipsum & sororem etiamsi quid incidit offensarum, nunquam exierunt in simultatem, quæ ta-

men inter fratres & sorores frequenter acerrimæ solent existere.

Amissa classe circa Siciliam, Pœni de pace cũ Romanis ineunda cõsultabant. Amilcar negabat se audere ire ad consules, ne idem accideret ipsi a Romanis, quod Pœni fecerant Cornelio Asinæ consuli, cui legato catenæ sunt iniectæ. Hanno melius sentiẽs de fide Romana, profectus est. Cui liberius exponẽti causam tribunus militum minitans dixit & illi posse accidere, quod accidisset Cornelio consuli. Hic vterq; cõsul tribuno silere iusso: Isto, inquit, metu Hãno, te fides nostræ ciuitatis liberat. 22 Fdes hostium legatis seruata.

Samnitibus consultantibus quid de legionibus Romanis apud furcas Caudinas inclusis fieri deberet, Herennius Pontius suasit, vt inuiolatę dimitterentur. Postero die eadem de re consultus, respondit ad vnũ vsq; delendas. Sentiens aut clementer magno beneficio demerẽdos hostes, aut irreparabili iactura vires illorum cõminuendas. Neutrum secutus est exercitus, sed sub iugũ missos contumelia magis illos in se prouocauit. 23 Hostis aut perdendus aut demerendus.

M. Bibulus in Syria duos egregiæ indolis filios amisit a Gabinianis militibus Aegypti occisos. Horũ interfectores Cleopatra ad illum vinctos misit, vt in eos ꝑ arbitratu suo animaduerteret: at ille eos protinus intactos ad Cleopatrã reduci iussit, dicẽs eius vindictæ potestatem non suã, sed senatus esse debere. 24 Moderate.

C. Sulpitius Gallus vxorem repudiauit, quod aperto capite fuisset foris, Lex, inquiẽs, tibi meos vnius præfinit oculos, quibus formam tuam approbes: his ornamenta comparato, his esto spe- 25 Seueritas in vxorẽ.

ciosa:alijs velle videri formosam,in suspicione & in crimine hæreat necesse est.

26 Adulans libertas. Tiberio senatum ingrediente, surgens adulator quidam exclamauit, esse libere loquendum, nec reticenda quę ad rempub.attinerent.Erectis ad hanc vocem omnibus,ipso etiam Tiberio attento: Audi,inquit, Cæsar, in quo te reprehendimus omnes,licet nullus audeat palàm fateri.Impendis teipsum nobis, corpus tuum diurnis nocturnisq; laboribus & curis pro repub.cõficiens. Huiusmodi multa quum diceret, sub libertatis prætextu turpiter adulans,C.Seuerus subiecisse fertur, Ista tanta libertas hunc hominem dabit exitio.

27 Decorum personæ. Quum in senatu variantibus sententijs, Cato censeret perpetuam dictaturam, vt tyrannicam potentiam e repub.tollendam,Bibulus quum esset Pompeio inimicus, primus in senatu rogationem tulit,vt vnicus consul Pompeius decerneretur. Aut enim,inquit,resp.ab imminente procella per illum liberabitur, aut optimo parendũ erit. Egregius animus, qui priuatam simultatẽ posthabuit reipub.commodis. Eam sententiam Cato dixit se ab alio dictam comprobare, licet ab ipso non debuerit proficisci.

28 Rutilius quum aliquãdo Romę adisset Musonium,rogauit,dic mihi Musoni,Iupiter seruator quem tu imitaris,num fœneratur? Notans illius inopiam,qui cogeretur interdum accipere mutuum. Ad hoc arridẽs Musonius, At ne fœnerat quidem Rutili. Turpius est ad fœnus dare q̃ accipere. At Rutilius quum ipse faceret quod grauius est,obiecit illi quod erat leuius.

29 Valerio Publicolæ Iouis ædem dicanti, iamq; ex more postem tenenti, Marcus illius frater de repente funestum nuncium ingessit, dicēs: O cōsul, filius tuus morbo perijt in castris. Ob eū nuncium mœstis omnibus, Publicola nihil commotus, Cadauer, inquit, quolibet abijcite. simulq; dedicationem solenni ritu peregit. Nec tamen verum erat perisse filium, sed data opera factū est, vt à dedicatione reuocaretur, atq; is honos ad alium transiret. Fortiter

30 Cesetius eques Romanus quum à Cæsare filiū abdicare iuberetur, quod is tribunus pl. cū Marullo collega ei inuidiam mouisset regni affectari, Citi⁹, inquit, Cæsar tu mihi omnes filios meos accipies, quàm ego ex his vnū nota pellam mea. Pietas in filium

31 Titus Labienus equiti strenuo de præda Gallica aurum donauit. Id videns Scipio, dixit equiti: Habebis donum viri diuitis. Hac voce audita eques aurum ad pedes Labieni abiecit. Idem quū audiret Scipionem dicētem, Imperator te armillis argenteis donat, alacer gaudio abijt. Miles aurum contempsit, honorem amplexus est. Honor pręcio prior

32 Q. Fabius Minutius, hortante filio vt locū idoneum paucorum iactura caperet, Vis ne, inquit, tu ex illis paucis esse? Admonens non esse boni ducis, vllius militis incolumitatem contemnere. Vitā nemo contemnit

33 Fabricius Cinea Epirotarum legato magnā aurí vim dono offerente, recusauit accipere, dicens se malle imperare aurum habentibus, quam habere aurum. Auri contē ptus

34 M. Liuius fuso Hasdrubale, nonnullis suadētibus vt hostes ad internecionem insequeretur, aliqui, inquit, & supsint, qui de victoria nostra nū- Clementer

cium hostibus perferant.

35 Varro Pauli collega, quoniam ex Cannēsi pugna quę Romanis fuit infelicissima sup̄fuit, honores à populo delatos recusauit, dicens feliciorib⁹ magistratibus opus esse reipub. Quum animum gereret inculpatum, fortunæ suæ reipub. vltro pœnas dare voluit, vir ob hoc ipsum summis dignus honoribus.

Virtus infelix

36 Curius deuictis Sabinis cum ex senatus cōsulto ei ampliaretur agri modus, quem consummati milites accipere solent, recusauit, & gregalium portione contentus fuit, dicens esse malū ciuem, cui non esset satis id quod cæteris esset satis.

Aequalitas

37 Hortensius orator ob cultum mundiorē, ac gesticulationes in dicendo molliores, crebro male audiebat in ipsis etiam iudicijs. Sed quum Luci⁹ Torquatus, homo subagrestibus & infestiuis moribus, quum apud concilium de causa Syllæ quęreretur, nō iam histrionem illum diceret, sed gesticulatricem, Dionysiamq; notissimæ saltatriculæ nomine compellaret: tū voce molli demissaq; Hortensius, Dionysia, inquit, Dionysia malim equidem esse, quàm quod tu Torquate, ἄμουσος, ἀναφρόδιτος, ἀπροσδιόνυσος, id est inelegans, agrestis, aditu difficilis. Periculose maledicit alteri, cui vel idem, vel simile, vel diuersum, sed deteri⁹ vitium potest obijci.

Affabilitas

38 L. Crassus orator de Menenio homine prælongo dixit, quod quoties in forum descenderet, caput ad Fabij fornicē offenderet. Iocus est ab hyperbole. Nam arcus Romæ tam alti sunt, vt vix hasta possis contingere curuaturæ summum.

Prælongi

39 Idem censor Cn. Domitio collegæ exprobrāti

quod ob murenam in viuario mortuam lachrymasset: At tu, inquit, quum vxores tres extuleris, nullam emisisti lachrymam. Scite retorsit conuitium. Notaui illum quasi curasset vxorum mortem. Et alioqui turpius est, in vxoris funere non flere, quàm ob murenam emittere lachrymas. Retortum

Idem Cn. Domitius L. Crasso exprobrauit, qđ censor tanti habitaret, eò quod in porticu domus haberet columnas hymettias, pro domo eius milia nummum identidem promittens. Crassus vt erat festiuo ingenio, rogauit collegam quāti ipse domum suam æstimaret. Is respōdit, Sexagies sestertio. Rursum Crassus, Quanto igitur, inquit, eam minoris æstimas, si decem arbusculas succidero? Eæ fuerunt Loti patula ramorū opacitate lasciuæ. quum Domitius respondisset, tricies sestertio: Vter, inquit Crassus, nostrū luxuriosior? egone, qui decem columnas centum milibus nūmū emi, an tu qui decem arbuscularum vmbram tricies sestertium æstimas? Ita est ingenium hominum, ad aliena vitia perspicax, ad sua cęcum. 40 Crimen retortum

Lucius Philippus consul L. Crasso summæ dignitatis & eloquētiæ viro manum inijci iusserat, eò quod vocem illius indigne ferret, qua dixerat sibi alio senatu op⁹ esse. At Crassus reiecto lictore, non es, inquit, mihi tu Philippe consul, quando ego tibi non sum senator. 41 Potestas spreta

L. Crassus Mummium cognomento Diuisorē, dixit ita sibi nomen inuenisse in campo Martio, quēadmodū Neoptolemus inuenerat ad Troiā. 42 Ex nomine iocus

L. Crassus cuidam roganti num molestus esset illi futurus, si bene mane ante lucē ad eum veniret: cum respondisset, non eris molestus: & ille 43 Festiuiter

ſubieciſſet,Iubebis igitur te ſuſcitari? Craſſus:at tu certe negaras te fore moleſtum. Venire non erat moleſtum,ſed ſuſcitari moleſtum. At percontator hoc ipſum quærebat,an ſi mane veniret conſulturus,futurus eſſet moleſtus. Craſſus per iocum ſic interpretatus eſt,vt ſi veniret mane,ne moleſtus eſſet.

44 Irriſio Idem apud Perpennā iudicē defendebat Aculeonem,quem accuſabat L. Aelius Lamia,homo deformis. Is quum interpellaret odioſe,audiam⁹, inquit Craſſus,pulchellum puerum. Huic dicto quum eſſet arriſum,Ingeniū,inquit Aelius, ipſe mihi fingere potui,formā non potui. Tum Craſſus,Audiamus igitur,inquit,diſertum. Multo ariſum eſt vehementius.

45 Iocus intēpeſtiuus L. Porcius Naſica quū ex more conceptis verbis à Catone cenſore rogaretur, habes ne vxorē ex animi tui ſentētia,habeo,inquit,at Hercle nō ex animi tui ſententia. Verum ob eum iocum intempeſtiuum mulcta illi dicta eſt.

46 Lepide Scipio Naſica quum ad poetam Ennium veniſſet,eiq; ab oſtio quærenti Ennium,ancilla dixiſſet eum domi nō eſſe,Naſica ſenſit illam hoc domini iuſſu dicere,& illum intus eſſe. Ac tū quidē diſſimulans abijt. At paucis poſt diebus quum ad Naſicam veniſſet Enni⁹,eumq; à ianua quęreret, exclamat ipſe Naſica ſe domi non eſſe. Tum Ennius. Quid? Ego,inquit,non agnoſco vocem tuā? Hic Naſica,Næ tu homo es impudens:ego quū te quærerem,ancillæ tuæ credidi,tu mihi nō credis ipſi?

47 Ociū inutile Idem Naſica quibuſdam dicētibus res Romanas iam in tuto eſſe,extinctis Carthaginenſibus,

& Græcis in seruitutem redactis, Immo,inquit, nunc demum summo in periculo sumus,postea-quam nulli supersunt quos vel timeamus,vel re-uereamur. Sensit inimicos per occasionem vtiles esse nobis,per quos nō licet impune secureq; negligentes esse.

Idem cum ædilitatem curulem adolescens peteret,ac, vt candidati solēt, manum cuiusdā ope re duratam prensaret,rogauit hominem,nū manibus ambularet. Hoc dicto rusticanæ trib⁹ suspicantes sibi exprobratam paupertatem,effecerunt vt repulsam ferret. Tantum obfuit iocus intempestiuus. 48 Iocus intēpestiuus

In Gallico triumpho milites hos versiculos iactabant in Cæsarem. 49 Impudicitia

Vrbani seruate vxores, mœchum caluum adducimus.

Auro in Gallia stuprum emisti, hic sumpsisti mutuum.

Notabant quod in prouincia agens,alienas vxores auro corruperit: Romæ non emerit,sed mutuum sumpserit,quod vxor ipsius male audiret de Clodio. Nisi forte quiddam obscœnius inteligi voluerunt. Nā Suetonius aliquanto post cōmemorat,quod Curio pater in oratione quadam appellat illum,omnium mulierum virū,& omnium virorum mulierem.

C.Gracchus ad quendam Corneliæ matri obtrectantem, Tu,inquit,Corneliam vituperare audes,quæ Tiberium peperit? Et adiecit, Qua fronte te Corneliæ comparas? an tu peperisti vt illa? Atqui nemo ciuis ignorat,diutius illam sine viro fuisse,quàm te virum. Is in quem hæc dicebā- 50 Pietas in matrem

tur, male audiebat de mollitie.

51 Diffidẽtia — Populus Romanus Carbone pollicente quippiã, & addente iusiurandum cũ execratione, populus vicissim iurauit se illi non credere. Probis viris & iniuratis habẽda fides, leuibus ne iuratis quidem. Refertur ad id versus Menandricus.
τρόπος ἐσθ' ὁ πέιθων τοῦ λέγοντος ὀυ λόγος.
id est.
Suadet loquentis vita, non oratio.

52 Vita misera — Silenus senex à Mida captus, rogatus est quid esset homini optimum: diu silentium tenuit, tandem adactus vt diceret, respondit, optimum esse nunq̃ nasci, proximum quàm ocyssime aboleri, atq; hoc precio dimissus est.

53 Vita pura — Iulij Drusi ædes publicolæ pluribus ex partibus patebant vicinorum prospectui. Hoc incommodum faber se quinque talentis correcturum pollicebatur, effecturũq; ne pars aliqua esset obnoxia prospectui. Tum Drusus, Decẽ, inquit, dabo, si talẽ reddas domũ meã, vt vndiquaq; pateat omniũ oculis, quo non vicini tantũ, sed oẽs ciues perspicere possint, quomodo domi meæ viuatur.

54 Maledicus male audit — M. Seruilius dissuasurus legem quam ferebat M. Pinarius, dic mihi M. Pinari, inquit, si contra te dixero, num mihi maledicturus es, vt cæteris soles? Vt semẽtem, inquit Pinarius, feceris, ita & metes, per allegoriam minitans illum male auditurum, si malediceret.

55 Retortum conuicium — Libo quum Seruilio Galbę dixisset, quando tãdem Galba exibis de triclinio tuo? mox audijt, quum tu de cubiculo alieno. Libo notauit Galbam, quod L. Scribonio trib. plebis iudices ferret familiares suos, & conuiuijs corruptos. Galba vi-

cissim illum notauit adulterij.

56 Celebratur & Glauciæ dictum in Metellum, Villam habes in Tiburte, cortem in palatio. At cors villę solet esse contigua. Notauit autem illũ quod multos sibi cibo largitionibusq; deuinciret, quod idẽ alijs verbis Libo obiecit Galbæ. In corte aluntur animalia domestica.

57 Iocus e fabula
Quum Sextus Titius se Cassandram esse diceret, ob coniecturã opinor, quòd illa esset fatidica: multos, ĩquit Antoni9, posses Aiaces tuos Oileos nominare, notãs illi9 impudicitiã. Nã Aiax Cassandrã de tẽplo Palladis raptã vi cõstuprauit.

58 Correctum in peius
Quũ Gallus qui testimoniũ ferebat cõtra Pisonẽ, dixisset innumerabilem pecuniam Magio præfecto datã, idq; Scaurus tenuitate Magij redargueret, erras, inquit, Scaure, ego enim Magiũ non conseruasse dico, sed tanquã nudus nuces legeret, in ventrẽ abstulisse. Correxit sermonẽ suũ Gallus, sed ita vt crimini corruptelæ, crimen adderet luxus.

59 Græcorum mores
M. Cicero, M. Tullij pater dicebat Italos similes esse Syrorũ venalium, quorum vt quisq; sciret optime græce, ita esse nequissimũ. Sentiens vnã cũ literis Græcorũ mores ad Latinos demigrare. Vnde ꝙ M. Tullius fuit iniquior Grece nationi, ꝑpemodũ videri possit illi fuisse hereditariũ.

60 Ridicule
Testio Penario mos erat in dicendo mentũ intorquere. Is quũ aduersariũ vrgeret, vt diceret si quid vellet, dicam, inquit, si nucẽ fregeris.

61 Iocus ex specie corporis
Huic simillimum est quod de Tito patre narrat Suetonius. quum scurrã multa in alios iacientẽ ꝓuocasset vt in se quoq; diceret aliquid, Dicã, inquit, vbi ventrem exonerare desieris: alludens

ad formam Cæsaris,qui faciem habebat nitentis.In cuiusmodi hominē iocus extat Martialis.
Vrere lactucis,ac mollibus vtere maluis.
Nam faciem durum Phœbe cacantis habes.

62 Compilari, venire C.Fabritius P.Cornelium hominem,vt putabatur,auarum & furacem,sed egregie fortem ac bonum imperatorem,suo suffragio fecerat consulem.Huic quum Cornelius ex more gratias ageret,quod immemor simultatis ipsum fecisset cōsulem,bello præsertim magno & graui,nihil est, inquit,quod mihi gratias agas,si malui compilari,quàm venire.Compilamur furto,veneunt bello capti.Proinde inimico fauit, cuius dexteritate sperabat fore,ne Romani venirent in manus hostium.

63 Furax magistratus Scæuola Septumuleio Anagnino,cui pro capite C.Gracchi aurum erat repensum,roganti vt se in Asiam præfectum duceret,quid tibi vis,inquit,insane?tanta malorum est multitudo ciuiū vt tibi hoc confirmem,si Romæ mā̄seris,te paucis annis ad maximas pecunias esse peruenturū. Notauit auaritiam hominis,præfecturam nō ob aliud ambientis,nisi vt spoliaret prouinciales:ac ludens finxit id citius consequuturum Romæ. Hoc dictum Fannius in annalibus ascribit Africano Aemiliano,qui dictus fuerit Iron.

64 Iuste Q.Scæuola Publij filius quum postulasset vt fundus cuius emptor erat,sibi semel indicaretur, idq; fecisset venditor,dixit se pluris æstimare,& adiecit precio centum milia.Exemplum integritatis vix hoc seculo credibile.

65 C.Publicius solitus est dicere P. Mummium, cuiuis tempori hominē esse,Sentiens illū dexte-

ritate facilitateq; ad omnem vitę statum esse ac-
commodum. Eodem sensu Pollionem Asinium
omnium horarum hominem legimus. Et Tibe-
rius Cæsar duos familiarius ab ipso dilectos, o-
mnium horarum amicos vocare solet.

Africanus censor tribu mouebat Centurionē, 66
qui in Pauli pugna non adfuerat: ille quum di- Salse.
ceret se custodiæ causa in castris remansisse, ro-
garetque quur ab eo notaretur, non amo, inquit
Africanus, nimium diligētes. Dissimulauit Cē-
turionis ignauiam, & accusauit nimium diligen-
tem custodiam.

Liuius Salinator quū Tarentum amisisset, ar- 67
cem tamen retinuit, multaq; prælia præclare gef Ex verbis aliter exceptis.
sit. Quum autem post aliquot annos Fabius Ma-
ximus id oppidum recepisset, rogauit eum Sali-
nator, vt meminisset se opera ipsius Tarentum
recepisse. Quid ni, inquit Maximus, meminerim?
Nunquam enim ego recepissem, nisi tu perdidis
ses. Iocus hinc est, quod Maximus diuersum ex
alterius verbis excepit, q̄ ille volebat.

Idem quum bellum aduersus Asdrubalem ge- 68
sturus vrbem egrederetur, monitus est a Fabio Vitio;
Maximo ne prius cum hoste confereret, q̄ vires
animumque illius cognosceret. Is respondit se
primam quamq; occasionem pugnæ arrepturum.
Percontantibus quid ita properaret, vt quàm ce-
lerrime, inquit, aut gloriam ex hostibus victis,
aut ex ciuibus prostratis gaudium capiam. Vir-
tus & ira sermonē hominis inter se partitę sunt,
illa triumphi auida, hæc iniustæ damnationis
memor.

Mancia quum audisset Antonium censorem, 69

Salse. cui male volebat, a M. Duronio de ambitu postulatum, aliquādo, inquit, tibi tuū negotiū agere licebit. Censores in aliorum mores inquirunt, at qui reus est, habet ex se quod agat.

70 Ab imitatione personę. Q. Opimius consularis quum esset adolescentulus, male audiuit. Is Aegilio homini festiuo, qui videbatur mollior, nec erat, sic exprobrauit mollitiem. Quid tu Aegilia mea, quando ad me venies cū tua lana & colu? lepide retorsit Aegilius, Non pol, inquit, audeo, nam me ad famosas vetuit mater accedere. Alter simulabat orationem velut ad fœminā, alter accepta persona simulatione vertit in irrisionem.

71 Submorosus iocus. Inter salsa cōmemorat & illud M. Tullius ex Neuio, apud quem filius dicit patri, Quid ploras pater? is respondet, mirum ni cantem, cōdemnatus sum. Indignatur senex submorosus rogari quur ploret, quasi dānatus magis cantare debuisset. Perinde quasi si quis interroget ægrotū, quur suspiras, aut quur decumbis?

72 Literarum interpretatio. Scaurus accusabat Rutilium ambitus, quum ipse consul esset factus, ille repulsam tulisset, & in tabulis eius ostendebat literas A F P R, easque sic interpretabatur, Actum fide P. Rutilij. Contrà Rutilius dicebat illis significari, ante factū, post relatum. Tum C. Caninius eques, qui Rutilio aderat, exclamabat, Neutrū illis literis declarari. Quum Scaurus dixisset, quid igitur? festiuiter in ipsum torsit, Aemilius fecit, plectitur Rutilius. Probabilius enim erat illum ambitum cōmisisse qui obtinuerat, q̄ qui repulsus erat. Simile quiddam memoratur de Beda, quem Venerabilem dicunt, Huic Romam profecto quū osten-

dissent has literas saxo insculptas, S P Q R, quibus significari volunt, Senatus populusq; Romanus, ac velut hospes rogaretur, quid sibi vellent illæ literæ, dissimulās dixit, Stultus populus quęrit Romam.

M. Scaurus quum pro rostris accusaretur, quod a rege Mithridate ad prodendam rempub. pecuniam accepisset, ita causam suam egit, Iniquum est Quirites quū inter alios vixerim, apud alios me rationem vitę reddere. Sed tamē audebo vos interrogare, Varius Sucronensis ait M. Aemiliū Scaurum mercede corruptū P. R. prodidisse, M. Aemilius Scaurus huic culpæ se affinem esse negat: vtri creditis? Nominato tantū actore & reo, populus accusationem repulit. 73 Autoritas personæ.

C. Memmius quum accusaret Bestiā reum, cui patronus erat Scaurus, ac forte funus quoddam duceretur: Vide, inquit, Scaure, mortuus rapitur, si potes esse possessor: notans Scaurum, qui male audiebat, quod Phrygionis Pompeij bona sine testamento possideret. 74 Hæredipeta.

Quum Silus testis læsisset Pisonem reum cui Crassus aderat, prolato crimine, quod se in eum dictū audisse dicebat: potest fieri, Sile, inquit Crassus, vt is vnde te audisse dicis, iratus dixerit. Annuit Silus. potest etiam, inquit, fieri, vt tu nō recte intellexeris: quū id quoq; toto capite annuisset Silus: vt se Crasso daret, subiecit Crassus, Potest etiam fieri, vt omnino quod te audisse dicis, nunq̄ audieris. Hoc adeo præter expectationem, vt Silum testem omnium risus obrueret. 75 Ab inexpectato.

C. Lelius cuidam malo genere nato, obijcienti sibi q̄ indign⁹ esset suis maioribus. At Hercle, in- 76 Ex iisdem verbis retortum.

quit, tu tuis dignus es. Id si dicas bono viro ex bonis prognato, laus est: sin malo ex malis prognato, graue conuitium est.

77 Irrisio retorta. M. Cincius quo die legem de donis ac muneribus tulit, C. Centoni prodeunti, ac satis contumeliose interrogāti, quid fers Cinciole? Vt emas, inquit, si vti velis: notans illum quod donatis & commodatitijs rebus vti gauderet. Allusit autem ad illud decantatū in primis, Emere malo quàm rogare. Ad hæc, amphibologia est in verbo ferre: fert enim qui promulgat legem, & fert qui portat aliquid venale.

78 Ab impossibili. M. Lepidus quum in campo sese exercentibus ipse in herba recubuisset, vellem, inquit, hoc esset laborare. Huius generis est Terentianum illud, Quàm vellem mos esset amicis etiā noctu operā dare. Optat enim adolescēs quod fieri nō potest.

79 Salse. Quum M. Lepidus censor M. Antistio Pyrgēsi equū ignominiæ causa ademisset, & amici vociferantes quærerent, quid ille patri suo responsurus esset, quur ademptum sibi equum diceret, quum optimus colonus, parcissimus, modestissimus ac frugalissimus esset: dicat, inquit, me nihil horum credere. In simili argumento lusit Augustus, sed ciuilius, dic me tibi displicuisse.

80 Fides erga patriam. Pomponius vir insignis multis vulneribus in bello acceptis, quum ad Mithridatem adductus ab eo quæreretur, an si curaret eum, vellet sibi esse amicus. Si tu, inquit, Romanis amicus fueris, me quoq; amicum habebis.

81 Diuinatio. Spurina aruspex admonuit C. Cæsarem caueret discrimen ingens quod vltra Calendas Martias non proferretur. Eo die quū iret in senatum,

Spurinæ forte obuio, quid ais? inquit, nonne venere Calendæ Martiæ? Venere, inquit, sed nondũ prçteriere. Nam eodem die cæsus est Cæsar.

Spartaco in Crassum omnes mouenti copias, quidam equum dono obtulit. At ille, Si vicero, inquit, plurimos ex hoste equos habitur⁹ sum: Si victus fuero, nec hic mihi futurus est vsui. simulq; cũ dicto equũ gladio trãsuerberatũ interemit. 82 Barbarice.

Quũ Põpeius graui laboraret inuidia propter immodicã potentiã, & ob vulnus fascia linea tibiam vinctã haberet, dixit aliquis, quid refert vbi gestet diadema? in capite, an in crure? Nam cãdidum amiculũ olim erat insigne regum. 83 Potentia inuidiosa.

Quoniam Fabius contando eludebat hostem, quum Marcellus viribus vrgeret Annibalem, ille dictus est clypeus Romanorũ, hic ensis, quod illi præcipuũ studium fuit, ne quid cladis acciperet Romani, alteri vt hostem perimeret. 84 Clypeus. Gladius.

DIVERSORVM GRAECORVM APOPHTHEGMATA

Anytus amicorum Alcibiadis vnus, eũ ad cœnam rogarat: ille recusauit, sed domi bene potus cum famulis comesabundus irrupit, stansq; ad ostium cœnaculi iussit famulos vasa diripere, & ad suas ædes deferre: qui ferè dimidium asportarunt: alijs conuiuis Alcibiadis violentam superbiam criminantibus, Anytus dixit illum humaniter egisse, cui quum totum auferre licuerit, dimidium ipsi reliquisset. 85 Amicitiæ fiducia.

Hippomachus Aliptes quum aliquando videret adolescẽtes quos exercebat, e foro carnes efferentes, dicebat se procul agnoscere suos esse discipulos. quod institutio reluceat in omnibus dictis 86 Institutio.

ac factis hominis.

87 Quibusdam laude vehētibus procerum quempiam, ac prælongis manibus hominem, tanquā ad pugilum certamen idoneū, sanè, inquit, si pendens in alto corona esset detrahenda.

88 Demades orator vita defuncto Alexandro dixit se videre exercitum Macedonū principe orbatū, Cyclopi similem. Sentiens turbam militū, nisi adsit dux cordatus ac vigilans, nulli esse vsui: quemadmodū Polyphemus adepto oculo frustra vastum corpus ac vires habebat immanes.

Turba sine duce.

89 Idem quæstor, populo huc persuaso, vt ijs qui ab Alexādro desciuerant, triremes auxiliares mitterent, iubentiq; vt ilico pecunias depromeret, paratæ sunt, inquit, pecuniæ, ô viri Athenienses, quas in congios deposueram, vt singuli minæ dimidium acciperetis. Verū si has mauultis in hūc vsum erogari, per me quidem vt vestris sicuti lubet vtamini licet. Hoc sermone fregit impetum populi nolentis illa distributione spoliari. Sic interdum vt indomitæ beluæ, arte ad meliora consilia auocandus est populus.

Arte tracta ta plebs.

90 Prandens apud Phocionem, quū apparatū admodū tenuē videret, demiror, inquit, ô Phocion, te remp. administrare, quū possis ad istum prandere modum. Bis errans, & quod lucri tantū causa putaret adeundam remp. & quod luxū probaret in eo, cui maxime conueniebat sobrietas. Sed Demades alios e suis moribus existimabat. Erat enim & pecuniarum auidus, & luxui deditus.

Sobrietas.

91 Quum vidisset Philippum largius potum cum amicis saltasse per mediam captiuorū turbam, eisq; petulanter exprobrasse suam calamitatem,

Libera mo nitio.

libere dixit, Quum ô rex fortuna tibi Agamemnonis personam imposuerit, non pudet te factis agere Thersiten? Ea vox totum regem in diuersum vitæ genus immutauit.

Quũ Athenienses vellent Alexandro diuinos honores decernere: Videte, inquit, ne dum cælum custoditis, terrã amittatis. Alexander enim ambiebat monarchiã. Absurdum autẽ erat eos sic aliũ donare cælo, vt ipsi terra sua pellerentur. 92 Libere.

Iocari solet in Demosthenem, quod cæteri quidem oratores dicerent ad aquã, ipse vero & scriberet, taxans eum quod nunq̃ nisi de scripto diceret, tum esset ὑδροπότης. Contrà Demades vt largius bibebat, ita valebat extẽporali dictione. Rhetores olim dicebant ad Clepsydram. 93 Lepide.

Onomademus Chius posteaquã aduersam factionẽ superasset, quibusdam cẽsentibus omnes diuersæ factionis vrbe pellẽdos, negauit expedire, dicens se vereri, ne omnibus inimicis ad vnũ eiectis, inter amicos existerent dissidia. Sentiens sic esse multorum ingenium, vt si desint inimici, in quos naturæ malitiam exerceant, amicos impetant. 94 Inimici vtiles.

Simonides Pausaniæ [Lacedæmoniorum regi subinde de rebus a se gestis glorianti, tandem & Simonidem per irrisionẽ hortanti, vt aliquid sapienter ipsum admoneret, Moneo, inquit, vt te memineris hominem esse. 95 Libera admonitio.

Idem reprehendentibus, quod ad quæstũ scriberet, iocari solet, sibi duas arcas esse domi, alteram pecuniæ, alteram gratiarum: priorẽ se reperire plenam, alteram semper vacuam. 96 Mercedis amor.

Idem quum cæteros laudãdo venaretur vt ali- 97

Stupidi. quid darent, interrogatus quur non & Thessalos captaret: Stupidiores sunt, inquit, quàm vt a me falli possint. Qui quærunt cui imponant, ad stupidos eunt. At qui tam erant stupidi, vt non sentirent ingenium poematum illius, nec tangerentur amore nominis in posteros transmittendi, non poterant ab illo falli.

98 Callide. Idem interrogatus quam ob rem, quum esset extremæ senectutis, tamen attentus esset ad rē: quoniam, inquit, malim moriens inimicis relinquere, quàm viuus carere amicis: taxans instabiles hominum amicitias, qui consequuti quod volunt, negligunt amicum: ijdem dum sperāt, obseruiunt.

99 Integritas. Lycurgus orator obijciente quodam, quod se pecunia redemisset a calumnia, nō est inficiatus, sed clarissima voce populum appellans, Bene habet, inquit, viri Athenienses, quandoquidem tot annos in repub. versatum dedisse me non accepisse pecuniam criminantur obtrectatores.

100 Eloquentię certamen. Thucydides ab Archidamo Lacedæmoniorū rege interrogatus, vter esset in palestra superior, ipse, an Pericles: Posteaquam, inquit, ego hominem pugnādo deieci, ille se negat cecidisse, itaq; vincit, & spectatores a sua sententia deijcit. Sentiens se bonis rationibus esse superiorem, sed Periclem eloquentia vincere, & quocunq; vellet, agere multitudinem. Nam Thucydides vir præpotens diu in administranda repub. aduersatus est Pericli. Eam contentionem Archidamus palestram appellauit.

Pietas in parētes. Dario totius regni viribus subinde impetum faciēte, Scythæ paulatim, cedētes ad vltimas so-

litudines peruenerāt. Interrogati tandem ab eo, quem fugiendi finem essent facturi, responderūt se nec agros, nec villas, nec vrbes pro quibus dimicarent habere: cæterum quum ad parentum suorum monumenta peruentum esset, tū deniq; sciturū Dariū, quomodo Scythæ soleāt præliari.

Alexander statuerat Lampsacum diruere. Ad id tendenti quum Anaximenes Alexandri præceptor veniret obuiam extra muros deprecatur⁹ suæ ciuitatis perniciē, Alexander suspicans quid esset petiturus, Iuro, inquit, me non facturū quod petet Anaximenes. Tum Anaximenes, Peto, inquit, vt Lampsacum diruas. Captus erat Alexāder, & iureiurādo compulsus est seruare, quos demoliri statuerat. Ingeniose

Alexander consulto oraculo monitus est, vt eū qui sibi portam egresso primus occurrisset, interfici iuberet: occurrit agaso, iussus est arripi. Roganti quid commeruisset, responsum est ita iussisse deum. Si ita est, inquit, o rex, alium designauit oraculū. Nam asinus tibi prior occurrit. Agaso enim sequitur asinum, vt impellat, alioqui non sequuturum. Alexander delectatus hoc commēto, asinum pro homine occidit. 99 Solerter

Amasis Aegypti rex ab amicis admonit⁹, qđ perfunct⁹ negocijs forēsibus, potaret, omniq; voluptatum genere solueretur, respondit: Qui arcus habent, eos non intendere, nisi quū opus est: quos si semper intendant, rumpendos esse, ac ne tum quidem fore vsui, quum exigit vsus. Ita qui nulla relaxatione curas suas soluunt, aut mente captos, aut corpore male affectos euadere. 100 Relaxandus anim⁹

Conspiciens quendam amisso filio lugentem, 1

Si tunc,inquit,quum nondum esset,nō dolebas: nec nunc quidem doleas,quum non est.

2 Psammenitus Aegyptiorū rex à Cambyse regno pulsus est.Eius filiam ancillari veste indutā cum aliquot nobiliū virginibus Cambyses mitti iusserat ad hauriendam aquam,vt hoc spectaculo parentum captiuorum animos discruciaret. Cæteris indigne ferentibus solus Psammenitus demisit oculos.Mox iussit duci filium illius,cum alijs plurimis eiusdem ętatis,vinctis ceruicib⁹,& Fortiter ore frenato.Ne hoc quidē spectaculo sol⁹ Psammenitus ad lachrymas commotus est.Idem quū Amanter vidisset familiarem quendā exutum opibus mēdicantem obambulare,hoc spectaculo adeo cōmotus est,vt ingenti fletu hominem amicū compellans,caput suū barbarico more cæderet.Ea recognita,quum Cambyses per nuncium causam sciscitaretur,quur in liberorum calamitate tacitus,vnius seniculi calamitatem tā impotēter ferret,respondit,Fili Cyri,domestica mala grauiora sunt,quā vt lachrymas recipiant:at amic⁹ deplorandus erat,qui è multis opibus ad summam inopiam redactus est,idq; in extremo senectutis limine.

3 Crœsus Lydorū rex à Cyro captus,hoc argu- Pax bello potior mento pacem bello prætulit,quod pacis tempore filij sepelirent patres,in bello contra,patres sepelirent liberos.

4 Idem quum videret Cyri milites per vrbē ca- Prudenter ptam discurrentes, percontatus est Cyrū, quid agerent.Quumq; is respondisset,diripiunt vrbē tuā,opesq; tuas populātur.Nequaquā,inquit,o rex,nihil iā hic meū est,tuū est quod diripiūt.Ea

vox cõmouit Cyrũ vt ſuos à direptiõe reuocaret.

Quum Cambyſes ſe cum patre Cyro cõferret, 5 Proles debetur patriæ.
amicis illum patre præſtantiorẽ affirmantibus, Crœſus reſpondit, illum nõdum patri equandũ, qui nondum reliquiſſet filiũ. Sentiens & hoc eſſe non infimum erga rempub. meritum, ſi non ſolũ ipſe te præſtiteris egregium virum, ſed aliquem tui ſimilem gignas educeſq; patriæ.

Megabyzes quum apud Helleſpontios agens 5 Locus eligẽdus vrbi
audiſſet quod Chalcedonij decem & ſeptem annis vrbẽ condidiſſent ante Byzantios, dixit Chalcedonios id temporis fuiſſe cæcos, qui quum adeſſet locus vrbi condẽdæ multo commodior, deteriorem elegiſſent. Hoc dicto ſcribit Herodot⁹ Megabyzen apud Helleſpontios immortalẽ ſui memoriam reliquiſſe. Quod ſi verum eſt, erat tũ temporis mira dictorum caritas.

Simonides interrogatus vtra res eſſet optabi- 6 Diuitiæ.
lior, diuitiæ, an ſapientia: dubito inquit, vt qui vi deam ſapientes frequentare diuitũ fores: innuẽs philoſophos verbis quidem cõtemnere diuitias, ſed re tamen eas captare.

Euripides, quum populus Athenienſis tumul- 7 Fiducia artis
tuaretur, offenſus ſententia quadã in illius tragœdia quæ tum agebatur, & autorem efflagitaret vt eam mutaret, progreſſus in ſcenã dixit ſe vt populum doceret, non vt ab eo diſceret, fabulas ſolere componere. Eruditio ſibi conſcia contẽpſit multitudinis iudicium.

Idem apud Alceſtidem tragœdiarũ ſcriptorẽ 8 Fiducia artis
aliquando queſtus eſt, quod ſummo tridui labore adnixus non potuiſſet niſi tres verſus abſoluere. Contra Alceſtidi glorianti quod ipſe perfacile

centum absoluisset vno die: At tui, inquit, ad triduum modo, mei in omne æuum duraturi sunt.

9 Euripides cuidam dicenti, Carmen condidisti ex modis ad tripudium accommodis, alio dictũ hoc ridente: ni stupidus esset, inquit, non risisset, quod res serias Lydijs modis temperarim. Lydij modi lasciuiores sunt. Porro quę p se tristia sunt, ea decet arte exhilarare. Refert hoc Plutarchus ĩ libello περὶ τοῦ ἀκούειν. Quũ Euripides choreã agentibus succinuisset cãtionem quandam modulatam, vnus illorum risit. Cui poeta, Ni stupidus esses, & expers affectuum, haudquaquam risisses me canente Mixolydium.

Temperantia

10 Alexis poeta Callimedontem rhetorem vt delicijs deditum taxauit his versib.

ὑπὲρ πάτρας μὲν πᾶς τις ἀποθνήσκειν θέλει,
ὑπὲρ δὲ μήτρας, Καλλιμέδων ὁ κάραβος.

Luxus

Pro patria vel quilibet velit mori,
At Metræ amore Callimedon solus cupit.

Perit Latinis ioci gratia: nam πάτρα patriam significat, μήτρα nõ matrem sed vuluam aut piscem sonat. Pisces olim erant in delicijs.

11 Cuidam videnti ipsum iam senio fessum ægre lenteq; incedere, ac roganti quid ageret, paulatim, inquit, morior, siue pedetentim morior, significans senes non viuere, sed lente mori.

12 Menander centum & quinq; fabulas scripsisse traditur, ex quibus tantum octo vicit. Itaq; quũ à Philemone longe impari, fauore populi sæpenumero vinceretur, forte illi factus obuiã dixit, Quæso Philemon bona venia dic mihi, quũ me vincis, non erubescis? Victi solent erubescere, at sic vincere, Menander iudicabat erubescendum.

Populi iudicia

Philoxenus poeta quum audisset suos versus à laterarijs perperam recitari, lateres ipsorũ comminuit, dicens: Vos mea corrumpitis, ego vicissim vestra.

11 Secreta regum
Philippides poeta comicus Lysimacho cũ primis charus fuit ac familiaris: cui quum Lysimachus offerret liberalitatem suam, diceretq;, quid vis tibi impartiam rerum mearum? Quodcunq; voles, inquit, modo ne arcani quippiam: Significans esse periculosum nosse magnatum arcana, quorum si quid effutias, actum est de capite, quãquam & alioqui solent odisse conscios eorũ quæ nolint efferri.

12 Poetica fictio
Actius poeta interrogatus quur nõ ageret causas, quum in tragœdijs optime tractaret argumẽta, Quoniam, inquit, in tragœdijs ea dicũtur quę ipse volo, in foro aduersarij dicerent quæ minime vellem. Idem fit in dialogis, vbi qui scribit opus, vnicuiq; tribuit orationẽ qualẽ putat esse commodam. In iudicijs secus fit.

13 Fiducia artis
Antigenides Thebanus Ismenię discipulo quũ scite canens populo minus probaretur, mihi, inquit, cane & musis: admonens prorsus esse contẽnendum imperitæ multitudinis iudicium, quum artis abunde magnũ præmiũ sit ipsa consciẽtia.

14 Pietas in patriam
Leo Byzantius quũ à ciuibus accusaretur: adhortantibus nonnullis vt ad hostes confugeret, in concionem prodiens, Ego, inquit, à vobis ciues mei, quàm vobiscum interfici malo.

15 Recriminatio
Cuidã obijcienti oculorum infirmitatem, quũ exprobrator esset gibbo deformatus, humanum, inquit, opprobrasti vitiũ, quũ ipse Nemesim in tergo portes. Nemesim appellauit vitiũ, quo vi-

cissim ipse possit redargui.

16 Praeposteri mores Aeschyl9 poeta Tragic9 aliqñ spectãs Isthmia certamina, quũ alter pugilũ eẽt cęs9, totũq; theatrũ exclamaret, O chiũ Iouẽ fudisti, Vide, iquit, cuiusmodi sint hoĩm mores, cęs9 silet, & spectatores vociferãt. Solẽt icti ob dolorẽ exclamare. hic cõtra q̃ dolebat, silebat: q̃ læsi nõ erãt, clamabãt.

17 Concordia Pytho rhetor Byzãti9 cũ eẽt supra modũ obeso corpore, pdissetq; i cõcionẽ suasur9 cõcordiã byzãtijs seditiõe ciuili tumultãtib9, stati ppl̃i ris9 obort9 est ex ipso corporis habitu. At ille risũ vertit i rẽ seriã. Ridetis, iquit, ciues? Quũ tale corp9 habeã, vxorẽ habeo multo me obesiorẽ, & tñ cõcordes q̃duis grabbatulũ capit ãbos, discordes ne tota q̃dẽ dom9. hoc pœmio vs9 igress9 est orõnẽ.

18 Deo debetur gratia Pytho Atheniẽsib9 ob res feliciter gestas ipsũ admirãtib9 ac p̃dicãtib9 q; Cotyn regẽ iteremisset, Dijs, iquit, habẽda estgr̃a, quib9 autorib9 hoc facin9 p̃clare gestũ est. Nã ipse nihil aliud quàm manũ & operã meam cõmodaui. Euentus rei in manu dei est, & huic debet gratia, si quid feliciter cesserit. Sed interim vult nostrã operã accedere.

19 Integritas militis Lysãder Lacedęmoni9 militẽ q de via deflexerat, castigauit. ei dicẽti ad nulli9 rei rapinã se ab agmine recessisse, ne speciem quidem, inquit, rapturi præbeas volo.

20 Pietas in patriam Thrasibulus quum moliretur exigua manu ciuitatem Atheniensium à triginta tyrannorũ dominatu liberare, cuidam e conscijs dicẽti, quãtas gratias tibi debebunt Athenæ per te libertatem cõsequutę? dij faxint, inquit, vt quantas ipse illis debeo, videar retulisse. Significans neminẽ patrię parem referre gratiã, etiã si vitam impendat.

21 Anaxarch9 Abderites philosophus quũ à Cy-

priorũ tyrãno Nicocreonte torqueret̃ vt cõſcios Silentij & fides
ꝓderet,poſt multa in regẽ dicta cõuitia, tãdẽ ꝑ
iracũdiã & linguę amputationẽ minãti,Nõ erit,
inqt,effœminate adoleſcens hæc quoq; corporis
mei pars tuę ditionis.Simulq; denrib⁹ abſciſſam
& cõmãducatã linguã in os ei⁹ ira patẽs expuit.

Quũ Gorgias ſophiſta recitaret ĩ Olympiacis 22
ludis apd̃ Gręcos orõnẽ de cõcordia,Melãth⁹ q- Pars domestica
dã,hic,inqt,de cõcordia toti⁹ Gręcię diſſerit,qui
ſibi,vxori & ancillę,trib⁹ dũtaxat,vt cõcorditer
viuant nondum perſuaſit.

Theodorus Atheniẽſis cognomento ἄθεος dice 23
re ſolitus eſt,ſe doctrinã auditoribus dextra por
rigere,ſed illos ſiniſtra accipere.Sentiens illos be-
ne dicta in malam accommodare partem.

Stratocles Atheniẽſis quũ de parta victoria nũ 24
ciũ accepiſſet,ꝓtin⁹ ad populũ retulit,vtq; ſup- Voluptas tẽporaria
plicatio dijs imortalib⁹ decerneret̃ pſuaſit. Ali-
quãto poſt quũ certior nuncius adferret̃ acceptæ
cladis,populo indignante quod deluſus eſſet,Ec-
quis,inquit,veſtrum quicquã dãni accepit,quod
totũ hoc triduũ mea opera hilares lętiq; fuiſtis?

Theramenes vn⁹ trigĩta tyrãnorũ,domo ĩ qua 25
multi accũbebãt,ĩ cœnãtes illapſa,ſol⁹ ĩcolumis Fortuna
euaſit.Hãc ob rẽ quũ ab alijs,felix ꝓdicaret̃,ille
magna exclamãs voce,O fortuna,inqt,cui me oc
caſioni ſeruas?Senſit vir prudẽs ſe nõ eẽ ſeruatũ,
ſed maiori malo reſeruatũ.nã aliquãto poſt iter-
Idẽ quũ iuſſu tyrãnoꝝ porrectã ve- (fect⁹ eſt.
neni potionẽ fortiter hauſiſſet,qđ ex ea ſupfuerat 26
ſic illiſit ſolo,vt clarũ ſonũ ederet, reddẽſq; ſer- Fortiter
uo publico qui eã tradiderat,Critiæ,inquit,pro-
pino: vide igit̃ vt hoc poculũ cõtinuo ad illũ pſe
ras.Erat is Critias e trigĩta tyrãnis crudeliſſim⁹.

27 Celebratur Iasonis Thessalli dictũ,quo se purgare solet ijs quibus molestiam aut vim attulisset. Qui magnis in rebus se iustitiæ cultorem habere velit,eum in paruis interdum illam violare oportet. Velut in bello,quo tuta sit respub. agri aut ædificia quorũdam ciuium interdũ perdunt.

Priuatus affectus Cleon posteaquam reip.administrationem capessere destinasset,testatus est se iam omniũ amicitiarum vincula velle soluere, quod amici plerunq; obstant ne liceat vbiq; rectũ tenere clauũ.

28 Testimoniũ inimici Inter Neronem & Thraseam graues intercedebant inimicitiæ. verum cuidam multa criminose iactanti de Thrasea,dicentiq; causam ab illo perperam esse iudicatam,obstitit Nero,exclamans,Vtinam me tam Thrasea diligat,quã est iudex rectus & æquus. Hostis hosti testimoniũ perhibuit,de fama periclitanti.nullum autẽ grauius testimonium,quã inimici de inimico.

29 Mediocritas Nero sibi compararat auleum quoddam insigne,tum precio,tum pulchritudine.Id vidẽs Seneca,Declarasti,inquit,te esse pauperẽ. Causam rogante Nerone,Quoniã si istuc amiseris,inquit, nõ poteris aliud parare simile.Euenit vt illud aulẽũ naufragio periret. In hoc autem profecerat Senecæ admonitio, vt Nero iacturam adamatæ rei ferret moderatius.Qui nummum habet vnicum,quo amisso non queat alterũ promere,pauper est. Tutissimum igitur est mediocribus ac parabilibus delectari.

30 Luxus Seruus Dolobellæ quum interrogaretur an dominus eius auctionem proposuisset, Domum,inquit,vendidit. Luxum heri notans, quum id falsum esset, Qui domum vendidit,non opus habet

vt seruum exponat auctioni.

Plancus quũ in causa quadã adesset amico, velletq; testem molestum perturbare, interrogauit quo se artificio tueretur. Sciebat enim illum esse sutorem. At ille lepide retorquens in Plancum, Gallam, inquit, subigo. Id quidem sutorium habetur instrumentum, sed tecte exprobrabat illi adulterium cum Meuia Galla, quo nomine Plancus male audiebat. 31 Arte retortũ conuitiũ

Post Mutinensem fugam, percõtantibus quid ageret Antonius, quidam e familiaribus eius respõdisse fertur, Id quod canis in Nilo, bibit & fugit. Constat enim in Aegypto canes e Nilo currentes bibere, nimirum metu crocodilorum eo in flumine regnantium. 32 Bibit & fugit.

Lucius Cæcilius, quum C. Cæsar alijs qui secũ pila lusitabant, centũ sestertia daret, illi vni eius summæ dimidiũ. Quid, inquit, num ego vna manu ludo, ac non duabus? Si officium erat colludere, non minus præstiterat ille quàm cæteri. 33 Lepide.

Laberius ex equite Romano factus mimus annos iam natus sexaginta, huc adigẽte Cæsare, in actione quadã induxit habitũ Syri, qui veluti flagris cæsus, ac proripiẽti se similis exclamabat, Porrò Quirites libertatem perdidimus. 34 Libere.

Ac paulo post adiecit,

Necesse est multos timeat, quẽ multi timent. 35

Ad has voces populus vniuersus oculos & ora conuertit in Cęsarem, intelligens illius impotentiam his dictis lapidatam. Hoc modo quã licuit Laberius vltus est sortem suam.

Titius quidam studiose pila ludere solet, sed idem noctu signa sacra frangere putabatur. hunc 36 Ex ambiguo teste.

quum gregales in campo desiderarēt, Vespa Terentius hoc colore excusauit, vt diceret illum fregisse brachium. Nam diuorū imagines brachijs gestabant donaria. Huc allusit Vespa.

37 Rex cogitabundus. Pylades histrio Augusti temporibus celebris, quum Hylas discipulus quem ad æqualitatis cōtentionem prouexerat, in scena canticum quoddam saltaret, cuius clausula erat, τὸν μέγαν ἀγαμέμνονα, id est, magnū illum Agamēnonem, ac sublimē veluti metiretur, e cauea proclamauit, σὺ μακρὸν οὐ μέγαν ποιεῖς, id est, tu longum facis, non magnum. Tūc populus efflagitauit vt Pylades idem cāticū saltaret iterū. Quumq; ad locum venisset quem reprehenderat, expressit Agamemnonem cogitabundum, nil magno duci magis conuenire ratus, quàm pro omnibus cogitare. Ea res magnum ducem facit, nō proceritas corporis.

38 Imitatio mala. Idem Hylam negligenter saltantem Oedipodem, hac voce castigauit, σὺ βλέπεις, id est, tu vides, quum ille Oedipodem iam cæcum exprimere debuerit.

39 Decorum. Idem Pylades quum saltans Herculem furentem nonnullis incessum histrioni conuenientem minus seruare videretur, deposita persona ridentes increpuit dicens, μωροὶ, μαινόμενον ὀρχοῦμαι, id est, Stulti, furentem salto. Significans hoc ipsum quod videbatur indecorum, maxime decorum esse.

40 Ab inexpectato. Appius homo dicax vsq; ad scurrilitatē, Caio Sextio dixit, Cœnabo apud te, nam vni locum esse video: Notans illum quod luscus esset. Cui Sextius ex tempore, manus, inquit, laua, & cœ

na,tecte obijciens illi impudicitiam,aut certe rapacitatem.

Appius maior quũ in senatu ageretur de agris publicis,ac premeretur Lucilius ab his qui a pecore eius depasci publicos agros dicerent, Non est,inquit,Lucilij pecus illud: erratis. Hactenus defendere videbatur,sed adiecit,Ego liberum puto:qua lubet pascitur. Iocus est ab inexpectato. Expectabatur enim vt probaret hoc pecus non esse Lucilij,sed alterius cuiuspiam,ac reum subleuaret.Nunc irrisum grauabat. 41

Ischomachus mimus cum primis celebris,medico percontante rusticum qui ob ingurgitationem male habebat,num ad vomitum cœnasset. Nequaquam,inquit,sed in ventrem. Iocus Græcis festiuior est,quod εἰς sonat pariter & in, & vsq; ad. εἰς ἔμετον,εἰς κοιλίαν. 42 Ridicule.

Item quũ mendica quædam ventris tormina pateretur,ac medicus percontaretur,num haberet in ventre,Qui potest,inquit,quum triduo nihil comederit?Et huius dicti festiuitas iucundior est Græcis, quibus in ventre habere dicitur quæ fert vterum.Nam id medicus percontabatur, an esset grauida. 43 Ab ambiguo.

Antiocho cui cognomen erat ἐπιφανὴς, id est illustris,Polybius inuertit nomen,appellans illum ἐπιμανῆ,id est insanum,quod quum infimis quibusdam plebeis atq; etiam cũ hospitibus preter regiã dignitatẽ voluptatibus indulgeret. 44 Nominis deprauatio

STRATONICVS

Stratonicus citharœdus natione Atheniensis, non minus festiuis dictis,quàm arte musica celebris,ad quietem iturus, assidue iubebat puerum 1 Sitim præuenire.

ſibi infundere vinum,nõ quod ſitiam,inquit, ſed ne ſitiam.

2 Modeſte. Idem quum ſe contuliſſet Corinthum, anicula quædam diu attente illum inſpexit,nec dimouebat ab illo oculos,admiranti ſimilis:quũq; ille dixiſſet,quid vis mater?& quam ob cauſam me ſic aſpicis?Demiror,inquit,ſi te mater decẽ menſes pertulit in vtero:quum hæc ciuitas vnicũ tantum diem habens te,doleat.

3 Facete. Idem nauigarat in Pontum ad regem Beriſadem,vbi diu moratus voluit illinc in Græciam aufugere:quum id rex videretur nõ paſſurus,Bene,inquit Stratonic⁹,cogitas ô rex,qui ſtatueris hic manere:ſuam fugam ſubindicans,ac regis cõſilium probans, quaſi & ille de migrando cogitaſſet, & ipſe non niſi grauibus cauſis commotus pararet abitum.

4 Initium bellum. Idem Byzantij quum citharœdus quiſpiã belle ceciniſſet procemium, cætera minus feliciter, ſurrexit, ac præconis in morem pronunciauit, quiſquis indicarit citharœdum qui bene ceciniſſet procemium,drachmas accipiet mille.

5 Idem interrogatus qui nam eſſent in Pamphylia miſerrimi,Phaſelitę,inquit:ſed addebat,in toto orbe miſerrimos eſſe Sidetas. Vtraq; gens eſt in Pamphylia.Phaſelitarũ ſordes prouerbio notatæ ſunt,Phaſelitarum ſacrificium, quod ſalſis piſciculis ſacrificarent dijs.Miſeros dixit parcos.

6 Barbaries. Idẽ interrogatus vtri eſſent barbariores,Bœoti, an Theſſali,nominauit Elæos,ſignificans hos vtriſq; barbariores,quum illi haberentur barbariſſimi.Hoc erat lepidius,ſi ab Elæo fuiſſet propoſita quæſtio,vt forte fuit.

Idem aliquādo trophæum quum erexiſſet, hūc inſcripſit titulum, Aduerſus male canētes citharæ.Notans tales vbiq; quamplurimos eſſe, quos ipſe viciſſet. 7 Citharœdi mali.

Idem percontanti quod nauigij genus eſſet tutiſſimum, longi an contrà, reſpondit, ea quæ ſubducta ſunt. Significans nullum vectorem in vlla naui tutum eſſe, niſi quum nauis protracta eſt in ſiccum. 8 Ab inexpectato.

Idem Rhodi quum artis ſuæ ſpecimen edidiſſet, neq; quiſquam plauſu aliove geſtu ſignum fauoris dediſſet, abſceſſit illinc dicēs: Quū id quod nullo conſtet impendio, non præſtetis, qui ſperē me a vobis præmium accepturum? 9 Applauſus

Idem Ptolemæo rege de muſica cum ipſo contētioſius differēte: aliud eſt, inquit, ô rex ſceptrū, aliud plectrum. Significans non eſſe regium de muſica cum muſico diſputare. 10 Decorum.

Idem inuitatus aliquando, vt audiret citharœdum canentem, poſteaq̃ audierat, recitauit illum verſiculum Homericum, 11 Alius alio præſtat.

Τῷ δ' ἕτερον μὲν ἔδωκε πατὴρ, ἕτερον δ' ἀνένευσεν. Id eſt.

Huic dedit hoc pater altitonās, verū abnuit illud

Cuidam rogāti quo pacto, expoſuit, male citharæ canere dedit, bene canere negauit.

Idem quum trabes delapſa quendam è conuiuis occidiſſet, dixit ἄνδρες δοκῶ εἰσὶ θεοὶ, εἰ δὲ μὴ εἰσὶ, δοκῷ εἰσὶ. Id latine reddi non poteſt: iocus eſt ex amphibologia: Δοκῷ ſonat trabi, ſi ſubſcribas iota, & ſine hac ſonat opinor. Viri opinor dij ſunt: quod ſi non ſunt, trabi ſunt. niſi forte δοκῶ legendum acuto accentu, vt intelli- 12 Ex vocum affinitate.

gas trabes sunt.

13 Exilium optabile. Idem Seriphi agens, hospitem suum percontatus est ob quam causam illic homines iuberentur vertere solum: quum ille respondisset flagitiosos apud Seriphios exilio mulctari, Quin tu quoq;, inquit, aliquid flagitij committis, vt ex his locorum angustijs emigres? Notans regionem esse incommodam, & oppidum frigidum.

14 Luxus. Idem quum Rhodi ageret, taxans eius gentis luxum, deliciasq;, dicebat illos ædificare perinde quasi essent immortales, opsonare quasi breue tẽpus victuros. Auidius enim fruimur his quæ breui scimus auferenda.

15 Citharœdus malus. De Phaone malo tibicine dixit, quod non caneret harmoniam, sed cadmum. Phaon autem quum se gereret pro tibicine, iactaretq; se Megaris habere chorum, Nugaris, inquit Stratonicus, non habes, sed haberis: Significans illum discipulum esse potius q̃ magistrum, aut chorum ipso doctiorem esse.

16 Molesti. Idem Stratonicus aiebat se vehementer demirari Satyri sophistæ matrem, quæ illum decem menses tulisset, quem nulla ciuitas decem dies ferre posset.

17 Ilio mala. Idem quum Satyrũ accepisset apud Ilium peregrinari, festiuiter in illum torsit illud prouerbio iactatum, In Ilio semper mala, ludens ex ambiguo vocis. Aliter enim mala dicũtur quæ miseria tristiaq; sunt, aliter homines mali.

18 Vltra malleum. Idem Minnaco fabro, vt opinor, secum de musica disceptanti, non animaduertis, inquit, te supra malleũ loqui. Simillimũ est huic illud Apellis, Ne sutor vltra crepidam.

Idem quum quendam sibi notum haberet obuium calceis pulchre extersis, specie laudantis vituperauit, dicens, nunquam calceos tam belle potuisse abstergi, nisi abstersisset ipse. 19 Laudando vituperare.

Idem quum forte venisset Miletum, quæ tum a conuenis inhabitabatur, vidissetq; omnia sepulchra titulos habere peregrinorum, Abeamus, inquit, hinc puer, nam hic hospites videntur mori, ciuium nullus. 20 Conuenæ.

Idem Zetho de musica differenti, te vnum, inquit, nequaq̃ oportet de musica loqui, qui tibi nomen omnium a Musis alienissimum elegeris, te ipsum pro Amphione appellans Zethum. Amphion, vt est in fabulis, cãtu citharę cõdidit Thebas, at Zethus frater rusticus fuit. Apparet illũ sibi mutasse nomen. 21 A nomine.

Idem quum doceret Macedonem quẽdam, nec ille quicquam proficeret, exasperatus in discipulum, in Macedoniam inquit, pro eo quod alij dicunt ἐις κορίαρ, sicui precantur exitium. Obiter notauit & Macedonicæ gentis barbariem. 22 Macedonia

Idem quum videret sacellum malo sordidoq; balneo vicinum, anathematibus pulchre exornatum, posteaq̃ e balneo exijt male lotus, Non miror, inquit, hic multas pendere tabulas. Quisquis enim hic lauit, illic suspendit tabulam veluti seruatus. Indicans magnum esse si quis e tali balneo exisset incolumis. Allusit autem ad morem nautarum aut militum e mari belloq; seruatorum. 23 Balneum sordidum.

Idem quum egrederetur Heracleã ciuitatem, portas ac mœnia circunspiciebat: percõtanti vero cuidam, quid circunspiceret, pudet, inquit, si videar exire è lupanari: notans corruptos eius 24 Ciuitas lupanar.

ciuitatis mores. Sunt eius nominis ciuitates multæ, sed de Heraclea Thraciæ sensit opinor.

25 Idem in eum qui quũ prius fuisset olitor, postea factus musicus de arte secum contenderet, pronunciauit senarium Græcum vulgo celebrẽ, ἄδοι τις ἣν ἕκαςος εἰδείη τέχνην Id est. Quam quisque nouit artem, eam canat licet. Mutato verbo detorsit ad iocum: quod est in prouerbio, ἔρδοι τις, &c.

26 Antuuerpia. Idem quum in Maronia potaret cum quibusdam, dicebat se posse scire ad quem locum spectaret ciuitas, si tecta facie ipsum ducerent. Quum duxissent, rogassentque quò spectaret, ad cauponam, inquit, sentiens totam ciuitatem nihil aliud esse quàm cauponam. Itaque quocunque verteretur tectis oculis, sciebat se spectare cauponam. Maronia Ciconum ciuitas est dedita negotiationi.

27 Idem quum in Arcadia malam terram, ac salsam aquam balneator exhiberet, iocatus est se terra marique obsideri. Apparet in balneis terræ fuisse vsum, qui nunc est fullonibus.

28 Idem quum apud Sicyonios vicisset aduersum se cithara certantes, consecrauit in Aesculapij tẽplo trophæum cum hac inscriptione, Stratonicus a male citharà canentibus. Hoc si idem est cum eo quod paulo ante memorauimus, miror ab eodem autore eodem in loco bis idem referri. Referuntur enim hæc apud Athenæum.

29 A nomine. Idem quendam qui male cecinerat, rogauit, cuius esset cantio: quum ille respondisset, Carcini, multo magis, inquit, q̃ hominis. Carcinus enim Græce cancrum sonat. Est autem eadem vox cã-

totis cuiusdam nomen, quem notant Græcorum prouerbia.

30 Idem quum puer illius in balneo cum balneatore litigaret de pecunia. Nã mos erat, vt hospites pluris lauarent quàm ciues. Scelerate, inquit puero, ob ęs me propemodum Phaseliten reddideras. Nam hoc accidit in Phaselide, de qua gente male sentiebat tanquam sordida. Proin ministrum obiurgans, notat gentis malitiam. Phaselitæ

31 Idem cuidam laudanti ipsum, vt aliquid ab eo acciperet: Ego, inquit, maior mendicus sum: Sentiens non esse musicorum dare laudanti, sed accipere à laudatis. Mendic⁹ a mendico

32 Idem quũ doceret in ciuitatula perquã exigua, iocatus est mutatione literæ, non est πόλις, sed μόλις, id est, non est ciuitas, sed vix. Sentiẽs vix dignam nomine ciuitatis. Deprauatio nominis

33 Idem quum esset Pellæ, & in puteum descendisset, rogauit num esset aqua potabilis: quũ dixissent qui aquam hauriebant, nos istam bibimus, Non est igitur, inquit, potabilis, quòd illos videret pallidos luridosq́. Nam id interpretabatur malæ valetudinis argumentum, quã ex aqua contraxerant. Res verbis contraria

34 Idem quum audisset nixus matris Timothei regis, Si, inquit, opificem peperisset, non deum, quales emisisset voces? Irridens quorundam fœdam adulationem, qui regum filijs tribuebãt diuinitatem, quum vox parientis regem æque miserabilis sit, ac parturientis quemlibet plebeium. Ipse autem Stratonicus filius erat opificis. Regum natiuitas

35 Idem Polyidæ glorianti quod discipulus ipsi⁹ Philopas canendo vicisset Timotheum, miror, Certare cũ rege

inquit,si ignoras,quod discipulus tuus condit decreta,Timotheus autem leges. Iocum captās ex ambiguo vocis.Nomos enim Græcis & legē sonat,& modulos cantionis.Itaq; periculosum est regem vincere.

36 *Ex mutata litera* Idem psaltæ cuidam molestius obstrepenti, ψάλλ' ἐς κόρακας dixit,pro βάλλ' ἐς κόρακας, abi ad coruos:ludens vnius literæ mutatione.

37 *Magnus stultus* Idem quum vidisset Propin citharœdū Rhodium corpore quidē magnum,sed arte pusillum, percontantibus qualis videretur,respōdit prouerbiali dicto,Nullus,malus,magnus,piscis. Singulis verbis hypostigme separatis,aliū efficiēs sensum:De quo nobis dictum est in Chiliadibus.

38 *Cum dijs* Idem quum in ludo suo haberet pictas Musas nouē,Apollinem vnū,discipulos autē tantū haberet duos,rogatus à quodam quot haberet discipulos,Cum dijs,inquit,x II. De huius ioci genere nobis alibi dictum est.

39 *Templa vacua* Idemversans apud Malissam quum videret tēpla multa,homines paucos,stans in medio foro clamauit,Audite templa.

40 *Præconum turba* Idem apud Abderitas agens,conspicatus illic singulis ciuiū singulos esse precones,adeo vt propemodū maior esset præconū numerus q̄ ciuiū, a cœna cœpit per ciuitatē summis pedum digitis ingredi,demissis in terram oculis.Percontantibus autē Abderitis, quid mali repente accidisset illius pedibus,ita respondit, Cætera quidem belle valeo toto corpore,& ad cœnam curro celerius ipsis adulatoribus:illud vnum metuo,ne ingrediens præconis pedem offendam.Sentiens illic præconum plena omnia.

Idem quum in sacrificio malus quidam tibicẽ esset cantaturus, Bene ominandum est, inquit, libantes precemur deos: Significans opus deorum auxilio, vt bene caneret. 41 Citharœdus malus

Citharœdus quidã malus Stratonicũ excipiebat conuiuio, atq; super cœnã ostentabat illi artem suã. Erat autem apparatus splendidus. Itaq; Stratonicus quum illo canente nõ haberet qui cũ loqueretur, confregit poculũ, & poposcit maius. Id quũ accepisset cum multis cyathis, soli calicẽ ostendit, moxq; sese vino ingurgitauit, & obdormijt. Quum forte superuenissent aliquot comesabũdi, cãrori qui conuiuiũ exhibebat noti, Stratonicus expergiscẽs fact⁹ est ebrius. At illi quũ intellexissent, q̄ multũ assidueq; bibẽdo fuisset inebriatus, Stratonicus cõpendio respõdit, Hic insidiator & sceleratus cãror, me veluti bouem ad presepe, dum cœna accipit, occidit. Boues multo cibo saginantur priusquam mactantur. 42

Idem in citharœdum imperitum, cui nomen erat Cleon, sed vulgo dicebatur bos: Olim, ĩquit, asinus lyræ dictum est, nunc bos est lyræ. 43 Bos lyræ.

Idem Rhodios quum videret delicijs dissolutos, & calido potu vtẽtes, appellauit albos Cyrenæos, & ciuitatẽ illorum appellauit procorum ciuitatem, quod colore quidem differrent à Cyrenæis, qui nigri sunt, luxu & voluptatum studio similes. Sic hodie quidã appellant albos Mauros. Eiusdem ferunt & alia libere falsæq; dicta, in quibus dicitur imitatus Simonidem & Philoxenũ. Si rogas quod libertatis præmium tulerit, offenso Nicocle Cypriorum rege, venenum bibit, & mortuus est. Hic primus fertur auxisse chordarũ 44

numerum & harmonias docuisse,& diagramma reperisse.

45 Empta Phœnicides cum apponeret pisces in conuiuio, sed his duntaxat qui dedissent symbolum,dixit, mare quidem esse commune,sed pisces in eo natos eorum esse qui emissent.

46 Luxus Theocritus Chius posteaq̃ Diocli lurconi perisset vxor,& in funebri cœna quam illi parabat, nihilo secius opsonia voraret,flens interim: desine miser,inquit,nihil profeceris,opsonijs indulgens.Sentiens illi semper flendi fore materiam, si pergeret deliciari. Olim vesci piscib.pro delicijs habebatur,& infami vocabulo dicebantur opsophagi.Nunc ea res magna est sanctimonia.

47 Loquacitas Idem quũ Anaximenes esset dicturus, ita præfatus est:incipit verborum flumẽ, mentis gutta: significans illum esse multiloquum,sed minime sapientem.

48 Iocus intẽpestiuus Idem quum duceretur ad Antigonum regem, atq; hi qui ducebant,iuberent hominem bono esse animo,fore enim incolumem simul atq; venisset ad oculos regis,Omnem,inquit, spem salutis mihi adimitis:mordens regem quod luscus esset. Rex audito ioco,iussit hominem agi in crucem.

1 Ex ambiguo Chirosophus Dionysij adulator,quum videret regem cum aliquot familiaribus ridentem, ipse quanq̃ longo abesset interuallo,nec audiret,pariter risit.Rogauit Dionysius num audiret quę diceretur.Negauit.quur igitur,inquit,rides? Quoniam persuasum habeo,quicquid istuc est quod inter vos agitis,esse aliquid ridiculum. Ridicula Græcis dicuntur interdum non deridenda, sed festiua.

Arcadion adulator odio Philip. Macedonis spõte deseruit patriam. Euenit autem, vt Philippo Delphis agente adesset. Eum rex accersitum rogauit, quousq; fugies Arcadion? Donec, inquit, peruenero, vbi nemo norit Philippum. Quis nõ miretur eam libertatem in adulatore? Sed hac libertate delectatus rex, vocauit illum ad cœnam, itaq; cum eo in gratiam redijt. Quanq̃ libertati suberat adulatio, subindicãs Philippum nusquã non esse celebrem. 2

Melanthus Alexandri Pheræi parasitus, interrogatus quomodo fuisset interfectus Alexander, per coxam, inquit, in meumventrem. Sentiẽs idẽ vulnus etiam suo inflictum ventri, cui iã erat esuriendum, mortuo qui consueuerat alere. 3 Ventris studium

In Archippum Atheniensium ducem, contractis & incuruis humeris, iecit scomma, dicẽs eũ οὐ προεστάναι τῆς πόλεως ἀλλὰ κεκυφέναι: nã iocus latinis verbis reddi non potest. Quanquã legendũ arbitror προκεκυφέναι id est, nõ antestetisse, sed antecubuisse. Stat enim q̃ erecto est corpore προκύπτει qui se ante alium incuruat. 4

Interrogatus quid sentiret de tragœdia Diogenis, negauit se vidisse, quod esset obtecta verborum inuolucris. Notans ambitiosa verborum copia rẽ obscurari. Refert Plutar. περὶ τοῦ ἀκούειν 5 Verborum ampullæ

Agis Argiuus adulator videns Alexãdrum ingentia munera dedisse cuidam ridiculo, exclamauit, O rem vehementer absurdam. Quum Alexãder hac voce excitatus dixisset, Quid tu ais? Fateor, inquit Agis, me pati non posse, quum videã vos è Ioue prognatos omnes pariter assentatoribus delectari. Siquidem & Iupiter Vulcanũ ha- 6 Libertas adulatrix.

bet pro Morione,& Hercules Cercopib.& Bacchus Silenis delectari consueuit. Tales videmus & apud te magni fieri. Pestilentissimũ adulationis genus,sub libertatis imagine blandiri.

7 Omen Seuerus imperator quum e Britannia rediret, non solum victor,sed etiam in æternũ pace fundata,voluẽs animo quid ominis sibi occurreret, æthiops quidã è numero militari,clarę inter scurras famæ,ac iocorum celebrium,cũ corona e cupressu facta ei occurrit.Cæsar & coloris & coronę tactus omine, nam cupressus funebris est,iratus iussit hominẽ submoueri. At scurra discedẽs peius omen addidit lingua,dicẽs:Totũ fuisti,totum vicisti,iam deus esto victor.Scurræ iocus vaticinium erat.Nam Cęsar aliquanto post perijt.

8 Adulanter Anaxarchus quum Alexãdrum se ob Cliti necem discruciantẽ videret, Clito,inquit,contigit iustitia, quę dijs assidet:persuadere cupiens,quicquid à rege fieret,ius fasq; esse. Nam & Alexander pro deo se haberi sustinebat.

9 Impius adulator Praxaspes Cambyzen regẽ admonuit,vt parcius vino indulgeret. Turpem enim esse in rege ebrietatẽ, in quem vnum omnium essent coniecti oculi:cui rex,Vt scias,inquit,quàm mihi nũquam excidam,approbabo etiam post vinum & oculos & manus in officio esse.Bibit deinde solito largius,iamq; vinolẽtus iubet obiurgatoris filium produci,alleuataq; supra caput sinistra manu stare:tunc in cor adolescentis figit sagittam, nam id dixerat se petiturum:recisoq; pectore,iaculum cordi infixum ostendit patri,rogans num satis certam haberet manũ.At ille negauit Apollinem potuisse certius mittere.

Nicesias Alexandro abigenti muscas, quod ab 10
illis diceret se morderi: Magis, inquit, ab alijs quę Muscae regum
plus tui habent, gustato sanguine. Adulatores no
tauit, vt omnibus muscis plus sugentes.

Clisophus Atheniensis adulator, Philippo in- 11
crepanti cur semper aliquid peteret, Obliuiscor, Petax
inquit. Lepidus iocus, sed pugnans cum laudatissima sententia, Beneficij accepti meminisse, dati obliuisci oportet.

Idē à Philippo donatus equo saucio, vēdidit, 12
& ab eo post interrogatus, vbinam esset equus, ex vulnere, inquit, illo confectus est. Ludens ex ambiguo. Nam πέπρακται, sonat venditus est & confectus est.

Idem Philippo iacienti in ipsum scommata, & 13
admodū hilari, Ergo posthac, inquit, te nō alam. Ex inuersione
lepide inuertens rem. Nam reges in hoc alūt parasitos, vt illorū dictis exhilarentur. Quod si ipsi reges per se norint ludere, & in alios ridicula dicere, nihil opus sit parasitis, quū ipsi norint parasitos agere. Salse
Alioqui parasiti magis alunt reges, quā reges parasitos. Quanquā Plutarch⁹ in Sym posiacis ita refert, ὀυκ ἐγώ σε τρέφω, id est, non ego te alo. notans regē quod versa rerū vice, pro rege ageret morionē. Tu me alis, vt ridiculis dictis te exhilarem, non ego te.

Bithys parasit⁹ quū Lysimach⁹ rex vesti ipsi⁹ 14
curasset affigendū scorpium ligneum, aut, vt Plu Parsimonia exprobrata
tarchus ait, rubetam, pulchre assimilatum vero, perturbatus resilijt. Ridentibus omnibus, vbi do lum sensit, & ego, inquit, te vicissim terrebo rex. Quum ille dixisset, fac, Da mihi, inquit, talentū: exprobrans regi sordes & parsimoniam.

15 Ex nomine Philoxenus, cui cognomẽ Pternocopis, patria Corinthius, orto sermone quod turdi magno vẽderentur, quum forte adesset Corydus, qui male audiebat, quod corpus suum ad quęstum prostituisset, Atqui ego, inquit, memini fuisse tempus, quo Corydus obolo parabatur: Ludens ex ambiguo. Nam Corydus etiam auiculæ nomen est.

16 Mediocritas grata Idẽ, opinor, dixit eas esse iucũdissimas carnes q̃ carnes nõ sunt, & suauissimos pisces qui pisces nõ sunt. Item dixit amœnissimam esse nauigationẽ iuxta terram, & ambulationem iuxta aquam.

17 Libere Philoxenus poeta Dionysio recitante sua carmina, quum alij per assentationem laudarent, exclamauit, Abducite me in lapicidinas. Subindicans hoc esse tolerabilius, quã audire laudareq; tam mala poemata. Nam antea rex offensus miserat illum in lapicidinas.

18 Argute Idem interrogatus quur in tragœdijs induceret mulieres malas, quum Sophocles eas induceret bonas, argutissime respondit: quoniã, inquit, ille tales inducit, quales esse deberent: ego quales sunt.

19 A carmine Homeri Idem apud Pythonẽ prandens, appositis oleis quum paulopost inferretur patina piscium, percusso vasculo quod habebat oleas, Homericum hemistichiũ dixit μάστιξεν δ' ἐλάαν: id est, scuti ca incitauit, vt traherent. Nam de auriga dictum est. Sensit autem Philoxenus oleas quamprimũ auferendas, alludens interim ad Græcam vocem ἐλαιῶν quæ sonat olearũ, & ἐλάαν quod sonat trahere currum, aut aliquid simile.

Idem vocatus ad conuiuium, quum esset appositus ater panis, Caue, inquit, multos apponas, ne

facias tenebras. Nigra enim obscurant, & atras tenebras dicimus, quũ color albus plurimum habeat lucis, vnde & oculis noxius.

Corydus parasitus compotante ipsi meretricula, cui nomen erat Gnome, quum vinũ deficeret, ipse iussit imponi duos supra centũ obolos, Gnomen autem conferre quãtum populo videretur: notans illam e populo quæstum facere. 20

Idem quum Plyctor citharœdus lẽtem sorberet, ac lapidem lenti admixtum manderet, O miser, inquit, etiam lenticula te ferit: Significans illum dignum qui ab omnibus lapidaretur, postea quam lens illi lapidem incusserat. 21

Idem quum apud Ptolemæũ Mattya cibi laudatissimi genus circunferretur, sed apud Corydum semper deficeret, Vtrum, inquit, Ptolemæe sum ebrius, an videor mihi videre ista circũferri? Admonens se nihil aliud q̃ spectatorẽ esse Mattyæ. Ebrijs autẽ videntur omnia versari in gyrũ. 22 Spectator conuiuij.

Idem Chærephonti parasito dicenti, non possum ferre vinum: ne id quidem, inquit, quod in vinum. Sentiens illi non esse quod impenderet in vinum. Fert autem qui tolerat, & fert qui confert pretium. 23 Ex ambiguo.

Idem quum Chærephõ nudus in conuiuio distenderetur, ô Chærephon, inquit, nunc te veluti lecythos intueor, quousq; plenus sis. In lecythis vitreis apparet, quousque plenæ sunt, si eximantur e thecis. Ita in cute illius apparebat expletio totius corporis. 24 Voracitas.

Idem quũ Demosthenes ab Harpalo poculũ ingens dono accepisset. Hic, inquit, alios Acrocothonas, hoc est bibulos appellat, quum ipse 25 Munera.

magnam pateram attraxerit. Cothon cyathus est fictilis. Attrahit qui accipit donũ, & attrahit vinum qui bibit.

26 Idem solitus nigros panes inferre in conuiuiũ,
Vmbra. quum alius intulisset nigriores, dixit illum non inferre panes, sed panum vmbras, ob immodicã nigredinem.

27 Pausimachus in parasitum qui ab anicula ale-
Vetulæ cõcubinus. batur, dicebat illi qui cum anu consuetudinẽ habebat, diuersum quiddam accidere, atq; ipsi vetulæ. Nam illum semper aliquid ventre concipere, illam nunquam. Sentiens illum subinde fieri saturum, illam manere sterilem.

28 Cinesias videns Alexandrum magnum a phar
Dij miseri. maco quod sumpserat vehemẽter turbatũ: Quid, inquit, nobis faciendum est, quum vos dij talia patiamini? quum Alexander ægre sustulisset oculos, Quales, inquit, dij sum⁹? metuo ne dijs inuisi.

29 Pantaleon in Arsinoen Lysimachi vxorem vo
Libertas infelix. mere solitam torsit hunc versiculum.
κακῶν κατάρχεις τήνδ᾽ ἐμοῦσαν εἰσάγων.
Dominare prauis, qui hanc vomentẽ induxeris.
Quod vbi resciuit Lysimachus, in mustelę cauea inclusit hominem, ac tanquam feram circunferri iussit, aluitq; vsq; ad mortem. Huic certe bonum dictum male cessit.

30 Arcesilaus quum Apellem Chium ægrum in-
Benigne. uisens etiã egere sensisset, postridie reuisit illum decẽ drachmas secũ adferẽs, & proxime assidẽs: hic nihil est, inquit, pręter Empedoclis elemẽta, Ignẽ & aquã, terrã, atq; volubilis ætheris orbes. Ac ne cubas quidem, inquit, satis cõmode. simulq; moto ceruicali, furtim subiecit pecuniã. Hanc

quum anicula, quæ ægrotanti ministrabat, reperisset, & Apelli narrasset: ille ridēs, dispeream, inquit, nisi hoc Arcesilai furtū est. κλέμμα a κλέπτω, quod Græcis & celo significat, & furor.

31 Apelles quum vidisset tabulã a Protogene pictam, quam Demetrius in bello seruarat deprecantibus Rhodijs, aliquandiu præ stupore tacitus eam est contemplatus, tandem in hanc vocē erupit: Ingens labor, ac mirandum opus, desunt tamen Gratiæ, quæ hoc aliaq; eiusdem auferant, atq; in cælo reponant. Eam tabulam Protogenes nondum absoluerat. Opus imortalitate dignum.

32 Quum Megabyzes aliquãdo in officinã Apellis venisset, cœpissetq; nescio quid de pingēdi arte loqui, Apelles non ferens regem de his iudicantem quæ non didicerat, Quamdiu, inquit, silebas, omnes te ob aurum, purpuram, ac diadema venerantes, magnū virū esse putabant: nūc pueri mei qui colores terunt, ob inscitiã te ridēt. Plinius pro Megabyze ponit Alexãdrū Magnū. De arte artifex.

33 Pictori parum perito de celeritate glorianti, & ostensa tabula dicēti, hanc modo pinxi, Etiamsi tacuisses, inquit Apelles, res ipsa loquitur quod eam ex tempore subito pinxeris. Celeritas inepta.

34 Apelles quū Laidem adhuc virginem vidisset ex Pireæo ferentem aquã, admiratus insignē formam, duxit illam in conuiuiū sodalium. Cæterū irrisus ab illis, quod pro meretrice virginem adduxisset in conuiuium, Ne miremini, inquit, ego eam alo, vt aliquando fruar. Nam prius q̃ totum excesserit triennium, eam formosam reddam. Spes boni futuri.

35 Idem dicere solet sibi cū Protogene omnia esse paria, aut illi etiã meliora: vno se præstare, quod Morosa diligentia.

ille manum de tabula nesciret tollere. Sentiens Protogenem peccare nimia diligentia, quam mo rosam appellant, quæ frequenter officit, non pi ctori tãtum, sed & oratori. Huic vitio affinis fuit vir eximie doctus Paulus Aemilius Veronensis, qui sibi nunquam satisfaciebat, sed quoties reco gnoscebat sua, mutabat pleraq;. diceres opus nõ correctum, sed aliud: idq; subinde faciebat. Quæ res in causa fuit, vt citius elephanti pariant, q̃ il le quicquam edere posset. Nam historiam quam edidit, plusquam triginta annis habuit præ ma nibus. Et suspicor huc adactũ, vt euulgaret. Nec multum abfuit ab hoc vitio Thomas Linacrus Anglus vir vndequaq; doctissimus.

36 Artis exercitatio. Nunquã tam occupatus fuit, vt diem præter mitteret in quo nihil omnino pingeret, artẽ ex ercens. Vnde subducens sese a negotijs dicere so let, hodie nullam lineam duxi. Quæ vox abijt in prouerbium, de quouis officio prætermisso.

37 Iudicare de arte aliena. Idem tabulas in pergula proponere solet, post q; eas latitans, quid prætereuntes reprehende rent auscultabat. Sutor quidam reprehẽdit, quod in crepidis pauciores vna intus fecisset ansas. Tu lit hoc tacitus Apelles: postridie quum idem cir ca crus aliquid notaret, Apelles indignatus pro spexit, denuncians illi, ne sutor vltra crepidam iudicaret. Quod & ipsum in prouerbium venit.

38 Protogenes Rhodi viuebat. Eò Apelles viden di eius gratia profectus est: continuoq; petit offi cinam, in qua tabulam magnæ amplitudinis in machina aptatam picturæ, anicula quædam cu E linea iudicare. stodiebat. Ea Protogenem negauit esse domi, ro gauitq; a quo quæsitum diceret reuerso. Ab hoc,

inquit Apelles, arreptoque peniculo lineam ex colore duxit, summæ tenuitatis, per tabulam. Reuerso Protogeni, quæ gesta erãt, anus indicauit. Ac lineam ille contemplatus, cõtinuo dixit, Profecto Apelles Rhodum venit. Nec enim in aliũ cadit tam absolutum opus. Mox induxit alio colore lineam illa subtiliorem, anuique mandauit, vt si rediret hospes, diceret ostensa linea, hic est quem quæris. Reuersus Apelles, & vinci erubescens, tertio colore lineas secuit, nullũ relinquens amplius subtilitati locum. Protogenes victum se confessus, in portum deuolat, hospitem quęrit, domumque ducit victus victorem. Ex minimo vestigio artifex agnoscit artificem.

Agatharchus pictor sese iactabat de pingendi celeritate, quum Zeuxis diutius immoraretur operi. At Zeuxis respondit, ea quæ cito fiunt, cito perire: contra quæ paulatim exacta cura absoluerẽtur, ætatem ferre. Iuxta Valerium ita respondit, Diu pingo, quia pingo æternitati. Cito nata, cito pereunt: diu elaborata ferunt ætatem. Beta cito nascitur, buxus paulatim. 39 Cito nata non durant

Zeuxis certamen artis exercuit cum Parrhasio. Quũ enim Zeuxis tam scite effinxisset vuas, vt in scenam aues aduolarent, Parrhasius detulit linteum pictum, ita veritate repręsentata, vt Zeuxis alitum iudicio tumens, flagitaret tãdem remoto linteo ostendi picturam. Mox intellecto errore, Vicisti, inquit, Parrhasi. Nam ego aues fefelli, tu artificem. Rari candoris inter artifices exemplum. 40

Idem postea pinxit puerum vuas ferentem, ad quas quum aues aduolassent, processit iratus 41 Imitatio.

operi, Vuas, inquit, melius pinxi, q̃ puerum. Nã si hoc consummassem, aues puerũ timere debuerant. Ingenuitatis exemplum. At aues viderũt in puero nullum esse motum, itaq; aut mortuũ, aut dormientem arbitratæ sunt.

42 Superuacua — Scopas Thessalus statuarũ artifex demiranti quur in ædibus suis tantum haberet rerũ superuacanearũ & inusitatarũ, Imò his, inquit, superuacaneis felices sumus ac beati, non illis necessarijs. Quum ea quæ sunt vitæ necessaria, sint suapte natura pretiosissima, tamen quia quotidiana sunt, multisq; cõmunia, contemnuntur. Cæterũ quãti sint pretij, declarat extrema necessitas, quę si incidat, quilibet libens omnes gemmas, aulæa & aurum suum vno pane commutet: Cętera magis ad ostentationem pertinent, q̃ ad salutem.

43 Philosophia ars — Polycletus statuarius dicere solet, eorum opificium esse molestissimum, quibuscunq; lutum perueniret ad vngues, Plastas opinor ac figulos notans. Admonuit autem eas artes exercendas, vnde non conspurcaretur opifex. Tale nimirum philosophiæ studium.

44 Populi iudicia. — Idem duas statuas eodem argumento fecerat, alteram ad artis iudicium, alteram ad opinionẽ vulgi, & ad cuiusuis prætereuntis iudicium. Ambabus perfectis admittit turbã. Prior illa quam ex arte fecerat, magnopere laudata est, altera nõ item. Tum Polycletus, atqui scitote, inquit, quod hanc quam tantopere laudatis, ego feci: eam quã vituperatis, vos fecistis. A populo factam dixit, quam ad iudiciũ populi fecerat. Vicit tamen artis species imprudẽtes. Si moniti fuissent, vtram ad illorum iudicium finxisset, eam prætulissent.

Arato destināti tyrannorum cōmuni odio ab- olere tabulam insignis artificij, quæ Aristratum in curru victorem habebat, Nealces supplex in- tercessit, vt opus incolume seruaretur, dicens cū tyrannis non cum tyrannorum imaginibus bel- ligerandum esse. 45 Honos artis.

Quum Philippus locum quendam Ithomatā non minus munitum, si præsidium imponeretur, q̄ erat Acrocorinthus, occupasset, & sacrificio per- acto per vatem ad ipsum exta essent delata, ac- cepta Arato ac Demetrio Phario demonstrauit: & ipse animi dubius rogabat eos quid exta por- tenderent, vtrum Messenijs locum redderet, an retineret: Hic Demetrius arridens, Si animum, inquit, vatis geris, locum dimittes: sin regis, vtro- que cornu bouem retinebis. Peloponesum bouis ænigmate signans, quam facile tueretur, si duas arces præsidio tueretur. Aratus autem rogatus a Philippo suam sententiam dicere, post diutinum silentium, hunc in modum respondit, Permulti sunt ô Philippe Cretensium montes, permulti Bœotiorum ac Phocēsium tumuli terra promi- nentes. Item plurimi Acarnaniorum, partim in mediterraneis, partim in oris maritimis siti, qui natura munitissimi sunt: & tamē quum horū nul lum ceperis, omnes tamen sponte imperata fa- ciunt: latrones rupes & saxa incolunt, ac præci- pitijs se tuentur. Regi autem nihil beneuolentia firmius aut munitius esse potest. 46 Diuinatio.

Philippus Arato venenum dandum curarat, quod non repente occideret, sed lenta tabe cōsu- meret. Id vbi sensit Aratus, nec inueniretur re- mediū, dissimulauit, & ingressus cubiculum vni 47 Regum amicitia.

tantum ex familiaribus dixit: O Cephale, hæc sunt præmia regiæ amicitiæ. Nõ semper tutum regibus optima dare consilia.

48 Quum ex Atheniensium socijs quidam contumeliæ causa rogasset captiuum Laconem, num qui in prælio occubuissent, fuissent strennui viri: Magni profecto, inquit Lacon, faciẽdum fusum, sagittam sentiẽs, si strẽnui ignauiqꝫ discrimen nosset. Significans illic vbi res sagittis aut saxis agitur, nullum esse fortis & ignaui discrimen: sed vbi cõminus res geritur, ibi demũ apparet qui sint viri, qui non.

49 Otium. Turbo Adriani Cæsaris præfectus, admonitus ab eo, vt curam haberet suæ valetudinis, sibique daret vacationem a negotijs: respondit, non decere Cæsaris præfectos nisi stantes mori. Ignauum esse sentiens, in lecto decũbentem expirare.

50 Modeste. Idem quum adhuc nihil aliud esset quàm centurio, & ante præfectos a Cæsare vocaretur in consilium: Turpe est, inquit, ô Cæsar, exclusis præfectis cum centurione agere.

51 Animi bona. Milo Crotoniates athleta iam senex quum vidisset athletas alios in curriculo sese exercentes, fertur inspexisse lacertos suos, lachrymansqꝫ dixisse, At hi iam mortui sunt. Merito fleuit, qui felicitatem, corporis viribus metiebatur. Animi vigor serius senescit, si tamen senescit vnquam.

52 Nuncius fidelis. Philippides dictus ἡμεϱόδϱομος, quod vno die mille quinquaginta stadia conficiens Lacedæmonem peruenit. Idem, ni fallor, quum victoriam Atheniẽsium aduersus Medos in Marathone partam, senatui de pugnæ exitu solicito nunciaret, μέγα χαίρετε, inquit, νικῶμεν, id est,

multum valete, vincimus. moxque expirauit.

Perseus quum cuidam noto daret pecuniam, cautionem fecit in foro apud mensarium. Hanc diligentiam quũ amicus admirans diceret, adeone legaliter Persee? Scilicet, inquit, vt amãter recipiam, nec legaliter repoſcam. Fit enim ſepenumero, vt qui cum amico bona fide ſine teſtib9 ac ſyngraphis agunt, poſt cogantur cum eo legib9 agere. Dicti nonnulla gratia eſt in Græcis, νομικῶς & φιλικῶς. 53 Cautio tuta

Timõ Athenieñſis dict9 μισάνθρωπος interrogatus quur omnes homines odio proſequeretur, Malos, inquit, merito odi: cęteros ob id odi, quod malos non oderint. Sentiens non eſſe vere probos, qui non deteſtantur improbos. 53

Eidem aſſcribunt, quod dicere ſolitus ſit, duo præcipua eſſe malorum omnium elementa, auaritiam, atque ambitionem. Ambitio male profundit, quod male collegit auaritia. 54 Malorum fons

Alexinus ſophiſta inter ambulandũ multa mala dixit in Stilpontem Megarenſem: cæterũ vbi quiſpiam eorum qui aderãt dixiſſet, Atqui ille te nuper laudauit: Per Iouem, inquit, vir enim optimus eſt, ac præſtantiſſimus. Tam facile ex obtrectatore factus eſt laudator, nõ ob aliud niſi quod ab eo laudatus eſſet. 55 Laus cõciliat amicos

Gorgias Leontinus ſophiſta centeſimũ ſeptimum agens annum, rogatus quare tandiu vellet in vita manere, Quia nihil, iquit, habeo, quod accuſem ſenectutem. 56 Senectus virilis

Socrates dicitur eũ execrari ſolitus, qui primus vtilitatem à natura ſeiunxiſſet. Naturam appellat honeſti rationem homini à natura inſitam. 57

58 Malè dissimulatum Philotimus medicus cuidam ostendenti digitum exulceratum, quũ hepar haberet tabidum: id enim ex colore deprehẽdit: Nõ est tibi, inquit, ô bone periculum ab vnguium vitio. Idem fere fit ab hominibus, vt de leuioribus malis querãtur, grauiora dissimulent.

59 Voluptas Archyta Tarentinus Pythagoricus dixit nullam pestem capitaliorẽ hominibus à natura datam, quàm voluptatem. Ex hoc enim fonte prodit quicquid est in hominum vita scelerum & calamitatum.

60 Frugalitas Prodicus dicere solet, optimum condimẽtum esse ipsum ignem. Sentiens bono stomacho satis esse opsonium esse coctum, etiam si nihil accedat deliciarum.

61 Laude incorruptus Menedemus quum audisset quod frequẽter ab Alexino laudaretur, At ego, inquit, illũ semper vitupero: declarans se non posse corrumpi laudibus, quo minus eum reprehenderet, qui reprehẽsione dignus erat.

62 Ab inexpectato Cuidam qui in foro Romæ loricatus ambulabat, prætexens id se metu facere, perquam scite dixit Vibius Crispus, Quis tibi sic timere permisit? Ludens ex inopinato. Expectabatur enim, vt obiurgaret hominem quod præter consuetudinẽ Romanam armatus incederet. At ille increpuit hominem, quod sic timeret, quum liceret manere domi, si quid timeret.

63 Cõmiseratio in malis Quidam deciderat in puteum profundũ. Eum quum vidisset quispiam, commiserans hominem dixit, Miser, quomodo in puteum decidisti? Tum ille, Quid refert quomodo inciderim? hoc potius agẽdum, quomodo hinc possim edu-

ci. Hoc refertur à diuo Augustino.

Medicus quidam ægrotãti dederat pharmacũ, eoq; sumpto cõualuit ægrotus. Euenit vt aliquãto post idẽ morbus recurreret: ęgrotus quum ad idem pharmacum quo prius conualuerat, confugeret, nec sentiret remedium, accersit medicum admirans qui factum esset, vt eadẽ medicina, quę pri⁹ depulisset morbũ, postea magis aggrauaret. Huius rei causam sciscitãti medicus facete respõdit, Fateor idẽ fuisse pharmacũ, sed ideo nõ profuit, quia ego non dedi. Sentiens medicorum esse dare pharmaca, qui norũt quando & quomodo dandũ. Quę prosunt iuueni, nocent seni, & cõtra: quę iuuant cœlo tepido, lædũt frigido. Et hoc refertur ab Augustino. 64

Euclidi cum fratre simultas erat: is quum minitans dixisset, Dispeream ni te vltus fuero. Euclides contra, Dispeream, inquit, ni tibi persuasero. Hoc dicto soluta est simultas, & reditum est in gratiam. 65 Reconciliatio

Aristo dicere solet eos ventos esse nobis molestissimos, qui abstrahunt pallia. Nam his contra ventos munimur. Ita grauissime lędũt amici, qui expiscantur arcana. 66

Gnathena meretrix reprehẽsa a Stilponte philosopho, quod adolescentes corrumperet, Tu, inquit, egoq;, Stilpon, in eodem hæremus crimine, qui adolescentes tecum versantes inutilia quædã & amatoria sophismata doces, vt nihil referat cũ philosopho versentur, an cum meretrice. 67 Philosophi meretrici similis

Eadem parasito quẽ alebat anus, eratq; obeso corpore, eleganter, inquit, o adolescens es affect⁹ corpore. At ille, Quid igitur futurum putas, si 68 Ab inexspectato

non ſecundus in lecto dromirē? Fame, inquit Gnathæna, periſſes: ſubnotans illum vetulæ concubitu ali. Iocus eſt ab inexpectato.

69 A nomine Eadem quum Pauſanias quidam nomine Lacus, ſaltans in cadum incidiſſet, Lacus, inquit, in cadum incidit. Nam Græci laccum vocāt quod nos lacum. Cadus in lacum incidere ſolet, lacum in cadum incidere abſurdum eſt.

70 Parſimonia Eadem quum quidā vini paulum infudiſſet in pſycterium, id eſt vaſculi genus refrigerando vino paratum, diceretq́; hoc vinum ſedecim annorum eſt: puſillum eſt, inquit, pro tot annorū ætate. Hoc ipſum aſcribitur Phrynę.

71 Certamen argentariū Eadem quum in conuiuio duo adoleſcētes pro ipſa inter ſe pugnarent, victum ita conſolata eſt, Bono animo es puer, non enim eſt certamen coronarium, ſed argentarium. Sentiens in alijs certaminibus victorem ferre coronā, hic victori numerandam pecuniam, vt melior ſit conditio victi quàm victoris.

72 Petax meretrix Eadem ei qui filiæ ipſius minam dederat, nec poſtea quicquam adferebat ipſi, nihilo minus ſolito more ad eam ventitans, Heus, inquit, puer, num putas te, quemadmodum ſemel data mina ad Hippomachum pædotribam, ita ſemper ad me commeaturum?

73 Conuiua vitroneus Eadem adoleſcenti qui ſua ſponte venerat ad conuiuium, præbibit his verbis, Cape, inquit, ſuperbe. quum ille commotior dixiſſet, Qui ſuperbus? immo, inquit Gnathæna, quis te ſuperbior, qui nec vocatus venias? Iocus eſt ex ancipiti: nec vocat⁹ venit, qui non vocatus venit, quod eſt impudentię: & nec vocatus venire dicitur, qui voca-

tus venire recusat,quod est superbię.

Eadem à duobus conducebatur, quorum alter erat miles,alter mastigias seruus.Milite vero per contumeliam illam appellante lacum,an,inquit, quia duo amnes in me influũt,Lycus,& Eleutherus? Lycus & Eleutherus fluuiorũ nomina sunt: sed illa allusit ad seruum amatorem,& liberum. Lupus esurit,liber arrogans est. 74

Nico meretrix,cui cognomen erat capra,parasitum quempiam obuium habens à morbo gracilem,quàm macilentus,inquit.Quum is respõdisset,quid me putas triduo comedisse? aut lecythũ inquit,aut soleas.Parasitus sentiebat se nihil aut minimum edisse,illa respondet quasi de cibi genere interrogata. 75 Ab inexpectato

Callistion cognomento Prochelena,quũ à quodam esset conducta seruo,isq; quoniã ęstiuo tempore nudus accumbebat,ostenderet in corpore notas plagarum, Vnde,inquit illa, miser? quũq; is dixisset se puerum iure fuisse perfusum: Tum illa,Nimirum vitulino: sentiens esse flagrorũ vestigia.Ex carnibus vitulinis coqui faciunt ius,ex pelle vitulorum fiunt lora. 76

Thais glorioso cuidam amatori,qui cum multa pocula sumpsisset commodato,diceret se velle illa cõfringere,aliaque parare: Perdes,inquit, qđ cuique proprium est. Ambiguo sermone notans esse commodatitia.Poterat autem intelligi,si cõflentur,perire quod cuiq; poculo proprium est. 77 Ex ambiguo

Lais Corinthia cuidam amatori,qui misso sigillo iubebat illam venire,non possum,inquit,lutũ est.Olim terræ genere signabant,at illa lutũ esse dixit,quasi ob lutum viarum non posset accede- 78 Ex ambiguo

re. Luteum sigillum nihil morabatur, argenteum quærebat.

Eadem Myronem salsissime repulit, sed præstat hoc Ausonij verbis referre.

Canus rogabat Laidis noctem Myron,
Tulit repulsam protinus:
Causamq; sensit, & caput fuligine
Fucauit atra candidum.
Idemq; vultu, crine non idem Myron,
Orabat oratum prius.
Sed illa formam cum capillo comparans,
Similemq; non ipsum rata,
Fortasse & ipsum, sed volens ludo frui,
Sic est adorta callidum:
Inepte, quid me quod recusaui rogas?
Patri negaui iam tuo.
Hoc videtur imitatus Imperator.

79 Leontium, quoniam ipsa cum amatore discumbente, ingressa est Glycera, & amator ad hãc videbatur procliuior, sedebat mœsta. Hanc quum notus quispiã appellasset, dicens, Quur mœres Leontium? Vterus, inquit, mihi dolet. ὑστέρα græcis vterum siue vuluam sonat, & eadem vox sonat, posterior: significabat autẽ posteriorẽ Glyceram magis placuisse, idq; sibi dolere.

Adolescens quidam in Aegypto deperibat in Theonidẽ meretricẽ, quũq; illa peteret ingentẽ mercedẽ, tandẽ adolescẽs somniauit se rẽ habere cũ ea, atq; ita liberat⁹ est amore. Petit illa mercedẽ. Negante iuuene itũ est ad iudicẽ. Bocchoris pronũciat vt iuuenis in vasculo adferret tantum pecuniæ, quantũ illa postularat. Iubet adesse meretriculã, & vmbra frui pecuniæ circumlatæ.

Hoc iudicium Lamia velut iniquum reprehēdit, Iuuenis somnio liberatus est, inquit, ab amore: at vmbra pecuniæ non exemit Theonidi pecuniæ amorem.

80 Vetula amata Phryne iam anus, dixit à multis fecē emi, propter vini gloriā. Sentiens multos ideo secū cōgredi, vt gloriari possent cum Phryne rem habuisse. Sicut vini magni nominis etiā fex emitur, vt iactare possint se tale vinum habere domi.

81 Fucata Eadem ætate florens, in conuiuio cui complures aderant fœminæ, quū iuxta morē ioci conuiuialis quod vnusquispiā faceret, idem omnes facere cogerentur, prior manum bis aquę immersam admouit fronti. Quoniam autem omnes erāt fucatæ, aqua per lituram fucorum defluens, rugarū specie vultus omnium deformabat, quū ipsa interim Phryne, quæ naturali forma pollebat, speciosior etiam appareret diluta facie.

82 Precium expugnat Quum amatores quoniam gratis non admittebantur, filiæ domū expugnaturi, vectes, ligones, & ballistas admouerent, Phryne prodijt, Quum ista, inquit, haberetis domi, quin potius afferebatis preciū? Sentiēs ita facilius expugnari meretricum ædes, dando quàm fodiendo.

83 Callide Phryne Praxitelē, à quo deamabatur, rogauit, vt ex operibus quod haberet pulcherrimum sibi donaret. Promisit quidē amans, sed illa sensit artificē dissimulare quod esset optimū. Itaq; subornauit seruū qui Praxiteli in foro sua vēdenti nūciaret incendium in officinā incidisse, ac pleraq; illius opera conflagrasse, non tamen omnia. Praxiteles exclamauit, nihil sibi relictum, si Satyrū & Cupidinem flamma corripuisset. At Phry-

ne occurrens iussit illum bono esse animo, nihil enim triste accidisse. Sed hoc commento deprehendit in quod opus ille plurimum artis contulisset, & Cupidinem abstulit.

84 Phryne cuidam iuueniliter iactanti quod multas haberet, se studio tristem exhibebat: ac roganti causam, ob hoc ipsum irascor, inquit, quod multis inuolutus fueris. de plagarum notis sentiens, quas in illius corpore deprehendit. erat enim seruus. at ille gloriabatur de puellis, quibus potitus fuerat.

85 Amator blandus Eadem auaro cuidam amatori, blandiēti, dicētiq;, Tu Praxitelis Venuscula es: & tu, inquit, Phidiæ Cupido. Blandimentum blandimento pensans, & obiter auaritiam homini cupido exprobrans. Nam Phidias à parsimonia nomen habere videtur.

86 Eadem cum insidiaretur pudicitię Xenocratis, & in easdē ædiculas ab illo esset admissa, ac precibus tandem impetrasset, vt lectuli partem, qui illic vnicus erat, ipsi concederet: reuersa ad illos qui eam subornauerant, ac rogata quid profecisset: ego, inquit, à statua redeo, nō à viro. Idē elegantius narrat Valerius Maximus. Pacta cum adolescentib. vt Xenocratem ad coitum sollicitaret, sese in illius probe poti lectulū coniecit. postridie quum adolescentes exprobrarent quod tā formosa puella poti senis animum pellicere non potuisset, pactumq; victorię precium flagitarēt, facete elusit, dicēs se de homine non de statua cū illis pignus posuisse.

87 Ab inexpectato Lamiam meretricē Demetrius rex adamabat parum sobrie. Ea quū iam senescens in conuiuio

tibijs cecinisset, Demo, quæ & Mania dicta est, interrogata a Demetrio, quid videretur Lamia, Anus, inquit, aliud respōdēs atq; expectabat rex: Nam ille sciscitabatur, q̄ scite videretur canere.

Rursus appositis bellarijs, quum rex diceret, vides quàm multa mihi mittat Lamia? plura, inquit, tibi mittentur a matre mea, si velis cum ea dormire. Notans anus solere donare ijs a quibus subiguntur.

Anicula Theophrasto licitanti quiddam, idque admodum Attice, hospes, inquit, non vendo tanti. Notans illum quasi non esset Atticus natura, qui supra modum affectaret Atticismum. Id enim solent hospites, dum in aliena lingua volūt videri diserti. 88 Affectatio

Phocionis cognomento Probi vxor dicere solebat, suum mundum esse præclara gesta mariti. Ita frugalitatem suam excusauit alijs matronis obijciētibus quod parū pro dignitate culta esset. 89 Mundus matronæ.

Quum Cyperij aduersus Astyagem Medorū regem infeliciter pugnassent, mulieres in vrbem fugientibus obuiam ierunt, ac nudatis vētribus. Quò, inquiūt, ignauissimi ruitis? An nescitis vos huc iterum intrare non posse, vnde semel naturæ lege egressi fuistis? Inuerso ordine matres animāt mares, quæ solent a periculis auocare. 90 Animosæ.

Poppea quæ prius adultera Neronis, mox repudiata Octauia, mariti potens facta, subornauit quendam ex Octauiæ ministris, qui ei seruilem amorē obijceret. Ancillis Octauiæ ad quæstiones pertractis, quædā cruciatu victę falsis annuerunt, quædam perstiterunt dominæ suæ sanctitatē prædicantes. Ex his vna instanti Tigilli- 99 Animosæ.

no respondit, castiora esse Octauiæ muliebria, q̃ os eius. Significans illũ esse felatoribus obsequẽtem, aut cunnilingum.

92 Pudicitia matronalis Chiomata Orthiagõtis vxor, quum misso pretio a suis reduceretur, ac tribunus illã officij gratia ad flumen prosequeretur, clàm mandauit vni seruorum, vt Romanum illum se prosequentem occideret. Id vbi caput præcisum sub veste tectũ ad maritum detulit, & ad illius pedes abiecit, matito admirante, dicenteq́; num præclarũ duceret setuare fidem? Præclarum, inquit, sed hoc præclarius, vnum duntaxat qui mecum concubuerunt, viuere. Fœmina aliquanto prudentior Lucretia, quæ non sua, sed stupratoris nece testata est suam pudicitiam.

93 Pudica vxor. Canna Sinorito Galatæ nupserat. Eam Synorix iuuenis præpotens adamabat, & clam interfecto Sinorito, de nuptijs Cannam solicitare cœpit. Illa quo coniugis mortẽ vlcisceretur, dissimulauit dolorem, & coniugij spem præbuit. Tandẽ Synorigem ad se venire iubet in templũ Dianæ, cui erat dicata, quasi vellet hanc esse coniugij testem: & astans altari, ceu deæ libatura, e poculo bibit toxicũ, moxq́; tradidit Synorigi: qui simul atq; reliquũ ebibisset, venerata deam, Te, inquit, dearum præstantissima testor, me huius tantum diei gratia hactenus Sinorito fuisse superstitem.

94 Iouis filius. Olympias Alexãdri mater indigne ferẽs quod Alexãder pateretur se dici filium Iouis: Non desinet, inquit, Alexander me Iunoni inuisam facere. Solent enim vxores extremo odio persequi pellices.

95 Eadem quum accepisset Alexandrum filium,

vt alij, Philippum maritum, adamare fœminam a qua putabatur amatorijs venenis corruptus, accersiuit ad se mulierem: quũq; preter insignem formam comperisset in ea mores liberales, & ingenium egregie dextrum, Valeant, inquit, qui te insimulant veneficij. Nam tute quidem pharmacum in teipsa ac philtrum habes. Mores pro philtris.

96 Eadem quum accepisset adolescentem quendã aulicum duxisse vxorem, elegante quidẽ forma, sed famæ parum secundæ: Ille, inquit, non sapit, qui vxorem oculis, non etiam auribus duxerit. Forma cernitur oculis, fama auribus deprehenditur. Quidam autẽ nec auribus, nec oculis, sed digitis ducunt, solam spectantes dotem. Bona fama

97 Intaphernis vxor, Dario permittente vt vnum ex suis eligeret, cuius vitã sibi donari vellet, fratrem elegit: demirante rege, causamq; sciscitante, Alius, inquit, maritus, alij liberi, si deus volet, possunt contingere: aliũ fratrem parentibus vita defunctis non est quod sperem. Frater marito potior.

98 Cornelia Gracchorum mater, quum Campana matrona illius hospitio vtens, ornamenta sua quibus illud seculũ nihil habebat pulchrius, ipsi ostenderet, traxit eam sermone donec liberi redirent e schola. Tum, & hęc, inquit, ornamẽta mea sunt. Sentiens matronæ nihil esse pulchrius, neq; pretiosius, quàm liberos recte educatos. Matronæ ornamenta

99 Omnibus Dionysio tyranno exitium imprecãtibus, vna fœmina anus quotidie diluculo deos comprecari solet, vt esset incolumis, sibiq; superstes. Accita a rege mulier, rogata est vnde tanta in regem beneuolentia. Quoniam, inquit, quum puella essem, & graue tyrannũ haberemus, opta- In deterius omnia.

bam mortem illius. Eo interfecto deterior arcem occupauit. Et huius exitium optabam. Nũc quum te habeamus, superioribus etiam grauiorem, vereor ne si tu pereas, succedat etiam deterior, eoque caput meum pro tua salute deuoueo. Tam facetã audaciã Dionysius punire erubuit.

100 Tyranni species. Cucu'o minores auiculas percontanti, quur ipsam fugerent: quoniam, inquiebant, suspicamur te aliquando futurum accipitrem. Coccyx enim specie nõ multum differt ab accipitre. Cauendum ab his qui tyrãnidis specimen moribus edũt. Hoc ad Lysiadem accõmodauit Plutarchus in vita Arati.

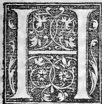
ILLVSTRISS. PRINCIPI IVNIORI GVILIELMO, DVCI CLIuensi, Iuliacẽsi, Mõtensi, Comiti Marchiæ & in Rauenspurgo, &c. Des. Erasmus Roterod. S. D.

PVD PRISCOS Illos illustrissime princeps, non Græcos modo, verũ etiam Latinos, actoribus ac patronis causarum forensium certus aquæ modus per clepsydras infundebatur, ne superuacanea verborũ copia, quum iudicibus tediũ adferret, tum ipsi etiam causæ officeret, deniq; alijs agere volentibus aditũ præcluderet. At nõ idem fieri solet in philosophicis orationibus, in quibus tamdiu proferendus est sermo, quàm diu auditor alacriter haurit ea quæ dicuntur, præsertim si quæ dicuntur, conferunt vel ad liberalem eruditionem, vel ad bene beateq; viuendum. Itaq; perquã eleganter Plato Antisthenem prolixius differentẽ admonuit his verbis, Videris, inquit, ignorare, quod orationis modus nõ est is qui dicit, sed is qui audit. sic & Carneades quum esset in differendo vocalior, admonitus est a gymnasij principe, vt vocem moderatius promeret: sed cum ille a gymnasiarcha peteret, vt sibi præscriberet modum, sanè quàm apposite respondit, Isthuc quod a me petis, rectius sumes ab auditoribus. Iam videmus quosdam nõ

clepsydris, sed clepsammidijs metiri cõuiuium. Hoc vt fateor ad frugalitatis disciplinam vtiliter fieri, atq; etiam necessario duntaxat apud eos qui nesciunt vnquam a mensa surgere, nisi hirudinum ritu sic distenti, vt tantum non crepent ac dissiliant: ita non conueniret opinor ei qui lautos & elegantes homines suauiter accipere vellet: sed hunc oporteret apparatus modum a conuiuarum orexi petere. At ego in hoc argumento cõuiuatoris personam indui, ac posteaquam cœnæ tot instructæ missibus, quot actus permittuntur comœdiæ, secundas mensas non omnino ieiunas adieceram, mihi videbar sic egisse partes meas, vt si non Lucullus quispiam, certe mundus ac lautus ἑστιάτωρ videri possem: atq; adeo metuebam, ne apud frugalitatis amatores citius luxuriæ quàm sordium crimen incurrerem. Verum simul atq; prodijt opus, tanta auiditate distractum est, vt protinus a Typographo cœperit efflagitari denuo: siue hic est argumenti, siue quod magis arbitror, tuus ornatissime princeps genius: quem confidimus non solum ditioni tuæ, sed & studijs fore felicem. Itaq; prioribus sex libris recognitis & auctis, adiecimus duos, quos tu vel poscœnium, vel pomẽta, siue ἐπιδορπίσματα, si libet, vocare poteris, ne a cõuiuij metaphora recedamus. Vale.

THALETIS MILESII

AEC PRAECIPVE CElebrãtur: Multa verba nequaquam arguũt sapientem opinionem. Græcis carmen esse videtur· οὔτι τὰ πολλὰ ἔπη φρονίμην ἀπεφήνατο δόξαν. Sapiẽs enim non nisi quũ res postulat, nec pluribus vtitur verbis q̃ opus est· Quemadmodum deus omnium sapientissimus, sermonis est parcissimi. 1 Paucilo quium.

Vnum quiddam diuina egregiũ, vnũ quiddam præclarum elige. Solues enim hominum loquaciũ linguas sine fine garriẽtes, ἀπεράντο λόγους: quod interpres miror quare reddidit, non paucorum. Satius est ad parandam honestam famam, vnum quiddam insigne prædicere, q̃ diuinare de friuolis aut quibuslibet. Sapiens enim vates est optimus. Et præstat vno opere edito, sed egregio, parare famã eruditionis, quàm minus accurate scribere de singulis. 2 Vnum eximium.

Rogatus quid esset omnium vetustissimũ, respondit, deus. Quur ita? ὅτι ἀγένητος. hoc est, nũquam esse cœpit. Quid esset pulcherrimum, ait, mũdus: est enim op⁹ dei, quo nihil est pulchrius. Quid maximũ, locus. Capit enim omnia. Quid velocissimum, mens. Discurrit enim per vniuersa hominis cogitatio. Quid robustissimum, necessitas, siue fatum. Superat enim omnia. Quid sapientissimum, tempus. Nam inuenit omnia, 3 Aenigmata.

hæc ænigmatum instar habent.

4 Argute. Dicebat nihil interesse inter vitam & mortē, ob id opinor, quòd vtraq; res æque esset secundū naturam, nec mortem malam esse magis quàm natiuitatem. Cuidam vero obstrepenti, quur igitur, inquit, tu non moreris? salse respōdit, ob hoc ipsum, quia nihil refert. Potiꝰ enim habetur, quod accersitur.

5 Salse. Percontanti vtrum fuisset prius, nox, an dies? Nox, inquit, vno die fuit prior. Elusit ineptum percontatorem. Si nox vno die præcessit diem, dies igitꝰ fuit ante noctē. Nox enim finis est diei.

6 Deꝰ omniscius. Rogatus num lateret deos homo iniuste agēs, respondit, ne cogitans quidem: Significans deo nihil omnino esse occultum. At vulgus putat quę corde voluūt, latere deum.

7 Grauiter. Adultero sciscitanti, an abiuraturus esset adulterium: non est, inquit, periuriū adulterio peius: Significans illum stulte dubitare de peierando, qui facinus periurio par non dubitasset committere. Eoq; in atrocibus sceleribus nihil ponderis habet iusiurandū. Quisquis enim audet dare venenum, audebit & cum periurio inficiari.

8 Sapienter. Percontanti quid esset difficile, seipsum, inquit, nosse. Atqui hoc vulgus putat esse facillimum. Aliena rectius perspicimus quàm nostra, & sibi quisq; adulator est.

9 Admonitio facilis. Rogatus quid esset facile: alterum ait admonere. Omnes recta consilia ægrotis damus. Interpres perperam vertit, ab alio moneri, quum sit ἄλλῳ ὑποτίθεσθαι. hoc est alteri dare consiliū. Quis enim est tam stupidus qui non admoneat alium? sibi pauci consulunt.

Sciscitanti quid esset dulcissimũ: Potiri, inquit. 10
Nam ea demum delectant, quæ contingunt ex- *Potiri dulce*
petita. Quæ vltro obijciuntur, nõ perinde iuuãt.

Rogatus quo pacto quis facillime ferret infor- 11
tunium suum: Si quis, inquit, videat hostes maio- *Patientia*
ribus malis obnoxios. Quidam enim ex contem
platione felicitatis alienę, suam calamitatem ex-
asperant.

Interrogatus quo pacto quis optime iustissi- 12
meq; viueret: si, inquit, quæ in alijs reprehendit, *Sapienter*
ea ne faciat ipse. In alienis enim erratis perspica-
ces sumus, ad sua quisq; lusciosus est.

Percontãti quis esset felix, qui corpore, inquit, 13
sanus est, animo eruditus, siue castigatus. Cupidi *Felicitas vera*
tates enim, animorum morbi sunt.

Dicebat amicorum absentium ęque ac pręsen- 14
tium oportere meminisse. Amicitia enim est ani- *Amicitia*
morum coniunctio, quos non dirimit locus. Mul
ti non amant nisi tantisper dum vident.

Non esse fucandam faciem, sed animum hone- 15
stis studijs exornandum, Quòd hæc forma veros *Animi cultus*
conciliet ac perpetuos amicos.

Vetuit per iniuriam ditescere: Quod lucrum 16
fraude partum, damnum sit, non lucrum. *Lucrum dãnosum*

Μὴ διαβάλλετώ σε λόγος πρὸς τοὺς πίστεως 17
κεκοινωνηκότας. Id ita ṽtit interpres: ne te in ius *Arcana nul li committenda*
vocet sermo cõtra cõiunctos tibi ac socios dict⁹.
Ego magis arbitror Thaletē admonere, ne quid
amicis quibus fidimus, cõmittamus, quod si effu-
tiant, pariat nobis infamiam.

Quale, inquit, præmium rependeris parẽtibus 18
tuis, tale à liberis tuis expecta. *Pietas in parentes*

Dixit facillimum esse philosopho ditari si vel- 19

prouidētia let,idq; tali facto probauit,Omnem oleam antequam florere cœpisset in agro Milesio coemit. Animaduerterat enim præscientia quadam oleatum vbertatē fore. Hoc pacto os obturauit, qui iactabant in philosophis paupertatē nō esse virtutis,sed necessitatis. Huius meminit Cicero lib. de diuinatione primo.

SOLON SALAMINIVS

1 Quum Pisistratus occuparet remp.resq; videretur ad manifestam spectare tyrannidem, neq; quisquam auderet illius conatibus obsistere, ipse productis armis,& ante ędes positis,cœpit inclamare ciues: at vbi Pisistratus ad illū mitteret qui percōtarent,qua re fretus hoc auderet,Senectute inquit. Alios senectus reddit formidolosiores,illi conciliauit audaciam,quòd parum vitæ superesset, etiā si nullus occideret. Ita Plutarchus in cōmentario, An seni sit gerēda resp. Diogenes Laertius rem aliquanto fusius narrat.

Senectus audax

2 Postquam vidit rerum summam esse penes Pisistratum,arma deposuit ante curiam,dicens, O patria tibi & dictis & factis sum opitulat⁹. Hoc pacto testatus sibi non defuisse voluntatem consulendi reip. in Aegyptum nauigauit.

Pietas in patriam

3 A Crœso interrogat⁹ an quē vidisset ipso beatiorem, Telum nominauit Atheniensem, priuatū hominē, sed qui relictis liberis ac nepotibus bene institutis feliciter obiisset diē. Interrogatus dein cui post illum tribueret felicitatis elogiū, Cleobin & Bitū Argiuos fratres nominauit,qui cum summa pietatis laude defuncti fuerant. Indignatus rex, nullo igit loco me ponis? Ego, inquit Solon, facile confiteor te regem opibus & imperio

Ante mortem nemo beatus

florentem:beatum non appellarim, priusquam feliciter hãc vitam absolueris. Refert Herodotus in primo.

Præmia decreta his qui in Olympijs aut Nemeis vicissent, cõtraxit, eaq; maiora decreuit ijs qui in bello pro patria fortiter occubuissent: dicens illos & dũ exercẽtur, magnis impẽdijs exerceri: & si vicerint, magis aduersus patriam q̃ aduersus hostes coronari: & quũ senuerint, ad nihil vtiles euadere, haud aliter q̃ detrita pallia, vt qui nec bello sint vtiles, nec gerẽdę reip. accõmodi. 4 Sumptus inutiles

Huic attribuunt & illud longe celebratissimũ, leges aranearũ telis esse similes: quanquã idem & alijs ascribitur, nominatim Anacharsidi. 5 Leges

Illud argutissime dixit, tyrannorũ amicos calculis supputatorijs esse simillimos: qui vt arbitrio supputantis ponuntur, interdũ valent multa milia, interdum minimum, interdum nihil. 6 Amicitia principum

Rogatus quamobrem nullam legẽ tulisset in parricidas, nõ expectabã, inquit, hoc scel⁹ vnquã in hac ciuitate posse committi: quòd illa immania non existant, nisi vbi luxus regnat, nec vlla est legum reuerentia. 7 Grauiter

Interrogatus qui fieri posset, vt quamminimũ iniuriarum existeret inter homines, si, inquit, qui iniuria affecti non sunt, æque doleant, atq; hi qui affecti sunt. Quisquis enim violat leges, nõ vnum ciuem lædit, sed totã remp. quod quidem in ipso est. At nũc dũ alijs læsis aut quiescimus, aut gaudemus etiam, impunitas improborum audaciã in plurimos inuitat. 8

Dicebat opulentiã esse matrẽ saturitatis, saturitatẽ ferociȩ ac violẽtiæ. Diuitias comitat̃ lux⁹, 9 Diuitiæ

Luxus exit in tyrannidem, dum fœnum migrat in cornua.

PITTACVS MYTILENAEVS

1 Modus Huic tribuitur illud decantatissimum, dimidium plus toto, de quo nobis satis dictum est in Chiliadibus.

2 Clementer De eodem memorant exemplũ clementiæ vix credibile. Tyrrheum Pittaci filiũ Cumis in tonstrina sedentem, faber quidam ærarius impacta securi occidit. Cumani homicidam vinctũ miserunt ad Pittacum, vt de eo supplicium sumeret. At ille cognita causa dimisit hominem, dicens ignoscentiã esse potiorem pœnitentia: Sentiens vtili⁹ esse condonare, q̃ meminisse iniuriæ & vlcisci. Sunt qui referant homicidã ab Alcæo fuisse dimissum, cum hoc elogio, Melius est ignoscere quàm punire.

3 Ebrietas Legem tulerat, vt qui per temulentiam sceleris aliquid commisissent, duplo plecterentur. Solet enim vulgus hominum ebrietatis obtẽtu crimẽ extenuare. Id eo factum ferunt, quod insula vino abundaret.

4 Legum autoritas Crœso percontanti quod esset maximum imperiũ, inquit, ποικίλου ξύλου. id est varij ligni, leges innuẽs. Nam olim in tabulis ligneis leges inscribebantur. Porro vbi summa est legum autoritas, ibi est minimum tyrannidis.

5 Victoria incruenta Probabat victorias citra sanguinẽ partas, nã magno ciuium cruore emptas, hoc est Cadmeas vt vocant, non existimabat esse victorias.

6 Coniugum par Huius est illud πολυθρύλλητρον. Aequalẽ du cito: quũ ipse domi haberet opulentiorẽ, ac proinde morosam & imperiosam. Id lati⁹ explicui:

mus in Chiliadibus.

BIAS PRIENAEVS

Quum ingenio ſuo patriam ſuam obſidione li- 1
beraſſet, rex Alyattes intellecta viri prudentia Libere
protinus eum ad ſe accerſiuit. At is reſpondit
ἐγὼ ἀλυάττῃ κελεύω κρόμμυα ἐσθίειν. i. ego Aly
atten iubeo cepas edere: quod perinde eſt ac ſi di-
xiſſet, iubeo illum plorare: extremum regis con-
temptũ profeſſus. Attigimꝰ & hoc in Chiliadibꝰ.

Euenit vt cum ſceleroſis quibuſdam & impijs 2
naui veheretur: qui cum ob exortam tempeſtatẽ Libere
periclitarentur, deorũ opem implorabant. Tum
Bias, Silete, inquit, ne vos hic illi nauigare ſen-
tiãt. Deus impiorum precibus iritatur magis ad
vindictam, quàm ad opitulandum flectitur.

Impio cuidam ſciſcitanti quid eſſet pietas, ni- 3
hil reſpondit. Roganti quur ſileret? Quoniam, Salſe
inquit, percontaris de rebus nihil ad te perti-
nentibus.

Interrogatus quod eſſet animal omnium maxi 4
me noxium: Si de feris, inquit, percontaris, tyran- Adulatio
nus: ſi de mitibus, adulator.

Hæc de ſeptem ſapientum dictis arbitror eſſe
ſatis, vel quia ſunt omnibus obuia, vel quia ma-
gna ex parte ſunt fabuloſa, vel quia pleraq; ſunt
eiꝰ generis, vt a quouis dici poſſint. Quid enim
habet Cleobulus quur inter ſapientes numerari
debeat?

ANTISTHENES ATHENIENSIS.

Antiſthenes ridere ſolet Athenienſes ſubinde 1
glориantes quod eſſent autochthones, hoc eſt in- Salſe
digenæ, eo quod non aliunde eo commigraſſent,
nec patriam ſedem mutaſſent vnquã: dicens hoc

laudis illis esse cum testudinibus cochleisq; commune. Nam & hęc animantia nunquã mutãt domicilium in quo nascuntur.

2 Modeste Discipulos suos admonere solet, vt sibi essent Socratis condiscipuli, declarans quã esset alienus ab inani gloria.

3 Tẽperate Voluptatem intantum execrabatur, vt diceret se malle insanire, quã voluptate affici. μανείην ἢ ἡσθείην, id est, insaniam potius quã delecter. Insaniam aufert medicus: voluptas quum æque mentem eripiat homini, vix sanabile malum est.

4 Mattrimonium Cum his mulieribus habendam consuetudinẽ dixit, quæ beneficiũ beneficio pensent. αἳ χάριν εἴσονται: id est, quę gratiã habituræ sint. sentiens abstinendum ab his quæ precio venduntinhonestam voluptatem, nec pariunt, nec amãt mutuũ: aut à valetudinarijs, deformibus, ac male moratis quæ gignunt fœtus pœnitendos.

5 Docilitas Cum adolescens quidã Ponticus genere, se in numerum discipulorũ illius recipi cuperet, patri quęrẽti quibus rebus esset opus, libro, inquit, nouo, stilo nouo, nouaq; tabella: significans animũ à vitijs vacuũ, studiũ vigil, & memoriam fidelẽ. Solent autẽ adolescẽtes voluptatibus ac delicijs occupatã mentẽ ad præceptorẽ adferre, quę res fere in causa est, vt minus proficiant. At Philosophia totum animũ sibi postulat.

6 Cõiugiũ Adolescenti consulenti cuiusmodi vxorẽ ducere expediret: si formosam duxeris, inquit, habebis communẽ. sin deformẽ, habebis pœnã. iucundius id eloquens Gręce, quibus quod ad voces attinet, minimum interest inter κοινὴν & ποινὴν: quod ad rem attinet, plurimum. Suadebat itaq;

media stataqꝫ,vt vocant, forma ducendam, quę nec fastidium viro moueret ob deformitatē, nec ob insignem formam peteretur ab adulteris. A. Gellius hoc dictum Bianti tribuit.

Cum accepisset Platonem de ipso male loqui, nihil commotus,regium est,inquit,quum feceris bene,audire male. Quanquam hoc idem alijs ascribitur. Excelsi animi est, ingratitudine hominū nō deterreri à studio bene merēdi de omnib⁹. 7 Generose

Cum Orphicis mysterijs initiaretur, ac sacerdos diceret illum bonis plurimis fruiturū apud inferos post hāc vitā, Quur, inquit, ergo tu non abrumpis vitam? Significans non initiatis paratā esse beatā vitā à rogo, sed his qui pie sanctęqꝫ vixerint. Et hoc, aut simillimum huic, alijs tribuitur. 8 Initiatio

Cuidam opprobranti quod esset hybrida, hoc est, non e duobus ingenuis natus, sed ex patre Atheniēsi, matre Phrygia: Nec e duobus, inquit, luctatoribus natus, & tamen luctator sum: Sentiens non tā referre vnde natus sis, sed qui sis. Is vere liber est, quem philosophia liberum facit: & is vere Græcus est, qui Græcorum disciplinis institutus est. 9 Genus

Interrogatus quur paucos haberet discipulos, quoniam depello illos, inquit, virga argētea. Sentiens ideo paucos venire, quod magna mercede doceret. Vulgus autem pluris facit pecuniā quā sapientiam. 10 Salse

Rogatus quamobrē seuerus esset obiurgator erga discipulos: & medici, inquit, erga ægrotos: Significans se in vitia sæuire, nō in homines: nec vitia sanari blandiendo. 11 Seueritas

12 Adulteriū Conſpicatus aliquando mœchum fugientem, inſequentibus qui illum comprehenderent, Infelix, inquit, quantum periculum vnico obolo vitare poteras! Sentiens ſcorti congreſſu libidinē ſedari potuiſſe, quum nunc de vita periclitaretur.

13 Adulatio Aiebat, ſi ad alterutrum adigeret neceſſitas, ſatius eſſe in coruos incidere, quā in adulatores, εἰς κόρακας ἢ εἰς κόλακας. Nā corui nō comedūt niſi mortuos, adulator etiam viuos deuorat. Et hoc alteri tribuitur.

14 Felicitas vera Rogatus quid eſſet mortalibus beatiſſimum, felicem, inquit, mori. Hæc ſententia conſentit cū illa Solonis. Qui feliciter abſoluit vitam, huic nihil ſiniſtri poteſt accidere, quod felicitatem ęgritudine aliqua contaminet. At quibus res ſunt ſecundæ, ij nihil magis optant, quā diuturnā vitā.

15 Memoria Amico cuidam deploranti quod commētarios ſuos perdidiſſet, Oportuit, inquit, iſta animo potius quā chartis inſcribere. Librorum fiducia frequenter in cauſa eſt, vt minus exerceamus memoriam. In tuto eſt, quod animo impreſſum eſt. Licet enim circunferre, & ſemper in promptu eſt.

16 Inuidia Dicere ſolitus eſt, non aliter ac ferrum abſumitur rubigine, ita inuidos ſuo ipſorum vitio contabeſcere. Ferrum enim, etiam ſi nemo lædat, ex ſe gignit vnde corrumpatur.

17 Immortalitas nominis Vulgus hominū è ſtructuris, ſtatuis, trophęis ac libris, ſibi promittit immortalitatē. Antiſthenes ijs qui appeterent immortalitatem, vnicam viam oſtendit, vt iuſte pieq; viuerent.

18 Honos'virtutis Rogatus quæ res portenderet ciuitatibus exitium, cum in his, inquit, nullum eſſe poteſt bonorum ac malorum diſcrimen. Sentiens eam remp.

non posse consistere, vbi nec esset honos virtuti, nec pœna scelerosis. Hoc apud Homerum stomachatur Achilles, ἐν δ' ἰῇ τιμῇ.

Cum illi diceretur, quod a quibusdam improbis laudatus esset: Vereor, inquit, ne quid imprudens fecerim mali. Sentiens a talibus neminem laudari nisi ob malefacta. 19 Laus a laudatis.

Fratrum inter se concordiam dixit quouis muro firmius munimentum. Id dictum & ad ciuiũ concordiam accommodari potest. 20 Concordia.

Admonebat ea esse parãda viatica, quæ simul cum naufrago enatarent, Sentiens bonas artes vbiq; esse in pretio, nec posse a fortuna eripi. Idẽ asscribitur Aristippo. 21 Bona animi.

Opprobranti quod interdũ cum improbis haberet consuetudinem, & medici, inquit, cũ ægrotis versantur, nec tamen ægrotant ipsi. Sentiens philosophum ideo versari cum improbis, vt eos reddat meliores. 22 Solerter.

Absurdum esse dicebat, triticum repurgare a lolio, bellum ab inutili milite, & a rep. non secernere inuidos. Significans inuidos tam esse inutiles ciuitati, q̃ lolium est tritico, & ignauus bello. 23 Grauiter.

Rogatus quid emolumenti cepisset ex Philosophia, vt mecum, inquit, loqui siue viuere possim. Doctus etiamsi solus sit, non sentit tedium solitudinis, sed multa præclara suo cum animo versans, quasi secum loquitur. Indoctis molestissima est solitudo, atq; etiam inutilis. 24 Solitudo.

Cũ in conuiuio quidam diceret, cane tibijs: Tu mihi eas infla, inquit. Non recusauit obsequium, si ille vicissim obsequeretur. Sed interim indicauit nõ esse philosopho decorum tibijs canere. 25 Indecora.

26 Frugalitas. Cum Diogenes ab ipso peteret tunicam, iussit vt duplicaret pallium, sic eum tunicæ speciem præbiturum: admonens oportere paucissimis esse contentum.

27 Dediscere. Rogatus quæ disciplina cum primis esset necessaria, mala, inquit, dediscere. Id enim nõ modo primum est, verumetiam difficillimum.

28 Moderatio. Qui nos maledictis incesserent, eos magis tolerandos dicebat, quàm qui nos lapidibus impeterent. Verba enim non lædunt, si quis contemnat. Vide vero num forte hic sit sensus, tolerantiores esse, qui conuitia patienter ferret, q̃ si quis lapidibus impetitus ferat. Quorundam enim dicta grauius sauciant quàm lapides. Quod si indecorũ esset graui viro lapidibus repetere a quo petitus fuerat, æque indecorum sit in conuitiantem regerere conuitia.

29 Fastus. Inuisens Platonem aduersa valetudine laborantem, vidit peluim in quam vomuerat. Bilem, inquit, Platonis video, fastũ nõ video. Solet enim quemadmodum Diogenes, Platonis arrogantiã notare. Itaq; quum in pompa quadam equestri, quidam equus crebro hinnitu ferociaq; spiritus excelsos testaretur, eoq; vehementer a Platone laudaretur, versus ad Platonem, videris, inquit, & tu bonus equus futurus.

30 Electio magistratuum. Admonuit Athenienses, vt asinos æque atque equos deligerent ad agriculturam. Cum illi dicerent hoc animal esse alienum ab aratione, Quid refert, inquit, quum in vestra repu. duces sint qui nunquam didicerunt administrãdi rationem: sed hoc satis est, quod a vobis delecti sunt. Sentiens multo absurdius esse ei commendare remp. qui

gubernandi artem nõ tenet, quàm si asinum pro equo adhibeas aratro.

Cuidam dicenti, plerique te laudant. At quid, inquit, mali feci? significans quæ recta sunt, semper paucissimis placuisse. 31 Vulgi iudicia.

Rogatus a quodam, quid sibi faciẽdum suaderet, vt probus vir & honestus euaderet: si mala, inquit, quæ tibi adsunt, ab his qui nouerunt, didiceris esse fugienda. Sensit virtutis caput esse, caruisse vitijs. Id non a quolibet discendum, sed ab his duntaxat, qui norunt quę sint vera mala, quæ vera bona. 32 Dedifcere mala.

Quodam prædicante delicias, hostium, inquit, filijs contingat in delicijs viuere: vt rem pestilentem detestans, quod plerique pro summo bono amplectuntur. 33 Deliciæ.

Quidã adolescens curarat sese ex ære sculpẽdum, & ad eam imaginẽ sese conformabat. Huic Antisthenes, si æs posset vocem edere, qua de re potissimũ gloriaretur? De pulchritudine, inquit adolescens. Non igitur, inquit, erubescis, qui cum inanimo gloriaris? Significans magis gloriandũ de bonis animi, quàm de forma, quam haberet cum statua communem. 34 Forma.

Adolescentes quosdam Ponticos, qui videndi Socratis gratia se contulerant Athenas, duxit ad Anyti domũ, dicens illum Socrate multo sapientiorem, vt qui Socratẽ accusasset. Hoc dicto renouatum est ciuibus extincti Socratis desideriũ, & Anytum expulerunt. 35 Solerter.

Adolescens quidam Ponticus pollicebatur se rationem Antisthenis habiturum, si nauis ipsius quę salsamenta vehebat, appulisset. Antisthenes 36 Pollicitatio

accepto nouo vase, vnà cum adolescente ibat ad mulierem quæ vendebat farinam, & impleto vase cœpit onustus discedere. Mulieri vero poscenti farinæ pretium, commonstrato adolescente, hic, inquit, dabit, si nauis cum salsamentis appulerit. Significās inanes esse in diē pollicitationes, quū farina quotidie sit præsenti pecunia emēda.

37 Argute. Quum Antisthenes ipse salsamenta per forum gestaret, id quibusdam admirantibus, quod philosophus officio tam sordido fungeretur, idq; in publico, ac nō potius seruo delegasset: Quid, inquit, admiramini? hæc mihi porto, non alijs. Sentiens nullum esse sordidum obsequium quod sibi quis impēderet: dein nō esse indecorum, eū portare salsamenta, qui salsamentis vesceretur.

38 Solerter. Cuidam obijcienti, quod Antistheni mater esset Phrygia: & deorum, inquit, mater. Ridiculū arbitrans cuiquam probro dari patriam, quū in damnatissimis regionibus interdum nascantur felicissima ingenia.

39 Fortitudo. Dicere solet hostibus a dijs omnia optanda esse bona, excepta fortitudine: quod illa omnia aliquando futura sint eorum qui fortitudine præcellerent, non eorum qui possiderēt, quod ob ignauiam ea tueri nō possint. Sensit frustra parari bona, si qui parauit, tueri nesciat.

40 Fortitudo. Si quam vidisset mulierem egregie cultam, adibat ædes illius, iubebatq; virum proferre arma & equum: quæ si placuissent, patiebatur mulierē indulgere delicijs, quod esset qui defenderet: sin minus, suadebat, vt eum ornatum deponeret, ne præda fieret alijs.

41 Antisthenem, quoniam multa cōscripsit volu-

mina, Timō appellare solet παντοφυῆ φλέδω- Loquacitas
να, id est, ingeniosum nugatorē. Non tamē dixit εὐφυῆ, sed παντοφυῆ, quod ingenio ad quiduis versatili varia tractaret argumēta, & in his quædam parum digna philosopho.

Huius placita non indigna sunt quæ cō memo- 42
rēt. Dicebat τὴν ἀρετὴν εἶναι διδακτικήν, id Studium.
est, virtutē disci posse. Aduersus eos, qui putant nasci cū homine, aut naturæ affectus studio vinci non posse.

τοὺς αὐτοὺς εὐγενεῖς τοὺς καὶ ἐναρέτους. Qui 43
virtute præditi sunt, eosdem & nobiles esse. Ha- Nobilitas.
bent enim id vnde vera nascitur nobilitas. Aduersus eos qui maiorum imaginibus, aut diuitijs metiuntur nobilitatem.

Virtutem sibi sufficere ad felicitatem, nec vl- 44
la re opus habere, nisi robore Socratico. Socrates Tolerātia.
ad omnium rerum patientiam obduruerat. Imbecillitas corporis impedit frequēter virtutis vsum.

Virtutem esse rem operum, non autem pluri- 45
mis verbis multisq; disciplinis egere. Aduersus Virtus in
eos qui iuris ac Theologiæ pietatisq; professio- actione.
nem studio reddūt difficillimam ac prolixā, perq; vitam omnem nihil aliud q̄ de virtute dispu- tāt. Notat hoc Horatius: Virtutem verba putas, vt lucum ligna.

Sapientem sibi sufficere, eo quod omnia quæ 46
sunt aliorū, sunt & huius, qui cū omnibus habet Sapiens.
amicitiam, & amicitia facit omnia communia.

Ἀδοξίαν εἶναι ἀγαθὸν ἰσον τῷ πόνῳ. id est obs 47
curitatem esse bonum par labori. Aduersus illud Otium.
Epicuri λάθε βιώσας. Multi student ignoti esse quo viuant in otio. At ignobilitas quoniam patet

quorumlibet contemptui, non minus adfert negotiorum quàm famæ claritas, quanquã & hæc graue est onus.

48 Virtus legibus nõeget Negabat sapientem viuere iuxta leges ab hominibus institutas, sed iuxta normam virtutis: Sentiẽs non ideo quid faciẽdum aut vitandum, quia leges iubent aut vetant: sed quia ipsa ratio dictat, hoc esse honestum, illud turpe. Leges non omnia præscribunt, at virtutis regula docet vbiq; quid sit honestum, quid turpe. Coacta virtus, virtus non est.

49 Coniugiũ. Quidam censebant sapienti non esse ducendã vxorem, ipse contra censebat esse ducendam, at nõ voluptatis, sed liberorum gratia. debetur hoc naturæ & patriæ. Sed cum optima indole præditis cõgredietur, vt ex bonis nascãtur boni. Quin & amabit vxorẽ, non vulgari more, sed iudicio: is enim vere & cõstanter amat, qui iudicio amat. At sapiens optime diiudicat, quæ sint amore dignæ. aduersus eos qui vxores se iactant habere pro matulis.

50 Prouidentia. Sapiẽti nihil esse nouum aut subitum. eò quod quicquid homini potest accidere, sit iam præmeditatus, vt nunquam dicat, Nõ putaram.

51 Amor. Ἀξιέρασ© ὁ ἀγαθὸς, dignus amari, quisquis bonus est. Non est verus aut syncerus amor, nisi quem conciliat virtus.

52 Iuste. Aiebat homines virtute preditos eos sibi parare propugnatores, qui & fortes sint & iusti. Nolũt enim defendi si quid iniusti admittãt. Improbi cõtra fortes defensores quærunt, iustos nolũt.

53 Armata virtus. Ἀναφαίρετορ ὅπλορ εἶναι ἀρετήν, id est, virtutem esse armaturã, quæ detrahi non possit. Nã

ensis & clypeus excutiuntur: Sapiens nunq̃ non armatus est,eoq; vinci non potest.

Dicebat esse satius cum paucis bonis pugnare aduersus omnes malos, q̃ cũ multis malis aduersus paucos bonos. Vel quia in bello nõ tam multitudo,quàm virtus militum ac ducum parit victoriam: vel quia præstat esse de numero bonorum, qui vbiq; pauci sunt,quàm de grege malorum,quorum vbiq; plena sunt omnia. 54 Paucitas bonorum.

Obseruandos esse hostes,quod hi primi omniũ sentiant,si quid delinquas. In hoc igitur vtiliores sunt nobis q̃ amici, vt errata nostra cognoscamus,& cognita corrigamus. 55 Vtilitas ex hoste.

Virum iustum pluris faciendum q̃ cognatum. Arctiora enim sunt vincula virtutis,q̃ sanguinis. Et omnis bonus bono proximo cognatus est propter animorum similitudinem. 56 Cognatio virtutis.

Viri ac mulieris eandem esse virtutem. Idem sensit Socrates,sexum muliebrem nõ minus esse docilem ad omnia virtutis munia,quàm virilem, si pariter instituatur. At vulgus sexum incusat quasi ad virtutem indocilem. 57 Sexus.

Honesta siue pulchra esse quę bona sunt,turpia quæ mala. Stoicum est dogma,nihil expetẽdum pręter virtutem,nihil fugiendum pręter vitium: quum vulgo ingens probrum sit paupertas, magna gloria diuitijs per fas nefasque partis abundare. Nec minus in cæteris præpostera sunt iudicia vulgi. 58 Vere pulchra.

Omnia mala habenda pro peregrinis. Vulgus hominum ea tantum probat quibus assueuit: ab exoticis abhorret,non quia per se mala sint, sed quia peregrina. At sapienti nihil peregrinum 59 Gratitudo.

esse debet, nisi quod cum vitio coniunctum. neq; enim ideo temulentia detestanda, quod alicubi non sit in vsu, sed q; per se turpis. Nunc ex vsu regionum de rebus iudicat populus.

60 Virtus tuta Tutissimum esse murum prudentiam, quòd is nec collabitur, nec proditur. Nulla mœnia tam sunt munita, quin machinis, aut suffossionibus, aut, vt nihil horum, proditione capiantur. Sapiẽtis decreta sunt inexpugnabilia.

91 Virtus per se honesta. Quum in theatro populus Atheniensium tumultuaretur ob versiculum recitatum·

τί δ' αἰσχρὸν εἰ μὴ τοῖσι χρωμένοις δοκεῖ.

Quid turpe, ni videatur hoc vtentibus?

Subiecit alterum:

αἰσχρὸν τό γ' αἰσχρὸν κἂν δοκῇ, κἂν μὴ δοκῇ.

Quod turpe, turpe est, siue credas, siue non.

Elegantet correxit inutilem sententiã. refert Plutarchus.

ANACHARSIS SCYTHA

1 Ingenue. Hermippus scribit illum mox vt Athenas venerat, adisse Solonis ædes. Percontanti famulo, quis, & vnde: iussisse, renunciaret adesse Anacharsidem, qui & Solonem videre, & si fieri posset, etiam hospes fieri cuperet. Solon per puerum respondit, in patria solere fieri hospites, significans inter Græcos & Scythas nõ esse ius hospitij. Ad hęc verba, quibus abigebatur Anacharsis, perinde quasi iussus esset introire, ingressus est ad Solonem: dicens se iam esse in patria, & æquũ esse, vt hospitio iungerentur. Huius respõsi dexteritate delectatus Solon, lubens recepit hominem ad intimam familiaritatem, ex primo statim sermone deprehendens animum philoso-

phicum, qui iudicaret esse patriã, vbicunq; bene est homini. Ciues enim mundi sumus omnes.

Reuersus in patriam conatus est ad Græcorũ instituta nouare Scytharum leges. Eam ob causam à fratre in venatu sagitta percussus est. Moriens dixit, se ob eruditionem incolumem à Græcia dimissum, per inuidiam in patria perire. Græca sonãt iucũdius, δι᾽ ἰᾶς τὸν λόγον, δι᾽ ἰᾶς τὸν φθόνον 2 Patria perniciosa

Dicebat vitem ferre tres botros, primum voluptatis, alterum ebrietatis, tertiũ molestię. Sentiens parcum vini vsum esse iucũdum, quia sedat sitim: Largiorem gignere temulentiam: Largissimũ parere rixas, cædes ac morbos. Simile huic quod alibi dictum est, Primam craterã pertinere ad sitim, alteram ad voluptatem, tertiã ad ebrietatem, quartam ad insaniam. Dictum erit iucundius, si cogites in Scythia non esse vites. 3 Vini parcus vsus

Admirabatur, qui conueniret vt artifices apud Græcos certarent, sed de his iudicarent artis expertes. Sentiens de artifice neminem recte iudicare, nisi artificem. In theatro certabant histriones, mimi, cantores, & sophistæ, recitabant poetæ: quorum artes quum populus nesciret, tamen alijs applaudebant, alios explodebant. 4 Vulgi iudicia

Rogat⁹ qua ratione quis effugeret ne fieret vinolẽtus, Si semper, inqt, prę oculis habeat ebriorum indecoros mores. Nihil enim similius insano quàm ebrius. At ebrius existimat se decere omnia: in alijs spectandum, quàm fœda res sit temulentia. 5 Ex alijs exemplum

Aiebat se demirari qui conueniret vt Gręci qui legibus suis violentiã & iniuriam puniunt, athletas ob hoc ipsum honorarẽt, quod se mutuo per- 6 Salse

cuterent. Salse damnans crudelem populi voluptatē, ac in moribus inconstantiam. Quod enim iniustum est, semper iniustum est. Quanquā heu nimium Ethnicarum reliquiarū adhuc residet in moribus Christianorum, tamen illis prodigiosis voluptatibus gladiatorum, pugilum & athletarum delicijs liberati sumus per Christum.

7 Nauigatio Quum rogasset quendam quanta esset spissitudo tabularum nauticarum, isq; respondisset, quatuor digitorum: Tantillū, inquit, absunt à morte qui nauigant. Notauit negotiatorum auaritiam, qui lucri gratia semet in manifestum vitæ discrimen conijciunt. Scythę nesciunt nautica cōmercia, sed pascuis ac venatu viuunt.

8 Athletæ insani Oleum dicebat esse venenum insaniam gignēs eo quod athletas videret vnctos in se inuicem insanire. Nec olei vsum, vt arbitror, nouerant Scythæ, vt quod nec apud illos prouenirer, nec aliunde importaretur. Athletæ nō pugnant nisi vncti: putant enim corpus fieri robustius: at Scytha simulabat se credere, illis oleum esse causam insaniæ.

9 Mendaciū in contractibus Aiebat se mirari qui fieret, vt Athenienses qui prohiberent mentiri, tamen in cauponum tabernis palam mentirentur. Qui vendunt merces, emūtq;, lucri causa fallūt quēcūq; possunt, quasi quod priuatim esset turpe, fiat honestū si publice facias in foro. At in contractibus maxime fugiendum erat mendacium. Sed tū maxime mentiuntur homines, quum maxime negāt se mētiri.

10 Mos præposterus Admirabatur & illud, quod Græci initio conuiuij cyathis pusillis vterentur, saturi maioribus: Sentiens potum nō in aliud adhibendum, nisi ad

ſedandam ſitim. Abſurdum igitur eſſe tum plus bibere, quum iam ſitis eſſet ſedata.

Statuis atq; imaginibus illius inſcribebatur γλώσσης, γαστρὸς, αἰδοίων κρατεῖν. i. linguæ, ventri, pudendis temperandum. Quod maximorum malorũ cauſa ſit lingua effrenis: & luxu nihil turpius: libido pecudem ex homine reddat. 11 Continẽtia

Interrogatus num in Scythia eſſent tibiæ, reſpondit, ne vites quidem: Significans ſaltationes, reliquaſq; eius generis voluptates e vinolẽtia naſci, aliq;. 12 Vinolentia

Percontanti quæ naues eſſent tutiſſimæ, quæ, inquit, in ſiccum protractę ſunt. Solẽt enim olim naues ijs menſibus quibus mare nauigabile non eſt, machinis quibuſdam in ſiccum pertrahi. Anacharſis ſenſit omnem nauigationem eſſe periculoſam. At ille de genere nauigij percontabatur. Sunt enim Liburnicę, onerarię, actuarięq; naues, aliæq; diuerſi generis, in quibus alia eſt alia aduerſus tempeſtatem inſtructior. 13 Nauigatio

Aiebat ſe nihil admirabilius vidiſſe apud Græcos, quã quod fumum in montibus relinquerent, ligna in ciuitatem conueherent. Senſit opinor de acapnis, quę ita ſiccãtur vel ſole vel igni in montibus, vt poſtea ardeant abſque fumo. 14 ἄκαπνα

Roganti vtrum arbitraretur plures eſſe mortuos, an viuos, Nauigantes, inquit, in vtro numero ponis? Dubitans an hi eſſent inter viuos habẽdi, qui vitam vndarum ac ventorum arbitrio commiſiſſent. 15 Nauigatio

Exprobrãti cuidã Attico quod natus eſſet in Scythia, mihi, inquit, probro eſt patria, tu patrię. Egregie inculpat⁹ eſt, cui nihil poteſt obijci prę- 16 Acritę

ter patriam. At quemadmodum laudi est, apud Barbaros natum, Græcorum disciplinas scire: ita turpe est, apud Græcos natum ad Barbaros mores degenerasse.

17 Lingua Interrogatus quid esset in homine pessimum, & quid optimum, respondit, lingua. Sentiens idẽ membrum plurimam adferre vtilitatem si recta ratione gubernetur, pestilentissimũ esse, si secus.

18 Amicus insignis Dicere solet præstare vnicum habere amicum multi precij, quã multos nullius precij. Græca sonant iucundius, ἕνα φίλον ἔχειν πολλȣ̃ ἄξιον ἢ πολλοὺς μηδ᾽ ἑνὸς ἀξίους

19 Forum Aiebat forum esse locũ mutuis hominũ fraudibus ac rapinis destinatum: notans mores vendẽtium, per fas nefasq; lucra venantium.

20 Patienter Ab adolescente in conuiuio pulsatus, adolescens, inquit, si nunc vinum non fers, vbi senueris, aquam feres. Moderationis erat, quod adolescentis proteruiam vino imputauit. Qui vero bibunt intemperantius vinum ea præsertim ętate, cui magis conuenit aqua, ij frequẽter senes ob inopiam coguntur aquã bibere, aut ὑδροφορεῖν, quum ei ætati necessarius sit vini vsus.

21 Barbaries Cuidam obijcienti quod esset barbarus, Anacharsis, inquit, barbarus est apud Athenięses, sed vicissim Athenienses barbari sunt apud Scythas. Græci, sed in primis Attici, quoniam apud ipsos florebant disciplinæ liberales, ac leges politicæ, reliquas nationes contumeliæ causa nominabant barbaras, quum barbarum dicatur quicquid est peregrinum atq; insuetatũ. Nunc quũ Gręcia nihil sit barbari⁹, hęc philautia demigrauit ad quosdam Italos, quibus omnes aliæ nationes Barba-

ræ ſunt.

Huic illud quoq; tribuit, multo vulgatiſſimũ: 22
Leges aranearum telis eſſe ſimiles, in quibus in- Leges
firmiora animalia hærerent, valentiora perrum-
perent. Ita leges, humiles ac tenues conſtringũt,
a potentib⁹ impune violãtur. Meminit Valeri⁹.

MYSON

Myſon incertę patrię μισάνθρωπος fuiſſe tradi 1
tur, non alienus a moribus Timonis Atheniẽſis. Solitudo
Hunc quum quidam forte deprehendiſſet in ſo-
litudine ridentẽ, rogabat quid rideret, quũ eſſet
ſolus: At qui ob hoc ipſum, inquit, rideo: Subindi
cans ſibi gratiſſimam eſſe ſolitudinem.

ANAXAGORAS CLAZOMENIVS

Quum ab Athenienſibus eſſet damnatus exi- 1
lio, cuidam dicenti, priuat⁹ es Athenienſib⁹, imo Animoſe
illi, inquit, me. Sentiẽs Athenienſib⁹ magis opus
eſſe Anaxagora q̃ cõtra. Qui præclaros viros eij-
ciunt e ciuitate, rempub. lædunt potius, quã eos
quos expellunt.

Quum in exilio agenti nũciata eſſet mors filio- 2
rum, ſciebam, inquit, me genuiſſe mortales. Idem Fortiter
hoc tribuitur Xenophonti.

Abſens morti addictus eſt. Id nuncianti, iam 3
olim, inquit, iſtam ſententiam tulit natura, æque Grauiter
in illos atq; in me. Sentiens Athenienſes non mi-
nus addictos morti q̃ eſſet is quem damnarant.
Alijs aliud mortis gen⁹ obtingit, ſed omnib⁹ ea-
dem eſt moriendi neceſſitas.

Cuidã moleſte ferenti, quod non in patria, ſed 4
peregre moreret: Bono animo es, ſquit, idẽ enim Mortis loc⁹
vndelibet ad inferos deſcenſus eſt.

Periclis præceptor fuiſſe legitur, cui in admi- 5

Grauiter nistranda rep. magno fuit vsui. Vernm quũ Pericles negocijs intentus desijsset agere curam Anaxagoræ iam ad decrepitam prouecti senectutẽ, constituit inedia finire vitam. Id simul vt renunciatum est Pericli, anxius accurrit, & argumẽtis, precib9, & lachrymis conatus est hominẽ à spõtaneæ mortis proposito reuocare: idq; magis sua ipsius causa, quã philosophi. Cui Anaxagoras re- tecta facie iam moribundus, nihil aliud respõdit, q̃ hæc: O Pericles, & quib9 lucerna est opus, infundunt oleum. exprobrans illi neglectum amici, vnde tantam capere poterat vtilitatem. Lucerna curatur ob vsum vulgarem, & talis cõsiliarius neglectus perijt.

6 Lucrum ex damno Post diutinam peregrinationem domũ reuersus reperit patriam possessionesq; suas desertas Nisi, inquit, ista perissent, ego saluus non essem: Quod calamitas illũ adegisset ad philosophiam, rebus autẽ integris mansisset intra penates suos. Ita sępenumero prospera sunt homini, quę videtur aduersa: & quod damnum putatur ingẽs, lucrum est maximum.

STILPON MEGARENSIS

1 Argute Habebat filiam parum secundæ famæ: cuidam itaq; dicenti, dedecorat te filia: nihilo magis, inquit, quã ego illam decoro. Sentiens neminẽ alienis factis dehonestari, sed suis quenque moribus æstimãdum esse. Neq; enim illa fuisset honestior ob patris celebritatẽ, nisi paternas virtutes fuisset imitata. Plutarchus in libro de tranquillitate plurib9 verbis hoc idem enarrat. Nam Metrocli obijcienti quod filiam haberet impudicam, vtrũ inquit, hoc meũ peccatũ est, an filię? Cum Metro

cles respondisset: illius peccatum, sed tuum infortunium: hunc in modum excepit Stilpo: Quid ais? an non quæ peccata sunt, eadem sunt lapsus? Annuit Metrocles. At lapsus, inquit Stilpo, quorum sunt, eorundem sunt & frustrationes. Et hoc cõfesso Metrocle, porro quorum sunt frustrationes, horum sunt & infortunia. Ita placido prudẽtiq; sermone demonstrauit, filię duntaxat esse infortunium, cuius esset peccatum, ac Cynici conuitium nihil aliud esse q̃ latratum.

In somnis visus est illi Neptunus iratus, q; nõ immolasset hecarombẽ, quẽadmodũ mos erat. At Philosophus hoc viso nihil perturbatus respõdit: Quid ais Neptune? Itane veluti puer huc venisti cum tua querimonia, quod pecunia mutuo sumpta, non expleuerim nidore ciuitatẽ? Atqui pro rei familiaris modulo sacrificaui tibi Apuas aliquot. Ad hæc arridens Neptunus visus est illi porrecta dextra dixisse: In tuam gratiam ingentem Apuarum prouentum largiar ciuitati Megarensium. Quod & euenisse tradunt. 2 Tranquillitas

Demetrius Antigoni filius quũ Megara cepisset, iussit Stilponis domum seruari indemnẽ. Admonitus igitur Stilpon, vt libellum daret rerum omnium quas amisisset: Ego, inquit, nihil bonorum meorum amisi: Nam eruditio & eloquentia mihi sunt incolumes: quod hæc vere sunt οἰκεῖα, hoc est domestica propriaq; bona. 3

Callebat argutias dialecticas, quarum vna parum illi feliciter cessit. De statua Minervę quam Phidias finxerat, ita percontatus est, Num Iouis Minerua dea est? Cũ responsum esset, est. At hęc, inquit, non est Iouis, sed Phidiæ. Id quum esset 4 Argute infelicites

concessum, collegit: Non est igitur hæc dea. Ob hanc vocem apud Areopagitas impietatis reus peractus est. Ille vero sic conatus est elabi, vt diceret non negasse illam esse deam, sed deum, hoc est, masculum. Nam θεὸς apud Atticos communis est generis. Attamen iussus est ire exulatum. Theodorus autē cognomento ἄθεος his auditis dixit, vnde hoc nouit Stilpon, nisi forte sublatis vestibus inspexit Mineruam?

5 Crateti percontanti num dij adorationibus & precibus delectarentur: Istuc, inquit, o stulte ne perconteris in via, sed solū interroga: subindicās aut nullos esse deos, aut nō solicitari rebus humanis: sed non expedire tales voces apud multitudinem efferri, cui necessarium esset deorum metu contineri. Huic simillimum est quod tribuitur Bioni, qui eam quæstionem proponenti, versu Homerico, ni fallor, respondit,

Nō omnia vulgo proferenda

οὐκ ἀπ' ἐμοῦ σκεδάσεις ὄχλον ταλαπείριε πρέσβυ,

Non abiges miserande senex turbam procul a me?

6 Crates Cynicus ad propositam quæstionem non respondebat, sed pro responso ventris crepitum emisit. Hic Stilpon: Sciebā, inquit, te quamuis vocem emissurum potius quàm eam quam oportuit.

Moderate

7 Stilpo Crateti dedit caricam, simulque proposuit quæstiunculam. Quum Cynicus protinus nucem deuorasset, Caricam, inquit Stilpo, perdidi. Hic Crates, non caricam modo, sed & quæstiunculam, cuius illa fuit arra. Sentiens se frustra captatum munusculo ad respondendum.

Cynice

Videns Cratetem hybernis mensibus frigore rubentem, δοκεῖς, inquit, μοι χρῆαι ἱματίου καινοῦ. Lepos qui est in vocis ambiguo, latine reddi nõ potest. καινοῦ cõiunctim sonat nouo, & καὶ νοῦ disiunctim sonat, & mẽte. Discrimẽ auribus vix sentiri potest, scripto potest ostẽdi. Videris, inquit, egere pallio nouo, siue pallio & mente. Nouum requirebat gelu, mentem Cynici stultitia, qui vestẽ non accõmodaret tẽpori. 8 Lepide.

Cum omnium oculi coniecti essent in Stilpõtem, quidam, isti, inquit, Stilpon mirantur te vt beluam. Nequaquam, inquit ille, sed vt verũ hominem. Solent peregrinæ bestiæ in spectaculum produci. Vulgares homines nemo miratur. Sed philosophum pleriq; spectabant, non vt quemuis hominem, sed vt hominem verum. Nam id spectaculum est rarissimũ. Obiter notauit interpellatorem, quod ipse non esset verus homo, nec spectatu dignus. 9 Dictumres tortum.

SIMOM ATHENIENSIS

Hunc Pericles ad se inuitauit pollicens sese omnia necessaria præbiturum. At Simon negauit se vẽditurũ libertatem. Delectauit hũc imago muris syluestris paruo viuentis, potius quàm domestici, in summis delicijs, sed perpetua cum solicitudine versantis. 1 Libertas.

MENEDEMVS ERETRIENSIS

Quum aliquãdo decretum tulisset ad populũ, quidam ita tetigit illum, vt diceret, non esse sapientis neq; tabernaculũ consuere, neq; decretũ scribere: subnotans, quod ex patre coriario natus esset, ipse quondam eiusdẽ opificij. Nam olim tabernacula e pellibus caprarum consuebantur. 1 Banausi magistrat.

2 Fexempla sapientum Cuidam ſciſcitanti num ſapienti ducēda eſſet vxor? num ego, inquit, videor tibi ſapiens? Quū annuiſſet. Ego, inquit, vxorem duxi. Superuacuū erat de eo dubitare, quod videret factum ab eo quem iudicabat ſapientem.

3 Indecora. Antigono conſulenti, deberet ne ad comeſationem quandam adire, poſt ſilentiū nihil aliud reſpondit, quàm, regis filius eſt. Subindicans luxum indecorum eſſe regno natis. Aut potētibus licere quod libet.

4 Garrulitas. Quendam friuolis nugis obſtrepentem, rogauit num fundum haberet. vt is reſpondit ſibi plurimas eſſe poſſeſſiones, abi igitur, inquit, & illas cura, ne tibi eueniat, vt & illa perdas, & priuatū elegantem amittas. Notans illū ad dicendum nō eſſe idoneum, ſed magis ad agriculturam.

Libertas periculoſa. A Nicocreōte Cypri tyrāno vocatus ad ſolenne conuiuium cum Aſclepiade amico, cæteriſq; philoſophis, dixit: Si honeſtum eſt tales conuocare viros, oportuit id quotidie fieri. Sin minus, etiam tum fruſtra fieri. Ad id quum tyrannus reſpondiſſet, diem illum eſſe ſibi feſtum, eoq; ſingulo quoq; menſe vacare audire philoſophos, liberius reſpondit Menedemus: hoc poſtulare ſacrificium, vt per omne tempus audiret philoſophos. Quid multis? Eò proceſſit hominis libertas, vt niſi tibicen quiſpiam eos auocaſſet, perituri fuerint. In naui quum periclitarētur, Aſclepiades dixit; tibicinis modulatio ſeruauit nos, Menedemi libertas perdidit.

6 Percontanti cuidā Alexino an patrem cædere deſiiſſet: reſpondit, neq; cecidi, neq; deſij. Quū alter ſubieciſſet, oportere ſoluere ambiguitatē per

ναὶ & οὔκ, affirmãdo aut negãdo: Ridiculum, inquit, est vestras sequi leges, quum liceat in portis occurrere. Alter captabat illum insidiosa percontatione: siue enim respondisset, desij, siue non desij, agnouisset crimen. Ille hoc præsentiens exclusit sophisticum cauillũ. Sic & Socrates apud Platonem obiurgatur a Sophistis, quod secus respondeat, q̃ ipsis esset commodum. Argutiæ sophisticæ.

7 Quũ Bion acriter diuinos insectaretur, ait illũ trucidare mortuos: quod aduersus illos studiose pugnaret, qui iamdudũ essent explosi, sepultiq;. Iugulare mortuos.

8 Ad quendam dicentem maximum esse bonũ siquis omniũ potiri queat quæ optat. Sed multo maius, inquit, bonũ est, nõ optare nisi qđ oportet.

9 Dicebat plurimos nauigare Athenas studiorũ gratia, qui primũ essent sapientes, deinde fierent philosophi, hoc est sapientiæ amantes, dein rhetores: deniq; progressu tẽporis euadere Idiotas. meminit Plutarchus. Multum profecit qui didicit se nihil scire. Et infeliciter proficit, qui semper vergit in deterius. Degenerare.

PLATO ATHENIENSIS

1 Quum Plato ad tragicum certamen paratus, audito Socrate mutasset consilium, poemata sua exussit, præfatus Homerico carmine. potiora sectanda.

ἥφαιστε πρόμαλ' ὧδ' ἐ, πλάτων νύ τι σεῖο χατίζει.

Huc ades ô Vulcane, Platoni nunc opus est te.

2 Cum Dionysio Hermocratis filio de tyrannide differens, ait non statim esse præstãtius quod vni tãtũ sit vtile, nisi & virtute cæteris antecelleret. Offensus tyrãnus dixit, οἱ λόγοι σου γεροντιῶσι. i. verba tua sapiũt seniũ. Contrà Plato, οἱ δὲ Liberè.

σὺ τυραννίζεις,id eſt,tua vero tyrannidē ſapiūt.

3 Apud Aeginetas lex erat,vt ſi quis Athenienſis Aeginam veniſſet,capitalis eſſet.Huc quū eſſet deductus Plato vt venundaretur, capitis poſtulatus eſt a Carmendio qui legem eam tulerat. Sed tempeſtiuo cuiuſdam ioco liberatus eſt.Ait enim legē habere, ſi quis homo:at hunc eſſe philoſophum.

Locus ſalubris.

4 Plato dicitur ter nauigauiſſe in Sicillam,nec ſine periculo,nec ſine cauillis obtrectantium.Molon itaq; qui gerebat hoſtilem in Platonem animum,negabat eſſe mitum ſi Dionyſius eſſet Corinthi,ſed ſi Plato in Sicilia.Nam tyrannum expulerat neceſſitas,Platonem inuitabat ambitio, vt vulgus quidē interpretabatur.Et tamen Dionyſium eſſe Corinthi adeò mirabantur omnes, vt iam abierit in prouerbium, de re inexpectata & incredibili.

Salſe.

5 Adoleſcentem quod luſiſſet aleam, grauiter increpuit: qui quum dixiſſet, ſic obiurgas ob rem paruā?At paruum nō eſt, inquit,aſſueſcere.Tale quiddā ſubindicat Demea Terentianus in Adelphis.Mitto rem,conſuetudinem ipſorum.

Aſſueſcere malis.

6 Rogatus ecquod eſſet futurū ipſius monumētum,quemadmodū ſuperiorum. Primū, inquit, parandū eſt nomen.Ita monumenta futura ſunt multa.Senſit hominis memoriam optime ſeruari in mentibus hominum, optimeque propagari ſcriptis virorum eloquentium.

Immortalitas.

7 Iratus ſeruo,quū eum caſtigare pararet,& forte interueniret Xenocrates,flagella,inquit,hunc puerū,nā ipſe ſum iratus. Sibi diffiſus eſt homo philoſophus,ſentiēs animi cōmotionem. At vul-

Moderate.

gus hominum tum maxime punit, quũ irascitur.

Rursus alteri cuidam famulo sic comminatus est: loris te cæderem, ni iratus essem. Nihil iræ fidendum. Sapuit Syrus ille Terentianus, qui se cõ ijcit in angulum, edormiturum quod biberat vilum. At ira minus sui compos est, q̃ ebrietas. 8 Moderate.

Quum aliquando conscendisset equum, mox descẽdit, dicens se vereri μὴ ἱπποτυφίᾳ ληφθῇ. id est, ne equestri fastu corriperetur. Superbum animal est equus, & equitare quiddam habet magnificum, parumq; philosopho dignum. 9 Modeste.

Temulentiæ deditis suadebat, vt poti ad speculum sese contemplarẽtur, ita fore, vt ab eo vitio recederent, conspecta fœditate. 10 Temulẽtia

Negabat oportere inebriari præterquam in festis in quibus ipse deus vinũ porrigit. Festos dies decet hilaritas, ebrietas semper fœda est. 11 Hilaritas in festis.

Somnolentiam improbat, eoq; scripsit in legibus, κοιμώμενος οὐδεὶς οὐδενὸς ἄξιος. id est. Nemo dormiens vlla re dignus est. 12 Vigilantia.

Quum a Dionysio fastidiretur, poposcit congrediendi copiam: ea data, hunc in modum disseruit. Si quẽ sentires in Siciliam appulisse hoc animo, vt tibi male faceret, qui tamẽ nõ data opportunitate, nihil mali faceret, an hunc impune dimitteres? Quum Dionysius respondisset, nequaquam ô Plato: Oportet enim hostium non facta solum, verum & animi propositum vlcisci: Plato subiecit, Tum si quis tibi bene volens venisset in Siciliam, vt tibi boni quippiam adferret, non faciat autem destitutus occasione, num par esset hunc nulla relata gratia contemptum abijcere? Dionysio percontante quis esset ille? Aeschines, 31 Commode dicere.

inquit, vir & morum ſanctimonia, cum quouis amicorum Socratis conferendus,& qui poſſit dicendo meliores reddere cum quibus habeat conſuetudinem. Is quum huc multum maris emēſus adnauigarit, vt ſuam philoſophiam tibi imperti ret, hactenus neglectus eſt. Hæc tam commoda oratio effecit, vt rex & Platonem cui prius erat infenſior amplecteretur, & Aeſchinem ſplēdide magnificeq́ꝫ tractaret.

14 *Ferocia.* Dionem ob formam & ob rerū geſtarum magnitudinē quum plurimi fieret ab omnibus, admonuit, caueret metueretq́ꝫ contumaciam, cui comes eſſet ſolitudo. Inſolenter enim vtētem rebus proſperis amici deſtituunt.

15 *Exemplū ex alijs.* Si quando forte incidiſſet in eos qui præter decorum quippiam agerent, digreſſus conſueuit dicere, nuncubi ego talis? Nemo ſuam turpitudinē perſpicit, ſed ſibi quiſq́ꝫ aſſentator eſt. Ex alijs igitur diſcendum, quàm indecora ſint, quæ præter honeſtatem geruntur.

16 *Otium.* E diſputatione diſcedens ſolitus eſt admonere diſcipulos: Videte pueri, vt otium in re quapiam honeſta collocetis, Significans otium omnia mala docere adoleſcentes.

17 *Exercitatio.* Solet admonere, vt neq́ꝫ corpus ſine animo exerceamus, neq́ꝫ animum ſine corpore, vt pariter vtriuſq́ꝫ curam habeamus. Nam alterū athletarum eſt, alterum inertium.

18 *Felicitas intractabilis.* Rogatus a Cyrenenſibus vt ipſis leges ſcriberet, ac reip. ſtatum componeret, recuſauit, dicēs, perdifficile eſſe condere leges tam fœlicibus, indicans eos non facile parere ſalubribus monitis, qui ſucceſſu rerum elati ſibi felices viderentur.

Polus Sophista reperisse dicitur quasdā orationis delicias, veluti cōtraria inter se reddita, mēbra cōparia, similiter desinentia, quibus immodice putatur vsus. His ornamentis quū se iactaret insolentius, Plato sic hominē taxauit, ὦ πῶλε, ἵνα προσείπω σε κατά σε id est, O Pole, vt te tuo alloquar modo. Polus Gręce sonat pullū equinū. ipso itaq; stati nomine tetigit hominis arrogāitiā. Imitat⁹ est & ὁμοιόπτωτον πῶλε, σε κατά σε. 19 Affectata oratio.

Antisthenem qui disserendo fuerat prolixior, sic admonuit, ignoras quod orationis modus sit, non is qui dicit, sed qui audit? 20 Breuiloquētia.

Dicebat in morte amicorum quiescendū esse: partim eò quod nōdum liqueret, bonum esset an malum quod accidisset: partim quod acerbe ferē ti nihil a luctu esset commodi. Tollitur enim dolor, si quis secū cōsideret, quale sit quod euenit. 21 Luctus.

XENOCRATES CHALCEDONENSIS

Quum Alexander Magnus illi misisset ingentem pecuniarum summam, ex ea duntaxat tres minas recepit, reliquum referri iussit, dicens ipsi pluribus esse opus, qui plures aleret. 1 Pecuniæ cōtemptus.

Passerē qui fugiens imminentem accipitrem sese in Xenocratis sinū cōiecisset, texit fouitq;, ac demulcens dimisit dicens, supplicem nō esse prodendum. 2 Innocētia.

A Bione dictis lacessitus, non sum, inquit, tibi responsurus: neq; enim tragœdia quum a comœdia taxatur, dignatur eam responso. Nota est veteris comœdiæ licentia, in qua multa scommata iaciuntur & in ipsos poetas. & fabularum personas: at tragœdia non dignatur vicissim humiles personas attingere. 3 Animose.

4 Docilitas. Ad quendam nec geometriæ nec musices nec astrologiæ peritum, ad scholam tamen ipsius cōmeantem: Abi, inquit, ansam philosophiæ non habes: hoc est, non es ad philosophiam docilis, nullis instructus disciplinis. Alij ferunt illum ita loquutū: παρ' ἐμοὶ πόκος οὐ κνάπτεται. Apud me vellus non maceratur. lana rudis non statim traditur vestiario, sed fulloni.

5 Amicitia. Cum Platoni Dionysius diceret, aliquis auferet tibi caput, Xenocrates qui tum præceptori aderat, non prius, inquit, quàm hoc, suum ostendens caput.

6 Taciturnitas. Cum in conuiuio cæteris multa garrientibus solus nihil diceret, interrogatus quur vnus omniū sileret, quoniam, inquit, loquutum fuisse pœnituit aliquando, siluisse nūquam. Hoc Plutarchus in libello περὶ τῶν ὑγιεινῶν tribuit Simonidi.

7 Pecuniæ cōtemptus. Alexander ad hunc legatos misit cum aliquot talentis, quos ille in academiam perductos parca tenuiq; cœna excepit. Postridie interrogantibus cui vellet adnumerari pecuniam, Quid? inquit: Itane vos ex hesterna cœna non intellexistis me pecunia nō indigere? Philosophus Ethnicus reiecit a ditissimo liberalissimoq; rege vltrò delatam ingentem pecuniæ summam: & nunc pro sanctis haberi volunt, qui extremam professi paupertatem, in tantum vt horreant etiā ærei nummi contactum, non aliter q̄ viperæ, non referendis artibus venantur diuitum ac pauperum liberalitatem.

8 Curiositas. Dixit nihil referre vtrum pedes an oculos inferas in ædes alienas, videlicet deterrens ab omni curiositate rerum ad nos nihil attinentium.

Dicebat pueris aures esse muniẽdas follib⁹ po- 9 Pueri reuerentia
tiusq̃ athletis:quod plus sit periculi ne puerorum
aures occupent prauis sermonibus,qua ne athletarum aures pateāt ad ictus.Maxima,inquit Satyricus,debetur puero reuerentia.

CRANTOR SOLENSIS

Senariũ hunc ex Bellerophonte Euripidis pro- 10 Fortiter
bare solet:

οἴμοι,τί δ' οἴ μοι; θνητά τοι πεπόνθαμεν.

Eheu,quid heu?nobis quod hominum est accidit. Sensit quicquid vlli hominum accidit, hoc vnicuiq; posse accidere.Nihil igitur nec inexpectatũ videri oportere,nec intolerabile.

ARCESILAVS

Siquando probabat aliquid, dicere solitus est I Modeste
φημ' ἐγὼ,id est,aio,siue mihi videtur,siue fateor. Si quid displicebat,dicebat οὐ συγκαταθήσεται τούτοις ὁ δεῖνα,id est,his nõ assentietur ille,nominato quopiã:simul & in asseuerando seruãs modestiam,& in contradicendo fugiens inuidiam.

Percontãti qui fieret vt ab alijs sectis multi de- 2 Procliuitas ad deteriora
ficerent ad Epicureos,ab Epicureis nulli desciscerẽt ad alios:Quoniam,inquit,ex viris galli fiũt, ex gallis viri nequaq̃.Sentiens homines esse proniores ad voluptatem q̃ ad virtutem.Gallos dixit sacerdotes Cybeles euiratos. Porro voluptatem amplecti fœminarum est potius quã virorũ.

Quum hospites quosdam vnà cum amicis exci- 3 Moderate
peret conuiuio,cœna quidẽ apposita est, sed deerat panis,videlicet pueris oblitis emere.Hic ille ridens:Quàm,inquit,res est apta cõuiuijs apparandis,esse sapientem. Sentiens philosophos in rebus vulgaribus minus sapere q̃ idiotas.Sed in-

terim dedit exemplum philosophicę moderationis. quis enim ibi non incanduisset ita?

4 Paupertas Paupertatem cōparabat Ithacę patrię Vlyssis quod iuxta Homerum, aspera quidem esset, sed bona κουροτρόφος, id est, iuuenū altrix: dum eos consuefacit frugaliter & continenter viuere, & ad omnem virtutis functionem exercens.

5 Legū multitudo Dicere solit⁹ est, queadmodū vbi multi essent medici, ibi multi sunt morbi: ita vbi permultę leges essent, ibi plurimum esse vitiorum.

6 Mollicies Diuitem quēdam immodice delicatum, capillitio arte composito, oculis volubilibus ac lubricis, quum is alioqui castus & integer haberetur, ita taxauit: quid refert, inquit, aduersi an auersi ci nædi sitis? Sensit mētis integritati, corporis etiā habitum & cultum oportere congruere.

BION BORYSTHENITES

1 Percontanti Antigono Homerico versu,

τίς πόθεν εἰς ἀνδρῶν, πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες

Genus pudendum Sentiens Bion se traductum de generis ac gētis ignobilitate, respondit ingenue: Pater meus libertus erat, cubito sese emungens: significans eū fuisse salsamentarium. addebat illum Borysthe niten fuisse genere, non facie: sed in fronte gestare scripturā amari domini: matrem fuisse e lupanari. quum cætera item nude cōmemorasset, adiecit versum Homericum:

ταύτης τῆς γενετῆς τούτου πατρὸς εὔχομαι εἶναι.

2 Docilitas Cuidam obijcienti, quod adolescentem quendam ad se non pellexisset, Tenellus, inquit, case⁹ non attrahitur hamo. Significans pueros delicatos non esse ad Philosophiam accommodos.

Alteri percontanti quis esset maxime anxius, qui in maximis, inquit, rebus cupit esse fortunatus. Is enim mille curis distorquetur vt assequatur ardua, & assequut⁹ æque torquetᷓ ne amittat. 3 Tranquillitas

Rogatus esset ne ducenda vxor: Si deformem, inquit, duxeris, habebis pœnam: sin formosam, habebis communem. In Græcis vocibus plusculum est iucunditatis, ποινὴν, & κοινὴν. Hoc Antistheni asscribitur. A. Gel. tribuit Bianti lib. 5. cap. x I. 4 Coniugium

Senectutem dicebat portum esse malorũ, quod omnes huc cõfugerent, sperantes miseriarum finem. Mori autẽ vnicuiq; in prõptu est. Id Ethnici quidam existimabant esse præclarum, Christiana pietas docet esse nefarium scelus. 5 Senectus

Gloriam dicebat esse matrem annorum, ob id opinor, quod quum hominis vita sit breuis, honesta memoria in multa secula propagatur. 6 Immortalitas

Formam dicebat esse bonum alienum. Sentiẽs extra hominem esse, quod ipse sibi nec dare potest, nec tueri datũ. Animi bona verè nostra sunt. 7 Forma

Diuitias dicebat esse neruos actionum, quod sine his nihil agatur. Alius dixit neruos belli. 8 Diuitiæ

In quendam qui prædia sua deuorauerat: Amphiaraum, inquit, terra absorbuit, tu terram. 9 Profusio

Aiebat, magnum esse malum, non posse ferre malum. Absque hoc enim nulli potest esse vita suauis. 10 Tolerantia

Damnabat homines qui sic exurerẽt, quasi sensu vacarent, sic adurerẽt quasi sentirent. Ob id ni fallor, quod in bellis exurantur omnia. Rursum si leuiter attingẽtur ab igni, offendũtur. Id enim appellat adurere. 11 Sal

12 Liberalitas Dicebat esse optabilius, suã messem alteri largiri, quã alienam decerpere. Sensit felicius esse dare quàm accipere.

13 Mors facilis Aiebat facilem esse ad inferos viam. Nam illuc homines abire clausis oculis. Morientibus enim clauduntur oculi.

14 Libere Alcibiadẽ hoc elogio taxauit, quod adolescẽs viros abduxisset ab vxorib⁹: iuuenis factus, vxores à viris.

15 Philosophia potior rhetorica Rhodi quum Athenienses darent operã rhetoricis, ipse philosophiam docebat. Ob id reprehẽsus, ita respondit: triticum aduexi, & hordeũ vẽdo: Sentiens absurdum esse ab ipso requiri deteriora, quum attulisset meliora: Nam philosophia veluti triticum cib⁹ est hominũ, hordeũ equorũ. simul innuens solum philosophum loqui, rhetores hinnire potius.

16 Correctio In fabulis est Danaidas puellas apud inferos huic addictas esse supplicio, vt pertusis vasis deferant aquam in dolium pertusum. Bion dicebat grauius fore suppliciũ, si integris vasis ac nõ pertusis idem facerent: tum enim irent onustiores.

17 Loquacitas Cuidam immodice loquaci, vt sibi subueniret oranti, respondit: abunde tibi morem gerã, si aduocatos miseris, non venias ipse.

18 Innocentia tuta Euenit vt cum scelerosis nauigans incideret in prædones. Illis dicentibus, actum est de nobis si agnoscamur: & de me, inquit, nisi agnoscamur. Bonis innotuisse salus est.

19 Indocilis Arrogãtiam dicebat esse profectus obstaculũ. Indocilis enim est, qui mauult doctus videri quàm esse.

20 In diuitem quẽdam sordidum ita loquutus est:

hic facultates suas non possidet, sed ipsum possi- Auarus
dent facultates.

Diuites sordidos dicebat ita facultatum suarũ 21
curam habere, quasi essent propriæ: rursus ex iis-
dem nihil capere vtilitatis, quasi essent alienæ.

Aiebat iuuenes vti debere fortitudine, senes va 22
lere prudentia. Nam his rerum vsus conciliauit Prudentia senilis
sapientiam.

Dicebat prudentiam tanto cæteris virtutibus 23
antecellere, quanto cæteris sensibus præstaret vi-
sus. Nam oculi prælucẽt toti corpori, nec vlla est
virtus absque prudentia, Nã quomodo iustus red-
det cuique suum, nisi prudentia commõstret, quid
cui debeatur?

Docebat nulli exprobrandam esse senectutẽ, 24
ad quam omnes optãt peruenire. Absurdũ enim Senectus
est aliis probro dare, quod quis optat sibi con-
tingere.

Conspiciens quendam tristi vultu qui habeba- 25
tur inuidus: Nescio, inquit, vtrum tibi aliquid ac- Inuidia
ciderit mali, an alteri boni quippiã. Inuidus enim
non minus discruciatur aliena felicitate, quã suo
infortunio.

Impietatem dicebat malam esse contubernalẽ 26
fiduciæ, & adiecit versiculum Euripidis.
Δουλοῖ γὰρ ἄνδρα κἂν θρασύστομός τις ᾖ. Id est,
Seruum facit, quamuis feroculum virum. Securitas
Sensit ibi non esse libertatẽ, vbi est mala consciẽ
tia: nec eum posse libere loqui, cui crimen impie-
tatis vere potest obiici: nec frui trãquillitate ani-
mi, qui numen habet iratum.

Dicebat amicos, quales quales essẽt, retinẽdos 27
esse, ne videamur aut malos recepisse in familia- Prudenter

ritatem, aut bonos reiecisse.

28 *Grauiter* Dicere solitus est, quemadmodum proci Penelopes, quoniam cum Penelope cōmisceri nō potuerunt, cum illius ancillis rem habuerūt, Ita qui philosophiam assequi non possunt, in alijs friuolis disciplinis semet exercent.

29 *Moderatio* Familiares suos admonebat, vt hoc argumento putarent se profecisse in philosophia, si iurgātes, & conuiciantes perinde audirent, ac si recitarent versus illos Homericos,

ω ξένε ἐπεὶ ὄυτε κακῳ ὄτ᾽ ἄφρονι φωτὶ ἔοικας,
οὖλέ τε καὶ μάλα χαῖρε, θέοι νύ τοι ὄλβια δοῖεν. i.
Quādo vir haud nequā, nec stult9 amice videris,
Permultū salue atq; vale, Dij propspera donēt.

LACYDES CYRENAEVS

30 Accersitus ab Attalo rege, respondit imagines eminus esse spectandas: innuēs arctam assiduāq; familiaritatē sępe minuere virtutis admirationē.

CARNEADES

31 Carneades fertur admodū fuisse vocalis. Itaq; quodā tēpore gymnasiarchus, id est scholę princeps, misit qui diceret, ne tātopere clamaret: cui respondit, da mihi vocis modū. Ad quod rursus elegāter princeps: modum habes, nempe auditores. Siquidem pro numero auditorum temperāda vox est.

32 *Principum institutio* Dicere solet diuitum ac regū filios nihil recte discere prærterquā equitare, quod his omnes adulentur: solus equus non curans regē gerat an priuatum, tergo excutit quisquis equitandi fuerit imperitus.

ARISTOTELES STAGIRITES

1 Quum Xenocratis ęmulatione cœpisset habe-

re ſcholam,hoc carmen vſurpauit. Aemulatio
Αἰσχρὸν σιωπᾶν, ξενοκράτην δ' ἐᾶν λέγειν.
Silere turpe,ac Xenocratem pati loqui.

Calliſthenem diſcipulum liberius multa dicẽtem apud Alexandrum Homerico carmine admonuit. 2 Libertas in tempeſtiua
ὠκύμορος δή μοι τέκος ἔσσεαι οἷ' ἀγορεύεις.
Talia nate loquens haud multo tempore viues.
Nec male diuinauit,nam libertas illi fuit exitio.

In ius vocatus quod Hermiam mulierem quã amabat,hymno quaſi deam celebraſſet, calũniæ moleſtiã Homerico verſu teſtatus eſt,in ipſo ſtatim defenſionis initio. 3 Calumnia ex calũnia
ὄγχνη ἐπ' ὄγχνῃ γηράσκει, σῦκον δ' ἐπὶ σύκῳ.

Rogatus quid lucri facerent mendaces,vt vera,inquit,loquẽtibus non credatur. 4 Vanitas

Increpãti quod homini malo dediſſet eleemoſynam,non mores,inquit,ſed hominem commiſeratus ſum.Etiã improbis in neceſſitate ſuccurrit vir bonus:debetur enim hoc officium,ſi non meritis illius qui iuuatur,certe naturæ.Et bonus fieri poteſt qui malus eſt. 5 Benignitas in quoſuis

Illud amicis ac diſcipulis inter diſſerendũ frequenter ſolet ingerere: viſum accipere lumen à circunfuſo aere,animum autẽ à diſciplinis liberalibus.Sentiens ingenium adoleſcẽtum mathematicis diſciplinis acui,& ad reliqua philoſophię myſteria reddi perſpicax. 6 Lux animi

Crebro taxabat Athenienſes,quod quum duas res,frumenta ac leges inueniſſent,frumentis vterentur,legibus nequaquam.Alludens ad Triptolemum Athenienſem,cuius miniſterio Ceres vſa eſt in ferendis legib.ac tritico. 7 Salſe

8 Eruditionis radices dicebat amaras esse, sed fructus dulces.

9 Percontanti quid cito senesceret, Gratia, inquit. Sentiens iniuriæ memoriam esse tenacissimam, beneficij breuissimam.

Beneficij obliuio

10 Interrogatus quid esset spes, vigilantis, inquit, somnium. Multa sibi promittunt inania qui spe ducunt. Et Maro: Qui amant, sibi somnia fingũt.

11 Diogenes Aristoteli obtulit caricam, cogitans si non acciperet, illum sententiam aliquam esse meditatum. At Aristoteles accepta carica, dixit, & caricam & sententiam perdidit Diogenes. Huic simillimum est quod ante tributum est Crateti.

Captatio

12 Quum iterum illi caricã porrigeret Diogenes, accepit, & sublato in cœlum vultu more puerorum, Magnus, inquit, Diogenes: moxq; illi reddidit caricam. Notans opinor ab illo captari laudem munificentiæ.

13 Dicere solet tria ad parandam sapientiam potissimum necessaria, naturã, doctrinam, & exercitationem. Inuita Minerua frustra laboratur: recte discitur à doctis: exercitatio consummat eruditionem.

Doctrina quibus paretur

14 Quum accepisset quendã in ipsum dixisse cõuitia: absentem, inquit, vel loris cædat: docens ea prorsus esse contemnenda quæ lædunt, nisi quis se lædi putet.

gnanime

15 Pulchritudinem dicebat quauis epistola efficaciorem ad commendationẽ. Sunt qui hoc asscribant Diogeni. Aristotelem vero formam solitũ appellare donum, quia gratis contigit à natura. Eandẽ Socrates appellauit exigui temporis ty-

Forma

rannidem, quod formæ gratia mox deflorescat. Plato naturæ prærogatiuam, quod paucis contingat. Theophrastus silentem fraudem, quod absq; verbis persuadeat. Theocrit⁹ eburneum detrimẽtum, quod grata quidem sit aspectui, sed multorũ icómodorũ causa. Carneades ἀδορυφόρητον βασιλείαν, id est regnum absq; satellitio, quod formosi impetrent quicquid volunt, nulla adhibita vi. Refert Laertius.

Interrogatus qua re differrent docti ab indoctis, qua viui, inquit, à mortuis. Sentiens hominẽ absq; literis statuam esse verius quàm hominem. 16 Eruditio

Dicebat eruditionem in prosperis esse ornamẽtum, in aduersis refugium. Parentes qui recte liberos suos instituissent, aiebat multo honorabiliores esse ijs qui tantum genuissent, quod ab his cõtigisset viuere, ab illis etiam bene viuere. 17

Cuidam glorianti quod esset a magna celebriq; ciuitate, dicebat hoc nihil referre, sed an celebri patria dignus esset. 18 Salse

Rogatus quid esset amicus, vna, inquit, anima in duobus corporibus. 19 Amicus

Aiebat quosdã homines ita parcere, quasi semper essent victuri: rursus alios ita ꝓfundere, quasi mox essent morituri. 20 Profusio

Percontanti qui fieret, vt cum formosis diuti⁹ ac lubentius confabulemur, respondit eam percõtationem esse cæci. Cæcus enim non sentit formę illecebram, nihilo magis quàm colorum gratiam. 21 Cæca percontatio

Percontanti quid lucri cepisset ex philosophia, vt ea, inquit, nullo imperante faciam, quæ vulg⁹ facit metu legũ. Idiota à furto abstinet, quia lex minatur pœnam: philosophus abstinet, quia per 22 Virtus non cogitur

se turpe est, etiamsi liceat impune.

23 Interrogatus quo pacto fieret, vt discipuli quã plurimum proficerent: *Si*, inquit, præcedẽtes gnauiter insequantur, sequentes non morentur.

Salse in garrulum 24 Quum garrulus quispiam vbi multa nugat⁹ esset apud Aristotelem, rãdem dixisset, fortassis obstrepo tibi nugis meis: non hercle, inquit, neque enim aduerti animum.

Benignitas 25 Reprehensus quod munus dedisset improbo, non homini dedi, inquit, sed humanæ sorti. Hoc superius alijs verbis commemoratum est.

26 Rogatus quomodo amici essent tractandi, quomodo, inquit, nos ab illis tractari cuperemus.

27 Eruditionem dicebat optimũ esse viaticum ad senectutem, Nam cætera senem aut destituunt, aut grauant etiam.

Amicus rarares 28 Illud frequẽter habebat ĩ ore, ὦ φίλοι, οὐδεὶς φίλος. Sẽtiens multos esse amicos nomine, paucissimos aut nullos re.

Modestia 29 Admonebat neminem de se debere prædicare, vel in laudẽ, vel in vituperationẽ: quod illud esset hominis vani & inanis, alterum stulti ac vecordis.

Voluptas 30 Idem admonebat vt voluptates contẽplemur non venientes, sed abeuntes, hoc est, non a fronte, sed a tergo. Venientes enim fucata specie blandiuntur: abeuntes autem pœnitentiam ac dolorem relinquunt.

Imperitia 31 Dicebat Athletas, qui a libris arcẽtur, omnẽq vitam in cauillis scurrilibusq iocis transigunt, similes euadere gymnasiorum statuis, nempe pingues, & saxeos.

Ciuiliter 32 Quum iam natus annos ferè sexaginta duos, adeo laboraret, vt admodum tenuis vitæ spes su-

peresset, conuenerunt ad illum discipuli rogantes vt ex ipsis aliquem deligeret, qui in locum eius succederet. Inter auditores erant duo præcipui, Theophrastus Lesbius, & Menedemus Rhodius. Aristoteles respondit se quod petebatur facturũ, vbi daretur opportunitas. paulo post, quũ rursus ad eum eadem de causa conuenissent, dixit vinũ quod biberet, sibi parum esse commodum, ac quę ri iussit exoticum, vel Rhodium, vel Lesbium. Id simul atque curatum est, gustato Rhodio dixit. Firmum hercle vinum & iucundum. Mox gustato Lesbio: vtrunque, inquit, egregie bonum, sed Lesbium suauius est. Id vbi dixit, nulli dubium fuit quin lepide simul & verecunde successorem sibi ea voce, non vinum delegisset. probauit vtrũque, nec tamen auditoribus eligendi ius ademit. Sed Græcus sermo plusculum habet ciuilitatis: quod οἶνος, id est vinum, apud Græcos sit generis masculini: vt hæc vox, ὁ λέσβιος ἡδίων, possit ad personam accommodari.

THEOPHRASTVS ERESIVS

1 Lingua
Dicebat potius esse fidendum effreni equo, quã verbo incomposito. Nemo non metuit insidere equo infreni, at plus est periculi a lingua effreni.

2 Silentium
Ad eum qui in conuiuio perpetuo silebat: si, inquit, indoctus es, prudenter facis: sin doctus es, imprudenter. Iucundius effertur a Plutarcho: si stultus es, rem facis sapientem: si sapiens, stultam. Est aliqua sapientiæ pars, silentio stultitiam tegere.

3 Temporis parsimonia
Habebat semper in ore, nullũ esse sumptũ pretiosiorẽ tẽpore. Solũ enim hoc recuperari nõ potest, & tamẽ vulgo nihil habetur vilius tempore.

4 In quendam Casandri amicum simis naribus iecit hoc scomma: demiror, inquit, oculos tuos non canere, cum illis nasus sit additus: quod nasus fistulæ speciem præberet. Refert Plutarchus in Symposiacis.

Ridicule.

DEMETRIVS PHALEREVS.

1 Quum audisset Athenienses fuisse demolitos statuas suas quas illi posuerant: At virtutem, inquit, non euerterunt, cuius gratia illas posuerant.

Animose

2 Dicebat supercilia pusillum esse corporis membrum tamen totam offuscare vitam. Insuaues enim sunt ad omnem vitæ consuetudinem tristes ac superciliosi.

Superciliosi

3 Aristophanes in comœdia Plutum inducit cæcum, at hic dicebat non solũ Plutũ.i.diuitias esse cęcũ, verumetiam fortunam Pluti ducem: vt iã sit illud prouerbij, cæcus cæco dux. Fortuna sæpe largitur indignis sua munera.

Fortuna cęca

4 Quantum in bello valeret ferrum, tantum dicebat in rep. valere orationẽ. Illic enim res geritur viribus, hic persuasione.

Orationis vis

5 Conspicatus iuuenem intemperãtię deditum, Ecce, inquit, quadratus Mercurius, habẽs syrma, ventrem, pudenda, & barbam. Sentiens illum nõ esse hominem, sed statuam, qualis in vijs solet poni Mercurio: hoc illi dissimilem, ꝙ effœminatorum more traheret vestem, quod deditus esset vẽtri ac libidini, quodq; barbatus esset, quum nihil horum habeat Mercurius.

Indoctus

6 Hominum fastuosorum, sublimitatem dicebat amputandam, sed relinquendam sobrietatem. Talia enim ingenia non sunt desperanda, sed quod redundat, recidendum est.

Ingenia erecta

Admonebat adolescentes, vt domi parentes, in 7
via obuios: in solitudine reuererentur seipsos. Pu Reuerentia.
dor teneram ætatem optime deterret à peccando, qui nusquam non adest, si quis reueteatur seipsum.

8
Aiebat vetos amicos in rebus lætis adesse vocatos, i aduersis inuocatos & vltrò. Atvulgo fit sec⁹. Amicus in aduersis
9
Ptolemæum regem adhortari solet, sibi pararet Lectio vtilis
libros, de regno deq; militari impetio gerẽdo tractãtes, eosq; diligẽter euolueret, propterea quod ea de quibus amici non audent admonere reges, in libris scripta habeantur.

Quum exularet, ac Thebis inglorius humilisq; 10
viueret, audissetq; Cratetem philosophum, qui ip philosophia
sum inuiseret, multa placide prudenterq; de moderate fetẽdo exilio disserentem, Male sit, inquit, negocijs & occupationibus, per quas hactenus talem virum non licuit cognoscere.

CRATES THEBANVS CYNICVS. 1
Curiositas
Vulgo dict⁹ est θυρεπανοίκτης, id est ostiorum apertor, quod in omnes domos irrumperet, & si quid displicuisset, reprehenderet, Cynica libertate. Id cognominis hodie rectius in quosdam πτωχοτυράννους.

2
Rogatus quid illi e philosophiæ studio accesisset emolumenti, respondit, Paruo contentus
θέρμωντε χοίνιξ, καὶ τὸ μηδενὸς μέλειν. Id est, Chœnix lupini, & absq; cura viuere.
Sentiens se minimo contentum ob libertatẽ suauiter viuere.

3
Amore laborantibus ostendit remedia. Amori, Amoris remedia
inquit, medetur fames: sin aliter, tempus: quod si nec his vti possis, laqueus. Luxus fere alit amo

rem. Tempus omnia aut tollit, aut certe mitigat. Hæc remedia si nihil prosunt, superest laqueus, vt morbus finiatur suspendio. Græca sonant iucũ dius, λιμὸς, χρόνος, βρόχος.

Philosoph⁹ non eget

4 Dicebat philosopho nulla re opus esse. Eoq; pecuniam deposuit apud trapezitam hac conditione, vt si liberi essent idiotæ, traderet eam illis: sin philosophi, nũmos distribueret in plebem: quod indoctis opus esset pecunia, philosopho nec opus nec vtilis.

Sumptus præposteri

5 Celebratur illius ephemeris ad hunc habẽs modum Ponito coquo minas decẽ, medico drachmã, adulatori talenta decem, consiliario fumum, scorto talentum, philosopho triobolum. Notabat hominum stultitiam, qui in res honestas, & cum primis necessarias minimum sumerent impendij, ad turpia prodigi.

Venus parabilis

6 Filium Pasiclem, simul vt excesserat ex ephebis, perduxit ad ancillæ domicilium, dicens, hoc tibi est patrium coniugium. Nam mœchi tragici præmia referunt exilia ac cędes, comici scortatores ex luxu ac temulentia lucrifaciunt insaniam. Sensit quasi tragicam esse rem adulterium, quod huius fere atrox sit exitus: vti scortis, rem esse comicam. Id enim non punitur supplicio capitis, sed tamen qui depereunt in meretricem, in comœdijs inducuntur insanis similes. At cũ ancilla tua rem habere, nihil est periculi. Hoc accipiatur velut ab ethnico dictum.

Ridicule

7 Cum pro quodam supplicaret gymnasij principi, procumbens attigit coxam illius pro genib⁹. Nam supplices ex more genua contingebant. Indignanti gymnasiarcho, quid? inquit, an non hæc

æque tua sunt, ac genua? Notans obiter vulgi superstitionem, qui certa membra certis rebus dedicauit: velut aurẽ memoriæ, nasum irrisioni, genua misericordiæ: quum hæc ad totum hominem pertineant.

8 Negabat inter homines quenquã inueniri posse, qui non aliqua in parte laberetur, addens nullum inueniri malum Punicum, in quo non sit aliquod granum supputre. Nemo sine vicio

9 Nicodromus citharœdus huius dictis lacessit⁹ impegit illi pugnum in os, & suggillauit. At Crates fronti imposuit tabellam, in qua scriptum erat, Nicodrom⁹ faciebat: itaq; cum liuore suo obambulans traduxit Citharœdum, festiuiter alludens ad artificum morem, qui operib⁹ suis inscribunt·Apelles aut Phidias faciebat. Simile quiddam narratur de Diogene pulsato. Facete

10 A magistratu obiurgatus, quod pręter leges ac morem Atheniensiũ sindone vestiretur, ait, Quid si Theophrastum vobis ostendam sindone amictum? diffidentes, ac vt ostẽderet flagitantes adduxit ad tonstrinam: ostenditq; Theophrastum, qui tum forte tondebatur, linreo amictum, quod Græci a contegendis humeris ὠμόλινον vocant: submonens omnibus ad vsum vti licere. Nã si per se turpe esset vti linteis, ne in tõstrina quidem esset honestum. Facetum

11 Demetrio Phalereo indignatus est quod ipsi panes ac vinum misisset, dicẽs, vtinam fontes etiã panes ferrent. Sentiens vino philosopho nihil opus esse, atq; hoc ipsum esse submolestum, quod panis non æque parabilis esset, ac potus. Paucis cõtẽtus

12 Erat corpore deformi: quumq; in certaminibus

Vires formę prętāt nudatus, ob id esset risui, sublatis manibus dicere solet: De oculis ô Crates reliquoq; corpore bono animo esto. nam istos qui nunc te derident, mox conspicies morbo contrahi, teq; beatum prędicare, ac sese ignauiæ damnare. Significans formam nihil facere ad victoriam, sed robur ac laborū tolerantiam, qua cæteros antecedebat.

13 Rogatus quoad esset philosophandum, Donec inquit, exercituum duces qui sunt, videbuntur esse agasones: sentiens opinor, ibi maxime opus esse philosophia, vbi qui populo præsunt, stolidi sunt & indocti, & homines quibus imperant, habent pro asinis.

14 Adulatio Eos qui cum adulatoribus viuerent, aiebat esse desertos, non aliter quàm vituli sunt inter lupos. Neq; enim illos adesse quos oportet, neque cū ijs qui adsunt, habere societatē, quū sint insidiatores.

15 Patriæ neglectus Alexandro percontanti num cuperet restitui patriam suam: Quid opus est? inquit. Fortassis eā alius Alexander restitutam diruet.

16 Tranquillitas tuta Dicebat se pro patria habere glorię neglectum & paupertatem, in quæ nullum ius haberet fortuna. Aiebat se Diogenis ciuem esse, qui nullis inuidiæ patebat insidijs. Opes enim, ac nominis splēdor, conciliant inuidiam.

17 Pudor inutilis Metrocles hoc vitio laborabat, vt inter differendum subinde crepitum vētris emitteret. Eam ob causam domi mœrens sese continebat. Huic mederi studēs Crates, de industria multum lupinorum deuorat, ac Metroclis ædes adijt: persuasitq; nihil esse mali quod accidisset, imo potius fore prodigiosum, nisi homo humano more flatum ventris emitteret: atq; interim ipse interloquendum

crebrum crepitum ventris edidit. Hoc pacto & seruauit pusillanimem,& discipulũ sibi parauit.

Quendam delicijs luxuiq; deditum ita per iocum admonuit:ne pro lēticula semper augēs patinam,in seditionem nos conijcias. Sentiens e luxu cupedijsq; plerumq; nasci dissidia. Lenticula philosopho cibus est . λοπὰς carnes habet,& in diuitum mensis circunfertur. 18 Seditio

Diuitum opes dicebat esse similes ficis arboribus in præruptis locis,è quibus vt homines nihil caperent fructus,sed corui tãtum ac miluij,ita ex illorum facultatibus tantum alerentur scorta & adulatores.Refert Plutarchus. 19 Profusio

Mundum muliebrē dicebat esse,quod ornat fœminam.ornat autem id quod eam reddit compositiorem ac modestiorem:verum id non præstat, inquit,neq; smaragdus,neq; purpura, sed quæcũque adderent vim ac speciem honestatis,ac verecundiæ . Græcis κόσμος & mundum sonat , & ornamentum.Inde κοσμεῖν ornare. 20 Ornatus mulierũ

EPICTETVS

Eos qui barba &.pallio,verbisq; magnificis philosophos agebant, dicere solet esse philosophos ἄνευ τοῦ πράττειν,μέχρι τοῦ λέγειν,id est factis procul,verbis tenus. 1 Fucus

Idem conspiciens quendam impuris moribus, audacem,confidenti lingua,improbo tamen studio philosophiæ disciplinas contrectare, inclamabat deûm atq; hominum fidem,his verbis increpans hominem.O homo,vide quò mittas , num purgatum sit vas.Nam si ad arrogãtiam ista immiseris,interierint.Si computruerint, in vrinam aut in acetum vertentur,aut si quid his deterius. 2

Senſit eruditionem eſſe pernicioſam, ſi in animũ inciderit prauis affectib⁹ corruptum:& quo quęque diſciplina ſanctior,hoc fit pernicioſior,ſi contigerit improbo: velut bono Theologo nihil melius,malo nihil peſtilentius.

3 Breuiloquentia Idem philoſophiæ ſummam duobus verbis cõprehendere ſolitus eſt , ἀνέχου καὶ ἀπέχου, id eſt,ſuſtine,& abſtine:quorum prius admonet, vt mala quæ incurrunt,æquo animo toleremus: poſterius,vt a voluptatibus temperemus . Ita enim fiet,vt nec aduerſis deijciamur,nec proſperis corrumpamur.Refert Gellius Lib.17.Cap.19.

METROCLES

Libros ſuos exuſſit dicens.

4 Modeſte τάδ᾽ ἐσ᾽ ὀνείρων νερτέρων φαντάσματα.

Sunt inferorum hæc ſomniorum imagines.

Sentiẽs eſſe nugas ac deliramẽta quæ ſcripſerat.

5 Eruditio ſtudio venalis Dicebat res alienas emi pecunia,vt domũ veſtemq́,ſed diſciplinas liberales emi tempore.Requirunt enim diuturnum ſtudium , quum pecunia data ſtatim fias poſſeſſor fundi.

HIPPARCHIA METROCLIS SOROR

6 Mulier cynica Adamauit Cratetem,apud parentes minitans ſe ſibi conſcituram necem,ni philoſopho nuberet.Ab hoc affectu quum nec parentum verbis, nec Cratetis adamati ſuaſu reuocari poſſet, Crates ſurgens detracto pallio nudauit tergum gibbo deformatum:ne quis circunueniatur, inquit, hic eſt ſponſus:& proiecto baculo & pera,hęc,inquit,dos eſt.Super his delibera, neq; enim mihi coniũx eſſe poterit,niſi cui placeat idem inſtitutum.Quum accepiſſet conditionem puella,mox ſubſtrato pallio cum illa congreſſus eſt patenti-

bus astantibus. Itaq; consummatum est Cynicū matrimonium.

Theodorum impium cui cognomē erat ἄθεος, huiusmodi sophismate constrinxit. Quod faciēs Theodorus non diceretur iniuste agere, idem si faciat Hipparchia, nō diceretur iniuste agere. Cū annuisset ille, subiecit, sed Theodorꝰ seipsū percutiens non diceretur iniuste agere: nec igitur Hipparchia si idem faceret. Ad id Theodorus nihil respondit, sed sustulit illius pallium, vt enudaret pudēda. Quū illa nihil hac re turbaretur, obiecit ei versu iambico, quod a muliebribus officijs ad virile institutum defecisset. τίνη τὰς παρ' ἱστοῖς ἐκλιποῦσα κερκίδας. 7 Argutia muliebris

Radios apud telas reliquit fœmina. Quidam codices habebant τίνι, id est, cui. quidam τήνη. Legendum suspicor γυνὴ, vt omisso articulo legamus, γυνὴ παρ' ἱστοῖς ἐκλιποῦσα κερκίδας. Cui illa: nū tibi videor male mihi cōsuluisse, quæ quod tēporis ipēsura fuerā telis, ipēdi disciplinis? Mulier erudita

ZENO CITTIEVS

1 Dicitur consuluisse oraculum, quo pacto posset vitam optime instituere. Respōdit deus. ἐὰν συγχρωτίζοιτο τοῖς νεκροῖς, id est, si concolor fieret mortuis. Ille sentiēs se vocari ad lectionē veterū, cōtulit sese ad philosophiā. Dicitur autem Zeno natura fuisse colore fusco. Studium, ac victus parsimonia, maciem & pallorem conciliat homini. Studium

2 Negociator purpuram vehens, naufragiū fecit iuxta Pireum, atq; hac occasione sese contulit ad philosophiam. Itaq; solitus est dicere: tū bene nauigaui, cum naufragium feci. Alij narrant eum quum Athenis esset, audissetque merces perisse Iactura felix

naufragio, dixisse: Bene facis fortuna, quæ me ad philosophiam, alij, ad pallium appellis.

3 Integritas Antigonus rex admirantibus quamobrem tanti faceret Zenonem, respondit, quoniam cũ multa a me acceperit, nunquam tamen emollitus est. Eius mortem quum audisset, ingemuit dicens: Quale theatrum perdidi? Erat enim Zenon acerrimi iudicij, & ab assentando alienissimus.

4 Molliores In quendam circa formæ curam studiosiorem quàm deceret virum, quum imbricẽ lente ac circunspecte transiret: Merito, inquit, suspectum habet lutum, in quo non potest seipsum vt in speculo cernere.

5 Par pari. Cum Cynicus quispiã, dicens in lecytho suo nihil esse olei, peteret a Zenone, Zeno negauit se daturum, sed tamen abeuntem admonuit expenderet vter ipsorum esset impudentior. Postulatoris impudentiam, impudenti negatione pensabat.

6 Continẽtia Ipse simul & Cleanthes assidebant Chæremonidæ, quumq; sentiret affectum amoris, surrexit. Hoc admirante Cleanthe: Etiam a bonis, inquit, medicis audio, aduersus inflationes optimum esse remedium quietem. Subduxit se vir integerrimus imminenti periculo.

7 Admonitio ciuilis Quidam in conuiuio accumbens Zenoni, eum qui sub ipso sedebat, pulsabat pede. Zeno vicissim pulsabat illius genua: & ad ipsum conuerso, quid igitur putas hunc pati, qui infra te accumbit? Ita multi offenduntur quãuis leui incommodo, quũ alios ipsi maioribus afficiant, nec sentiant.

8 Oratio gratuis Eleganter ac polite loquentium sermones aiebat esse similes pecuniæ Alexandrinæ, oculis blãdienti, ac vndiquẽ scripturam habenti more no-

mismatis,nihilo tamē esse meliorem. Rursus qui magis studerent vtilia dicere,quàm nitida, similes esse dicebat tetradrachmis temere ac ruditer percussis,quæ sæpe picturatis illis nummis præponderarent.In nummo non spectatur elegantia sculpturæ,sed pondus ac materia:ita non refert quàm sit elegans oratio,sed quàm grauis & vtilis.

Ad Aristonem discipulum multa temere garrientem,quædam etiam præcipitanter confidenterq́:fieri,inquit,non potest,quin te pater ebrius proseminarit.Oderat futilem loquacitatem,ipse in dictis tum breuis,tum grauis. 9 Loquacitas

Quodam in conuiuio immoderatius vorante opsonia,neque quicquam alijs reliquum faciente: Zeno piscem ingentem qui apponebatur,è patina sustulit,quasi solus illum deuoraturus. Quum alter intuens Zenonem,significaret se mirari impudentiam:quid,inquit,putas conuictoribus tuis accidere quotidie,si meam opsophagiam ferre non potes? 10 Admonitio ciuilis

Adolescentem curiosius quiddam quàm pro ætate sciscitantem,adduxit ad speculum,vtq́ se contemplaretur admonuit,Mox rogitauit,anvideretur tali vultui conuenire,quæstiones eiusmodi proponere? 11 Ad speculum

Quendam dicentem sibi in multis displicere Antisthenem,abusus Sophoclis dicto,rogauit nū qua haberet Antisthenes quæ placerent. ille respondit,se nescire.Hic Zeno:& non te pudet,inquit,si quid ab Antisthene perperam dictum est, excerpere ac meminisse:si quid recte dictum,id ne animaduertere quidem,nec tenere?Idem mor 12 Carpendi morbus

bus nunc habet plurimos, qui in libris aliorum tantum ea venantur quę carpant, bene dictorum nulla neq; gratia neq; memoria.

13 Pauciloqu⁹ Ad quendam dicentem breues esse philosophorum sententias: Vera prædicas, inquit: oportet enim & syllabas illorum, si fieri possit, esse breues. Veritas multis verbis non eget, & rectius meminimus quæ paucis verbis comprehensa sunt.

14 Obtrectatio Quodam de Polemone narrãte quod alia proponeret, alia loqueretur: Zeno contracta fronte: quanti, inquit, mercede erat contentus? Subindicans, ni fallor, vt indiligentius dissereret, discipulorum parsimoniam fuisse in causa.

15 Vox modesta Dicebat eos qui disserunt, similes esse oportere tragœdiarum actoribus, quibus vox magna, bonaq; latera debent esse, quum os immodice non diducant, quod faciunt ij qui plurima loquuntur, sed supra vires. Dum enim os diducunt, declarãt se satagere verius quàm agere.

16 Attentio Iis quæ recte dicerentur, negabat esse relinquẽdum locum, velut præclaris artificibus ad spectãdum. Contra auditores dicebat adeo debere esse attentos ad ea quæ disseruntur, vt non vacet dare signum approbationis. Dum enim applauditur & acclamatur, perit aliquis audiendi fructus.

17 Garrulitas Adolescenti cuidam multa garrienti, aures, inquit, tuæ in linguam defluxere: submonens adolescentis esse audire multa, loqui pauca.

18 Amor ver⁹ Alteri formoso dicenti, sibi nõ videri futurum, vt sapiens amaret, Nihil, inquit, esset vobis formosis infelici⁹. Quisquis enim docet admonet instituitq; ad virtutem adolescentes, vtique amat. Atque is demum verus est amor. Nam qui vulgo

dicuntur amate, suum venantur commodum, cũ incommodo adamati.

19 Dicebat plerosq; philosophos ĩ multis ἀσόφους εἶναι, non sapere, sed in fortuitis vulgaribusq; rebus esse imperitos. Et adijciebat illud Scaphei, q̃ quum animaduerteret quendam e discipulis vehemẽter inflatum, percusso illo dixit: bene nõ est in magno, sed in bene est magnum. οὐκ ἐν τῷ μεγάλῳ τὸ εὖ κεῖται, ἀλλὰ ἐν τῷ εὖ τὸ μέγα Magnum enim est quicquid recte fit: at non statim bonum est, quod magnum. Grauiter

20 Adolescenti confidenter loquenti: Non dixerim, inquit, ô adolescens quæ mihi succurrunt. Subnotans e sermonis procacia colligi & morum impudicitiam. Garrulitas

21 Aiebat hominibus nihil magis deesse quàm tẽpus: longe dissentiens ab ijs qui bonam vitæ partem perdũt somno, temulentia, nugis & alea, quasi multum temporis superſit homini. Temporis parsimonia

22 Interrogat⁹ quis esset amicus, alter, inquit, ego. Amicus

23 Seruũ in furto deprehensum cædi iussit: quũq; is se sic excusaret, vt diceret sibi fuisse in fatis vt furaretur: & cædi, inquit. Seruus allegabat fatorũ necessitatem ad excusationem commissi. Eam necessitatem retorsit & ad supplicium: quod ipsum etiam erat in fatis. Salse

24 Formam aiebat esse vocis florem: aut contra, quemadmodum ab alijs refertur, vocem esse formæ florem. Nam loquentis orationem commendat forma, & rursus oratio composita gratiam addit formæ. Gratior est pul. v. in cor. vir.

25 Conspicatus cuiusdam e familiaribus puellum notis liuidum: Video, inquit, animi tui vestigia: Notæ insaniæ

notans illius impudicitiam. In Græcis plusculum est gratiæ, quod θυμὸς & animum significet, & animi vehementem concitationem aut furorem. Erant autem, vt opinor, suauijs impressæ notæ.

26 Vnguenta In quendam vnguẽtis delibutum: Quis est hic, inquit, qui mulierem olet? Significans effœminatorum esse, vnguentis vti.

27 Libere Dionysio cuidam dicenti, quur me vnũ omniũ non corrigis? Non enim, inquit, tibi credo: subindicans sibi non esse spem, illum, si corriperetur, fore meliorem.

28 Garrulitas Adolescentem multa temere garrientem, hoc dicto corripuit: Ob id binas habem⁹ aures, os vnicum, vt plurima audiam⁹, loquamur paucissima.

29 Taciturnitas Ptolemæi legatis qui multos eruditos ad conuiuium inuitarant, percontantibus, quid de ipso regi suo essent renunciaturi: ait, vidisse vos senem qui in conuiuio tacere nouerit. Quum enim cæteri ad ostentationem multa dixissent, vnus Zeno perpetuum tenuit silencium.

30 Moderatio Percontanti quo pacto esset affectus erga conuitia, perinde, inquit, atque si legatus absque responso dimittatur. Significans eos qui non habẽt quod respondeant, ad conuicia solere confugere, eáque non pluris oportere fieri, quàm si nihil esset responsum.

31 Persuasio pro vi Quum Crates apprehenso Zenonis pallio eũ à Stilponte retrahere niteretur: Commodissime, inquit, ô Crates philosophum auribus teneas. Nã si per vim egeris, corpus erit apud te, animus apud Stilpontem.

32 Vbi iam profecerat, tamẽ modestiæ gratia commeabat ad Polemonem, apud quẽ & in dialecti-

cis exercebatur. Vnde Polemon solitus est dicere, Non me clam est Zeno te per posticum irrepere, furariq́ dogmata, quibus Phœnicum more indutus es. Notans illum furtim discere gratis, quæ alijs esset venditurus.

Quum dialecticus quidam in sermone quē illi θερίζοντα, id est, metentem appellant, ostendisset septem species dialecticas, rogauit quantum posceret mercedis: ac poscenti centum, dedit ducentos. Tantus erat amor discendi. 33

Celebratissimam Hesiodi sententiam solet inuertere. Quū enim ille primas tribuat ei qui per se sapiat, secūdas qui recte admonenti obtemperet, Zeno ordine inuerso sic pronunciabat: 34 Correctio.

κεῖνος μὲν πανάριστος, ὃς ἐυ εἰπόντι πίθηται,
ἐσθλὸς δ' ἐυ κἀκεῖνος, ὃς αὐτὸς πάντα νοήσῃ.

Optimus ille quidem qui paret recta monenti:
Sed probus ille quoq́ est, qui nouerit omnia p se.

Addebat causam, quod qui ex se nosset omnia, nihil haberet preter intelligentiā: at qui recte monenti parêret, præter intelligentiam haberet etiam effectum. Nam parere dicitur, qui quod didicit optimum esse, facit.

Rogatus quur quum esset natura seuerus, in cōuiuio tamen hilaresceret, lepide respondit, & lupinum quum sit suapte natura amarum, tamen aqua maceratum dulcescere. Naturale est cibo potuq́ rigato corpore, discuti tristitiam. 35 Hilaritas in conuiuio.

Dicere solet, satius esse labi pedibus, quàm lingua: eoq́ conuiuia quantū poterat vitabat, quod ibi solutus vino, & aliorum fabulis prouocatus facilius labi posset. 36 Lingua lubrica.

37 Dicebat τὸ εὖ, γίνεσθαι παρὰ μικρὸν, οὐ μὴν μικρὸν εἶναι, id est, vt aliquid fiat bene, nasci quidem paulatim, sed tamen non esse paulum. Quanquam hoc quidam asscribunt Socrati.

Adde pusillum pusillo

38 Quibusdam sic excusantibus luxuriem suam, vt dicerent se ex eo quod abundaret, facere sumptum, argutissime respondit: ignosceretis ne coquo, si quum opsonia plus æquo salsa daret, diceret sibi copiam esse salis? Sentiens victum non esse moderandum ex rerũ copia, sed ex vsu ac necessitate naturæ.

Profusio.

CLEANTHES ASSIVS

1 Antigono discipulo roganti qur sordidã operam præstaret hauriendo aquam e puteo: vnde per iocum pro Cleanthe dictus est φρεάντλης: ita respondit: Num haurio tantum? an non & fodio, & rigo ortum? deniq; nihil non facio philosophiæ causa. Alius negasset factum, philosophus auxit quod obijciebatur, gloriæ sibi ducens quod ille vertebat probro.

Discendi auiditas.

2 Collectam pecuniolam aliquando proiecit coram familiaribus, dicẽs: Cleanthes alterum Cleanthem alere posset si vellet.

Industria.

3 Asinus appellatus agnouit conuitium, dicens se solum esse parem ferendæ Zenonis sarcinæ. siue quod Zenoni nõ multũ esset supellectilis, siue qꝫ vnus illius austeritate nihil offenderet.

Tolerãtia.

4 Cuidam illi probri causa obijcienti quod esset timidus: Ideo, inquit, minimum pecco. Bona est timiditas, quæ deterret a turpibus, & reddit hominem circunspectum.

Timiditas laudata.

5 Suam vitã diuitum vitę solet hoc nomine præferre, dum illi, inquit, pila ludunt, ego fodiẽs du

Labor.

ram humum exerceo. 6

Interdum quum foderet, solet seipsum increpare. Id forte admiratus Ariston: Quem, inquit, increpas? Tum Cleanthes ridens: Senem, inquit, qui canos quidem habet, sed mentem non habet. seipsum innuens.

Cuidam reprehendenti Arcesilaum, quod officia vitæ tolleret: Desine, inquit, hominem vituperare. Nam ille licet dictis tollit officia, tamen factis cōmendat. Id audiens Arcesilaus, non moueor, inquit, adulatione. Hic Cleanthes: Scilicet, inquit, adulor tibi, dicens te aliud loqui, aliud facere. Cleanthes mitigauit dictum obtrectatoris, sed ita, vt a crimine incōstātiæ nō liberaret Arcesilaū. turpissimū enim est philosopho secus docere q̃ viuir. Si vita ꝓba est, quur docet diuersa? Si doctrina sana est, quur eā secus viuēdo refellit? 7 Libertas

Cuidam ab eo petenri dictū aliquod, quod crebro occineret filio suo, protulit illud ex Electra, σίγα, σίγα λεπτὸν ἴχνος, id est, tace tace tenue vestigium. Innuens pueris maxime conuenire silentium. 8 Silentium.

Quum audisset a Lacone quodam probari laborem, delectatus eo dicto subiecit hemistichiū Homericum. 9 Labor.

αἵματος εἰς ἀγαθοῖο φίλον τέκος. Id est

Sanguine preclaro satus es charissime fili.

Differens adolescenti cuidam quem videbat parum attētum, rogauit sentiret ne. Illo affirmāte se sentire, quur igitur ego nō sentio te sentire? Solent enim qui intelligūt, oculis ac gestu, interdū & verbis significare se quæ dicūt intelligere. 10 Attentio.

Sositheus poeta corā populo Cleanthē præ- 11

sentẽ hoc carmine proscidit, ὅυσ κλεάνθουσ μωρία βωλατεῖ Id est, Quos Cletanhis fatuitas agitat Interpres vertit insania: vnde pro moria legisse videtur μανία. Nec tanto conuitio tactus, quicquam mutauit de vultu. Qua patientia delectati auditores, applaudentes philosopho, Sositheum eiecerunt. Quum Sositheus diceret se pœnitere, quod illum aspersisset, respondit Cleanthes, absurdum fore, si quũ poetæ frequenter illudant Libero patri & Herculi, nec illi succenseant, ipse ob leue conuitium indignaretur. De ijs enim multa probrosa scripsere poetæ, veluti quum Bacchum faciunt mollem, timidum, ac temulentum. Herculem faciunt seruientem Omphalæ vsq; ad sandalio cõmitigatũ caput.

Moderatio

12 Peripateticis dicebat idem accidere quod lyris, quæ quum alijs bene sonent, seipsas non audiũt. Sentiens opinor illos licet alijs verbis idem docere quod Stoicos, & tamen ipsos id non animad uertere. Potest & hic accipi sensus: peripateticos præclare docere, sed vitam a doctrina dissidere.

Vita a verbis dissentiens.

13 Ex sententia Zenonis dicebat hominis mores e specie posse deprehendi. Id vt confutarent adolescentes aliquot faceti, cinædum in agro duratũ adduxerunt ad Cleanthem, postulantes vt e specie de moribus pronunciaret. Reperit manus collosas, & cutem sole adustam. Itaq; quum aliquandiu siluisset, iussit hominem abire. Ille digressus sternutamento concussus est: Mox Cleanthes, habeo, inquit, hominem, mollis est. Non enim facile sternutãt, qui semper sub dio viuũt.

Physiognomon.

14 Conspiciens quendam solitarium, ac secum loquentem: haud, inquit, loqueris cũ homine malo

Solitudo.

Quidā ita referunt. Vide ne cū homine impro-bo loquaris. Malis enim periculosa est solitudo.

15 Ad quendam contumeliæ causa obijcientem senectutem: Et ego, inquit, abire cupio, verū vbi reputo me omni ex parte sanum, siue legendū est, siue scribendum, rursus maneo. Significās se quidem haudquaquam esse vitæ cupidum, verū ob senectutem neminem debere e vita decedere, donec vires suppetunt ad vitæ munia. Senectus vegeta.

16 Intumuerat illi gingiua, cui malo biduano ieiunio sic medicatus est, vt iam veluti sano medici omnia consueta permitterent. Sed ille perseuerauit abstinere, dicens sibi iam esse confectum viæ principium. Itaq; perijt.

17 Sentientiam hanc, Correctio.

φίλοις τε δοῦναι, σῶμα τ' εἰς νόσους πεσὸν
δαπάναισι σῶσαι,

Largiri amicis, corpus in morbos cadens
Impendijs seruare,

correxit hunc in modum:

πόρναις τε δοῦναι, σῶμα τ' εἰς νόσους πεσὸν
δαπάναις ἐπιτρίψαι,

Donare scortis, corpus in morbos cadens
Impendijs conterere.

Prior enim sententia tendebat ad molliciem, quam nudauit Cleanthes.

SPHAERVS Bosporanus Cleāthis discipulus.

18 Quum diceret opinionem non cadere in sapientem, rex Ptolemæus cupiens hoc paradoxon ipsa re confutare, curauit mala punica veris simillima ex cera confecta apponi in conuiuio. Ad quæ quū Sphærus deceptus porrigeret manus, rex exclamauit illū falsæ speciei fuisse assen- Argute.

ſum. Ad id dextrè Sphærus: non ſic, inquit, aſſenſus ſum, vt crederē eſſe mala punica, ſed probabile putarem eſſe mala punica.

19 Reprehendenti Mneſiſtrato, quod Ptolemæū non appellaſſet regem, Imò, inquit, quū talis ſit, tamen regem eſſe fateor: indicans illum eſſe nomine regis indignum, ſe tamen cognominis honorem illi non inuidere.

CHRYSIPPVS SOLENSIS

1 Dialectica. De hoc dictum eſt, ſi dij vellent vti dialectica, non alia vſuros quàm Chryſippea.

2 Salſe. In quodam opere toties citarat verſus Euripidis ex Medea, vt ibi tota fabula fuerit inſperſa. Hunc librum quendam portans, & rogatus quid ferret, Chryſippi, inquit, Medeam.

3 Iocus ex nomine. Erat illi ſtatua pro corporis modo tenuis ac puſilla, quam eques vicinus ferè occultabat: Vnde Carneades per iocum dicere ſolet, eum non eſſe Chryſippum, ſed κρύψιππον. Nā Chryſippus ab aureo equo dicit, Cryſippus a, κρύπτω, quaſi dicas ab equo occultatum.

4 Pauci boni. Cuidam reprehendenti, quod nō apud Ariſtonem cum pluribus daret operā philoſophię, Nūquam, inquit, philoſopharer, ſi cum pluribus auſcultarem. Dictū lepidius eſt apud Gręcos quod πολλοὶ interdū ſonat multi, interdū vulgus hominum. Senſit non ſtatim eſſe optima, quæ placent cum plurimis.

5 Iuuenū eſt dialectica. Ad dialecticum quendam Cleanthi multis ac prolixis ſophiſmatibus obſtrepē tem, deſine, inquit, ſenem a magis ad rem pertinentibus auocare, ſed nobis iunioribus iſta proponito.

6 In conuiuijs cætera quietus, tantum ex more.

agitabat crura. Vnde famula quę illi inseruiebat, dicere solet, Chrysippi sola crura inebriari. Facete.

PYTHAGORAS

Dicebat vitam humanam esse similem Panegyri, hoc est, solenni hominum conuentui: ad quem alij conueniunt certaturi, alij negotiaturi, nōnulli spectatores modo futuri. Ac cæteros quidē omnes esse solicitos, solū spectatorē trāquillum frui celebritate: hunc spectatorem aiebat esse philosophum, qui non ob aliud in hoc mundi theatrum prodiisset, quàm vt naturas rerū ac mores hominum contemplaretur. 7 Philosophus mūdi spectator.

Rogatus a quodam, quando esset congrediendum cum fœmina: cum voles, inquit, teipso fieri debilior. Multa venus eneruat hominem. 8 Venus.

Admonebat discipulos, vt quoties a negotijs diurnis vesperi domum ingrederentur, versiculū hunc apud se repeterent. πῆ παρέβην, τί δ᾽ ἔρεξα, τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη. 9

Aiebat ī ciuitates primū irrepsisse delicias, mox saturitatem, deinde violentiā, postremo exitiū. 10 Grauiter.

Theano Pythagoræ vxor, rogata quando mulier esset munda a viro, respondit: a suo semper, ab alieno nunquam. De Pythagoræ symbolis nō pauca diximus in Chiliadibus, quo minus hic libuit ea repetere. 11

EMPEDOCLES AGRIGENTINVS

Quum videret ciues suos delicijs deditos, sumptuose tamen ædificare, dixit: Agrigentini sic indulgēt voluptatibus, quasi postridie morituri: sic ædificant, quasi semper victuri. 12 Grauiter.

HERACLITVS EPHESIVS

Dicebat iniuriam magis extinguendam quàm 31

Initijs obstandum. incendium. Ex leuissimis offensis, si negligantur, nascuntur atroces tragœdiæ. Sed ad restinguendum incendium accurrunt omnes, gliscenti vero simultati citius addunt iritamenta.

14 Legum obseruatio. Dicebat ciues nō minus oportere pugnare pro legibus quàm pro mœnibus. Quod absq; legibus nullo pacto possit esse ciuitas incolumis, absque mœnibus possit.

15 Libere. Rempub. vt deploratam contempsit, eiq; dare leges quum rogaretur, recusauit. Secessit autem in templum Dianę, ibiq; cum pueris ludebat talis. circunstanti & admiranti populo, Perditi, inquit, an non præstat hoc agere, quàm vobiscum rempub. administrare?

16 Interrogatus aliquādo, quur sileret, vt vos, inquit, loquamini.

XENOPHANES COLOPHONIVS

17 Salse. Empedocle dicente, sapientem inueniri non posse. Et merito, inquit, Nam sapientē esse oportet qui agnoscat sapientem: notās illum qui hoc dicebat, suo vitio non inuenire sapientem.

18 Dicebat τοῖς τυράννοις ὁμιλεῖν ἢ ἥδιστα, ἢ ἥκιστα, id est, cum tyrannis congrediendum aut iucundissime, aut minime. Nihil est violentius aure tyranni, ait Satyricus. apud bonos etiam principes admonendi libertas verbis placidioribus est temperanda. Id qui non potest, abstineat ab illorum congressu.

DEMOCRITVS MILESIVS

1 Multiscius. Ignotus venit Athenas, & colloquio de philosophia cūm Socrate habito, dixit. Hic philosophus similis est Pentathlo, quod calleret naturalia, moralia, mathematica, adhęc disciplinas quas

ἐγκύκλους vocant, deniq; omniũ artiũ peritiã.

Huius fertur & illud: λόγος ἔργου σκιὴ, id est, 2 Oratio operis est vmbra. Significans ex egregijs factis nasci laudes hominum eloquentiũ, non cõtra. Primam igitur oportet esse curam factorum, gloria consequitur vitro. Gloria ex benefactis

Dicere solet, si corpus animum in ius vocaret, 3 haudquaquam futurum vt ille muneris male administrati crimen effugeret. Animus in corpore veluti præsidio collocatus est, & tamen pleraq; mala corpori ab animo veniunt. Grauiter

Quum arroderet cucumerem, sensit humorem 4 esse mellei saporis, rogauitq; famulã, vnde emisset. illa nominauit hortum. Surrexit Democrit⁹, &, duc me, inquit, eo, ac locum indica. Demirãte muliercula quid sibi vellet: vt, inquit, dulcedinis causam inueniã, inuenturus, si locum inspexero. Hic muliercula ridẽs: quiesce, inquit, o bone. Nã ego imprudens cucumerem immiseram in ollã mellitam. At ille offensus, molesta es, inquit. Ego tamen incumbam, queramq; causam, quasi cucumeri peculiaris sit ac genuina dulcedo. Sit hoc exemplum studij indefatigabilis. Studium

Dixit preciosissimum impendium esse tẽpus, 5 πολυτελέστατον ἀνάλωμα χρόνος Citat Plutarc. in vita Antonij. Quanquam hoc dictum cõpluribus tribuitur. Temporis parsimonia

Quum apud Dionysium quæreretur quod æris 6 genus esset omnium optimum: Ex quo, inquit, Athenienses statuas fecerunt Harmodio & Aristogitoni: nimium libere, significans tyrannos e medio tollendos. Nam ob eiectos tyrãnos Athenienses illis statuas erexerunt. Hoc, ni me fallit Libertas immodica

memoria,alteri cuidam aſcribitur.

ANAXARCHVS

7 *Libertas immodica* Anaxarchus Abderites inuiſum habuit Nicocreontem Cypri tyrannũ:itaq; quũ in cœna quadam Alexãder rogaſſet,qualis illi videretur, pręclara,inquit,ſed oportuit & Satrapæ cuiuſdã caput apponi,oculos detorquens in Nicocreontem qui aderat.

8 *Fortiter* Alexandro mortuo,quum Anaxarchus tempeſtate eſſet delatus in Cyprũ,Nicocreon memor contumeliæ,philoſophum arreptum in mortarium coniecit,ferreis piſtillis contundi iuſſit.Hic illam vulgo celebratã vocem emiſit: τύπτε τὸν ἀναξάρχου θύλακον,ἀνάξαρχον δ᾽ οὐ πτίσσεις, id eſt,tunde Anaxarchi manticã,nã Anaxarchũ non percutis.Sentiens corpus non eſſe partẽ hominis,ſed animi domicilium tantũ.Animus autem non poteſt tundi.

9 *Libere* Quũ videret ex Alexandri vulnere ,quod ictu ſagittę acceperat,manare ſanguinem,dixit verſu Homerico,τοῦτο μὲν αἷμα καὶ οὐκ ἰχὼρ οἷός πέρ τε ῥέει μακάρεσσι θεοῖσι.i.Hic quidẽ ſanguis eſt, non ille liquor,qualis Diuis ſolet ire beatis . Admonens regem ſuæ conditionis,qui pro deo affectabat haberi.Quanquã hoc quidã non ab Anaxarcho,ſed ab ipſo Alexandro dictum tradunt.

10 *Diuinatio* In conuiuio quũ Anaxarchus Alexandro propinaret,oſtẽſo calice prædixit fore,vt vulnus acciperet,abutens ad id verſu Homerico.

βεβλήσεταί τις θεῶν βροτησίᾳ χειρί.

Ferietur aliquis mox deûm humana manu.

ZENO ELEATES

11 Zeno accuſatus quod cõiuraſſet in perniciem

Nearchi tyranni, quum in quæstionibus iuberet edere nomina coniuratorũ, nominauit plerosq; illi amicissimos. De his quum tyrannus sumpsisset supplicium, rogaretq; nũquis superesset etiã, Tu solus, inquit, reip. pernicies. Tandẽ & linguã dentibus amputatam in os tyranni, quod ob iracundiam hiabat, expuit. Fortiter

Quum maledictis lacessitus incandesceret, reprehensus quod philosophus verbis improborũ cõmoueret: Si cõuicia, inquit, æquo animo admisero, ne laudes quidẽ sentiã. Lapidis est nõ sentire discrimen inter laudantẽ & vituperantẽ. Sed philosophi est non ita commoueri, vt ab honesto recedat. 12 Ira sapientis

Quũ ascenderet in theatrum cithara canente Amœbeo, versus ad discipulos dixit: Eamus, vt pernoscam⁹, quã vocẽ, quẽq; cõcentũ edant, intestina, nerui, lingua, & ossa, quib⁹ adest ratio, numerus & ordo. Si in reb⁹ inanimis tm̃ valẽt illa, quãto plus valebũt si in omni hoĩs vita seruẽtur? 13 Harmonia vitæ

Dicebat e suis quemq; insomnijs deprehendere posse quãtũ in philosophia profecisset: si nihil illic vel appeteret vel faceret nefariæ rei. Tum enim anim⁹ in profunda trãquillitate cõstitut⁹, veros affectus prodit. Contra quę vigilãtes nõ audẽt ꝓfari, aut agere, ea noctu occurrũt ĩ somnis. 14 Somniorũ obseruatio

PYRRHO ELIENSIS

Deprehensus aliquãdo solus, ac secum loquẽs, rogat⁹ quid sol⁹ ageret, Meditor, inquit, esse probus. Sentiens ad id vtilem esse solitudinem, inutilem turbam. 15 Solitudo

Quum obiurganti sororem Philistam, quidam obijceret, quod oblit⁹ esset suę professionis (doce- 16 Facete

bat enim omnia esse indifferentia)sic elusit.Non enim,iquit,in muliercula declarabit̃ indifferẽtia.

17 *Homo* Rursus quum canem inuadentẽ repulisset,idẽ obijcienti respondit,perdifficile esse prorsus hominem exuere.Maluit agnoscere lapsum humanum,quàm dogma rescindere.

18 *Securitas philosophica* In tempestate conspiciens cæteros animo esse deiectiores,quum ipse nihil moueretur,ostendit porcellum in naui secure edentem, dicens oportere sapientem eam animãtis imitari securitatẽ.

19 *Vita fugax* Admirari solet illum Homeri versiculum præ cæteris,

οἵη περ φύλλων γενεὴ τοίηδε καὶ ἀνδρῶν .i. Tale quidẽ genus est hominũ,quale est foliorũ. Quod a lijs defluentibus alij succedant,Sentiens in rebus humanis nihil esse diuturnũ aut stabile.

TIMON NICAEVS

20 *Capere fugiendo* Gaudebat hortorum secessibus,ac solitudine. Vnde Hieronymus Peripateticus de illo dixisse fertur:Quemadmodum apud Scythas & qui fugiunt,& qui insequuntur,torquent sagittas:itidẽ inter philosophos,alios persequendo discipulos capere,alios fugiendo.Sequit̃ fama fugiẽtem,& ob id ipsum auidius expetitur qui scholam vitat.

21 *Libertas* Cum vidisset Arcesilaũ inter assentatores euntem:Quid tu,inquit,venisti huc,vbi sumus nos, qui liberi sumus?

22 *Facete* In quendam omnia mirantem ita lusit. Quin & illud miraris,quod quum tres simus , quatuor habemus oculos?Timon enim luscus erat , vnde & Cyclops dictus est,& discipulum habebat luscum Dioscoridem.Meminit huius & Socrates alicubi apud Platonem.

XENOPHON

Dicebat esse prudentis cordatiq; viri, etiam ab inimicis vtilitatem capere. Vulgatũ est, neq; solem, neq; aquam, neq; ignem magis vtilẽ esse hominibus, q̃ amicos. Sed ingenij philosophici est, quemadmodum periti medici ex bestijs ac serpẽtibus noxijs vtilia quædam remedia colligũt, ita ex inimicorum odio decerpere aliquid quod vertat in suum bonum. 23 Vtilitas ex inimicis

Dicebat tum maxime colendos esse deos, quũ homini res sunt secundæ, vt quum incideret necessitas, confidẽter illos imploremus, vtpote beneuolos iã & amicos. Recte Xenophon, sed vulgus hominum contra facit: in felicitate profunda est diuorum obliuio: quũ vrget calamitas, tũ demum ad illos confugimus. 24 Diuorum cultus

STRATO PHYSICVS

Quibusdam obijcientibus quod Menedemus plures haberet auditores quã ipse, Quid mirum, inquit, si plures reperiuntur qui lauari cupiunt, q̃ vngi? Vnguntur qui se parant certamini. Subindicauit Menedemi philosophiam esse dilutam, ac facile inueniri, qui audiant de virtute disserentẽ, perpaucos autem qui virtutem exerceant. Nam huc prouocabat Strato. 25 Virtutis vsus

PHOCION DVX ATHENIENSIS

Hunc quum pro concione dicentem, quidam petulantissime maledicus interpellaret, multis conuicijs in illũ debacchans, omisit quod cœperat, locumq; dedit maledico. Posteaquam ille vix dicendi fecisset finem, Phocion reuersus in suggestum placido vultu, perinde quasi nihil esset dictum, cœptam orationem prosequutus est. De 26 Moderate

pedestribus,inquit,copijs audistis,superest vt de velitibus,ac leuis armaturæ milite dicam.

27 Quum adhuc floreret Leosthenes,interrogat⁹ ab oratoribus,quid ipse boni fecisset reipu. nihil aliud,inquit,nisi quod donec ego vobis fui dux, nulli dicta est oratio funebris,sed omnes vita defuncti in maiorum monumētis sepulti sunt. Alij iactabant cruentas victorias:Phocion existimabat egregij ducis esse,sic administrare rem militarem,vt nulli aut quā paucissimi ciues pereant. Mos autem erat Athenis,eos qui in acie cecidissent,apud populū laudare,ac cenotaphia erigere.

APOPHTHEGMATVM LIBER VIII.

PRAEFATIO

VNC à philosophis ad sophistas,hoc est,qđ dici solet ἀφ' ἵππων ἐπ' ὄνους trāseamus,qđ gen⁹ hominū miror olim in delicijs fuisse,non vulgo tātum, sed summis etiā principibus,quum nec essent germani poetæ, nec γνήσιοι rhetores,nec synceri philosophi,sed tamen horū omnium simij,tantum ad captādam auram popularem,ac linguę modulatu deleniendas ociosę multitudinis aures cōpositi,si paucos tamē excipias.Vnde mirū quā horū dicta frigeāt prę philosophicis aut etiā poeticis,vt interdū parasiti & meretrices dicere videātur argutiora. Sed hic li-

ber habet prꝩterea variã dictorũ satyrã, in quib⁹ fortasse reperies iuxta poetã epigrãmaticũ, quædam bona, quędã mediocria, sed mala plura. Verũ vt molestus est conuiuator, qui pręter modum laudat ea quæ apponit: ita ciuilitatis est parcius extenuare apparatũ: eo quod & qui laudat, & qui deijcit immodice, diuersa quidẽ via, sed tamẽ pari studio venari gratiã videat. Sit igit hoc lectoris iudiciũ. Nos simpliciter τὰ παρ᾽ ἡμῶν appone(m⁹.

LEO BYZANTIVS SOPHISTA

1 Venit Athenas populo dissidijs tumultuãti cõcordiam suasurus. Vbi prodisset in suggestũ, corpore admodum pusillo, omniũ risus obortus est. Ille fortuitam occasionem vertens in procemiũ: Quid, inquit, o viri Athenienses, si conspiceretis vxorem meã, quæ tã pusilla est, vt vix pertingat ad genua mea? Ad hanc vocem quum maior etiã populi risus sublatus esset, subiecit: At nos tã pusillos, siquãdo dissidemus, vix ciuitas Byzãtium capere potest. Ita ferme Plutarchus in pręceptis politicis. Sed eandem fabulam multo aliter narrat Philostratus in Sophistis. Nempe quum prodisset ad populum dicturus de cõcordia, ipsa statim specie risum mouit populo, quod obes⁹ esset, ac ventre prægrandi. At ille nihil turbatus risu multitudinis, Quid, inquit, ridetis viri Athenienses? Vxor mihi est me multo obesior, & tamẽ cõcordes vnus capit lectulus, discordes ne tota quidem domus. Quod refert Philostrat⁹, & probabilius est & festiuius. Solerter

2 Quum Philippus adornaret bellum aduersus Byzantios, Leo adijt illũ percontans hunc in modum: Quid, inquit, accidit tibi Philippe, vt bellũ Admonitio commoda

instituas? Vt, inquit, tua patria ciuitatū pulcherri ma huc adducat, vt intelligat se a me diligi, eoq; ad fores amasiorum meorum venio. Ad hęc Leo At qui redamari cupiunt, haudquaquam cū gla dijs venire solent ad fores amasiorum. Amantes enim non egent bellicis instrumentis, sed ciuilibus. Hoc dicto in diuersum flexo regis animo patriam suam liberauit. Ita Philostratus.

3 Conuicium retortum Pasiadi obijcienti lippitudinem oculorum: corporis, inquit, vicium exprobras, haud videns filiū tuum Nemesim humeris baiulantem. Erat enim Pasiadi filius contractis humeris. Nemesim autē dixit redargutionē insolentiæ, quam veteres fingebant esse deam. Imprudenter in alterum torquet conuicium, si in promptu sit quod ipsi vicissim obijciatur.

ION SOPHISTA

4 Animus ægrotus Dicebat rem morosam esse ægrotationē. Nam ægrotis & vxor molesta est, & medicū incusant, & lectulum moleste ferunt. Ex amicis autem & qui accedit grauis est, & qui discedit, molestus. Sic animus ægrotus & lætis & tristib⁹ offendit.

PROTAGORAS Abderita ἄθεος

5 Impie Dicebat de dijs nihil certo sciri, sint, an nō sint: ob id libri illius in foro exusti sunt, quod docerēt impietatem: ne quis arbitretur noui exempli rē esse, quod nunc exuruntur libri hæreticorum.

6 Euathli discipuli dilemma quomodo apud iudices in ipsum retorserit, notius est quā vt sit hoc loco commemorandum.

THEODORVS Atheniensis cognom[illegible] ὁ ἄθεος

7 Obijcientibus quod doctrina ipsius multi redderentur deteriores, respondit id aliorum vitio

accidere, qui doctrinā ipsius sinistra exciperent, quum ipse dextra porrigeret. Hoc hominum genere hisce temporibus plenus est mūdus, quibus nihil tam circunspecte dici potest, quod non deprauent ad calumniam. Refert Plutarchus libro de animi tranquillitate.

FAVORINVS

8 In Fauorinū Sophistam hæc tria iactata sunt, vt miranda, vixq; credenda. Quum Gallus esset, scire Græce: quum Eunuchus, accusatum fuisse de adulterio: postremo quod cum imperatore simultatem gerens, viueret. Prodigiosa.

9 Huius æream statuam deiecerant Athenienses, vt hominis Cæsari inimicissimi. Erant enim Athenienses vectigales Adriano Cæsari. Id postquam ei nunciatum est, nihil commotus dixit, vtilius erat Socrati ab Atheniēsibus ærea priuari statua, quàm bibere cicutam. Contempsit statuæ iacturam, vita incolumi. Honor detractus.

AESCHINES

10 Aeschines quum Rhodi exul recitaret orationem suam aduersus Demosthenem, Rhodij demirati sunt, quod tali oratione fuisset damnatus ab Atheniensibus. At desineretis, inquit Aeschines, admirari, si audissetis quæ ad hæc respondit Demosthenes. mira ciuilitate & se exemit a crimine, & iudices excusauit, damnationis iniustæ causam reijciens in violentiam eloquentiæ Demosthenicæ. Ita ferme Philostratus. Dein quum recitatam Demosthenis orationem omnes supra modum admirarentur: Quid, inquit, si ipsam bestiam audissetis sua verba resonantem? Sentiēs in Demosthene magnā Demosthenis partem ab-
Ciuiliter.

T j

esse, si quæ scripsit, ab alio recitarentur.

NICETES.

11 Nicetes Smyrnæus sophista Telonæ cuidã in
Salse. iudicio vehementius incandescenti, dicentiqȝ, de-
sine latrare in me: admodũ salse respondit, si tu
desinas mordere. Nam vtrunqȝ canum est.

ISAEVS SOPHISTA

12 Isæus Sophista Assyrius quum primam ætatẽ
Pudice. dicasset voluptatibus, simul vt ad virilẽ peruenit
velut alius subito factus miram induit morum
seueritatem. Itaqȝ percontanti cuidam num illa,
fœminam ostendens, videretur formosa:
πέπαυμαι ĩquit, ὀφθαλμιῶν. i. desij laborare ab
oculis. Ab altero quopiã interrogat⁹, quis piscis,
aut quæ auis esset ad vescendum suauissima, πέ-
Sobrie. παυμαι, inquit, ταῦτα σπουδάζων, id est, ista
curare desij. Et adiecit, ξυνῆκα γὰρ τοὺς Ταντά-
λου κήπους τρυγῶν, id est, sensi enim me e Tan-
tali hortis fructus colligere. Subindicans omnes
eiusmodi voluptates quibus iuuentus capitur,
nihil aliud esse, quàm vmbras ac somnia, qualia
de Tantalo fabulantur poetæ.

13 Lacedæmonijs periclitantibus, ac de ciuitate
mœnibus cingenda cõsultantibus, Homericum
carmen recitauit.
Concordia. ἀσπὶς ἄρ᾽ ἀσπίδ᾽ ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέρα
δ᾽ ἀνήρ. Id est,
Scutum hæsit scuto, galeæ galea, atqȝ viro vir.
Et adiecit, Sic mihi state Lacedæmonij, & muris
cincti sumus.

14 Pythonis proditoris accusationem tribus di-
ctis absoluit. Coarguã Pythonem, inquit, prodi-
tionis, oraculo a deo reddito, populo qui vinxit,

Philippo qui dimisit. Græca sũt lepidiora. ἐλέγξω πύθωνα προσδεδωκότα τῷ χρήσαντι θεῷ, τῷ δήσαντι δήμῳ, τῷ ἀναζεύξαντι Φιλίππῳ. Neq; enim deus pronunciasset oraculo, nisi talis esset: neq; populus vinxisset, nisi talis fuisset: neq; rex abijsset nisi eũ cuius gratia venerat, non reperisset: aut rex e castris illum non dimisisset. Breuiloquium.

SCOPELIANVS

15 Scopelianus eos qui cõuitijs agerent, existimãtes sese hoc pacto declarare animi magnitudinẽ, aniculas appellare solet, non tantum ebrias, sed & rabidas. Cõuitia anicularum.

16 Polemoni obijcienti quod inter dicendum pulsaret tympanum: Tympanizo, inquit, sed Aiacis clypeo, haud inficias se in agẽdis causis interdũ vti verbis ac figuris vehementioribus, at nõ inani strepitu, sed ad causæ patrocinium accommodis. Vehementia in dicẽdo.

DIONYSIVS SOPHISTA

17 Dionysius Sophista familiaribus dicere cõsueuit, mel summo digito non caua manu gustandum esse. Sentiens voluptates quàm parcissime admittendas.

POLEMON SOPHISTA

18 Antonius imperator absente Polemone occuparat domũ illius, velut omniũ apud Smyrneos pulcherrimam. At Polemon noctu reuersus e peregrinatione, pro foribus clamauit, se indigna pati, qui proprijs ædibus arceretur. Cognouit imperator, ac cessit. Post vbi Romam venit Polemon, imperator ciuiliter illi exprobrãs quod acciderat, date, inquit, Polemoni diuersorium, nec quisquam illum eijciat. Mox histrio quidam Libere.

tragœdiarum, ex Olympijs Asiæ, cui erat præfe-
ctus Polemon, appellauit Antonium Cæsarem
aduersus Polemonem, quod protinus initio fa-
bulæ ab illo fuisset eiectus e scena. Percontatus
est Cæsar, quo tempore fuisset eiectus: cumque is
respondisset, circiter meridiem: admodum vrba-
ne respondit, At me quidem eiecit circa mediũ
noctis, nec tamen appellaui iudicem.

19 Quum laboraret morbo articulari, Pergami in
templo obdormijt. huic apparuit Aesculapius,
Assuetudo iubens vt a frigido potu abstineret. ad quem Po
lemon, ô præclare, inquit, quid autem si bouem
curares? Subindicans iam diu assuetum duris fru
stra vocari ad delicias.

20 Proconsul torquebat prædonẽ quendam: quũ-
Facete. que dubitaret quod supplicij genus esset de illo
sumpturus, superueniens forte fortuna Polemõ,
Iube, inquit, illum ediscere veterum scripta. Ipse
quidem Polemon multa edidicerat, sed in exer-
citatione nihil ducebat laboriosius ac molestius
quàm ediscere. eoque Fabius iubet hoc tediũ pro-
tinus a pueris deuorari.

21 Occurrens sophistæ cuidam, intestina, mæni-
Cibus. des pisces, & alia quędam vilia portanti opsonia:
O vir egregie, inquit, non potest Darij & Xerxis
animũ recte actione exprimere, qui talibus vti-
tur cibis.

22 Timocrati philosopho apud Polemonem dicẽ
Salse. ti Fauorinũ esse loquacẽ: & omnis, inquit, anus.
Notans in Fauorino corporis habitum, quod es-
set eunuchus. Visus est excusare vitium, sed re ve
ra conduplicauit.

23 Histrionem tragœdiarum qui in Olympijs, ô

Iupiter pronunciarat, ostensa terra: ô terra, ma- Gestus.
nu in cælum proiecta: submouit a præmijs (Præ-
sidebat enim ei certamini) dicens, hic manu com
misit solœcismum.

Quum articuli morbo lapidescerent, medicos 24
admonuit vt effoderent inciderentque Polemo- Iocus in morbũ pro-
nis lapicidinas. Dicebatque: comedendum est, ma- prium.
nus non habeo: ambulandum est, pedes non ha-
beo: dolendum est, & manus habeo, & pedes.

Curarat, vt viuus inferretur sepulchro, ac fami 25
liaribus quibus datum erat negotium occluden- Industria.
di monumentum, Obde inquit, obde, ne me sol
cernat tacentem.

SECVNDVS SOPHISTA

Tale declamationis argumentum erat propo- 26
situm. Qui seditionem mouerit, moriatur: qui se- Argute.
dauerit, præmiũ ferat. Quidam & mouerat, & se-
dauit: petit præmiũ. Hanc quæstionẽ paucis ab-
soluit. Quod est prius? mouisse. quod posterius?
sedasse. Itaque prius da pœnas motæ seditionis, ac
deinde, si potes, accipe præmium recte factorum.

GORGIAS SOPHISTA

Gorgiæ Sophistæ palam exhibenti sese ad re- 27
spondendum quod cuique libuisset proponere: Xe- Friuolæ quæstiones.
nophon, nõ ille Socraticus, sed alius quidam, in-
uidens, adijt illum, atque hanc proposuit quæstio-
nem: Dic mihi Gorgia, quãobrem fabæ ventrem
inflent, quum ignem non inflent? Ad quem pla-
cide Gorgias: istuc quidem tibi dispiciendum re-
linquo: ceterum illud iam olim cognitum habeo,
terram aduersus istiusmodi homines produce-
re ferulas.

Dicebat tragœdiam esse deceptionẽ, qua qui 28

Poëtis falla cia bona. alterum decepisset, iustior esset eo qui non decepisset:& qui deceptus esset, sapiētior foret eo qui non esset deceptus. Fallit enim tragœdia tractās argumenta cōficta, sed adeo scite, vt vera credātur. Iustior autem ille videtur qui fallendo prodest:& sapiētior est, qui per fictas fabulas discit, quid sit turpe, quid sit honestum. Refert Plutarchus de poetis audiendis.

HERODES SOPHISTA

29 Nobilitas in talis. Herodes in accusatorem, qui de causa pauca, de generis sui claritate multa iactarat, Tu, iquit, nobilitatem habes in talis. Romani siquidem nobilitatis signum gerebāt in calceis. Id erat eburneū additamētum tali specie. Ita Plinius notat quosdā qui nihil haberēt nobilitatis preter imagines. Rursus quū aduersarius gloriaretur quod in vnam quādam Italiæ ciuitatem multa beneficia cōtulisset, Idē ego, inquit, de me prędicare possem, si in vniuersa terra causam dicerē. Significās se de innumeris ciuitatib⁹ fuisse pręclare meritū.

30 Luctus immodicus. Vxoris Regillæ mortem luxit impotentius, adeò vt picturas & ornamēta domus coloribus atraret, velis pullis tegeret, ac lapide Lesbio obscuraret omnia. nā is funestus ac niger est. Quodam igitur die quum Lucius, qui frustra conatus fuerat Herodi persuadere vt lugeret moderati⁹, pueros videret in fonte ædibus vicino lauantes rhaphanides, rogabat cui pararetur ea cœna: qui respōderunt, Herodi. Tum Lucius: Iniuriam facit Regillæ, qui albis radiculis vescatur in atra domo. Id vbi renūciatum est Herodi, amouit ab ædibus funestam speciem, ne apud probos viros traduceretur.

Idem Lucius quum Romam venisset, obuiam 31 Libere.
factus imperatori Marco, percontatus est illum
quò iret, & cuius rei gratia. cui imperator, hone-
stum est & seni discere. eo ad Sextũ philosophũ,
vt discam quæ nondum scio. Hic Lucius subla-
tis in cælũ manibus, ô Iupiter, inquit, iam senex
tabellam gestans puerorum more commeat in
ludum, quum noster rex Alexãder triginta duos
annos natus vita defunctus sit. Hic citius proba-
rim Cæsaris & studium, & moderationẽ, quàm
Lucij libertatem.

Dolorem ex prioris filiæ Panathenaidis obitu 32 Luctus.
conceptum vtcunq; lenierant Athenienses, intra
vrbem eam sepelientes, & obitus diem ceu fu-
nestum ex anno sustollentes. Cæterum quum El
pinicen alteram filiam exanimem indecore luge
ret, proiectus humi, ac vociferans, quas inferias
tibi faciam filia? quid tecum sepeliam? superueni-
ens Sextus philosophus: Maximum, inquit, mu-
nus dederis filiæ, si moderate lugeas.

Viginti pueris ob virtutem compluribus in lo- 33 Sumptus inanes.
cis statuas posuerat. Hac de re quũ accusaretur
a Quintilijs Græciæ præfectis, quod superuaca-
neis impẽdijs indulgeret: Quid, inquit, vobis in-
commodi est, si ego ludo de saxis meis?

Videns Quintilios Troianos quidem esse, cęte- 34 Libere.
rum a Cæsare plurimi fieri, dixit: Ego etiam Io-
uem Homericũ odi, quod Troianis fuit amicus,
Nimium libere profitens sibi molestũ esse, quod
imperator tantum honoris haberet Quintilijs.

Proteo Cynico sine fine ipsum conuitijs inces- 35 Maledicentia.
sente: Consenuimus, inquit, ambo, tu quidẽ ma-
le loquens, ego male audiens. Sensit immedi-

cabile malum esse cui ille tam diu assueuerat, & se moderatius ferre quod iam nouum non esset.

36 Atheniensibus sic admirantibus hominis eloquentiam, vt dicerent illum esse de numero decem oratorum, nihil elatus est hac laude, quæ videbatur maxima. Tantum respondit: Certe Andocide sum melior. Is, vt opinor, fuit Sophista quispiam notæ vulgaris.

Modeste.

ANTIOCHVS SOPHISTA

37 Antiochus Sophista quum male vulgo audiret, veluti formidolosus, quod nec prodiret in cōcionem, nec reip. munia capesseret: Nō vos, inquit, metui, sed meipsum. agnoscēs bilem suam vehementiorem quàm vt cohiberi posset. Sensit idem Plato: qui sunt iracundioris ingenij, ad disciplinas quidem esse idoneos, ad gerendam rempub. non item.

Iracundia.

ALEXANDER SOPHISTA

38 Alexāder Sophista legatione fungens pro Seleucia apud Antonium primum, vidensq; illum minus attentum, clariore voce dixit, ausculta me Cæsar. Cæsar autem acerbitate confidentiaq; vocis exasperat⁹, ausculto, inquit, intelligoq; te. Tu enim es ille, qui colis comam, qui dentes candidas, qui polis vngues, qui semper oles vnguentū.

Improbitas

HERMOGENES

39 Antiochus hoc dicto taxauit Hermogenem, vt diceret illum inter pueros esse senem, inter senes puerum: siue ob valetudinem ante tempus imbecillem, siue ob dictionis genus neglectius. Alij per iocum dicebant illius verba planè iuxta Homerū esse πτερόεντα, quod ea veluti pennas abijceret.

Sermo in cōpositus.

PHILAGER

Rogatus quamobrem non delectaretur educā- 40
dis pueris, Quoniā, inquit, nec me ipso delector. Iracundia
Agnoscebat naturæ suæ vitium. Erat enim ira-
cundus & morosus, eoq; nec appositus ad tenerā
ætatem instituendam: quum hodie stulti paren-
tes nullis libentius committant liberos suos, quā
huiusmodi truculentis & asperis.

ADRIANVS SOPHISTA

Adrianus Sophista in conuiuio sophistarū ad 41
quos adhibitus erat tanquam egregij cuiuspiam Imitatio
arcani consors futurus, quum sermo fuisset ortus
de characteribus dictionis, & in quo quisq; præ-
celleret, & quid in quoq; potissimum imitādum
esset: At ego, inquit, describam characteres, haud
quaquam recensens incisiunculas, intellectulos,
membra, aut rhythmos, sed me ipsum mihi imi-
tandum proponens, omniumq; inuenta ex tēpo-
re proferens fluxu quodam orationis, ac linguæ
permittā hęc omnia. Quid de hoc Adriani dicto
iudicandū existimēt, viderint Critici. Illud scio,
Horatium non temere exclamasse, O imitatores
seruum pecus. & hodie videmus quosdam qui se
totos addixerunt exprimendo Ciceroni, frigidos
& elumbes euadere. Quod si quos delectat illud
orationis genus leue & γλαφυρὸν, equidē nec
obsto cuiquā nec inuideo. At ipse malim Epicte-
ti rudem & indolatam phrasim, sed naturalē, q̄
Isocratis omni flosculorum genere picturatam.
Huius Adriani dictionem Herodes Sophista so-
let appellare κολοσσοῦ μεγάλα σπαράγματα. i.
colossi magna fragmēta. simul in iuuene notans Colossi fragmenta
orationem nondum satis compositam, simul lau-

dans & vocis & animi magnitudinem.

42 Quidā e familiarib⁹ miserat illi pisces in disco
Facete argenteo, picturato auro. at ille delectatus vasculo non remisit, tantum ei qui miserat, respondit: bene facis, quod etiā pisces: quasi discus esset dono missus, pisces tantum nouitatis gratia additi. Quidam autem dicunt id ioco factum, vt castigaret discipuli vitium, qui sordidior esse dicebatur. Nam eo admonito discum reddidit. Quū essem apud Coloniam Agrippinā, senatus honoris gratia misit vinum in cantharis testaceis, nec eos repeti mos est. Id admirat⁹, rogaui causam. Respōsum est, olim vinum solere mitti cantharis argēteis. Hoc honoris quum esset habitum cuidā ex eorum numero, qui magnam nobilitatis partem existimant rapto viuere: postridie mane profect⁹ est cum argenteis cantharis. Re comperta misit ad illum senatus qui cātharos reposceret: at ille, vltro, inquit, dono dedistis, & ego gratias egi. Hoc casu admoniti mutarunt consuetudinem.

PAVSANIAS CAPPADOX

43 Quoniam more suæ gentis crassā lingua sonabat, confundens consonantes, breues producens,
Salse productas corripiēs, vulgo dictus est coquus, qui preciosa opsonia male condiret.

PROCLVS

44 Proclus Naucratites filium habebat intempe-
Argute rantem, gallis gallinaceis, coturnicibus, catellis, & equis alendis indulgentem: quē pater adeo nō increpabat, vt vna cum illo potius iuuenaretur. Quo nomine quū ab amicis obiurgaretur: citius, inquit, desinet cum senibus colludēs, quàm cum æqualibus.

ANTIPATER

Antipater Hieropolites quũ ducturus esset Seueri Cæsaris filiam, forma parum felici, & familiarium quispiam interrogaret quando laturus esset τὰ ἀνακαλυπτήρια, sic appellabãtur munera quæ sponsæ amici deferebant sponso tertia die, quo sponsa debebat exhiberi spectanda: Hermocrates lepidissime respondit· ἐγκαλυπτήρια μὲν οὖν τοιαύτην λαβών, id est, Encalypteria potius, quũ talem ducat. ἀνακαλύπτω est retego, ἐγκαλύπτω tego. Quod deforme est, tegi magis oportet quàm retegi. 45 Lepide

HERACLIDES SOPHISTA

Scripserat libellum cui titulũ indiderat πόνου ἐγκώμιον, id est laboris laudatio. Eum quũ Ptolemæus Sophista forte obuius videret habentem præ manibus, rogabat quid moliretur. Quum ille respondisset πόνου ἐγκώμιον, Ptolemæus accepto codice, deleuit π, & adiecit: tempus est, vt legas titulum encomij, reperitq; scriptum ὄνου ἐγκώμιον. Ptolemæus huc allusit, quod si labor meretur laudem, eadẽ opera laudandus esset asinus animal labori natum. 46 Industria

HIPPODROMVS SOPHISTA

Hippodromus Sophista Clementi tragœdiarum actori longe præstantissimo quum apud Amphictyones optime re gesta negata esset victoria, quod Byzãtius esset, atq; id temporis Byzantium à Romanis obsideretur, prosiliens clamauit, Valeãt applaudentes, ac perperã de re iudicantes. Ego, inquit, Clemẽti victoriam decerno. Quum alter histrio appellasset Cęsarem, obtinuit Hippodromi suffragium. 47 Iudiciũ ins corruptum

48 Modestie Quodam tempore quũ illi vehementer à Grecis applauderetur, multaq́ꝫ magnifica acclamarẽtur, in quibus illũ æquabant Polemoni, Homerico versu respondit. τί μ' ἀθανάτοισιν ἐΐσκεις; id est, quid me immortalibus æquas? Simul & cãdidi hominis laudẽ auferens, qui Polemonem tã prȩclaro testimonio ornarit: & modestiȩ, qui laudem inuidiosam repulerit.

49 Homerus Quodam tragœdiam appellante sophistarum matrẽ, correxit dictum: ego, inquit, dico Homerum esse patrem. Siue quod nimia sit tragicorũ grandiloquentia, siue quod fons tragœdiarum sit Homer9. Pulchri9 autẽ est ex ipso haurire fõte.

50 Homerum appellare solet vocem sophistarũ, Archilochum spiritum, quod ille suppeditet verba splendida, hic acrimoniam & vehementiam.

QVIRINVS SOPHISTA

51 Admonitio retorta Quum ab Asianis reprehenderetur, quod in accusando mitior ac leuior esset, quã ipsi docerent: Multo, inquit, satius est, vt vos meam accipiatis lenitatem, quã ego vestram crudelitatem. Tumebant Asiani rhetores, & immodicis delectabant.

52 Fortiter Amicis ipsum de morte filij cõsolantib9: Quando, inquit, potius apparebo vir q̃ nunc? Sentiens dolorem quidem esse acerbum, sed hoc fortitudinis laudem fore splendidiorem.

PHILISCVS

53 Pronunciatio Philiscus illaudatus rhetor, quum causam ageret pulchre vestitus, sed tumultu irruẽs in tribunalia, voce semimuliebri, lingua supina, quouis potius spectans quã ad ea quȩ agebantur: auersatus dicentẽ imperator, studuit illi os occludere, totaq́ꝫ actione aquam intercipiebat, breues sub-

inde percontatiunculas obijciens. Ad quas quum parum apposite responderet Philiscus, Virũ, inquit imperator, arguit cæsaries, rhetorẽ vox. Græca plusculum habent leporis: τὸν μὲν ἄνδρα δείκνυσιν ἡ κόμη, τὸν δὲ ῥήτορα φωνή. notans illũ, quod attonsa cæsaries declararet virum, sed oratio nõ declararet esse rhetorẽ sed fœminã potiꝰ.

CASSIVS SEVERVS

1 In aduocatione quadam, quum M. Pomponius Marcellus latini sermonis molestissimus exactor solœcismum ab aduersario factum arguere perseueraret, interpellatis iudicibus dilationem petijt vt litigator suus alium Grammaticũ adhiberet, quod diceret sibi cum aduersario non de iure sed de solœcismo controuersiam futuram. Moleste loqui

M. POMPONIVS MARCELLVS

2 Quum ex oratione Tiberij Cæsaris quiddã reprehendisset, contra affirmante Atteio Capitone id esse latinum, & si non esset, futurũ certe: Iam inde, inquit, mentitur Capito. Tu enim Cæsar ciuitatẽ dare potes hominibus, verbis nõ potes. Aeditio Aldina corrupte legit, verba nõ potes. Hominibus datur ciuitas, qui recipiuntur in ius ciuium. Verbis datur ciuitas, quæ recipiuntur in consuetudinem sermonis Romani. Quẽadmodũ multę voces nõ Grçcæ tantũ, sed & Britãnicę & Gallicæ & Persicę ciuitate Romana donatæ sunt. Id publicus vsus potest, Cæsar nõ potest. Libere

REMNIVS PALEMON

3 Is flagrabat libidinibus vsq; ad infamiam oris. vnde quidam in turba osculum ingerentem, quũ refugiens deuitare non posset, dicto non infaceto repulit. Vis tu, inquit, magister quoties festinan- Salse

tem aliquem vides obligurire.

EPICVRVS ATHENIENSIS

4 *Amicorum communia omnia.* Improbat institutum Pythagorę, qui quũ doceret amicorum communia esse omnia, iubebat vt discipuli, quod quisque habebat, deponerẽt in commune, dicens id esse diffidentium verius quã amicorum. Etenim si quis vere sit amicus, nihilo minus habeo pro meis quę ille possidet, quã si deposuisset. Porro qui diffidit, aut non est ipse ver⁹ amicus, aut de alterius animo dubitat.

CTESIBIVS

5 *Benignitas* Arcesilaus quum inuiseret Ctesibium ægrotantem, sensissetq; hominẽ egere, clam crumenam pecunijs plenã subiecit ceruicali: quam vt reperit Ctesibius, ait. ἀρκεσιλάου τοῦτο παίγνιον, id est, Arcesilai hic ludus.

EVRIPIDES

6 *Ducũ prudentia* Celebratur illud Euripidis dictum: Vnicũ consilium rectum magnam militum manum vincere. Quo prudenter admonuit non perinde referre quã numerosum educas exercitũ, sed quã cordati sint exercitus duces. In bello siquidem lõge plus habet momenti prudentia solertiaq;, quã vires consilij expertes.

7 *Silentium* Idem cuidam opprobranti graueolẽtiam oris, Multa nimirum, inquit, in illo occulta cõputruerunt. Significans se posse continere arcana. Solẽt autem res in occulto congestæ computrescere.

DIONYSIODORVS TIBICEN

8 *Laus a laudatis* Gloriari solet, quod nemo pulsus suos audisset, neq; in triremi, neq; ad fontem, quemadmodum Ismeniæ. Sentiens se nunquam captasse plausus sordidorum & imperitorũ, sed sat habuisse pro-

bari paucis eruditis. Ita Laertius in Cratete.

STRATHIAS

Colax Bianti stupido sic adulatꝰ est: plus bibi- 9 Adulatio
sti quàm rex Alexander. Quod in Alexandro tur-
pissimũ erat, illi laudi tribuit. Neq; enim statim
laude dignum est quod fit à principibus.

ALEXANDER MAGNVS

Quum inuitaretur vt Darij filias quas habe- 10 Continẽtia
bat captiuas, inuiseret, prędicabantur enim puel-
læ admirabili esse forma, noluit ire, dicens sibi nõ
committendum, vt quum viros vicisset, à mulie-
ribus vinceretur.

DVELLIVS

Duellius qui primus Romæ e nauali pugna 11 pudicitia coniugalis
triumphum obtinuit, iam senex, tremuloq; cor-
pore, in iurgio quodam audiuit exprobrari si-
bi graueolentiam oris. rediјt domũ tristis, & ex-
postulauit cum Bilia vxore, quam virginem du-
xerat, qur huius vitij nũquam admonuisset, quo
licuisset mederi. Admonuissem, inquit illa, nisi pu
tassem omnibus viris ad eundem modum olere
animã. Et hoc apophthegma superius alteri tri-
butum retulimus. Si Bilia vere sensit quod dixit,
argumentũ est insignis pudicitiæ: sin finxit, ma-
gna est ciuilitas erga maritum, magna item tole-
rantia, quæ tamdiu pertulerit hoc incommodum
absq; fastidio.

QVIDAM

Quidam iratus agasoni volebat eum percute- 12 Facete
re. quũq; is clamaret, Atheniensis sum: ad asinum
versus, at tu, inquit, Atheniensis non es: eiq; mul-
tas plagas inflixit. Meminit Plutarchus in libel-
lo de cohibenda iracundia.

PROMETHEVS

13 Vsus recti. Quum ignē e cœlis in terras deportasset, eūq; primū visum Satyrus complecti vellet & exoscu lari: heus, inquit, ni caues hirce, profecto dolebit tibi mentum. Admonens etiam quæ natura pulcherrima sunt, maximeq; necessaria, tamen fieri perniciosa, nisi recte vtaris.

BOS

14 Auxilia mutua. Bos sub onere deficiens rogauit camelum conseruum, vt se oneris parte recepta subleuaret: cui recusanti, imo, inquit, & meipsum & hæc omnia portabis. Idq; factum est mortuo boue. Ita Plutarchus in libro de tuenda bona valetudine.

PORTIA MINOR

15 Pudicitia. Quum laudaretur apud eam mulier quædam, vt bene morata, quæ tamen iterarat matrimonium: Felix, inquit, ac pudica matrona non nubit nisi semel. Non passa est illam inter bene moratas numerari, quæ citra necessitatē ascisceret alterū virum. Nam multas huc cogit egestas. Porro coitus gratia nubere, non est vere pudicarum. Eoq; dixit, felix, excusans necessitatem.

ANNIA

16 Pudice. Propinquis admonētib9, vt alteri nuberet: esset enim illi & ætatem integram, & faciem bonam, quorum alterum spem faceret prolis, alterū promitteret amorem mutuum: Nequaquam, inquit, hoc faciam. si enim bonum virū nacta fuero, nolo timere ne perdam: sin malum, quid necesse est post optimum perpeti pessimum?

MARTIA Catonis filia minor

17 Nuptiæ dotis causa. Rogata qur a morte mariti nollet iterum nubere, quoniam, inquit, nō inuenio virum qui me

magis velit, quàm mea. Non probauit coniugiũ, quod non cõciliaret amor mutuus. Quæ ducitur dotis causa, conductum habet concubinum, verius quàm coniugem.

Eadem quum diutius lugeret maritum, rogata quẽ esset habitura diem luctus vltimum: respõdit, Quem & vitæ. Sic illa Ethnica, magno sanè cum dedecore plurimarum Christianarum, quæ viro nondum elato iam nupserunt. 18 Pudice.

VALERIA

Valeria Messalarum soror, rogata quur amisso Seruio viro, nulli vellet nubere, Quoniã, inquit, mihi semper viuit maritus Seruius. 19 Pudicitia.

PYTHIAS

Pythias Aristotelis filia rogata quis esset color pulcherrimus, is, inquit, quem in ingenuis gignit pudor. Agnoscas vel ex hoc dicto philosophi filiam. Solent autem fœminæ alijs coloribus aliæ delectari. 20 Pudor liberalis.

Philosophus quidam priscus, sed ἀνώνυμος, huiusmodi sermone Arsinoes reginæ luctum cõpescuit. Quum Iupiter, inquit, inter dæmones rerum faceret partitionem, Luctus non aderat, sed distributione iam peracta venit. Huic igitur quũ Iupiter aliquid honoris tribuere vellet, nec esset quod daret, quippe iã consumptis omnibus, tandem assignauit illi honorẽ qui mortuis impenditur, veluti lachrymas & mœrores. Quemadmodũ igitur, inquit, cæteri dæmones bene volũt ijs a quibus coluntur, itidem & Luctus. Quod si fuerit abs te contemptus ô mulier, haudquaq̃ venturus est ad te. Contrà si diligenter abs te colatur honoribus illi designatis a Ioue, mœroribus ac la- 21 Luctus.

mentis, diliget te, semperq; tibi suppeditabit aliquid earum rerum quibus abs te perpetuo possit honorari. Refert Plutarchus in consolatione ad Apollonium.

DEMOSTHENES MITYLENAEVS

22 Studiũ im modicum. Pulsauit fores hominis musicæ ac citharæ dediti: quumq; is audito pulsu iussisset illũ introire, Faciam, inquit, si prius alligaris citharam. Subnotans illũ nihil aliud q̃ cithara canere. Refert Plutarchus Sympofiacon libro secundo.

ATTILIVS

23 Nihil agere Dixit satius esse otiosum esse, q̃ nihil agere. Refert Plinius Iunior ad Minutium Fundanum. Satius est enim, inquit, vt Attilius noster eruditissime simul & facetissime dixit, otiosum esse, q̃ nihil agere. Quanq̃ hoc dictum asscribitur Catoni seniori. Otiosus est qui vacat ab externis actionibus: nihil agit, qui negotijs infrugiferis, nihil ad beate viuendum conferentibus occupatur. Quemadmodũ qui moliuntur, nec satis succedit quod agunt, satagere dicũtur: ita nihil agunt, qui frustraneis actionibus tumultuant. Plinius enim putat eos qui militaribus negotijs distrahũt, nihil agere: cõtrà q se philosophiæ dedũt, otiosos esse.

24 Profectus. Dicere solet, sic adolescẽtes in foro auspicari a causis centumuiralibus, vt pueri solẽt in scholis ab Homero: Quod vtrũq; sit maximum, quum oporteat paulatim per gradus ad id quod summũ est peruenire. Meminit Plinius ad Maximũ.

PLINIVS MAIOR

25 Lectionis vtilitas. Dicebat nullũ esse librum tam malum qui non aliqua parte prodesset. Verũ dixit de his qui norunt ex quibuscunq; libris si quid inest frugiferũ

excerpere. Sed sunt qui in libro quantũuis bono nihil venantur, nisi quod reprehendant.

Idem quũ recitatorem quiddam perperã pronunciantem amicorũ quispiam reuocasset, & vt repeteret coegisset, quid, inquit, an intellexeras? quum ille annuisset, quur ergo, inquit, reuocabas? Decem amplius versus ista tua interpellatione perdidimus. Tanta erat parsimonia temporis. 26 Temporis parsimonia

Idem nepotẽ suũ ambulantem videns, obiurgauit. Poteras, inquit, has horas non perdere. Nam qui lectica vehebantur, aut recitantem audiebãt, aut si libuisset, aliquid etiam enotabãt, aut dictabant aliquid, quorum nihil licet ambulanti. 27 Tẽp. parsi.

PASSIENVS PAVLVS

Passienus Paulus eques Romanus, sed dubiæ sanitatis, quum recitans elegias suas sic auspicaretur, Prisce iubes: Priscus Iabolenus qui tũ aderat, Ego vero, inquit, non iubeo. Protinus ingẽs omniũ risus coortus est. Fingunt enim poetæ suo arbitrio quicquid libet. At Priscus non tulit poeticam fictionem. 28 Ridicule.

THRASEA

Referente Plinio Iuniore, dicere solet: Qui vitia odit, homines odit. Sentiens nullũ esse hominem, qui non multis vitijs sit obnoxius, licet alijs alij laborẽt. Ac sæpenumero accidit, vt qui alios insectantur, ipsi grauioribus madeant vitijs. 29 Homo.

VIRGINIVS

Cluuius historiographus sic affatus est Virginium, cuius res gestas attigerat. Scis Virgini quæ fides historiæ debeatur. Proinde si quid in historijs meis aliter legis ac velles, rogo ignoscas. Ad hęc Virginius: Tu ô Cluui, tune ignoras ideo me 30 Animose.

fecisse quod feci, vt esset liberum vobis scribere quæ libuisset: Vox excelsi animi testis, & recte factorum conscientia contenti.

FRONTINVS

31 *Animose.* Vetuit sibi extrui monumētum, his verbis: Impensa monumenti superuacanea est, memoria nostri durabit, si vita meruimus. Excelsi animi est, quum præclara gesseris, gloriam contemnere.

ARCHITAS.

32 *Moderate.* Architas quū in agro comperisset quosdam e famulis admisisse quiddā, sentiens se cōmotiorē in illos, nihil quidem tum fecit, tātum abiens dixit, fortunati, inquit, estis, quod irascor vobis.

AVFIDIVS MODESTVS

33 *Salse.* Quintū in morbo sibi dicentem manus esse frigidas, hoc scōmate taxauit, atqui calidas, inquit, e prouincia extulisti: notans eum quod proconsul administrans prouinciā, multa furatus esset. Meminit Plutarchus in Symposiacis lib. secūdo.

QVIDAM

34 *Iocose.* Quidam imperatorē incusauit, quod illius insidijs, & otio & somno fuisset priuatus, videlicet quod illius benignitate è paupere factus esset diues. Refertur eodem loco.

QVIDAM

35 *Libere.* Quidam Antigoni amicus quum ab eo petisset talentum, nec accepisset, postulauit ab eo deductores, ac corporis custodes. Rogat⁹ quamobrē, ne, inquit, insidijs impetar, affingens se talētum humeris ferre.

ARISTARCHVS THEODECTAE PATER

36 *Salse.* Dicere solitus est, olim vixerāt septē sapiētes, nūc haud facile totidē inuenias idiotas. Notās so

phistarũ tubã, qui se pro sapientibus iactabãt, vt vix superesset qui profiteretur indoctum.

SELEVCVS REX

Subinde dicere solet, si multi scirent quantum sit negotij, tantummodo tot epistolas scribere ac legere, nec humi proiectum diadema tollerent. Huius molestiæ nequaquam est rudis Erasmus, etiam si rex non sit. 37 Regum curæ.

CANVS TIBICEN

Dicebat homines ignorare, quãto plus ipse canens voluptatis caperet, ꝙ alij: alioqui auditores nõ darent mercedẽ, sed acciperent. Virtus iucũda est eam exercẽtibus, vnde mirũ est quosdam ad id mercede velle conduci, vt bene viuant, quũ ipsa virtus abunde magnum sui sit præmium. 38 Facete.

LAMPIS NEGOTIATOR

Interrogatus quomodo sibi parasset diuitias, magnas, inquit, haud difficulter, exiguas vero cũ labore, ac tarde. Sentiẽs initio paulatim magnaꝙ vigilantia corrasam pecuniã. Cæterum parata iam ingenti sorte, facile est amplis lucris ditescere. Primũ autoritas ac fama tarde paulatimꝙ nec sine negotio paratur. At qui iã innotuit, facile magnam assequitur laudem. Meminit Plutarchus in libello, an seni sit capessenda respub. 39 Argute.

ISMENIAS

Ismenias tibicen canebat in sacrificio, quũꝙ non litaretur, is qui conductus fuerat, arreptis tibijs canebat ridicule, & hoc canẽte litatum est. Incusantibus autẽ ijs qui aderant, diuinitus, inquit, cõtingitvenuste canere. Hic Ismenias ridẽs, At me, inquit, canente dij voluptate capti cõmorabãtur, te vero festinante illos abigere, arripue- 40 Facete.

runt hostiam. Refert Plutarchus Symposiacon libro secundo. Conductitius ille sibi laudem arrogabat, quod ipso canente litatum sit, quasi dij magis delectati sint ipsius cãtu q̃ Ismeniæ. Id lepidissime retorsit Ismenias: ideo non fuisse litatum, quod dij gaudentes erudita musica, diutius amarent adesse sacrificio. At quum ille tam ridicule caneret, quasi studeret deos abigere, ne vacui recederent, arripuerunt victimam.

PAVSON PICTOR

41 Correctio. Pauson pictor receperat a quodam equũ pingendum specie volutantis sese, & pinxit currentem. Indignãte eo qui conduxerat, Pauson ridẽs, inuerte, inquit, tabulam: eo facto iam nõ currere, sed volutari videbatur. Ita quædam errata quæ videntur maxima, minimo negotio corrigũtur, si quis commode interpretetur. Refert Plutarchus in libello, quur Pythia vates desijsset carmine reddere oracula.

42 Industria. Serbidius Scęuola vir tum iuris prudentia, tum M. Antonini Imperatoris amicitia celebris, dicere solitus est, ius ciuile vigilantibus scriptũ esse, non dormitãtibus. Sentiens iurisprudentiã non sine summo studio percipi: quemadmodũ Aristoteles sic edidit libros naturaliũ, vt nõ essent editi, nisi viua vox doctoris accederet. Refertur lib. pandectarum. 42. Tit. quę in fraud. cred. lege, pupillus. Verũ vt Scæuola merito requirit studium ac vigilantiam a Iurisprudentiæ candidatis, ita nemo non improbabit sententiã Iodoci, qui Mechliniensi senatui præsedit. Nusquam enim non magna cõtentione tuebatur, neminem posse vel vnius legis intelligentiã consequi qui quicq̃ sciret

in bonis literis. Et quũ in cõuiuio quodã mecum disputans incaluisset, addebat vix esse treis in orbe qui leges Cæsareas intelligerent. Aderat huic conuiuio Ioãnes Syluagius Caroli tum regis Cãcellarius, Georgius ab Haloino, Blasius iureconsultus, & alij nonnulli. Fatebatur tamen Bartolum leges ad plenum intellexisse, quum constet illum tot locis hallucinatum esse.

PAPINIANVS

Bassianus Antoninus imperator magna laborabat inuidia, quod fratrem occidendũ curasset. Eoq; Aemilio Papiniano prætorij præfecto, ob eximiam Iuris prudẽtiam summæ apud Romanos autoritatis, negotiũ dederat, vt hoc facinus apud senatum defenderet. At is respõdit, multo facilius parricidiũ perpetrari, q̃ defendi. Ob hãc liberam vocem Bassianus occidit virum immortalitate dignum. Fui olim cum quodam iureconsulto in aulicis negotijs diu multũq; versato, qui dicebat sibi nihil esse grauius, quàm quòd interdum palam iniqua animo reclamante cogeretur exequi: nec id satis, cogeretur excogitare fucos, quibus quod erat iniquũ, videretur æquum. Sed hæc ipsi principes interdum non intelligunt, aliquoties nesciunt quidem. 43 Libertas noxia.

Prætorijs viris ab imperatore Adriano petẽtib9, vt sibi de iure respõdere liceret, rescripsit, hoc munus nõ peti solere, sed præstari. Quare accingerentur si qui sibi fiderent, & populo sui specimen darent. Nã Augustus, quo maior esset iuris peritorũ autoritas, constituerat, vt qui respõdere vellẽt, id ex autoritate Cæsaris facerent, quũ antea liberum fuisset respõdendi munus subire qui- 44 Virtus præstanda, non profitenda.

cũꝗ ſui fiduciã haberent. Sic & hodie creantur doctores medicinæ, iuris, artiũ, Theologiæ, quũ hoc nomẽ promeruiſſe ſit pulchri⁹, q̃ obtinuiſſe.

45 Induſtria. Saluius Iulianus tum eximia iuris cognitione, tum multorũ principũ amicitia clarus, ſolitus eſt dicere: & ſi alterũ pedem in ſepulcro haberẽ, adhuc addiſcere velle. Referẽ pandect. lib. 40. Tit. de fideicommiſſis. L. apud Iulianum. Hæc ſentẽtia optimo iure placuit laudatiſſimis viris. Sed hodie paſſim audimus has voces: Iam adultus ſum, ſerum eſt diſcere. Imò hoc turpius eſt neſcire quæ cognitu digna ſunt, quòd adultus es.

46 Virtus ſibi præmiũ eſt. Quum poſt cladem acceptã ad Perſas quidam ab Arcadia transfugiſſent, auxilia pollicentes, producti ſunt in cõſpectũ Xerxis. Ibi Perſis percontantibus quid agerent Græci, reſponderunt eos celebrare Olympia, ac gymnetica equeſtriaꝗ certamina ſpectare. Rurſus percõtãtibus quod eſſet certaminis præmiũ, reſponderunt coronam oleaginam. Hic Tritantechines Artabani filius, verſus ad exercitus præfectũ, papæ, inquit, Mardoni, in cuiuſmodi viros nos incitaſti ad pugnandum, qui non pecuniarum gratia certamina agitanr, ſed virtutis ac laudis? Ea vox tũ viſa eſt timida, vt ſæpenumero prudentia habet pro ignauia. Refert Herodotus in Vrania.

47 Præpoſtera. Quum Xerxi nunciatum eſſet, q̃ fortiter, quãꝗ etiam feliciter Artemiſia rẽ geſſiſſet in pugna nauali, dixiſſe fertur, ſibi fœminas fuiſſe viros, cõtra viros fuiſſe fœminas, quod parum dextre ſe geſſiſſent. Refert Herodotus lib. VIII.

48 Nugax ſubtilitas. Ariſto Chius dicere ſolet, dialecticorum argutias ſimiles eſſe telis aranearum, quod plurimum

haberēt artificij, minimum vtilitatis. Nam is cū cæteris Cynicis putabat logicen ac physicen à philosophia submouendam, solā ethicen diligenter exercendam. Huius sententiæ princeps fuit Socrates.

49 Dialectica Idē κυνικώτερον etiam, dialecticorum subtilitates dicebat similes luto viarum, ad nihil vtili, nisi quod ingredientes impellit ad lapsum. An illi recte damnarint vniuersam dialecticā, alij viderint. Illud experimentis compertū habeo, nullos magis aberrare à vero, quā qui superstitiose in hoc studiorum genere sunt versati.

50 Salse Diogenes conuitijs lacessitus à quodam de crimine proditionis infami, gaudeo, inquit, me tibi factum inimicum, quandō tu non hostes, sed amicos lædere soles.

51 Salse Idem à caluo quodā maledictis aspersus, Ego quidem, inquit, tibi nullam facio iniuriam, quin potius laudo capillos tuos, qui malam caluariam effugerint: subnotans illum non iudicio sed cerebri vitio maledicum esse.

52 Antigonus rex quum renūciatum esset, filium Alcyoneū in acie cecidisse, demisso vultu paulisper apud se cogitauit: mox erupit in hanc vocē, O Alcyonee, serius quā oportuit vitam morte cō mutasti, qui tā audacter in hostes insilieris, neque tuæ salutis, neque meorum monitorum vllam habens rationem. Putauit non esse deflendum, qui sua culpa perisset, sibique calamitatem accersisset. Refertur à Plutarcho.

53 Facete Lacon quidam gymnasiarchum ligna ἄκαπνα exhibentem facetissimo ioco incusauit, dicens, quod per eum ne lachrymas quidem illic effun-

dete daretur. Fumus enim excutit lachrymas oculis. Acapna ligna inde dicta sunt, ꝙ fumo careãt.

54 *Facete* Alius quendam quotidie conuiuantem, plagiarium ac tyrannum appellauit, per quem tot annis nũquam vidisset mensam suam. Ioci lepos est in fictione. Plagiarium appellauit, quod liberalitate sua homines sibi redderet obnoxios: tyrannum, quod per illum non liceret cuiquam domi suæ viuere.

55 *Nulli fidẽdum* Quidam ambientes amicitiæ fœdus inire cũ Lacone, volebãt se quocũꝗ vellet vinculo astringere, quo certius esset amicitiam fore synceram. Quib⁹ ille, vna est, inquit, de amicitia certitudo, si etiam volentes lædere non possent. Nam reliquæ omnes prorsus infirmæ sunt. Conuenit cum illo Chilonis, sic habendum amicum, vt cogites illum posse fieri inimicum.

56 *Grauiter* Socrati tribuitur & illud, nec a mortuo petendum colloquium, nec ab auaro beneficium. Nam mortui aut non respondent, aut lædunt: ira auarus aut non dat quod rogatur, aut infeliciter cedit accipienti, quod datur animo inimico.

57 *Diues indoctus* Idem conspiciens prædiuitem quendam, sed indoctum: Ecce, inquit, aureum mancipiũ. Indoctus seruus est & cupiditatũ, & eorum q̃ possidet.

58 *profusio* Conspiciens quendam quibuslibet citraꝗ delectum elargientem, male inquit, pereas, qui ex gratijs, quum sint virgines, facias scorta.

59 *Vita inanis* Aiebat sibi videri, quod dij semper riderẽt spectantes inanes hominũ curas, quorũ quũ omnia sint exigui temporis ac momenti, tamen non pari cura tractant. Sic enim tumultuãtur homines, quasi & magna sint & ꝑpetua, quæ hic geruntur.

Interrogatus quare nō ſcriberet libros,quoniā 60 Librorum multitudo
inquit,chartæ ijs qui ſcripturi ſunt, pluris eſſent
emendæ.Socrates nihil ſcripſit in vita,iudicās li-
brorum copiam officere ſtudioſis ſapientiæ.

TRAIANVS

Traianus Imp.initio procuratores habebat ra 1
paces,qui puīciales calūnijs expilabāt. Quorū
vnus fertur vnūquenq; diuitū ſic cōuenire ſolit⁹
Quid habes? Vnde habes? Hec vbi didicerat, ad-
debat tertiū·Pone quod habes.Sed admonitus à
Pompeia Plotina vxore,cohibuit eiuſmodi vexa
tiones prouinciarum,addens vocē optimo iure
laudatam: Fiſcum eſſe lienem,quod eo creſcen- Fiſcus lien
te,relinqui artus contabeſcant. Senſit optimus
princeps iniquum eſſe,ſic explere fiſcum vnius,
vt nihil habeāt ſubditi,præſertim quū boni prin
cipis ſit,quicquid habet populus.

Diogenes Cynicus interrogatus de quodā ado 2 Salſe
leſcente qualis videretur, Arcadem eſſe reſpon-
dit:ſiue ſignificans illū eſſe ſtupido ingenio,ſiue
vt eruditi quidam malunt,mollem & pathicum,
quòd Arcades ferantur glandibus victitate:teſte
epigrammate
πολλοὶ ἐν ἀρκαδίᾳ βαλανοφάγοι ἄνδρες ἔασιν.
Glans autem apud Latinos interdum obſcœnam
habet ſignificationem.

Scipio ſuper cœnam interrogatus,quem egre- 3 Indoles
gium imperatorem habitura eſſet reſpub.ſi quid
ipſi humanitus accidiſſet,vel hunc,inquit:Mariū
intuens,iam tum in illo perſpiciens ingeniū ma-
ximis rebus natum.Refert Eutropius libro.5.

Quum Syllana crudelitas magna licentia ſæ- 4
uiret in capita ciuiū,nā occiſi ferunt ſupra nouē Libere

milia, percussoribus libere per vrbem vagantib9, ac cæteris metu attonitis, Qu. Catulus palā ausus est dicere Syllæ, Cum quibus tandem victuri sumus, si in bello armatos, in pace inermes occidimus? Eutropius.

5 *Vox tyrannica* C. Caligula frequenter exclamare solet, vtinā vniuersus populus Romanus vnicam ceruicem haberet. Talia portenta tulit olim mundus pro monarchis. Eutropius.

6 *Degeneratio* Traianus Cæsar solitus est dicere, principes omnes multū abesse a Neronis quinquennio. Nā Domitius Nero primis annis quinqꝫ summa cū laude gessit imperium, priusquam ad Caligulæ auunculi sui crudelitatem appelleret animum.

7 *Disciplina militaris* Sergius Galba in grauissimis bellis seuerissima disciplina habuit milites suos, adeo vt simul atqꝫ venisset in castra, protinus vulgaretur ille Trochaicus: Disce miles militare, Galba est, non Getulicus.

8 *Pietas in temp.* Otho Saluius cum videret aut deponendū imperium, aut magna ciuium strage tuendum, statuerat sponte mori: & amicis ac militibus hortātibus, ne tam cito de belli euentu desperaret, negauit sibi suam vitam esse tanti, vt hac de causa bellum ciuile nasceretur. Quis non miretur hunc animum in principe ethnico, eoqꝫ XXXVIII annos nato?

9 *Libere* Nerua Cocceius in cœna, cui assidebat Veiento qui sub Domitiano consularem dignitatē fuerat adeptus, sed multos clam apud illum detulerat, quum orta Catuli mētione, qui calumniator insignis fuerat, diceret, Quid nam faceret Catulus, si Domitiano superuixisset? Iunius Mauricus

respondit, nobiscum, inquit, cœnaret. Satis libere submonens imperatorem quod Veientonem haberet familiarem, simillimum Catulo, quẽ vt calumniatorem execrabatur.

Optimo iure laudibus vehitur illa vox Traiani qui amicis incusantibus, quod patum memor imperatoriæ maiestatis, nimium esset omnibus expositus, respondit: Talem præstabo imperatorẽ priuatis, qualem optatem ipse priuatus. 10 Comitas in principe

Flauius Vespasianus quũ admoneretut ab amicis vt caueret à Metio Pomposiano, quod de hoc rumor increbuerat, fore vt aliquando regnaret, non solum sibi non metuit ab illo, sed & consulẽ fecit. Id admirãtib⁹ amicis, Erit, inquit, olim memor tanti beneficij. 11 Beneficentia cõciliat amicos

Titus Vespasianus quum à duobus clarissimi ordinis esset in ipsum coniuratum, ac facinus eo processisset, vt iam inficiari non possent, deduxit illos in spectaculum, atq; inter illos medius cõsedit, ac petitis de industria mirmillonũ gladijs, velut exploraturus aciem, vnũ vni, & alterũ alteri cõmisit, tanquã prouocans ad id quod molieban tur: illis autem perculsis, & animi presentiã admirantibus. Videtis ne, inquit, principatum fato dari, frustraq; tentari facinus, potiundi spe, vel amittendi metu? 12 Constanter

Idem fratrem Domitianum insidias molientẽ nõ est vltus, sed his verbis admonuit. Quid opus te parricidio petere, quod me volente obuenturũ est, imo quod iã habes, imperij particeps? Haud temete ĩ Christiano reperias tãtũ mãsuetudinis. 13 Clementer

Iulius Maximinus proditione militum interfectus est, vna cũ filio Diadumeno etiamnũ puero 14 Crudeliter

quo tempore conclamatũ est à militibus. Ex pessimo genere ne catulum quidẽ esse relinquendũ. Allusisse videntur ad græcam parœmiam.
νήπιος ὃς πατέρα κτείνας, παῖδας καταλείπει.

15 Princeps charus Constãtius Chlorus, amicis admonẽtib⁹ quod in augendo fisco videretur indiligentior: respondit publicas opes rectius à priuatis haberi, q̃ intra vnum claustrũ reseruari. Bonus princeps qui magis à suis diligitur, quàm timetur, habet quicquid ciues possident.

16 Famulitiũ superfluũ Iulianus imperator eunuchos, coquos, tõsores eiecit e palatio. Rogat⁹ quã ob causam: negauit sibi esse opus eunuchis, quũ vxor decessisset: nec opus esse coquis, quod simplicissimis cibis vesceretur. De tonsoribus dixit, vnũ multis sufficere.

17 Libere Valentinianus nondũ imperator tẽplũ Fortunę ingrediens cũ Iuliano, hinc atq; hinc stantib⁹ æditui, qui aquam introeuntibus aspergerent: vbi vidit in chlamyde purpurea guttam aquæ, pugno percussit æditũ: hoc, inquit, non est purificare, sed inquinare. Nam illi tales aspersiunculas appellabant purificationes.

18 Clementer Theodosius iunior tam admirabili fuit ingenij lenitate, vt quum ab amicis rogaretur, quamobrem neminẽ eorum à quibus lædebatur, supplicio capitis afficeret, vtinam, inquit, mihi liceret & mortuos ad vitã reuocare. Ad priuatas iniurias oportet principem esse facilẽ ad ignoscendum: in ijs quæ lædũt rempub. decet esse seuerũ.

19 Clementer Idẽ quũ in amphitheatro Cõstãtinopoleos sederet spectator, & populus damnatũ efflagitans clamaret, Crudeli bestię artifex obiect⁹ pugnet: cõpescuit immitẽ turbę vocẽ, dicẽs, Nescitis, in-

quit, quod nos cõsueuim⁹, clemẽter spectare: innuens, vbicunq; adest princeps, illic oportere omnia mitius geri.

Xanthippe de Socrate marito prędicare solet, quod semper vidisset illum eodem vultu reuertẽtem domum, quo exierat. Argumentũ vere constantis animi: quum alij domo egressi, si quid acciderit triste, redeant turbidi: si quid lęti, gestiẽtes. 20 Constantia

Pythagoras posteaquã venerat Phliuntẽ, & cũ Leonte Phliasiorũ principe docte & copiose quędã disseruisset, Leon ingeniũ & eloquẽtiã hominis admirat⁹ quęsiuit ex eo, qua maxime arte cõfideret. Cui Pythagoras respõdit, se nullã quidẽ artẽ scire, sed esse philosophũ, id est sapiẽtię studiosum. Hui⁹ verecũdia, sapiẽtis cognomẽ arrogans, quo se prius vẽditarant σοφοὶ, vertit in titulum modestię. 21 Modestia

Antipater Cyrenaic⁹ mulierculis quibusdã cęcitatẽ ipsi⁹ deplorãtib⁹, Quid agitis? inquit, an vobis nulla videt̃ voluptas nocturna? Nocte oẽs cęci sum⁹, nec tamẽ lamẽtamur. Habet anim⁹ quo se delectet etiã occlusis fẽstib⁹. Respõsum Antipatri cõueniebat fœminis, oĩa voluptate metiẽtib⁹. 22 Fortiter

Asclepiades nõ ignobilis nec ĩexercitatus philosophus, cuidam interroganti, quid incommodi cęcitas ipsi attulisset: vt vno, inquit, puero ambulem comitatior. Significans sibi minimũ esse molestam cęcitatẽ corporis, quũ animo cerneret. 23 Fortiter

Theodorus Lysimacho mortẽ minitanti, præclaram, inquit, rẽ effecisti, si Cantharidis vim cõsequutus es. Cantharis insectũ est minutum quidem, quod tamen letale gerit venenum. Itaq; qui mortem homini minantur, nihil minantur 24 Fortiter

magni,quum idem possit contemptissimum animalculum scorpius.

THRASEA.

1 Officiū bene collocandum Thrasea dicere solitus est suscipiendas esse causas aut amicorū,aut destitutas,aut ad exemplū pertinentes.amicorum,quod ex lege gratiarum amicorum cōmunia sunt omnia:destitutas,quod in his potissimum & constantia agētis,& humanitas cerneretur:ad exemplum pertinentes,quia plurimum referret bonum an malum ducē haberent.Frequenter enim bonę causæ vitio patronorum vincuntur.Expedit autem ad bonos mores,vt in iudicijs succumbat prauitas,superet innocētia.Refert Plinius in epistola ad Quadratū.

2 Accurate potius quā sæpe Pollio dicebat, commode agendo factum est, vt sæpe agerem:sed sæpe agendo factum est vt minus commode:quia scilicet assiduitate nimia facilitas magis quā facultas,nec fiducia sed temeritas paratur.Quod accurate factum velimus,raro faciendum est.Hac ratione duci videntur Itali quidam eruditi,qui licet pulchre calleant latine,tamen vix vnquam adduci possunt vt in familiari congressu latine loquantur. At siquando cōpellit necessitas,dicunt exacte,quasiqȝ de scripto.Noui Venetiæ Bernardum Ocricularium ciuem Florentinum, cuius historias si legisses,dixisses alterum Salustium,aut certe Salustij temporibus scriptas.Nunquam tamen ab homine impetrare licuit,vt mecum latine loqueretur. subinde interpellabam,surdo loqueris vir præclare, vulgaris linguæ vestratis tā sum ignarus, quàm Indicę.Verbū latinū nūquā quiui ab eo extūdere

3 Quum Antipater intra Lamiam à Gręcorum

copijs esset conclusus, ac velut ob res fœliciter Perseuerantia
gestas Atheniẽses dijs immolarẽt victimas, Demosthenes ad quendam amicorum nomine Agesistratũ, ait sibi non eãdem esse cum cæteris sententiam. Noui enim, inquit, Græcos stadium pugnare, & scire & posse, Dolichon autem non irẽ. Dolichus autem cõtinet viginti quatuor stadia. Notauit suos, quod protinus vna contenti victoriola, deponerent bellandi studium, quum oporteat eiusmodi successibus non frui, sed vti ad maiorum rerum occasionem.

Quodam tẽpore vox Demosthenem inter cõcionãdum defecit ob multitudinis fremitum. Id obijcientibus ita respondit, Histriones e voce iudicare par est, oratorem e mente. Græca iucundius sonãt. ὑποκριτὰς δεῖ κρίνειν ἐκ τῆς φωνῆς, τοὺς δὲ ῥήτορας ἐκ τῆς γνώμης. Histrio seruit populo, Orator cõsulit. Ille delectat, hic prodest. Ad bene cõsulendum non refert q̃ sis vocalis, sed quàm opportuna suadeas. Actori voce opus est, quæ vincat multitudinis fragorem: orator talis esse debet, vt populus ipsum vltro tacitus & attentus auscultet. 4 Clamosi.

Idem Epicli opprobrãti quod semper dicturus meditaretur, erubescerem, inquit, optimo iure, si tãtę multitudini cõsulẽs dicerẽ ex tẽpore. Quod alij præclarum esse ducũt, subito & ex imparato dicere, id vir cordatus iudicabat esse temeritatis. 5 Extemporalis dictio.

Quodã tempore quum populus obstreperet dicenti, ait se breue quiddam velle illis narrare. Facto multitudinis silentio, adolescẽs, inquit, quidã æstiuo tẽpore asinũ conduxerat ab Athenis Megarã vsq;. Sole vero circa meridiem vehementer 6 Asini vmbra.

æstuante, vterq; volebat subire vmbrã asini, sed vterq; alterum prohibebat : hic dicebat asinum conductum, non vmbram: alter cõtendebat per conductionem & asini & vmbræ ius esse factũ. Atq; hæc loquutus Demosthenes abijt e suggesto. populo vero retinenti, ac narrationis finem flagitanti, de asini, inquit, vmbra audire cupitis, de rebus serijs loquentem audire non vultis. Retulimus hoc in Adagijs.

7 Lycurgus rhetor ob generis nobilitatẽ liberior erat in dicendo, q̃ vt populus interdũ ferre posset. Itaq; quum aliquando populi strepitu exploderetur e suggesto, exclamauit, ô Cercyræa scutica, q̃ multis talentis digna es. Notãs populum a quo eijciebatur, magnæ quidem autoritatis ac nominis, sed inutilem rebus gerendis. De Cercyræa scutica dictum est nobis in prouerbijs.

Libere.

8 Idem forte obuius Xenocrati qui a Telone obtorto collo pertrahebatur in metœcium, quo in loco carcer erat Athenis, fustẽ impegit in caput Telonæ: ac Xenocratem quidẽ liberauit, Telonem vero tanq̃ indigna patrantem in carcerem coniecit. Id Lycurgi factum ab omnibus collaudabatur. Itaq; post aliquot dies Xenocrates factus obuiam Lycurgi liberis, cito, inquit, ô puer retuli gratiã patri tuo, qui vulgo laudatur quod in re difficili tulerit auxilium. Sentiens laudem esse præmium recte factorum, & eam demũ opitulationem esse gratam, quæ adfertur in ipso discriminis articulo. Fuste enim illi patrocinatus est, nõ oratione. Nimirũ hoc est, βοηθεῖν ξύλοις μόγις.

Audacter.

9 Obijcientibus, quod eloquentię studio rhetoribus daret mercedẽ, si quis, inquit, profiteat se fi

Studiose

lios meos mihi redditurũ meliores, nõ mille drachmas, sed omniũ facultatũ dimidiũ effunderẽ. Plurimũ ab hominũ vulgo discrepãs, qui perisse existimant quod liberis instituendis impẽditur.

Inter leges quas tulisse fertur, hęc erat vna: Ne qua mulier maritata proficisceretur Eleusinẽ. id statuit veritus ne a diuitibus dato pretio corrũperẽtur: addita est pœna drachmarum sex milia. Ei legi quum vxor Lycurgi non obtemperasset, sycophantis qui deprehenderant ac detulerant, dedit talentum. Ea res quum illi postridie vitio daretur apud populum: Atqui ego, inquit, dare conspectus sum, non accipere. Quidam ferunt leges ad quæstum. Hanc notam a se depulit, qui nec in vxoris gratiam voluit abrogare legẽ, sed mulctam de suo dependit. 10 Ciuiliter.

Isocrates inter familiares dicere solitus est, se quidem docere decem minis, cæterũ qui ipsum docuisset audaciam, & vocalitates, mercedis loco daturum decẽ milia. Nam vocis exilitas & animi timiditas reddebant Isocratem ad dicendum inutilem. Hæc autem quoniam naturæ sunt, non artis, a præceptoribus dari non possunt. 11 Naturę bona.

Percontanti qui fieri posset, vt quum ipse non esset ad dicendũ accõmodus, alios redderet idoneos: quoniã cotes, inquit, ipsæ quidem secare nõ possunt, ferrum tamen reddunt acutum. Hoc videtur imitatus Horatius: Fũgar vice cotis, acutũ Reddere quæ ferrũ valet, exors ipsa secandi. 12 Modeste.

Interrogatus quid esset rhetorica, ex paruis, inquit, facere magna, ex magnis parua. Est eni hæc nõnulla rhetorices pars, amplificare & extenuare qua de re diligẽter præcepit Fabius. Sed prestigij 13 Exaggeratio.

genus est quod respódit Isocrates. Qu in illud potius artis est, quæ magna sunt, ita tractare, vt auditori quoq; magna videantur, & contra.

14 Tẽpestiue. In conuiuio Nicocreontis Samiorũ tyranni, quum a conuiuis iuberetur dicere· His, inquit, in quibus ego valeo, nunc non est tempus: in his vero quæ hoc tempus requirit, ego non valeo. Recusauit inter pocula dicere, qui apud sobrios de rebus serijs disserere consueuerat.

15 Caste. Vbi conspexit Sophoclem tragœdiarum scriptorem sequi puerũ quendã forma illius captũ, oportet, inquit, ô Sophocles hominẽ non manus tãtum apud se continere, verum & oculos. Vox homine Christiano non indigna,

16 Tarditas. Ephorum Cumanũ qui scholam ipsius reliquit nullo profectu, atq; ob id a patre Demophilo denuo missus est, vt ab integro data mercede discipulũ ageret, δίφρον appellabat. Diphros enim græcis dicitur currus, quod duos ferat, pugnantem, & aurigam. Tales opinor olim fuisse cathedras (nã δίφρος interdũ & cathedrã sonat) quæ duos caperent: quales adhuc videmus episcoporũ veteres, quæ capiunt præsulem & assessorem. Apud R. D. Guilhelmũ archiepiscopũ Cantuariensem seruatur huiusmodi sella, quę dicitur fuisse beati Thomæ Acrensis. Itẽ Roffæ in ecclesia cathedrali similis adhuc visitur. Isocrates autẽ ex vocis etymologia captauit iocũ in stupidũ discipulũ, qui bis attulerit mercedẽ. δίφρος enim dici videtur ἀπὸ τοῦ δὶς φέρειν, id est a bis ferendo.

17 Libere. Cn. Piso iuuenis etiãnum Manilium Crispum reum egit, euidẽter nocentẽ: eumq; licet præpotentem multis ac magnis criminibus vrgebat

quod videret illũ eripi gratia Põpeij, qui Pisoni reo aderat. Itaq; quũ Pompeius velut exprobrãs iuuenilem temeritatẽ Pisoni, qui non vereretur nobilem & opulentum, atq; ipsi cũ primis amicum ad iudices pertrahere, dixisset: Quin eadem opera me quoq; accusas? intrepide respõdit Piso. Da vades reip. te si postulatus fueris, ciuile bellũ non excitaturũ, tuũ nomẽ prius quã Manilij deferam. hic elegans epiphonema subijcit Valerius Maximus, eodem, inquit, iudicio duos sustinuit reos, accusatione Manilium, libertate Pompeiũ: & alterum lege peregit, alterum professione.

18 Rumores
Thales Milesius interrogatus quantum distaret a mendacio veritas, quantum, inquit, oculi ab auribus. Sentiens ea demũ esse indubitatæ fidei, quæ contuemur oculis, rumoribus ac fabulis hominum haud tuto credi. Eodem pertinet Homericum figmentum de somnijs, quorum quæ subuolant per portam corneam, vera sint quæ per eburneam, vana. Corneæ portæ inuolucro designans oculos, ob coloris similitudinem: eburneæ os, ob candorem dentium.

19 Institutio
Isocrates ad patrem qui dicebat se cũ filio non misisse nisi vnicum mãcipium, abi igitur, inquit, & habebis duo. Id bifariam potest intelligi. Redi tu domũ apud me relicto filio: quem posteaquam ita formaro, vt tibi nõ minus dicto sit audiens q̃ quilibet seruorum tuorum, pro vno mãcipio habebis duo. Aut, abi domum, ac puta tibi ea pecunia quam pactus es pro filio instituendo, iam me quoq; tuum esse factum: vt non minori curæ mihi futurus sit tuus adolescens, q̃ si tuũ esſem mãcipiũ. Simile quiddã tribuit & Aristippo.

20 Cn. Lentulus Marcellinus cõsul in cõcione grauiter questus est de magni Põpeij immodica potẽtia. Huius orationẽ quũ populus clara voce acclamãs approbasset, acclamate, inquit, acclamate Quirites dũ licet. Iã enim vobis impune facere non licebit. Significãs illius potentiã breui eò magnitudinis euasuram, vt nulla in re tutũ esset vllo pacto resistere, si quid illi collibuisset.

Libere.

21 Helius Mancia Formianus, libertini filius, vltimæ senectutis, L. Libonẽ apud Pompeium accusabat: in quo certamine Põpeius Liboni fauẽs Helio & generis humilitatẽ, & seniũ exprobrãs, dixit illũ ab inferis remissum, vt clarosviros accusaret. Hoc conuitium incontanter retorsit hoc modo: Nõ mentiris, inquit, Põpeie, planè ab inferis reuersus sum. Sed dum illic moror, vidi Cn. Domitium Aenobarbũ deplorãtem, quod summo genere nat9, vitæ inculpatissimę, patriæ amãtissimus, in ipso iuuẽtutis flore tuo iussu esset occisus. Vidi pari claritate conspicuũ Brutũ, ferro laceratũ, querentẽ id sibi prius perfidia, deinde etiã crudelitate tua accidisse. Vidi Cn. Carbonẽ acerrimum pueritiæ tuæ bonorũq; patris tui defensorem, quũ tertium consul esset, catenis quas tu illi iniici iusseras, vinctum obtestantẽ, se aduersus omne fas & nefas, cum in summo esset imperio, a te equite Romano trucidatũ. Vidi eodem habitu & quiritatu, prætoriũ virũ Perpennã sæuitiam tuam execrantẽ: atq; hos omnes eadẽ voce indignantes, quod indẽnati sub te adolescentulo carnifice cecidissent. Has Manciæ voces, for tassis aliquis temeritatem appellet citius q̃ libertatem. Scitum est, quod subnectit Valerius. Eo

Libere.

tẽpore & fortissimum erat Pompeio maledicere & tutissimum. Fortissimum ob summam potentiam, tutissimum ob reuocatam veterum facinorum inuidiam.

Diphilus tragœdiarum actor, quum in ludis Apollinaribus ad eũ versiculũ venisset, Miseria nostra magnus est, directis in Põpeium magnũ manibus pronunciauit. Actio in tantum placuit populo, vt aliquoties fuerit reuocatus, nec histrio veritus est iterare simili gestu. Dubites vtrũ potius mirari cõueniat, actoris audaciam, an populi. Simili audacia vsus est in eadem fabula quum ventum esset ad eum versiculum: Virtutem istã veniet tempus quo grauiter gemas. Tametsi mihi videtur carmen esse mutilum. Suspicor addẽdum, Serua virtutem istam, aut aliud simile verbum, vt sit versus Trochaicus. 22 Libere.

Seruius Galba C. Iulium cõsummatis victorijs in foro ius dicentem, huiusmodi dictis ausus est interpellare: C. Iuli Cæsar pro Cn. Pompeio Magno quondam genero tuo in tertio eius consulatu pecuniam spopondi, quo nomine nunc appellor. Quid agam? Num dependam? Hac voce palam illi exprobrãs quod Pompeij bona vendidisset, cui fuerat affinitate iunctus. Aequum autem videbatur, vt qui bona generi vendiderat, ea deprehenderet, quæ nondum orto inter illos bello fuissent contracta. Cæsar hac inuidia cõmotus, æs alienum Pompeij e fisco resolui iussit. 23 Libere.

Quum Philippus Macedonum rex cognitionem exerceret parum sobrius, ac perperã aduersus mulierem quandam tulisset sententiã, illa sentiens errorẽ esse vini, non regis, exclamauit: pro- 24 Libere.

uocatem,inquit,ad Philippũ,ſed ſobrium.Excuſ ſit regi muliebre conuitium temulentiam, adeoq; vt expergefactus cauſam eandem animo præſentiore cognoſceret. Hic dubites vtrũ potius admirari debeas,fœminæ libertatem,an tanti principis humanitatem.Simile quiddã & ante retulimus,ſed ſub viri perſona.

25 Libere. Scipio Aemilianus creat⁹ cẽſor addito collega Mũmio, viro magnæ quidẽ nobilitatis, ſed vitæ diſſolutioris,pro roſtris dixit ſe ex maieſtate reipub.omnia geſturum,ſiue ciues ſibi dediſſent collegã,ſiue nõ dediſſent,innuens ſatius fuiſſe nõ habere collegam cenſuræ, q̃ talem collegam.

26 Iuſte. P.Rutilius amico cuidam rem iniuſtã petenti pernegabat.Quumq; is cõmotus per ſummã indignationẽ diceret:Quid ergo,inquit,mihi opus eſt tua amicitia,ſi quæ rogo nõ facis?Imò,inquit Rutilius,quid mihi opus eſt tua,ſi quid inhoneſtæ rei propter te facturus ſum?

27 Fortiter. Quum M.Bruto tota ferè Luſitania ſeſe dediſ ſet,ſola vrbs Ciania pertinaciter arma retineret, tentatum eſt per Bruti legatos,vt data pecunia perſeuerarẽt eſſe ſui iuris.Verũ his populus Cianienſis vno ore reſpõdit, ſibi ferrũ a maioribus relictum,quo vrbem tuerentur, non aurum quo libertatem redimerent.

28 Præter ſpẽ. Iulianus imperator,ni fallor,quum in frequẽti turba quidam ipſum his verbis appellaret aduerſus aduerſarium ſuũ:Thalaſſius inimicus pietatis tuæ noſtra per vim eripuit,Agnoſco, inquit, ab illo me fuiſſe læſum, proinde dic illi vt mihi potiori inimico prius ſatisfaciat:mãdauitq; præfecto ne prius cognoſceret illorũ negotiũ,q̃ ipſe

cum Thalassio rediret in gratiam. Quod alter ad-duxerat ad maturandam vindictam, Cęsar torsit in cunctationem.

Cyrus rex rogatus ab hospite quid ad prandiũ apparari iuberet, nihil aliud, inquit, quã panem, nam spero me prope Crinum cœnaturum. Mira frugalitas in rege barbaro, cui panis erat pro ob-sonio, & sitim aquæ spe deferebat in cœnã. Re-fert Ammianus. 29 Frugalitas

Sigismundus imperator, Alberti socer, quum alijs multis nominib. tum illo præcipue commẽ dabilis fuit, quod vt ipse linguarũ ac literarũ pe-ritiã amauit, ita viros eruditione pręstantes sem-per ornare ac prouehere studuit. Quo nomine quũ à Germanis principib. qui latinas literas ode rant, reprehenderetur, quod homines obscuro ge nere natos ob literarum commendationẽ foue-ret: Quid ni, inquit, eos amẽ, quos natura cęteros antecellere voluit? Germani plurimum tribuunt generis nobilitati, At vir prudẽs intellexit in eru ditis esse quiddã stemmatis præstantius. Illi ha-bent ædium parietes clypeis & imaginibus de-pictos, hi animũ habent optimis disciplinis exor natum. Porro vt natura animus præstantior est corpore, ita ornamenta ingenij longe pulchriora sunt externæ nobilitatis insignibus. Qui nihil aliud habet quã maiorũ imagines, opinione nobi lis est, verius quã re. At qui virtute præditus est, vnde manat etiam illa vulgaris nobilitas, germa nam ac natiuam habet nobilitatem. 30 Honos eru ditioni de-bitus

Plato dicere solet, spes esse vigilantiũ somnia. 31
Ad quod allusisse videtur Vergilius, quũ ait. An Spes
qui amant, ipsi sibi somnia fingunt? Nam dictu

mirum est quã varias imaginationes patiãtur in animo suo, qui vehementer sperant aliquid. Atq; his inanibus simulacris perinde semet oblectãt, ac si iam tenerent quæ sibi pollicentur.

32 Nox apta contemplationi

Scopelianus sophista, quoniam somni parcissimus, noctem existimabat studijs & exercitationi mentis accõmodam, subinde solitus est exclamare, ὦ νὺξ, σὺ γὰρ δὴ πλεῖστον σοφίας μετέχεις μέρος θεῶν. i. o nox, nã tu sane maxima ex parte consors es sapientię deorũ. Habet enim hominis mens in alto illo silentio, corporis sensibus iam feriatis, aliquid diuinitatis, si sese intenderit ad rerum sublimium speculationem.

33 Gloriæ amor

Quum Alexander Thebanorũ mœnia diruisset, Phryne meretrix pollicita est se suis impendijs reposituram, modo ciues paterentur hoc insculpi elogiũ. Ἀλέξανδρος μὲν κατέσκαψεν, ἀνέστησε δὲ φρύνη. i. Alexander quidẽ subuertit, sed Phryne restituit. Hic merito quis dubitet, vtrũ sit admiratione dignius: an quod scortũ corporis vsura tãtas opes collegerit: an quod tanto nominis amore teneretur, vt titulũ tam chare voluerit emptũ. Nã vt preclari⁹ est restituere, quã demoliri: ita speciosior fuisset laus Phrynes scorti, quàm Alexandri regis.

34 Obesitas

Pythagoras videns quẽdã e discipulis attẽtiorem curãdo corpori, idq; agere vt obesus esset, ac nitida cute, Hic, inquit, non desinit sibi carcerem molestiorem struere. Sensit hominẽ esse animũ, corpori ceu carceri inclusum, quod quo reddas habitius, hoc magis grauatur animi vis.

35 Corp⁹ hois vmbra

Plotinus philosophus Platonicus, Amelio pictori roganti, vt corporis formã pateretur effin-

gi,non passus est. Quid?inquit,an nõ satis est nos hanc imaginem circũferre,nisi & imaginis imaginem relinquamus posteris ostentandã? Iudicauit cũ Pythagora corpus esse thecam mentis,vtcunq; eam exprimentem. Minimum autem hominis videre eũ,qui nihil aliud videt quã corpus.

Sophocles iam extremæ senectutis,à filijs accusatus est dementiæ. At is pro apologia iudicibus recitauit fabulam, quam proxime scripserat,rogans nũ ea videretur delirantis. Fertur & hoc dixisse: Si sum Sopholes,non deliro: si deliro, non sum Sophocles. Sentiens in eruditis ac sobrijs animi vim non elanguescere,sed reuigescere potius vsu & exercitatione. 36 Senectus sana

Aelianus sophista scripsit in Gymnidem tyrãnum. Hũc quũ Philostratus Lemnius offendisset legentẽ indignabundo & concitato similẽ,percontatus est,quid argumenti esset prę manibus. Scribo,inquit, Gymnidis accusationem. Laudarem,inquit Philostratus,si viuentẽ accusasses. Id enim erat viro dignum. Nam lacerare defunctũ cuiuis in promptu est. 37 Laruas insectari

Antigonus rex cõspiciens filiũ suũ eos in quos habebat imperiũ,ferocius tractantẽ atq; insolentius, An ignoras,ĩquit,fili,regnũ nostrũ esse splẽdidã seruitutẽ? Nihil dici potuit cordatius. Nam princeps nõ minꝰ obseruire cogitur populo,quã populus principi,nisi quod princeps id facit cũ dignitate. Alioqui re vera mutua seruitus est. 38 Regnum seruitus

Diogenes in caupona prandens Demosthenẽ forte prætereuntẽ inuitauit vt accederet: id cum ille pudore recusaret, Erubescis, inquit, Demosthenes cauponam ingredi? Atqui hic herus tuus 39 Rhetores serui po[...]

quotidie versatur. innuit oratores nihil aliud esse q̃ mancipia populi. Nec esse par, vt illic pudeat seruũ populi videri, vbi populus assidue viueret.

40 Salse Idem quibusdam admirantibus carmen illud Hesiodi οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ', εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη. i. Ne bos quidẽ pereat, ni vicin9 sit mal9. Atqui Mesenij, inquit, simul cũ bub9 periere, vobis vicinis. Exprobrauit Atheniensibus ignauiã, qui Mesenijs vicinis aduersus Lacedæmoniorum vim non fuerint opitulati.

41 Imperium humanum Quum Aristoteli grauiter affecto medic9 quidam præscriberet cum autoritate, nec vllam adferret rationem, Ne me, inquit, perinde curaris, vt bubulcum, aut fossorẽ, sed prius doce me causam quur ista præscribas, atq; ita demũ habebis obsequentem. Docens viris cordatis non ita imperandum, quemadmodum imperamus asinis.

42 Facete Alcibiades Socrati miserat munus præclarum. Id quũ Socrates videretur recusaturus, Xanthippe dissuasit, asseuerans donum esse magnificum, & indignum quod respueretur. Tum Socrates, Alcibiades, inquit, hæc mittit ambitiose, & nobis nostra est ambitio. Sentiens interdũ esse magnificentius magna contemnere, quàm magna largiri.

43 Maledicentia Zoilus interrogatus, quamobrem ita studeret omnibus maledicere, quoniam, inquit, malefacere, quũ cupiã, non possum. Expedita malitia morbum ingenue confitentis & amantis.

44 Gnathena meretrix adolescẽtẽ, qui fama ipsi9 illectus, ex Hellespõto venerat in Atticã, essetq; in conuiuio loquacior, ita compescuit. An nõ dicebas, inquit, te ex Hellesponto huc profectum?

Quum annuisset,& qui fit,inquit,vt primariam eius regionis ciuitatem non noueris?percontanti,quam?Sigęum,inquit Gnathęna,atq; ita ciuiliter admonuit illum silentij. Nam σιγᾶν gręce silere est,inde dictum videtur Sigæum.

Philippus rex multa questus apud Romanorum legatos de moribus & calumnijs Thessalorum,tandem elatus ira,hanc vocem adiecit, nõdũ oim dierũ solẽ occidisse.Hic sermo nõ Thessalis modo, verũetiã Romanis suspect⁹,vtriusq; gentis fremitum excitauit.T.Liuius.4.Decadis libro.9. 45 Minaciter

Alexandri mater Olympias quum audisset filij cadauer insepultũ fuisse abiectũ,inter lamẽta dixit hoc quoq;:O fili tu qui studebas cœli particeps esse,huc roto impetu properans,ne ijs quidem potiri valuisti quę sunt morralium omnium communia,terra, ac sepultura.Alexander viuus ambiebat diuinos honores:defuncto nec vltimus ille cõtigit honos quẽ quiuis homo persoluit homini quamlibet humili. 46 Deus insepultus

Pollio Romulus qui cẽtesimum excesserat annum,Augusto percontanti,qua tandẽ ratione illum corporis animiq; vigorẽ seruasset:intus, inquit,mulso,foris oleo.Tradit Plinius naturã hominibus duos dedisse liquores optimos, oleũ foris adhibẽdum corpori,vinum intus.Mel autem ob humidam calidamq; vim admodum senibus accommodum est.Nunc mel in totum a mensis submouimus,& oleum corpori infundimus. 47 Senectutis alimonia

Cato vticensis dixit,C.Cęsarẽ sobriũ accessisse ad euertendã remp.Id Quintilianus ita refert,vt putet nihil dici posse significantius.Sensit enim 48 Acutę

illũ hoc iã olim animo agitasse,quod postea fecit.

49 Ingenium
Plato tãtũ tribuebat Aristoteli,vt quũ ille forte fortuna non adesset in Academia,exclamarit ἀπέστιν ὁ τῆς ἀληθείας φιλόσοφος : id est,abest veritatis philosophus . Rursus quũ alio tempore abesset,dixit,ὁ νοῦς οὐκ ἦλθεν.Non venit intellectus,innuens se ab illo vno intelligi.

50 Innocẽtia illibata
Aristophontẽ Aeschines tradit apud Atheniẽses gloriari solitũ,quod quũ nonagies quinquies esset vocat⁹ in ius,semper fuerit absolut⁹.At Cephalus homo popularis iusti⁹ gloriabat̃,ꝙ quũ plura decreta scripsisset,quã alius suorũ tẽporũ quisquã orator,tamẽ nunquã coactus sit causam dicere.Certius innocẽtiæ signũ est,ita rẽ gerere, vt nemo velit accusare,quã si postulat⁹ elabaris e iudicio.Elabunt̃ interdũ & nocẽtes.At qui absoluitur,licet pœnã effugiat,cicatricem tamẽ criminis circumfert.

1 Institutio liberorum
Quidã accusat⁹ ꝙ patrẽ pulsasset,hoc modo defendit impiũ facin⁹,Et ille,inquit,patrẽ suum verberauit:& hic,ostẽso filio,me verberabit,postea quã adoleuerit.adeo nobis hoc gẽtilitiũ est.Videm⁹ hoc fere vulgo euenire,vt qualis quisq; fuerit in parentes,tales experiatur in se liberos.

2 Exemplum reciprocum
Ali⁹ quidã quũ a filio pertraheret̃,vẽtũq; esset ad dom⁹ limẽ,desine,inquit,fili,nã & egõ patrẽ hucusq;.Agnouit se cõmeruisse qui sic a filio tractaret̃,tantũ postulauit vt esset æqua retaliatio.

3
Heraclitus philosophus in seditione rogat⁹,vt apud populũ sententiã diceret,quo pacto ciuitas redigi posset in cõcordiã,conscenso sugg esto poposcit calicẽ aquæ frigidæ,& paululũ farinę inspersit,mox de Glechone admiscuit,id est vel pu

legij syluestris vel leguminis genus. Dein epoto calice discessit, nec verbum addidit: hoc pacto innuens ita demum ciuitatem carituram seditionibus, si repudiatis delicijs assuescerent paruo contenti esse. Et hic Heraclitus suo respõdit nomini. Nam σκοτινὸς dictus est, id est, tenebricosus. Referatur & hoc inter ἄφωνα apophthegmata. Luxus seditionum parens

4 Simonides Cæus in conuiuio rogatus à Pausania Lacedæmonio, vt aliquid proferret qđ resiperet sapientiã, ridens, Memineris, inquit, te hominem esse. Ea vox tum quidẽ contẽpta est Pausaniæ: verũ post vbi Chalceœcæ phano inclusus obsideretur, fame ac frigore moritur[9], ter inclamauit Cæum hospitem, qui prudẽter admonuisset. Piscator ictus

5 Diogenes quum Rhodios quosdam adolescentes elegantiore cultu conspexisset, dixit, τύφος οὗτός ἐστι, id est, hic fastus est. Rursum quũ vidisset Lacedęmonios substricta tunica parce sordideq́; cultos, ἄλλος inquit, οὗτος τύφος ἐστί. hic alius fastus est. Significans non minus peccare eos qui ad ostentationẽ sordide vestiuntur, quàm qui splendido vestitu sese iactitant. Vnde scitum est illud diui Hieronymi, Pullas vestes æque vt candidas deuita. Sordes ambitiosæ

6 Adolescens quidam posteaquam Zenonẽ aliquandiu audierat, domum reuersus à patre rogatus, quod tandem operæ precium fecisset in philosophiæ studio, ostendam, inquit. Quum nihil aliud diceret, pater iracundus, existimãs impendium perisse, cœpit flagris cędere filiũ. Eam parẽtis sęuitiam adolescẽs æquissimo animo tulit. Ac rursus efflagitãti patri, vt aliquod specimen profectus ederet, expectanti egregiũ aliquod sophis- Patientes

ma:hoc,inquit,e philosophia fruct⁹ retuli,vt patris iram possim commode perpeti.

7 Demetrius Cynicus dānabat artē saltatoriam, velut inutilē gesticulationē ad tibię modos.Cui gesticulator quidā nō imperit⁹,cupiens arti suæ

Saltatio muta vindicare gloriā,iussit vt submotis tibicinib⁹ spectaret ipsum saltantē.Assensus est Demetri⁹.Ille saltauit Homericā fabulā:adulteriū Veneris ac Martis,ambos Vulcani vinculis irretitos adamātinis,ac sole prodente dijs cæteris exhibitos,Venerē erubescentē,varios deorū astantiū affectus. Mercuriū optantē talia vincula,Martē damnatū vt pēderet mœchagria,ac præterea quicquid ad eā fabellā pertinet.Ibi Cynicus artē admiratus,dixit:audio homo quæ facis,non video tantum.Sed mihi manibus ipsis loqui videris.In huius artis laudē scripsit Lucianus,Plato non probat.& tamen apud Christianos saltatur inepti⁹.

8 Lesbonax Mitylenęus histriones ac gesticula-

Gesticula tores appellarę solet χειροσόφους,quod manibus saperent,non lingua.Erat enim saltationis gen⁹, quo graues etiam historiæ citra vocē vel recitantis,vel tibicinis,solo corporis gestu sic repręsentabantur,vt spectatores prope plus intelligerēt ex saltatione,quàm si quis recitasset.Hęc ars cōuenit Benedictinis.

9 Philoxenus quondā cœnans apud Dionysiū,

Facete quoniam animaduertit regi appositum piscem Mulū insigni magnitudine,quum ipsi apposit⁹ esset perpusillus(In pisciū enim genere laudātur adulti)pisciculū auribus admouit.Id factū admiranti Dionysio, causamq; percontanti, In manibus,inquit, est Galatea, de qua volebam ex

hoc quædam percontari. Verũ negat se per ætatem quicquam adhuc scire, sed ait proauum suũ istic esse in tuo disco, qui multa posset commemorare si liceat colloqui. Exhilaratus rex misit illi suum mulum.

Apellis ætate complures erant in arte pingendi nobiles, quorum opera quum pro suo candore miraretur, collaudatis omnibus dicebat illis deesse vnam illam venerem, quam Græci χάριτα vocant: ingenue profitens cætera omnia illis contigisse, in hac vna neminem ipsi parem esse. Simile quiddam est in phrasi, quod allicit ac remoratur lectorem aut auditorem, quum tamen nec habeat nomen nec arte præcipi possit. 10 Venus opis

Idem quum tempestatis vi Alexandriam delatus esset, quidam Apellis æmuli subornarunt planum, hoc est, scurram regium qui eum vocaret ad cœnam. Is non suspicãs dolum venit. At quũ rex qui illi erat infensus indignaretur, & ostensis vocatoribus iuberet indicari à quo vocatus esset: Apelles arrepto carbone extincto è foculo, imaginem deliniauit in pariete, vt rex protinus ex inchoato opere agnosceret planum suum. Eadem opera & artis suæ, & ciuilitatis suæ specimẽ dedit. Sit & hoc si libet apophthegma mutum. 11 Ciuiliter.

Pictor quidam interrogatus quem habuisset artis magistrum, digito populum ostendit, sentiẽs se ad multitudinis iudicium pingere, & obseruãtem quid quisq; probaret aut improbaret, artem fuisse consequutum. Idem ab Apelle factitatum legimus, qui post tabulam latitans subauscultabat spectatorum censuras. Numeretur & hoc inter ἄφθογγα ἀποφθέγματα. 12 Populi iudicium.

13 Socrates Alcibiadē adolescentē primū ob imperitiam trepidantē, vt fit, apud tantā multitudinem verba facere, lepida ἐπαγωγῇ animauit. An non putas, inquit, ô Alcibiades contēnendū sutorē? Annuit. An nō præconē? quū & hic annuisset, An non contēneres, inquit, tabernaculorum opificē? Quū similia quædā proposuisset, & is fateretur hos esse contēnendos, tū Socrates: Atqui inquit, ex his constat Atheniēsium populus quē tu vereris. Quorū si singulos putas cōtēnendos, qui minus etiā contēnas condensatos? Sensit nō referre apud q̄ multos dicas, sed apud q̄ cordatos. Fit enim hoc miro modo, vt quos singulos despicias, congregatos reuerearis. In conuiuio Platonis, Socrates admiratur Agathonis audaciā, q̄ corā tot hominū milibus præsenti animo recitasset suā tragœdiā: cui quū Agathon respōdisset se citiꝰ velle corā multis hominū milibꝰ dicere, q̄ apud vnū Socratē: atqui in illis, inquit, milibꝰ & Socrates erat. Fit enī & illud miro modo, vt quē vnum reuereare, in turba mixtum contemnas.

Solerter.

14 Idem conspiciens hominem prædiuitem & arrogātem sed nulla virtute præditum, hic, inquit, equus est argento circūtectus. Solent enim equi stragulis, phaleris, ac bullis argēteis exornari, quū interim tamen nihil aliud sint q̄ equi.

Diues indoctus.

15 Apud Ephesum quum Alexander conspectam effigiem sui corporis ad viuū magna arte expressam admiraretur, atq; interim forte equus inductus picto in eadem tabula equo adhinniret, deceptus imitatione, Apelles, Equus, inquit, ô rex multo melius expressus est q̄ tu.

Imitatio.

16 Quum Alexāder etiānum pubescens citharæ

darent operã,& præceptor artis subinde moneret Artes regię
quam chordã quo modo pulsare deberet,& puer
parũ obsequẽs doctori dixisset,quid si hac pulsa
rem? Citharœdus lepide respõdit, Si isthuc quæris
tanquã mox rex futurus,nihil refert,si vt artifex
futurus,plurimum interest.

Alexãder Macedo præter modũ delectat⁹ est 17
Homero,adeo vt illũ ad verbũ edidicerit,ac dormiẽs
etiã ceruicali suppositum haberet.Eũ aliàs Homeri laus.
summum virtutis præconem,interdum poëtam
βασιλικὸν appellare cõsueuit:cuius carmina cẽsebat
non ad citharam vt aliorum,sed ad tubam
potius esse canenda.Addebat illud,se malle Homeri
Thersiten esse q̃ Cherili Achillem.Cheril⁹
erat Alexandri poeta nõ satis felix,qui cũ fertur
ita pactus,vt ꝓ quoq; bono versu acciperet Phi
lippeum aureum,pro malo colaphum.

Aristobulus historicus librum conscripserat de 18
rebus ab Alexãdro Macedone gestis,in quo mul
ta supra veri fidem adulãtissime affinxerat. eum Adulatio.
quũ illi in nauigatione recitasset,Alexander arreptum
è manibus librum in fluuiũ Hydaspen demersit,&
ad Aristobulũ cõuersus, Tu,inquit,dignior
eras vt eodẽ ꝓcipitareris,q solus me sic pu
gnãtẽ facis,ac vel vno iaculo interficis elephãtẽ.

Socrates animaduertẽs Antisthenẽ ambitiosius 19
ostentare vestẽ lacerã & detritã,facete hominem
increpauit οὐ παύσῃ,inquit, ἐγκαλλωπιζόμενος ἡμῖν Sordes ambitiosæ.
id est,nõ desines te nobis comere?
Significãs eiusdem esse ambitionis vilitatẽ amictus
ostentare,& delicato cultu sese venditare.

Milo Crotoniates quum iam consenuisset, vidẽs 20
Athletas in certamine exerceri,suos lacertos Senectus.

intuitus iam senio defectos, illacrymasse fertur ac dixisse: At hi quidem iam mortui sunt. Corporis vigorem adimit ætas, animi vis ad extremam vsque durat ætatem.

21 Cyrus apud Xenophontem moriens, extremę iam senectutis, negabat se vnquam sensisse senectutē factam imbecilliorē q̃ fuisset adolescētia. Maxima pars incōmodorū ob quæ vulgo male audit senectus ab intēperātia vitæ ꝓficiscitur.

Senectus vegeta.

22 Pythius natione Lydus in vrbe Phrygiæ Cælenis, nam ibi regnabat, homo prædiues, sed auri studio præter modum deditus, totam fere ciuitatem in fodiendis metallis occupatam tenebat, vt iam vix quicquam aliud agi vacaret. Huius morbo vxor solerti remedio medicata est. Absente marito curat & mensam & omnem mensæ supellectilem adfabre ex auro confici, deniq; & cibariorum effigies quibus nouerat maritum præcipue delectari. Reuerso quum conuiuij tempus esset, apponitur mensa aurea, cum reliquo vasorū apparatu. Atq; hoc sanè spectaculo diues aliquādiu pauit oculos, Tādem quum interpellaret stomachus, iubet apponi cibos. Apponuntur illa aurea ciborum simulacra, spectanda non edenda. Hic quum incandesceret ira Pythius, flagitans apponi quod edi posset, iamdudum spectaculorū esse satis. Tum vxor, An non sentis, inquit, Pythi, dum nihil aliud quæris, quàm aurum, agricolationem deseri, & ciues tuos ad famem vocari, breui perituros si quā cœpisti pergas? Hoc ciuili commento cordata mulier maritum ab immodico auri studio reuocauit.

23 Antianira Amazonum regina demirātibus q̃

nupsisset claudo, satis cynice respondit ἄριστα χωλὸς οἰφεῖ id est, Claudus optime virum agit. Sensit maritum adhibendum non ad oculorum oblectamenta, sed ad vsum coniugij. Feruntur autem claudi salatiores esse cæteris, & ob id ad gignendam prolem magis accommodi. Claudi salaces.

24 Pacuuius Ario vicino querebatur quòd in horto suo funestã haberet arborẽ, vnde prima vxor sese suspẽdisset, Dein altera, postremo tertia, Cui salsissime respondisse fertur Arius, Miror te in tot successibus inuenisse lachrymas. Item. Deum immortalem, quot tibi dispendia arbor illa suspendit. Adiecit, amice quæso te da mihi ex ista arbore quos inseram surculos. Hoc postremum à nobis ante relatum est. Arius μισογυνὴς fortunatũ existimabat ab vxore liberari. Vxor molesta.

25 Narratur & illud Catonis dictum, si sine vxoribus mũdus esse possit, vita nostra nõ esset absq; dijs. Sensit felicissimam hominum vitam fore, si datum esset à coniugio liberos viuere. Sed vt idẽ ait apud A. Gellium, cum illis incommode viuitur, sed sine illis omnino non viuitur, vt marito dici possit vxor necessarium malum. Cõiugij molestiæ.

26 Orsines Satrapes, quum Alexandrum & hui9 amicos muneribus amplissimis honorasset, Bagoæ eunucho nihil dedit, Sed admonitus ab amicis, quòd is Alexandro cum primis esset charus, respondit se regis amicis honorẽ habere nõ scortis, nec apud Persas esse moris, vt viri mares ducant. Agnoscas in hoc Satrapa mẽtem Cyro generis autore dignam. Honorare nouerat, adulari non poterat, quum hodie quoq; cernantur in aulis, qui scortis, morionibus ac lenonibus Principũ Libere.

plus deferant honoris, q̃ genere ac virtute præ-
cellentibus viris.

27 Medius ex Alexãdri parasitis vnus, solet alios adhortari, ne metuerẽt quoduis crimen in quem uis intendere. Adiecit scelerato pręcepto causam appositã: vt maxime, inquit, sanet vulnus qui delatus est, manet tamẽ cicatrix. Nõ arbitror quẽq̃ esse diabolũ tã impiũ, qui rem magis nephariã possit suggerere. Et quo fœdius est crimẽ, hoc tenacius hæret apud multos criminis suspicio, vel in innocentissimum. Audiui ducem quendam his verbis adhortãtem suos milites nauticos ad quduis prædandi temeritatem. Rapite quicquid potestis, siue merces sint amicorum, siue hostium: nam vt qui spoliati sunt sic agant apud Principem, vt cõpellamur restituere, semper aliqua prædæ portio remanet apud nos.

Calumniæ cicatrix.

28 Gorgias Sophista quum forte fortuna legisset Platonis dialogum sui cognominis, qui Gorgias inscribitur, dixisse fertur, ὡς καλῶς οἶδε πλάτων ἰαμβίζειν, vt pulchre nouit Plato iambissare, hoc est mordere. Nã is pes primũ ab Archilocho ni fallor, reptus est ad maledicendũ: vnde & nomen habet, vel à muliere petulãte & baccha, vel à mittendis iaculis. Siquidẽ in eo dialogo, pro scindit sophistas, id quod nusquam non facit.

29 Rhodius quidã, de quo nobis antea dictũ est, ob intẽpestiuã libertatẽ à tyrãno cõiectus in cauẽã, in qua more nocẽtis bestiæ alebatur ad cruciatum & ignominiã, amputatis naribus ac fœdata vulneribus facie, quum ab amicis admoneretur, vt inedia sibi malorum finem quæreret: Cũcta, inquit, homini quo ad viuit sperãda sunt,

Spes ptinax

Citi⁹ illũ laudarim,q̃ istos q ob causas nõ admodũ graues confugiũt ad laqueũ,aut ad p̃cipitium.

30 Anniceris quidam Cyrenæus aurigãdi peritia fuit insignis:& vt egregius artifex, ita gloriosus artis ostentator,venit in academiã Platonis:atq; illic rationes omnes procurrendi, recurrendi, flectendi currum, & per easdem interdum orbitas redeundi ostentabat. Admirantibus cæteris,Plato negabat sibi videri probabile, eum virum qui totum animum inutili studio dedisset, ad vllam rem grauem ac frugiferam esse idoneum. Artes inutiles.

31 Themistocles quum aduersus barbaros describeret Athenis exercitum, & in theatro ex illius gentis more producti essent galli gallinacei,atq; inter sese cõmissi mira pertinacia inter se depugnarẽt ad necem vsq;,rem ludicram vertit in seriam cohortationem. Sic enim ciues suos affatus est. At isti,inquit, neq; pro aris ac focis, neq; pro liberis depugnant, sed tantum quòd vinci turpe sit. Quo igitur animo vos esse par est, quib⁹ pro salute patriæ, pro charissimorum incolumitate, pro libertate certamen est?

Subactis à barbaris Lacedæmonijs Leptines dicit Græciam esse factam μονόφθαλμον,id est, luscam,Sentiẽs Atticam & Laconicam,esse cordatissimas Græciæ partes. Meminit Aristoteles in rhetoricis.

32 Apud Iassios,populum magna ex parte piscibus victitãtem,citharœdus quidam in foro ostẽtabat artem. Verũ simul atq; tintinabulum crepitu signũ dedit adesse pisces venales,turba subito deseruit cantorem, & ad piscium mercatum aduolauit:vno excepto,qui q; surdaster esset,tin- Ventris cura prima.

tinabuli sonitum non audierat, aut certe non attenderat. Huic citharœdus propius accedēs, gratias egit, quòd & artem honorasset, & ipsum nō passus sit esse prorsus desertum. Tum ille, an crepuit tintinabulū? Vt annuit, valebis, inquit, egregie magister, seséq; mox ad pisces proripuit. Citharœdo liberum erat sibi canere & musis. Longe maior est nobis cura vētris q̃ artiū liberaliū.

33 Romæ in foro pendebat tabula quædam habēs imaginem pastoris vetuli cum pedo. de hac Teutonum orator rogatus quanti eam æstimaret, satis Germanice respondit, se nolle sibi dono dari talem viuum ac verum. Barbarus non agnouit artificium, tantum spectabat formam. Atqui quæ natura deformia sunt, plus habent & artis & voluptatis in tabula.

Crassa iudicia.

34 Gorgias Leontinus extremæ iam ætatis, quū sentiret somnum lethalem obrepere, amico qui assidebat percontanti quo pacto haberet: Somnus, inquit, iam incipit me fratri suo cōmendare. Homerus enim somni fratrem appellat mortē. Nam mors Græcis masculus est. Simile quiddā de Diogene retulimus antea.

Mors senis.

35 Ismenias insignis tibicen discipulis suis nō minus ostēdebat male canētes ac scite canētes, dicens, ad hunc modū canere oportet, ad hunc nequaq̄. Admonuit & Qu. Fabi⁹, in scriptis rhetorē nō tantū indicare debere bene dicta, sed & mala.

36 Demochares dixit, queādmodū nemo possit è thymbra siue Satureia facere bonam lanceā, ita nec è Socrate probū militē. Sentiēs militibus cōuenire ferociā, quū Socrates esset ōniū iniuriarū tolerantissimus. Quidam hoc tribuunt Crateti.

Philosoph⁹ miles.

Melanthius negabat eam iram videri grauem, 37
quæ mentē cogat emigrare, sed quæ prorsus excludat domo. Sentiens probis etiam ingenijs adiunctam esse iracundiam, sed hoc vitium esse tolerabile si celeriter animus ad se redeat, & pro ira rationem in consilium adhibeat. At si perturbatio penitus insideat animo, ita vt excussa ratione feratur effreni impetu, certa pernities est. Ira breuis.

Isocrates pueros candidos, at felici ingenio na- 38
tos appellare solet θεῶν παῖδας, id est deorũ filios: eo quòd hominis mens diuinæ sit originis, qua qui præcellit, deos parentes referre videtur. Prisci dæmonibus attribuebant corpora, eósque deorum filios appellabant. Dæmones autem à scientia dicti sunt, quasi δαήμονες. Ingeniose.

Demonax Cynicus philosophus, quum videret 39
Athenienses hoc agere, vt Barbarorum exēplo gladiatorum spectacula in vrbem inducerēt, nolite, inquit, ô canes istam crudelitatem prius admittere in ciuitatem vestrã, quàm Misericordiæ aram sitis demoliti. Significans non conuenire, in ea ciuitate in qua Misericordia ꝑ dea coleretur, spectari plusquam ferinam crudelitatem. Gladiatorũ immanitas

Cornificius poëta, vidēs milites in bello quod 40
inter Augustum & Antonium gerebatur, frequēter fugere, appellauit eos lepores galeatos.

Philoxenus poëta quum in Sicilia fundũ ac do 41
mum opulentam nactus esset, & animaduertisset illius gentis luxũ ac delicias: per deos, inquit, hæc bona me non perdent, sed ego potius illa. Móxque cessit alijs hæreditatem, & è Sicilia abnauigauit. Diuitiarũ cōtemptus

Furnius Antonij partes sequut⁹ fuerat. At post- 42

eaquã victoria cessit Augusto, metuens sibi subornauit filium, qui à victore veniam peteret. Petijt & impetrauit. Tum Furinus his verbis Cæsari gratias egit. Hęc vna ô Cæsar abs te mihi facta est iniuria, effecisti vt mihi & viuendum & moriendum sit ingrato, significans tantam esse eius beneficij magnitudinem, vt nulla ex parte par esset referendæ gratiæ. Reprehensionis colore blanditus est principi.

Adulans libertas.

43 Cillicon quidam siue Acheus Miletum patriã prodiderat Prienẽsibus. Quo nomine merito habebatur omnibus exosus, cuius perfidiam lanius quidã Theagenes sic vltus est. Cillicon adijt Theagenem in macello empturus carnes. Lanius dissimulato odio porrigit carnium partẽ, veluti resecturus quod superesset. Cillicon profert dextrã ex aduerso retẽturus carnes, Theagenes machęra sublata proditoris manum amputauit, ac ne id videretur errore factũ, addidit, ista saltem manu posthac non proditurus es vllam ciuitatem. Applaudebatur lanio, quòd impium pro dignitate tractasset. Hinc adagium. Cillicontis exitiũ: retulimus hoc in Chiliadibus.

Proditio.

44 Celebratur C. Cæsaris dictum quòd prætextatus adhuc deprompsisse fertur, in quendam modulatius orantem. Si legis cantas, si cantas male cantas. Quidam latrant orantes verius quàm loquuntur. Sunt qui rhetoricam pronuntiationem affectantes, medij sunt inter canentem & loquẽtem. Meminit huius Qu. Fabius.

Pronũciatio

45 Antisthenes quibusdam Ismeniam admirantibus quòd insignis esset tibicen. Nequam, inquit, hominem esse oportet: nam si bonæ frugis

esset, nō esset egregius tibicen. Indicabat eos nō posse bonos viros euadere, qui tantū operæ Dionysiacis artibus impendissent. Tibicē vir improbus.

46 Tiberius Cæsar Attilio Butæ viro prætorio, quū ad inopiam per luxum ac socordiā redactus fateretur ac deploraret paupertatem suam, serò, inquit, experrectus es. Dormiunt temulentiæ ac luxui dediti verius quàm viuunt. Nam vita vigilia est. Refert Seneca in epistolis. Lux[9] inopiæ parens

47 Cato senior dicebat priuatarum rerum fures in compedibus vitam agere, publicarum in auro & purpura conspicuos incedere. Olim simplex furtum non puniebatur capite, sed vincti compedibus præstabant operam. At longe grauius crimē est peculatus quàm furtum. Et tamen qui fiscum principis, qui remp. cōpilant, magnates fiunt. Fures magni.

48 Appius Claudius dicere solitus est, populo Romano longe melius committi negotium quàm otium. Sentiens multitudinem bellis excitari ad virtutem, in pace defluere ad voluptates ac luxum, ex quibus nascitur rerum publicarum ac regionum exitium. Otiū inutile

49 Galba parasitus obijcientibus quòd in otio viueret. Nemo, inquit, cogitur ad reddendam otij sui rationem: innuens nullos tutius viuere quàm otiosos. Nam rerum gestarum rationem poscūtur qui tractant negotia, at ab otiosis ea ratio nō potest exegi. Facete.

50 Pythagoras tria præcipue dicebat à dijs optāda in hac vita: Bonam valetudinem, formam ac diuitias, quòd homo cætera sibi præstare posset. Quanquam illud ὑγιαίνειν non minus ad animi sanitatem quàm ad corporis pertinet. Bona præcipua.

1 Cato senior aiebat se admirari, quòd non rideret aruspex, quoties aspiceret aruspicem: sentiēs totum hoc diuinationum genus imposturā esse, qua populo fiebat fucus. Id quū nō fugeret eius artis peritum, mirabatur, quòd aruspex aruspicē posset videre absq; risu. Solent enim impostores inter se ridere multitudinis stultitiam.

Diuinatio vana.

2 Demonax Cynicus interrogatus quid sentiret de conflictu duorum, quorum alter inepte proponebat, alter absurde respōdebat, ait sibi videri alterū mulgere hircū, alterum supponere cribrum.

Absurda

3 Pericles quum vrgeret belli necessitas, Palladis omamenta vendidit quadraginta talētis auri: & admirātibus ab illo rem sacrilegam admitti, respōdit ex hostium manubijs posse illi reddi cultum nihilo deteriorem.

Superstitio

4 Persæ dicere solēt esse duo peccata, quorū prius sit esse debitorem, alterum mentiri: quòd obærati plærunq; mentiuntur, dum pollicentur in diē, nec præstant quod pollicentur.

Debere & mentiri.

5 Messala vir exactissimi iudicij ac Romanæ linguæ obseruantissimus quum audisset M. Portiū Latronem declamantem, dixit, sua lingua disertus est: Desiderans videlicet in eo Latini sermonis elegantiam, quum ingenium esset felix. Sed hūc Latronē Seneca cæteris omnibus anteponit.

Argute.

6 Cassius Seuerus, quum ex senatus cōsulto libri illius exurerentur: Nunc, inquit, superest vt ipse viuus comburar, qui illos edidici. Quod animo insculptum est, nisi cum vita eripi non potest.

Memoria.

7 Mōtanus Attilij Butæ carmē recitabat. Quúnque quidam indignaretur, quòd toto die recitasset, negarétq; ad illius recitationes accedendum,

Nacta Pinarius ait, Nunquid possum liberalius agere? paratus sum illum audire, ab exortu solis vsq; ad occasum. Gaudebat enim is poëta subinde repetere ortus & occasus descriptionem. Notat autem & Oratius eos qui ornatus gratia vel immodice, vel non suo loco affectant tales descriptiones: Aut flumen Rheni, aut pluuius describitur arcus.

Quum à Montano recitarentur versus, quib9 exortus solis describebatur, Varus eques Romanus dixit: incipit Buta dormire. Rursus quũ succederet descriptio occasus. Quid dicit, inquit, iam nox est? Ibo & Butam salutabo: eodem scomma te taxans, & affectatum carminis decus, & Butæ præposteram vitam. 8 Vita præpostera.

Demetrius dicere solet, nihil sibi videri infelici9 eo cui nihil in vita accidisset aduersi. quòd oporteat talem hominẽ aut sibi ignotum esse, vt qui nunquam sui periculum fecerit, aut dijs inuisum vt quem præterierint, velut ignauum, nec idoneũ ad fortunæ conflictum. 9 Prosperitas perpetua.

Libertinus quidã prædiues aiebat sibi facilem fuisse viam ad diuitias posteaquam pœnituerat ipsum bonæ mentis. Sed hãc illiberalem vocem Demetrius grauiter castigauit, apud Senecam, per Ironiam ostendens cõmodissimã ad parãdas opes viam, si q̃ impudentissime aduletur. 10 Adulatio.

Crispus Passienus dicebat adulationi non esse claudendum ostium, sed aperiendũ, verum vt solet amicæ, quæ si impulit, grata est, gratior si effregit. Sensit non probandos eos qui prorsus non ferunt vllam adulationẽ, quam vt affectare turpe est, ita ingerentem se non oportet omnino re 11 Adulatio vtilis.

pellere. Prodest enim in hoc vt homo perspiciat qualis esse debeat.

12 Plancus aiebat, nõ esse occulto aut dissimulate blandiẽdum, qu òd periret procacia si lateat. Fortasse pro proca cia, quod erat scriptum, legẽdum est, procatio: vt sit sensus. Adulator vt procus captat gratiam: procus autẽ si tam tecte ambiat, vt puella non sentiat, perdit operam.

Adulatio tecta.

13 Latro Portius cuius ingenium supra modum mirat Seneca, fuit enim illi cõdiscipul9, quũ Maxill us rhetor exilitatem orationis suę imputaret controuersiæ, diceretq;, necesse est me per spinosum locum ambulantẽ suspensos habere pedes: non me hercule, inquit, tui pedes spinas calcant, sed habent, Nam alter ariditatem ingenij imputau it materiæ.

14 Asinius Pollio dicebat in causa verecunda nũquam tentari debere improbam quæstionẽ. Notauit rhetores, qui in declamando mouerẽt quæstiones nihil ad causam facientes.

Coacta

15 Oscus rhetor erat non infacundus, sed illud dictionẽ illius vitiabat quòd nihil diceret absque schemate, cui quũ Pacat9 rhetor Massiliæ mane, siue ad mare, occurrisset. Poterã, ĩquit, dicere aue Osce. Schematũ affectatorẽ salutauit schemate, quum nusquam minus locus sit schemati, quàm in quotidiana vulgariq; salutatione. Per Ironiam itaq; vsus est occupatione, vt diceret: quod nõ dicebat, quũ sine tropo dicere posset, aue Osce.

Affectatio.

16 Seuerus Cassius, qui alienas sententias paucis immutatis vocibus vsurparent pro suis, dicere solet eos esse similes furibus qui poculis alienis mutarent ansas ne possent agnosci.

Furta sententiarum.

Demanax dicebat, nequaquam hominibus irascendum esse si delinquerent, sed corrigenda vitia, nimirum exemplo medicorum, qui non indignantur ægrotis, sed morbo medentur. Nam hominis est peccare, dei vero aut hominis deo proximi, emendare peccata. 17 Clementia.

Accusatus quòd nũquam sacrificasset Mineruæ, Nunquam, inquit, existimaui illi meis victimis opus esse: notans ineptam vulgi superstitionem, qui putabat deos hostiarũ nidore delectari. 18 Superstitio

Idem Phauorini dictionẽ vt nimiũ compositã ac mulieri cõgruentiorem quàm philosopho solet dicterijs incessere. Id indigne ferens Phauorinus adijt cynicũ percontans quis esset ille à quo derideretur: homo, inquit, cuius aurib. difficile est imponere. Philosophum vt vestis neglectior, ita & oratio decet inaffectata. 19 Oratio .. dulatior.

Rogatus à Sophista quopiam, quod viaticum attulisset ad philosophiam, admodum Cynice respondit ὄρχεις, id est, testes, significans se nudum accessisse. 20 Cynice.

Alteri percontanti, quam philosophiæ sectam potissimũ amplecteretur. Quis, inquit, tibi indicauit me esse philosophum? Móxque vehementer secum ridẽs abijt. Interrogatus quid rideret. An nõ magnopere ridiculũ, inquit, si tu me ex barba iudicas philosophum, ipse barbam non habens? 21 Barba non facit philosophum.

Adolescenti lasciuius culto, qui quæstionẽ Sophisticã proposuerat, nihil aliud respondit quàm περαίνει ὦ παῖ. Vox anceps est ad conficientẽ quod colligit, & ad obscœnũ sensum. Qúumque adolescens indignatus respondisset, at ego tibi virum ostendã, Demonax admirãti similis, quid 22 Salse.

inquit, num etiam virum habes?

23 Athleta quidam ab eo reprehensus quòd victor in Olympijs cultu molli floridóq; vteretur, lapidem illi incussit in caput, ita vt sanguis ex vulnere proflueret. Id factum indigne ferentes qui aderant, hortati sunt vt adiret procõsulem. Nequaquam, inquit, ô viri ad procõsulem, sed ad medicum potius. Prius esse debet homini, vt malo accepto medeatur, quàm vt regerat in alterum.

Toleráter.

24 Proteo cuidam obijcienti quòd morderet omnes, nec tamen cynicum viueret; amice, inquit, non viuis hominem.

Libere.

25 Physico quodam multa de antipodibus disserente, ostensis in puteo vmbris, rogauit, num illos antipodas diceret. Ridẽs absurdam quæstionem. Quanquam nunc compertum est, esse veros antipodas.

Friuole.

26 Herodem sophistam immodice lugẽtem Pollucis obitum præmaturum, quum vellet illi currus & equos velut ascensuro iungere, atque etiã cœnam apparare, adijt Demonax, En tibi, iquit, à Polluce literas, exhilarato Herodi & quid vellet Pollux sciscitanti, Incusat, inquit, te, quòd cũcteris ad ipsum venire: significans Pollucẽ ad ipsum non rediturum, sed recte parari currum, si vellet sequi defunctum.

Luctus.

27 Alium quendã filij mortem inconsolabiliter lugentem, & in tenebris abditum adijt, certo promittens se filij vmbram ab inferis reuocaturum, si tres ex hominum numero sibi nominare posset, qui nullius luxissent obitum. Quúmq; is cogitationem per omnis notos circũferens, ne vnũ quidem reperisset luctus expertem. Quid igitur,

Luctus.

inquit, teplum discrucias homo, quasi nouū aliquid acciderit?

Quum a quodā quæsisset aliquid, atq; ille verbis obsoletis ac priscis responderet, Ego, inquit, amice te nunc percontor, at tu perinde respōdes, quasi regnaret Agamemnon. 28 Obsoleta.

Cuidam dicenti, Eamus in Aesculapij templū ô Demonax, pro filij salute deprecaturi deum, Adeone, inquit, surdastrum existimas deum, vt nos nisi in templo non sit auditurus? 29 Superstitio

Ad Agathoclem peripateticum arroganter iactantem, sese & solum & primum esse dialecticorum: si solus, inquit, es, qui primus esse potes? si primus, qui solus? 30 Arrogātia.

Quum apud Athenienses audisset præfatione solēni a sacris submoueri barbaros, rogabat quā obrem id facerēt, quum ea sacra tradidisset ipsis Eumolpus natione Thrax, nimirum Barbarus. 31 Absurde.

Quum legatus nauigaturus in Asiam, nauem conscendisset, & a quodam interrogaretur, num metueret, ne naufragio eiectus a piscibus deuoraretur: Quid, inquit, metuam a piscibus, qui tot pisces deuorarim? 32 Facete.

Quendam infeliciter declamātem admonuit, vt sese diligenter exerceret: quumq; is respondisset, nunq̄ apud me non declamo, Nil igitur mirum, inquit, si dicis inepte, qui hactenus semper stulto auditore solitus sis vti. 33 Nemo sui iudex.

Quum Athenis quidam Romanus senator filium ad Demonactem adduxisset, eleganti forma, vestitu delicato, ac delicijs effœminatum, diceretq;, salutat te ô Demonax filius meus: pulcher est, inquit, & te dignus, & matri nō absimi- 34 Ambiguus morsus.

lis. vtrumq; poterat dici in laudem. Nũc patrem notauit ex filij moribus, & matri similem dixit mollem & euiratum delicijs.

35 Diuinatio. Conspicatus augurem quendam in publico vaticinia sua vendentem, si potes, inquit, ea quæ parcæ statuerunt, arte tua depellere, exiguã mercedem postulas. Sin quę fatis decreta sunt, omnino sunt euentura, quid tua prodest diuinatio? Bis miser esse cupit, qui mala quæ vitari non possunt amat præscire.

36 Pugna ludicra. Senex quidam Romanus bene robusto corpore, qui armatus sese ad palam exercuerat, rogauit Demonactem num magna vehementia videretur depugnasse. Nimirum, inquit, aduersus hostẽ ligneum, innuens illum in vera pugna fore meticulosum.

37 Vestis. Cuidam qui purpura indutus sese insolentius ostentabat, in aurem dixit, Heus tu, hoc ante te gestabat ouis, & ouis erat: significans illum nihilo minus stupidum esse si gestaret purpuram.

38 Fortitudo. Quum aliquando in balneis refugeret ingredi aquã freuentiorem, & alius illum appellaret meticulosum, Quid, inquit, an hoc pro patria passurus essem? Sentiens temeritatis esse, non fortitudinis, subire periculum, ni ob causam grauem & honestam fiat.

39 Impie. Percontanti qualia putaret esse apud inferos: expecta, inquit, & simul atq; illuc venero, per literas tibi significabo omnia: impie sentiens, nullos esse inferos. Nec enim credebat animarũ immortalitatem.

40 Salse. Admeto poetæ insulso iactanti epigramma monostichon, quod testamento mandasset suæ

addendum statuę:carmen erat,

Corpus homo tegitur, Admetus ad astra volauit:respondit adeo sibi placere carmen, vt magno emptum cuperet,si iam nũc esset asscriptũ. Tecte optãs illi mortem, qui vita erat indignus.

Demonacti seni crura intumuerant. id videns quidã,quid istuc,inquit,mali est Demonax? Tũ ille,Charon,inquit, me memordit. Pro cane dixit Charontẽ,innuens senectutem morti vicinã. 42 Senectus.

Ad Lacedæmonium flagris sæuientem in seruum,desine,inquit,te seruo tuo similẽ ostendere. Seruus enim est,qui suis cupiditatibus imperare non potest. 43 Ira.

Cynico cuidam artoganter iactanti pallium, peram & baculum,ac subinde vociferãti, se Antisthenis Cratetis ac Diogenis sectatorem esse: impudẽter,inquit,mentiris,quum sis Hyperidæ discipul⁹. Allusit ad vocẽ ὑπεριδεῖν quod est per arrogantiam despicere. Est autem & rhetoris nomen Hyperides. 44 Arrogãtia.

Proconsul Cynicum quendam a quo publice fuerat proscissus ob vnguenta ac molliciem, ad supplicium abripi iussit. Huic deprecator aderat Demonax,dicens ignoscendũ cynico:si quid dixisset mordacius,id esse sectæ vitium,non hominis. At quum proconsul non negaret veniam,sed si quid simile denuo cõmitteret,rogaret,quas pœnas esset daturus : profecto,inquit Demonax,tũ hominem totum inungi,ac forcipe velli iubebis. plusquam cynice memordit, qui cynicæ mordacitatis agebat patronum. 45 Mollicies.

Alteri cui imperator ingentem exercitum cõmiserat,sciscitanti, quomodo posset delegatam 46 Grauiter.

prouinciã q̃ optime gerere, si, inquit, ira vacaris, & quam minimũ loquẽs plurima audieris. ira ad omnem functionẽ inutilis est, & prouerbio quoque princeps iubetur & æqua & iniqua audire.

47 Facete Rogatus an philosophus etiam placẽtis vesce retur: Quid, inquit, num putas apes stultis tantum mellificare? Placentæ melle condiebantur, saccari vsu nondum reperto.

48 Iocose In Ruffinũ claudum multo tempore familiarẽ peripateticis dixit, nihil esse turpius peripatetico claudo. Allusit huc, quod peripatetici dicũtur ab inambulatione, quæ non conuenit claudo.

49 Monitor Epicteto cynico suadenti vt vxore ducta daret operam liberis, Neq; enim id indignum esse philosopho. Da mihi, inquit, igitur vnam è filiabus tuis. Notans illũ inepte suadere alteri, quod ipse non faceret.

50 Ambigue In Herminum peripateticum qui semper in ore habebat decem Aristotelis Categorias, ita lusit, Equidem arbitror Hermine te non indignũ decẽ categorijs. Iocus est ex ambiguo vocis. Categoriȩ Græcis vel prædicamenta dicuntur, vel accusationes.

51 Leges Iurisperito dixit, leges prorsus videri inutiles, vt quibus boni nõ egerẽt, mali nihilo fierent meliores.

52 Sepultura Morientem amici rogabant, quomodo vellet sepeliri. ne quid, inquit, ista res vos habeat solicitos. fœtor me sepeliet.

53 Dicentibus indignum facinus si talis viri corpus laceraretur à canibus. Quid, inquit, incommodi si & mortuus alicui sim vsui?

54 Bion eos qui auscultarẽt adulatorib9 dicebat

esse similes amphoris quę auribus circumagunt. Adulatio

Pindarus cuidam commemoranti, quod ipsius 55 laudes vbiq; prædicaret, ego, inquit, pro isto offi- Laudata cio bonã repono gratiam, efficiens vt vera præ- virtus. dices. Vera virtus nihil moratur hominum lau- des. Eas qui prædicant, plus debent ijs quos lau- dant, q̃ ipsis debent qui laudantur.

ALPHONSVS ARAGONVM REX

Eques quidam ingens patrimonium per luxũ 1 ac libidinẽ absorbuerat, atq; insuper magnã æris Iuste. alieni vim contraxerat. Pro hoc intercedentibus quibusdã apud Alphõsum Aragoniæ regem, ne saltẽ quæ debebat corpore luere cogeretur, Al- phonsus respõdit: si tantã pecuniã vel in sui regis obsequiũ, vel patrię cõmodis, vel subleuãdis pro- pinquis impendisset, audirẽ. Nunc quoniã tantas opes impendit corpori, par est vt luat corpore.

Cõmemorãtibus quendã ex Hispaniæ regibus 2 dixisse, nõ decere Principes viros scire literas, ex- Eruditio. clamauit eã vocẽ bouis esse nõ hominis. Non o- mnes literæ cõueniũt principi, sed eæ quæ poli- ticen tradũt, aut ethicen, queq; rectè ac secus ge- storũ exẽpla cõmõstrant, id quod facit historia.

Hunc quũ adissent legati Matricienses, in quo- 3 rum agris tum agebat Alphõsus, cõsulentes vtri Caute. iuberet ipsos gratificari, Nicolao ne Picinino, an Francisco Sphortiæ, respõdit ambos pro amicis habendos, sed nihilo secius ab ambobus tanquã ab inimicis cauendũ. Id temporis inter Nicolaũ & Frãciscũ simultas intercedebat, ac rex nondũ statuerat vtrũ vellet in societatem recipere, quũ vtrumq; ob dissidium non posset.

Idem dicere solet, ita demũ matrimoniũ tran- 4

Coniugium tranquillū quille citraq; querimonias exigi posse,si maritus surdus fiat,vxor cæca:innuens opinor fœmineū genus obnoxium esse Zelotypiæ,atq; hinc oriri rixas & querimonias:rursum maritis permolestā esse vxorū garrulitatem: qua molestia cariturus sit,si fiat surdus:nec illa vexabitur adulterij suspicione,si careat oculis.

5 Integre Aiebat si sibi contigisset nasci temporibus quibus Romana resp.florebat,se constructurū fuisse contra curiam templum Ioui Positorio,in quo priusquam venirent in senatum patres cōscripti, odium,amorem ac priuatos affectus omnes deponerent.Allusit ad priscorum morem,qui Iouē multis cognominibus insigniebant,nunc Statorem,nunc Gamelion,nunc Genethlion,nūc Philiū,nunc Xenion appellantes.At si tā multa possit Iuppiter,illud in primis præstandum erat,vt in synodis,in iudicijs,in senatibus in quibus de rep.consultatur,nihil haberent momenti affect9 priuati:Nam hi sunt,qui frequenter & ciuitates & regna bellis committunt,ac pessundāt deniq;.

6 Saltatio fœda Quum forte mulierem quandam impudētius saltantē aspexisset,expectate,inquit,mox Sibyllam ædet oraculum.Sentiens saltationem insaniæ genus esse.Sibylla autem vates non ædebat oracula nisi furore correpta.Mihi quoq; sæpenumero qui saltationē tumultuosam agitant,visi sunt afflati furore quodam,præsertim fœminæ.

7 Lenitas Admonitus ne nimia lenitas exiret in contemptum,& ex contemptu nasceretur pernicies:magis,inquit,cauendum,ne seueritas conciliet inuidiam,vnde maius exitij periculum.

Quum eques quidam ab hostibus capt9,& ab

iisdem emissus carcere, regem adisset, in solatiũ calamitatis multa postulauit ab eo, & impetrauit. Quod digresso rex dixit ad familiares, dispeream, inquit, ni metui, ne vxorem etiam meã deposceret eques meus. Postulator improbus

9 Ociũ dulce
Familiares illi rusticum quendam velut ignauiæ exemplum ostenderunt, qui porrectus humi vescebatur vuis. Hic rex, vtinã mihi sic per ociũ comedere datum esset à superis. Simile quiddam narratur de Ptolemæo rege: quum antea se iactaret reperisse immortalitatem, tandem podagra discruciatus, cõspiciebat Aegyptios aliquot plebeios sic temere apud flumen discumbentes: vtinam, inquit, saltem ex istis vnus essem.

Equiti subinde aliquid à rege flagitãti, sed mox quod acceperat profundenti: si pergam, inquit, tibi dare quæ petis, citius me pauperem effecero quàm te diuitem: nam qui tibi donat, nihil aliud quã aquam infert pertuso dolio. 10 Profusio fundo caret

Interrogatus quos e ciuibus haberet charissimos, qui magis, inquit, pro me metuunt, quã me. Sensit illos esse ex animo amicos, qui Principem magis amant, quàm timent. 11 Ciuium charitas

Aiebat olim inter Iouẽ, Neptunum & Plutonem omnium rerum partitionem trifariam esse factam, & horum vnamquemq; sua sorte contẽtum esse, nec occupare aliena: at inter homines neminem sua portione contentum esse, nec vllã partitionẽ esse stabilem, sed omnes πλεονεκτεῖν. 12 Ambitio principum

Percontantibus vtri rei plus debere se fateret, libris, an armis: ex libris, inquit, & arma & armorum iura didici: hac voce profitens se libris debere omnia. 13 Eruditio

14 Magnopere laudare solet dictum nescio cuius,
Clementer hostibus fugientibus pontem argenteū extruendum esse: siue quod existimaret multo optabilius esse, hostes in fugam vertere, quàm occidere: siue quod putaret hostes pecunia solicitandos, vt ab acie discederent.

15 Dicebat sibi videri eos maxime insanire, qui
Facete vxorem fugitiuam perquirerent. Significans magnę felicitatis esse ab improba muliere liberari.

16 Improbo cuidam ac vecordi, iactanti reperisse
Grauiter se virum sapientem, & qui fieri potuit, inquit, vt sapientem dignósceret stultus?

17 Cum cœnanti senex quidam importunus &
Regū curæ garrulus sine fine obstreperet, exclamasse fertur & dixisse, Asinorum conditionem esse potiorem quā regum. Nam illis dum pascuntur dominos parcere, regibus neminem.

18 Demetrius graui calamitate affectus, dixit re-
Fortiter ferente Seneca, Hoc vnum dij immortales queri possum, quod non antehac mihi voluntatem vestram notam fecistis. Prior enim ad ista venissem, ad quæ nunc vocatus assum. Maluissem offerre, quàm tradere.

FINIS.

INDEX SENTENTIARUM

INDEX

FINIS

M. D. XXXIII MENSE IANVARIO.

Agesilao perdona a los q se acogieron al templo de Minerva. fol. 16. pag. 2. apoph. 79.

Cotra los q dicen, al enemigo la puente de plata. 19. 1. 98.

Por q entra el perro en la yglesia? Por q la halla abierta.

Por q pica el gallo en la sarten? Por q no puede la mar.

Por q compra el tinoso caperuça? Por q no se la dan de valde.

De diez tordos q estauan en un nido mato los tres, quantos quedaron?

Dado a una gallina a comer q podra cada dia tanto açafron.

...ma a [illegible] arguzeres. ~~[illegible]~~. apophth. 15. fo
et fol. 49. apoph. 99.

impetit laurez aut licentiatus. N. fol. 22. apoph. 23.

ERASMUS
APOPTHEGMATA